NORGES OFFICIELLE STATISTIK. VI. 56.

SUNDHETSTILSTANDEN OG MEDICINALFORHOLDENE 1913.

MED KARTER.

61DE AARGANG.

(Rapport sur l'état sanitaire et médical pour l'année 1913, avec cartes.)

61IÈME ANNÉE.

UTGIT AV
DIREKTØREN FOR DET CIVILE MEDICINALVÆSEN.

(UN RÉSUMÉ EN FRANÇAIS SE TROUVE PAGE VII.)

KRISTIANIA.
STEEN'SKE BOGTRYKKERI.
1915.

Norges Officielle Statistik, række V.
(Statistique Officielle de la Norvège, série V.)

Nr. 1—128 findes opført i Fortegnelse over Norges Officielle Statistik 1 juli 1889—31 december 1910.

— 129—183 se omslaget paa verker trykt i 1912, 1913 og 1914.

Trykt 1913:

Nr. 184. Rekrutering 1911. *(Recrutement.)*
— 185. Skiftevæsenet samt overformynderierne 1910. *(Successions, faillites et biens pupillaires.)*
— 186. Norges fiskerier 1911. *(Grandes pêches maritimes.)*
— 187. Folkemængdens bevægelse 1908 og 1909. *(Mouvement de la population.)*
— 188. Folketællingen 1 december 1910. Tredje hefte. Bebodde hus og husholdninger. *(Recensement du 1er décembre 1910. III. Maisons habitées et ménages.)*
— 189. Stortingsvalget 1912. *(Élections en 1912 pour le «Storting».)*
— 190. Sindssykeasylenes virksomhet 1911. *(Hospices d'aliénés.)*
— 191. Norges telegrafvæsen 1911/12. *(Télégraphes et téléphones de l'État.)*
— 192. De offentlige jernbaner 1911/12. *(Chemins de fer publics.)*
— 193. Private aktiebanker 1911. *(Banques privées par actions.)*
— 194. Haandverkstællingen 1910. Andet hefte. Indtægt, Formue og Produktionsforhold. *(Recensement des métiers en 1910. II. Revenus, fortunes et production.)*
— 195. Ulykkesforsikringen 1910. *(Assurances contre les accidents du travail.)*
— 196. Jordbruk og fædrift 1906—1910. *(Agriculture et élève du bétail.)*
— 197. Norges bergverksdrift 1911. *(Mines et usines.)*
— 198. Norges skibsfart 1911. *(Navigation.)*
— 199. Alkoholstatistik II. 1908—1911. *(Statistique des boissons alcooliques. II. 1908 à 1911.)*
— 200. Den Almindelige Brandforsikrings-Indretning for Bygninger 1910—1912. *(L'institution générale des assurances des bâtiments contre l'incendie.)*
— 201. Veterinærvæsenet og kjødkontrollen 1911. *(Service vétérinaire et l'Inspection de la viande.)*
— 202. Fabriktællingen 1909. Andet hefte. Arbeidslønninger i industrien. *(Recensement industriel 1909. II. Salaires.)*
— 203. Kriminalstatistik 1909 og 1910. *(Justice criminelle.)*
— 204. Norges postvæsen 1912. *(Statistique postale.)*
— 205. Fængselsstyrelsens aarbok 1909. *(Annuaire de l'Administration générale des prisons 1909.)*
— 206. Fabriktællingen 1909. Tredje hefte. Arbeidstiden i industrien. *(Recensement industriel 1909. III. Durée du travail dans l'industrie.)*
— 207. Fattigvæsenet 1910. *(Assistance publique.)*
— 208. Norges handel 1912. *(Commerce.)*
— 209. Folkemængdens bevægelse 1910. *(Mouvement de la population.)*
— 210. Kriminalstatistik. Oversigt 1886—1904. *(Justice criminelle. Introduction et tableaux rétrospectifs.)*
— 211. Folketællingen 1 december 1910. Fjerde hefte. Folkemængde fordelt efter livsstilling. *(Recensement du 1er décembre 1910. IV. Population classée par professions.)*
— 212. Arbeidslønninger 1910. *(Gages annuels des domestiques et salaires des ouvriers.)*
— 213. Industristatistik 1911. *(Statistique industrielle.)*
— 214. Fiskerforsikringen 1912. *(Assurances contre les accidents des marins pêcheurs.)*
— 215. Norges kommunale finanser 1909. *(Finances des communes.)*
— 216. Sundhetstilstanden og medicinalforholdene 1911. *(Rapport sur l'état sanitaire et médical.)*
— 217. Rekrutering 1912. *(Recrutement.)*
— 218. Skolevæsenets tilstand 1910. *(Instruction publique.)*
— 219. Norges sparebanker 1912. *(Caisses d'épargne.)*
— 220. Norges fiskerier 1912. *(Grandes pêches maritimes.)*

NORGES OFFICIELLE STATISTIK. VI. 56.

SUNDHETSTILSTANDEN
OG
MEDICINALFORHOLDENE
1913.

MED KARTER.

61DE AARGANG.

(Rapport sur l'état sanitaire et médical pour l'année 1913, avec cartes.)

61IÈME ANNÉE.

UTGIT AV
DIREKTØREN FOR DET CIVILE MEDICINALVÆSEN.

(UN RÉSUMÉ EN FRANÇAIS SE TROUVE PAGE VII.)

KRISTIANIA.
STEEN'SKE BOGTRYKKERI.
1915.

For aarene 1882—1897 se Norges Officielle Statistik, række III.

For aarene 1898—1903 se Norges Officielle Statistik, række IV, senest nr. 128.

For aarene 1904—1911 se Norges Officielle Statistik, række V. 23, 55, 72, 89, 122, 152, 181 og 216.

For aaret 1912 se Norges Officielle Statistik, række VI, 19.

Indhold.

(Table des matières).

Side (page).

Almindelig beretning om sundhets- og medicinalforholdene i riket 1913. *(Rapport général sur l'état sanitaire et médical en Norvège pendant l'année 1913).* 1*

Fortegnelse over tabellerne.
(Liste des tableaux).

I. Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale 1*
(Division médicale, superficie, population, nombre des médecins, des dentistes, des sages-femmes, des aides-vaccinateurs, des pharmacies).

II. Dødeligheten i riket, dets bygder og byer 6*
(La mortalité dans le royaume, dans les communes rurales et dans les villes).

III. Døde i forhold til 1000 levende fødte 7*
(Nombre des décès par 1000 enfants nés vivants).

IV. Samtlige av lægerne anmeldte tilfælde av epidemiske sygdomme, fordelt paa amter 8*
(Les maladies épidémiques dans les départements).

V. De av lægerne opgivne tilfælde av epidemiske sygdomme efter maaned, kjøn og alder..... .... 12*
(Le nombre des cas connus des maladies épidémiques par mois, par sexe et par âge).

VI. De i byerne anmeldte epidemiske sygdomme 15*
(Les maladies épidémiques dans les villes, par mois).

VII. Epidemiske sygdomme i amternes byer 16*
(Les maladies épidémiques dans les villes par départements).

VIII. Angrepne av 1000 indvaanere av tyfoidfeber, akut poliomyelit, skarlagensfeber, difteri og lungebetændelse 18*
(Nombre des cas de la fièvre typhoïde, de la poliomyelite antérieure aigüe, de la scarlatine, de la diphthérie et de la pneumonie par 1000 habitants).

IX. Dødsfald paa barselseng 19*
(Décès pendant les couches).

X. Dødsaarsaker for barselkvinder. Døde efter obstetriciske operationer. 20*
(Causes de décès pendant les couches; décès après des opérations obstétricales).

Side.

XI. Paa sykehus indkomne tilfælde av gonorré og uretrit 21*
(Cas nouveaux de gonorrhée et de la uréthrite dans les hôpitaux).

XII. Utenfor sykehus behandlede tilfælde av veneriske sygdomme 22*
(Cas des maladies vénériennes traités en dehors des hôpitaux).

XIII. Til- og avgang av spedalske i stiftelserne 23*
(Tableau des lépreux dans les hospices).

XIV. Oversigt over antallet av kjendte spedalske i 1856, 1875, 1885, 1890, 1895, 1900, 1905 og 1910 ..... 24*
(Tableau des lépreux pendant les années de 1856—1910).

XV. Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de indsendte utdrag av tuberkuloseprotokollerne 26*
(Cas des maladies tuberculeuses d'après les registres des commissions de santé).

XVI. Dødeligheten av lungetuberkulose i de forskjellige amter for aarene 1911—1913 ..... 34*
(Mortalité par la phthisie dans les départements pendant les années de 1911—1913).

XVII. Antallet av syke, som behandledes for lungetuberkulose paa sanatorier og pleiehjem 36*
(Le nombre des malades, souffrant de tuberculose pulmonaire, traités aux sanatoriums et hôpitaux speciaux).

XVIII. Antallet av sindssyke, forpleiet med statsbidrag efter lov av $^{27}/_{6}$ 1891 og de samlede utgifter ved deres forpleining for stat og kommuner 40*
[Le nombre des aliénés, dont l'entretien est partiellement à la charge de l'Etat d'après la loi du $^{27}/_{6}$ 1891, et le total de l'entretien de ces aliénés (les frais de l'Etat et des communes ensemble)].

XIX. Utdrag av jordmødrenes bøker 42*
(Extrait des registres des sages-femmes).

XX. Av lægerne utførte obstetriciske operationer 44*
(Opérations obstétricales, faites par les médecins).

XXI. Obstetriciske operationers utfald for mødre og barn 46*
(Résultats des opérations obstétricales pour les mères et pour les enfants).

XXII. Tvillingfødsler med kunstig forløsning 47*
(Jumeaux nés après des opérations obstétricales).

XXIII. Utfald av de obstetriciske operationer efter de forskjellige indikationer 48*
(Résultats des accouchements: a) par forceps, b) par version, c) par extraction, d) des accouchements prématurés artificiels, e) par opération césarienne, f) par perforation, g) par embryotomie, h) par avortement provoqué, — d'après les indications différentes).

XXIV. Fødte og døde 51*
(Naissances et décès).

XXV. Fødte og døde i bygderne og byerne 52*
(Nombre des naissances et des décès dans la campagne et dans les villes).

XXVI. Procentforhold mellem de av lægerne opgivne dødsfald med kjendt aarsak og de ialt indtrufne dødsfald inden amterne (bydistrikt og landdistrikt) samt i de enkelte lægedistrikter 54*
(Décès totaux et décès par cause connue dans les départements et dans les districts civils médicaux).

Side.

XXVII. De hyppigste av lægerne opgivne dødsaarsaker ved sygdom 56*
[Causes des décès (morts par accidents non compris) classées par ordre de fréquence].

XXVIII. Vakcinerte 57*
(Vaccination).

XXIX. Oversigt over en del utførte retsmedicinske forretninger 58*
(Liste des actes médicaux forenses).

XXX. Meddelelser om pleiebarn efter helseraadenes protokoller (jfr. lov nr. 2 av 29de april 1905) 60*
[Tableau des enfants assistés (loi nr. 2 de 29 avril 1905)].

XXXI. Dødsfald blandt norske sjømænd i fremmede lande 62*
(Décès des marins norvègiens dans l'étranger).

XXXII. Apotekene og deres personale 64*
(Des pharmacies et de leur personnel).

XXXIII. Syfilis paa sykehus 70*
(La syphilis dans les hôpitaux).

XXXIV. Tabel over tilfælde av sindssygdom, behandlet paa sykehus 72*
(Mouvement des aliénés dans les hôpitaux).

XXXV. Antal av de paa sykehusene behandlede syke 74*
(Mouvement des malades dans les hôpitaux).

XXXVI. Kjendte dødsaarsaker 78*
(Causes de décès).

XXXVII. Kjendte dødsaarsaker i riket efter kjøn og alder 86*
(Causes de décès par sexe et par âge).

XXXVIII. Kjendte dødsaarsaker i byerne 94*
(Causes de décès dans les villes).

XXXIX. Kjendte dødsaarsaker i byerne efter kjøn og alder 104*
(Causes de décès dans les villes par sexe et par âge).

XL. En del av lægerne behandlede epidemiske sygdomme, fordelt paa lægedistrikter og maaneder 112*
(Cas de quelques maladies épidémiques par districts civils médicaux et par mois).

En 1913 l'état sanitaire du royaume a été en general satisfaisant. Le chiffre total des cas connus et déclarés de maladies aiguës épidémiques a été de 179 296 ou de 74,2 sur mille habitants (en 1912 172 053). Parmi les maladies prédominantes il faut citer les suivantes: Du typhus il y a sur la liste 41 cas formant une épidémie limitée dans le district medical de Tanen du departement de Finmarken. La fièvre typhoïde de nouveau a augmenté dé fréquence (de 0,20 sur mille des habitants en 1912 à 0,35 sur mille en 1913), tandis que les cas de méningite purulente épidémique ont considérablement diminué. La poliomyelite anterieure aiguë s'est augmenté un peu relativement aux cas declarés dans l'année précédente. La maladie est apparue, aussi en 1913, dans tous les départements du royaume. La mortalité a été, en 1913, 14,9 pct. (en 1912, 14,4 pct.). Le nombre des cas déclarés de scarlatine s'est augmenté relativement aux cas declarés en 1912, notamment dans les villes, tandis que ceux de rougeole s'est à peu près le même qu'en 1912, et ceux de la diphthérie (croup) sont diminués un peu. La mortalité de la diphthérie (croup) a été en moyenne 7,1 pct. (en 1912 7,5 pct.). La coqueluche à continué à être épidémique, et les cas déclarés ont augmenté un peu relativement aux ceux de 1912. Les cas déclarés de maladies catarrhales de l'appareil respiratoire, de pneumonie, de grippe et de diarrhée aiguë ont montré a peu près la même frequence que dans l'année précédente.

La mortalité de l'année, calculée d'après la moyenne supposée de la population (2 416 788) a été évaluée à 13,2 par mille habitants. Le nombre des décès a été de 32 009, celui des morts-nés de 1 364. Le nombre des naissances, 61 037, a dépassé de 29 028 le nombre des décès.

970 ont péri par suite des accidents, 149 de suicide, et 22 d'homicide.

Parmi les 32 009 décès (morts par suite d'accidents etc. non compris), les médecins ont indiqué la cause dans 28 923, (90,4 pct.). Le plus grand nombre de décès a été occasionné par les maladies suivantes: la décrépitude (4 518), la phthisie et les tubercules pulmonaires (4 210), les maladies cancéreuses (2 408), la pneumonie (1 657), l'apoplexie et l'embolie cérébrale (1 651), les maladies organiques du coeur (1 539), la méningite tuberculeuse, la tuberculose miliaire et les autres affections tuberculeuses en dehors des poumons (1 116), la bronchite aiguë et la pneumonie catarrhale (1 070), la débilité congénitale (960), l'arteriosclérose (652), la maladie de Bright (620), la paralysie du coeur (597), la diarrhée et la cholérine (549), la bronchite chronique (533), la diphthérie (croup) (398), les convulsions des enfants (325), la méningite purulente (238), la hernie étranglée, volvulus, ileus (234).

Dans les hôpitaux, dont on a des rapports, 38 321 personnes ont été traitées, 32 586 sont sorties, dont 2 887 décédés, ce qui constitue une mortalité de 8,3 sur 100 sorties.

Dans 20 asiles des alienés, 4 503 ont été traités, 1 185 sont sortis, dont 207 décédés.

Le royaume est divisé en 164 districts médicaux civils. Le nombre total des médecins autorisés a été de 1 297, dont 45 femmes.

La vaccination a été pratiquée sur 48 638 enfants, soit par des médecins, soit par des aides-vaccinateurs, dont le nombre a été de 806.

Il y a 1 402 sages-femmes diplômées.

Le nombre des pharmacies a été de 191.

Almindelig beretning

om sundhets- og medicinalforholdene i riket.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Section médicale (1), superficie (2), population (3), nombre des médecins (4), des dentistes (5), des sages-femmes (6), des aides-vaccinateurs (7), des pharmacies (8).

Tabel I.	1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km.²	Tilstedev. folkemængde 1ste decbr. 1910.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevaccinatører.	Apotek og filialapotek.
I.	1. Kristiania (by)	16,55	242 850	[1])289	151	110	-	25
II.	Akershus amt	5 235,30	129 323	76	12	65	39	10
	2. Aker	1 035,30	59 380	49	4	21	11	3
	3. Ullensaker	2 086,88	35 073	10	5	19	15	2
	4. Høland	1 331,10	14 860	7	1	16	7	2
	5. Follo	782,02	20 010	10	2	9	6	3
III.	Smaalenenes amt	4 144,14	150 690	60	28	64	32	17
	6. Eidsberg	1 405,96	22 531	9	2	12	10	2
	7. Moss	783,91	24 516	13	5	11	6	3
	8. Fredrikstad stadsfysikat.	10,20	15 481	9	9	11	-	4
	9. Sarpsborg	691,39	56 036	13	4	18	9	5
	10. Hvaler	1 252,68	32 126	16	8	12	7	3
IV.	Buskerud amt	14 816,87	123 863	54	24	64	25	13
	11. Drammens stadsfysikat .	6,86	24 937	15	13	12	-	4
	12. Drammen	596,32	17 787	7	-	7	3	1
	13. Ringerike	1 697,54	19 095	7	4	12	7	1
	14. Modum	2 360,34	30 787	12	3	15	2	4
	15. Nes	3 028,58	7 703	2	-	4	3	1
	16. Aal	2 657,00	5 478	2	-	2	2	-
	17. Sandsvær	1 324,75	14 047	7	4	8	4	2
	18. Rollag	3 145,48	4 029	2	-	4	4	-
V.	Jarlsberg og Larvik amt	2 319,58	103 333	41	19	48	14	11
	19. Tønsberg	781,11	48 236	19	10	22	9	4
	20. Hof	866,52	20 931	6	2	11	1	2
	21. Larvik	671,95	34 166	16	7	15	4	5

[1]) Deri medregnet distriktslægen i Aker, som bor i Kristiania.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Tabel 1 (forts.)	1	2	3	4	5	6	7	8
				Antal				
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km.[2]	Tilstedev. folkemængde 1ste decbr. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevaksinatører.	Apotek og filialapotek.
VI.	Hedemarkens amt[1])	27 480,47	133 635	47	24	60	50	11
22.	Solør og Odalen	3 569,27	32 563	10	6	13	11	2
23.	Hedemarken	2 627,75	48 683	19	8	16	9	4
24.	Søndre Østerdalen	2 987,01	21 759	10	5	3	7	2
25.	Trysil	2 962,01	5 773	1	1	7	7	1
26.	Engerdalen	2 202,39	1 227	1	-	1	1	-
27.	Rendalen	6 569,54	10 803	3	2	8	8	1
28.	Tønset	6 287,01	12118	3	2	7	7	1
VII.	Kristians amt	25 275,36	118 901	45	17	53	40	8
29.	Hadeland og Land	2 932,19	27 206	11	1	14	8	3
30.	Søndre Valdres	2 488,38	10 313	3	2	7	6	1
31.	Nordre —	2 943,32	6 632	2	-	4	4	-
32.	Toten	1 467,62	29 779	12	5	9	6	2
33.	Faaberg	2 359,51	17 554	10	6	6	4	1
34.	Ringebu	3 166,69	11 489	3	2	4	3	-
35.	Lom	5 753,09	8 655	2	-	5	5	-
36.	Lesje	4 164,56	7 273	2	1	4	4	1
VIII.	Bratsberg amt	15 189,09	106 791	45	19	64	35	11
37.	Skien	1 066,24	40 736	18	10	21	7	5
38.	Kragerø	1 650,41	21 661	7	3	10	7	2
39.	Hollen	1 141,81	12 169	6	2	7	4	1
40.	Sauland	1 716,04	11 339	6	2	8	5	1
41.	Kveiteseid	2 256,07	7 715	2	1	6	5	1
42.	Laardal	4 151,00	7 454	3	-	7	4	-
43.	Tinn	3 207,52	5 717	3	1	5	3	1
IX.	Nedenes amt	9 348,00	71 272	22	12	53	24	8
44.	Østre Nedenes	874,16	21 758	6	3	15	7	2
45.	Vestre —	1 131,99	34 686	13	8	28	7	4
46.	Aamli	1 995,71	5 991	1	-	5	5	1
47.	Evje	1 139,43	4 453	1	-	3	3	-
48.	Sætersdalen	4 206,71	4 384	1	1	2	2	1
X.	Lister og Mandal amt	7 264,24	77 237	33	19	56	34	6
49.	Kristiansands stadsfysik.	16,04	15 408	17	10	9	-	3
50.	Oddernes	1 146,96	21 986	6	4	15	9	1
51.	Undal	1 960,28	10 955	2	-	12	9	-
52.	Lyngdal	841,83	6 030	1	-	3	4	-
53.	Vanse	268,34	8 476	3	2	5	4	1
54.	Flekkefjord	3 030,79	14 382	4	3	12	8	1
XI.	Stavanger amt	9 147,15	137 581	46	20	81	43	13
55.	Sogndal	790,77	5 296	1	-	3	3	-
56.	Egersund	1 298,02	13 568	3	2	8	5	1
57.	Sandnes	1 955,84	18 620	5	1	10	6	2
58.	Stavanger stadsfysikat	7,41	36 621	22	13	22	-	5
59.	Stavanger	227,01	10 912	2	-	3	4	-
60.	Finnø	1 521,19	10 467	4	-	8	8	-
61.	Sand	2 495,48	8 587	2	1	8	8	1
62.	Karmøen	447,22	13 968	3	-	11	5	2
63.	Haugesund	404,21	19 542	4	3	8	4	2

[1]) Jfr. anm. under Søndre Trondhjems amt. [2]) Til Haugesund lægedistrikt hører ogsaa Sveio og Vikebygd herreder av Søndre Bergenhus amt, hvis flateindhold og indbyggerantal (214,23 km.[2], 2812 tilstedeværende indbyggere) ikke er medregnet i summen. Medregnes disse, blir flateindholdet for lægedistriktet 618,44 km.[2] og indbyggerantallet 22 354.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Tabel I. (forts.)	1	2	3	4	5	6	7	8
				Antal				
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km.[2]	Tilstedev. folkemængde 1ste decbr. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevakcinatører.	Apotek og filialapotek.
XII.	Søndre Bergenhus amt.	15 606,40	141 613	34	3	106	78	6
	Av Haugesund[1]) (Forts.)	214,23	2 812	1	-	2	2	-
64.	Indre Søndhordland	1 094,72	8 122	4	-	7	5	-
65.	Ytre —	602,51	11 521	3	-	13	7	1
66.	Tysnes	1 042,50	9 393	4	-	9	9	-
67.	Indre Hardanger	5 554,45	11 454	3	1	13	6	1
68.	Ytre —	877,34	7 816	3	-	5	4	-
69.	Voss	2 073,52	11 826	3	1	5	2	1
70.	Søndre Midthordland ...	995,43	17 496	6	1	8	8	-
71.	Nordre — ...	433,22	23 565	2	-	13	9	2
72.	Osterøen.....	1 561,93	16 905	3	-	15	12	1
73.	Alversund	242,79	7 634	1	-	6	4	-
74.	Lindaas	913,76	13 069	1	-	10	10	-
XIII.	75. Bergen (by).....	13,55	75 888	64	37	33	-	7
XIV.	Nordre Bergenhus amt.	18 481,51	88 943	28	3	83	64	5
76.	Lærdal	3 625,86	6 581	3	1	9	5	1
77.	Lyster	2 225,15	5 222	4	-	4	4	-
78.	Sogndal	887,33	5 466	1	-	3	3	-
79.	Vik	1 792,24	8 057	3	-	10	5	-
80.	Gulen	885,00	6 408	1	-	9	7	-
81.	Kirkebø	1 467,57	6 139	3	-	7	5	-
82.	Ytre Søndfjord.....	874,86	8 404	2	-	8	6	1
83.	Indre —	2 572,45	7 469	2	-	6	6	1
84.	Gloppen		5 968	1	1	3	3	-
85.	Kinn	1 160,16	9 801	3	1	11	7	1
86.	Ytre Nordfjord	549,47	7 715	3	-	4	4	-
87.	Nordfjordeidet	2 441,42	4 796	1	-	3	3	1
88.	Indviken		6 917	1	-	6	6	-
XV.	Romsdals amt	14 990,14	143 102	39	14	113	80	7
89.	Vestre Søndmør.....	918,51	13 696	2	-	10	10	-
90.	Indre —	1 241,27	9 654	2	1	8	6	1
91.	Østre —	2 040,94	6 432	1	-	7	7	-
92.	Ørskog	723,33	7 135	1	-	6	5	-
93.	Nordre Søndmør.....	314,82	26 000	8	5	17	8	2
94.	Ytre Romsdal.....	1 165,15	19 004	8	2	18	13	1
95.	Indre —	2 525,46	9 984	4	-	7	7	-
96.	Søndre Nordmør.....	817,52	28 151	6	4	20	9	3
97.	Sundalen	1 951,22	5 078	2	1	6	6	-
98.	Surendalen.....	2 065,16	7 999	2	1	5	4	-
99.	Nordre Nordmør	1 226,76	9 969	3	-	9	5	-
XVI.	Søndre Trondhjems amt	18 612,37	147 343	71	26	89	55	9
100.	Trondhjems stadsfysikat	35,24	46 256	41	24	24	-	8
101.	Strinden.....	689,47	16 292	6	-	6	5	-
102.	Selbu.....	2 545,04	4 832	1	-	2	2	-

[1]) Sveio og Vikebygd herreder hører til Haugesund lægedistrikt: se anm. 2 side 2*.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Tabel I (forts.)	1	2	3	4	5	6	7	8
				Antal				
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km.²	Tilstedev. folkemængde 1ste decbr. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevakcinatører.	Apotek og filialapotek.
	103. Røros [1])	3 182,95	8 344	2	1	4	3	1
	104. Guldalen	2 451,04	12 582	5	-	7	7	1
	105. Opdal [2])	2 820,84	5 169	2	-	3	2	-
	106. Orkedalen	1 943,59	15 358	5	1	12	8	1
	107. Hevne	1 094,01	4 756	1	-	4	4	-
	108. Hitteren	921,84	10 413	2	-	12	10	-
	109. Ytre Fosen	618,67	9 749	2	-	5	5	-
	110. Indre —	806,79	6 869	1	-	5	5	-
	111. Nordre —	1 779,38	7 432	3	-	5	4	-
XVII.	Nordre Trondhjems amt	22 495,14	84 640	33	9	54	45	5
	112. Stjørdalen	2 252,16	11 032	5	1	5	4	1
	113. Frosta	646,72	7 986	3	1	4	4	-
	114. Levanger	2 078,84	13 256	5	1	6	4	2
	115. Inderøen	985,28	10 703	3	1	9	6	-
	116. Stenkjær	2 193,89	11 340	5	2	9	6	1
	117. Grong	7 038,73	6 020	2	-	5	6	-
	118. Lierne	2 970,43	1 606	1	-	2	2	-
	119. Namsos	1 302,37	7 798	5	3	4	3	1
	120. Fosnes	1 323,00	4 486	1	-	3	3	-
	121. Kolvereid	1 085,30	5 102	1	-	3	3	-
	122. Vikten	618,42	5 311	2	-	4	4	-
XVIII.	Nordlands amt	38 646,07	161 105	54	11	106	68	10
	123. Brønnøy	2 628,85	12 128	3	-	7	6	1
	124. Alstahaug	1 448,18	11 150	4	1	7	4	1
	125. Vefsen	6 481,64	7 676	2	1	4	2	1
	126. Ranen	6 268,26	16 651	4	1	7	5	1
	127. Lurøy	1 856,47	8 880	2	-	7	3	-
	128. Gildeskaal	1 896,03	6 027	1	-	3	3	-
	129. Bodø	673,40	10 113	6	3	7	2	1
	130. Folden	2 270,75	4 844	1	-	3	3	-
	131. Skjerstad	3 980,19	11 876	4	-	5	4	1
	132. Steigen	450,86	3 462	1	-	2	2	-
	133. Hamarøy	1 058,83	3 104	1	-	2	2	-
	134. Lødingen	2 857,71	7 198	2	-	6	6	-
	135. Ofoten	3 011,10	12 088	5	2	8	8	1
	136. Værøy	28,87	1 501	1	-	3	1	-
	137. Flakstad	298,98	3 242	2	-	3	3	-
	138. Buksnes	897,31	9 789	2	1	7	5	-
	139. Austlofoten		7 721	2	1	7	3	2
	140. Hadsel	944,02	12 472	5	1	10	2	1
	141. Sortland	1594,62	11 183	6	-	8	4	-
XIX.	Tromsø amt	26 246,05	80 554	23	5	62	49	4
	142. Trondenes	1 543,69	15 266	4	2	10	8	1
	143. Ibbestad	1 660,95	9 812	2	-	7	4	1
	144. Tranøy	1 083,02	5 475	2	1	4	3	-
	145. Berg	609,10	2 811	1	-	5	2	-

[1]) Medregnet de til Hedemarkens amt hørende dele av Tolgen herred. [2]) Medregnet det til Hedemarkens amt hørende Inset sogn av Kvikne.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Tabel I (forts.).	1	2	3	4	5	6	7	8
				Antal				
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km.²	Tilstedev. folkemængde 1ste decbr. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevakcinatører.	Apotek og filialapotek.
	146. Lenvik	1 198,47	7 260	1	-	4	4	-
	147. Maalselven	5 896,05	5 418	1	-	4	4	-
	148. Balsfjord	1 565,28	5 019	1	-	3	3	-
	149. Tromsø	1 550,09	13 330	8	2	8	4	2
	150. Lyngen	3 682,27	6 334	1	-	4	4	-
	151. Karlsøy	1 417,91	3 569	1	-	6	6	-
	152. Skjervøy	6 039,22	6 260	1	-	7	7	-
XX.	Finmarkens amt	47 580,84	39 126	[1]) 17	2	35	31	3
	153. Alten	9 574,45	3 347	1	-	2	2	-
	154. Talvik	1 652,92	2 475	1	-	5	3	-
	155. Loppen	1 266,24	2 638	1	-	2	3	-
	156. Hammerfest	3 193,49	5 240	2	1	5	3	1
	157. Maasø	535,80	4 441	2	-	4	5	-
	158. Kistrand	11 966,07	2 749	1	-	2	3	-
	159. Lebesby	4 477,71	1 726	1	-	2	2	-
	160. Gamvik	6 357,95	4 098	1	-	2	3	-
	161. Tanen			1	-	2	1	-
	162. Vardø	2 027,38	4 363	2	1	3	2	1
	163. Vadsø	2 605,58	4 479	2	-	3	1	1
	164. Sydvaranger	3 923,25	3 570	2	-	3	3	-
		322 908,82	2 357 790	[2]) 1121	[2]) 455	1399	806	189

[1]) Foruten de i hvert distrikt opførte læger er ansat en distriktslæge uten fast distrikt med skiftende bopæl efter amtmandens nærmere bestemmelse. [2]) Foruten disse var der 75 læger og 21 tandlæger, som ikke vites bosat i utlandet, men hvis bopæl i Norge ikke er opgit. (Se side 96 og 97 i den officielle fortegnelse over læger, tandlæger og dyrlæger i Norge i 1913).

Folkemængden. Den for rikets amter og lægedistrikter opførte folkemængde (tabel I) er den tilstedeværende folkemængde ifølge de av det Statistiske Centralbyraa meddelte opgaver over resultaterne av folketællingen i Norge den 1ste december 1910. Til utregning av dødelighetsforhold og andre forholdsutregninger er derimot brukt den av byraaet til Medicinaldirektøren meddelte opgave over den utregnede tilstedeværende middelfolkemængde i 1913 (tabel II).

Sundhetstilstanden synes at ha været i det hele tat tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomstilfælde meldtes ialt 179 296 med 4 928 dødsfald mot henholdsvis 172 053 og 5 185 i 1912.

De hyppigst forekommende epidemiske sygdomme var som vanlig de akute katarrer i aandedrætsorganerne (deri ogsaa medtat katarralsk lungebetændelse). De utgjorde 46,9 pct. av alle meldte epidemiske sygdomstilfælde. Dernæst i hyppighet kom akut diarré (kolerine) med 12,0 pct., influensa med 9,3 pct., lungebetændelse med 5,8 pct. og meslinger med 5,2 pct. Forøvrig henvises til tabel V, kolonne 2.

Dødeligheten i riket, dets byer og bygder.

La mortalité dans le royaume, les communes rurales et les villes par départements.

Tabel II.

Amter.	Riket.				Byerne.				Bygderne.			
	Utregnet tilstedev. middel-folke-mængde.	Dødsfald i 1913.	Døde av 1000 levende.		Utregnet tilstedev. middel-folke-mængde.	Dødsfald i 1913.	Døde av 1000 levende.		Utregnet tilstedev. middel-folke-mængde.	Dødsfald i 1913.	Døde av 1000 levende.	
			1912.	1913.			1912.	1913.			1912.	1913.
Riket	2 416 788	32 003	13,5	13,2	723 298	9 625	13,9	13,3	1 693 490	22 384	13,3	13,2
1. Kristiania	250 472	3 385	14,4	13,5	250 472	3 385	14,4	13,5	-	-	-	-
2. Akershus	133 153	1 532	11,8	11,5	2 547	41	17,1	16,1	130 606	1 491	11,7	11,4
3. Smaalenene	155 364	1 944	11,8	12,5	48 255	615	12,0	12,7	107 109	1 329	11,7	12,4
4. Buskerud	127 864	1 560	13,0	12,2	35 234	455	14,1	12,9	92 630	1 105	12,6	11,9
5. Jarlsberg og Larvik	105 155	1 459	13,5	13,9	37 781	511	13,7	13,5	67 374	948	13,3	14,1
6. Hedemarken	137 214	1 612	12,6	11,7	8 094	83	8,6	10,3	129 120	1 529	12,8	11,8
7. Kristians	121 516	1 414	12,0	11,6	8 575	76	10,0	8,9	112 941	1 338	12,1	11,8
8. Bratsberg	110 348	1 447	12,8	13,1	30 912	401	14,6	13,0	79 436	1 046	12,3	13,2
9. Nedenes	71 174	1 094	14,9	15,4	17 672	271	16,4	15,3	53 502	823	14,4	15,4
10. Lister og Mandal	78 261	1 096	14,0	14,0	22 699	338	14,3	14,9	55 562	758	13,9	13,6
11. Stavanger	142 870	1 903	13,8	13,3	61 157	790	14,7	12,9	81 713	1 113	13,1	13,6
12. Søndre Bergenhus	144 207	2 020	14,3	14,0	-	-	-	-	144 207	2 020	14,3	14,0
13. Bergen	77 303	984	13,6	12,7	77 303	984	13,6	12,7	-	-	-	-
14. Nordre Bergenhus	89 023	1 268	14,2	14,2	1 533	12	8,8	7,8	87 490	1 256	14,3	14,4
15. Romsdal	145 531	1 991	13,8	13,7	34 351	387	10,5	11,3	111 180	1 604	14,8	14,4
16. Søndre Trondhjem	151 988	2 224	14,7	14,6	48 674	703	14,7	14,4	103 314	1 521	14,8	14,7
17. Nordre —	85 897	1 212	14,0	14,1	6 986	130	15,3	18,6	78 911	1 082	13,9	13,7
18. Nordland	165 429	2 034	11,7	12,3	12 088	109	9,5	9,0	153 341	1 925	11,9	12,6
19. Tromsø	82 994	1 127	13,7	13,6	10 616	159	16,6	15,0	72 378	968	13,2	13,4
20. Finmarken	41 025	703	19,2	17,1	8 349	175	22.8	21,0	32 676	528	19,2	16,4

Døde i forhold til 1 000 levende fødte.

Nombre des décès par 1 000 enfants nés vivants.

Tabel III.	1904.	1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.	1912.	1913.
Riket	508	539	509	540	545	515	518	509	527	524
Byer	486	533	500	526	563	510	521	530	554	528
Bygder	517	541	513	568	538	516	517	500	516	523
Overøvrighets-distrikter:										
Kristiania	486	607	511	547	588	558	541	620	630	595
Akershus	474	586	513	548	525	511	528	496	528	484
Smaalenene	457	501	454	465	471	454	462	437	438	487
Buskerud	492	537	489	502	472	460	463	432	478	468
Jarlsb. og Larvik	509	543	603	564	585	555	541	523	536	541
Hedemarken	499	516	520	515	494	471	468	438	462	442
Kristians	475	522	483	529	487	460	492	471	481	464
Bratsberg	564	507	534	558	557	500	490	469	501	512
Nedenes	632	634	596	623	629	542	591	652	652	679
Lister og Mandal	606	626	602	722	628	594	663	628	631	620
Stavanger	500	512	483	496	573	474	465	470	480	466
Søndre Bergenhus	508	486	542	526	559	534	556	515	554	570
Bergen	513	481	468	538	583	515	520	493	547	492
Nordre Bergenhus	530	603	531	566	541	563	583	595	631	646
Romsdal	564	520	487	494	559	521	572	563	561	583
Søndre Trondhjem	579	587	570	634	585	546	565	578	557	560
Nordre Trondhjem	575	617	586	659	632	570	574	543	581	612
Nordland	396	436	404	492	472	481	449	443	415	456
Tromsø	447	513	418	455	473	503	434	420	477	470
Finmarken	604	547	608	600	683	655	620	481	620	486

De meldte tilfælde av epidemisk sygdom svarer til 74,2 pro mille av den for aaret utregnede middelfolkemængde, hvilket er 2,3 pro mille mere end aaret forut. Om forholdet for de enkelte amter se tabel IV, kolonne 3. I forhold til aaret forut viser det sig i større eller mindre grad økning for alle amter undtagen for Kristiania, Nedenes, Bergen, Søndre Trondhjem, Tromsø og Finmarken.

For 99,5 pct. av de ialt opgivne epidemiske sygdomstilfælee er disses optræden i de forskjellige maaneder opgit. Som almindelig forekom de fleste i aarets 1ste kvartal, de færreste i 3dje.

Dødeligheten utgjorde efter de av det Statistiske Centralbyraa meddelte opgaver over folkemængdens bevægelse i 1913 13,2 pro mille av den utregnede tilstedeværende middelfolkemængde. I 1912 var dødeligheten 13,5 pro mile. Forøvrig henvises til tabel II.

Av lægerne meldte tilfælde av
Les maladies épidémiques

Tabel IV.

	Meldte tilfælde av epidemiske sygdomme.		Meldte tilfælde av epidemiske sygdomme pr. 1000 ind. i byggere.	Ex-antematisk tyfys.		Tyfoidfeber (paratyfus).		Cerebrospinalmeningit.		Aku. poliomyelit.	
	Tilf.	Dødsf.		Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Riket	179296	4928	74,2	41	4	838	96	105	60	543	81
Byer	85572	1837	118,3	-	-	270	34	50	30	100	19
Bygder	93724	3091	55,3	41	4	568	62	55	30	443	62
Amter:											
1. Kristiania	14956	687	59,7	-	-	61	7	36	24	38	8
2. Akershus	9488	221	71,3	-	-	64	3	5	2	75	4
3. Smaalenene	14907	351	95,9	-	-	79	7	1	1	55	11
4. Buskerud	16729	256	130,8	-	-	10	1	9	3	94	4
5. Jarlsberg og Larvik	8083	226	76,9	-	-	18	4	13	6	28	2
6. Hedemarken	11437	205	83,4	-	-	4	-	4	3	33	7
7. Kristians	7337	181	60,4	-	-	3	-	2	2	59	8
8. Bratsberg	7392	237	67,0	-	-	24	1	12	9	13	4
9. Nedenes	4856	153	68,2	-	-	14	2	4	1	7	4
10. Lister og Mandal	4186	136	53,5	-	-	17	1	1	-	3	1
11. Stavanger	13401	382	93,8	-	-	183	28	2	-	59	6
12. Søndre Bergenhus	5623	361	39,0	-	-	102	12	1	-	18	4
13. Bergen	11100	183	143,6	-	-	85	11	2	2	10	4
14. Nordre Bergenhus	4209	177	47,3	-	-	16	1	3	2	8	2
15. Romsdal	9171	236	63,0	-	-	33	6	1	1	4	3
16. Søndre Trondhjem	14310	316	94,2	-	-	41	2	1	-	5	4
17. Nordre —	6506	141	75,7	-	-	7	1	-	-	2	-
18. Nordland	9596	210	58,0	-	-	29	3	4	2	27	4
19. Tromsø	3238	144	39,0		-	32	6	3	2	4	1
20. Finmarken	2771	125	67,5	41	4	16	-	1	-	1	-

Tabel III (side 7*) viser forholdet mellem levende fødte og døde i de ti aar fra 1904—1913.

Epidemiske sygdomme. I tabel IV (ovenst.) gives en oversigt over alle av lægerne opgivne tilfælde og dødsfald av epidemiske sygdomme med disses fordeling paa øvrighetsdistrikterne.

Tabel V (side 12* og 13*) gir oplysning om om tiden for de epidemiske sygdomstilfældes optræden og de sykes kjøn og alder, forsaavidt opgaver derom foreligger. Desuten oplyser tabellen om de enkelte sygdommes procentforhold til alle meldte tilfælde av epidemiske sygdomme og om dødelighetsprocenten.

Tabel VI (side 15*) gir en oversigt over de i alle byer meldte

ɔidemiske sygdomme fordelt paa amterne.
ns les départements.

Skar-agens-feber.		Meslinger.		Difteri (croup).		Blodgang.		Barselfeber.		Septico-pyæmi.		Pemfigus hos nyfødte.		Rosen.		Røde hunde.	
ilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
)27	80	9333	158	5627	398	47	3	233	60	395	161	122	18	2093	92	1048	1
932	42	4272	74	2711	140	11	1	50	19	140	58	56	9	993	35	605	-
995	38	5061	84	2916	258	36	2	183	41	255	103	66	9	1100	57	443	1
)83	23	174	22	1138	52	-	-	13	5	33	23	3	1	104	12	169	-
)18	8	482	3	356	22	3	-	9	3	19	10	3	1	110	4	78	1
)90	1	1050	9	176	16	-	-	15	2	16	8	9	2	158	9	63	-
)48	1	1009	3	153	11	-	-	9	-	10	7	9	-	206	4	66	-
)42	2	417	5	87	7	4	-	10	3	12	10	4	3	86	8	113	-
)38	2	489	2	281	10	-	-	14	2	27	7	10	-	147	7	23	-
132	7	354	2	179	7	-	-	14	5	58	4	7	-	89	5	18	-
)94	-	17	1	319	36	1	-	6	-	15	5	1	1	82	9	216	-
53	2	184	5	150	10	-	-	5	1	15	5	1	1	62	1	19	-
)15	-	383	8	259	8	-	-	4	1	11	8	4	1	34	4	27	-
152	13	1364	38	423	43	2	-	9	5	10	10	10	1	137	4	27	-
06	7	559	31	560	40	6	2	11	3	36	10	7	1	69	5	67	-
55	2	700	6	400	17	1	-	4	4	9	9	12	2	133	1	32	-
64	-	518	3	184	33	1	-	7	1	17	3	-	-	57	-	26	-
)17	3	552	5	74	12	13	1	7	1	29	10	6	1	155	2	49	-
)99	5	124	2	280	18	11	-	16	3	16	9	12	1	180	3	16	-
)05	2	413	3	44	3	-	-	8	4	11	4	7	-	66	3	8	-
98	2	260	3	284	27	3	-	34	7	38	12	5	-	125	5	27	-
05	-	96	1	196	21	2	-	17	5	4	2	11	2	53	5	3	-
13	-	188	6	81	5	-	-	21	5	9	5	1	-	40	1	1	-

epidemiske sygdomstilfælde med opgave over procentforholdet til alle i riket meldte tilfælde av samme sygdom. Tabellen er utarbeidet efter de til Medicinaldirektøren for hver maaned indsendte lister over epidemiske sygdomme i byerne.

Tabel VII (side 16* og 17*) gir en oversigt over fordelingen av de epidemiske sygdomstilfælde og dødsfald paa de forskjellige amters byer.

Uoverensstemmelsen mellem de to sidste tabeller skriver sig hovedsagelig fra, at katarralsk og follikulær angina er medtat i tabel VI, men ikke i tabel VII. Desuten er de ved den førstnævnte tabels utarbeidelse brukte maanedlige lister for byerne tildels rettet eller forandret ved senere indkomne opgaver. Tallet paa dødsfald er i tabel VII opført efter de endelige opgaver over kjendte dødsaarsaker for aaret.

Av lægerne meldte tilfælde a
Les maladies épidémiqu

Tabel IV (forts.).

	Vandkopper.	Kusma.		Kikhoste.		Akute katarrer i aandedrætsorganerne.		Influensa.	
	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Ds
Riket	2218	1951	1	6087	146	83990	1070	16671	1(
Byer	1328	962	-	3423	66	40451	389	7658	
Bygder	890	989	1	2664	80	43539	681	9013	
Amter:									
1. Kristiania	208	35	-	205	9	7077	128	1265	1
2. Akershus	141	79	-	97	2	4503	47	971	
3. Smaalenene	209	102	-	295	5	7638	80	952	
4. Buskerud	285	359	-	1062	13	8019	57	2145	
5. Jarlsberg og Larvik	113	15	-	353	4	3952	48	881	
6. Hedemarken	161	34	-	49	-	6192	37	1077	
7. Kristians	69	150	1	73	2	3132	49	1164	
8. Bratsberg	102	43	-	314	3	3129	67	1036	
9. Nedenes	23	11	-	313	6	1990	27	945	
10. Lister og Mandal	22	16	-	230	12	1722	30	457	
11. Stavanger	143	77	-	908	26	5420	71	654	
12. Søndre Bergenhus	25	80	-	132	11	2100	78	212	
13. Bergen	179	564	-	543	11	4807	30	496	
14. Nordre Bergenhus	33	83	-	178	4	1435	24	391	
15. Romsdal	82	42	-	429	17	3924	41	1068	
16. Søndre Trondhjem	138	11	-	453	12	8116	95	1273	
17. Nordre --	59	5	-	69	-	3392	33	541	
18. Nordland	161	178	-	166	1	4696	63	881	
19. Tromsø	44	41	-	65	-	1563	40	112	
20. Finmarken	21	26	-	153	8	1183	25	150	

I slutten av den almindelige beretning (tabel XL) er indtat opgaver for enkelte epidemiske sygdommes vedkommende over deres fordeling paa hver maaned inden de enkelte lægedistrikter og særskilt for byer og bygder.

Eksantematisk tyfus (typhus exanthematicus) optraadte epidemisk i Tanen distrikt, Finmarken. Smitten skrev sig sandsynlig fra russiske fiskeopkjøpere.

Av **tyfoidfeber** (ileotyphus, febris typhoidea) forekom de fleste tilfælde i Stavanger amt (Tinn og Klepp herreder), Søndre Bergenhus (Nordre og Søndre Midthordland distrikter), Bergen, Smaalenene (Moss distrikt), Akershus (Aker distrikt) og Kristiania.

I første rubrik av tabel VIII (side 18*) er opgit tallet paa angrepne av tyfoidfeber blandt 1 000 indbyggere i riket og dets amter i 1912 og 1913.

ɔpidemiske sygdomme fordelt paa amterne.
ans les départements.

Lunge-betændelse.		Pleurit.		Gigtfeber.		Koldfeber.	Akut diarré (kolerine).		Skjørbuk.		Beri-beri.
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.
10360	1657	5925	109	4085	78	16	21622	549	14	3	5
3969	543	2152	39	1592	23	6	11835	267	3	1	3
6391	1114	3773	70	2493	55	10	9787	282	11	2	2
649	220	203	19	236	10	-	1926	105	-	-	-
571	83	220	5	228	6	-	956	12	-	-	-
1155	144	483	9	335	3	-	1723	36	-	-	-
759	117	348	3	310	5	-	1612	23	6	1	1
462	82	186	6	137	2	6	943	27	-	-	1
706	96	384	4	306	1	-	1158	25	-	-	-
430	61	200	5	190	1	-	714	14	-	-	-
336	55	211	3	199	2	-	922	32	-	-	-
311	69	156	5	149	2	3	439	8	-	-	2
174	41	122	5	57	4	-	428	6	-	-	-
871	77	382	10	268	4	3	1996	41	-	-	1
499	115	221	1	172	6	-	640	34	-	-	-
433	52	358	5	271	5	4	2001	21	1	1	-
459	79	185	2	118	4	-	426	16	-	-	-
563	93	627	6	208	3	-	1088	29	-	-	-
862	99	442	6	328	6	-	1686	45	-	-	-
441	67	213	4	161	2	-	752	12	2	-	-
342	38	542	5	256	7	-	1438	22	2	1	-
175	35	206	4	106	3	-	400	14	-	-	-
162	34	236	2	50	2	-	374	27	3	-	-

Til oplysning om sygdommens utbredning inden de forskjellige lægedistrikter er et farvelagt kart føiet til den almindelige beretning.

Om **cerebrospinalmeningit** (meningitis cerebro-spinalis epidemica), **akut poliomyelit** (poliomyelitis anterior acuta), **skarlagensfeber** (scarlatina) og **meslinger** (morbilli) se tabellerne IV, V, VIII og XL.

Av **difteri** (croup) er de fleste tilfælde meldt fra Kristiania og omliggende trakter, men sygdommen forekom ogsaa hyppig i Stavanger by med nærmeste omegn, Haugesund by og Bergen med nærliggende grænder. Gjennemsnitsdødeligheten for det hele land var 7,1 pct. (i 1912 7,5 pct.; i 1911 7,4 pct.; i 1910 7,0 pct.).

De av lægerne opgivne tilfælde av epidemiske sygdomme efter maaned, kjøn og alder.

Le nombre des cas des maladies épidémiques traités par mois, par sexe et par âge.

Tabel V.

Sygdom.	Ialt meldte tilfælde.	Procentforhold til alle opgivne tilfælde av epidemiske sygdomme.	Ialt meldte dødsfald.	Procent døde av alle tilfælde av samme sygdom.	Kjøn og alder (par sexe et âge). 1 Barn (under 15 aar). Mandkjøn.	1 Barn (under 15 aar). Kvindekj.	2 Voksne (over 15 aar). Mandkjøn.	2 Voksne (over 15 aar). Kvindekj.	Tiden er opgit for
Eksantematisk tyfus	41	-	4	9,8	7	9	11	14	41
Tyfoidfeber	838	0,5	96	11,5	115	102	359	252	835
Cerebrospinalmeningit	105	0,06	60	57,1	39	30	21	15	97
Akut poliomyelit	543	0,3	81	14,9	210	170	99	64	538
Skarlagensfeber	5927	3,3	80	1,3	2429	2660	300	463	5920
Meslinger	9333	5,2	158	1,7	3904	3894	784	727	9331
Difteri (croup)	5627	3,1	398	7,1	2000	2057	648	907	5615
Blodgang	47	-	3	6,4	6	11	16	14	46
Barselfeber	233	0,1	60	25,7	-	-	-	233	225
Septicopyæmi	395	0,2	161	40,8	44	38	195	114	323
Pemfigus hos nyfødte	122	0,1	18	14,7	71	50	-	1	118
Rosen	2093	1,2	92	4,0	147	144	730	1056	2088
Røde hunde	1048	0,6	1	-	318	383	167	176	1038
Vandkopper	2218	1,2	-	-	946	972	148	139	2218
Kusma	1951	1,1	1	-	543	442	713	250	1949
Kikhoste	6087	3,4	146	2,4	2842	2990	108	143	6062
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	83990	46,8	1070	1,3	17803	17233	25516	23157	83498
Influensa	16671	9,3	103	0,6	1253	13 5	7589	6393	16603
Lungebetændelse	10360	5,8	1657	16,0	2645	2079	3201	2378	10326
Pleurit	5925	3,3	109	1,8	558	444	2777	2128	5909
Gigtfeber	4085	2,3	78	1,9	425	454	1510	1666	4071
Koldfeber	16	-	-	-	-	-	15	1	11
Akut gastroenterit (cholera nostras)	21622	12,0	549	2,5	6245	5847	5049	4365	21558
Skjørbuk	14	-	3	21,4	1	4	6	3	12
Beri-beri	5	-	-	-	-	-	5	-	4
Tilsammen	179296		4928		42551	31398	49967	44659	178436

Tabel V (forts.).

Sygdom.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Eksantematisk tyfus	-	-	-	-	-	-	-	-	14	4	15	8
Tyfoidfeber	102	91	75	57	71	56	66	74	75	82	45	41
Cerebrospinalmeningit	7	13	8	7	14	9	3	4	7	5	8	12
Akut poliomyelit	7	9	11	10	13	21	47	115	149	100	36	20
Skarlagensfeber	498	348	366	372	313	343	264	321	603	753	948	791
Meslinger	1930	1671	1295	1224	1101	840	433	142	111	131	224	229
Difteri (croup)	516	359	385	353	439	423	353	389	552	635	668	543
Blodgang	9	5	1	5	9	1	3	1	2	1	1	8
Barselfeber	18	14	19	29	23	15	24	17	19	11	10	26
Septicopyæmi	28	24	32	18	35	21	23	25	36	26	35	20
Pemfigus hos nyfødte	7	11	8	7	7	14	9	8	17	17	7	6
Rosen	182	186	193	154	175	161	175	155	164	198	181	164
Røde hunde	96	143	139	137	141	130	68	27	35	31	43	48
Vandkopper	283	205	182	183	150	182	144	116	142	194	230	207
Kusma	171	225	251	283	241	183	102	59	62	91	98	183
Kikhoste	676	583	616	498	433	432	349	345	358	559	610	603
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	11898	11348	8529	7615	6382	5362	3953	3398	4188	5610	7064	8151
Influensa	4542	4509	2086	1044	606	417	268	265	364	519	799	1184
Lungebetændelse	1384	1373	1113	1157	993	707	531	322	407	666	753	920
Pleurit	574	608	535	559	568	522	464	412	377	452	421	417
Gigtfeber	442	383	413	387	357	312	273	226	270	331	349	328
Koldfeber	3	1	-	1	1	1	1	1	-	1	-	1
Akut gastroenterit (cholera nostras)	1394	1246	1186	1171	1405	1727	2290	2848	2761	2058	1836	1636
Skjørbuk	-	-	2	2	1	-	3	-	3	1	-	-
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Tilsammen	27767	23355	17445	15273	13478	11879	9846	9270	10716	12476	14381	15550

Paa tabel VIII (side 18*) findes en oversigt over angrepne av difteri (croup) blandt 1 000 indbyggere i riket og dets amter i aarene 1912 og 1913.

Til oplysning om sygdommens utbredning inden de forskjellige lægedistrikter er der til den almindelige beretning føiet et farvelagt kart.

Barselfeber (febris puerperalis). Tabel IX (side 19*) gir en oversigt over tallet paa barselkvinder, dødeligheten paa barselseng, foruten tilfælde og dødsfald av barselfeber med fordeling paa overøvrighetsdistrikterne.

Forholdet til alle barselkvinder var 3,8 pro mille mot 4,9 i det foregaaende aar.

Gjennemsnitsdødeligheten av barselfeber var 25,8 pct. Av alle barselkvinder døde 0,98 pro mille av denne sygdom (i byerne 1,03 og i bygderne 0,95 pro mille).

Om **dødeligheten paa barselseng** se tabel IX, sidste kolonne.

Alderen for de (ifølge presternes opgaver) paa barselseng døde var følgende:

1	var	under		20	aar.
56	«	mellem 20	og	30	—
56	«	— 30	«	40	—
25	«	— 40	«	50	—
for 1	«	alderen uopgit.			

Dødeligheten paa barselseng (egentlig tiden for de døde barselskvinders begravelse) fordelte sig saaledes paa maanederne:

Januar	10	Mai	11	September	11
Februar	13	Juni	11	Oktober	14
Mars	15	Juli	11	November	14
April	10	August	11	December	6

For 1 forelaa ingen opgave, og 1 var død i 1912.

Tiden i barselseng er nærmere angit for 79 dødsfald:

1ste døgn	14	8de døgn	5
2det —	9	9de —	9
3dje —	5	10de —	2
4de —	3	11te —	2
5te —	5	12te —	2
6te —	1	13de —	2
7de —	4	14de —	1

Tilsammen i 1ste uke 41
- 2den — 23
- 3dje — 6
- 4de — 2
- 5te — 3
- 6te — 2
- 7de — 2

Paa lægernes dødslister er opført 159 dødsfald paa barselseng med opgave over dødsaarsaker, se tabel X (side 20*), hvor tillike dødsaarsakerne for de efter obstetriciske operationer døde kvinder er opgit.

Kikhoste (tussis convulsiva) utgjorde 3,4 pct. av alle opgivne epidemiske sygdomstilfælde mot 3,0 pct. i 1912.

Om **lungebetændelse** (pneumonia crouposa) findes paa tabel VIII (side 18*) en oversigt over angrepne blandt 1 000 indbyggere i riket og dets overøvrighetsdistrikter for aarene 1912—1913.

Med hensyn til de øvrige epidemiske sygdomme henvises til tabellerne IV og V.

De i byerne anmeldte tilfælde av epidemiske sygdomme[1]).

Les maladies épidémiques dans les villes.

Tabel VI.

Sygdom.	Antal anmeldte tilfælde.	Procentforhold til de i hele riket anmeldte tilfælde av samme sygdom.	Antal opgivne dødsfald.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Tyfoidfeber	281	33,5	31	11	12	25	17	21	12	25	36	36	46	23	17
Cerebrospinalmeningit	47	44,8	26	5	9	6	4	7	6	-	1	2	2	2	3
Akut poliomyelit	100	18,4	16	-	1	1	4	-	9	14	17	27	14	9	4
Barselfeber	42	18,0	10	4	2	4	3	3	2	8	3	2	3	3	5
Vandkopper	1331	60,0	-	200	130	83	131	111	130	79	54	96	97	118	102
Skarlagensfeber	2930	49,4	37	215	121	167	142	134	125	125	191	334	426	537	413
Røde hunde	614	58,6	-	44	69	83	92	91	99	35	10	20	17	29	25
Meslinger	4275	45,8	55	1063	749	610	589	459	334	136	60	38	49	84	104
Rosen	991	47,3	23	93	91	83	72	91	67	83	67	69	100	94	81
Pyæmi, septichæmi	82	20,8	43	8	8	10	7	6	6	2	7	10	4	8	6
Pemfigus hos nyfødte	57	46,7	7	3	5	6	3	4	3	3	4	7	9	5	5
Kikhoste	3329	54,7	46	310	321	348	324	246	224	167	209	192	255	326	407
Difteri (croup)	2686	47,7	115	260	186	192	177	203	153	128	184	270	317	345	271
Kusma	980	50,2	-	89	124	94	145	126	87	23	31	37	70	48	106
Akute katarrer i luftveiene og bronkit	40295	47,9	240	5850	5337	3838	3305	2837	2416	1682	1609	2257	3066	3700	4398
Katarralsk og foll. angina	9472	-	-	952	860	775	694	716	664	500	609	720	954	1063	965
Influensa	7450	44,7	34	2468	2063	770	339	234	107	91	98	177	271	357	475
Lungebetændelse	3960	38,2	477	498	483	361	357	347	295	184	190	196	315	305	429
Pleurit	2175	36,7	23	212	214	201	185	198	178	160	148	155	173	184	167
Gigtfeber	1589	38,9	19	159	147	162	161	117	102	97	94	138	122	162	128
Koldfeber	7	43,8	-	2	-	-	1	1	1	-	2	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	11737	54,3	213	729	624	628	583	783	903	1033	1553	1717	1210	1022	952
Blodgang	11	23,4	-	3	2	1	1	2	-	1	-	-	1	-	-
Skjørbuk	2	14,3	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Beri-beri	3	60,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Tilsammen[2])	94446	-	1415	13178	11558	8448	7336	6737	5923	4578	5177	6500	7521	8424	9066
Veneriske saar	279	-	-	31	20	20	21	14	25	13	23	20	18	23	51
Nye tilfælde av chanker og syfilis	1168	-	37	85	108	86	88	104	83	59	75	110	92	75	203
Gonorré og uretrit	4311	-	-	300	284	287	276	335	317	311	351	367	387	318	778

[1]) Summerne stemmer for en del ikke med de enkelte, trykte maanedslisters, idet feil er rettet, og opgaver, som kom forsent inden listens trykning, her er medtat. [2]) Fra distriktslægen i Flekkefjord er maanedslister indkommet alene for april, mai og juni.

Epidemiske sygdomme i amternes byer.

Les maladies épidémiques dans les villes par départements.

Tabel VII.

Sygdom.	Ialt kjendte tilfælde.	Ialt kjendte dødsfald.	1 Kristiania.		2 Akershus amt.		3 Smaalenenes amt.		4 Buskerud amt.		5 Jarlsberg og Larvik amt.		6 Hedemarkens amt.		7 Kristians amt.		8 Bratsberg amt.		9 Nedenes amt.		10 Lister og Mandal amt.		11 Stavanger amt.	
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Ds .	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	270	34	61	7	1	-	33	5	7	1	10	3	-	-	-	-	-	-	3	1	1	-	16	1
Cerbrospinalmeningit.	50	30	36	24	-	-	1	1	3	-	5	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Akut poliomyelit	100	19	38	8	1	-	-	1	3	-	14	2	1	-	-	-	-	-	1	1	2	-	27	3
Skarlagensfeber	2932	42	1383	23	18	-	157	-	69	-	132	1	27	1	18	-	203	-	9	-	127	-	316	12
Meslinger	4272	74	174	22	17	-	642	4	286	1	270	3	65	-	22	-	5	-	27	-	309	4	1173	28
Difteri (croup)	2711	140	1138	52	5	-	63	6	67	4	24	-	10	1	12	-	179	13	32	-	165	3	282	28
Blodgang	11	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Barselfeber	50	19	13	5	-	-	5	-	1	-	3	1	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	3	3
Pyæmi, septhæmi	140	58	33	23	-	-	4	1	1	1	7	5	-	-	40	-	5	-	4	1	4	3	9	9
Pemfigus (hos nyfødte)	56	9	3	1	-	-	1	-	2	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	6	1
Rosen	993	35	104	12	4	-	85	4	83	1	61	2	19	-	14	1	46	1	35	-	23	3	104	3
Røde hunde	605	-	169	-	5	-	23	-	17	-	89	-	3	-	3	-	165	-	11	-	24	-	24	-
Vandkopper	1328	-	208	-	2	-	122	-	149	-	94	-	18	-	18	-	45	-	19	-	17	-	123	-
Kusma	962	-	35	-	1	-	62	-	105	-	5	-	1	-	13	-	32	-	5	-	11	-	63	-
Kikhoste	3423	66	205	9	-	-	156	-	362	3	213	2	18	-	-	-	186	1	205	1	117	5	591	15
Akute katarer i aandedrætsorganerne	40451	389	7077	128	40	-	4176	31	2732	14	2553	16	714	2	609	5	1586	26	859	11	1212	8	4632	45
Influensa	7658	48	1265	19	25	-	442	4	857	2	586	3	195		95	-	546	1	498	3	319	2	527	3
Lungebetændelse	3969	543	649	220	5	1	494	40	225	32	211	26	38	6	51	6	171	18	108	11	83	18	628	38
Pleurit	2152	39	203	19	3	-	193	4	104	-	96	-	10	-	16	1	73	1	61	2	62	-	277	3
Gigtfeber	1592	23	236	10	3	-	151	-	84	2	69	1	21	1	9	-	69	-	63	-	28	-	185	2
Koldfeber	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Akut diarré (kolerine)	11835	267	1926	105	13	-	1015	12	665	8	619	14	176	1	135	4	466	7	224	-	288	-	1702	31
Skjørbuk	3	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Beri-beri	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Tilsammen	85572	1837	14956	687	143	1	7825	113	5824	69	5066	83	1317	13	1056	18	3778	68	2165	31	2794	46	10694	219

Epidemiske sygdomme i amternes byer.

Les maladies épidémiques dans les villes par départements.

Tabel VII (forts.).

Sygdom.	13 Bergen.		14 Nordre Bergenhus amt.		15 Romsdals amt.		16 Søndre Trondhjems amt.		17 Nordre Trondhjems amt.		18 Nordlands amt.		19 Tromsø amt.		20 Finmarkens amt.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidfeber	85	11	-	-	6	2	30	1	-	-	3	-	9	2	5	-
Cerebrospinalmeningit	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	10	4	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Skarlagensfeber	55	2	13	-	67	-	125	2	166	1	3	-	41	-	3	-
Meslinger	700	6	20	-	369	2	12	1	87	-	25	1	38	-	31	2
Difteri (croup)	400	17	2	-	38	1	218	13	10	-	14	-	42	2	10	-
Blodgang	1	-	-	-	8	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	4	4	-	-	4	-	2	1	2	2	3	-	2	1	6	1
Pyæmi, septhæmi	9	9	-	-	14	2	2	2	1	-	2	1	1	-	4	1
Pemfigus (hos nyfødte)	12	2	-	-	2	1	11	1	4	-	2	-	7	1	1	-
Rosen	133	1	-	-	77	1	119	2	12	1	36	-	21	2	17	1
Røde hunde	32	-	-	-	21	-	11	-	3	-	3	-	1	-	1	-
Vandkopper	179	-	9	-	54	-	118	-	13	-	81	-	38	-	21	-
Kusma	564	-	1	-	13	-	2	-	2	-	32	-	8	-	7	-
Kikhoste	543	11	-	-	271	8	348	7	17	-	123	-	-	-	68	4
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	4807	30	33	1	1459	14	5155	36	664	4	881	1	867	10	395	7
Influensa	496	-	15	-	618	1	666	5	88	-	298	3	61	2	61	-
Lungebetændelse	433	52	26	1	164	16	410	45	86	5	60	-	38	3	88	11
Pleurit	358	5	9	-	177	1	247	2	24	-	106	-	65	-	68	1
Gigtfeber	271	5	3	-	59	-	172	1	24	-	83	-	38	1	24	-
Koldfeber	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	2001	21	16	-	541	11	1129	29	142	2	416	-	213	6	148	15
Skjørbuk	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Beri-Beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	11100	183	147	2	3963	61	8777	148	1345	15	2172	7	1491	30	959	43

Tilfælde av tyfoidfeber, cerebrospinalmeningit, akut poliomyelit, skarlagensfeber, difteri og lungebetændelse pr. 1 000 indbyggere.

Nombre des cas de la fièvre typhoïde, de la méningite purulente épidémique, de la poliomyelite antérieure aigüe, de la scarlatine, de la diphthérie et de la pneumonie par 1 000 habitants.

Tabel VIII.

Riket og overøvrighets-distrikter.	Tyfoid-feber.		Cerebro-spinal-meningit.		Akut poliomye-lit.		Skar-lagens-feber.		Difteri.		Lunge-betæn-delse.	
	1912.	1913.	1912.	1913.	1912.	1913.	1912.	1913.	1912.	1913.	1912.	1913.
Riket	0,20	0,35	0,15	0,04	0,18	0,22	2,1	2,5	2,4	2,3	4,7	4,3
Byer	0,31	0,37	0,32	0,07	0,07	0,15	2,9	4,1	4,2	3,7	6,0	5,5
Bygder	0,15	0,34	0,08	0,03	0,22	0,26	1,8	1,8	1,7	1,7	4,1	3,8
Amter:												
1. Kristiania	0,14	0,24	0,81	0,14	0,02	0,15	4,3	5,5	4,7	4,5	2,9	2,6
2. Akershus	0,17	0,48	0,31	0,04	0,03	0,56	4,2	3,9	2,4	2,7	4,0	4,3
3. Smaalenene	0,14	0,51	0,08	0,006	0,07	0,35	2,2	2,5	1,2	1,2	6,0	7,4
4. Buskerud	0,19	0,08	0,37	0,07	0,13	0,74	2,2	1,9	1,0	1,2	6,4	5,9
5. Jarlsberg og Larvik	0,25	0,17	0,05	0,12	0,03	0,27	2,2	2,3	1,6	0,8	4,4	4,4
6. Hedemarken	0,11	0,03	0,04	0,03	0,04	0,24	2,1	2,5	1,2	2,0	6,2	5,1
7. Kristians	0,03	0,02	0,04	0,02	0,13	0,49	1,3	3,5	1,2	1,5	4,4	3,5
8. Bratsberg	0,12	0,22	0,29	0,11	0,28	0,12	1,4	3,6	1,9	2,9	3,7	3,0
9. Nedenes	-	0,20	0,01	0,06	0,28	0,10	0,8	0,7	1,3	2,1	4,3	4,3
10. Lister og Mandal	0,19	0,22	-	0,01	0,18	0,04	4,5	2,7	3,3	3,3	3,0	2,2
11. Stavanger	0,15	0,28	0,01	0,01	0,04	0,41	1,1	3,2	5,0	3,0	7,2	6,1
12. Søndre Bergenhus	0,25	0,71	0,01	0,01	0,61	0,12	1,6	0,7	4,1	3,9	3,4	3,5
13. Bergen	0,78	1,10	0,01	0,03	0,30	0,13	0,7	0,7	9,6	5,2	8,3	5,6
14. Nordre Bergenhus	0,09	0,18	0,01	0,03	0,09	0,09	0,6	0,7	2,3	2,1	5,7	5,2
15. Romsdal	0,51	0,23	0,01	0,008	0,33	0,03	1,6	1,5	0,7	0,5	5,0	3,9
16. Søndre Trondhjem	0,23	0,27	0,01	0,007	0,18	0,03	4,1	2,0	1,1	1,8	5,5	5,7
17. Nordre Trondhjem	0,19	0,08	-	-	0,34	0,02	0,7	3,6	0,4	0,5	3,8	5,1
18. Nordland	0,12	0,18	0,03	0,02	0,31	0,16	0,1	0,6	0,9	1,7	2,6	2,1
19. Tromsø	0,21	0,39	0,01	0,04	0,12	0,05	2,1	1,3	1,0	2,4	4,1	2,1
20. Finmarken	0,45	0,39	0,05	0,02	0,22	0,02	0,2	0,3	5,5	2,0	3,1	3,9

Veneriske sygdomme. Om de paa rikets sykehus behandlede tilfælde av syfilis henvises til tabel XXXIII (side 70* og 71*).

Tallet paa de paa sykehusene indkomne tilfælde av **gonorré** (uretrit) sees av tabel XI (side 21*).

Tallet paa de utenfor sykehus behandlede tilfælde av venerisk sygdom sees av tabel XII (side 22*), som tillike viser sygdommens form hos de angrepne, disses kjøn og alder, forsaavidt det er opgit, og fordeling paa amterne.

Dødsfald paa barselseng.

Décès pendant les couches dans les départements.

Tabel IX.

	Barsel-kvinder.	Døde paa barselseng ifølge		Barselfeber. Av lægerne opgivne				Av 1000 barselkvinder døde[1]) i	
		præsternes opgaver.	lægernes opgaver.	tilfælde.	angrepne av 1000 fødende.	dødsfald.	dødsprocent av angrepne.	1912.	1913.
Riket	61485	139	159	233	3,8	60	25,8	2,6	2,3
Byer	18416	22	51	50	2,7	19	38,0	2,2	1,2
Bygder	43069	117	108	183	4,2	41	22,4	2,8	2,7
Amter:									
1. Kristiania	5741	6	15	13	2,3	5	38,5	2,0	1,0
2. Akershus	3171	9	7	9	2,8	3	33,3	2,8	2,8
3. Smaalenene	4023	11	13	15	3,7	2	13,3	2,2	2,7
4. Buskerud	3373	4	6	9	2,7	-	-	2,4	1,2
5. Jarlsberg og Larvik	2702	6	7	10	3,7	3	30,0	2,3	2,2
6. Hedemarken	3669	4	6	14	3,8	2	14,3	2,5	1,1
7. Kristians	3058	5	7	14	4,6	5	35,7	1,7	1,6
8. Bratsberg	2844	6	3	6	2,1	-	-	4,0	2,1
9. Nedenes	1629	4	3	5	3,1	1	20,0	0,6	2,5
10. Lister og Mandal	1793	6	6	4	2,2	1	25,0	0,6	3,4
11. Stavanger	4122	6	10	9	2,2	5	55,6	3,5	1,5
12. Søndre Bergenhus	3548	10	11	11	3,1	3	27,3	3,6	2,8
13. Bergen	2014	3	5	4	2,0	4	100,0	1,1	1,5
14. Nordre Bergenhus	1973	5	7	7	3,6	1	14,3	2,0	2,5
15. Romsdal	3435	8	5	7	2,0	1	14,3	4,3	2,3
16. Søndre Trondhjem	4019	5	8	16	4,0	3	18,7	2,0	1,2
17. Nordre —	1990	3	5	8	4,0	4	50,0	2,5	1,5
18. Nordland	4502	14	15	34	7,5	7	20,6	2,8	3,1
19. Tromsø	2410	13	11	17	7,1	5	29,4	2,6	5,4
20. Finmarken	1469	11	9	21	14,3	5	23,8	7,0	7,5

[1]) Efter de av presterne opgivne dødsfald.

Spedalskhet (lepra). Tabel XIII (side 23*) gir en oversigt over til- og avgang i aarets løp av spedalske i anstalterne.

Tabel XIV (side 24*) gir en oversigt over tallet paa kjendte spedalske i 1856, 1875, 1885, 1890, 1895, 1900, 1905 og 1910. De spedalske i stiftelserne er i tabellen fordelt paa de amter, hvor de hører hjemme. Forøvrig henvises til Norges officielle statistik V. 161: De spedalske i Norge, beretning for femaaret 1906—1910.

Dødsaarsaker for barselkvinder. Døde efter obstetriciske operationer.

Causes de décès pendant les couches. Décès après des opérations obstétricales.

Tabel X. Dødsaarsaker.	Dødsfald paa barselseng.[1])	Derav i		Dødsfald efter følgende operationer:[2])							
		byer.	bygder.	Ialt.	Tangforløsning.	Vending.	Uttrækning.	Partus præmaturus artificialis.	Keisersnit.	Perforation.	Embryotomi.
Barselfeber; peritonit etc.	60	19	41	6	4	2	-	-	-	-	-
Barselkrampe; uræmi	40	16	24	13	7	4	-	1	-	-	1
Emboli og thrombose	14	5	9	4	1	-	-	-	-	3	-
Blødning	15	4	11	8	1	5	1	-	1	-	-
Livmorbristning	3	-	3	2	1	-	-	-	-	1	-
Dystoki	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	8	3	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Ektopisk svangerskap	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme	4	3	1	6	2	2	1	-	-	-	1
Ukjendt eller uopgit aarsak	10	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	159	51	108	39	16	13	2	1	1	4	2

[1]) Efter dødslisterne. [2]) Efter listerne over obstetriciske operationer.

Tabel XV (side 26* og flg.) gir oplysning om de meldte tilfælde av **tuberkuløse sygdomme** inden lægedistrikterne samt i amternes byer og bygder. Tabellen er utarbeidet efter de indsendte utdrag av helseraadenes tuberkuloseprotokoller (jfr. lov av 8de mai 1900). Den indeholder opgaver over de ved flytning, helbredelse og bedring eller død av protokollerne utgaaede og over de tilfælde, hvor der er gjort bruk av tuberkuloselovens §§ 6 og 10.

Lungetuberkulose (tuberculosis pulmonum, phthisis) er opgit som dødsaarsak for 4210 personer.

Tabel XVI (side 34* og 35*) gir oplysning om dødsfald av lungetuberkulose i riket, dets byer og bygder samt overøvrighetsdistrikter for aarene 1911—1913 i forhold (procent) til samtlige kjendte dødsfald ved s y g d o m, til dødsfald av ikke epidemiske sygdomme og i forhold (pro mille) til folkemængden.

De kjendte dødsfald av tuberkuløs hjernebetændelse, miliærtuberkulose og tuberkulose i andre organer var tilsammen 1116. Se tabel XXVII.

For at vise lungetuberkulosens utbredning inden de forskjellige amter er der til denne almindelige beretning føiet et farvelagt kart, hvor man ved utregningen av tuberkulosedødeligheten er gaat ut fra, at der inden de ikke kjendte dødsaarsaker findes det samme procentforhold av lungetuberkulose som inden de kjendte.

I gruppe 1 (1—1,5 dødsfald pr. 1 000 indbyggere) staar 15,9 pct. av rikets middelfolkemængde i dette aar. — I gruppe 2 (1,5—2 dødsfald pro mille indbyggere) 46,9 pct. — I gruppe 3 (2—2,5 pro mille) 29,2 pct. — I gruppe 4 (2,5—3 pro mille) 6,3 pct. — Lavest nemlig i gruppe 6 (3,6—4,0 pro mille staar Finmarken med 14,7 pct. av rikets areal og kun 1,7 av rikets folkemængde.

Av **kræft** (cancer, sarcoma) kjendes ialt 2 408 dødsfald. Se tabel XXVII.

Indkomne tilfælde av gonorré og uretrit paa sykehusene.

Cas nouveaux de gonorrhée et de la urethrite dans les hôpitaux.

Tabel XI.

Sygdom.	Tilsammen behandlede tilfælde.	Voksne.		Fordeling paa amterne:																
				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	13	15	16	17	18	19	20
		Mænd.	Kvinder.	Kristiania by.	Akershus.	Smaalenene.	Buskerud.	Jarlsberg og Larvik.	Hedemarken.	Kristians.	Bratsberg.	Nedenes.	Lister og Mandal.	Stavanger.	Bergens by.	Romsdal.	Søndre Trondhjem.	Nordre Trondhjem.	Nordland.	Tromsø.	Finmarken.
onorré og uretrit	251	158	93	83	5	2	2	24	5	2	4	15	6	1	29	11	16	2	15	5	24

Sindssygdom (insania). Paa sykehus indkom 356 sindssyke (i 1912 413, i 1911 592, i 1910 438). En oversigt over disse findes i tabel XXXIV (side 72* og 73*). Der er opgit 131 dødsfald av sindssygdom uten angivelse av sekundær dødsaarsak.

Paa rikets sindssykeasyler laa tilbake ved utgangen av 1912 3 076 patienter. I løpet av 1913 indkom 1 427; det samlede antal behandlede var ca. 4 390, da ved aapningen av 3 nye kommunale asyler over 100 syke kun var blit flyttet dit fra andre asyler. Tallet paa utgaaede 1 185, derav 207 døde. Tilbakeliggende ved aarets utgang var 3 318. Det samlede antal forpleiningsdage var 1 148 397 og det gjennemsnitlige daglige middelbelæg for alle asyler 3 146. For det offentliges regning behandledes 3 892 eller 86,4 pct. av de ialt i aaret behandlede syke. De paa asylerne indtrufne dødsfald er henført under de nærmere kjendte dødsaarsaker i det overøvrighetsdistrikt, hvor asylet ligger. Tallet paa asyler var ved aarets utgang 20 med ialt 3 568 sykepladser; nærmere redegjørelse for deres virksomhet i 1913 findes i Norges officielle statistik VI. 42.

Tabel XVII gir oplysning om tallet paa syke, som behandledes for lungetuberkulose paa de her anførte sanatorier og pleiehjem for tuberkuløse, som har sendt de i tabellen meddelte opgaver.

Tabel XVIII (side 40* og 41*) gir efter de fra amtmændene indkomne opgaver oplysninger om tallet paa sindssyke forpleiet med statsbidrag efter lov av 27de juni 1891 og om de samlede utgifter ved deres forpleining for stat og kommuner.

Ifølge ovennævnte lov, som traadte i kraft 1ste januar 1892, erstattes $^4/_{10}$ av utgifterne ved fattige sindssykes forpleining av statskassen, de øvrige $^6/_{10}$ utredes av vedkommende amts- eller bykommune, dog saaledes, at indtil halvdelen av amtskommunernes tilskud kan overføres paa vedkommende fattigdistrikt.

Tabel XIX (side 42* og 43*) gir oplysning om tallet paa barselkvinder som har brukt jormor, med fordeling paa amterne og rikets byer og bygder. Tabellen er utarbeidet efter de utdrag av jormødrenes bøker, som er foretat av ordførerne i helseraadene. Den indeholder tillike opgave over, hvor mange kvinder var førstefødende og flerfødende, endvidere hvor mange var gifte og ugifte. For barnenes vedkommende er opgit kjøn og fødselens utfald, saavidt meddelelse derom foreligger. Fremdeles er opgit fosterleierne, saavidt opgave herom er meddelt. Rubrikkerne om obstetriciske operationer, som kun skulde gi oplysning om de av jormødrene utførte, omfatter av den i medicinalberetningen for 1908 givne grund fremdeles i overveiende grad baade de, som er gjort av læger, og de som er gjort av jormødre. Tilslut findes ogsaa, saavidt opgave foreligger, oplysning om fostrenes utviklingsgrad, samt om tallet paa tvilling- og trillingfødsler.

Utenfor sykehus behandlede tilfælde av veneriske sygdomme.

Cas des maladies vénériennes traités en dehors des hôpitaux.

Tabel XII.

	Veneriske saar og syfilis.								Gonorré og uretrit.				
	Tilsammen behandlet.	Kjøn og alder.				Veneriske saar.	Sygds.form for syfilis.		Tilsammen behandlet.	Kjøn og alder.			
		Barn.		Voksne.			erhvervet.	medfødt.		Barn.		Voksne.	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.					Md.	Kv.	Md.	Kv.
Riket	1316	30	37	566	162	295	961	60	5093	4	13	3260	435
Amter:													
1. Kristiania	521	-	-	-	-	[1] 81	[2] 427	[3] 13	[4] 1380	-	-	-	-
2. Akershus	9	1	2	4	2	1	5	3	32	-	1	26	5
3. Smaalenene	47	1	5	27	14	8	36	3	161	1	1	144	14
4. Buskerud	27	2	-	21	4	5	20	2	106	-	1	97	8
5. Jarlsberg og Larvik	49	2	1	36	10	17	29	3	180	-	-	166	14
6. Hedemarken	10	2	-	4	4	1	9	-	81	-	-	71	10
7. Kristians	3	-	-	-	3	-	3	-	32	-	-	27	5
8. Bratsberg	30	1	1	26	2	2	26	2	130	1	-	117	12
9. Nedenes	30	3	1	19	7	11	18	1	112	-	-	100	12
10. Lister og Mandal	12	1	1	8	2	3	7	2	73	1	2	61	9
11. Stavanger	177	9	13	119	36	35	129	13	550	-	2	469	79
12. Søndre Bergenhus	8	-	1	4	3	1	6	1	35	-	-	32	3
13. Bergen	102	2	1	91	8	74	25	3	552	-	1	501	50
14. Nordre Bergenhus	2	-	-	2	-	1	1	-	20	-	-	20	-
15. Romsdal	34	-	1	20	13	5	28	1	219	-	-	185	34
16. Søndre Trondhjem	87	2	4	71	10	21	63	3	625	-	1	535	89
17. Nordre —	9	2	2	3	2	1	4	4	31	-	1	25	5
18. Nordland	86	2	-	69	15	20	64	2	414	-	1	369	44
19. Tromsø	33	-	2	18	13	5	26	2	136	-	-	113	23
20. Finmarken	40	-	2	24	14	3	35	2	224	1	2	202	19

[1]) Derav mandkjøn 79, kvindekjøn 2. [2]) Derav mandkjøn 329, kvindekjøn 98. [3]) Derav mandkjøn 7, kvindekjøn 6. [4]) Derav mandkjøn 1275, kvindekjøn 105.

Til- og avgang av spedalske i anstalterne.

Tableau des lépreux dans les hospices.

Tabel XIII.

Anstalt.	Tilbakeliggende fra 1912.			Indkomne i 1913.			Tilsammen behandlet.			Avgang.													Tilbakeliggende ved utgangen av 1913.			Spedalskhetens form hos de tilbakeliggende.			Antal forpleiningsdage.	Daglig middelbelæg.
										Helbredet.			Utgaat i bedring.			Uhelbredet.			Død.											
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tuberkuløs.	Anæstetisk.	Blandet.		
Pleiestiftelsen nr. 1 [1]	73	31	42	10	5	5	83	36	47	-	-	-	-	-	-	2	-	2	7	4	3	74	32	42	22	46	6	26711	73,2
St. Jørgens hospital [2]	21	6	15	-	-	-	21	6	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	20	5	15	1	17	2	7539	20,6
Reitgjerdets pleiestiftelse	83	33	50	8	5	3	91	38	53	-	-	-	-	-	-	2	1	1	6	3	3	83	34	49	29	54	-	29846	81,8
Tilsammen	177	70	107	18	10	8	195	80	115	-	-	-	-	-	-	4	1	3	14	8	6	177	71	106	52	117	8	64096	175,6

[1]) Omfatter baade kur- og pleieavdelingen. [2]) Der optages ingen nye patienter i hospitalet.

Oversigt over antallet av kjendte spedalske i 1856, 1875, 1885, 1890, 1895, 1900, 1905 og 1910. De spedalske paa stiftelserne er fordelt paa de amter, hvor de hører hjemme.

Tabel XIV.

	Spedalske ved utgangen av:																							
	1856.			1875.			1885.			1890.			1895.			1900.			1905.			1910.		
	Tilsammen.	Derav		Tilsammen.	Derav		Tilsammen.	Derav		Tilsammen.	Derav		Tilsammen.	Derav		Tilsammen.	Derav		Tilsammen.	Derav		Tilsammen.	Derav	
		utenfor stiftelserne.	paa stiftelserne.		utenfor stiftelserne.	paa stiftelserne.		utenfor stiftelserne.	paa stiftelserne.		utenfor stiftelserne.	paa stiftelserne.		utenfor stiftelserne.	paa stiftelserne.		utenfor stiftelserne.	paa stiftelserne.		utenfor stiftelserne.	paa stiftelserne.		utenfor stiftelserne.	paa stiftelserne.
Kristiania by	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	2	5	2	3
Akershus amt	3	3	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	3	1	2
Smaalenenes —	-	-	-	-	-	-	2	1	1	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Buskerud —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jarlsberg og Larvik —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hedemarkens —	15	15	-	4	4	-	6	5	1	7	7	-	5	4	1	6	4	2	2	2	-	5	3	2
Kristians —	33	33	-	12	5	7	8	6	2	12	4	8	8	5	3	10	7	3	7	5	2	1	-	1
Bratsberg —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nedenes —	1	1	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lister og Mandal —	6	6	-	5	3	2	2	2	-	1	1	-	2	1	1	1	1	-	1	1	-	1	1	-
Stavanger —	225	225	-	119	110	9	69	56	13	40	32	8	25	21	4	16	13	3	12	9	3	9	7	2
Søndre Bergenhus —	519	466	53	301	206	95	195	117	78	146	67	79	108	48	60	98	46	52	83	38	45	56	20	36
Bergens by	50	26	24	30	20	10	23	23	-	6	6	-	15	7	8	14	4	10	13	7	6	12	3	9
Nordre Bergenhus amt	926	842	84	493	260	233	308	139	169	228	94	134	163	65	98	136	61	75	106	48	58	72	28	44
Romsdals —	341	285	56	250	157	93	160	92	68	138	66	72	98	53	45	68	29	39	59	28	31	40	14	26
Søndre Trondhjems —	190	174	16	145	98	47	108	59	49	103	47	56	65	36	29	57	30	27	50	16	34	32	11	21
Nordre — —	201	201	-	147	94	53	100	51	49	91	44	47	56	27	29	53	30	23	40	18	22	24	9	15
Nordlands —	273	272	1	207	146	61	172	104	68	149	71	78	111	50	61	93	42	51	81	42	39	51	18	33
Tromsø —	58	57	1	31	21	10	36	17	19	28	12	16	25	10	15	22	11	11	15	5	10	8	2	6
Finmarkens —	17	17	-	7	4	3	4	-	4	6	-	6	5	-	5	2	-	2	1	-	1	4	1	3
Tilsammen	2858	2623	235	1752	1129	623	1195	673	522	[1])960	453	507	688	328	360	577	279	298	474	221	253	323	120	203

[1]) Iberegnet 1, der hørte hjemme i Sverige (Jönköping).

Ifølge opgave fra det Statistiske Centralbyraa fødte 61 485 kvinder i 1913 (18 416 i byerne og 43 069 i bygderne) ialt 62 401 barn. Jormødrene skulde saaledes ha betjent 88,6 pct. av alle fødende kvinder (98,9 pct. i byerne og 84,1 pct. i bygderne). Av 905 kvinder (14,72 pro mille), som i henhold til Byraaets opgaver fødte flere end 1 barn, var 895 (14,55 pro mille) tvillingfødende, 9 (0,15 pro mille) trillingfødende og 1 (0,016 pro mille) firlingfødende.

Med hensyn til de av lægerne utførte **obstetriciske operationer** henvises til tabel XX (side 44* og 45*).

Tabel XXI (side 46*) viser operationernes utfald for mødre og barn.

Tabel XXII (side 47*) gir oplysning om de ved kunsthjælp forløste tvillinger (og trillinger).

Tabel XXIII (side 48* og flg.) gir en oversigt over utfaldet av de obstetriciske operationer efter de forskjellige indikationer.

Tabel XXIV (side 51*) viser tallet paa **fødte** og **døde** i riket og amterne; den er et utdrag av de fra det Statistiske Centralbyraa meddelte opgaver over folkemængdens bevægelse i aaret.

Tabel XXV indeholder en fordeling av fødte og døde m. v. paa rikets byer og bygder.

Tallet paa levende fødte utgjorde 61 037 og paa døde 32 009.

For det hele rike var overskuddet av fødte 29 028 og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 52,4.

I byerne var tallet paa levende fødte 18 238 og paa døde 9 625, hvorved der blev et overskud av 8 613 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 52,8.

I bygderne utgjorde tallet paa levende fødte 42 799 og paa døde 22 384, altsaa et overskud av 20 415 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 52,3.

Av lægerne er opgit **dødsaarsak** for 28 923 eller 90,4 pct. av alle indtrufne dødsfald og for 27 755 eller 89,9 pct. av de ved sygdom foranledigede dødsfald (30 868).

For byerne er opgit dødsaarsak for 9 046 døde eller 94,0 pct. av alle indtrufne dødsfald og for 8 716 eller 93,7 pct. av de ved sygdom foranledigede dødsfald (9 303).

For bygderne er opgit dødsaarsak for 19 877 døde eller 88,8 pct. av alle indtrufne dødsfald og for 19 039 eller 88,2 pct. av de ved sygdom foranledigede dødsfald (21 565).

De av lægerne opgivne dødsaarsaker i procentforhold til alle indtrufne dødsfald i riket, dets byer og bygder og i de enkelte lægedistrikter sees av tabel XXVI (side 54* og 55*).

De hyppigste av lægerne **opgivne dødsaarsaker** ved sygdom sees av tabel XXVII (side 56*).

De opgivne **dødsaarsaker** er sammenstillet i tabellerne XXXVI—XXXIX; i tabel XXXVI findes opført de kjendte dødsaarsaker i riket og amterne, tabel XXXVII er en opgave over alder og kjøn for de i riket døde med kjendt dødsaarsak. I tabel XXXVIII er anført dødsaarsakerne i byerne og i tabel XXXIX opgave over kjøn og alder for de i byerne døde.

Tallet paa **vakcinerte** i riket utgjorde ifølge embedslægernes indberetning 48 638 eller 79,2 pct. av middeltallet av levende fødte i 3-aaret 1911—1913.

Tabel XXVIII (side 57*) viser tallet paa vakcinerte i amterne og forholdet til middeltallet av levende fødte i 3-aaret 1911—1913 for hvert amt.

Ved statens vakcineinstitut i Kristiania podedes 20 kalver, hvorav man ikke behøvet at kassere nogen paa grund av sygdom eller daarlig anslag. Der høstedes av kalvene 412,4 gram vakcine eller gjennemsnitlig 20,62 gram pr. kalv. For-

Meldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de ind-
Cas des maladies tuberculeuses d'après

Tabel XV.

Amt	Lægedistrikter.	Tilfælde indført i								
		Ialt.			Derav var					
					aandedrætsorganerne.		tarmkanalen.		ben og led.	
		Sum.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
	Riket	6896	3010	3886	2895	3778	22	28	45	47
	Byer	2339	1061	1278	1027	1251	9	11	14	12
	Bygder	4557	1949	2608	1868	2527	13	17	31	35
I.	Kristiania	921	432	489	414	477	4	2	8	8
II.	Akershus amt	337	134	203	129	200	-	1	3	2
	Byer	4	1	3	1	3	-	-	-	-
	Bygder	333	133	200	128	197	-	1	3	2
	Aker	164	69	95	65	93	-	1	3	1
	Ullensaker	77	31	46	31	45	-	-	-	1
	Høland	45	15	30	14	30	-	-	-	-
	Follo	51	19	32	19	32	-	-	-	-
III.	Smaalenenes amt	364	161	203	159	195	1	2	1	4
	Byer	149	70	79	69	76	1	1	-	1
	Bygder	215	91	124	90	119	-	1	1	3
	Eidsberg	55	20	35	20	33	-	-	-	1
	Moss	42	23	19	22	17	-	-	1	2
	Fredrikstad stadsfysikat	74	31	43	30	40	1	1	-	1
	Sarpsborg	129	57	72	57	71	-	1	-	-
	Hvaler	64	30	34	30	34	-	-	-	-
IV.	Buskerud amt	273	113	160	108	155	2	1	1	2
	Byer	95	35	60	32	59	2	-	1	1
	Bygder	178	78	100	76	96	-	1	-	1
	Drammens stadsfysikat	76	28	48	26	47	1	-	1	1
	Drammen	46	17	29	17	29	-	-	-	-
	Ringerike	40	17	23	17	23	-	-	-	-
	Modum	67	29	38	29	36	-	-	-	1
	Nes	14	5	9	4	8	-	1	-	-
	Aal	7	4	3	4	3	-	-	-	-
	Sandsvær	17	10	7	9	7	1	-	-	-
	Rollag	6	3	3	2	2	-	-	-	-
V.	Jarlsberg og Larvik amt	257	120	137	117	132	2	1	-	3
	Byer	95	49	46	47	44	1	1	-	1
	Bygder	162	71	91	70	88	1	-	-	2
	Tønsberg	146	68	78	68	77	-	-	-	1
	Hof	40	17	23	17	23	-	-	-	-
	Larvik	71	35	36	32	32	2	1	-	2
VI.	Hedemarkens amt	388	182	206	168	198	-	2	6	2
	Byer	16	8	8	7	8	-	-	-	-
	Bygder	372	174	198	161	190	-	2	6	2
	Solør og Odalen	83	45	38	43	37	-	-	-	1
	Hedemarken	129	60	69	58	67	-	1	1	1
	Søndre Østerdalen	64	27	37	26	35	-	-	-	-
	Trysil	22	12	10	12	10	-	-	-	-
	Engerdalen	12	2	10	-	9	-	-	2	-
	Rendalen	22	10	12	9	11	-	1	1	-
	Tønset	56	26	30	20	29	-	-	2	-
VII.	Kristians amt	207	71	136	68	130	2	3	-	-
	Byer	24	9	15	9	15	-	-	-	-
	Bygder	183	62	121	59	115	2	3	-	-
	Hadeland og Land	41	13	28	11	27	1	1	-	-
	Søndre Valdres	18	5	13	5	10	-	2	-	-
	Nordre —	14	7	7	7	7	-	-	-	-
	Toten	64	21	43	21	42	-	-	-	-

sendte utdrag av tuberkuloseprotokollerne for byer og herreder.
es registres des commissions de santé.

protokollerne 1913. tuberkulose i						Tilfælde utgaat av protokollerne 1913.				Tilfælde, hvor forpleining utenfor hjemmet har fundet sted i henhold til lovens § 6		Tilfælde, hvor lovens § 10 er brukt.	
lymfekjertler.		urin- og kjønsorganer.		huden.		Ialt.	Paa grund av						
							flytning.	helbredelse.	død.				
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.					Md.	Kv.	Md.	Kv.
16	19	26	7	6	7	5785	642	951	4192	511	589	2	11
5	2	4	-	2	2	1864	249	305	1310	265	295	1	2
11	17	22	7	4	5	3921	393	646	2882	246	294	1	9
3	1	2	-	1	1	755	78	149	528	136	145	-	-
1	-	1	-	-	-	263	37	40	186	24	25	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	262	37	40	185	24	25	-	-
-	-	1	-	-	-	112	15	15	82	9	10	-	-
-	-	-	-	-	-	63	13	6	44	5	9	-	-
1	-	-	-	-	-	39	3	11	25	7	3	-	-
-	-	-	-	-	-	49	6	8	35	3	3	-	-
-	1	-	-	-	1	319	44	53	222	13	15	-	-
-	-	-	-	-	1	113	13	21	79	3	3	-	-
-	1	-	-	-	-	206	31	32	143	10	12	-	-
-	1	-	-	-	-	51	9	7	35	3	1	-	-
-	-	-	-	-	-	50	8	4	38	-	2	-	-
-	-	-	-	-	1	65	11	13	41	2	1	-	-
-	-	-	-	-	-	78	8	12	58	8	6	-	-
-	-	-	-	-	-	75	8	17	50	-	5	-	-
1	2	1	-	-	-	180	12	19	149	28	33	-	1
-	-	-	-	-	-	61	5	9	47	10	8	-	1
1	2	1	-	-	-	119	7	10	102	18	25	-	-
-	-	-	-	-	-	53	5	5	43	8	8	-	1
-	-	-	-	-	-	33	3	1	29	3	10	-	-
-	-	-	-	-	-	10	1	4	5	6	3	-	-
-	1	-	-	-	-	38	-	1	37	11	12	-	-
-	-	1	-	-	-	8	1	-	7	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	16	2	5	9	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	14	-	2	12	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	8	-	1	7	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	258	35	48	175	8	7	-	-
1	-	-	-	-	-	86	11	27	48	5	5	-	-
-	1	-	-	-	-	172	24	21	127	3	2	-	-
-	-	-	-	-	-	126	15	30	81	5	5	-	-
-	-	-	-	-	-	51	8	9	34	1	1	-	-
1	1	-	-	-	-	81	12	9	60	2	1	-	-
1	4	6	-	1	-	301	39	57	205	22	17	-	4
-	-	1	-	-	-	33	13	7	13	3	-	-	-
1	4	5	-	1	-	268	26	50	192	19	17	-	4
-	-	2	-	-	-	65	6	14	45	8	3	-	1
-	-	1	-	-	-	99	26	14	59	9	6	-	3
-	2	-	-	1	-	63	3	11	49	2	5	-	-
-	-	-	-	-	-	12	-	3	9	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	6	-	5	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	18	1	6	11	1	2	-	-
1	1	3	-	-	-	38	3	4	31	2	1	-	-
1	2	-	-	-	1	192	19	28	145	4	8	-	-
-	-	-	-	-	-	20	3	-	17	2	3	-	-
1	2	-	-	-	1	172	16	28	128	2	5	-	-
1	-	-	-	-	-	34	3	3	28	-	1	-	-
-	-	-	-	-	1	17	2	2	13	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	20	-	8	12	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	48	5	1	42	3	4	-	-

Meldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de ind-

Tabel XV (forts.).

Amt.	Lægedistrikter.	Tilfælde indført i alt.			Derav var aandedrætsorganerne.		tarmkanalen.		ben og led.	
		Sum.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
	Faaberg	21	8	13	8	12	-	-	-	-
	Ringebu	23	9	14	9	14	-	-	-	-
	Lom	17	3	14	3	14	-	-	-	-
	Lesje	9	5	4	4	4	1	-	-	-
VIII.	Bratsberg amt	234	105	129	100	123	1	2	2	2
	Byer	52	32	20	32	19	-	-	-	-
	Bygder	182	73	109	68	104	1	2	2	2
	Skien	105	55	50	55	49	-	-	-	-
	Kragerø	39	15	24	13	22	1	1	1	-
	Hollen	33	12	21	10	21	-	-	-	-
	Sauland	9	6	3	6	2	-	1	-	-
	Kviteseid	21	6	15	6	15	-	-	-	-
	Laardal	10	4	6	4	6	-	-	-	-
	Tinn	17	7	10	6	8	-	-	1	2
IX.	Nedenes amt	183	78	105	75	99	-	3	3	-
	Byer	43	17	26	17	25	-	1	-	-
	Bygder	140	61	79	58	74	-	2	3	-
	Østre Nedenes	44	16	28	16	26	-	1	-	-
	Vestre —	106	50	56	47	52	-	2	3	-
	Aamli	12	6	6	6	6	-	-	-	-
	Evje	4	2	2	2	2	-	-	-	-
	Sætersdalen	17	4	13	4	13	-	-	-	-
X.	Lister og Mandal amt	195	84	111	81	108	1	3	-	-
	Byer	54	25	29	24	26	1	3	-	-
	Bygder	141	59	82	57	82	-	-	-	-
	Kristiansands stadsfysikat	42	23	19	22	16	1	3	-	-
	Oddernes	46	15	31	15	31	-	-	-	-
	Undal	44	19	25	17	25	-	-	-	-
	Lyngdal	16	6	10	6	10	-	-	-	-
	Vanse	23	6	17	6	17	-	-	-	-
	Flekkefjord	24	15	9	15	9	-	-	-	-
XI.	Stavanger amt	378	173	205	164	202	-	1	4	1
	Byer	192	89	103	86	102	-	1	1	-
	Bygder	186	84	102	78	100	-	-	3	1
	Sogndal	9	5	4	5	4	-	-	-	-
	Egersund	27	11	16	11	16	-	-	-	-
	Sandnes	51	23	28	21	26	-	-	-	1
	Stavanger stadsfysikat	137	53	84	52	84	-	-	-	-
	Stavanger	35	11	24	11	24	-	-	-	-
	Finnø	17	8	9	8	9	-	-	-	-
	Sand	20	9	11	8	11	-	-	1	-
	Karmøen	28	20	8	17	8	-	-	2	-
	Haugesund	54	33	21	31	20	-	1	1	-
XII.	Søndre Bergenhus amt	303	127	176	125	175	-	-	-	-
	Sveio og Vikebygd herreder	6	2	4	2	4	-	-	-	-
	Indre Søndhordland	12	5	7	5	7	-	-	-	-
	Ytre —	24	12	12	10	12	-	-	-	-
	Tysnes	19	6	13	6	12	-	-	-	-
	Indre Hardanger	23	13	10	13	10	-	-	-	-
	Ytre Hardanger	20	7	13	7	13	-	-	-	-
	Voss	12	4	8	4	8	-	-	-	-
	Søndre Midthordland	38	21	17	21	17	-	-	-	-
	Nordre —	62	25	37	25	37	-	-	-	-
	Osterøen	35	16	19	16	19	-	-	-	-
	Alversund	15	4	11	4	11	-	-	-	-
	Lindaas	37	12	25	12	25	-	-	-	-

sendte utdrag av tuberkuloseprotokollerne for byer og herreder.

protokollerne 1913. tuberkulose i						Tilfælde utgaat av protokollerne 1913.				Tilfælde, hvor forpleining utenfor hjemmet har fundet sted i henhold til lovens § 6.		Tilfælde, hvor lovens § 10 er brukt.	
lymfekjertler.		urin- og kjønsorganer.		huden.		Ialt.	Paa grund av						
							flytning.	helbredelse.	død.				
Md.	Kv.	Md.	Kv	Md.	Kv.					Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	1	-	-	-	-	23	4	2	17	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	17	3	2	12	-	2	-	-
-	-	-	-	-	-	12	-	2	10	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	21	2	8	11	-	-	-	-
2	2	-	-	-	-	203	16	35	152	27	24	-	-
-	1	-	-	-	-	41	8	8	25	6	2	-	-
2	1	-	-	-	-	162	8	27	127	21	22	-	-
-	1	-	-	-	-	75	7	10	58	11	9	-	-
-	1	-	-	-	-	41	3	13	25	7	9	-	-
2	-	-	-	-	-	52	4	7	41	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	5	-	2	3	4	1	-	-
-	-	-	-	-	-	11	-	-	11	-	2	-	-
-	-	-	-	-	-	12	2	3	7	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	7	-	-	7	5	2	-	-
-	-	-	2	-	1	173	4	17	152	9	6	-	-
-	-	-	-	-	-	42	-	2	40	3	1	-	-
-	-	-	2	-	1	131	4	15	112	6	5	-	-
-	-	-	1	-	-	46	1	3	42	1	-	-	-
-	-	-	1	-	1	88	2	2	84	6	5	-	-
-	-	-	-	-	-	26	-	12	14	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	11	1	-	10	1	-	-	-
1	-	1	-	-	-	164	12	15	138	18	21	1	-
-	-	-	-	-	-	35	3	2	30	12	10	1	-
1	-	1	-	-	-	129	8	13	108	6	11	-	-
-	-	-	-	-	-	22	3	-	19	12	10	-	-
-	-	-	-	-	-	39	1	1	37	2	6	-	-
1	-	1	-	-	-	54	4	6	44	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	13	1	3	9	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	23	2	3	18	2	2	-	-
-	-	-	-	-	-	13	-	2	11	1	1	1	-
-	-	3	-	2	1	251	25	24	202	23	23	-	-
-	-	1	-	1	-	101	14	4	83	20	19	-	-
-	-	2	-	1	1	150	11	20	119	3	4	-	-
-	-	-	-	-	-	8	2	-	6	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	24	-	1	23	-	-	-	-
-	-	-	-	2	1	33	3	6	24	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	63	2	-	61	11	14	-	-
-	-	-	-	-	-	20	1	1	18	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	20	3	4	13	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	17	-	4	13	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	17	2	-	15	1	-	-	-
-	-	1	-	-	-	49	12	8	29	9	8	-	-
-	-	1	-	1	1	301	39	55	207	17	8	1	-
-	-	-	-	-	-	7	1	-	6	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	13	1	1	11	-	1	-	-
-	-	1	-	1	-	20	4	3	13	2	1	1	-
-	-	-	-	-	1	19	-	5	14	2	1	-	-
-	-	-	-	-	-	22	5	4	13	3	1	-	-
-	-	-	-	-	-	23	1	6	16	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	15	-	1	14	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	43	7	17	19	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	46	9	5	32	2	2	-	-
-	-	-	-	-	-	38	2	3	33	2	1	-	-
-	-	-	-	-	-	10	1	2	7	3	-	-	-
-	-	-	-	-	-	45	8	8	29	-	-	-	-

Meldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de ind-

Tabel XV (forts.).

Amt.	Lægedistrikter.	Tilfælde indført i Ialt.			Derav var aandedrætsorganerne.		tarmkanalen.		ben og led.	
		Sum.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
XIII.	Bergen	192	96	96	95	96	-	-	1	-
XIV.	Nordre Bergenhus amt	209	85	124	77	120	2	1	3	1
	By	2	1	1	1	1	-	-	-	-
	Bygder	207	84	123	76	119	2	1	3	1
	Lærdal	22	10	12	8	11	-	-	1	-
	Lyster	27	8	19	8	17	-	-	-	1
	Sogndal	21	3	18	2	18	-	-	-	-
	Vik	11	6	5	5	4	1	1	-	-
	Gulen	12	3	9	3	9	-	-	-	-
	Kirkebø	13	9	4	7	4	1	-	-	-
	Ytre Søndfjord	22	12	10	11	10	-	-	1	-
	Indre —	11	5	6	5	6	-	-	-	-
	Kinn	16	8	8	8	8	-	-	-	-
	Ytre Nordfjord	23	6	17	6	17	-	-	-	-
	Nordfjordeidet	8	6	2	6	2	-	-	-	-
	Gloppen	10	5	5	4	5	-	-	1	-
	Indviken	13	4	9	4	9	-	-	-	-
XV.	Romsdals amt	580	245	335	239	328	-	-	2	4
	Byer	134	55	79	54	79	-	-	1	-
	Bygder	446	190	256	185	249	-	-	1	4
	Vestre Søndmør	56	22	34	22	34	-	-	-	-
	Indre —	38	17	21	16	20	-	-	-	1
	Østre —	11	7	4	5	2	-	-	1	-
	Ørskog	19	6	13	9	11	-	-	-	2
	Nordre Søndmør	67	30	37	30	37	-	-	-	-
	Ytre Romsdal	66	30	36	30	36	-	-	-	-
	Indre —	31	17	14	17	14	-	-	-	-
	Søndre Nordmør	143	58	85	55	84	-	-	1	-
	Sundalen	78	33	45	33	45	-	-	-	-
	Surendalen	30	12	18	12	18	-	-	-	-
	Nordre Nordmør	41	13	28	13	27	-	-	-	1
XVI.	Søndre Trondhjems amt	706	287	419	282	410	-	1	1	4
	By	224	95	129	94	128	-	-	-	1
	Bygder	482	192	290	188	282	-	1	1	3
	Trondhjems stadsfysikat	224	95	129	94	128	-	-	-	1
	Strinden	92	39	53	39	53	-	-	-	-
	Selbu	15	6	9	4	8	-	1	-	-
	Røros	30	11	19	11	16	-	-	-	-
	Guldalen	83	28	55	28	54	-	-	-	1
	Opdal	15	7	8	6	8	-	-	1	-
	Orkedalen	69	31	38	31	36	-	-	-	1
	Hevne	12	5	7	5	7	-	-	-	-
	Hitteren	96	39	57	39	57	-	-	-	-
	Ytre Fosen	18	6	12	6	12	-	-	-	-
	Indre —	25	14	11	14	11	-	-	-	-
	Nordre —	27	6	21	5	20	-	-	-	1
XVII.	Nordre Trondhjems amt	207	102	105	102	103	-	1	-	-
	Byer	9	5	4	5	4	-	-	-	-
	Bygder	198	97	101	97	99	-	1	-	-
	Stjørdalen	36	20	16	20	16	-	-	-	-
	Frosta	10	8	2	8	2	-	-	-	-
	Levanger	29	13	16	13	16	-	-	-	-
	Inderøen	13	7	6	7	6	-	-	-	-
	Stenkjær	18	7	11	7	11	-	-	-	-

sendte utdrag av tuberkuloseprotokollerne for byer og herreder.

protokollerne 1913. tuberkulose i lymfekjertler.		urin- og kjønsorganer.		huden.		Tilfælde utgaat av protokollerne 1913. Ialt.	Paa grund av flytning.	Paa grund av helbredelse.	Paa grund av død.	Tilfælde, hvor forpleining utenfor hjemmet har fundet sted i henhold til lovens § 6.		Tilfælde, hvor lovens § 10 er brukt.	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.					Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	145	22	3	120	27	18	-	-
1	1	1	1	1	-	203	11	21	171	1	3	-	1
-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	-	-	-	-
1	1	1	1	1	-	201	11	21	169	1	3	-	1
-	1	-	-	1	-	15	1	1	13	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	8	-	-	8	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	19	-	-	19	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	15	2	1	12	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	19	1	2	16	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	11	-	-	11	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	29	3	9	17	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	16	-	3	13	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	17	1	1	15	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	23	3	2	18	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	11	-	2	9	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	10	-	-	10	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	10	-	-	10	-	-	-	-
-	1	4	1	-	1	493	87	111	295	17	29	-	2
-	-	-	-	-	-	82	4	14	64	4	10	-	1
-	1	4	1	-	1	411	83	97	231	13	19	-	1
-	-	-	-	-	-	18	-	-	18	-	2	-	-
-	-	1	-	-	-	30	1	7	22	5	2	-	-
-	1	1	-	-	1	3	-	-	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	22	1	11	10	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	94	17	29	48	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	45	3	2	40	-	3	-	-
-	-	-	-	-	-	35	6	8	21	-	-	-	-
-	-	2	1	-	-	81	3	8	70	4	13	-	1
-	-	-	-	-	-	116	55	43	18	6	5	-	-
-	-	-	-	-	-	21	1	2	18	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	28	-	1	27	1	4	-	-
2	3	2	1	-	-	558	69	73	416	36	60	-	-
1	-	-	-	-	-	179	37	22	120	24	40	-	
1	3	2	1	-	-	379	32	51	296	12	20	-	-
1	-	-	-	-	-	179	37	22	120	24	40	-	-
-	-	-	-	-	-	58	15	1	42	1	6	-	-
1	-	1	-	-	-	18	-	-	18	-	-	-	-
-	2	-	1	-	-	22	-	2	20	1	3	-	-
-	-	-	-	-	-	105	4	22	79	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	12	-	-	12	1	-	-	-
-	1	-	-	-	-	37	4	5	28	7	7	-	-
-	-	-	-	-	-	12	1	-	11	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	38	3	7	28	1	2	-	-
-	-	-	-	-	-	20	-	3	17	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	28	2	2	24	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	29	3	9	17	-	1	-	-
-	1	-	-	-	-	187	21	16	150	16	22	-	-
-	-	-	-	-	-	29	7	4	18	2	4	-	-
-	1	-	-	-	-	158	14	12	132	14	18	-	-
-	-	-	-	-	-	30	2	1	27	2	1	-	-
-	-	-	-	-	-	14	4	1	9	1	3	-	-
-	-	-	-	-	-	24	3	1	20	2	6	-	-
-	-	-	-	-	-	15	2	1	12	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	20	-	4	16	1	7	-	-

Meldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de ind-

Tabel XV (forts.).

Amt.	Lægedistrikter.	Tilfælde indført i								
		Ialt.			Derav var					
					aandedræts-organerne.		tarm-kanalen.		ben og led.	
		Sum.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
	Grong	14	6	8	6	7	-	1	-	-
	Lierne	7	4	3	4	3	-	-	-	-
	Namsos	31	16	15	16	15	-	-	-	-
	Fosnes	9	3	6	3	6	-	-	-	-
	Kolvereid	15	8	7	8	7	-	-	-	-
	Vikten	25	10	15	10	14	-	-	-	-
XVIII.	Nordlands amt	524	227	297	209	284	6	2	7	9
	Byer	48	18	30	17	29	-	1	1	-
	Bygder	476	209	267	192	255	6	1	6	9
	Brønnøy	44	18	26	16	25	1	-	1	-
	Alstahaug	22	11	11	11	9	-	-	-	2
	Vefsen	19	9	10	8	9	-	1	1	-
	Ranen	31	13	18	13	17	-	-	-	1
	Lurøy	28	10	18	9	17	-	-	-	1
	Gildeskaal	23	11	12	11	12	-	-	-	-
	Bodø	24	8	16	8	16	-	-	-	-
	Folden	15	8	7	8	7	-	-	-	-
	Skjerstad	58	26	32	20	31	3	-	1	1
	Steigen	13	5	8	5	8	-	-	-	-
	Hamarøy	6	3	3	3	3	-	-	-	-
	Lødingen	23	8	15	7	15	-	-	1	-
	Ofoten	48	19	29	18	29	-	-	-	-
	Værøy	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Flakstad	4	3	1	3	1	-	-	-	-
	Buksnes	44	20	24	19	22	1	1	-	1
	Austlofoten	20	7	13	7	13	-	-	-	-
	Hadsel	73	34	39	30	37	1	-	2	2
	Sortland	29	14	15	13	13	-	-	1	1
XIX.	Tromsø amt	270	112	158	210	156	1	-	1	2
	Byer	45	9	36	9	36	-	-	-	-
	Bygder	225	103	122	101	120	1	-	1	2
	Trondenes	35	17	18	16	18	1	-	-	-
	Ibbestad	58	26	32	26	32	-	-	-	-
	Tranøy	15	6	9	6	9	-	-	-	-
	Berg	4	2	2	2	-	-	-	-	2
	Lenvik	25	10	15	10	15	-	-	-	-
	Maalselven	15	6	9	6	9	-	-	-	-
	Balsfjord	13	6	7	6	7	-	-	-	-
	Tromsø	51	8	43	8	43	-	-	-	-
	Lyngen	17	10	7	9	7	-	-	1	-
	Karlsøy	23	14	9	14	9	-	-	-	-
	Skjervøy	14	7	7	7	7	-	-	-	-
XX.	Finmarkens amt	169	76	92	73	87	-	2	2	3
	Byer	40	15	25	14	24	-	1	1	-
	Bygder	128	61	67	59	63	-	1	1	3
	Alten	7	2	5	2	5	-	-	-	-
	Talvik	9	4	5	4	5	-	-	-	-
	Loppen	3	2	1	1	1	-	-	1	-
	Hammerfest	30	13	17	12	15	-	1	-	1
	Maasø	12	4	8	4	8	-	-	-	-
	Kistrand	11	2	9	2	9	-	-	-	-
	Lebesby	4	3	1	3	-	-	-	-	1
	Gamvik	8	3	5	3	5	-	-	-	-
	Tanen	8	6	2	6	2	-	-	-	-
	Vardø	28	12	16	11	16	-	-	1	-
	Vadsø	14	6	8	6	6	-	1	-	1
	Sydvaranger	34	19	15	19	15	-	-	-	-

endte utdrag av tuberkuloseprotokollerne for byer og herreder.

rotokollerne 1913. iberkulose i lymfe-kjertler. Md.	lymfe-kjertler. Kv.	urin- og kjønsorganer. Md.	urin- og kjønsorganer. Kv.	huden. Md.	huden. Kv.	Tilfælde utgaat av protokollerne 1913. Ialt.	Paa grund av flyt-ning.	Paa grund av helbre-delse.	Paa grund av død.	Tilfælde, hvor forpleining utenfor hjem-met har fundet sted i henhold til lovens § 6. Md.	Tilfælde, hvor forpleining utenfor hjem-met har fundet sted i henhold til lovens § 6. Kv.	Tilfælde, hvor lovens § 10 er brukt. Md.	Tilfælde, hvor lovens § 10 er brukt. Kv.
-	-	-	-	-	-	14	2	3	9	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	6	1	1	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	33	4	4	25	6	2	-	-
-	-	-	-	-	-	12	-	-	12	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	9	-	-	9	2	1	-	-
-	1	-	-	-	-	12	3	-	9	1	1	-	-
1	-	4	2	-	-	461	30	120	311	56	79	-	3
-	-	-	-	-	-	57	12	18	27	3	14	-	-
1	-	4	2	-	-	404	18	102	284	53	65	-	3
-	-	-	1	-	-	38	-	4	34	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	26	-	1	25	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	16	-	1	15	3	1	-	-
-	-	-	-	-	-	38	3	4	31	3	2	-	-
-	-	1	-	-	-	17	-	3	14	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	17	1	2	14	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	22	1	5	16	2	4	-	-
-	-	-	-	-	-	7	-	-	7	3	-	-	-
1	-	1	-	-	-	58	1	25	32	6	13	-	3
-	-	-	-	-	-	5	-	1	4	3	2	-	-
-	-	-	-	-	-	5	-	1	4	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	21	-	7	14	3	7	-	-
-	-	1	-	-	-	44	13	18	13	6	18	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	4	2	1	1	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	21	-	3	18	2	2	-	-
-	-	-	-	-	-	13	1	2	10	3	2	-	-
-	-	1	-	-	-	53	4	17	32	15	20	-	-
-	-	-	1	-	-	55	4	25	26	4	7	-	-
-	-	-	-	-	-	210	19	32	159	18	23	-	-
-	-	-	-	-	-	47	12	8	27	1	5	-	-
-	-	-	-	-	-	163	7	24	132	17	18	-	-
-	-	-	-	-	-	38	3	1	34	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	27	1	4	22	5	4	-	-
-	-	-	-	-	-	13	-	1	12	6	9	-	-
-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	9	-	-	9	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	14	1	4	9	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	7	-	-	7	2	1	-	-
-	-	-	-	-	-	58	12	10	36	1	7	-	-
-	-	-	-	-	-	19	1	9	9	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	10	-	2	8	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	13	1	1	11	1	-	-	-
1	-	-	-	-	-	168	24	35	109	11	23	-	-
-	-	-	-	-	-	35	7	7	21	4	8	-	-
1	-	-	-	-	-	133	17	28	88	7	15	-	-
-	-	-	-	-	-	4	-	-	4	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	10	1	2	7	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	15	2	1	12	2	4	-	-
-	-	-	-	-	-	19	1	2	16	1	4	-	-
-	-	-	-	-	-	11	-	3	8	1	2	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	-	3	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	9	1	2	6	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	11	3	-	8	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	19	4	4	11	4	6	-	-
-	-	-	-	-	-	29	3	8	18	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	36	9	13	14	1	5	-	-

Dødeligheten av lungetuberkulose i d

Mortalité par la phthisie dans les départ

Tabel XVI.

	1913.				Forhold av dødsfal		
	Opgivne dødsfald ved				til alle opgivne dødsfald ve sygdom i pct.		
	sygdom.	lunge-tuber-kulose.	epide-miske syg-domme.	ikke epide-miske syg-domme.	1911.	1912.	1913.
Riket	27755	4210	4928	22827	15,2	15,0	15,2
Byer	8716	1286	1837	6879	15,1	14,1	14,8
Bygder	19039	2924	3091	15948	15,3	15,4	15,4
Amter:							
1. Kristiania	3062	466	687	2375	14,0	14,3	15,2
2. Akershus	1470	203	221	1249	13,6	13,1	13,8
3. Smaalenene	1748	222	351	1397	13,4	15,4	12,7
4. Buskerud	1414	174	256	1158	12,6	12,1	12,3
5. Jarlsberg og Larvik	1305	171	226	1079	12,8	13,3	13,1
6. Hedemarken	1461	198	205	1256	14,3	15,2	13,6
7. Kristians	1235	152	181	1054	11,7	11,3	12,3
8. Bratsberg	1206	164	237	969	16,7	13,0	13,6
9. Nedenes	947	118	153	794	14,5	14,7	12,4
10. Lister og Mandal	932	140	136	796	16,5	16,6	15,0
11. Stavanger	1534	197	382	1152	13,3	13,4	12,8
12. Søndre Bergenhus	1667	220	361	1306	13,2	11,9	13,2
13. Bergen	954	155	183	771	16,3	17,2	16,2
14. Nordre Bergenhus	1048	148	177	871	13,4	14,1	14,
15. Romsdal	1820	296	236	1581	16,4	16,0	16,3
16. Søndre Trondhjem	2018	445	316	1702	20,0	19,6	22,0
17. Nordre —	996	157	141	855	16,8	15,4	15,8
18. Nordland	1609	326	210	1399	20,3	20,4	20,2
19. Tromsø	847	158	144	703	18,6	16,4	18,7
20. Finmarken	482	100	125	357	23,9	20,0	20,7
Kristiania og Bergen	4016	621	870	3146	14,5	15,0	15,4
De øvrige byer	4700	665	967	3733	15,6	13,4	14,

bruket av vakcine, som er opblandet med 2—3 dele glycerin, har omtrent været som i foregaaende aar, idet der heller ikke i 1913 er forekommet kopper inden riket; i 1 440 sendinger er der ekspedert vakcine i 12 960 rør til 77 590 personer; der er indkommet beretning om 39 189 første gangs vakcinationer og 748 revakcinationer med henholdsvis 96,2 pct. og 68,8 pct. anslag. Ifølge anmodning er der ogsaa blit sendt vakcine til Stockholm, Kjøbenhavn og London, hvor den ifølge indløpne meddelelser hadde vist «fortrinlige resultater». Som et bevis paa,

rskjellige amter for aarene 1911—1913.
nts pendant les années de 1911—1913.

lungetuberkulose			Dødeligheten av lungetuberkulose (pro mille av folkemængden).						
il dødsfald av ikke epidemiske sygdomme i pct.			Efter lægernes opgaver.			Efter utregning av alle dødsfald (se teksten og kartet over lungetuberkulose).			
1911.	1912.	1913.	1911.	1912.	1913.	1911.	1912.	1913.	Gjennemsnitlig i treaaret 1911—1913.
19,1	18,4	18,4	1,75	1,75	1,74	2,01	2,02	2,01	2,01
19,9	18,5	18,7	1,89	1,80	1,78	2,06	1,97	1,96	2,00
18,7	18,4	18,3	1,70	1,72	1,73	1,99	2,05	2,03	2,02
19,8	19,5	19,6	1,84	1,92	1,86	1,98	2,06	2,06	2,03
17,0	16,1	16,3	1,54	1,47	1,52	1,57	1,55	1,59	1,57
17,6	18,5	15,9	1,51	1,58	1,43	1,63	1,81	1,59	1,68
15,4	14,7	15,0	1,37	1,42	1,36	1 52	1,57	1,50	1,53
15,5	16,5	15,8	1,59	1,63	1,63	1,69	1,79	1,82	1,77
17,2	17,8	15,8	1,52	1,72	1,44	1,71	1,92	1,59	1,74
13,9	13,1	14,4	1,25	1,15	1,25	1,40	1,35	1,43	1,39
20,5	16,2	16,9	1,81	1,40	1,49	2,05	1,66	1,78	1,83
17,3	18,0	14,9	1,79	1,92	1,66	2,18	2,19	1,92	2,10
20,0	19,2	17,6	2,14	2,03	1,79	2,45	2,32	2,10	2,29
18,1	17,6	17,1	1,50	1,52	1.38	1,84	1,85	1,71	1,80
16,9	14,8	16,8	1,48	1,33	1,53	1,77	1,70	1,85	1,77
20,5	23,3	20,1	1,90	2,22	2,00	1,99	2,34	2,08	2,14
16,0	17,0	17,0	1,55	1,76	1,66	1,80	2,00	2,01	1,94
19,6	18,7	18,7	1,97	2,00	2,03	2,21	2,21	2,21	2,21
25,4	23,9	26,1	2,62	2,54	2,93	3,03	2,89	3,23	3,05
20,4	18,4	18,4	1,90	1,83	1,83	2,26	2,17	2,22	2,22
23,8	23,0	23,3	1,95	1,92	1,97	2,53	2,40	2,49	2,47
22,7	19,1	22,5	1,79	1,68	1,90	2,37	2,24	2,53	2,38
29,5	26,7	28,0	2,63	2,28	2,44	4,16	3,97	3,56	3,90
19,9	20,4	19,7	1,86	1,99	1,89	1,99	2,13	2,06	2,06
20,0	16,9	17,8	1,91	1,64	1,68	2,12	1,83	1,88	1,94

med hvilken nøiagtighet og omhu der under meget tarvelige lokale forhold er arbeidet ved vort institut i de forløpne 22 aar, kan anføres, at man ikke en eneste gang har erfaret, at vor animale vakcine har fremkaldt nogen ulykke paa grund av utenfra tilkommet sygdom eller tilsøling. Forøvrig henvises til vakcineinstitutets aarsberetning.

Tabel XXIX gir oplysning om tallet paa utførte **retsmedicinske forretninger** i 1913 efter opgaver fra den retsmedicinske kommission.

Antallet av syke, som behandledes for lungetuberkulos

Le nombre des malades, souffrant de tuberculose pulmonai

Tabel XVII.

Amter.	Tilbakeliggende fra det forrige aar.			Indkomne.			Tilsammen behandlede.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv
Kristiania:									
Bellevue pleiehjem	36	-	36	77	-	77	113	-	1
Akershus amt:									
Grefsen folkesanatorium	114	53	61	343	163	180	457	216	2
— nye sanatorium (Dr. Mjøen)	50	26	24	144	69	105	224	95	1
N.K.S. pleiehjem, Haugen pr. Grorud	21	-	21	31	-	31	52	-	
Fru Marie Plahtes Minde	18	7	11	26	14	12	44	21	
Glittre sanatorium	45	27	18	158	77	81	203	104	
Nes pleiehjem	7	2	5	5	3	2	12	5	
Buskerud amt:									
Røken kommunale sykehjem	8	4	4	23	11	12	31	15	
Gifstad pleiehjem (Lier)	18	8	10	30	9	21	48	17	
Modum tuberkulosehjem paa Brevik	17	11	6	41	23	18	58	34	
Trygstad tuberkulosehjem	34	22	12	44	25	19	78	47	
Jarlsberg og Larvik amt:									
Tønsberg tuberkulosehjem	24	7	7	21	10	11	35	17	1
Hedemarkens amt:									
Eidskogen tuberkulosehjem	3	-	3	15	10	5	18	10	
Løiten sykehjem	4	2	2	8	3	5	12	5	
Finsal sykehjem	9	5	4	45	22	23	54	27	2
Elverum tuberkulosehjem	16	9	7	14	4	10	30	13	1
Mesnalien kursted for brystsvake	37	18	19	56	29	27	93	47	4
Trysil tuberkulosehjem	4	1	3	5	3	2	9	4	
Kristians amt:									
Granheim sanatorium	32	19	13	100	57	43	132	76	5
Kornhaug —	29	13	16	70	31	39	99	44	5
Bratsberg amt:									
Høgaas tuberkulosehjem	18	11	7	27	17	10	43	27	1
Solbakken —	13	7	6	22	14	8	35	21	1
Nedenes amt:									
Egra tuberkulosehjem	22	6	16	18	11	7	40	17	2
Lister og Mandal amt:									
Solvang tuberkulosehjem	14	5	9	63	30	33	77	35	4

[1]) I aaret øket til 62. [2]) Sommerhalvaaret 22, vinterhalvaaret 21. [3]) I aaret øket til 5

aa nedenfor anførte sanatorier og pleiehjem.

aités aux sanatoriums et hôpitaux speciaux.

Utgaat.						Tilbakeliggende ved aarets slutning.			Gjennemsnitlig daglig belæg.	Kurpenger pr. dag.	Antal sykepladser ialt.
Levende.			Døde.								
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.		Kr.	
42	-	42	33	-	33	38	-	38	37,0	1,60 for fattigvæsenet, 2,50 for andre.	40
334	157	177	4	2	2	119	57	62	116,6	3,00	118
158	72	86	7	2	5	59	21	38	54,0	3,33	[1]) 52
28	-	28	3	-	3	21	-	21	[2]) 22,0	68,00 pr. md.	[2]) 22
16	9	7	12	6	6	17	8	9	17,9	uopgit.	18
146	76	70	5	4	1	52	24	28	48,2	3 1/3	[3]) 45
3	2	1	2	-	2	7	3	4	8,0	1,80	10
21	11	10	1	1	-	9	3	6	10,22	[4])1,40-[5])2,20	11
24	9	15	6	2	4	18	7	11	18,0	2,00—2,34	19
25	13	12	11	8	3	22	13	9	20,0	2,00	23
30	20	10	14	9	5	34	20	14	34,0	1,80—2,75	34
3	1	2	17	9	8	15	7	8	13,7	1,00—1,50	15
12	7	5	1	1	-	5	2	3	6,0	1,25—1,50	10
-	-	-	1	1	-	11	4	7	5,9	1,50—2,00	22
35	17	18	4	3	1	15	8	7	12,0	2,00—2,25	15
6	3	3	8	3	5	16	7	9	17,34	1,50	18 til 19
56	25	31	-	-	-	37	22	25	34,8	5,00—8,00	37
3	2	2	2	-	2	4	2	2	uopgit.	1,50	5
93	50	43	2	2	-	37	24	13	Fuldt belæg.	4,50	42
67	31	36	1	-	1	31	13	18	31,5	4,33—4,83	33
19	12	7	6	1	5	21	15	6	uopgit.	1,75	22
12	7	5	10	7	3	13	7	6	18,0	2,50	20
6	3	3	14	6	8	20	8	12	20,0	1,60	25
52	21	31	-	-	-	25	14	11	24,3	uopgit.	uopgit.

Indenbygds. [5]) Utenbygds.

Antallet av syke, som behandledes for lungetuberkulos

Tabel XVII (forts.).

Amter.	Tilbakeliggende fra det forrige aar.			Indkomne.			Tilsammen behandlede.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Stavanger amt:									
Førre tuberkulosehjem	12	6	6	19	11	8	31	17	1
Søndre Bergenhus amt:									
Fagerlid pleiehjem	13	3	10	7	2	5	20	15	
Bjørkeli —	17	10	7	24	15	9	41	25	1
Nordre Bergenhus amt:									
Lærdal pleiehjem	5	5	-	3	3	-	8	8	
Askvold —	-	-	-	22	14	8	22	14	
Lyster sanatorium	106	59	47	319	176	143	425	235	19
Romsdals amt:									
Reknes sanatorium	63	33	30	263	145	118	326	178	14
Volden pleiehjem	-	-	-	-	-	-	27	17	1
Vestnes tuberkulosehjem	21	13	8	13	6	7	34	19	1
Tingvold pleiehjem	26	9	17	65	29	36	91	38	5
Søndre Trondhjems amt:									
Røros pleiehjem	8	5	3	23	8	15	31	13	1
Orkedalen sykehjem	14	7	7	18	6	12	32	13	1
Meldalen —	13	3	10	14	7	7	27	10	1
Nordre Trondhjems amt:									
Hegre pleiehjem	13	7	6	20	10	10	33	17	1
Værdalen —	10	2	8	19	9	10	29	11	1
Stenkjær —	10	2	8	11	3	8	21	5	1
Namsos —	8	5	3	20	12	8	28	17	1
Nordlands amt:									
Fauske	21	9	12	31	15	16	52	24	2
Narvik pleiehjem	13	10	3	50	18	32	63	21	4
Hadsel pleiehjem paa Ekeren	14	7	7	16	5	11	30	12	1
Tromsø amt:									
Ibbestad tuberkulosehjem	10	5	5	12	5	7	22	10	1
Tromsø —	-	-	-	28	-	-	28	-	
Lyngen —	9	5	4	15	8	7	24	13	1
Finmarkens amt:									
Tanagaard pleiehjem	14	6	8	18	8	10	32	14	1

)aa nedenfor anførte sanatorier og pleiehjem.

Utgaat.						Tilbakeliggende ved aarets slutning.			Gjennemsnitlig daglig belæg.	Kurpenger pr. dag.	Antal sykepladser iait.
Levende.			Døde.								
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.		Kr.	
9	4	5	5	5	-	17	8	9	10,65	2,00	14
3	1	2	3	-	3	10	4	10	13,6	2,20	14
12	7	5	7	3	4	22	15	7	ca. 20	1,20—2,00	20
5	5	-	1	1	-	2	2		3	1,20—1,50	9
10	5	5	5	3	2	7	6	1	uopgit.	1,20	10
322	183	139	2	1	1	101	51	50	108,2	Fuldt belæg.	?
255	137	118	-	-	-	71	41	30	66,66	?	?
16	11	5	3	-	3	8	6	2	8	1,50 — 1,75	12
5	2	3	9	7	2	20	10	10	19	1,50—1,75	21
55	18	37	12	8	4	24	12	12	uopgit.	1,80 - 2,00	35
16	9	7	8	3	5	7	1	6	8,87	uopgit.	12
11	3	8	8	3	5	13	7	6	15,5	1,41	16
12	5	7	4	1	3	12	4	8	12,9	1,50	13
15	8	7	7	3	4	11	6	5	12,24	1,40 — 2,20	12
5	2	3	8	2	6	16	7	9	12,15	1,40	16
3	-	3	6	2	4	12	3	9	10,50	1,40	12
9	3	6	13	11	2	6	3	3	7,6	1,40	8
12	7	5	10	4	6	30	13	17	30,16	1,80	28
24	6	18	7	4	3	32	12	20	30,2	2,00	34
7	2	5	6	3	3	17	7	10	17	1,80	20
5	-	5	7	4	3	10	6	4	9,9	1,30	10 à 11
1	-	-	5	-	-	22	-	-	Hjemmet aapnedes 28de juli 1914.		
6	4	2	8	5	3	10	4	6	9,2	1,40—1,50	11 à 14
12	4	8	11	4	7	9	6	3	13,2	1,20	20

Antallet av sindssyke forpleiet med statsbidrag efter lov av og kom-

Le nombre des aliénés, dont l'entretien est partiellement à la charge de l'état de l'état et des

	Tabel XVIII. Amter.	Antal sindssyke. Ialt.	Derav paa asyl.	Utgifter. Kr.
I.	Kristiania	853	587	547 166,96
II.	Akershus amt	285	222	118 754,66
	Byer	2	1	930,00
	Bygder	283	221	117 824,66
III.	Smaalenenes amt	318	107	112 418,34
	Byer	88	32	32 692,50
	Bygder	230	75	79 725,84
IV.	Buskerud amt	297	87	104 235,30
	Byer	82	27	30 925,52
	Bygder	215	60	73 309,78
V.	Jarlsberg og Larviks amt	326	85	105 480,68
	Byer	107	16	37 140,48
	Bygder	219	69	68 340,20
VI.	Hedemarkens amt	372	182	142 523,84
	Byer	16	1	5 990,94
	Bygder	356	181	136 532,90
VII.	Kristians amt	272	182	98 086,08
	Byer	12	6	4 187,33
	Bygder	260	176	93 898,75
VIII.	Bratsberg amt	381	165	141 120,59
	Byer	78	28	27 702,48
	Bygder	303	137	113 418,11
IX.	Nedenes amt	310	128	70 790,69
	Byer	102	38	38 704,20
	Bygder	208	90	32 086,49
X.	Lister og Mandals amt	388	175	134 626,22
	Byer	104	52	33 146,09
	Bygder	284	123	101 480,13

17/6 1891 og de samlede utgifter ved deres forpleining for stat muner.

d'après la loi du 17/6 1891 et le total de l'entretien de ces aliénés (les frais communes ensemble).

	Amter.	Antal sindssyke.		Utgifter.
		Ialt.	Derav paa asyl.	Kr.
XI.	Stavanger amt	482	179	151 425,98
	Byer	191	80	61 094,04
	Bygder	291	99	90 331,94
XII.	Søndre Bergenhus amt.	406	219	ca. 134 186,24
XIII.	Bergen	317	241	126 785,32
XIV.	Nordre Bergenhus amt	216	90	67 788,08
	By	-	-	-
	Bygder	216	90	67 788,08
XV.	Romsdals amt	319	169	123 767,31
	Byer	84	51	33 881,27
	Bygder	235	118	89 886,04
XVI.	Søndre Trondhjems amt	449	230	152 399,18
	By	184	115	61 379,91
	Bygder	265	115	91 019,27
XVII.	Nordre Trondhjems amt	273	110	77 955,23
	Byer	28	13	7 965,01
	Bygder	245	97	69 990,22
XVIII.	Nordlands amt	361	199	124 175,47
	By	28	19	9 792,48
	Bygder	333	180	114 382,99
XIX.	Tromsø amt	124	96	61 092,96
	Byer	24	18	9 621,55
	Bygder	100	78	51 471,41
XX.	Finmarkens amt	120	73	39 111,07
	Byer	30	20	9 908,29
	Bygder	90	53	29 202,78
	I hele riket	6 869	3 526	2 633 890,20
	Byer	2 330	1 345	1 079 014,37
	Bygder	4 539	2 181	1 554 875,83

Utdrag av jormødrenes bøker.
Extrait des registres des sages-femmes.

Tabel XIX.

	Barselkvinder.							Barn.								
		Derav:							Derav:							
	Sum.	Førstefødende.	Flerfødende.	Uopgit.	Gifte.	Ugifte.	Uopgit	Sum.	Mandkjøn.	Kvindekjøn.	Uopgit.	Levende.		Dødfødte.		Uopgit.
												Md.	Kv.	Md.	Kv.	
Riket	54475	12419	42035	21	50389	3870	216	55257	28613	26627	17	26786	25006	1018	869	1578
Byer	18252	4878	13374	-	16419	1832	1	18498	9588	8910	-	8557	7995	273	321	1252
Bygder	36223	7541	28661	21	33970	2038	215	36759	19025	17717	17	18229	17011	645	548	326
Amter:																
1. Kristiania	5836	1958	3878	-	4876	960	-	5924	3068	2856	-	2924	2740	144	116	-
2. Akershus	2926	682	2244	-	2751	175	-	2975	1512	1463	-	1466	1417	46	46	-
3. Smaalenene	3955	862	3093	-	3709	246	-	4005	2065	1940	-	1986	1879	79	61	-
4. Buskerud	3180	667	2513	-	3017	162	1	3219	1670	1549	-	1603	1488	67	61	-
5. Jarlsberg og Larvik	[1]) 2578	597	1971	10	2385	125	68	2621	1360	1261	-	1314	1224	44	37	2
6. Hedemarken	3395	678	2717	-	3129	266	-	3443	1815	1628	-	1755	1574	57	48	2
7. Kristians	2664	597	2065	2	2430	157	77	2704	1392	1311	1	1338	1269	54	41	9
8. Bratsberg	2439	522	1917	-	2361	78	-	2467	1268	1199	-	1227	1160	41	39	-
9. Nedenes	1409	309	1098	2	1377	32	-	1430	739	689	2	714	661	25	28	2
10. Lister og Mandal	1509	333	1174	2	1481	28	-	1525	763	761	1	734	728	29	32	2
11. Stavanger	3762	740	3022	-	3633	129	-	3815	1990	1825	-	1282	1190	50	41	[2]) 1252
12. Søndre Bergenhus	3117	627	2490	-	3039	78	-	3173	1667	1504	2	1617	1472	48	30	6
13. Bergen[3])	1943	475	1468	-	1805	138	-	1968	1002	966	-	970	941	32	25	-
14. Nordre Bergenhus	1699	349	1350	-	1632	60	7	1729	905	824	-	859	789	30	28	23
15. Romsdal	3237	624	2613	-	3072	165	-	3281	1664	1617	-	1614	1574	50	43	-
16. Søndre Trondhjem[4])	3705	851	2854	-	3192	452	61	3754	1942	1810	2	1744	1605	70	64	[5]) 271
17. Nordre —	1693	349	1344	-	1556	137	-	1714	905	802	7	877	775	28	27	7
18. Nordland	2810	623	2182	5	2568	240	2	2840	1490	1350	-	1428	1299	62	51	-
19. Tromsø	1749	366	1383	-	1606	143	-	1790	924	864	2	879	831	45	33	2
20. Finmarken	869	210	659	-	770	99	-	880	472	408	-	455	390	17	18	-

[1]) Av disse fødte én en blæremola. [2]) Av disse var 1212 levende og 40 dødfødte, men kjøn ikke opgit; alle fra Stavanger by. [3]) Opgaver fra fødselsstiftelsen medtat. [4]) Opgave fra fødselsstiftelsen i Trondhjem medtat. [5]) Av disse var 263 levende og 6 dødfødte; kjøn ikke opgit.

Tabel XIX (forts.).

	Barn (forts.).																			
	Fosterleier:					Fødselen fuldendt ved				Av fostrene var:								Tvillingfødsler.	Trillingfødsler.	Firlingfødsler.
	Isseleie.	Ansigtsleie.	Sæte- eller fotleie.	Tverleie.	Andet eller uopgit leie.	tang.	vending.	uttrækning.	efterbyrds-operationer.	Aborter (født i 5te, 6te og 7de kalendermaaned).		Ufuldbaarne (født i 8de kalendermaaned).		Fuldbaarne (født efter 8de kalendermaaned).		Uopgit.				
										Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.					
Riket	52075	231	1579	238	1134	141	131	265	391	257	213	485	470	26785	24947	2100	770	5	1
Byer	17628	67	599	66	138	-	22	48	31	116	115	200	176	8541	7951	1399	247	-	-
Bygder	34447	164	980	172	996	141	109	217	360	141	98	285	294	18244	16996	701	523	5	1
Amter:																				
1. Kristiania	5601	30	221	22	50	-	-	-	-	46	45	84	86	2938	2725	-	88	-	-
2. Akershus	2785	13	70	15	92	24	4	12	14	9	10	28	37	1471	1414	6	49	-	-
3. Smaalenene	3788	11	109	19	78	-	9	19	9	17	19	41	33	2007	1888	-	50	-	-
4. Buskerud	3046	15	89	14	55	1	7	19	30	19	14	41	39	1610	1496	-	39	-	-
5. Jarlsberg og Larvik	2492	22	75	16	16	-	12	4	15	10	8	27	23	1323	1230	-	44	-	-
6. Hedemarken	3251	10	87	18	77	12	14	16	39	15	3	23	16	1776	1600	10	46	1	-
7. Kristians	2511	14	71	13	95	30	13	14	39	16	11	22	17	1353	1283	2	40	-	-
8. Bratsberg	2371	12	58	5	21	10	4	8	21	10	10	19	20	1134	1072	202	28	-	-
9. Nedenes	1374	5	31	6	14	-	1	2	10	1	5	18	11	720	673	2	21	-	-
10. Lister og Mandal	1447	3	41	9	25	5	13	17	23	9	10	14	13	676	688	115	16	-	-
11. Stavanger	3588	13	122	17	75	-	7	29	22	15	5	18	24	1281	1183	[1] 1289	53	-	-
12. Søndre Bergenhus	2915	11	94	17	136	20	9	21	35	8	6	15	20	1630	1472	22	52	2	-
13. Bergen	1881	6	59	8	14	-	-	1	1	10	15	10	13	982	938	-	25	-	-
14. Nordre Bergenhus	1617	7	44	17	44	13	12	14	13	2	8	8	5	867	781	58	30	-	-
15. Romsdal	3087	14	87	11	82	8	8	17	16	13	8	25	27	1626	1582	-	44	-	-
16. Søndre Trondhjem	3533	14	110	9	88	6	4	18	8	23	16	36	38	1756	1614	[2] 271	49	-	-
17 Nordre —	1635	5	39	7	26	-	3	2	6	9	5	9	10	887	787	7	21	-	-
18. Nordland	2689	14	77	8	52	12	3	16	25	10	9	18	21	1396	1272	114	30	-	-
19. Tromsø	1650	8	59	4	69	-	2	20	39	11	4	18	11	895	849	2	34	2	1
20. Finmarken	814	4	36	3	23	-	6	16	26	4	2	11	6	457	400	-	11	-	-

[1]) Blandt disse var 14 aborter, 26 ufuldbaarne og 1187 fuldbaarne, men kjøn ikke opgit; alle fra Stavanger by. [2]) Av disse var 8 ufuldbaarne og 261 fuldbaarne, men kjøn ikke opgit.

Av lægerne utførte
Opérations obstétricales

Tabel XX.

	Barsel-kvinder.	Opera-tioner.	Forhold i pct.	Tangfor-løsning.
Riket	61 485	2 911	4,7	2 224
Amter:				
1. Kristiania	5 741	663	11,5	515
2. Akershus	3 171	84	2,6	70
3. Smaalenene	4 023	385	9,6	320
4. Buskerud	3 373	132	3,9	103
5. Jarlsberg og Larvik	2 702	85	3,1	62
6. Hedemarken	3 669	119	3,2	92
7. Kristians	3 058	109	3,6	86
8. Bratsberg	2 844	105	3,7	86
9. Nedenes	1 629	53	3,3	42
10. Lister og Mandal	1 793	53	3,0	40
11. Stavanger	4 122	275	6,7	200
12. Søndre Bergenhus	3 548	99	2,8	71
13. Bergen	2 014	232	11,5	159
14. Nordre Bergenhus	1 973	59	3,0	47
15. Romsdal	3 435	109	3,2	88
16. Søndre Trondhjem	4 019	92	2,3	59
17. Nordre —	1 990	60	3,0	48
18. Nordland	4 502	118	2,6	81
19. Tromsø	2 410	49	2,0	31
20. Finmarken	1 469	30	2,0	24

[1]) Foruten disse 11 er der til Medicinaldirektøren indkommet beretninger om 18 andre nyresygdom (albuminuri) i 5, organisk hjertesygdom i 2, sindssygdom eller truende sygdom i 2; farlige blødninger post partum, tumor cerebri og paralyser, cervikal spondylit (tuberkulose),

Sykehus. Statsanstalter. Rikshospitalet i Kristiania, 3 stiftelser for spedalske (2 i Bergen og en i Strinden ved Trondhjem), 2 sanatorier for tuberkuløse (1 ved Molde og 1 i Lyster), 3 militære sykehus (garnisonssykehuset i Kristiania, Karl Johansverns sykehus i Horten og det militære sykehus i Fredrikstad). Under statens styre hører fremdeles vaarsildavgiftsfondets sykehus ved Haugesund og i Florø, foruten 3 mindre sykehus, som kun brukes under fisket (Skudenes, Aakre og Kalvaag). Staten yder bidrag til Kysthospitalerne for skrofuløse barn ved Fredriksværn og i Hageviken ved Bergen. Av amtssykehus findes et eller flere i de fleste amter, i det hele 17. I Tromsø stift tilhører disse vedkommende amters medicinalfond; under dette hører desuten en del mindre sykehus av hvilke de fleste alene er aapne i fisketiden. I de fleste byer og enkelte landdistrikter findes kommunale sykehus tildels i forbindelse med epidemilasaretter. Av andre sykehus kan videre nævnes diakonisseanstaltens og diakon-

obstetriciske operationer.
faites par les médecins.

Vending.	Utrækning.	Partus præmaturus artificialis.	Keisersnit. Vaginalt. Hysterotomia vaginalis.	Perforation. Craniotomi.	Embryotomi. Decapitation.	Efterbyrdsoperation.	Abortus provocatus.[1])
254	143	28	9	52	6	184	11
45	31	14	8	6	-	44	-
8	1	1	-	2	-	2	-
30	12	2	-	5	-	14	2
12	5	-	-	1	1	10	-
9	4	-	-	2	2	6	-
7	3	-	-	6	-	11	-
7	4	2	-	6	-	3	1
8	3	2	-	1	-	5	-
5	2	-	-	1	-	3	-
6	3	-	-	-	-	2	2
21	28	1	-	3	-	22	-
14	10	-	-	1	1	1	1
26	16	4	-	1	-	26	-
6	1	-	-	2	-	3	-
8	6	1	-	-	1	5	-
12	4	1	-	6	1	7	2
4	1	-	-	1	-	6	-
16	7	-	-	5	-	9	-
8	2	-	-	2	-	3	3
2	-	-	1	1	-	2	-

[1]) kunstige aborter. Som indikation for alle disse 29 var opført lungetuberkulose i 14 tilfælde, for de øvrige 6 er opgit følgende indikationer: gammel flegmasia alba dolens, epilepsi, livshydramnion.

hjemmets samt Vor Frue hospital (katolsk) i eller ved Kristiania, flere private klinikker i Kristiania, Bergen og andre byer og nogen av den katolske mission oprettede mindre sykehus. Ved landsfængslerne er indrettet sykeavdelinger, og ved forskjellige fattighus, et par bergverk etc. findes større eller mindre sykelokaler.

Om tallet paa de paa sykehus behandlede syke se tabel XXXV (side 74* og flg).

Der var 2 **fødselsstiftelser** i virksomhet, 1 i Kristiania og 1 i Bergen, begge forbundet med jormorskoler. Til fødselsstiftelsen i Kristiania er desuten knyttet en liten avdeling for kvinde- og en for barnesygdomme.

Tallet paa **sindssykeasyler** var ved aarets utgang 20 nemlig 4 statsasyler, 2 til milde stiftelser knyttede asyler, 10 kommunale og amtskommunale asyler, 3 private asyler og kriminalasylet i Trondhjem.

Obstetriciske operationers utfald for mødre og barn.

Résultats des opérations obstétricales pour les mères et pour les enfants.

Tabel XXI.

Operation.	Samlet antal operationer.	Mødre [1].				Barn.			
		Utfaldet er opgit for	Derav døde [2].	Forhold i pct. i 1912.	Forhold i pct. i 1913.	Utfaldet er opgit for	Derav var dødfødte.	Forhold i pct. i 1912.	Forhold i pct. i 1913.
Tangforløsning	2224	2182	16	0,5	0,7	2222	143	6,1	6,4
Vending	254	249	13	5,2	5,2	252	91	37,4	36,1
Uttrækning ved bækkenendeleie	143	131	2	1,5	1,5	142	26	25,4	18,3
Partus præmaturus artificialis	28	28	1	-	3,6	28	8	39,3	28,6
Keisersnit	9	9	1	-	11,1	9	2	-	22,2
Perforation; kraniotomi	52	52	4	8,6	7,7	-	-	-	-
Embryotomi; decapitation	6	6	2	20,0	33,3	-	-	-	-
Abortus provocatus	11	11	-	-	-	-	-	-	-
Efterbyrdsoperation	184	184	-	0,5	-	-	-	-	-

[1]) Hvor begge tvillinger er forløst ved kunsthjælp, er utfaldet for moren som regel opført ved den paa 2den tvilling utførte operation. (Se tabel XXI). [2]) Dødsaarsakerne sees av tabel X.

Med hensyn til sundhetstilstanden ved rikets **landsfængsler** henvises til den trykte beretning om disse.

Riket er delt i 164 lægedistrikter, hvorav 7 stadsfysikater. Desuten er der i Finmarkens amt en embedslæge uten fast distrikt.

Medicinalpersonale. 31 læger utgik i aarets løp fra universitetet. Ifølge den officielle lægefortegnelse for 1913 og dennes tillæg var tallet paa autoriserte læger ved aarets utgang 1 297 hvorav 45 kvindelige. 79 var bosat i utlandet. For 1 143 kjendtes opholdsstedet; 661 eller 57,8 pct. bodde i byerne og 482 eller 42,2 i bygderne. For 75 var opholdsstedet ikke opgit. Av de i utlandet bosatte var 8 i forskjellige land i Europa, 59 i Amerika, 6 i Afrika, 5 i Asien (Kina) og 1 i Australien.

Av de her i landet bosatte var ifølge lægefortegnelsen og statskalenderen 1 livmedicus, 15 professorer, 2 prosektorer, den ene tillike sekretær ved det medicinske fakultet, 1 docent og 3 amanuenser ved universitetet; 1 var medicinaldirektør, 1 kontorchef og 3 sekretærer i medicinaldirektoratet; 1 epidemi- og karantænelæge; 1 direktør for det civile veterinærvæsen; 7 stadsfysici, 149 distriktslæger [1]); 4 var direktører og 4 reservelæger ved statens sindsykeasyler; 1 læge ved kriminalasylet (tillike bestyrer av kommunalt sindsykeasyl), 15 læger ved kommunale eller private sindsykeasyler og 1 bestyrer ved Ørje kursted for alkoholister; 2 var direktører for tuberkulosesanatorier og 2 læger ved de 2 kysthospitaler for skrofuløse barn. Ved rikshospitalet var 1 direktør, 9 overlæger, 5 reserve-

[1]) Ved fortegnelsens utgivelse var en del distriktslægeembeder ubesat.

Tvillingfødsler med kunstig forløsning A) av begge tvillinger, B) av en tvilling.

Jumeaux nés après des opérations obstétricales A) sur tous les deux B) sur l'un des deux.

Tabel XXII.

Operation.[1])	Utfaldet for: mødre. Lev.	Død.	Uop.	1ste tvilling. Lev.	Dødf.	Uop.	2den tvilling. Lev	Df.	Uop.	uopgit hvilken tvilling. Lev.	Dødf.
A. Begge tvillinger.											
Tang paa begge tvillinger	20	2	-	18	2	-	18	2	-	2	2
Tang paa første, vending paa anden tvilling	15	-	1	15	-	1	14	1	1	-	-
Tang paa første, uttrækning paa anden tvilling	2	-	-	2	-	-	2	-	-	-	-
Vending paa begge tvillinger	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-
Uttrækning paa begge tvillinger	5	-	-	5	-	-	5	-	-	-	-
Uttrækning paa første, tang paa anden tvilling	3	-	-	2	1	-	2	1	-	-	-
Uttrækning paa første, vending paa anden tvilling	5	-	-	5	-	-	3	2	-	-	-
Tilsammen	50	3	1	47	4	1	44	7	1	2	2
	54			52			52			[2]) 4	
B. En av tvillingerne.											
Tang	10	-	-	3	-	-	3	2	-	2	-
Vending	12	-	-	1	-	-	10	1	-	-	-
Uttrækning	5	-	-	1	-	-	3	1	-	-	-
Decapitation	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Tilsammen	28	-	-	5	-	-	16	5		2	-
	28			28							

[1]) Ved en firlingfødsel var nr. 1, en pike, født (død) før jormorens ankomst; nr. 2, en pike, blev forløst ved tang (død); nr. 3, en gut, blev forløst ved vending (lev.); nr. 4, en gut, blev forløst ved sprængning av vandblæren og tryk paa fundus uteri (død) Utfaldet for moren godt. [2]) 2 tvillingpar.

læger og 13 assistenter ved enkelte hospitalsavdelinger og det patologisk-anatomiske institut, 1 bestyrer av røntgeninstitutet. 1 var overlæge for den spedalske sygdom og 2 læger ved stiftelser for spedalske. 2 overlæger og 2 reservelæger ved de 2 fødselsstiftelser; 3 var læger ved landsfængsler og ca. 60 ved amtssykehus, kommunale eller andre sykehus (deriblandt flere distriktslæger); 1 var direktør for Kristiania bys sykehus, 2 var sundhetsinspektører og 23 er opført som by- eller kommunelæger i byerne. 20 indehadde stillinger som amtslæger, ca. 90 andre læger end embedslæger var ordførere i helseraad.

Utfald av de obstetriciske operationer efter de forskjellige indikationer.

Résultats des accouchements A) par forceps, B) par version, C) par extraction, D) des accouchements prématurés artificiels, E) par opération césarienne, F) par perforation, G) par embryotomi, H) par avortement provoqué, — d'après les indications différentes.

Tabel XXIII. Indikation.	Ialt udførte operationer.	Mødre			Barn		
		ilive.	døde.	uopg.	levende født.	dødfødt.	uopgit utfald.
A. Tangforløsning.							
Utilstrækkelige eller smertef. rier	[1]) 1 709	1671	3	1	1640	67	2
Bækkensneverhet	170	168	2	-	145	25	-
Barselkrampe (truende barselkr.; albuminuri)	[2]) 53	42	7	-	40	13	-
Placenta prævia og blødning	5	4	1	-	-	5	-
Ueftergivelige fødselsdele	54	53	1	-	54	-	-
Blødning	8	8	-	-	7	1	-
Fare for moren (sygdom etc.)	33	33	-	-	32	1	-
Temperaturstigning under fødselen	4	3	1	-	3	1	-
Isseleie med panden fortil	[3]) 75	73	1	-	70	5	-
Skakt isseleie	13	13	-	-	13	-	-
Ansigtsleie	7	7	-	-	6	1	-
Pandeleie	4	4	-	-	4	-	-
Dyp tverstand	9	9	-	-	8	1	-
Stort foster, — hode	4	4	-	-	3	1	-
Fare for fosteret (daarlige fosterlyd)	[3]) 53	52	-	-	43	10	-
Fremfald av navlesnor	12	12	-	-	8	4	-
— « arm	1	1	-	-	-	1	-
Dødt foster	3	3	-	-	-	3	-
Uopgit indikation	[4]) 7	6	-	-	3	4	-
Tilsammen	2 224	2166	16	1	2079	143	2
		2183			2224		
B. Vending.							
Utilstrækkelige eller smertef. rier	26	25	-	1	19	6	1
Trangt bækken	25	24	1	-	18	7	-
Barselkrampe	[3]) 15	9	5	-	4	11	-
Placenta prævia og blødning	55	50	5	-	23	32	-
Fare for moren (sygdom etc.)	5	5	-	-	4	1	-

[1]) Ved 33 tvillingfødsler forløstes i 18 tilfælde begge barn ved tang og i 15 kun det første; ved en firlingfødsel blev nr. 2 forløst ved tang (jfr. anm. paa tabel XXII). [2]) Ved 4 tvillingfødsler forløstes i 2 tilfælde begge barn ved tang og i 2 kun det første. [3]) En tvillingfødsel. [4]) Ved en tvillingfødsel forløstes første tvilling ved tang, anden ved vending, hvor utfaldet for moren er opført.

Tabel XXIII (forts.).

Indikation.	Ialt udførte operationer.	Mødre			Barn		
		ilive.	døde.	uopg.	levende født.	dødfødt.	uopgit utfald.
Tverleie	99	96	2	1	67	31	1
Ansigtsleie	2	2	-	-	2	-	-
Pandeleie	3	3	-	-	3	-	-
Skakt isseleie	1	1	-	-	-	1	-
Fremfald av arm, — haand	3	3	-	-	3	-	-
— « navlesnor	11	11	-	-	9	2	-
Uopgit indikation	9	9	-	-	8	1	-
Tilsammen	254	238	13	2	160	92	2
		253			254		
C. Uttrækning.							
Utilstrækkelige eller smertef. rier	[1] 105	94	1	-	86	19	-
Trangt bækken	6	5	1	-	5	1	-
Barselkrampe	1	1	-	-	1	-	-
Placenta prævia og blødning	[2] 3	1	1	-	1	2	-
Sygdom hos moren	[2] 2	1	-	-	2	-	-
Fare for fosteret	7	7	-	-	6	1	-
Hydrokefalisk fosterhode	1	1	-	-	-	1	-
Store skuldre	1	1	-	-	1	-	-
Opslaaede armer	1	1	-	-	-	1	-
Fremfald av navlesnor	7	7	-	-	5	2	-
Uopgit indikation	9	9	-	-	8	1	-
Tilsammen	143	128	3	-	115	28	-
		131			143		
D. Partus præmaturus artificialis.							
Trangt bækken	7	7	-	-	6	1	-
Barselkrampe; nyresygdom	7	6	1	-	1	6	-
Sygdom hos moren; ingen fosterlyd	1	1	-	-	-	1	-
Uopgit indikation	13	13	-	-	13	-	-
Tilsammen	28	27	1	-	20	8	-
		28			28		

[1]) Ved 10 tvillingfødsler forløstes i 4 tilfælde begge børn ved tang og i 6 kun det første. [2]) En tvillingfødsel.

Tabel XXIII (forts.). Indikation.	Ialt utførte operationer.	Mødre			Barn		
		ilive.	døde.	uopg.	levende født.	dødfødt.	uopgit utfald.
E. Keisersnit; hysterotomia vaginalis.							
Trangt bækken	3	2	1	-	3	-	-
Barselkrampe	4	4	-	-	3	1	-
For tidlig løsning av morkaken	2	2	-	-	1	1	-
Tilsammen	9	8	1	-	7	2	-
		9			9		
F. Perforation. Kraniotomi.							
Utilstrækkelige eller smertef. rier	3	3	-	-	-	-	-
Trangt bækken	37	33	4	-	-	-	-
Hydrokefalisk fosterhode	5	5	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	1	-	-	-	-	-
Dyp tverstand og blødning	1	1	-	-	-	-	-
Indhaking av hoderne ved tvillingfødsel	1	1	-	-	-	-	-
Dødt foster	2	2	-	-	-	-	-
Truende livmorbristing	1	1	-	-	-	-	-
Strictura vaginæ	1	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	52	48	4	-	-	-	-
		52					
G. Embryotomi. Dekapitation.							
Barselkrampe	1	-	1	-	-	-	-
Tverleie	4	3	1	-	-	-	-
Sammenvokset tvillingpar	1	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	6	4	2	-	-	-	-
		6					
H. Abortus provocatus.[1])							
Lungetuberkulose	4	4	-	-	-	-	-
Diverse andre indikationer	7	7	-	-	-	-	-
Tilsammen	11	11	-	-	-	-	-

[1]) Jfr anm. paa tabel XX.

Fødte og døde.
Naissances et décès.

Tabel XXIV.	Fødte		Døde						
	levende.	dødfødte.	ialt	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	selvmord.	mord og drap.
Riket	61037	1364	32009	3958	478	139	970	149	22
Amter:									
1. Kristiania	5688	140	3385	527	72	6	92	30	2
2. Akershus	3167	56	1532	163	28	9	41	14	4
3. Smaalenene	3990	84	1944	288	45	11	76	6	3
4. Buskerud	3335	75	1560	216	27	4	41	7	1
5. Jarlsberg og Larvik	2695	64	1459	173	17	6	45	13	4
6. Hedemarken	3650	79	1612	158	23	4	32	11	1
7. Kristians	3046	71	1414	155	16	5	37	7	1
8. Bratsberg	2834	57	1447	210	21	6	42	7	-
9. Nedenes	1611	41	1094	87	13	4	33	5	-
10. Lister og Mandal	1767	47	1096	115	16	6	38	4	1
11. Stavanger	4086	91	1903	276	31	6	42	5	-
12. Søndre Bergenhus	3542	61	2020	235	17	10	62	11	1
13. Bergen	1998	45	984	115	15	3	24	1	-
14. Nordre Bergenhus	1964	48	1268	94	16	5	38	1	1
15. Romsdal	3417	63	1991	178	26	8	64	4	-
16. Søndre Trondhjem	3972	99	2224	271	33	5	53	8	2
17. Nordre —	1979	39	1212	78	11	3	28	3	-
18. Nordland	4462	102	2034	248	22	14	106	6	-
19. Tromsø	2396	64	1127	188	20	13	39	4	-
20. Finmarken	1448	38	703	183	9	11	37	2	1

I **armeens sanitet** var der 1 sanitetsoberst, 1 oberstløitnant, 6 majorer, 41 kapteiner og 20 faste premierløitnanter.

I **marinens sanitet** var der 1 kommandørkaptein, 5 kapteiner og 5 faste premierløitnanter.

Av de i landet bosatte læger hadde ca. 400 fast ansættelse, og 1 hadde civilt embede utenfor lægestanden[1]).

Tallet paa **apotek** og **filialapotek** i virksomhet var 191, derav 35 med salgbart privilegium, 156 med personlig, derav 1 git Rikshospitalet som saadant. Filialapotekenes antal var 8, som er medregnet blandt apotek med personlig privilegium.

Apotekenes og filialernes fordeling paa lægedistrik-

[1]) Flere læger hadde mer end én stilling.

Fødte og døde

Nombre des naissances et des déc

Tabel XXV.

	Byene.					
	Fødte		Døde			
	levende.	død-fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barse seng
Riket	18238	424	9 625	1480	172	22
Amter:						
1. Kristiania	5688	140	3385	527	72	6
2. Akershus	53	-	41	5	-	1
3. Smaalenene	1191	24	615	96	14	2
4. Buskerud	1033	18	455	71	10	1
5. Jarlsberg og Larvik	985	30	511	72	6	1
6. Hedemarken	199	5	83	8	-	-
7. Kristians	215	4	76	8	-	-
8. Bratsberg	848	14	401	75	7	-
9. Nedenes	353	7	271	24	2	-
10. Lister og Mandal	474	9	338	41	7	-
11. Stavanger	1845	46	790	139	9	1
12. Søndre Bergenhus	-	-	-	-	-	-
13. Bergen	1998	45	984	115	15	3
14. Nordre Bergenhus	44	-	12	2	-	-
15. Romsdal	782	12	387	58	5	1
16. Søndre Trondhjem	1405	41	703	134	14	1
17. Nordre —	181	2	130	12	3	1
18. Nordland	292	9	109	16	2	1
19. Tromsø	337	10	159	31	3	2
20. Finmarken	315	8	175	46	3	1

terne sees av tabel I. Tabel XXXII (side 64* og flg.) gir en oversigt over det ved apotekene tjenestgjørende personale, forsaavidt derom haves oplysning.

I 1913 underkastet 20 sig apotekereksamen, derav 8 kvinder.

Av **tandlæger** var der ifølge fortegnelsen over autoriserte læger tandlæger og dyrlæger for 1913 ialt 506; av disse var 27 bosat utenfor Norge. For 455 er deres bopæl i lægedistrikterne kjendt (se tabel I).

Av **jormødre** uteksaminertes 64, derav ved jormorskolen i Kristiania 44, ved jormorskolen i Bergen 20. Tallet paa jormødre i riket var efter embedslægernes opgaver 1 402, hvis fordeling paa amter og lægedistrikter vil sees av tabel I.

ıyene og bygdene.

ans les villes et dans la campagne.

			Bygdene.								
			Fødte		Døde						
ved ulyk- :elige hæn- lelser.	selv- mord.	mord og drap.	levende.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulykke- lige hændel- ser.	selv- mord.	mord og drap.
264	50	8	42799	940	22384	2478	306	117	706	99	14
92	30	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	3114	56	1491	158	28	8	41	14	4
22	2	2	2799	60	1329	192	31	9	54	4	1
14	1	-	2302	57	1105	145	17	3	27	6	1
10	6	2	1710	34	948	101	11	5	35	7	2
4	-	-	3451	74	1529	150	23	4	28	11	1
1		-	2831	67	1338	147	16	5	36	7	1
12	3	-	1976	43	1046	135	14	6	30	4	-
7	-	-	1258	34	823	63	11	4	26	5	-
16	1	1	1293	38	758	74	9	6	22	3	-
16	-	-	2241	45	1113	137	22	5	26	5	-
-	-	-	3542	61	2020	235	17	10	62	11	1
24	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1920	48	1256	92	16	5	38	1	1
20	1	-	2635	51	1604	120	21	7	44	3	-
15	5	-	2567	58	1521	137	19	4	38	3	2
2	-	-	1798	37	1082	66	8	2	26	3	-
3	-	-	4170	93	1925	232	20	13	103	6	-
5	-	-	2059	54	968	157	17	11	34	4	-
1	-	1	1133	30	528	137	6	10	36	2	-

Av **hjælpevakcinatører** var der efter embedslægernes opgaver for riket 806; deres fordeling paa amter og lægedistrikter sees ogsaa av tabel I.

Følgende kommuner fik i 1913 approbation paa **sundhetsforskrifter** eller tillæg til eller forandringer i disse:

Sem herred (Jarlsberg og Larvik amt) 17de januar.
Haugesund by (Stavanger amt) 17de januar.
Jondal herred (Søndre Bergenhus amt) 17de januar.
Bremsnes herred (Romsdals amt) 17de januar.
Skien by (Bratsberg amt) 7de februar.

Procentforhold mellem de av lægerne opgivne dødsfald med kjendi (byer og bygder) og

Décès totals par cause connue dans les

Amt.	Tabel XXVI. Lægedistrikter.	Dødsfald ialt.	meldt av læger.	pct.	Amt.	Lægedistrikter.	Dødsfald ialt.	meldt av læger.	pct.
	Riket	32009	28923	90,4	VIII.	Bratsberg amt	1447	1247	86,2
	Byer	9625	9046	94,0		Byer	401	334	83,3
	Bygder	22384	19877	88,8		Bygder	1046	913	87,3
I.	Kristiania	3385	3184	94,1		Skien	561	530	94,5
II.	Akershus amt	1532	1541	100,6		Kragerø	260	237	91,2
	Byer	41	24	58,5		Hollen	170	129	75,9
	Bygder	1491	1517	101,7		Sauland	143	142	99,3
	Aker	614	719	117,1		Kviteseid	123	82	66,7
	Ullensaker	445	412	92,6		Laardal	87	76	87,4
	Høland	216	196	90,7		Tinn	103	51	49,5
	Follo	257	214	83,3	IX.	Nedenes amt	1094	987	90,2
III.	Smaalenenes amt	1944	1838	94,5		Byer	271	252	93,0
	Byer	615	600	97,6		Bygder	823	735	89,3
	Bygder	1329	1238	93,2		Østre Nedenes	316	270	85,4
	Eidsberg	299	266	89,0		Vestre —	568	532	93,7
	Moss	354	347	98,0		Aamli	85	80	94,1
	Fredrikstad stadsfys.	200	202	101,0		Evje	56	47	83,9
	Sarpsborg	684	633	92,5		Sætersdalen	69	58	84,1
	Hvaler	407	390	95,8					
IV.	Buskerud amt	1560	1467	94,0	X.	Lister og Mand. amt	1096	973	88,8
	Byer	455	421	92,5		Byer	338	309	91,4
	Bygder	1105	1046	94,7		Bygder	758	664	87,6
	Drammen stadsfysik.	320	309	96,6		Kr.sands stadsfysik.	212	203	95,8
	— lægedistr.	211	213	100,9		Oddernes	326	312	95,7
	Ringerike	229	222	96,9		Undal	176	145	82,4
	Modum	406	356	87,7		Lyngdal	81	70	86,4
	Nes	90	83	92,2		Vanse	116	108	93,1
	Aal	76	60	78,9		Flekkefjord	185	135	73,0
	Sandsvær	177	174	98,3	XI.	Stavanger amt	1903	1580	83,0
	Rollag	51	50	98,0		Byer	790	756	95,7
V.	Jarlsb. og Larv. amt	1459	1363	93,4		Bygder	1113	824	74,0
	Byer	511	443	86,7		Sogndal	61	14	23,0
	Bygder	948	920	97,0		Egersund	182	170	93,4
	Tønsberg	641	591	92,2		Sandnes	246	196	79,7
	Hof	291	270	92,8		Stav. stadsfysikat	498	471	94,6
	Larvik	527	502	95,3		Stav. lægedistrikt	137	101	73,7
VI.	Hedemarkens amt	1612	1508	93,5		Finnø	157	89	56,7
	Byer	83	77	92,8		Sand	123	99	80,5
	Bygder	1529	1431	93,6		Karmøen	198	189	95,5
	Solør og Odalen	434	416	95,9		Haugesund[1]	342	281	82,2
	Hedemarken	546	476	87,2	XII.	Søndre Bergenh. amt	2020	1745	86,4
	Søndre Østerdalen	279	269	96,4		Sveio og Vikebygd herreder[1]	41	30	73,2
	Trysil	79	80	101,3		Indre Søndhordland	112	115	102,7
	Engerdalen	8	12	150,0		Ytre —	183	142	77,6
	Rendalen	123	118	95,9		Tysnes	113	106	93,8
	Tønset	135	137	101,5		Indre Hardanger	175	172	98,3
VII.	Kristians amt	1414	1283	90,7		Ytre —	104	69	66,3
	Byer	76	84	110,5		Voss	124	104	83,9
	Bygder	1338	1199	89,6		SøndreMidthordland	219	217	99,1
	Hadeland og Land	326	289	88,6		Nordre —	366	359	98,1
	Søndre Valdres	123	101	82,1		Osterøen	247	153	61,9
	Nordre —	67	59	88,1		Alversund	114	57	50,0
	Toten	319	304	95,3		Lindaas	222	221	99,5
	Faaberg	214	176	82,2					
	Ringebu	132	123	93,2					
	Lom	134	134	100,0					
	Lesje	99	97	98,0	XIII.	Bergen	984	985	100,1

[1]) Dødsfaldene i Sveio og Vikebygd herreder (Søndre Bergenhus amt) er medtat i summen for Haugesund lægedistrikt, men ikke i summen for Stavanger amt.

rsak og de ialt indtrufne dødsfald inden riket og amterne
i enkelte lægedistrikter.
partements et dans les districts civils médicaux.

Tabel XXVI (forts.).

mt.	Lægedistrikter.	Dødsfald ialt.	Dødsfald meldt av læger.	Dødsfald pct.
IV.	Nordre Bergenh. amt	1268	1093	86,2
	By	12	10	83,3
	Bygder	1256	1083	86,2
	Lærdal	93	91	97,8
	Lyster	69	57	82,6
	Sogndal	91	72	79,1
	Vik	91	81	89,0
	Gulen	119	106	89,1
	Kirkebø	87	83	95,4
	Ytre Søndfjord	148	140	94,6
	Indre —	97	93	95,9
	Kinn	132	98	74,2
	Ytre Nordfjord	93	78	83,9
	Nordfjordeidet	78	62	79,5
	Gloppen	73	40	54,8
	Indviken	97	92	94,8
XV.	Romsdals amt	1991	1892	95,0
	Byer	387	371	95,9
	Bygder	1604	1521	94,8
	Vestre Søndmør	164	144	87,8
	Indre —	121	117	96,7
	Østre —	85	84	98,8
	Ørskog	91	86	94,5
	Nordre Søndmør	303	317	104,6
	Ytre Romsdal	299	271	90,6
	Indre —	178	163	91,6
	Søndre Nordmør	372	348	93,5
	Sundalen	80	84	105,0
	Surendalen	150	136	90,7
	Nordre Nordmør	148	142	95,9
XVI.	Søndre Trondhj. amt.	2224	2083	93,7
	By	703	686	97,6
	Bygder	1521	1397	91,8
	Trondhj. stadsfysik.	703	686	97,6
	Strinden	234	220	94,0
	Selbu	90	69	76,7
	Røros	94	103	109,6
	Guldalen	224	217	96,9
	Opdal	[2]) 97	68	70,1
	Orkedalen	222	225	101,4
	Hevne	66	63	95,5
	Hitteren	161	143	88,8
	Ytre Fosen	137	113	82,5
	Indre —	104	76	73,1
	Nordre —	100	100	100,0
VII.	Nordre Trondhj. amt	1212	1022	84,3
	Byer	130	112	86,2
	Bygder	1082	910	84,1
	Stjørdalen	169	158	93,5
	Frosta	134	87	64,9
	Levanger	197	171	86,8
	Inderøen	137	134	97,8
	Stenkjær	161	123	76,4
	Grong	87	72	82,8
	Lierne	20	15	75,0
	Namsos	116	109	94,0
	Fosnes	57	53	93,0
	Kolvereid	45	34	75,6
	Vikten	89	66	74,2
XVIII.	Nordlands amt	2034	1717	84,4
	Byer	109	109	100,0
	Bygder	1925	1608	83,5
	Brønnøy	177	148	83,6
	Alstahaug	179	134	74,9
	Vefsen, Hatfjelldalen	92	87	94,6
	Ranen	208	187	89,9
	Lurøy	111	95	85,6
	Gildeskaal	54	52	96,3
	Bodø	124	122	98,4
	Folden	48	46	95,8
	Skjerstad	138	128	92,8
	Steigen	31	23	74,2
	Hamarøy	41	29	70,7
	Lødingen	86	76	88,4
	Ofoten	123	100	81,3
	Værøy	24	20	83,3
	Flakstad	41	29	70,7
	Buksnes	142	97	68,3
	Austlofoten	103	89	86,4
	Hadsel	172	130	75,6
	Sortland	140	124	88,6
	Døde u. Lofotfisket	-	1	-
XIX.	Tromsø amt	1127	893	79,2
	Byer	159	132	83,0
	Bygder	968	761	78,6
	Trondenes	206	183	88,8
	Ibbestad	161	129	80,1
	Tranøy	61	55	90,2
	Berg	28	27	96,4
	Lenvik	85	47	55,3
	Maalselven	69	57	82,6
	Balsfjord	61	53	86,9
	Tromsø	191	163	85,3
	Lyngen	103	53	51,5
	Karlsøy	55	43	78,2
	Skjervøy	107	83	77,6
XX.	Finmarkens amt	703	522	74,3
	Byer	175	157	89,7
	Bygder	528	365	69,1
	Alten	30	26	86,7
	Talvik	33	33	100,0
	Loppen	50	25	50,0
	Hammerfest	114	85	74,6
	Maasø	76	43	56,6
	Kistrand	54	39	72,2
	Lebesby	26	19	73,1
	Gamvik	25	14	56,0
	Tanen	65	30	46,2
	Vardø	74	66	89,2
	Vadsø	95	88	92,6
	Sydvaranger	61	54	88,5

[2]) 8 dødsfald i Inset sogn av Kvikne herred, som hører til Hedemarkens amt, er medtat i summen for Opdal lægedistrikt, men ikke i summen for Søndre Trondhjems amt.

De hyppigste av lægerne opgivne dødsaarsaker ved sygdom.

Causes de décès (morts par accidents non compris), classées par ordre de fréquence.

Tabel XXVII.

Dødsaarsak.	Sum.	Derav i		Procentforhold av alle opgivne dødsfald ved sygdom.		
		Byer.	Bygder.	Riket.	Byer.	Bygder.
Alderdomssvakhet	4518	686	3832	16,3	7,9	20,1
Lungetuberkulose	4210	1286	2924	15,2	14,8	15,4
Kræft (cancer og sarkom)	2408	764	1644	8,7	8,8	8,6
Lungebetændelse	1657	543	1114	6,0	6,2	5,9
Hjerneslag	1651	599	1052	5,9	6,9	5,5
Klappefeil og hjertemuskelsygdom	1539	539	1000	5,5	6,2	5,3
Tuberkulose utenfor lungerne og miliærtuberkulose	1116	379	737	4,0	4,3	3,9
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	1070	389	681	3,9	4,5	3,6
Medfødt svakhet	960	392	568	3,5	4,5	3,0
Arteriosklerose	652	262	390	2,3	3,0	2,1
Kronisk nefrit (morb. Brighti)	620	211	409	2,2	2,4	2,1
Hjertelammelse	597	208	389	2,2	2,4	2,0
Akut gastro enterit (kolerine)	549	267	282	2,0	3,1	1,5
Kronisk bronkit og bronkiektasi	533	158	375	1,9	1,8	2,0
Difteri (croup)	398	140	258	1,4	1,6	1,4
Kramper hos smaabarn	325	111	214	1,2	1,3	1,1
Suppurativ meningit	238	82	156	0,9	0,9	0,8
Indeklemt brok, volvulus etc.	234	72	162	0,8	0,8	0,9
Diffus peritonit	213	78	135	0,8	0,9	0,7
Sukkersyke	210	88	122	0,8	1,0	0,6
Cystit; cystopyelit	207	55	152	0,7	0,6	0,8
Septikopyæmi	161	58	103	0,6	0,7	0,5
Meslinger	158	74	84	0,6	0,8	0,4
Blindtarmbetændelse	158	37	121	0,6	0,4	0,6
Kikhoste	146	66	80	0,5	0,8	0,4
Mavesaar; duodenalsaar	142	55	87	0,5	0,6	0,5
Mave- og tarmkatarr (kronisk)	137	41	96	0,5	0,5	0,5
Astma; emfysem	134	20	114	0,5	0,2	0,6
Sindssygdomme (paralysis generalis etc.)	131	41	90	0,5	0,5	0,5
Diverse svulster (ikke kræft)	110	39	71	0,4	0,4	0,4
Influensa	103	48	55	0,4	0,6	0,3
Andre dødsfald ved sygdom	2470	928	1542	8,9	10,6	8,1
Ialt opgivne dødsfald med kjendt sygdomsaarsak	27755	8716	19039			

Alversund herred (Søndre Bergenhus amt) 7de februar.
Varteig herred (Smaalenenes amt) 21de februar.
Rødenes herred (Smaalenenes amt) 21 februar.
Aamot herred (Hedemarkens amt) 21de februar.
Gjeitestrandens herred (Søndre Trondhjems amt) 28de februar.

Vakcinerte.
Vaccination.

Tabel XXVIII.	Middeltal av levende fødte i treaaret 1911—1913.	Vakcinerte i 1913.	Forhold i pct.
Riket	61392	48638	79,2
Amter:			
1. Kristiania	5652	1912	33,8
2. Akershus	3052	2576	84,4
3. Smaalenene	4124	3370	81,7
4. Buskerud	3426	2921	85,2
5. Jarlsberg og Larvik	2643	2460	93,1
6. Hedemarken	3683	3857	104,7
7. Kristians	3036	2089	68,8
8. Bratsberg	2824	2402	85,1
9. Nedenes	1632	1273	78,0
10. Lister og Mandal	1776	1266	71,2
11. Stavanger	4075	2042	50,1
12. Søndre Bergenhus	3660	3918	107,0
13. Bergen	1947	635	32,7
14. Nordre Bergenhus	2003	1683	84,0
15. Romsdal	3475	3021	86,9
16 Søndre Trondhjem	3949	3957	100,2
17. Nordre Trondhjem	2059	2281	110,8
18. Nordland	4570	3622	79,3
19. Tromsø	2406	2450	100,2
20. Finmarken	1400	903	64,5

Aas herred (Akershus amt) 15de mars.
Nordre Odalen herred (Hedemarkens amt) 3dje mai.
Gjemnes herred (Romdals amt) 9de mai.
Harstad by (Tromsø amt) 21de juni.
Kornstad herred (Romsdals amt) 28de juni.
Vang herred (Kristians amt) 28de juni.
Vestre Slidre herred (Kristians amt) 28de juni.
Hole herred (Buskerud amt) 7de juli.
Østre Gausdal herred (Kristians amt) 7de juli.
Hyllestad herred (Nordre Bergenhus amt) 15de august.
Opdal herred (Buskerud amt) 30te august.
Eid herred (Romsdals amt) 30te august.
Masfjorden herred (Søndre Bergenhus amt) 30te august.
Kirkebø herred (Nordre Bergenhus amt) 12te september.
Sørum herred (Akershus amt) 30te september.
Trøgstad herred (Smaalenenes amt) 30te september.
Vold herred (Romsdals amt) 30te september.

Oversigt over de utførte

Liste des actes

Tabel XXIX.

Overøvrighetsdistrikter.	Legale obduktioner		Synsforretninger over lik og likrester.	Undersøkelser av levende i anledning av tilføiet legemsskade.
	av nyfødte.	av andre.		
Riket	33	67	28	2
Amter:				
1. Kristiania	5	18	-	-
2. Akershus	5	10	18	1
3. Smaalenene	1	5	2	-
4. Buskerud	-	5	-	-
5. Jarlsberg og Larvik	2	-	1	-
6. Hedemarken	-	1	-	-
7. Kristians	1	1	-	-
8. Bratsberg	3	7	2	-
9. Nedenes	-	-	-	-
10. Lister og Mandal	1	-	-	-
11. Stavanger	1	-	1	-
12. Søndre Bergenhus	2	6	-	-
13. Bergen	-	4	-	-
14. Nordre Bergenhus	2	1	-	-
15. Romsdal	2	2	-	-
16. Søndre Trondhjem	3	1	-	1
17. Nordre Trondhjem	-	-	-	-
18. Nordland	3	3	-	-
19. Tromsø	1	2	3	-
20. Finmarken	1	1	1	-

Veø herred (Romsdals amt) 30te september.
Nøtterø herred (Jarlsberg og Larvik amt) 7de oktober.
Furnes herred (Hedemarkens amt) 7de oktober.
Vossestranden herred (Søndre Bergenhus amt) 12te november.
Stange herred (Hedemarkens amt) 19de november.
Masfjorden herred (Søndre Bergenhus amt) 19de november.
Glemminge herred (Smaalenenes amt) 3dje december.
Kongsberg by (Buskerud amt) 3dje december.

Desuten approbertes særskilte forskrifter angaaende meddelelsespligten ved tuberkuløses flytning i:

etsmedicinske forretninger.

édicaux forenses.

Undersøkelser av kvinder til avgjørelse av spørsmaal om		Undersøkelser av barn eller voksne kvinder til avgjørelse av spørsmaal om forøvet utugt.	Undersøkelser av helbredstilstand.	Andre retsmedicinske forretninger.	Tilsammen almindelige retsmedicinske forretninger.	Retspsykiatriske erklæringer.	Retskemiske erklæringer.	Samlet antal erklæringer og forretninger.
stedfundet samleie.	svangerskap eller fødsel.							
-	8	20	3	15	176	107	4	287
-	-	1	-	2	26	16	2	44
-	-	-	-	2	36	8	-	44
-	-	7	1	1	17	5	-	22
-	-	4	-	-	9	5	-	14
-	-	-	-	-	3	3	-	6
-	1	-	-	1	3	2	-	5
-	-	1	-	1	4	6	1	11
-	-	-	1	2	15	-	-	15
-	-	1	-	-	1	1	-	2
-	-	1	-	-	2	5	-	7
-	-	2	-	3	7	9	-	16
-	1	-	-	-	9	3	-	12
-	-	-	-	-	4	8	-	12
-	-	-	-	-	3	3	1	7
-	1	1	-	-	6	7	-	13
-	1	-	-	-	6	3	-	9
-	3	1	1	-	5	1	-	6
-	1	1	-	2	10	8	-	18
-	-	-	-	1	7	9	-	16
-	-	-	-	-	3	5	-	8

Onsø herred (Smaalenenes amt) 13de februar.
Nordfrøya herred (Søndre Trondhjems amt) 13de februar.
Sulen herred (Nordre Bergenhus amt) 23 mai.
Lier herred (Buskerud amt) 15de august.

Endvidere approbertes forskrifter til forebyggelse av ondartede og smitsomme sygdommes utbredning for

Iveland herred (Nedenes amt) 21de februar.

Meddelelser om pleiebarn efter helseraadenes protokoller (jfr. lov nr. 2 av 29de april 1905).

Tabel XXX.

Amt.	Kommuner i hvert amt iht. statskalenderen 1913.	Kommuner, hvor omhandlede lovs §§ 1—9 er gjort gjældende i sin helhet (jfr. lovens § 15).	Antal barnehjem beregnet paa at motta flere end 2 barn (jfr. lovens § 2).	Pleiebarn, der i aarets løp er kommet under tilsyn efter forlangende av anden kommunes vergeraad (jfr. lovens § 9).	Pleiebarn utsat i løpet av aaret 1913.								Barn som er blit flyttet i henhold til lovens § 8.
					Ialt	Av disse var i alderen 0—1 aar.	1—7 aar.	7—14 aar.	uopgit.	født i egteskap	utenfor egteskap	uopgit.	
Kristiania	1	1	22	-	703	188	344	171	-	375	328	-	16
Akershus	28	12	18	-	404	68	172	164	-	128	276	-	-
Smaalenene	31	15	5	-	79	18	32	29	-	36	40	3	-
Buskerud	26	2	2	-	53	9	27	17	-	20	33	-	1
Jarlsberg og Larvik	26	2	5	7	56	11	20	25	-	24	32	-	-
Hedemarken	30	4	5	7	35	8	22	5	-	8	27	-	1
Kristians	35	9	2	1	86	12	34	40	-	45	41	-	-
Bratsberg	32	3	4	-	23	3	18	2	-	13	10	-	-
Nedenes	34	-	1	-	2	2	-	-	-	-	2	-	-
Lister og Mandal	39	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stavanger	48	4	1	1	23	-	6	17	-	15	8	-	-
Søndre Bergenhus	47	-	-	-	11	2	4	5	-	3	8	-	-
Bergen	1	1	9	-	13	5	3	5	-	4	9	-	2
Nordre Bergenhus	37	-	1	1	1	-	1	-	-	-	1	-	-
Romsdal	60	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Søndre Trondhjem	48	6	-	1	103	55	39	9	-	20	82	1	1
Nordre —	43	-	-	-	6	2	2	2	-	3	3	-	-
Nordland	50	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tromsø	27	2	1	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-
Finmarken	21	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sum	664	66	76	18	1599	384	724	491	-	694	901	4	21
						1599				1599			

Av dødsfald blandt norske undersaatter i fremmede lande i 1913

har norske konsuler til Utenriksdepartementet og Sjøfartskontoret meldt 438 tilfælde, hvorav 14 kvinder.

Av mændene var 318 sjømænd[1]). 41 dødsfald indtraf i januar, 19 i februar, 30 i mars, 27 i april, 26 i mai, 12 i juni, 16 i juli, 19 i august, 29 i september, 38 i oktober, 33 i november og 25 i december; for 3 savnes oplysning herom. Med hensyn til dødsaarsakerne blandt sjøfolk i forbindelse med opgave over de dødes alder og dødsstedet se tabellen paa næste side.

Av de 106 mænd i anden eller uopgit stilling døde 24 i Europa[2]) 70 i Amerika[3]) 3 i Afrika, 1 i Asien og 4 i Australien. Desuten døde 4 paa reise. 45 døde av sygdom (derav tuberkulose 13, tyfoidfeber 5, lungebetændelse 4) 24 ved ulykkelige hændelser, hvorav 4 ved drukning og 4 ved selvmord; for 28 er dødsaarsaken uopgit.

Av de 14 kvinder døde 5 i de Forenede Stater, 3 i Frankrike og 1 i hvert av følgende land, Sverige, Danmark, Tyskland, England, Madagaskar og Argentina. 8 døde av sygdom (derav kræft 2, tuberkulose 1), 2 ved ulykkestilfælde og 1 ved selvmord; for 3 er ingen dødsaarsak opgit.

---

[1]) Derav var 17 skibsførere, 18 styrmænd, 3 bestemænd, 12 tømmermænd, 3 seilmakere, 65 matroser, 53 maskinister og fyrbøtere, 17 kokker og stuerter, 13 jungmænd og dæksgutter etc., 7 baatsmænd, 2 donkeymænd, 1 kullæmper og 89 «sjømænd» uten nærmere betegnelse. Blandt de resterende 18 var nogen opført som fiskere, hvalskyttere, lægterførere etc. [2]) 9 i Tyskland, 5 i England, 3 i Belgien, 2 i Italien og 1 i hvert av følgende land, Sverige, Finland, Holland, Spanien og Portugal. [3]) 52 i de Forenede Stater og 18 i Kanada.

Dødsfald blandt norske
Décès de marins norvégiens

Tabel XXXI.

Sygdom.	Tilsammen.	Alder. 15—20	20—30	30—40	40—50	50—60
Infektionssygdomme.						
Tyfoidfeber	12	2	7	1	2	-
Lungebetændelse	16	6	-	1	2	3
Dysenteri	1	1	-	-	-	-
Pyæmi	2	1	1	-	-	-
Malaria	3	-	1	-	1	1
Tuberkulose	26	5	9	4	4	1
Difteri	1	1	-	-	-	-
Giftfeber	2	1	1	-	-	-
Gulfeber	4	-	3	-	1	-
Andre sygdomme.						
Beri-beri	1	1	-	-	-	-
Diabetes	1	-	1	-	-	-
Apoplexi (slag)	5	1	-	1	2	1
Meningit	2	-	2	-	-	-
Sindssygdom	2	-	1	1	-	-
«Hjernesygdom»	1	-	1	-	-	-
Hjertesygdom, — lammelse og andre sygdomme i cirkulationsorganerne	18	2	3	2	6	2
Sygdom i aandedrætsorganerne	2	-	1	1	-	-
Blindtarmbetændelse	2	1	-	1	-	-
Peritonit	1	-	-	-	-	1
Andre sygdomme i fordøielsesorganerne	7	2	2	2	-	1
Nyresygdom; uræmi	4	-	1	1	1	-
Andre sygdomme i urinorganerne	2	-	-	-	-	2
Kræft	1	-	-	-	1	-
Feber	3	1	1	1	-	-
Debilitet	1	-	-	-	-	1
«Sygdom»	2	-	-	1	-	1
Unaturlig død.						
Selvmord	4	2	-	2	-	-
Drap	3	-	1	2	-	-
Drukning	126	17	41	30	9	8
Forlis	2	-	1	1	-	-
Alkoholforgiftning	1	-	-	-	1	-
Kuloksydforgiftning	1	-	-	-	-	-
Forbrænding	6	1	-	4	-	-
Andre ulykkestilfælde	41	7	8	9	6	5
Ukjendt dødsaarsak	12	3	4	-	1	-
Tilsammen	318	55	90	65	37	27

[1]) Derav 11 paa Øvresjøen og Huronsjøen. [2]) Derav 1 paa Syd Georgia.

sjømænd i utlandet i 1913.
dans l'étranger.

			Dødssted.					
60—70	70—80	Uopgit.	Europa.	Asien.	Afrika.	Amerika.	Australien.	I sjøen. Paa reise.
-	-	-	2	-	-	6	1	3
3	-	1	9	-	2	5	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	1	-	-	1	-	-
-	-	-	1	-	-	1	-	1
1	-	2	8	-	-	12	1	5
-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	4	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	[2]) 4
-	-	-	-	-	-	1	-	1
-	-	-	2	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-
3	-	-	6	-	1	4	1	6
-	-	-	1	-	-	1	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	1	-	-	2	-	4
-	1	-	-	-	-	1	2	1
-	-	-	1	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	3
-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	1	-	-	1
-	-	-	2	-	-	-	-	2
-	-	-	-	-	1	1	-	1
1	1	19	26	-	7	[1]) 41	3	49
-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	1	-	-	-	-	-
1	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	1	1	-	-	3	-	2
2	-	4	15	-	1	17	-	8
-	-	4	6	-	3	1	-	2
11	2	31	89	1	16	103	9	100

Apotek og personale.
Des pharmacies et de leur personnel.

Tabel XXXII.

Amt.	Privilegium: salgbart.	Privilegium: personlig.	Personale: Apoteker.	Autorisert bestyrer eller fuldmægtig.	Farmaceutisk kandidat.	Farmaceut uten apotekereksamen.	Lærling.
I. Kristiania: [1]							
Svanen	1	-	1	-	8	1	-
Elefanten	1	-	1	-	2	2	-
Løven	-	1	1	-	3	-	1
Rikshospitalets apotek	-	[2] 1	-	1	6	1	1
Hjorten	-	1	-	1	3	-	-
Nordstjernen	-	1	-	1	3	-	-
Falken	-	1	1	-	2	2	-
Hygiea	-	1	1	-	4	1	-
Oslo apotek	-	1	1	-	3	1	2
Grünerløkkens apotek	-	1	1	1	3	-	1
Orion	-	1	1	-	5	1	-
Idun	-	1	1	-	1	1	-
Jernb.torvets apotek	-	1	1	-	3	-	-
Kronen	-	1	1	-	3	2	-
Uranienborg apotek	-	1	1	-	2	-	1
Hebe	-	1	1	-	3	-	1
Bien	-	1	1	-	4	1	-
Sagene apotek	-	1	1	-	2	-	1
Rodeløkkens apotek	-	1	1	-	2	1	-
St. Hans Haugens apot.	-	1	1	-	3	-	1
Bjørnen	-	1	1	-	2	-	1
Apot. ved Vestbanen	-	1	1	-	3	-	-
Majorstuens apotek	-	1	-	1	4	-	1
Frogner	-	1	1	-	2	1	1
Trygg	-	1	1	-	1	1	-
II. Akershus amt:							
Nordstrand	-	1	1	-	-	2	1
Ski i Kraakstad. (Filial av Nordstrand apot.)	-	1	-	1	-	-	-
Sandviken	-	1	1	-	1	1	1
Lillestrøm	-	1	1	-	1	1	1
Eidsvold	-	1	1	1	1	-	1
Jesseim	-	1	1	-	1	-	1
Drøbak	-	1	1	-	-	1	1
Vestby apotek. (Filial av Elefanten i Moss)	-	1	-	1	-	-	-
Aarnes apotek. (Filial av Skarnes apotek).	-	1	-	1	-	-	-
Bjørkelangen	-	1	1	-	-	-	-
III. Smaalenenes amt:							
Moss:							
Elefanten	1	-	1	-	1	-	1
Ørnen	-	1	1	-	2	-	1

[1] Ved flere apotek i Kristiania har enkelte farmaceuter kun halvpost. [2] Ifølge kgl. resolution av 4de december 1856 har Rikshospitalet som saadant ret til at drive et apotek.

Apotek og personale.

	Tabel XXXII (forts.). Amt.	Privilegium		Personale:				
		salgbart.	personlig.	Apoteker.	Autorisert bestyrer eller fuldmægtig.	Farmaceutisk kandidat.	Farmaceut uten apotekereksamen.	Lærling.
	Fredrikstad:							
	Vestsidens apotek	1	-	1	1	2	-	-
	Svanen	-	1	1	-	1	-	1
	Hjorten	-	1	1	-	2	-	1
	Løven	-	1	1	-	1	-	1
	Græsvik	-	1	1	-	-	-	1
	Selbak	-	1	1	-	1	-	-
	Greaaker	-	1	1	-	-	-	-
	Sarpsborg:							
	Bjørnen	-	1	1	-	1	1	1
	Løven	-	1	1	-	1	1	-
	Mysen	-	1	1	-	-	1	-
	Askim. (Filial av Mysen apotek)	-	1	-	1	1	-	-
	Spydeberg	-	1	1	-	-	-	1
	Fredrikshald:							
	Svanen	-	1	1	-	2	-	1
	Ørnen	-	1	1	-	2	-	-
	Tistedalen	-	1	1	-	-	1	1
IV.	Buskerud amt:							
	Drammen:							
	Bragernes	1	-	1	-	2	1	1
	Strømsø	-	1	1	-	2	1	-
	Ørnen	-	1	1	-	1	-	1
	Bien	-	1	1	-	1	-	1
	Lier	-	1	1	-	-	-	1
	Hønefoss	1	-	1	-	2	-	-
	Hougsund i Øvre Eker	-	1	1	-	1	-	1
	Mjøndalen. (Filial av Hougsund apotek)	-	1	-	1	-	-	-
	Vikesund, Modum	-	1	1	-	1	-	1
	Aamot	-	1	1	-	-	-	1
	Kongsberg	1	-	1	-	1	-	1
	Vittingfoss	-	1	1	-	-	-	1
	Hallingdal	-	1	1	-	-	-	1
V.	Jarlsberg og Larvik amt:							
	Horten:							
	Løven	-	1	1	1	2	-	-
	Fram	-	1	1	-	-	1	1
	Tønsberg:							
	Løven	1	-	1	-	2	-	1
	Svanen	-	1	1	-	2	1	-
	Svelvik	-	1	1	-	1	-	1
	Holmestrand	1	-	1	-	1	-	1
	Sandefjord:							
	Hvalen	-	1	1	-	1	-	-
	Nordstjernen	-	1	1	-	1	-	2
	Larvik:							
	Ørnen	1	-	1	-	1	1	1
	Svanen	-	1	1	-	2	-	1
	Fredriksværn	-	1	1	-	-	-	1

Apotek og personale.

	Tabel XXXII (forts.). Amt.	Privilegium		Personale:				
		salgbart.	personlig.	Apoteker.	Autorisert bestyrer eller fuldmægtig.	Farmaceutisk kandidat.	Farmaceut uten apotekereksamen.	Lærling.
VI.	Hedemarkens amt:							
	Kongsvinger	1	-	-	1	-	1	-
	Skarnes	-	1	1	-	1	-	1
	Hamar:							
	Svanen	-	1	1	-	1	1	1
	Løven	-	1	1	-	1	1	1
	Stange	-	1	1	-	1	-	-
	Ringsaker	-	1	1	-	-	-	1
	Elverum	-	1	1	-	1	1	1
	Trysil	-	1	1	-	1	-	-
	Rena	-	1	1	-	1	-	1
	Flisen	-	1	1	-	1	-	-
	Tønset	-	1	1	-	-	2	1
VII.	Kristians amt:							
	Brandbu	-	1	1	-	1	-	-
	Dokka	-	1	1	-	1	-	1
	Valdres	-	1	1	-	1	-	1
	Toten	-	1	1	-	1	-	1
	Gjøvik	-	1	1	-	2	-	1
	Lillehammer	1	-	1	-	3	-	-
	Otta	-	1	1	-	-	1	-
	Randsfjord	-	1	1	-	-	-	-
VIII.	Bratsberg amt:							
	Skien:							
	Skiens apotek	1	-	1	-	2	-	-
	Løven	-	1	1	-	1	1	-
	Bien	-	1	1	-	1	-	1
	Porsgrund	1	-	-	1	-	1	1
	Brevik	1	-	1	-	-	-	-
	Langesund	-	1	1	-	-	-	1
	Kragerø	1	-	1	-	-	1	1
	Ulefoss	-	1	1	-	-	1	-
	Kviteseid	-	1	1	-	-	-	1
	Notodden	-	1	1	-	2	-	1
	Saaheim	-	1	1	-	1	-	1
IX.	Nedenes amt:							
	Risør	1	-	1	-	-	-	1
	Tvedestrand	-	1	[1] 1	1	-	1	1
	Arendal:							
	Løven	1	-	1	-	2	-	1
	Svanen	-	1	1	-	1	1	1
	Grimstad	1	-	-	1	1	-	1
	Lillesand	-	1	1	-	-	1	1
	Nergaarden i Aamli	-	1	1	-	-	-	1
	Evje	-	1	1	-	-	-	-

[1]) Permittert.

Apotek og personale.

	Tabel XXXII (forts.). Amt.	Privilegium		Personale:				
		salgbart.	personlig.	Apoteker.	Autorisert bestyrer eller fuldmægtig.	Farmaceutisk kandidat.	Farmaceut uten apotekereksamen.	Lærling.
X.	Lister og Mandal amt:							
	Kristiansand:							
	Elefanten	1	-	1	1	1	-	-
	Løven	1	-	1	-	2	-	1
	Svanen	-	1	1	-	1	1	-
	Mandal	1	-	1	-	1	-	1
	Farsund	-	1	1	-	-	1	1
	Flekkefjord	1	-	1	-	-	-	1
XI.	Stavanger amt:							
	Egersund	-	1	1	-	1	-	-
	Sandnes	-	1	1	-	1	1	1
	Time	-	1	1	-	-	-	-
	Stavanger:							
	Hygiea	1	-	1	-	3	-	-
	Svanen	-	1	1	-	3	1	1
	Hjorten	-	1	1	1	1	1	-
	Løven	-	1	1	-	1	-	1
	Storhaug apotek	-	1	1	-	1	-	-
	Sand	-	1	1	-	-	-	1
	Kopervik	-	1	1	-	1	-	-
	Skudenes	-	1	1	-	-	-	1
	Haugesund:							
	Løven	-	1	1	-	1	1	-
	Havfruen	-	1	1	-	2	-	1
XII.	Søndre Bergenhus amt:							
	Laksevaag. (Filial av apoteket Hjorten, Bergen)	-	1	-	1	-	-	-
	Vossevangen	-	1	1	-	1	1	1
	Lervik	-	1	1	-	1	-	-
	Odda	-	1	1	-	1	1	1
	Arne	-	1	1	-	-	1	-
	Solheimsviken	-	1	1	-	1	-	1
XIII.	Bergen:							
	Svanen	1	-	1	1	6	-	-
	Løven	1	-	1	-	2	1	-
	Elefanten	-	1	1	-	2	-	-
	Hjorten	-	1	1	1	-	1	-
	Nordstjernen	-	1	-	1	3	-	-
	Ørnen	-	1	1	1	2	1	-
	Hygiea	-	1	1	-	-	-	1

Apotek og personale.

Tabel XXXII (forts.).

	Amt.	Privilegium: salgbart.	Privilegium: personlig.	Personale: Apoteker.	Personale: Autorisert bestyrer eller fuldmægtig.	Personale: Farmaceutisk kandidat.	Personale: Farmaceut uten apotekereksamen.	Personale: Lærling.
XIV.	**Nordre Bergenhus amt:**							
	Lærdalsøren	-	1	1	-	-	-	1
	Florø	-	1	[1]) 1	1	-	-	1
	Førde	-	1	1	-	-	-	1
	Nordfjordeid	-	1	1	-	-	-	1
	Askvold. (Filial av Førde apotek)	-	1	-	1	-	-	-
XV.	**Romsdals amt:**							
	Volden	-	1	1	-	-	1	1
	Aalesund:							
	Svanen	1	-	1	-	2	-	1
	Nordstjernen	-	1	1	1	-	1	1
	Molde	1	-	1	-	1	1	-
	Kristiansund:							
	Løven	1	-	-	1	1	-	1
	Filialapoteket Nordlandet. (Filial av apoteket Løven)	-	1	-	1	-	-	-
	Svanen	-	1	1	-	3	-	1
XVI.	**Søndre Trondhjems amt:**							
	Trondhjem:							
	Løven	1	-	1	1	2	-	-
	Svanen	1	-	1	1	4	-	-
	Hjorten	-	1	1	-	3	-	-
	Ørnen	-	1	1	-	2	-	1
	St. Olaf	-	1	1	-	5	-	1
	Ladejarlen	-	1	1	-	3	-	-
	Elgesæter	-	1	1	-	1	1	1
	Ilen	-	1	1	-	-	1	1
	Røros	1	-	-	1	1	-	-
	Orkedalsøren	-	1	1	-	1	-	-
	Støren	-	1	1	-	-	1	-
XVII.	**Nordre Trondhjems amt:**							
	Stjørdalen	-	1	1	1	-	-	-
	Levanger	-	1	1	-	1	-	1
	Værdalsøren	-	1	1	-	-	1	1
	Steinkjær	1	-	1	-	2	-	1
	Namsos	-	1	1	-	1	1	1

[1]) Permittert.

Apotek og personale.

	Tabel XXXII (forts.). Amt.	Privilegium		Personale:				
		salgbart.	personlig.	Apoteker.	Autorisert bestyrer eller fuldmægtig.	Farmaceutisk kandidat.	Farmaceut uten apotekereksamen.	Lærling.
XVIII.	Nordlands amt.							
	Brønnøy	-	1	1	-	1	-	1
	Mosjøen	-	1	1	-	-	-	-
	Sandnessjøen	-	1	1	-	-	-	1
	Mo i Ranen	-	1	1	-	-	-	1
	Bodø	1	-	-	1	2	-	1
	Fauske	-	1	1	-	-	-	1
	Narvik	-	1	1	-	1	1	-
	Kabelvaag	-	1	1	-	-	-	1
	Svolvær	-	1	1	-	-	1	1
	Stokmarknes	-	1	1	-	1	-	1
XIX.	Tromsø amt:							
	Sjøveien	-	1	1	-	-	-	-
	Harstad	-	1	1	-	-	1	-
	Tromsø:							
	Renen	-	1	1	-	2	1	-
	Svanen	-	1	1	-	2	-	-
XX.	Finmarkens amt:							
	Hammerfest	-	1	1	-	1	1	-
	Vardø	-	1	1	-	2	-	-
	Vadsø	-	1	1	-	1	-	1
	Tilsammen	35	156	172	34	235	69	412

Syfilis paa syke

La Syphilis dan

Tabel XXXIII.	Tilbakeliggende fra det forrige aar.			Indkommet.			Tilsammen behandlet.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Rikshospitalets hudsykeavdeling [1] ...	14	7	7	113	56	57	127	63	6
Kristiania bys sykehus ...	59	22	37	213	95	118	272	117	15
Kristiania militære — ...	-			2	2	-	2	2	-
Smaalenenes amts — ...	1	1	-	12	6	6	13	7	6
Moss bys — ...	-	-	-	3	1	2	3	1	2
Fredriksstad bys — ...	1	-	1	3	2	1	4	2	2
Fredrikshald — — ...	-	-	-	2	-	2	2	-	2
Karl Johansværns — ...	-	-	-	4	4	-	4	4	-
Jarlsberg og Larvik amts og Tønsberg bys — ...	-	-	-	14	6	8	14	6	8
Kristians amts — ...	-	-	-	2	1	1	2	1	1
Bratsberg — ...	-	-	-	24	13	11	24	13	11
Arendal bys — [1] ...	2	2	-	13	10	3	15	12	3
Lister og Mandal amts — ...	-	-	-	5	2	3	5	2	3
Kristiansand bys — ...	-	-	-	3	1	2	3	1	2
Stavanger amts — ...	-	-	-	4	-	4	4	-	4
Haugesund bys — ...	-	-	-	13	8	5	13	8	5
Romsdals amts — ...	-	-	-	3	-	3	3	-	3
Kristiansund bys — [1] ...	1	-	1	4	4	-	5	4	1
Aalesund — — ...	1	1	-	2	1	1	3	2	1
Trondhjem — — [1] ...	16	6	10	51	29	22	67	35	32
Kalvskindets sykehus i Trondhjem ..	-	-	-	1	-	1	1	-	1
N. Trondhj. amts sykehus ved Levanger (Indherred).	-	-	-	6	1	5	6	1	5
« — — — ved Namsos	-	-	-	2	-	2	2	-	2
Nordlands — — i Alstahaug .	-	-	-	6	1	5	6	1	5
— — — - Buksnes [1] .	1	1	-	4	1	3	5	2	3
— — — - Stokmarknes	-	-	-	5	2	3	5	2	3
Tromsø — — - Tromsø ...	-	-	-	5	1	4	5	1	4
Tromsø epidemilasaret	-	-	-	2	1	1	2	1	1
Trondenes sykehus i Harstad ...	-	-	-	4	1	3	4	1	3
St. Vincentz hospital - Hammerfest	1	-	1	3	1	2	4	1	3
Finmarkens amts sykehus - —	1	1	-	13	6	7	14	7	7
— — — - Vardø	2	1	1	7	1	6	9	2	7
— — — - Vadsø	-	-	-	4	1	3	4	1	3
Tilsammen [1]	100	42	58	552	258	294	652	300	352

[1] Opgaven over tilbakeliggende svarer ikke til forrige aars.

ıusene i 1913.

es hôpitaux.

Utgaat						Tilbakeliggende ved aarets slutning.			Sygdomsform for indkomne tilfælde.				Antallet av forpleiningsdage.	Antal forpleiningsdage for hver behandlet.
levende.			død.						primær.	konstitutionel.	hereditær.	uopgit.		
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.						
106	55	51	6	1	5	15	7	8	8	90	15	-	6 667	52.5
200	79	121	16	10	6	56	28	28	18	162	33	-	19 837	72.9
2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	123	61.5
11	6	5	-	-	-	2	1	1	1	10	1	-	932	71.7
3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	214	71.3
2	1	1	-	-	-	2	1	1	-	2	1	-	548	137.0
1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	2	-	-	145	72.5
3	3	-	-	-	-	1	1	-	-	4	-	-	170	42.5
14	6	8	-	-	-	-	-	-	1	12	1	-	495	35.4
2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	138	69.0
22	12	10	-	-	-	2	1	1	1	23	-	-	465	19.4
10	10	-	-	-	-	5	2	3	-	-	-	13	591	39.4
5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	462	92.4
3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	148	49.3
4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	130	32.5
12	7	5	-	-	-	1	1	-	-	13	-	-	316	24.3
1	-	1	-	-	-	2	-	2	-	3	-	-	?	-
5	4	1	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	105	21.0
3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	109	36.3
55	27	28	2	2	-	10	6	4	6	45	-	-	?	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	?	-
5	1	4	-	-	-	1	-	1	-	4	2	-	254	42.3
2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	204	102.0
3	-	3	-	-	-	3	1	2	-	6	-	-	155	26.0
3	1	2	-	-	-	2	1	1	1	3	-	-	315	63.0
4	2	2	-	-	-	1	-	1	-	5	-	-	350	70.0
4	1	3	-	-	-	1	-	1	-	5	-	-	?	?
2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	?	?
-	-	-	-	-	-	4	1	3	-	4	-	-	573	143.2
4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	465	116.2
14	7	7	-	-	-	-	-	-	2	11	-	-	360	25.7
9	2	7	-	-	-	-	-	-	-	6	1	-	228	25.3
3	1	2	-	-	-	1	-	1	-	4	-	-	151	37.7
517	236	281	24	13	11	111	51	60	38	447	54	13	34 650	53.1

Tabel over tilfælde av sindssyg-

Mouvement des aliéné

Tabel XXXIV.	Tilbakeliggende fra det forrige aar.			Indkommet.			Tilsammen behandlet.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Rikshospitalets avdelinger [1]	1	-	1	3	2	1	4	2	2
Kristiania bys sykehus	40	17	23	200	108	92	240	125	115
Diakonisseanstaltens sykehus [1]	2	-	2	9	2	7	11	2	9
Kristiania militære —	-	-	-	1	1	-	1	1	-
Akers — [1]	1	-	1	3	-	3	4	-	4
Diakonhjemmets — [2]	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bærums kommunale —	1	-	1	1	-	1	2	-	2
Smaalenenes amts —	-	-	-	6	1	5	6	1	5
Sarpsborg bys — [1]	-	-	-	1	-	1	1	-	1
Fredrikstad — —	-	-	-	11	3	8	11	3	8
Fredrikshald — —	3	2	1	7	4	3	10	6	4
Kongsberg — —	-	-	-	1	-	1	1	-	1
Jarlsberg og Larvik amts og Tønsberg bys sykehus	-	-	-	11	3	8	11	3	8
Kristians amts sykehus [1]	29	15	14	8	3	5	37	18	19
Tvedestrand bys sykehus	-	-	-	1	1	-	1	1	-
Grimstad — —	-	-	-	1	-	1	1	-	1
Lister og Mandal amts sykehus	1	-	1	-	-	-	1	-	1
Kristiansand bys sykehus	-	-	-	1	1	-	1	1	-
Mandal — —	-	-	-	7	1	6	7	1	6
Stavanger amts —	1	-	1	7	2	5	8	2	6
Kristiansund bys — [1]	-	-	-	7	3	4	7	3	4
Aalesund — — [1]	1	-	1	4	1	3	5	1	4
Trondhjem — —	6	4	2	57	24	32	62	28	34
Kalvskindets sykehus i Trondhjem	-	-	-	1	-	1	1	-	1
Nordlands amts sykehus i Alstahaug	-	-	-	3	1	2	3	1	2
Finmarkens amts sykehus i Hammerfest	-	-	-	3	3	-	3	3	-
— — — i Vardø	-	-	-	1	-	1	1	-	1
— — — i Vadsø	-	-	-	2	1	1	2	1	1
Tilsammen [1]	86	38	48	356	165	191	442	203	329

[1]) Opgaverne over tilbakeliggende svarer ikke til forrige aars. [2]) Ingen liste indkommet.

dom, behandlet paa sykehus.

dans les hôpitaux.

Utgaat						Tilbakeliggende ved aarets slutning.			Sygdomsform hos de indkomne:									
levende.			død.						Melancholia.	Mania.	Amentia.	Dementia.	Paranoia.	Insania.	Hypochondria.	Hysteria.	Paralysis generalis.	Uopgit.
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.										
4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2
178	97	81	26	14	12	36	14	22	-	-	-	37	-	159	-	-	4	-
9	2	7	-	-	-	2	-	2	5	1	-	1	1	-	-	-	-	1
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
5	1	4	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
8	3	5	1	-	1	2	-	2	2	2	-	1	-	-	-	-	-	6
6	4	2	1	1	-	3	1	2	1	1	-	4	-	-	1	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
10	2	8	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	11	-	-	-	-
36	18	18	-	-	-	1	-	1	3	-	-	2	-	2	1	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	1		-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
7	1	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
8	2	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-
6	3	3	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
4	-	4	-	-	-	1	1	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-
55	25	30	4	2	2	3	1	2	-	-	1	-	-	-	1	-	-	54
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
3	1	2	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
317	168	189	34	17	17	51	18	33	15	6	1	49	1	185	3	1	4	91

Antal av de paa syke-

Mouvement des malades

Tabel XXXV.	Tilbakeliggende fra det forrige aar.			Indkommet.			Tilsammen behandlet.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Rikshospitalets medicinske avdelinger	103	50	53	1024	540	484	1127	590	537
— chirurgiske —	98	64	34	1541	849	692	1639	913	726
— hudsyke-avdeling	57	24	33	360	175	185	417	199	218
— øien —	38	25	13	531	342	189	569	367	202
— strupe	18	10	8	310	157	153	328	167	161
— barne —	28	8	20	196	103	93	224	111	113
— nerve —	22	15	7	128	88	40	150	103	47
— radium —	3	1	2	443	203	240	446	204	242
Rikshospitalets avdelinger tilsammen	367	197	170	4533	2457	2076	4900	2654	2246
Kristiania bys sykehus	1165	528	637	8588	4206	4382	9753	4734	5019
Diakonisseanstaltens —	61	12	49	544	141	403	605	153	452
Kristiania militære —	21	21	-	416	416	-	437	437	-
Akers kommunale —	[1] 44	12	32	161	69	92	205	81	124
Diakonhjemmets —	[2] -	-	-	-	-	-	594	319	275
Bærums kommun. —	[1] 21	7	14	101	43	58	122	50	72
— epidemilasaret	28	11	17	229	87	142	257	98	159
Smaalenenes amts sykehus	28	13	15	132	62	70	160	75	85
Moss bys —	9	6	3	99	59	40	108	65	43
Sarpsborg bys —	[1] 21	10	11	334	178	156	355	188	167
Fredrikstad bys —	17	8	9	190	91	99	207	99	108
— — epidemilasaret	2	1	1	85	42	43	87	43	44
Fredrikshald — sykehus	[1] 20	12	8	267	156	111	287	168	119
Drammen — —	[1] 65	35	30	866	466	400	931	501	430
— — epidemilasaret	-	-	-	60	26	34	60	26	34
Kongsberg — sykehus	5	1	4	48	29	19	53	30	23
Karl Johansværns sykehus	[1] 20	12	8	376	284	92	396	296	100
Jarlsberg og Larvik amts og Tønsberg bys sykehus	40	19	21	315	164	151	355	183	172
Hamar bys sykehus	[1] 26	15	11	309	152	157	335	167	168
Ringsaker kommun. sykehus	[1] 9	6	3	39	16	23	48	22	26
Valseth sykehjem	8	6	2	25	14	11	33	20	13
Furnes —	15	8	7	17	10	7	32	18	14
Finsal sykehjem	21	12	9	103	46	57	124	58	66
Løjten sykehus	17	8	9	90	47	43	107	55	52
Trysil —	5	2	3	71	40	31	76	42	34
Kristians amts sykehus	58	31	27	125	58	67	183	89	94
Gjøvik bys —	-	-	-	77	32	45	77	32	45
Bratsberg amts —	61	25	36	1061	557	504	1122	582	540
Risør bys —	[3] -	-	-	-	-	-	-	-	-
Tvedestrand bys —	[1] 1	1	-	23	14	9	24	15	9
Arendal — —	[3] -	-	-	-	-	-	-	-	-
Grimstad bys —	8	6	2	49	31	18	57	37	20

[1]) Opgaven over tilbakeliggende svarer ikke til forrige aars. [2]) Kun ufuldstændige op-

husene behandlede syke.

dans les hôpitaux.

Utgaat						Tilbakeliggende ved aarets slutning.			Mortalitetsprocent til samtlige utgaaede.	Daglig middelbelæg.	Antal forpleiningsdage for hver behandlet.	Utgift til medicin for hver syk i døgnet.	Antallet av forpleiningsdage.	Antallet av sykepladser.
levende.			død.									øre.		
Tils	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.						
855	443	412	157	88	69	115	59	56	15.6	118.4	38.3	34.7	43226	-
1469	807	662	65	42	23	105	64	41	4.2	120.0	26.8	56.7	43911	-
348	170	178	11	4	7	58	25	33	3.1	61.2	53.6	56.5	22353	-
529	346	183	1	-	1	39	21	18	0.2	39.2	25.2	20.3	14321	-
296	150	146	12	8	4	20	9	11	3.9	28.4	31.6	36.0	10355	-
165	79	86	24	15	9	35	17	18	12.7	35.8	58.3	30.1	13064	-
122	84	38	6	4	2	22	15	7	4.7	23.0	55.7	25.8	8360	-
441	202	239	-	-	-	5	2	3	-	5.6	4.6	48.5	2039	-
4225	2281	1944	276	161	115	399	212	187	6.1	431.9	32.1	43.3	157629	-
7495	3651	3844	965	481	484	1293	602	691	11.4	1235.0	46.2	?	450778	?
490	127	363	60	18	42	55	8	47	11.1	61.4	37.0	19.5	22433	73
401	401	-	16	16	-	20	20		3.8	26.8	22.4	20.1	9784	40
114	47	67	37	15	22	54	19	35	24.5	46.4	82.6	22.3	16937	45
-	-	-	36	19	17	-	-	-	-	-	-	-	-	?
92	41	51	15	8	7	15	1	14	14.0	17.8	53.2	12.8	6499	32
239	94	145	1	-	1	17	4	13	0.4	23.5	33.4	8.0	8582	48
100	46	54	29	13	16	31	16	15	22.4	32.0	73.0	?	11670	?
82	52	30	12	7	5	14	6	8	12.8	10.7	36.4	10.6	3937	17
301	156	145	27	19	8	27	13	14	8.2	24.4	25.0	22.6	8907	50
154	78	76	20	7	13	33	14	19	11.5	22.5	39.8	23.1	8239	65
71	35	36	3	2	1	13	6	7	4.1	4.8	20.1	23.0	1750	50
247	148	99	15	9	6	25	11	14	5.7	23.2	29.5	11.0	8475	48
817	436	381	43	26	17	71	39	32	5.0	70.6	27.7	10.2	25761	70
50	20	30	4	3	1	6	3	3	7.4	4.3	26.4	?	1583	?
36	20	16	12	7	5	5	3	2	25.0	5.8	39.7	15.1	2102	10
357	268	89	19	13	6	20	15	5	5.1	24.9	22.9	?	9082	50
292	146	146	32	18	14	31	19	12	9.8	37.2	38.3	12.3	13591	58
267	135	132	22	15	7	46	17	29	7.6	-	-	?	?	?
28	14	14	10	3	7	10	5	5	26.3	9.1	69.3	29.0	3325	12
19	8	11	5	5	-	9	7	2	20.8	-	-	?	?	13
12	6	6	5	1	4	15	11	4	29.4	14.0	159.1	6.7	5093	16
92	38	54	7	5	2	25	15	10	7.1	22.9	67.4	19.2	8355	33
72	38	34	16	9	7	19	8	11	18.2	17.0	58.2	?	6222	?
66	36	30	2	1	1	8	5	3	2.9	8.0	38.5	?	2928	16
135	68	67	19	7	12	29	14	15	12.3	49.3	98.3	6.8	17998	80
77	32	45	-	-	-	-	-	-	-	-	-	?	?	?
992	501	491	73	45	28	57	36	21	6.8	85.0	27.7	17.8	31048	100
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21	12	9	3	3	-	-	-	-	12.5	1.2	17.7	?	424	9
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
44	27	17	6	4	2	7	6	1	12.0	6.9	44.2	?	2517	37

gaver har været at erholde. [3]) Ingen liste indkommet.

Antal av de paa syke-

Tabel XXXV (forts.).

	Til-bakeliggende fra det forrige aar.			Indkommet.			Tilsammen behandlet.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Lister og Mandal amts sykehus	[1]) 11	3	8	98	59	39	109	62	47
Kristiansand bys sykehus	34	18	16	494	282	212	528	300	228
Mandal — —	[1]) 12	7	5	103	45	58	115	52	63
Stavanger amts sykehus	[1]) 35	18	17	431	213	218	466	231	235
— bys —	-	-	-	-	-	-	1530	749	781
Haugesund — —	15	11	4	221	117	104	236	128	108
Odda —	2	2	-	61	50	11	63	52	11
— epidemilasaret	-	-	-	16	10	6	16	10	6
Bergen bys sykehus	[1]) 230	109	121	2729	1404	1325	2959	1513	1446
— — — paa Lungegaarden	80	45	35	225	114	111	305	159	146
St. Franciskus's hospital i Bergen	16	5	11	293	155	138	309	160	149
Diakonissehjemmets klinik — —	19	6	13	585	203	382	604	209	395
Røde Kors' klinik — —	[1]) 18	10	8	529	225	304	547	235	312
Arbeidsanstaltens sykestue i Bergen (kommunale arbeids- og pleiehjem)	[1]) 117	70	47	161	108	53	278	178	100
Romsdals amts sykehus	18	13	5	583	275	308	601	288	313
Kristiansund bys —	[1]) 36	18	18	253	137	116	289	155	134
Aalesund — —	[1]) 15	6	9	198	105	93	213	111	102
Trondhjem — —	[1]) 218	99	119	2185	1108	1077	2403	1207	1196
Kalvskindets — i T.hjem	45	18	27	88	50	38	133	68	65
Nordre Trondhjems amts sykehus ved Levanger (Indherred)	[1]) 59	19	40	617	296	321	676	315	361
Nordre Trondhjems amts sykehus ved Namsos	[1]) 35	16	19	396	209	187	431	225	206
Nordlands amts sykehus i Alstahaug	16	5	11	297	143	154	313	148	165
— — — - Bodø	25	17	8	381	209	172	406	226	180
— — — - Buksnes	[1]) 14	5	9	119	74	45	133	79	54
— — — - Stokmarknes	25	10	15	192	87	105	217	97	120
Sulitjelma sykehus i Skjerstad	[1]) 6	2	4	187	135	52	193	137	56
Tromsø amts — i Tromsø	[1]) 59	32	27	488	200	288	547	232	315
— epidemilasaret - —	7	4	3	54	24	30	61	28	33
Trondenes sykehus i Harstad	13	7	6	175	100	75	188	107	81
Skjervøy — i Skjervøy	4	3	1	23	15	8	27	18	9
St. Vincents hospital i Hammerfest	[1]) 17	8	9	42	12	30	59	20	39
Finmarkens amts sykehus i Hammerfest	38	28	10	583	368	215	621	396	225
— — — - Vardø	37	24	13	385	255	130	422	279	143
— — — - Vadsø	[1]) 22	18	4	211	126	85	233	144	89
Tilsammen	3461	1681	1780	32736	16906	15830	38321	19655	18666

[1]) Opgaven over tilbakeliggende svarer ikke til forrige aars.

husene behandlede syke.

Utgaat						Tilbakeliggende ved aarets slutning.			Mortalitetsprocent til samtlige utgaaede.	Daglig middelbelæg.	Antal forpleiningsdage for hver behandlet.	Utgift til medicin for hver syk i døgnet.	Antallet av forpleiningsdage.	Antallet av sykepladser.
levende.			død.											
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.				øre.		
94	56	38	5	2	3	10	4	6	5.1	18.5	62.1	14.7	6769	32
447	260	187	20	9	11	61	31	30	4.3	40.6	28.0	13.6	14809	75
93	42	51	7	2	5	15	8	7	7.0	-	-	?	?	?
419	213	206	24	9	15	23	9	14	5.4	43.2	33.9	?	15788	60
-	-	-	89	45	44	-	-	-	-	-	-	?	?	?
197	108	89	21	10	11	18	10	8	9.6	17.0	26.1	23.5	6170	23
56	45	11	5	5	-	2	2	-	8.2	4.2	24.5	?	1544	7
15	9	6	1	1	-	-	-	-	6.3	1.5	33.1	?	529	8
2517	1279	1238	205	116	89	237	118	119	7.5	360.0	44.3	?	131208	142
150	69	81	69	42	27	86	48	38	31.5	127.4	152.5	9.0	46501	112
291	151	140	9	6	3	9	3	6	3.0	14.8	17.5	?	5422	30
576	200	376	11	3	8	17	6	11	1.9	29.1	17.6	17.5	10636	30
506	209	297	16	9	7	25	17	8	3.1	26.4	17.7	18.1	9665	30
106	78	28	52	30	22	120	70	50	33.0	116.1	152.4	7.4	42376	136
557	259	298	22	16	6	22	13	9	3.8	-	-	?	?	?
218	124	94	28	16	12	43	15	28	11.4	39.4	49.8	23.5	14387	65
170	88	82	19	10	9	24	13	11	10.1	22.8	39.1	17.7	8327	60
1976	988	988	196	93	103	231	126	105	9.0	-	-	?	?	?
37	24	13	51	22	29	45	22	23	57.9	-	-	?	uopgit	
594	268	326	34	23	11	48	24	24	5.4	66.2	35.7	12.9	24179	?
387	200	187	16	9	7	28	16	12	4.0	40.0	33.8	24.3	14581	40
277	132	145	12	6	6	24	10	14	4.2	27.1	31.6	10.5	9897	38
370	202	168	14	11	3	22	13	9	3.7	31.6	28.4	35.9	11525	?
99	64	35	15	6	9	19	9	10	13.2	18.0	49.6	37.7	6591	35
165	73	92	22	10	12	30	14	16	11.8	31.0	52.0	45.5	11283	33
177	127	50	4	1	3	12	9	3	2.2	-	-	?	?	?
457	189	268	31	14	17	59	29	30	6.4	-	-	?	?	?
54	23	31	3	3	-	4	2	2	5.3	5.2	30.9	?	1881	?
152	88	64	9	4	5	27	15	12	5.6	23.2	45.1	22.7	8476	30
24	16	8	2	1	1	1	1	-	7.7	2.4	33.0	?	890	7
20	8	12	16	5	11	23	7	16	44.4	23.5	145.6	5.0	8593	25
567	362	205	23	16	7	31	18	13	3.9	43.7	25.7	39.0	15966	38
350	232	118	27	18	9	45	29	16	7.2	34.0	29.4	24.9	12394	41
193	119	74	19	12	7	21	13	8	8.9	20.9	32.7	28.8	7618	18
29699	15267	14432	2887	1525	1362	3736	1859	1877	8.3	3544.3	32.4	-	1293654	-

Opgaver over dødsfald med

Causes de décès par

Tabel XXXVI.

Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus amt.		Smaalenenes amt.		Buskerud amt.		Jarlsberg og Larvik amt.		Hedemarkens amt.		Kristians amt.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
I. Medfødte sygdomme og dannelsesfeil.															
Medfødt svakhet	[2]) 960	96	76	32	28	52	31	25	27	26	23	34	30	26	15
— cyanose	16	2	2	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	1	-
Andre medfødte eller i umiddelbar tilslutning til fødselen optrædende sygdomme [1])	35	3	5	-	1	3	-	-	1	-	-	3	1	1	-
Misdannelser i centralnervesystemet	22	3	3	1	1	-	1	1	2	-	-	1	1	-	-
Andre dannelsesfeil	25	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	3	1
II. Alderdomssygdomme.															
Alderdomssvakhet	4518	62	82	93	120	108	115	97	126	71	107	115	130	124	163
Alderdomsgangræn	98	4	4	1	-	2	1	-	1	7	3	-	1	4	2
III. Infektionssygdomme.															
Eksantematisk tyfus	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	96	5	2	3	-	4	3	1	-	1	3	-	-	-	-
Epid. cerebrospinalmeningit	60	15	9	1	1	1	-	1	2	4	2	2	1	2	-
Akut poliomyelit	81	4	4	4	-	8	3	3	1	1	1	2	5	6	2
Meslinger	158	11	11	-	3	1	8	1	2	4	1	-	2	2	-
Skarlagensfeber	80	13	10	2	6	-	1	1	-	2	-	2	-	3	4
Kikhoste	146	2	7	1	1	1	4	5	8	1	3	-	-	2	-
Difteri (croup)	398	22	30	14	8	9	7	3	8	3	4	4	6	3	4
Lungebetændelse (croupøs)	1657	104	116	50	33	82	62	65	52	42	40	54	42	33	28
Influensa	103	7	12	4	1	1	7	2	1	1	6	1	1	6	2
Dysenteri	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gigtfeber	78	7	3	2	4	3	-	3	2	-	2	-	1	-	1
Rosen	92	6	6	3	1	4	5	3	1	2	6	3	4	3	2
Flegmone, absces	37	3	2	-	-	1	4	1	-	-	1	-	2	-	-
Septicopyæmi	161	8	15	8	2	5	3	3	4	7	3	3	4	3	1
Barselfeber	60	-	5	-	3	-	2	-	-	-	3	-	2	-	5
Pemfigus hos nyfødte	18	1	-	-	1	-	2	-	-	1	2	-	-	-	-
Tetanus	20	3	-	3	1	-	-	-	1	1	-	1	-	1	-
Akut gastro-enterit (cholera nostras)	549	50	55	7	5	21	15	12	11	12	15	18	7	10	4
Aktinomykose	9	-	-	1	1	-	-	1	-	-	1	-	2	1	-
Tuberkulose i lunger	4210	237	229	89	114	94	128	84	90	82	89	96	102	59	93
— - tarmkanal	107	4	9	1	-	5	4	3	4	2	1	1	2	2	2
— - urin- og kjønsorg.	53	2	-	-	1	1	3	1	1	-	-	5	1	-	1
— - ben og led	108	7	4	2	1	4	2	4	2	3	3	2	2	3	4
— - kjertler (skrofulose)	35	2	4	-	2	-	1	-	1	-	-	4	1	-	-
— - hud (lupus)	5	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
— - hjernehinder	690	35	29	11	5	22	18	22	17	13	11	14	17	8	16
— - andre organer ell. med uopgit sæte	71	2	-	4	-	1	2	2	1	5	1	-	1	-	2

[1]) Medfødt syfilis og pemfigus hos nyfødte er opført under III (infektionssygdomme). [2]) For

kjendte dødsaarsaker.

départements.

Bratsberg amt.		Nedenes amt.		Lister og Mandal amt.		Stavanger amt.		Søndre Bergenhus amt.		Bergen.		Nordre Bergenhus amt.		Romsdals amt.		Søndre Trondhjems amt.		Nordre Trondhjems amt.		Nordlands amt.		Tromsø amt.		Finmarkens amt.		
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Uopg. kjøn.
24	12	9	8	17	6	41	22	37	23	9	17	8	15	19	20	23	30	10	3	20	18	18	18	6	5	-
1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	3	2	1	1	1	1	2	-	-	-	1	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-		-	2	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-
1	1	-	-	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	1	-	2	-	1	1	1	1	3	-	-
84	54	59	76	87	108	93	93	142	215	23	44	120	178	232	269	169	212	90	130	174	186	48	67	26	14	12
4	1	2	3	1	1	1	1	9	2	6	1	1	4	5	7	3	2	2	3	2	4	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-
1	-	1	1	-	1	16	12	8	4	6	5	1	-	5	1	-	2	-	1	2	1	6	-	-	-	-
5	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	1	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-
2	2	2	2	-	1	3	3	3	1	2	2	2	-	1	2	4	-	-	-	4	-	-	1	-	-	-
1	-	1	4	3	5	21	17	15	16	4	2	-	3	4	1	2	-	1	2	2	1	-	1	4	2	-
-	-	1	1	-	-	7	6	3	4	-	2	-	-	1	2	2	3	1	1	1	1	-	-	-	-	-
2	1	2	4	6	6	12	14	2	9	3	8	1	3	11	6	4	8	-	-	1	-	-	-	4	4	-
13	23	5	5	3	5	21	22	18	22	10	7	13	20	9	3	9	9	-	3	14	13	12	9	1	1	3
30	25	33	36	21	20	43	34	64	51	31	21	43	36	47	46	55	44	29	38	24	14	25	10	18	7	9
4	5	2	2	3	3	2	3	-	1	-	-	2	1	1	1	4	2	2	1	3	5	3	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	1	1	1	3	2	2	2	4	3	2	2	2	1	2	3	3	1	1	2	5	1	2	1	-	1
2	7	1	-	3	1	1	3	2	3	-	1	-	-	-	2	-	3	2	1	2	3	2	3	1	-	-
1	2	2	-	-	-	1	2	1	-	2	3	-	1	-	-	4	-	1	-	1	-	1	-	1	-	-
2	3	1	4	4	4	7	3	6	4	3	6	1	2	9	1	7	2	3	1	6	6	2	-	2	3	-
-	-	-	1	-	1	-	5	-	3	-	4	-	1	-	1	-	3	-	4	-	7	-	5	-	5	-
-	1	-	1	1	-	1	-	1	-	1	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-
18	14	4	4	3	3	21	20	19	15	10	11	7	9	18	11	27	18	4	8	10	12	9	5	18	9	-
-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
67	97	64	54	57	83	92	105	98	122	85	70	67	81	136	160	188	257	73	84	145	181	74	84	33	56	11
4	5	1	2	1	3	1	3	2	-	2	3	3	3	3	2	6	4	1	2	6	3	1	2	1	3	-
2	1	-	1	2	-	-	1	1	-	1	-	2	2	6	2	4	3	-	1	2	4	1	-	1	-	-
1	3	2	-	1	1	4	2	3	1	1	-	4	2	4	1	8	3	6	4	3	2	4	-	1	3	1
-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	1	1	1	-	-	2	1	1	2	2	2	1	-	1	1	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
21	23	9	17	10	11	36	33	27	20	12	11	14	13	23	12	20	28	12	12	29	18	14	12	8	6	1
1	5	1	2	-	2	4	5	4	2	-	-	-	-	3	2	2	4	2	2	1	2	4	2	-	-	-

et 5 ukers barn i Nordre Trondhjems amt var kjønnet ikke opgit.

Opgaver over dødsfald med

Tabel XXXVI (forts.).

Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus amt.		Smaalenenes amt.		Buskerud amt.		Jarlsberg og Larvik amt.		Hedemarkens amt.		Kristians amt.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Miliærtuberkulose	47	3	4	2	4	-	1	1	2	-	-	1	2	-	1
Spedalskhet	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Syfilis, medfødt	54	14	14	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-
— , erhvervet efter fødselen	25	3	1	3	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre infektionssygdomme [1]	7	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1
IV. Kroniske blod- og ernæringssygdomme.															
Gigt (arthritis urica)	9	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	1
Kronisk rheumatisme. Arthritis deformans	45	1	1	2	1	-	2	2	-	1	1	4	3	-	2
Skjørbuk	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Beriberi	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diabetes	210	21	15	4	6	11	5	6	7	10	10	8	7	2	5
Leukæmi, pseudoleukæmi	16	2	1	-	-	-	-	2	1	1	1	-	-	3	-
Perniciøs anæmi	87	5	8	1	1	1	3	4	5	2	4	6	1	2	3
Morbus maculosus Werlhofi, purpura hæmorrhagica	9	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmofili	4	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Rakit	65	9	5	3	-	-	1	1	3	1	2	1	2	4	1
Andre sygdomme i denne gruppe	16	4	5	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kroniske forgiftninger:															
Alkoholisme [2]	18	-	-	2	-	1	-	2	-	2	-	3	-	2	-
Andre kroniske forgiftninger [3]	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
V. Sygdomme i nervesystemet.															
Apoplexi og hjerneemboli	1651	69	120	45	41	66	61	40	35	29	60	43	56	34	40
Meningit (suppurativ)	238	12	9	10	7	9	8	7	8	11	6	2	5	3	4
Paralysis generalis	24	2	1	7	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Andre sindssygdomme	107	10	5	4	5	2	6	2	4		1	5	1	1	2
Epilepsi	84	7	5	3	2	3	1	2	1	1	1	3	2	1	2
Andre hjernesygdomme	145	8	13	5	2	6	3	5	5	4	3	3	1	5	6
Rygmarvstæring (tabes dorsalis)	16	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre rygmarvssygdomme	60	3	5	3	1	2	3	5	-	1	1	1	-	1	1
Kramper hos smaabarn	325	21	10	12	3	24	17	12	7	11	6	9	5	5	2
Andre sygd. i nervesystemet	45	-	1	-	2	-	1	3	-	1	-	2	-	-	2
VI. Sygdomme i kredsløpsorganerne.															
Endo-, perikardit	49	3	4	4	2	3	2	1	-	-	1	1	1	1	1
Klappefeil	1293	85	110	50	38	34	44	28	55	27	37	33	34	14	45
Hjertemuskelsygdomme	246	9	8	6	10	12	6	1	3	6	13	11	10	4	11
Arteriosklerose	652	38	36	28	17	30	23	19	15	31	32	18	15	15	10
Aneurysma	20	5	1	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse [4]	597	32	30	38	21	21	17	22	24	20	16	15	18	8	11
Andre hjerte- og karsygdomme	87	1	-	2	5	-	2	2	1	-	-	-	-	-	2

[1]) Herav 1 echinococcus hepatis, 2 osteomyelit, 1 parotit og 1 rubeolæ. [2]) Herunder er opført (pludselig død paa grund av hjertelammelse), 1 morfin. [4]) Herunder er kun opført de tilfælde av

kjendte dødsaarsaker.

Bratsberg amt.		Nedenes amt.		Lister og Mandal amt.		Stavanger amt.		Søndre Bergenhus amt.		Bergen.		Nordre Bergenhus amt.		Romsdals amt.		Søndre Trondhjems amt.		Nordre Trondhjems amt.		Nordlands amt.		Tromsø amt.		Finmarkens amt.		
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Uopg. kjøn.
1	1	1	2	-	-	-	-	1	-	3	-	1	-	1	2	3	3	1	1	-	1	-	1	-	3	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3	3	2	1	1	-	4	3	1	-	1	-	2	-	-	-	-
1	-	-	1	-	-	1	4	2	-	2	1	-	-	1	-	3	1	1	-	-	1	1	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	2	-	3	-	-	2	3	1	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
-	1	-	2	-	-	-	3	-	3	-	1	1	4	3	2	-	1	-	-	1	2	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
5	3	5	8	8	7	4	9	3	7	4	4	1	-	1	6	3	3	8	-	3	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
3	3	3	2	1	1	-	1	1	2	2	2	1	-	1	2	3	3	1	4	1	3	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	2	-	2	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	1	-	1	-	1	1	-	2	2	4	1	3	1	1	-	3	4	-	1	3	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
38	43	34	23	22	28	47	49	29	37	27	38	25	22	52	71	49	61	26	39	47	44	29	13	11	7	1
5	3	3	4	1	2	6	2	6	8	4	7	2	1	10	4	10	5	7	7	6	7	9	7	6	4	1
1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	2	2	-	-	1	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
1	1	6	2	1	2	2	3	7	5	-	1	-	2	1	8	6	3	1	1	1	4	-	-	-	1	-
4	1	3	2	1	-	1	3	3	2	2	-	5	2	-	3	6	1	1	1	2	3	-	1	1	2	-
3	1	3	-	4	1	5	6	5	2	6	4	1	2	2	7	7	5	2	1	2	-	2	3	-	2	-
-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	1	1	1	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-
-	-	1	3	2	2	1	1	1	-	2	-	1	-	1	1	5	2	-	1	3	1	2	2	1	-	-
10	4	3	7	6	10	8	10	7	13	7	6	2	-	9	5	7	5	3	2	8	13	9	8	12	6	1
1	1	1	1	-	-	3	1	-	4	-	2	3	-	4	1	-	2	-	-	1	4	2	2	-	-	-
-	1	1	-	-	-	1	1	2	4	4	-	-	1	-	1	-	-	1	1	3	2	-	-	-	2	-
48	54	24	34	16	15	26	36	34	36	9	8	14	11	16	50	30	53	11	34	28	28	10	24	5	4	1
5	5	3	1	7	9	7	5	4	-	22	33	-	2	6	5	5	8	2	2	1	1	1	1	1	-	-
10	9	15	7	15	9	27	15	29	12	26	15	5	7	10	11	17	10	20	14	16	12	7	5	2	-	-
-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	3	-	1	-	1	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
23	7	14	12	11	14	11	13	10	7	9	19	17	10	14	19	13	19	6	12	5	13	9	5	6	4	2
-	-	16	18	-	2	1	1	3	5	-	-	-	-	6	15	3	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-

alle dødsfald av sygdom, hvor alkohol med sikkerhet antages at ha været sygdomsaarsaken. *) 1 nicotin hjertelammelse, hvor den specielle sygdom, som var dens aarsak, ikke hadde kunnet bringes paa det rene.

Opgaver over dødsfald med

Tabel XXXVI (forts.).

Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus amt.		Smaalenenes amt.		Buskerud amt.		Jarlsberg og Larvik amt.		Hedemarkens amt.		Kristians amt.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
VII. Sygdomme i aandedrætsorganerne.															
Bronkit, akut	563	33	25	15	14	18	19	20	13	10	14	8	10	21	14
— , kronisk, bronkiektasi	533	29	33	19	21	13	27	18	18	12	17	17	22	11	14
Astma, emfysem	134	1	3	2	1	6	8	6	8	6	4	6	5	1	2
Lungebetændelse, katarralsk [1]	507	34	36	9	9	18	25	13	11	12	12	9	10	6	8
Lungegangræn	16	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-
Lungeemboli	21	1	1	1	1	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-
Pleurit, serøs	67	7	5	4	-	4	2	1	1	1	3	1	3	-	1
— , purulent	42	4	3	1	-	2	1	-	1	2	-	-	-	4	-
Andre sygd. i aandedrætsorg.	39	3	4	1	2	2	-	2	1	1	-	-	-	2	1
VIII. Sygdomme i fordøielsesorganerne.															
Mave-tarmkatarr (kronisk)	137	3	7	2	6	5	2	5	5	4	2	4	2	5	3
Mave-, duodenalsaar	142	7	12	5	3	6	2	5	-	2	4	11	4	4	2
Blindtarmbetændelse (appendic.)	158	8	7	2	2	4	6	4	2	5	9	11	5	7	6
Diffus peritonit	213	12	22	5	9	8	19	4	3	2	7	5	10	1	7
Indeklemt brok	70	3	1	2	1	1	1	3	4	-	2	1	7	4	3
Volvulus og ileus av andre aars.	164	5	11	2	1	5	4	6	5	4	4	8	4	5	3
Galdestensygdomme	33	2	5	-		2	2	1	3	1	4	-	4	2	-
Leverkirrose	35	5	-	2	-	-	-	4	-	2	-	3	-	1	-
Andre sygd. i fordøielsesorg.	121	12	19	1	4	1	2	2	3	-	1	1	2	2	1
IX. Sygdomme i urin- og kjønsorganerne.															
Nefrit, akut	65	2	2	4	3	-	3	-	1	1	3	3	4	1	4
— , kronisk (morb. Brightii)	620	54	52	23	24	10	21	26	6	11	11	11	18	22	17
Cystit, cystopyelit	207	6	8	7	-	9	2	10	1	7	2	11	4	13	1
Nyresten- og blærestensygdomme	16	2	1	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Andre nyre- og urinveissygd.	86	10	4	4	4	2	-	2	1	1	-	4	-	-	-
Sygd. i kjønsorg., som ikke henhører under nogen anden gruppe	12	-	1	-	1	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-
X. Svulster.															
Carcinom (kræft) i huden	46	2	1	1	-	2	1	2	1	3	1	3	3	2	1
— i mavesækken	1325	62	63	33	40	49	42	44	24	36	28	36	49	37	33
— - fordøielsesorg. ellers	345	23	28	10	10	11	10	8	7	10	10	7	18	6	10
— - brystkjertelen	92	-	15	-	6	-	4	-	5	-	6	-	4	-	1
— - livmoren	137	-	27	-	6	-	3	-	5	-	7	-	8	-	9
— - andre organer eller med uopgit sæte	328	14	16	20	12	12	9	7	10	8	9	7	6	5	3
Sarkom i bensystemet	56	1	5	3	1	1	1	2	1	2	4	3	2	-	-
— - lymfekjertlerne	22	2	-	-	1	2	1	1	-	-	-	1	-	1	-
— - andre organer eller med uopgit sæte	57	3	4	-	3	2	3	-	5	1	-	1	2	-	-
Andre svulster	110	7	15	5	6	3	5	-	5	3	2	2	2	-	2

[1]) Den croupøse lungebetændelse er opført under III (infektionssygdomme).

kjendte dødsaarsaker.

Bratsberg amt.		Nedenes amt.		Lister og Mandal amt.		Stavanger amt.		Søndre Bergenhus amt.		Bergen.		Nordre Bergenhus amt.		Romsdals amt.		Søndre Trondhjems amt.		Nordre Trondhjems amt.		Nordlands amt.		Tromsø amt.		Finmarkens amt.		
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Uopg. kjøn.
24	20	6	13	7	10	18	10	14	15	2	4	9	5	12	13	21	25	13	10	22	15	15	16	5	5	-
12	11	13	10	11	10	7	16	9	11	6	5	11	9	1	14	13	10	7	15	17	12	10	15	4	3	-
4	2	2	3	3	3	3		5	4	1	2	2	3	7	5	4	7	2	2	4	3	1	2	-	-	1
7	16	3	5	6	7	19	24	20	29	12	12	5	5	8	8	21	28	5	5	14	12	3	6	3	7	5
-	1	-	-	-	1	3	-	-	-	1	-	1	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	1	1	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-
2	1	3	2	2	1	3	4	1	-	-	-	2	-	2	1	2	1	1	2	3	2	-	1	-	-	-
2	-	3	-	-	1	3	4	3	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	2	1	-	-	-	-
4	3	3	3	5	1	4	4	-	4	2	3	3	1	4	2	3	7	3	2	5	6	5	5	-	-	-
3	4	2	2	2	3	7	-	3	8	5	1	3	2	4	7	-	4	2	1	4	5	3	-	-	-	-
12	1	1	1	1	2	2	2	7	4	2	6	1	2	5	3	5	4	4	6	2	10	5	3	2	-	1
8	7	2	4	1	3	-	5	6	2	2	-	9	2	9	3	4	9	2	3	2	5	5	2	1	5	-
-	2	2	-	-	1	-	-	2	2	-	2	2	1	1	5	3	6	-	1	4	4	-	1	-	-	-
2	1	1	4	4	4	8	5	10	6	4	3	7	1	3	5	4	2	6	5	3	3	3	1	2	-	-
-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-
1	-	2	-	-	-	-	1	2	-	1	2	-	-	-	-	2	2	2	1	1	1	-	-	-	-	-
2	1	4	-	1	3	5	1	4	3	3	-	2	3	6	2	2	8	2	1	5	7	3	1	1	-	-
2	2	1	-	1	2	-	2	-	2	1	-	-	1	1	1	2	1	2	-	1	5	1	1	2	3	-
16	15	10	10	11	10	12	16	22	10	8	9	11	10	14	15	28	17	4	16	10	10	9	12	5	2	2
5	-	10	3	10	1	9	3	7	3	3	3	6	2	13	-	13	2	10	-	10	4	6	1	1	1	-
-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	1	1	-	2	-	-	1	1	-	2	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	5	-	4	1	4	2	-	1	3	2	7	5	4	1	-	2	3	2	3	1	-	-	-
2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-
2	1	2	1	2	1	3	1	2	1	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-
29	38	29	26	21	19	32	30	44	22	22	23	35	21	51	46	33	40	29	23	56	35	22	17	5	1	-
7	12	6	9	6	11	11	11	10	8	15	9	3	1	7	6	12	5	4	5	5	5	2	1	4	2	
-	7	-	4	1	1	-	9	-	6	-	5	-	3	-	3	-	4	-	4	-	3	-	1	-	-	-
-	4	-	9	-	5	-	11	-	5	-	5	-	3	-	6	-	12	-	5	-	5	-	2	-	-	-
7	3	3	5	5	5	12	14	9	13	10	5	4	9	3	9	15	17	4	4	8	7	6	7	2	1	1
5	3	1	-	1	2	2	1	2	2	1	-	-	-	2	-	1	1	-	-	-	3	1	1	-	1	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	2	-	1	-	1	4	-	1	-	-	-	-
3	1	-	3	1	2	-	1	2	-	-	2	-	1	2	1	4	1	1	-	1	2	1	3	1	-	-
12	3	-	4	-	3	1	2	2	4	-	1	-	2	2	6	6	5	-	1	-	3	2	3	-	1	-

Opgaver over dødsfald med

Tabel XXXVI (forts.).

Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus amt.		Smaalenenes amt.		Buskerud amt.		Jarlsberg og Larvik amt.		Hedemarkens amt		Kristians amt.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
XI. Sygdomme i hud, bindevæv, ben og led, som ikke kan henføres under nogen av de foregaaende grupper.															
Hudsygdomme	17	4	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Gangræn (ikke senil)	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1
Ben- og ledsygdomme	26	4	-	1	-	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-
XII. Svangerskaps- og barselsygdomme. [1]															
Barselkrampe	40	-	5	-	3	-	4	-	2	-	2	-	2	-	2
Emboli og trombose	14	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	1	-	-
Blødning	15	-	2	-	-	-	4	-	1	-	-	-	1	-	-
Livmorbristning	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystoki	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	8	-	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Ektopisk svangerskap	4	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Andre svangerskaps- og barselsygdomme	4	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Ukjendt eller uopgit aarsak	10	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
XIII. Andre sygdomme.															
Myxødem	7	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Basedows sygdom	7	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2
Addisons —	6	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Diverse andre sygdomme [2]	15	4	2	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	1	-
Dødsf. med kjendt sygd.aarsak	27755	1462	1600	757	713	868	880	714	700	606	699	712	749	582	653
XIV. Unaturlig død.															
Selvmord [3]	144	18	2	12	3	7	2	5	2	9	1	10	1	8	4
Drap og mord	12	1	1	3	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	1
Ulykkestilfælde:															
a. Akut alkoholforgiftning	25	1	2	1	1	2	-	1	-	1	-	1	-	1	-
b. Andre akute forgiftninger [4]	26	5	1	1	1	1	1	2	-	1	-	-	-	-	-
c. Drukning	526	16	1	18	8	40	7	16	2	21	3	8	3	4	2
d. Forfrysning	4	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Forbrænding	64	7	4	3	3	1	3	-	2	1	-	1	-	1	1
f. Elektr. strøm og lynnedslag	13	-	-	1	-	3	-	5	-	-	-	-	-	-	-
g. Vaadeskud	22	-	-	2	-	1	-	2	1	1	-	1	-	2	-
h. Andre ulykkestilfælde [5]	332	45	18	12	1	18	2	11	4	14	6	16	5	17	7
Tilsammen	1168	93	29	54	17	74	16	42	11	48	10	38	9	33	15
Dødsf. med ukjendt dødsaarsak	1313	2	-	21	22	18	18	25	22	9	5	9	9	27	23
Sum	30236	1557	1629	832	752	960	914	781	733	663	714	759	767	642	691

[1]) Barselfeber er opført under III (infektionssygdomme). [2]) Ascites, hydrops 2; fettemboli ved Stokes-Adams symptomkomplex 1; Thymusdød 1; Ulcera cruris 1; Vitia organica pectoris et abdominis 1. smørbrød) 1; kloroformnarkose 2; kromsyre, kromsurt kali 2; kulos 3; lut 1; drukket «medicin til utcommotio 8; conquassatio 27; contusio 4; dilaceratio 2; eksplosion (minering etc.) 7; fald 43; fraktur tog); andre kjøreulykker 18; ruptur av indre organer 5 (deriblandt 4 av leveren); sneskred 16 (derav traumata 8; andre ulykker 4 (av disse fik 1 hodet avslaat mot en bro ved at staa paa taket av en mord?], 1 slaat sig ihjel [fundet død]).

kjendte dødsaarsaker.

Bratsberg amt.		Nedenes amt.		Lister og Mandal amt.		Stavanger amt.		Søndre Bergenhus amt.		Bergen.		Nordre Bergenhus amt.		Romsdals amt.		Søndre Trondhjems amt.		Nordre Trondhjems amt.		Nordlands amt.		Tromsø amt.		Finmarkens amt.		
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Uopg. kjøn.
-	-	-	-	1	1	3	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	1	1	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	1	1	-
-	-	1	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	2	2	1	-	-	1	-	1	1	1	2	-
-	1	-	1	-	2	-	3	-	-	-	1	-	3	-	1	-	2	-	-	-	4	-	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3	-	1	-	2	-	1	-	1	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	1	-	1	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-
-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
610	596	458	489	436	496	764	770	813	854	473	481	504	544	870	950	953	1065	444	551	791	818	425	422	225	201	56
5	1	3	1	3	-	5	2	7	1	-	2	1	-	5	-	9	2	3	-	5	1	2	-	2	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	4	-	2	-	-
-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	4	-	-	-	1	-	1	-	2	-	1	-	-	-	-
11	3	24	2	22	4	18	2	34	4	8	-	20	2	34	8	29	1	10	4	70	7	27	5	22	3	2
1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	1	-	1	3	-	-	2	4	4	1	1	1	-	2	3	1	1	1	-	2	5	2	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
2	-	2	-	-	-	1	-	2	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-
11	1	4	-	8	-	13	1	16	4	12	4	9	4	14	5	15	2	7	-	14	-	4	-	7	-	1
34	7	36	4	37	4	38	8	64	14	23	8	38	7	56	16	58	7	22	4	95	13	41	5	34	3	3
51	47	19	17	22	20	30	38	81	89	3	1	23	35	26	28	47	45	58	68	85	76	56	64	35	34	5
695	650	513	510	495	520	832	816	958	957	499	490	565	586	952	994	1058	1117	524	623	971	907	522	491	294	238	64

fraktur 1; melæna 1; otitis 3; progressiv muskelatrofi 1; progressiv spinalparalyse 1; splenomegali 2; [3]) Derav 31 sindssyke. Desuten for 1 opgit: «rus». [4]) Arsenik 1; Eddiksyre 1; fosfor (rottegift i vortes bruk» 1; ormbit 1; terpentin (tilsigtet abort) 1. [5]) Herav opgit: Combustio, brændt inde 6; 89; grubeulykke 5; ligget ihjel, fundet død i forældrenes seng 2; overkjørsel 24 (derav 18 av jernbane- 13 i Sjaak, Kristians amt); sparket av hest 2; stensprang, — ras, lerras etc. 4; suffocatio 14; vulnera, jernbanevogn, 1 fik et fremmed legeme ind i hjernen gjennem orbita, 1 forsvundet paa fjeldet [selv-

Opgaver over kjøn og alder ved

Causes de décès

Tabel XXXVII.

Dødsaarsaker.
(Causes de décès).

Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste dødsaarsakers forhold i pct. til alle opgivne dødsaarsaker ved sygd.	Fordeling paa kjøn (par sexe).		Kjøn er ikke opgit for	0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.		15—20 aar.	
			Mandkj.	Kvindekj.		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
I. Medfødte sygdomme og dannelsesfeil.															
Medfødt svakhet	960	3,5	532	427	1	520	421	12	6	-	-	-	-	-	-
— cyanose	16	-	13	3	-	9	1	3	2	1	-	-	-	-	-
Andre medfødte ell. i umiddelbar tilslutning til fødselen optrædende sygd.	35	-	20	15	-	17	11	3	3	-	-	-	1	-	-
Misdannelser i centralnervesystemet	22	-	11	11	-	8	8	2	2	1	-	-	1	-	-
Andre dannelsesfeil	25	-	20	5	-	17	4	2	1	-	-	1	-	-	-
II. Alderdomssygdomme.															
Alderdomssvakhet	4518	16,3	2017	2489	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alderdomsgangræn	98	0,4	57	41	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
III. Infektionssygdomme.															
Eksantematisk tyfus	4	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Tyfoidfeber	96	0,3	60	36	-	-	-	-	3	1	2	3	1	10	5
Epidemisk cerebrospinalmeningit	60	0,2	37	23	-	4	7	9	6	6	3	4	-	4	2
Akut poliomyelit	81	0,3	51	30	-	6	2	9	6	4	3	10	7	9	4
Meslinger	158	0,6	77	81	-	37	21	28	44	3	4	5	3	3	7
Skarlagensfeber	80	0,3	39	41	-	3	6	22	24	8	7	5	3	1	-
Kikhoste	146	0,5	60	86	-	39	51	20	33	1	2	-	-	-	-
Difteri (croup)	398	1,4	186	209	3	13	11	77	64	49	75	34	34	11	15
Lungebetændelse (croupøs)	1657	6,0	893	755	9	114	78	80	50	24	18	10	11	28	9
Influensa	103	0,4	48	55	-	3	2	-	1	-	-	-	1	3	2
Dysenteri	3	-	-	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Gigtfeber	78	0,3	37	40	1	2	-	2	1	4	4	8	6	3	4
Rosen	92	0,3	40	52	-	15	21	2	1	-	-	-	-	2	2
Flegmone, absces	37	-	20	17	-	5	2	2	-	1	2	-	1	1	-
Septicopyæmi	161	0,6	90	71	-	5	9	2	3	2	1	6	4	15	7
Barselfeber	60	0,2	-	60	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Pemfigus hos nyfødte	18	-	8	10	-	8	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Tetanus	20	-	18	2	-	6	2	1	-	1	-	-	-	-	-
Akut gastro-enterit (cholera nostras)	549	2,0	298	251	-	195	132	51	49	12	8	3	3	1	3
Aktinomykose	9	-	4	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tuberkulose i lunger	4210	15,2	1920	2279	11	8	7	18	18	18	39	48	111	192	314
— - tarmkanal	107	0,4	50	57	-	1	2	4	3	4	8	4	12	13	8
— - urin- og kjønsorg.	53	0,2	31	22	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	3
— - ben og led	108	0,4	67	40	1	-	2	2	1	7	6	11	4	10	5
— - kjertler (skrofulose)	35	0,1	16	19	-	4	2	5	2	1	3	3	4	-	3
— - hud (lupus)	5	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
— -hjernehinder	690	2,5	360	329	1	40	39	121	92	64	66	44	55	37	42
— - andre org. eller med uopgit sæte	71	-	36	35	-	2	2	6	3	5	3	3	8	3	2
Miliærtuberkulose	47	0,2	19	28	-	2	2	-	9	-	3	2	3	1	3
Spedalskhet	25	0,1	14	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-

de av læger meldte dødsfald.

par sexe et âge.

Fordeling paa alder (par âge).																				Alder er opgit for	
20—25 aar.		25—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100. aar.		Over 100 aar			
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	532	427
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	15
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	11
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	5
-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	34	45	455	543	1181	1425	345	467	-	5	2016	2488
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	6	19	15	32	15	1	5	-	-	57	41
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	3
7	8	8	4	10	5	10	2	5	3	5	2	1	1	-	-	-	-	-	-	60	36
3	2	1	-	3	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	37	23
6	3	1	2	5	2	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	51	30
1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	77	81
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	39	41
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	60	86
1	2	-	5	-	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	186	209
30	18	25	15	65	40	61	62	90	88	132	122	134	161	90	76	9	7	-	-	892	755
-	-	-	-	2	1	1	2	3	6	5	4	20	18	9	16	2	2	-	-	48	55
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3
2	3	2	3	2	5	-	2	4	1	7	4	1	3	-	4	-	-	-	-	37	40
-	-	-	2	4	3	1	3	2	3	7	5	3	6	4	5	-	-	-	-	40	51
1	1	-	-	1	-	-	-	2	3	-	3	3	5	3	-	1	-	-	-	20	17
4	3	6	5	9	13	10	4	10	10	14	4	6	6	-	2	-	-	-	-	89	71
-	7	-	22	-	21	-	7	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	60
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	10
-	-	-	-	4	-	3	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	18	2
-	-	2	1	4	2	3	5	-	7	10	7	12	14	5	19	-	1	-	-	298	251
1	1	-	1	-	1	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	1	-	-	-	4	5
362	338	326	303	336	457	221	272	190	193	127	148	59	65	13	13	1	1	-	-	1919	2279
6	4	2	4	7	10	3	3	2	3	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	50	57
3	7	6	2	8	3	4	4	3	-	3	1	1	-	1	-	-	-	-	-	31	22
9	6	6	7	10	2	5	1	3	3	3	2	-	-	1	1	-	-	-	-	67	40
-	1	-	-	2	2	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	16	19
-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
23	14	11	8	11	8	6	2	3	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	360	329
-	9	2	2	1	5	6	-	4	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	36	35
3	3	1	2	4	3	1	-	2	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19	28
-	-	-	2	1	-	3	2	-	1	2	1	2	4	5	1	-	-	-	-	14	11

Opgaver over kjøn og alder ved

Tabel XXXVII (forts.). Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste dødsaarsakers forhold i pct. til alle opgivne dødsaarsaker ved sygd.	Fordeling paa kjøn (par sexe).		Kjøn er ikke opgit for	0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.		15—20 aar.	
			Mandkj.	Kvindekj.		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Syfilis, medfødt	54	-	29	25	-	27	21	2	4	-	-	-	-	-	-
— , erhvervet efter fødselen	25	-	18	7	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre infektionssygd.	7	-	4	3	-	1	1	1	-	-	1	-	1	-	-
IV. Kroniske blod- og ernæringssygdomme.															
Gigt (arthritis urica)	9	-	3	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kronisk rheumatisme. Arthritis deformans	45	-	15	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjørbuk	3	-	2	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Beriberi	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diabetes	210	0,8	108	102	-	-	-	-	2	5	4	6	7	10	7
Leukæmi, pseudoleukæmi	16	-	10	6	-	-	-	3	1	-	-	1	-	-	-
Perniciøs anæmi	87	-	39	48	-	-	1	1	-	-	2	1	1	-	2
Morbus maculosus Werlhofi, purpura hæmorrhagica	9	-	6	3	-	-	-	1	-	1	-	2	1	-	-
Hæmofili	4	-	3	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Rakit	65	-	38	27	-	24	9	12	18	1	-	1	-	-	-
Andre blods- og ernæringssygdomme	16	-	10	6	-	1	1	-	1	-	-	-	1	-	-
Kroniske forgiftninger:															
Alkoholisme	18	-	17	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre kroniske forgiftn.	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
V. Sygdomme i nervesystemet.															
Apoplexi og hjerneemboli	1651	5,9	762	888	1	1	-	-	-	-	1	1	2	1	1
Meningit (suppurativ)	238	0,9	129	108	1	23	23	26	10	17	10	10	14	13	10
Paralysis generalis	24	-	18	5	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Andre sindssygdomme	107	-	50	57	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Epilepsi	84	0,3	49	35	-	-	-	1	3	1	3	3	2	2	4
Andre hjernesygdomme	145	-	78	67	-	2	3	6	3	4	-	3	5	5	2
Rygmarvstæring (tabes dorsalis)	16	-	10	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Andre rygmarvssygdomme	60	-	36	24	-	1	-	2	1	-	-	-	-	1	-
Kramper hos smaabarn	325	1,2	185	139	1	162	123	20	13	3	2	-	1	-	-
Andre sygd. i nervesyst.	45	-	21	24	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-
VI. Sygdomme i kredsløpsorganerne.															
Endo-, perikardit	49	0,2	25	24	-	1	-	2	-	5	2	1	-	3	2
Klappefeil	1293	4,7	542	750	1	4	2	5	6	12	8	20	13	18	20
Hjertemuskelsygdomme	246	0,9	113	133	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-
Arteriosklerose	652	2,3	378	274	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	20	-	16	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Hjertelammelse	597	2,2	304	291	2	1	5	3	1	1	-	4	1	4	2
Andre hjerte- og karsygd.	87	-	35	52	-	3	2	1	-	-	-	-	2	-	2
VII. Sygdomme i aandedrætsorganerne.															
Bronkit, akut	563	2,0	293	270	-	152	106	55	43	10	8	-	4	4	-
— , kronisk, bronkiektasi	533	1,9	240	293	-	-	2	3	-	-	-	-	-	2	-
Astma, emfysem	134	0,5	66	67	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-

de av læger meldte dødsfald.

Fordeling paa alder (par âge).																				Alder er opgit for	
20—25 aar.		25—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.		Over 100 aar.			
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	29	25
-	-	1	-	1	1	7	1	4	2	3	2	1	1	-	-	-	-	-	-	18	7
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	4	3
-	-	-	-	-	1	-	-	1	2	2	1	-	2	-	-	-	-	-	-	3	6
-	-	-	-	1	-	1	1	1	5	4	6	5	14	3	3	-	-	-	-	15	29
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2	1
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
13	3	3	2	9	17	14	6	16	14	17	23	14	14	1	3	-	-	-	-	108	102
-	1	2	1	-	1	2	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	10	6
1	-	-	1	2	6	5	10	11	13	12	9	5	3	1	-	-	-	-	-	39	48
-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	6	3
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	38	27
-	-	1	-	1	-	3	1	-	1	1	-	3	1	-	-	-	-	-	-	10	6
-	-	1	-	4	1	4	-	4	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	17	1
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
5	3	2	1	6	9	30	32	89	110	193	218	261	294	161	191	12	26	-	-	762	888
9	8	5	6	2	8	5	4	7	4	5	5	3	6	1	-	1	-	-	-	127	108
-	-	-	-	4	-	7	5	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17	5
2	3	3	4	6	4	8	7	7	21	7	9	11	6	6	3	-	-	-	-	50	57
9	3	6	5	6	4	6	3	8	3	5	2	1	1	1	2	-	-	-	-	49	35
3	5	4	1	5	5	7	5	14	14	13	14	10	7	2	3	-	-	-	-	78	67
-	-	-	-	1	1	1	2	2	1	5	2	-	-	-	-	-	-	-	-	10	6
-	-	-	-	2	4	3	3	9	4	12	8	6	4	-	-	-	-	-	-	36	24
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	185	139
2	2	1	1	-	-	-	5	1	2	7	9	4	3	2	2	1	-	-	-	21	24
2	1	-	1	2	3	1	5	3	1	2	4	3	4	-	1	-	-	-	-	25	24
21	24	14	14	35	33	47	66	57	134	129	146	132	189	47	89	1	6	-	-	542	750
-	2	-	1	4	5	7	6	17	20	35	32	37	46	10	18	1	2	-	-	113	133
-	-	-	-	-	1	5	2	13	3	59	42	169	115	119	98	12	13	-	-	377	274
-	-	-	-	2	-	5	-	5	1	2	3	1	-	-	-	-	-	-	-	16	4
9	9	2	9	19	14	24	26	53	46	71	57	73	88	37	29	3	4	-	-	304	291
1	-	-	2	-	2	2	2	1	3	10	17	13	15	3	4	1	-	-	-	35	51
2	1	-	2	2	4	2	4	4	8	12	19	28	38	20	30	2	3	-	-	293	270
1	-	2	-	2	2	4	3	19	37	43	58	98	121	63	74	3	6	-	-	240	293
-	1	-	-	1	2	5	4	12	9	16	20	21	18	9	13	-	-	-	-	66	67

Opgaver over kjøn og alder ved

Tabel XXXVII (forts.). Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste dødsaarsakers forhold i pct. til alle opgivne dødsaarsaker ved sygd.	Kjøn er ikke opgit for	Fordeling paa kjøn (par sexe).		0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.		15—20 aar.	
				Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Lungebet., katarralsk	507	1,8	5	227	275	125	112	55	64	8	7	2	3	1	2
Lungegangræn	16	-	-	13	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Lungeemboli	21	-	-	7	14	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Pleurit, serøs	67	-	-	37	30	-	-	2	1	2	1	2	1	5	1
— , purulent	42	-	-	29	13	1	-	3	3	1	2	3	-	4	-
Andre sygdomme i aandedrætsorganerne	39	-	-	22	17	2	4	6	5	1	2	1	-	-	-
VIII. Sygdomme i fordøielsesorganerne.															
Mave-tarmkatarr (kronisk)	137	0,5	-	69	68	23	13	10	5	-	1	3	1	-	1
Mave-, duodenalsaar	142	0,5	-	75	67	1	-	1	-	-	-	1	1	2	2
Blindtarmbet. (appendicit)	158	0,6	1	80	77	-	-	4	4	8	5	8	8	14	13
Diffus peritonit	213	0,8	-	38	125	7	5	4	3	7	10	4	9	10	8
Indeklemt brok	70	0,3	-	27	43	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Volvulus og ileus av andre aarsaker	164	0,6	-	92	72	5	2	5	3	3	-	1	2	3	1
Galdestensygdomme	33	-	-	11	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Leverkirrose	35	-	-	28	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i fordøielsesorganerne	121	-	-	59	62	12	8	4	5	2	-	-	1	-	-
IX. Sygdomme i urin- og kjønsorganerne.															
Nefrit, akut	65	0,2	-	25	40	2	1	3	6	6	6	2	5	5	3
— , kronisk (morb. Brightii)	620	2,2	2	317	301	-	1	2	1	4	1	2	8	3	7
Cystit, cystopyelit	207	0,7	-	166	41	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Nyresten- og blærestensygdomme	16	-	-	12	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre nyre- og urinveissygdomme	86	-	-	60	26	1	2	-	1	1	-	-	-	-	-
Sygdomme i kjønsorg. som ikke henhører under nogen anden gruppe	12	-	-	7	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
X. Svulster.															
Carcinom (kræft) i huden	46	-	-	33	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — - mavesækken.	1325	4,8	-	705	620	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
— — - fordøielsesorg. ellers	345	1,2	-	167	178	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — - brystkjertelen	92	0,3	-	1	91	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — - livmoren	137	0,5	-	-	137	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — - andre org., ell. med uopgit sæte	328	-	1	161	166	-	-	-	1	1	-	-	1	1	2
Sarkom i bensystemet	56	-	-	28	28	-	-	2	-	1	-	-	1	-	2
— - kjertler	22	-	-	14	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
— - andre org. eller med uopgit sæte	57	-	-	23	34	-	1	2	3	2	-	-	-	-	-
Andre svulster	110	-	-	35	75	2	1	2	1	1	-	2	1	3	2

de av læger meldte dødsfald.

Fordeling paa alder (par âge).																			Alder er opgit for	
20—25 aar.		25—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.		over 100 aar.			
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
-	1	-	-	3	4	2	1	2	3	4	15	15	31	8	30	2	2	-	-	227	275
-	-	2	-	1	-	1	-	4	1	2	-	3	1	-	-	-	-	-	-	13	3
-	-	-	-	2	3	-	-	-	1	-	6	2	3	2	-	-	-	-	-	7	14
1	1	1	1	2	1	3	1	4	1	6	6	8	10	1	5	-	-	-	-	37	30
1	1	1	-	3	1	1	1	4	2	3	1	4	1	-	1	-	-	-	-	29	13
-	-	-	1	2	1	2	1	2	1	2	1	4	-	-	1	-	-	-	-	22	17
-	-	-	3	4	1	2	9	8	9	5	7	9	12	4	6	1	-	-	-	69	68
2	3	8	3	10	11	9	9	17	15	15	14	9	8	-	1	-	-	-	-	75	67
6	5	6	8	9	13	9	5	7	4	7	5	1	7	1	-	-	-	-	-	80	77
10	11	8	11	3	21	10	11	8	13	4	12	11	11	2	-	-	-	-	-	88	125
-	1	-	-	1	-	2	4	5	5	6	6	6	17	4	10	-	-	-	-	27	43
-	1	3	2	6	3	7	10	8	9	18	11	22	20	11	8	-	-	-	-	92	72
-	-	-	-	1	1	2	2	3	4	1	6	3	8	1	1	-	-	-	-	11	22
1	-	-	-	1	-	5	-	10	1	3	3	6	3	2	-	-	-	-	-	28	7
-	-	4	1	3	4	7	5	9	4	10	12	4	10	4	12	-	-	-	-	59	62
2	6	1	2	-	4	2	1	1	3	-	2	-	1	1	-	-	-	-	-	25	40
8	8	14	18	27	29	36	36	66	65	71	77	60	45	24	5	-	-	-	-	317	301
1	-	-	-	2	6	4	-	9	8	26	12	75	9	45	4	4	1	-	-	166	41
-	-	-	-	1	-	1	1	-	2	6	-	3	-	-	1	1	-	-	-	12	4
-	-	1	2	-	2	2	2	2	3	13	7	26	5	13	1	1	1	-	-	60	26
-	-	-	1	-	2	1	1	-	-	-	-	3	1	2	-	1	-	-	-	7	5
-	-	-	-	-	-	2	3	3	1	7	2	10	4	10	3	1	-	-	-	33	13
-	1	3	2	14	13	58	55	150	115	240	213	178	148	58	70	2	3	-	-	704	620
-	-	1	2	5	1	11	14	37	37	53	49	46	53	14	21	-	1	-	-	167	178
-	-	-	-	-	4	-	22	-	20	-	24	-	15	-	6	-	-	-	-	-	91
-	-	-	-	-	17	-	28	-	39	-	33	-	14	-	5	-	1	-	-	-	137
-	-	1	2	5	10	13	15	28	39	54	38	38	46	17	12	3	-	-	-	161	166
1	-	-	-	2	-	4	4	6	8	7	8	5	3	-	1	-	1	-	-	28	28
1	2	1	1	2	-	-	-	4	-	3	-	2	4	1	-	-	-	-	-	14	8
2	1	-	2	1	4	2	4	4	7	6	7	1	3	3	2	-	-	-	-	23	34
1	1	-	1	4	8	5	13	4	15	5	18	5	11	1	3	-	-	-	-	35	75

Opgaver over kjøn og alder ved

Tabel XXXVII (forts.).

Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste dødsaarsakers forhold i pct. til alle opgivne dødsaarsaker ved sygd.	Kjøn er ikke opgit for	Fordeling paa kjøn (par sexe).		0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.		15—20 aar.	
				Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
XI. Sygdomme i hud, bindevæv, ben og led, som ikke kan henføres under nogen av de foregaaende grupper.															
Hudsygdomme	17	-	-	13	4	8	2	-	-	-	-	1	-	-	-
Gangræn (ikke senil)	14	-	-	4	10	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Ben- og ledsygdomme	26	-	-	18	8	1	-	-	-	-	-	5	2	2	-
XII. Svangerskaps- og barselsygdomme.															
Barselkrampe	40	-	-	-	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Emboli og trombose	14	-	-	-	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	15	-	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Livmorbristning	3	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystoki	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	8	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ektopisk svangerskap	4	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygd. under svangerskap og barselseng	4	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dødsfald i denne gruppe av ukjendt eller uopgit aarsak	10	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIII. Andre sygdomme.															
Myxødem	7	-	-	1	6	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Basedows sygdom	7	-	-	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Addisons —	6	-	-	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diverse andre sygdomme	15	-	1	7	7	1	1	1	1	-	-	1	-	1	-
Dsf. m. kjendt sygd.aarsak	27755	-	-	13467	14231	1682	1310	734	644	330	335	297	375	472	542
XIV. Unaturlig død.															
Selvmord	144	-	-	119	25	-	1	-	-	1	-	2	-		3
Drap og mord	12	-	-	8	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Ulykkestilfælde:															
a. Akut alkoholforgiftn.	25	-	-	22	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Andre akute forgiftninger	26	-	-	19	7	-	1	8	2	-	-	-	-	-	-
c. Drukning	526	-	2	453	71	4	-	48	22	39	11	34	6	49	8
d. Forfrysning	4	-	-	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
e. Forbrænding	64	-	-	33	31	4	2	19	13	2	6	-	2	1	-
f. Elektrisk strøm og lynnedslag	13	-	-	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
g. Vaadeskud	22	-	-	20	2	-	1	1	1	2	-	-	-	8	-
h. Andre ulykkestilfælde	332	-	1	267	64	7	5	20	11	14	4	11	4	19	2
Tilsammen	1168	-	-	958	207	17	13	97	49	58	21	47	12	78	13
Ukjendt dødsaarsak	1313	-	5	647	661	220	164	46	41	20	9	8	15	10	14
Sum	30236	-	[1] 65	15072	15099	1919	1487	877	734	408	365	352	402	560	569

[1]) Alle fra Finmarkens amt med undtagelse av det ene under «medfødt svakhet» opførte,

de av læger meldte dødsfald.

Fordeling paa alder (par âge).																				Alder er opgit for	
20—25 aar.		25—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.		Over 100aar.			
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
-	-	-	-	2	1	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	13	4
-	-	-	-	1	-	-	1	1	1	1	2	-	2	1	2	-	-	-	-	4	10
1	-	2	-	1	1	-	1	2	1	1	-	2	2	1	1	-	-	-	-	18	8
-	9	-	10	-	11	-	8	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40
-	2	-	4	-	5	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14
-	3	-	-	-	9	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15
-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	1	-	2	-	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
-	1	-	-	-	5	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	6
-	-	-	-	-	1	-	1	2	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	2	5
-	-	-	-	-	3	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5
-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	2	1	-	1	-	2	-	-	-	-	7	7
580	558	503	521	727	927	749	867	1101	1220	1621	1671	2185	2344	2063	2354	413	554	-	5	13457	14227
10	-	6	4	20	2	17	3	24	4	20	4	14	4	2	-	1	-	-	-	117	25
2	-	1	-	-	-	1	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	4
4	-	2	-	3	-	6	1	3	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	22	3
1	1	-	1	2	-	3	1	3	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	18	7
58	6	33	3	69	2	35	1	33	4	31	3	13	4	4	-	-	-	-	-	450	70
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	4	-
-	1	-	-	-	2	-	1	-	1	3	1	2	1	2	1	-	-	-	-	33	31
6	-	2	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	-
3	-	3	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	2
17	-	16	1	31	3	35	2	35	6	30	5	19	13	11	5	2	3	-	-	267	64
101	8	63	9	129	9	99	10	101	17	90	14	50	22	19	6	3	3	-	-	952	206
13	14	8	7	20	15	11	15	39	46	50	70	74	98	100	111	27	32	1	-	647	661
694	580	574	537	876	951	859	902	1241	1283	1761	1755	2309	2464	2182	2471	443	589	1	5	15056	15094

et 5 ukers barn fra Nordre Trondhjems amt.

Opgaver over kjendte

Causes de décès

Tabel XXXVIII. Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Tilsammen.	Forhold i procent til samtlige opgivne dødsaarsaker ved sygd.	I Kristiania.	II Drøbak.	II Son og Høien.	III Moss.	III Sarpsborg.	III Fredrikstad.	III Frederikshald.	IV Drammen.	IV Hønefoss.	IV Kongsberg.	V Tønsberg.	V Horten.	V Holmestrand.	V Svelvik.	V Sandefjord.	V Larvik.	VI Kongsvinger.	VI Hamar.	VII Gjøvik.	VII Lillehammer.	VIII Skien.	VIII Porsgrund.	VIII Brevik.
I. Medfødte sygdomme og dannelsesfeil.																									
Medfødt svakhet	392	4,5	172	-	1	5	11	10	4	18	-	1	4	4	-	-	3	9	-	4	-	1	4	-	1
— cyanose	10	-	4	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre medfødte eller i umiddelbar tilslutning til fødselen optrædende sygdomme	15	-	8	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Misdannelser i centralnervesystemet	11	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre dannelsesfeil	10	-	2	-	-			-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
II. Alderdomssygdomme.																									
Alderdomssvakhet	686	7,9	144	2	1	11	2	24	26	29	3	10	6	8	4	3	14	13	2	9	2	8	7	4	4
Alderdomsgangræn	26	0,3	8	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1
III. Infektionssygdomme.																									
Tyfoidfeber	34	0,4	7	-	-	4	-	1	-	1	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Epidemisk cerebrospinalmeningit	30	0,3	24	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	19		8	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Meslinger	74	0,8	22	-	-	-	1	1	2	-	-	1	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	42	0,5	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Kikhoste	66	0,8	9	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-
Difteri (croup)	140	1,6	52	-	-	3	1	2	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	12	1	-
Lungebet. (croupøs)	543	6,2	220	1	-	7	9	18	6	22	6	4	4	9	2	1	2	8	2	4	3	3	10	2	1
Influensa	48	0,6	19	-	-	4	-	-	-	2	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Dysenteri	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gigtfeber	23	0,3	10	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Rosen	35	0,4	12	-	-	-	-	2	2	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Flegmone, absces	17	-	5	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Septicopyæmi	58	0,7	23	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	1	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	19	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Pemfigus hos nyfødte	9	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tetanus	4	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut gastro-enterit (cholera nostras)	267	3,1	105	-	-	2	5	2	3	5	-	3	5	4	-	-	4	1	1	-	-	4	3	1	1
Tuberkulose i lunger	1286	14,8	466	-	-	10	7	29	32	44	-	6	16	8	5	1	6	9	2	10	6	18	19	5	3
— - tarmkanal	36	0,4	13	-	-	1	2	1	1	1	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1
— - urin- og kjønsorg.	13	-	2	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
— - ben og led	40	0,5	11	-	-	1	-	2	-	2	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
— - lymfekjertler (skrofulose)	10	-	6	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - hud (lupus)	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

dødsaarsaker i byerne.

dans les villes.

	IX					X				XI							XIII	XIV	XV			XVI	XVII			XVIII			XIX	XX		
Kragerø.	Langesund.	Stathelle.	Notodden.	Risør.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesand.	Kristiansand.	Mandal.	Farsund.	Flekkefjord.	Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger.	Skudeneshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Florø.	Aalesund.	Molde.	Kristiansund.	Trondhjem.	Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	Mosjøen.	Bodø.	Narvik.	Harstad	Tromsø.	Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.
1	-	-	7	-	-	3	-	-	12	4	1	-	-	-	1	29	-	1	4	26	-	6	1	2	27	1	-	3	2	-	1	1	3	1	2	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-
7	-	1	1	2	4	10	2	2	20	11	6	4	1	5	1	43	6	3	4	67	-	17	10	12	66	2	6	6	2	5	2	2	7	6	1	6
-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	11	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	19	-	-	9	6	-	-	-	2	1	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-	1	-	2	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	5	-	-	-	-	-	-	9	-	-	6	11	-	3	-	5	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	2	16	-	-	10	17	-	1	-	-	13	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
5	-	-	-	1	-	7	3	-	14	3	-	1	-	2	1	19	-	-	10	52	1	9	1	6	45	1	3	1	-	-	-	-	3	3	6	2
-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	1	5	-	-	-	2	-	1	-	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	5	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	2	-	-	1	1	-	-	-	1	2	-	1	-	-	-	-	2	-	1	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	5	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	1	-	-	-	-	7	-	-	2	9	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	4	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	-	-	17	21	-	5	-	6	29	1	1	-	-	1	-	1	5	6	5	4
3	3	-	4	4	-	8	3	3	21	7	2	1	-	3	3	59	-	2	14	155	2	23	3	41	130	5	3	8	3	15	8	6	21	8	9	4
1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	5	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	1	-	1	-	1	8	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Opgaver over kjendte

Tabel XXXVIII (forts.).

Dødsaarsaker.
(Causes de décès).

	Tilsammen.	Forhold i procent til samtlige opgivne dødsaarsaker ved sygd.	I	II		III				IV			V								VI		VII		VIII		
			Kristiania.	Drøbak.	Son og Hølen.	Moss.	Sarpsborg.	Fredrikstad.	Fredrikshald.	Drammen.	Hønefoss.	Kongsberg.	Tønsberg.	Horten.	Holmestrand.	Svelvik.	Sandefjord.	Larvik.				Kongsvinger.	Hamar.	Gjøvik.	Lillehammer.	Skien.	Porsgrund.	Brevik.
Tuberkulose i hjernehinder	231	2,7	64	-	-	5	3	8	8	7	3	-	4	-	1	-	1	-	-	-	3	-	7	1	-
— andre org. eller med uopg. sæte	27	-	2	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3	-	-
Miliærtuberkulose	21	0,2	1	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Spedalskhet	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Syfilis, medfødt	44	0,5	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— , erhvervet efter fødselen	12	-	4	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre infektionssygd.	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IV. Kroniske blod- og ernæringssygdomme.																									
Kronisk rheumatisme. Arthritis deformans	7	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjørbuk	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Beriberi	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diabetes	88	1,0	36	-	-	2	2	1	1	5	-	-	1	-	-	-	2	1	-	1	-	2	1	1	-
Leukæmi, pseudoleukæmi	6	-	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Perniciøs anæmi	35	0,4	13	-	-	1	-	1	1	2	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus maculosus Werlhofi, purpura hæmorrhagica	4	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmofili	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rakit	24	0,3	14	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Andre blods- og ernæringssygdomme	11	-	9	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kroniske forgiftninger: Alkoholisme	10	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre kroniske forgiftninger	1	-		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
V. Sygdomme i nervesystemet.																									
Apoplexi og hjerneemboli	599	6,9	189	2	2	6	10	16	13	19	1	12	2	4	4	4	4	17	-	1	1	3	4	9	5
Meningit (suppurativ)	82	0,9	21	-	-	1	4	1	-	4	-	-	-	5	-	-	-	5	-	2	-	-	-	-	-
Paralysis generalis	12	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Andre sindssygdomme	29	-	15	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Epilepsi	27	0,3	12	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre hjernesygdomme	58	-	21	-	-	-	1	-	4	5	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rygmarvstæring (tabes dorsalis)	7	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre rygmarvssygd.	23	-	8	-	-	1	-	-	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kramper hos smaabarn	111	0,3	31	-	-	6	-	2	4	3	1	2	-	-	-	-	2	4	-	-	-	-	1	1	1
Andre sygdomme i nervesystemet	16	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1

dødsaarsaker i byerne.

	Krageroe.	Langesund.	Stathelle.	Notodden	IX Risoer.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad	Lillesand.	X Kristiansand.	Mandal.	Farsund.	Flekkefjord.	XI Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger.	Skudeneshavn.	Kopervik.	Haugesund.	XIII Bergen.	XIV Floroe.	XV Aalesund.	Molde.	Kristiansund.	XVI Trondhjem.	XVII Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	XVIII Mosjøen.	Bodø.	Narvik.	XIX Harstad.	Tromsø.	XX Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.
	-	3	-	-	1	1	5	-	-	3	1	-	1	-	1	1	16	-	2	12	23	-	5	4	6	14	-	-	2	-	5	-	1	6	2	-	1
	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	5	-	-	2	-	-	2	-	-	5	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	3	-	-	-	1	4	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	1	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	3	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	14	2	1	-	2	1	14	1	2	14	2	2	-	-	6	5	29	-	2	8	65	1	13	3	14	37	1	4	5	4	4	2	-	4	4	3	2
	1	-	-	4	-	-	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	4	1	-	-	11	-	-	-	1	6	-	1	-	1	-	-	-	3	1	1	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	5	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	1	3	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2	2	1	-	-	-	10	-	-	1	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	4	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-
	-	-	-	1	-	-	5	-	-	1	3	-	-	-	-	-	4	-	-	4	13	-	4	1	2	5	-	-	2	-	-	2	1	-	3	1	1
	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	2	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-

Opgaver over kjendte

Tabel XXXVIII (forts.).

Dødsaarsaker.
(Causes de décès).

Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Tilsammen.	Forhold i procent til samtlige opgivne dødsaarsaker ved sygd.	I	II		III				IV			V						VI		VII	VIII			
			Kristiania.	Drøbak.	Son og Høien.	Moss.	Sarpsborg.	Fredrikstad.	Fredrikshald.	Drammen.	Hønefoss.	Kongsberg.	Tønsberg.	Horten.	Holmestrand.	Svelvik.	Sandefjord.	Larvik.	Kongsvinger.	Hamar.	Gjøvik.	Lillehammer.	Skien.	Porsgrund.	Brevik.	Krageroe.
VI. Sygdomme i kredsløpsorganerne.																									
Endo-, perikardit	16	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Klappefeil	427	4,9	195	-	1	7	5	4	10	8	-	6	1	6	-	-	7	9	2	2	1	2	6	6	-	4
Hjertemuskelsygdomme	112	1,3	17	2	-	-	-	3	2	1	-	-	2	-	-	-	1	1	-	2	1	-	1	-	-	4
Arteriosklerose	262	3,0	74	-	-	14	2	6	3	14	-	3	8	4	2	-	3	5	-	1	1	-	-	5	4	-
Aneurysma	15	-	6	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse	208	2,4	62	1	1	-	8	-	-	6	5	6	4	3	2	-	1	-	1	-	-	-	3	1	-	1
Andre hjerte- og karsygdomme	31	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VII. Sygdomme i aandedrætsorganerne.																										
Bronkit, akut	185	2,1	58	-	-	1	3	7	4	4	-	3	3	1	-	1	1	-	-	2	1	4	11	2	1	-
— , kronisk, bronkiektasi	158	1,8	62	-	1	2	-	1	4	9	3	5	2	4	-	-	1	3	-	1	-	-	2	1	-	-
Astma, emfysem	20	0,2	4	-	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungebetændelse, katarralsk	204	2,3	70	-	-	4	3	5	4	7	-	-	2	1	-	-	-	7	-	-	-	-	-	1	1	-
Lungegangræn	6	-	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungeemboli	9	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Pleurit, serøs	21	0,2	12	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— , purulent	18	0,2	7	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Andre sygdomme i aandedrætsorganerne	14	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
VIII. Sygdomme i fordøielsesorganerne.																										
Mave-tarmkatarr (kronisk)	41	0,5	10	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mave-, duodenalsaar	55	0,6	19	-	-	2	1	2	1	1	2	-	1	3	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Blindtarmbetændelse (appendicit)	37	0,4	15	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Diffus peritonit	78	0,9	34	-	-	2	1	7	-	2	-	-	-	-	1	-	-	2	1	1	1	-	2	-	-	1
Indeklemt brok	14	-	4	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	2
Volvulus og ileus av andre aarsaker	58	0,7	16	-	-	-	-	2	1	4	-	-	1	1	-	-	2	2	-	-	-	1	-	1	-	-
Galdestensygdomme	13	-	7	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Leverkirrose	16	-	5	-	-	-	-	-	-	3	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i fordøielsesorganerne	47	-	31	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
IX. Sygdomme i urin- og kjønsorganerne.																										
Nefrit, akut	19	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-
— , kronisk (morbus Brightii)	211	2,4	106	1	-	-	-	1	4	7	-	3	3	1	-	-	-	2	1	-	2	-	1	2	1	5

dødsaarsaker i byerne.

	IX							X				XI							XIII	XIV	XV			XVI	XVII			XVIII			XIX		XX		
Langesund.	Stathelle.	Notodden.	Risør.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesand.	Kristiansand.	Mandal.	Farsund.	Flekkefjord.	Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger.	Skudeneshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Florø.	Aalesund.	Molde.	Kristiansund.	Trondhjem.	Levanger.	Steinkjær.	Namsos.	Mosjøen.	Bodø.	Narvik.	Harstad.	Tromsø.	Hammerfest.	Vardø	Vadsø.
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
1	1	6	3	-	-	2	-	6	4	-	-	-	2	5	12	-	-	1	17	1	8	1	10	43	2	1	2	1	4	3	2	4	1	1	1
-	-	-	-	-	-	-	1	3	-	1	-	-	-	-	10	-	-	-	55	-	-	-	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	1	2	1	1	3	-	6	1	1	2	-	1	2	14	2	-	4	41	-	3	-	4	7	4	3	1	-	3	-	-	4	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	3	-	10	-	-	14	3	2	-	-	1	-	10	-	-	3	28	1	10	-	2	9	1	-	1	-	-	2	-	-	1	-	2
-	-	-	-	-	27	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	1	-	5	1	-	3	1	1	1	-	3	1	11	-	1	2	6	1	11	-	-	13	-	-	2	-	-	-	3	4	1	3	1
-	-	1	2	-	7	2	1	4	3	-	-	-	-	1	6	1	-	1	11	-	2	-	1	6	-	1	1	-	-	1	1	4	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	1	1	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	8	2	-	2	-	-	2	-	-	-	-	2	1	18	-	1	5	24	-	-	-	3	23	-	1	1	-	-	1	-	3	-	1	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	2	1	-	3	1	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	3	2	-	1	-	-	1	1	2	1	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	1	1	6	1	-	-	2	2	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	8	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-
-	-	1	2	-	1	-	-	1	2	-	-	-	-	-	2	-	-	1	2	-	2	-	-	6	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	3	-	-	3	7	1	2	-	2	1	1	1	-	-	-	-	-	2	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	1	-	2	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-
-	-	3	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1
1	-	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	-	1	-	9	-	-	2	17	-	2	2	4	17	2	1	1	-	1	1	-	2	3	1	-

Opgaver over kjendte

Tabel XXXVIII (forts.).

Dødsaarsaker.
(Causes de décès).

Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Tilsammen.	Forhold i procent til samtlige opgivne dødsaarsaker ved sygd.	I	II		III				IV			V							VI		VII		VIII		
			Kristiania.	Drøbak.	Son og Holen.	Moss.	Sarpsborg.	Fredrikstad.	Fredrikshald.	Drammen.	Hønefoss.	Kongsberg.	Tønsberg.	Horten.	Holmestrand	Svelvik.	Sandefjord.	Larvik.	Kongsvinger.	Hamar.	Gjøvik.	Lillehammer.	Skien.	Porsgrund.	Brevik.
Cystit, cystopyelit	55	0,6	14	-	-	-	2	1	4	2	-	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nyresten- og blærestensygdomme	5	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre nyre- og urinveissygdomme	24	-	14	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sygdomme i kjønsorganerne, som ikke henhører under nogen anden gruppe	2	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
X. Svulster.																									
Carcinom (kræft) i huden	9	-	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-
— — -mavesækken	350	4,0	125	2	-	1	6	11	6	17	2	3	3	4	1	1	2	10	1	5	2	1	5	3	-
— — -fordøielsesorganer ellers	141	1,6	51	-	-	1	1	1	1	4	-	-	-	3	-	-	2	1	1	1	1	-	1	2	1
— — -brystkjertelen	35	0,4	15	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
— — -livmoren	69	0,8	27	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	1	-	1	1	1	1	-	-
— — -andre organer, ell. med uopgit sæte	113	-	30	1	-	-	-	-	5	3	-	-	1	-	2	-	-	-	-	2	-	-	2	-	-
Sarkom i bensystemet	19	-	6	-	-	-	-	1	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— -lymfekjertlerne	5	-	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— -andre organer eller med uopgit sæte	23	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1
Andre svulster	39	-	22	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	1
XI. Sygdomme i hud, bindevæv, ben og led, som ikke kan henføres under nogen av de foregaaende grupper.																									
Hudsygdomme	7	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gangræn (ikke senil)	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ben- og ledsygdomme	11	-	4	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XII. Svangerskaps- og barselsygdomme.																									
Barselkrampe	16	-	5	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Emboli og trombose	5	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

dødsaarsaker i byerne.

	Kragerø.	Langesund.	Stathelle.	Notodden.	IX Risør.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesand.	X Kristiansand.	Mandal.	Farsund.	Flekkefjord.	XI Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger.	Skudeneshavn.	Kopervik.	Haugesund.	XIII Bergen.	XIV Florø.	XV Aalesund.	Molde.	Kristiansund.	XVI Trondhjem.	XVII Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	XVIII Mosjøen.	Bodø.	Narvik.	XIX Harstad.	Tromsø.	XX Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.
	-	-	-	-	1	-	1	-	1	5	-	1	-	-	-	-	5	-	-	1	6	-	1	-	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	1	1	1	1	5	1	-	5	3	-	-	-	1	1	9	-	1	10	45	-	5	3	11	21	3	1	-	1	5	-	-	1	-	1	1
	-	1	-	-	-	-	8	3	-	3	-	2	1	-	1	-	6	-	-	5	24	-	1	1	2	1	-	1	1	-	1	1	1	-	2	-	3
	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	1	5	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	2	-	-	-	2	-	2	-	-	6	5	-	1	-	-	8	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	5	-	-	6	-	1	-	-	-	-	11	-	-	-	15	-	3	-	2	15	-	1	-	1	-	-	-	3	2	1	-
4	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-
	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	2	-	-	1	1	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-

Opgaver over kjendte

Tabel XXXVIII (forts.).

Dødsaarsaker. (Causes de décès).

Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Tilsammen.	Forhold i procent til samtlige opgivne dødsaarsaker ved sygd.	I	II		III				IV			V							VI		VII		VIII			
			Kristiania.	Drøbak.	Son og Holen.	Moss.	Sarpsborg.	Fredrikstad.	Fredrikshald.	Drammen.	Hønefoss.	Kongsberg.	Tønsberg.	Horten.	Holmestrand.	Svelvik.	Sandefjord.	Larvik.		Kongsvinger.	Hamar.	Gjøvik.	Lillehammer.	Skien.	Porsgrund.	Brevik.	Kragerø.
Blødning	4	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystoki	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme under svangerskap og barselseng	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIII. Andre sygdomme.																												
Myxødem	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Basedows sygdom	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Addisons —	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diverse andre sygdomme	8	-	6	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Df. m. kjendt sygd.aarsak	8716	-	3062	16	8	114	93	193	172	296	30	80	93	95	32	13	68	126	15	57	28	54	113	53	31	58
XIV. Unaturlig død.																												
Selvmord	48	-	20	-	-	-	-	1	3	1	-	-	2	-	-	-	1	1	-	-	1	-	1	1	-	-
Drap og mord	3	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ulykkestilfælde:																												
a. Akut alkoholforgiftning	10	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-
b. Andre akute forgiftninger	13	-	6	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
c. Drukning	98	-	17	-	-	2	-	4	4	4	1	-	-	1	-	-	1	1	-	3	-	-	1	1	-	1
d. Forfrysning	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Forbrænding	22	-	11	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
f. Elektrisk strøm og lynnedslag	4	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
g. Vaadeskud	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
h. Andre ulykkestilfælde	130	-	63	-	-	-	-	4	4	5	-	-	2	3	1	-	1	-	-	2	-	-	1	1	-	-
Tilsammen	330	-	122	-	-	5	-	9	14	13	1	1	4	4	1	1	3	3	-	5	2	-	3	4	1	1
Dsf. med ukjendt dødsaarsak	56	-	2	-	-	-	1	3	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	1	-	-
Sum	9102	-	3186	16	8	119	94	205	189	311	31	81	97	99	33	14	71	129	15	62	31	54	118	58	32	59

dødsaarsaker i byerne.

			IX					X				XI							XIII	XIV	XV			XVI	XVII			XVIII			XIX		XX		
Langesund.	Stathelle.	Notodden.	Risør.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesand.	Kristiansand.	Mandal.	Farsund.	Flekkefjord.	Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger.	Skudeneshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Florø.	Aalesund.	Molde.	Kristiansund.	Trondhjem.	Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	Mosjøen.	Bodø.	Narvik.	Harstad.	Tromsø.	Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12	6	49	34	11	154	31	15	192	62	24	17	1	44	30	459	12	16	172	954	9	147	35	172	664	26	39	45	22	50	34	26	100	56	58	38
-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-	2	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	1	1	-	3	-	1	6	1	-	-	1	-	2	2	-	3	2	9	-	5	-	6	5	-	-	1	-	1	-	1	3	-	3	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	8	-	-	1	16	-	1	-	2	8	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	3	2	-	3	1	1	11	3	-	-	1	-	2	12	-	3	4	31	1	7	-	10	22	-	-	2	-	1	2	1	5	-	4	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	9	-	-	3	4	-	1	-	-	8	6	4	-	-	-	-	-	3	-	2	-
12	6	52	36	11	157	32	16	203	65	24	17	2	44	33	480	12	19	179	989	10	155	35	182	694	32	43	47	22	51	36	27	108	56	64	39

Opgaver over kjøn og alder ved

Causes de décès par sexe

Tabel XXXIX. Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa kjøn (par sexe).		0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.		15—20 aar.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
I. Medfødte sygdomme og dannelsesfeil.													
Medfødt svakhet	392	224	168	219	166	5	2	-	-	-	-	-	-
— cyanose	10	8	2	5	-	2	2	1	-	-	-	-	-
Andre medfødte ell. i umiddelbar tilslutning til fødselen optrædende sygd.	15	6	9	6	7	-	1	-	-	-	1	-	-
Misdannelser i centralnervesystemet	11	5	6	4	4	1	2	-	-	-	-	-	-
Andre dannelsesfeil	10	8	2	8	1	-	1	-	-	-	-	-	-
II. Alderdomssygdomme.													
Alderdomssvakhet	686	303	383	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alderdomsgangræn	26	16	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
III. Infektionssygdomme.													
Tyfoidfeber	34	23	11	-	-	-	1	-	-	2	1	2	1
Epidemisk cerebrospinalmeningit	30	19	11	2	4	5	3	3	1	3	-	-	-
Akut poliomyelit	19	11	8	3	1	2	3	1	-	1	2	2	1
Meslinger	74	40	34	23	12	14	19	3	1	-	1	-	1
Skarlagensfeber	42	22	20	1	2	13	13	4	4	4	1	-	-
Kikhoste	66	31	35	21	18	10	15	-	2	-	-	-	-
Difteri (croup)	140	62	78	8	6	31	29	17	22	5	12	1	3
Lungebetændelse (croupøs)	543	288	255	66	40	31	26	4	3	1	1	8	2
Influensa	48	19	29	1	1	-	1	-	-	-	1	1	-
Dysenteri	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gigtfeber	23	13	10	1	-	2	-	-	1	4	1	-	1
Rosen	35	16	19	3	7	1	-	-	-	-	-	-	1
Flegmone, absces	17	9	8	3	1	1	-	-	1	-	-	1	-
Septicopyæmi	58	27	31	2	1	1	-	2	1	1	1	3	4
Barselfeber	19	-	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Pemfigus hos nyfødte	9	6	3	6	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Tetanus	4	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut gastro-enterit (cholera nostras)	267	143	124	100	67	22	24	5	3	2	-	1	1
Tuberkulose i lunger	1286	596	690	4	2	4	7	6	13	11	30	54	94
— - tarmkanal	36	14	22	-	1	-	2	1	1	-	4	6	4
— - urin- og kjønsorg.	13	8	5	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— - ben og led	40	26	14	-	1	1	-	4	3	4	2	3	-
— - lymfekjertler (skrofulose	10	2	8	1	1	1	1	-	1	-	3	-	1
- hud (lupus)	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- hjernehinder	231	121	110	17	16	53	35	18	20	10	12	10	17
- andre org. eller med uopgit sæte	27	14	13	1	1	1	1	2	1	1	5	2	-
Miliærtuberkulose	21	9	12	2	-	-	7	-	-	1	1	-	1
Spedalskhet	10	6	4	-	-	-	-	-	-	-	-	1	

kjendte dødsaarsaker i byerne.

et par âge dans les villes.

Fordeling paa alder (par âge).																				Alder er opgit for	
20—25 aar.		25—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.		Over 100 aar.			
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	224	168
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	9
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	6
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	2
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	11	8	84	71	166	234	42	69	-	-	303	383
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3	9	2	4	4	-	1	-	-	16	10
5	4	3	2	5	1	3	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	23	11
1	1	1	-	1	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19	11
1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	8
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40	34
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22	20
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	31	35
-	1	-	3	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	62	78
6	6	8	2	22	12	17	14	25	29	42	40	35	51	23	25	-	4	-	-	288	255
-	-	-	-	-	1	1	1	1	3	2	3	8	9	4	9	1	1	-	-	19	29
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1	-	1	2	2	2	-	1	1	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	13	10
-	-	-	-	3	-	1	2	-	2	4	1	-	5	4	1	-	-	-	-	16	19
-	1	-	-	-	-	-	-	2	1	-	1	1	3	1	-	-	-	-	-	9	8
2	1	2	3	1	8	4	3	2	4	5	2	2	1	-	2	-	-	-	-	27	31
-	3	-	7	-	7	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	3
-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
-	-	2	-	-	2	3	3	-	3	2	3	6	5	-	12	-	1	-	-	143	124
105	103	90	81	119	143	84	97	59	61	45	36	13	19	2	4	-	-	-	-	596	690
2	1	1	2	2	6	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	22
1	2	3	1	2	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	5
4	2	4	4	3	1	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	26	14
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	8
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
6	1	2	2	2	5	2	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	121	110
-	3	1	1	-	1	3	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	13
2	-	-	2	1	1	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	12
-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1	-	1	2	2	-	-	-	-	-	6	4

Opgaver over kjøn og alder ved

Tabel XXXIX (forts.).

Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa kjøn (par sexe).		0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.		15—20 aar.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Syfilis, medfødt	44	23	21	21	19	2	2	-	-	-	-	-	-
— , erhvervet efter fødselen	12	10	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre infektionssygdomme	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
IV. Kroniske blod- og ernæringssygdomme.													
Kronisk rheumatisme. Arthritis deformans	7	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjørbuk	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Beriberi	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diabetes	88	49	39	-	-	-	-	1	2	4	1	2	3
Leukæmi, pseudoleukæmi	6	3	3	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-
Perniciøs anæmi	35	12	23	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1
Morbus maculosus Werlhofi, purpura hæmorrhagica	4	3	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Hæmofili	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Rakit	24	16	8	12	5	4	3	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i denne gruppe	11	5	6	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-
Kroniske forgiftninger:													
Alkoholisme	10	9	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre kroniske forgftn.	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
V. Sygdomme i nervesystemet.													
Apoplexi og hjerneemboli	599	247	352	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Meningit (suppurativ)	82	47	35	14	11	10	3	5	2	2	3	1	2
Paralysis generalis	12	8	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sindssygdomme	29	15	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Epilepsi	27	17	10	-	-	-	1	-	1	3	-	-	2
Andre hjernesygdomme	58	29	29	-	2	2	-	2	-	2	4	2	1
Rygmarvstæring (tabes dorsalis)	7	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre rygmarvssygdomme	23	13	10	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Kramper hos smaabarn	111	63	48	59	45	3	2	1	1	-	-	-	-
Andre sygdomme i nervesystemet	16	8	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VI. Sygdomme i kredsløpsorganerne.													
Endo-, perikardit	16	10	6	1	-	1	-	2	-	-	-	2	-
Klappefeil	427	179	248	-	-	-	3	5	6	10	4	5	4
Hjertemuskelsygdomme	112	51	61	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Arteriosklerose	262	145	117	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	15	14	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse	208	98	110	-	3	-	-	-	-	1	1	1	-
Andre hjerte- og karsygd.	31	15	16	1	1	-	-	-	-	-	2	-	1
VII. Sygdomme i aandedrætsorganerne.													
Bronkit, akut	185	97	88	55	28	17	1	1	4	-	1	-	-
— , kronisk, bronkiektasi	158	66	92	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-

kjendte dødsaarsaker i byerne.

Fordeling paa alder (par âge).																			Alder er opgit for	
20—25 aar.		25—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.		Over 100 aar.			
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	23	21
-	-	1	-	1	-	1	1	2	-	3	-	1	1	-	-	-	-	-	-	10	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	2	-	1	-	-	-	-	2	5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
8	-	-	-	4	8	9	1	8	3	5	12	7	8	1	1	-	-	-	-	49	39
-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3
-	-	-	-	1	3	3	3	2	5	2	6	3	3	1	-	-	-	-	-	12	23
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	8
-	-	-	-	-	-	2	1	-	1	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-	5	6
-	-	1	-	1	1	3	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	1
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1	2	1	-	2	3	11	10	39	48	69	89	83	112	37	78	4	10	-	-	247	352
2	2	3	1	-	4	4	1	2	2	3	2	1	2	-	-	-	-	-	-	47	35
-	-	-	-	2	-	3	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	4
1	2	-	1	-	1	-	1	1	3	2	2	7	1	4	3	-	-	-	-	15	14
2	-	2	2	1	3	1	-	4	-	3	-	1	-	-	1	-	-	-	-	17	10
1	1	1	-	3	3	5	2	2	5	5	7	3	2	1	2	-	-	-	-	29	29
-	-	-	-	1	-	1	1	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	1
-	-	-	-	1	1	1	-	4	1	4	5	1	2	-	-	-	-	-	-	13	10
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	63	48
-	1	-	-	-	-	-	3	1	1	4	2	1	1	1	-	1	-	-	-	8	8
1	-	-	-	-	-	1	1	1	-	1	2	-	2	-	1	-	-	-	-	10	6
5	9	4	8	17	18	18	27	21	48	52	52	34	45	7	22	1	2	-	-	179	248
-	-	-	-	3	-	2	2	11	13	15	18	16	19	3	8	-	1	-	-	51	61
-	-	-	-	-	-	4	1	5	1	27	20	62	39	44	50	3	6	-	-	145	117
-	-	-	-	2	-	4	-	5	1	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	14	1
1	2	-	3	8	4	7	8	18	14	25	23	26	37	11	13	-	2	-	-	98	110
-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	4	6	7	4	-	1	1	-	-	-	15	16
-	-	-	2	1	1	1	1	1	3	4	7	12	13	4	14	1	1	-	-	97	88
-	-	1	-	2	-	1	1	7	5	9	17	30	42	13	26	1	-	-	-	66	92

Opgaver over kjøn og alder ved

Tabel XXXIX (forts.). Dødsaarsaker. (Causes de décès)	Sum.	Fordeling paa kjøn (par sexe).		0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.		15—20 aar.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Astma, emfysem	20	9	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungebet., katarralsk	204	92	112	55	51	22	18	2	1	-	1	1	-
Lungegangræn	6	4	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Lungeemboli	9	3	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Pleurit, serøs	21	12	9	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-
— , purulent	18	13	5	1	-	3	1	-	-	1	-	-	-
Andre sygdomme i aandedrætsorganerne	14	6	8	1	-	2	2	-	1	-	-	-	-
VIII. Sygdomme i fordøielsesorganerne.													
Mave-tarmkatarr (kronisk)	41	24	17	12	3	3	-	-	-	-	-	-	1
Mave-, duodenalsaar	55	32	23	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1
Blindtarmbet. (appendicit)	37	19	18	-	-	1	-	2	2	1	1	5	3
Diffus peritonit	78	24	54	2	-	1	1	3	2	1	6	1	1
Indeklemt brok	14	4	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Volvulus og ileus av andre aarsaker	58	31	27	2	2	2	2	1	-	1	2	1	-
Galdestensygdomme	13	4	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Leverkirrose	16	14	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i fordøielsesorganerne	47	22	25	4	-	-	1	-	-	-	-	-	-
IX. Sygdomme i urin- og kjønsorganerne.													
Nefrit, akut	19	9	10	2	-	1	1	3	1	-	1	2	1
— , kronisk (morb. Brightii)	201	111	100	-	-	-	-	2	-	-	2	-	3
Cystit, cystopyelit	55	34	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nyresten- og blæresten-sygdomme	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre nyre- og urinveis-sygdomme	24	18	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sygdomme i kjønsorg., som ikke henhører under nogen anden gruppe	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
X. Svulster.													
Carcinom (kræft) i huden	9	6	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — - mavesækken	350	182	168	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
— — - fordøielsesorg. ellers	141	69	72	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — - brystkjertelen	35	-	35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — - livmoren	69	-	69	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — - andre org. ell. med uopgit sæte	113	56	57	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sarkom i bensystemet	19	10	9	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2
— - lymfekjertlerne	5	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

kjendte dødsaarsaker i byerne.

Fordeling paa alder (par âge).																				Alder er opgit for	
20—25 aar.		25—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.		Over 100 aar.			
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
-	-	-	-	1	1	2	-	4	-	-	4	2	5	-	1	-	-	-	-	9	11
-	-	-	-	-	1	-	-	2	2	1	7	6	15	3	15	-	1	-	-	92	112
-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	4	2
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3	2	1	1	-	-	-	-	-	3	6
-	-	-	1	2	-	1	-	2	1	3	1	2	3	-	2	-	-	-	-	12	9
-	1	1	-	1	-	-	1	3	1	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	13	5
-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	6	8
-	-	-	2	3	-	1	3	1	2	-	3	3	3	1	-	-	-	-	-	24	17
2	2	6	1	4	1	4	4	5	6	5	8	3	-	-	-	-	-	-	-	32	23
2	2	2	2	1	5	3	-	-	1	1	2	-	-	1	-	-	-	-	-	19	18
3	4	4	5	-	9	4	7	3	8	1	8	1	3	-	-	-	-	-	-	24	54
-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	2	2	1	4	-	2	-	-	-	-	4	10
-	-	2	1	3	1	2	4	2	2	6	4	5	6	4	3	-	-	-	-	31	27
-	-	-	-	1	-	1	-	2	2	-	3	-	4	-	-	-	-	-	-	4	9
-	-	-	-	1	-	4	-	4	1	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-	14	2
-	-	2	-	2	2	3	3	4	2	5	4	-	3	2	10	-	-	-	-	22	25
1	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	9	10
5	-	4	9	14	9	12	17	30	24	22	24	14	11	8	1	-	-	-	-	111	100
-	-	-	-	-	4	3	-	1	4	4	6	16	4	9	2	1	1	-	-	34	21
-	-	-	-	-	-	1	1	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	3
-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	5	2	7	2	4	-	1	1	-	-	18	6
-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	1	1	1	-	2	1	-	-	-	-	6	3
-	1	-	1	6	6	14	12	39	34	72	58	40	39	10	16	-	1	-	-	182	168
-	-	1	2	1	1	4	4	20	13	20	23	21	22	2	7	-	-	-	-	69	72
-	-	-	-	-	3	-	10	-	5	-	10	-	4	-	3	-	-	-	-	-	35
-	-	-	-	-	12	-	13	-	22	-	13	-	6	-	2	-	1	-	-	-	69
-	-	1	-	1	5	3	6	8	12	21	13	15	18	7	3	-	-	-	-	56	57
1	-	-	-	-	-	2	2	-	2	5	2	1	1	-	-	-	-	-	-	10	9
1	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	3	2

Opgaver over kjøn og alder ved

Tabel XXXIX (forts.).

Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa kjøn (par sexe).		0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.		15—20 aar.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Sarkom i andre organer eller med uopgit sæte..	23	10	13	-	1	2	1	1	-	-	-	-	-
Andre svulster.....	39	9	30	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
XI. Sygdomme i hud, bindevæv, ben og led, som ikke kan henføres under nogen av de foregaaende grupper.													
Hudsygdomme.....	7	5	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Gangræn (ikke senil)....	3	1	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ben- og ledsygdomme....	11	9	2	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-
XII. Svangerskaps- og barselsygdomme.													
Barselkrampe.....	16	-	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Emboli og trombose.....	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning.....	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystoki.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort.....	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ektopisk svangerskap....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme under svangerskap og barsels.	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIII. Andre sygdomme.													
Myxødem.....	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Basedows sygdom.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Addisons —	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diverse andre sygdomme	8	5	3	1	-	1	1	-	-	-	-	1	-
Dsf. m. kjendt sygd.aarsak	8716	4215	4501	758	539	282	254	107	103	82	111	122	161
XIV. Unaturlig død.													
Selvmord.....	48	40	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Drap og mord.....	3	1	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ulykkestilfælde:													
a. Akut alkoholforgiftn.	10	8	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Andre akute forgiftninger.....	13	9	4	-	1	4	1	-	-	-	-	-	-
c. Drukning.....	98	90	8	-	-	12	2	15	-	5	-	6	3
d. Forfrysning.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Forbrænding.....	22	11	11	1	-	5	2	2	3	-	2	-	-
f. Elektrisk strøm og lynnedslag.....	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
g. Vaadeskud.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
h. Andre ulykkestilfælde	130	98	32	2	3	13	6	11	3	4	2	2	-
Tilsammen	330	263	67	3	5	34	11	28	6	9	4	9	4
Dsf. m. ukjendt dødsaarsak	56	39	17	17	7	2	-	1	-	-	-	-	-
Sum	9102	4517	4585	778	551	318	265	136	109	91	115	131	165

kjendte dødsaarsaker i byerne.

Fordeling paa alder (par âge).																				Alder er opgit for	
20—25 aar.		25—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.		Over 100 aar.			
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
-	-	-	-	1	2	-	1	2	2	3	3	-	3	1	-	-	-	-	-	10	13
1	-	-	1	-	3	1	6	1	5	3	9	1	6	-	-	-	-	-	-	9	30
-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	5	2
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1		-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	1	1	-	-	-	-	9	2
-	5	-	1	-	4	-	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16
-	1	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
-	1	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	5	3
175	172	158	162	263	324	278	303	379	423	556	590	608	673	389	583	58	103	-	-	4215	4501
4	-	3	2	9	2	9	1	7	-	4	2	4	-	-	-	-	-	-	-	40	8
-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
2	-	-	-	3	-	1	-	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	2
-	1	-	-	1	-	2	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	9	4
5	-	2	1	18	-	12	-	10	1	4	-	-	1	1	-	-	-	-	-	90	8
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	11	11
2	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
5	-	4	-	13	-	8	1	12	2	15	5	5	7	3	1	1	2	-	-	98	32
18	1	11	3	44	3	33	4	32	6	27	8	10	9	4	1	1	2	-	-	263	67
-	-	-	-	5	-	2	3	3	2	4	3	1	-	3	1	1	1	-	-	39	17
193	173	169	165	312	327	313	310	414	431	587	601	619	682	396	585	60	106	-	-	4517	4585

Endel av lægerne behandlede epidemiske sygdomme, fordelt paa lægedistrikter og maaneder.

(Cas des maladies épidémiques par districts civils medicaux et par mois).

De romerske tal i følgende tabeller betegner de enkelte amter, saaledes som de paa side 1* og følgende er opført.

De av lægerne meddelte opgaver over tilfældenes fordeling paa maanederne omfatter ikke alle behandlede tilfælde, idet tiden ikke altid er opgit for disse.

a. Eksantematisk tyfus *(typhus exanthematicus)*.

Tabel XL.

Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XX. Tanen	41	-	-	-	-	-	-	-	-	14	4	15	8

b. Tyfoidfeber *(ileotyphus)*.

I.	Kristiania	61	2	4	3	2	6	3	8	6	10	8	8	1
II.	Aker	36	-	-	-	4	16	3	5	-	1	-	1	6
	Ullensaker	17	-	9	1	1	-	3	3	-	-	-	-	-
	Høland	10	-	-	-	-	-	3	3	3	1	-	-	-
	Follo:													
	Drøbak by	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
III.	Eidsberg	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Moss:													
	Moss by	30	1	-	-	-	-	-	2	7	2	9	2	7
	Bygder	27	-	-	-	1	-	-	1	13	4	6	1	1
	Fredrikstad stadsfysik.	3	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-
	Sarpsborg:													
	Bygder	18	-	1	-	-	3	2	-	-	-	11	1	-
IV.	Drammen stadsfysikat	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ringerike:													
	Hønefoss by	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Modum	3	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-
	Sandsvær:													
	Kongsberg by	5	-	-	-	-	-	-	1	-	-	3	1	-
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg by	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
	Horten by	6	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	2	-
	Bygder	8	1	-	2	-	2	-	1	-	-	-	-	2
	Hof:													
	Holmestrand by	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Larvik:													
	Larvik by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
VI.	Solør og Odalen:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Hedemarken:													
	Bygder	3	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-
VII.	Nordre Valdres	3	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-

b. Tyfoidfeber (forts.).

Tabel XL (forts.).

	Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
VIII.	Laardal	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tinn	23	-	-	1	2	-	13	6	-	-	-	1	-
IX.	Vestre Nedenes:													
	Arendal by	3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	11	-	-	1	-	7	3	-	-	-	-	-	-
X.	Oddernes:													
	Bygder	14	1	-	-	-	-	-	-	-	-	12	-	1
	Vanse:													
	Bygder	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-
	Flekkefjord:													
	Flekkefjord by	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
XI.	Egersund:													
	Bygder	8	5	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Sandnes:													
	Bygder	142	65	53	13	6	5	-	-	-	-	-	-	-
	Stavanger stadsfysikat	13	1	4	3	2	1	-	-	-	2	-	-	-
	Stavanger distrikt	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Finnø	8	5	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Karmøen:													
	Kopervik by	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	8	-	-	-	2	3	1	-	1	1	-	-	-
	Haugesund:													
	Haugesund by	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
XII.	Ytre Søndhordland	11	-	-	-	-	-	-	-	-	6	3	2	-
	Indre Hardanger	4	-	-	2	-	-	1	-	-	1	-	-	-
	Voss	7	-	-	2	-	1	-	3	1	-	-	-	-
	Søndre Midthordland	21	-	5	11	1	3	1	-	-	-	-	-	-
	Nordre Midthordland	36	3	-	3	8	4	-	4	6	5	1	1	1
	Osterøen	5	-	-	-	-	-	-	1	3	1	-	-	-
	Alversund	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-
	Lindaas	15	-	-	-	-	2	-	9	1	3	-	-	-
XIII.	Bergen	85	2	1	12	3	10	7	8	13	11	7	7	4
XIV.	Vik	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Ytre Søndjord	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Ytre Nordfjord	7	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	4
	Indviken	5	-	-	-	-	-	3	2	-	-	-	-	-
XV.	Vestre Søndmør	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Indre Søndmør	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Østre Søndmør	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Nordre Søndmør:													
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
	Ytre Romsdal:													
	Bygder	15	8	3	-	1	1	-	-	-	-	-	-	2
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund by	5	3	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder	4	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-

b. Tyfoidfeber (forts.).

Tabel XL (forts.).

	Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November	December.
XVI.	Trondhjem by	30	-	-	1	-	1	1	4	7	7	4	3	2
	Strinden	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Guldalen	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Opdal	8	-	-	5	1	-	-	-	-	-	-	-	2
XVII.	Stjørdalen	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Inderøen	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
	Stenkjær:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Fosnes	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Vikten	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
XVIII.	Ranen	13	3	-	1	-	-	-	-	6	2	1	-	-
	Skjerstad	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	-
	Ofoten:													
	Narvik by	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-
	Buksnes	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Hadsel	7	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2	3	-
XIX.	Trondenes:													
	Harstad by	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ibbestad	4	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	1	-
	Tranøy	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Berg	5	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-
	Trømsø:													
	Tromsø by	8	-	-	-	3	3	-	2	-	-	-	-	-
	Lyngen	7	-	-	-	-	-	-	-	-	5	2	-	-
	Karlsøy	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
	Skjervøy	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XX.	Hammerfest:													
	Hammerfest by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Maasø	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Gamvik	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Vardø:													
	Vardø by	4	-	-	-	1	-	-	-	1	2	-	-	-
	Bygder	5	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	1	-
	Vadsø:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Sydvaranger	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

c. Epidemisk cerebrospinalmeningit *(meningitis cerebrospinalis epidemica)*.

I.	Kristiania	36	4	7	6	4	4	5	-	1	-	1	2	2
II.	Aker	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Ullensaker	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Høland	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Follo	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IV.	Drammen stadsfysikat	3	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-
	Drammen distrikt	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Modum	5	1	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-

c. Epidemisk cerebrospinalmeningit (forts.).

Tabel XL (forts.).

	Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg by	5	1	1	-		2	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder	6	-	-	-	-	-	-	3	1	2	-	-	-
VI.	Rendalen	3	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-
VII.	Søndre Valdres	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VIII.	Skien:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Kviteseid	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7
	Tinn	3	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-
IX.	Østre Nedenes:													
	Bygder	3	-	-	-	-	2	-	-	-	-	3	-	-
X	Undal	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
XI.	Stavanger stadsfysikat	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Haugesund:													
	Haugesund by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
XII.	Nordre Midthordland	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
XIII.	Bergen	2	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
XIV.	Kirkebø	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Ytre Søndfjord	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
XV.	Surendalen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
XVI.	Srinden	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
XVIII.	Lurøy	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
XIX.	Ibbestad	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Skjervøy	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
XX.	Vadsø:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-

d. Akut poliomyelit *(poliomyelitis anterior acuta)*.

I.	Kristiania	38	-	1	1	2	-	4	7	5	6	8	1	3
II.	Aker	37	2	-	2	-	1	-	-	11	12	6	2	1
	Ullensaker	17	2	-	-	-	1	-	-	1	3	4	1	5
	Høland	16	-	-	-	-	-	-	-	-	5	8	2	1
	Follo:													
	Bygder	4	-	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-

d. Akut poliomyelit (forts.).

Tabel XL (forts.).

	Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
III.	Eidsberg	15	-	-	-	-	-	-	4	5	5	1	-	-
	Moss:													
	Bygder	31	-	-	-	-	-	-	2	11	13	4	-	1
	Sarpsborg:													
	Bygder	4	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-
	Hvaler:													
	Bygder	5	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1
IV.	Drammen stadsfysikat	3	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1
	Drammen distrikt	30	-	-	-	-	-	-	2	20	3	5	-	-
	Ringerike:													
	Bygder	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Modum	60	-	-	1	2	2	2	6	10	21	14	2	-
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg by	3	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
	Horten by	11	-	-	-	-	-	-	-	1	6	1	3	-
	Bygder	5	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	3
	Hof:													
	Bygder	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-
	Larvik:													
	Bygder	4	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-
VI.	Solør og Odalen:													
	Bygder	18	-	-	1	-	1	4	1	2	4	3	2	-
	Hedemarken:													
	Hamar by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Bygder	5	-	-	-	-	-	-	1	2	-	1	-	2
	Søndre Østerdalen	7	1	-	-	-	-	-	-	-	5	1	-	-
	Tønset	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
VII.	Hadeland og Land	48	-	-	-	1	3	2	6	12	10	11	2	1
	Søndre Valdres	8	-	1	-	-	-	-	-	1	1	3	1	1
	Toten:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Faaberg:													
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
VIII.	Skien:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Kragerø:													
	Bygder	3	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-
	Hollen	2	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
	Sauland	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
	Kviteseid	5	-	-	-	-	-	1	-	2	-	2	-	-
IX.	Vestre Nedenes:													
	Arendal by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Bygder	3	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
	Aamli	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Sætersdalen	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
X.	Kristiansand by	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Oddernes:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-

d. Akut poliomyelit (forts.).

Tabel XL (forts.).

	Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XI.	Egersund:													
	Bygder	4	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-
	Sandnes:													
	Bygder	12	-	-	-	-	-	1	1	4	3	-	3	-
	Stavanger stadsfysikat	13	-	-	-	-	-	-	1	4	3	1	4	-
	Stavanger distrikt	3	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-
	Sand	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Karmøen:													
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
	Haugesund:													
	Haugesund by	14	-	-	-	-	-	2	2	2	8		-	-
	Bygder	9	-	-	1	-	-	-	-	-	5	1	2	-
XII.	Sveio og Vikebygd	2	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
	Indre Søndhordland	3	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-
	Ytre Søndhordland	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Søndre Midthordland	3	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-
	Nordre Midthordland	4	-	-	-	-	2	-	-	1	-	1	-	-
	Osterøen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Alversund	3	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-
XIII.	Bergen	10	-	-	-	2	-	-	3	3	1	1	-	-
XIV.	Vik	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Gulen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Kirkebø	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Ytre Søndfjord	3	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
XV.	Nordre Søndmør:													
	Aalesund by	1	-	-	-	-	-	-	1	-		-	-	-
XVI.	Strinden	1	-	-	-	-	-	-	1	-		-	-	-
	Guldalen	2	-	-	-	-	-	1	-	-		-	1	-
	Orkedalen	1	-	-	1	-	-	-	-	-		-	-	-
	Ytre Fosen	1	-	-	1	-	-	-	-	-		-	-	-
XVII.	Frosta	1	1	-	-	-	-	-	-	-		-	-	-
	Levanger:													
	Bygder	1	-	-	-	1	-	-	-	-		-	-	-
XVIII.	Lurøy	10	-	-	-	-	-	-	-	-	1	6	3	-
	Bodø:													
	Bodin	3	-	-	-	-	-	-	-	-		3	-	-
	Folden	1	-	-	-	-	-	-	-	1		-	-	-
	Skjerstad	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
	Ofoten:													
	Narvik by	1	-	-	-	-	-	-	-	-		1	-	-
	Austlofoten	7	-	3	-	-	-	-	-	1	3	-	-	-
	Hadsel	2	-	-	-	-	-	-	-	1		1	-	-
	Sortland	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
XIX.	Trondenes:													
	Harstad by	1	-	-	-	-	-	-	-	-		1	-	-
	Bygder	1	-	1	-	-	-	-	-	-		-	-	-
	Ibbestad	1	-	-	1	-	-	-	-	-		-	-	-
	Lyngen	1	-	-	-	-	-	-	-	-		1	-	-
XX.	Vadsø:													
	Bygder	1	-	1	-	-	-	-	-	-		-	-	-

e. Skarlagensfeber *(scarlatina)*.

Tabel XL (forts.).

	Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
I.	Kristiania	1383	100	58	86	67	79	88	79	123	185	152	188	178
II.	Aker	340	15	31	37	33	15	21	16	26	27	54	33	32
	Ullensaker	107	18	12	7	2	1	-	2	-	39	-	14	12
	Høland	11	-	-	-	-	-	1	-	1	2	-	5	2
	Follo:													
	Drøbak by	18	5	-	6	7	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	42	4	-	7	2	7	4	1	1	5	5	1	3
III.	Eidsberg	44	4	-	-	-	-	1	-	1	-	1	21	16
	Moss:													
	Moss by	119	9	2	2	1	4	3	1	2	3	21	55	16
	Bygder	70	10	5	7	1	4	5	3	2	1	5	9	18
	Fredrikstad stadsfysik.	26	1	-	2	-	-	-	-	-	2	6	8	7
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg by	7	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	4
	Bygder	79	26	8	5	8	1	2	2	2	10	3	6	6
	Hvaler:													
	Fredrikshald by	5	3	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder	40	-	-	1	4	3	1	2	3	4	7	8	7
IV.	Drammen stadsfysikat	16	2	1	-	3	-	1	2	-	2	1	2	2
	Drammen distrikt:													
	Bygder	50	11	1	4	3	1	-	-	-	1	10	11	8
	Ringerike:													
	Hønefoss by	8	1	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	3
	Bygder	102	-	2	2	-	-	8	3	6	17	27	26	11
	Modum	18	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17
	Sandsvær:													
	Kongsberg by	45	-	-	-	-	-	-	2	-	-	9	17	17
	Bygder	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	2
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg by	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-
	Horten by	116	-	-	-	1	-	-	-	5	3	30	51	26
	Bygder	46	1	2	-	-	2	2	-	3	3	13	8	12
	Hof:													
	Holmestrand by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Svelvik by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Bygder	46	11	-	4	-	-	-	-	-	1	5	4	21
	Larvik:													
	Larvik by	8	-	2	1	-	-	-	-	-	1	4	-	-
	Sandefjord by	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Bygder	18	-	2	4	3	-	-	-	-	7	1	-	1
VI.	Solør og Odalen:													
	Bygder	11	-	-	-	-	1	1	5	2	-	2	-	-
	Hedemarken:													
	Hamar by	27	-	-	-	-	-	-	1	1	-	4	14	7
	Bygder	148	10	2	2	6	2	6	26	14	9	10	29	32
	Søndre Østerdalen	28	-	1	2	-	2	7	4	2	1	8	1	-
	Rendalen	38	-	-	-	-	-	-	-	-	6	15	-	17
	Tønset	86	3	3	4	19	3	9	6	2	4	7	12	24

e. Skarlagensfeber (forts.).

Tabel XL (forts.).

	Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
VII.	Hadeland og Land	84	4	6	-	-	36	6	10	4	6	5	6	1
	Søndre Valdres	7	1	-	-	-	-	-	2	4	-	-	-	-
	Nordre Valdres	10	6	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-
	Toten:													
	Gjøvik by	11	-	-	1	6	-	-	-	1	-	2	-	1
	Bygder	156		3	11	5	11	35	10	-	1	6	45	29
	Faaberg:													
	Lillehammer by	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	6	-
	Bygder	10	-	-	-	-	-	-	2	3	-	4	1	-
	Ringebu	4	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-
	Lom	143	1	2	4	22	14	31	7	5	8	27	17	5
VIII.	Skien:													
	Skien by	30	4	2	3	3	2	-	-	-	4	6	-	6
	Porsgrund by	67	10	3	5	9	11	5	6	2	5	8	2	1
	Brevik by	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	-	2
	Bygder	70	3	6	8	12	13	4	-	1	-	7	14	2
	Kragerø:													
	Kragerø by	14	7	3	-	1	-	-	-	1	-	1	1	-
	Stathelle by	28	-	-	-	-	-	-	-	-	20	4	4	-
	Bygder	88	5	16	2	11	11	4	1	1	12	15	5	5
	Hollen	6	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sauland:													
	Notodden by	46	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	15	17
	Bygder	14	1	-	-	4	1	-	-	-	-	-	2	6
	Laardal	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tinn	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	3	-
IX.	Østre Nedenes:													
	Risør by	4	-	-	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-
	Tvedestrand by	1	1		-		-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	19	-	9	1	-	-	1	1	1	1	2	-	3
	Vestre Nedenes:													
	Arendal by	4	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	1
	Bygder	21	2	-	1	7	-	-	-	-	-	2	9	-
	Evje	4	1	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-
X.	Kristiansand by	119	11	2	15	1	4	1	-	15	14	25	10	21
	Oddernes:													
	Mandal by	3	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-
	Bygder	61	10	8	5	-	-	-	-	4	14	6	8	6
	Flekkefjord:													
	Flekkefjord by	5	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	20	-	-	1	-	-	-	-	-	-	5	8	6
XI.	Egersund:													
	Egersund by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Bygder	6	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	Sandnes:													
	Sandnes by	18	-	-	-	-	-	1	1	-	3	8	1	4
	Bygder	29	2	5	-	-	-	2	1	3	6	8	2	-
	Stavanger stadsfysikat	290	13	6	5	4	13	12	10	25	54	57	47	44
	Stavanger distrikt	76	2	2	1	-	5	18	1	2	10	5	17	13
	Sand	9	-	-	-	-	1	-	-	1	5	1	1	-
	Finnø	10	-	3	-	-	-	-	-	1	2	4	-	-

e. Skarlagensfeber (forts.).

Tabel XL (forts.).

	Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Karmøen:													
	Kopervik by	5	1	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	3	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
	Haugesund:													
	Haugesund by	2	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
XII.	Sveio og Vikebygd	6	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	1	-
	Ytre Søndhordland	10	-	-	-	2	6	1	-	1	-	-	-	-
	Tysnes	5	-	-	-	-	-	2	1	-	2	-	-	-
	Indre Hardanger	24	-	-	-	-	-	-	-	-	1	15	6	2
	Voss	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Søndre Midthordland	8	-	-	-	-	-	2	-	-	-	3	2	1
	Nordre Midthordland	27	2	1	-	4	-	-	-	5	3	3	5	4
	Osterøen	25	-	-	-	-	-	-	-	4	9	3	2	7
XIII.	Bergen	55	7	1	8	5	1	1	3	3	3	5	5	13
XIV.	Vik	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kirkebø	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Søndfjord	4	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndfjord	39	-	5	2	2	4	5	-	1	16	-	-	4
	Kinn:													
	Florø by	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	4	2
	Bygder	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordfjordeidet	5	-	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-
XV.	Vestre Søndmør	18	-	3	-	11	-	4	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndmør	11	4	2	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Østre Søndmør	19	3	4	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund by	53	5	7	17	0	5	-	1	2	1	1	2	3
	Bygder	7	-	1	-	5	-	-	-	-	-	-	1	-
	Ytre Romsdal:													
	Bygder	19	9	-	-	-	-	-	-	1	8	1	-	-
	Indre Romsdal	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund by	14	1	4	4	1	1	-	-	2	-	-	1	-
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Sundalen	17	12	1	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-
	Surendalen	50	7	6	2	-	1	4	-	4	5	-	13	8
	Nordre Nordmør	5	-	-	1	-	-	-	-	-	-	4	-	-
XVI.	Trondhjem by	125	24	11	3	14	11	9	10	2	10	9	11	11
	Strinden	43	10	14	4	3	1	1	2	-	3	2	2	1
	Selbu	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Røros	45	10	9	4	7	7	6	2	-	-	-	-	-
	Guldalen	12	5	-	2	-	1	-	2	-	2	-	-	-
	Opdal	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Orkedalen	46	10	11	3	3	3	1	4	5	-	2	3	1
	Hevne	18	9	-	-	-	1	4	-	1	1	-	1	1
	Hitteren	2	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
	Ytre Fosen	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Fosen	4	1	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-

e. Skarlagensfeber (forts.).

Tabel XL (forts.).

	Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XVII.	Stjørdalen	5	-	-	4	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Frosta	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Levanger:													
	Bygder	6	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	2	1
	Inderøen	9	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	2	4
	Stenkjær:													
	Stenkjær by	97	-	-	-	-	-	-	-	-	16	14	51	16
	Bygder	43	-	-	-	-	-	-	3	-	6	9	15	10
	Grong	15	6	-	-	7	-	-	-	2	-	-	-	-
	Lierne	29	3	6	14	5	-	1	-	-	-	-	-	-
	Namsos:													
	Namsos by	69	-	-	-	-	-	-	4	1	4	15	33	12
	Bygder	17	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	6	8
	Fosnes	9	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-
	Kolvereid	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Vikten	4	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	-	-
XVIII.	Brønnøy	7	-	3	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ranen	13	-	-	2	10	-	-	-	-	-	-	-	1
	Gildeskaal	5	-	-	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-
	Bodø:													
	Bodø by	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
	Bodin	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
	Skjerstad	51	10	2	2	1	6	12	3	4	1	4	5	1
	Værøy	5	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	2
	Flakstad	10	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	4
	Under lofotfisket	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes:													
	Harstad by	20	4	12	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Lenvik	15	-	6	4	4	-	-	-	-	-	-	-	1
	Maalselven	11	-	4	-	6	1	-	-	-	-	-	-	-
	Balsfjord	25	17	3	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-
	Tromsø:													
	Tromsø by	21	6	4	6	1	-	-	-	-	-	-	4	-
	Bygder	5	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Skjervøy	7	-	-	3	1	-	-	-	2	-	-	-	1
XX.	Kistrand	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1
	Vardø:													
	Vardø by	2	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Bygder	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
	Vadsø:													
	Vadsø by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Bygder	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-

f. Meslinger *(morbilli)*.

I.	Kristiania	174	25	21	10	11	23	39	30	10	4	1	-	-
II.	Aker	203	23	30	28	42	51	14	8	-	4	3	-	-
	Ullensaker	175	106	58	10	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Høland	10	-	1	1	5	-	-	-	1	1	-	1	-
	Follo:													
	Drøbak by	17	9	4	-	1	-	1	2	-	-	-	-	-
	Bygder	77	25	14	16	9	6	1	5	-	-	-	-	1

f. Meslinger (forts.).

Tabel XL (forts.).

	Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
III.	Eidsberg	49	16	10	7	-	8	2	5	-	-	-	-	-
	Moss:													
	Moss by	16	12	-	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	Bygder	32	10	10	9	-	-	-	1	-	2	-	-	-
	Fredrikstad stadsfysik.	112	72	17	6	5	6	1	2	3	-	-	-	-
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg by	216	95	86	26	1	2	-	-	1	-	-	5	-
	Bygder	187	43	70	36	22	7	7	-	1	1	-	-	-
	Hvaler:													
	Fredrikshald by	298	6	64	90	97	36	3	-	1	-	-	-	1
	Bygder	140	18	65	27	17	6	5	2	-	-	-	-	-
IV.	Drammen stadsfysikat	11	1	-	-	1	7	1	1	-	-	-	-	-
	Drammen distrikt:													
	Bygder	3	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-
	Ringerike:													
	Hønefoss by	166	41	61	38	14	11	-	-	-	1	-	-	-
	Bygder	323	49	70	64	98	29	12	-	1	-	-	-	-
	Modum	306	28	25	58	50	62	64	37	1	-	-	1	-
	Nes	9	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	1
	Aal	60	-	3	-	1	11	39	6	-	-	-	-	-
	Sandsvær:													
	Kongsberg by	109	20	13	-	13	14	16	13	9	4	2	2	3
	Bygder	22	2	-	-	1	3	2	9	3	-	2	-	-
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg by	77	13	36	22	5	-	-	-	1	-	-	-	-
	Horten by	94	-	1	-	1	3	35	34	9	2	5	1	3
	Bygder	93	10	34	34	7	1	5	2	-	-	-	-	-
	Hof:													
	Holmestrand by	4	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
	Svelvik by	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	30	15	11	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Larvik:													
	Larvik by	83	26	19	21	13	1	2	-	1	-	-	-	-
	Sandefjord by	11	7	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	24	6	11	1	4	1	1	-	-	-	-	-	-
VI.	Solør og Odalen:													
	Bygder	4	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1
	Hedemarken:													
	Hamar by	65	45	6	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	327	52	70	67	52	36	28	16	1	1	2	-	2
	Søndre Østerdalen	9	-	5	1	-	1	-	-	2	-	-	-	-
	Trysil	41	5	20	10	3	2	-	-	-	-	1	-	-
	Rendalen	42	1	11	16	3	9	2	-	-	-	-	-	-
	Tønset	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
VII.	Hadeland og Land	183	35	27	49	24	27	17	3	-	1	-	-	-
	Søndre Valdres	23	2	4	1	9	-	4	-	3	-	-	-	-
	Toten:													
	Gjøvik by	17	-	-	-	-	-	3	-	6	3	1	4	-
	Bygder	45	-	-	1	4	-	25	4	-	-	-	-	-
	Faaberg:													
	Lillehammer by	5	-		-	-	1	2	-	-	-	2	-	-
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Ringebu	14	-	-	3	-	-	-	1	1	1	1	4	3
	Lom	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Lesje	65	-	-	-	-	13	42	6	1	-	-	-	3

f. **Meslinger** (forts.).

Tabel XL (forts.).

	Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
VIII.	Skien:													
	Skien by	3	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	Porsgrund by	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	3	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kragerø:													
	Bygder	7	-	4	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Sauland:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Kviteseid	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
IX.	Østre Nedenes:													
	Risør by	8	-	-	-	1	6	-	-	1	-	-	-	-
	Tvedestrand by	4	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	54	24	2	2	22	4	-	-	-	-	-	-	-
	Vestre Nedenes:													
	Arendal by	8	3	1	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-
	Grimstad by	4	1	-	-		-	3	-	-	-	-	-	-
	Lillesand by	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	37	12	2	1	1	11	8	1	1	-	-	-	-
	Aamli	10	1	1	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-
	Evje	42	31	9	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Sætersdalen	14	1	9	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
X.	Kristiansand by	302	45	74	115	61	-	7	-	-	-	-	-	-
	Oddernes:													
	Mandal by	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	19	-	3	2		14	-	-	-	-	-	-	-
	Undal	9	4	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lyngdal	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vanse:													
	Farsund by	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	45	-	1	-	-	-	2	8	1	-	1	17	15
	Flekkefjord:													
	Flekkefjord by	4	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XI.	Egersund:													
	Bygder	9	-	-	-	1	2	6	-	-	-	-	-	-
	Sandnes:													
	Sandnes by	11	-	-	1	-	3	2	-	2	2	-	1	-
	Bygder	47	6	4	5	1	6	3	7	2	7	-	-	6
	Stavanger stadsfysikat	993	181	106	106	243	225	116	12	1	3	-	-	-
	Stavanger distrikt	13	1	7	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sand	14	-	-	2	-	-	-	1	-	-	3	8	-
	Finnø	37	-	9	5	3	9	-	8	-	-	-	3	-
	Karmøen:													
	Kopervik by	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	61	-	1	2	4	22	4	4	1	-	6	13	4
	Haugesund:													
	Haugesund by	166	3	12	36	34	40	27	9	3	-	1	1	-
	Bygder	10	-	-	-	3	1	-	2	2	-	-	-	2
XII.	Sveio og Vikebygd	4	-	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Indre Søndhordland	126	24	22	30	24	17	9	-	-	-	-	-	-
	Ytre Søndhordland	29	2	1	8	9	-	9	-	-	-	-	-	-
	Tynes	34	4	3	-	6	18	2	1	-	-	-	-	-

f. Meslinger (forts.).

Tabel XL (forts.).

	Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Indre Hardanger	93	12	6	10	18	29	11	4	-	-	3	-	-
	Ytre Hardanger	19	-	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Voss	30	20	4	1	2	-	-	-	3	-	-	-	-
	Søndre Midthordland	89	11	25	21	14	9	6	2	1	-	-	-	-
	Nordre Midthordland	16	8	5	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Osterøen	98	16	57	22	1	1	1	-	-	-	-	-	-
	Alversund	5	2	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
	Lindaas	15	4	4	1	7	2	2	-	-	-	-	-	-
XIII.	Bergen	700	415	151	105	16	9	-	-	1	3	-	-	-
XIV.	Gulen	19	10	2	-	-	-	1	6	-	-	-	-	-
	Kirkebø	19	-	13	5	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Ytre Søndfjord	389	146	35	32	75	54	45	2	-	-	-	-	-
	Indre Søndfjord	19	-	-	-	-	-	-	18	-	-	-	1	-
	Kinn:													
	Florø by	20	-	-	-	4	14	2	-	-	-	-	-	-
	Bygder	31	-	6	1	-	11	4	7	2	-	-	-	-
	Ytre Nordfjord	5	-	-	-	-	2	1	-	2	-	-	-	-
	Nordfjordeidet	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Gloppen	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
	Indviken	13	7	3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
XV.	Vestre Søndmør	36	-	26	2	4	3	1	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndmør	8	4	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Østre Søndmør	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund by	201	-	-	4	62	52	55	22	-	-	-	5	1
	Bygder	8	-	-	-	2	2	3	1	-	-	-	-	-
	Ytre Romsdal:													
	Molde by	57	-	-	-	-	-	-	-	-	3	4	27	22
	Bygder	31	-	-	-	-	-	-	4	3	2	5	7	11
	Indre Romsdal	5	-	1	-	-	-	-	-	-	2	1	-	1
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund by	111	11	5	-	-	1	-	-	-	8	22	28	36
	Bygder	44	7	18	17	1	-	-	1	-	-	-	-	-
	Sundalen	3	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-
	Surendalen	35	10	15	1	-	-	-	4	-	-	1	3	1
	Nordre Nordmør	11	4	3	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-
XVI.	Trondhjem by	12	2	-	2	1	3	3	1	-	-	-	-	-
	Strinden	11	6	3	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Røros	20	11	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Guldalen	3	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Opdal	3	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-
	Orkedalen	74	-	-	-	1	30	32	9	2	-	-	-	-
XVII.	Stjørdalen	25	11	2	6	6	-	-	-	-	-	-	-	-
	Levanger:													
	Bygder	5	-	1	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-
	Stenkjær:													
	Stenkjær by	2	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
	Grong	27	-	4	1	3	1	7	7	1	3	-	-	-
	Lierne	7	-	-	-	-	-	-	4	3	-	-	-	-

f. Meslinger (forts.).

Tabel XL (forts.). Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Namsos:													
Namsos by	85	15	65	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	96	2	14	22	23	23	7	5	-	-	-	-	-
Fosnes	94	-	5	29	23	15	18	4	-	-	-	-	-
Kolvereid	28	-	2	-	-	10	5	6	3	-	-	-	-
Vikten	42	-	-	-	14	12	9	6	1	-	-	-	-
XVIII. Brønnøy	5	-	-	-	-	-	1	3	1	-	-	-	-
Alstahaug	7	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vefsen:													
Mosjøen by	16	-	-	-	-	1	1	9	5	-	-	-	-
Bygder	26	-	-	-	-	-	-	4	9	10	-	3	-
Ranen	126	-	-	-	-	-	-	-	-	7	21	58	40
Lurøy	2	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Folden	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Skjerstad	21	-	-	-	-	-	-	4	4	-	3	2	8
Lødingen	8	6	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ofoten:													
Narvik by	9	4	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Buksnes	25	-	-	5	6	10	4	-	-	-	-	-	-
Austlofoten	9	-	-	-	-	2	3	3	-	-	-	1	-
Under lofotfisket	5	-	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX. Trondenes:													
Harstad by	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	10
Bygder	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
Ibbestad	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tranøy	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5
Lenvik	10	-	-	-	-	-	-	1	-	2	3	1	3
Tromsø:													
Tromsø by	27	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	25
Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Lyngen	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjervøy	30	-	-	-	-	-	-	6	8	7	5	-	4
XX. Hammerfest:													
Hammerfest by	29	-	-	-	-	2	-	-	3	5	7	9	3
Bygder	17	-	-	-	-	-	1	1	7	2	6	-	-
Maasø	40	-	-	1	-	13	20	4	2	-	-	-	-
Kistrand	28	-	-	1	-	5	13	9	-	-	-	-	-
Lebesby	66	-	-	-	-	-	-	11	2	19	13	10	11
Gamvik	4	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-
Vardø:													
Vardø by	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Vadsø:													
Vadsø by	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Sydvaranger	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-

g. Difteri og strupehoste *(diphtheria, croup)*.

I.	Kristiania	1138	116	78	86	77	85	102	47	73	103	142	109	120
II.	Aker	256	19	10	8	13	23	25	16	20	37	31	34	20
	Ullensaker	50	1	4	-	1	2	2	-	9	14	1	7	9
	Høland	22	3	1	-	-	1	-	5	4	1	4	3	-

g. Difteri og strupehoste (forts.).

Tabel XL (forts.).

	Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Follo:													
	Drøbak by	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hølen by	1	-	-	-	-	-		-	1	-	-	-	-
	Bygder	22	3	3	3	-	-	1	-	1	7	-	4	-
III.	Eidsberg	15	2	-	-	-	5	1	1	-	-	3	3	-
	Moss:													
	Moss by	20	-	3	-	1	-	3	1	2	3	4	1	2
	Bygder	25	4	3	6	1	3	2	1	2	-	-	3	-
	Fredrikstad stadsfysik	33	1	1	-	-	-	-	-	-	10	12	7	2
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg by	8	2	3	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-
	Bygder	65	17	17	5	2	1	1	2	3	8	2	5	2
	Hvaler:													
	Fredrikshald by	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-
	Bygder	11	-	6	-	-	-	-	1	-	-	3	1	-
IV.	Drammen stadsfysikat	54	3	3	-	2	-	1	2	1	13	11	13	5
	Drammen distrikt:													
	Bygder	25	-	2	-	-	-	2	6	4	-	5	2	4
	Ringerike:													
	Hønefoss by	8	-	-	-	-	-	-	-	1	1	3	1	2
	Bygder	8	-	1	-	2	-	-	-	-	4	-	-	1
	Modum	49	-	5	6	1	1	-	1	5	8	5	11	6
	Sandsvær:													
	Kongsberg by	5	-	-	-	-	2	-	1	2	-	-	-	-
	Bygder	4	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg by	5	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Horten by	13	1	6	1	-	-	1	-	-	1	-	1	2
	Aasgaardstrand by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Bygder	7	-	1	1	-	-	-	1	-	1	1	2	-
	Hof:													
	Svelvik by	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder	28	-	1	1	4	-	4	4	3	-	8	2	1
	Larvik:													
	Larvik by	3	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sandefjord by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Bygder	28	8	1	-	2	4	1	2	1	1	5	3	-
VI.	Solør og Odalen:													
	Kongsvinger by	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Bygder	121	21	4	28	5	3	11	11	7	7	2	10	12
	Hedemarken:													
	Hamar by	8	-	-	-	-	2	1	1	2	-	2	-	-
	Bygder	137	11	13	18	5	26	11	10	9	8	8	13	5
	Søndre Østerdalen	8	6	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Trysil	4	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-
	Tønset	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-

g. Difteri og strupehoste (forts.).

Tabel XL (forts.).

	Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
VII.	Hadeland og Land	96	3	4	-	4	-	-	5	2	15	31	24	8
	Søndre Valdres	9	-	-	-	1	-	-	-	-	8	-	-	-
	Nordre Valdres	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toten:													
	Gjøvik by	11	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	6	3
	Bygder	49	-	-	3	14	12	-	3	7	-	2	3	5
	Faaberg:													
	Lillehammer by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-
	Ringebu	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
	Lesje	3	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	1
VIII.	Skien:													
	Skien by	133	3	5	1	1	2	1	2	1	35	31	34	17
	Porsgrund by	4	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1
	Brevik by	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
	Bygder	105	3	-	-	3	4	18	3	6	10	32	16	10
	Kragerø:													
	Kragerø by	27	7	-	-	2	-	2	-	-	-	2	6	8
	Langesund by	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
	Bygder	19	2	-	-	-	1	-	-	-	-	6	4	6
	Hollen	9	-	-	-	-	1	-	4	3	1	-	-	-
	Sauland:													
	Notodden by	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	2	-
	Bygder	3	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
	Laardal	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tinn	3	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
IX.	Østre Nedenes:													
	Risør by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Tvedestrand by	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Bygder	26	2	-	-	-	2	8	2	1	2	7	2	-
	Vestre Nedenes:													
	Arendal by	28	1	-	3	5	-	7	4	1	2	-	-	5
	Grimstad by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Bygder	61	3	-	3	2	4	15	9	4	5	1	4	11
	Aamli	18	1	-	1	1	1	1	6	1	1	3	2	-
	Evje	6	2	-	-	3	-	-	-	-	1	-	-	-
	Sætersdalen	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
X.	Kristiansand by	159	20	12	8	12	5	10	8	21	22	10	14	17
	Oddernes:													
	Mandal by	4	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	79	9	3	2	4	2	7	7	5	6	12	11	11
	Undal	14	-	-	-	-	-	1	-	-	13	-	-	-
	Flekkefjord:													
	Flekkefjord by	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
XI.	Egersund:													
	Egersund by	17	7	4	3	2	-	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder	9	-	4	-	1	1	-	-	-	1	1	-	1
	Sandnes:													
	Sandnes by	7	-	1	1	-	-	-	-	-	-	3	2	-
	Bygder	50	2	1	3	13	9	7	5	2	4	1	2	1
	Stavanger stadsfysikat	121	16	12	13	17	14	7	1	11	11	7	8	4
	Stavanger distrikt	30	4	2	7	-	2	8	3	-	2	-	1	1

g. Difteri og strupehoste (forts.).

Tabel XL (forts.).

	Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Sand	7	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	5
	Finnø	11	2	2	-	1	-	-	6	-	-	-	-	-
	Karmøen:													
	Skudeneshavn by	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kopervik by	8	-	1	-	-	-	-	1	4	-	1	-	1
	Bygder	19	1	-	-	5	-	1	-	6	4	-	-	2
	Haugesund:													
	Haugesund by	128	11	2	11	10	16	6	6	3	6	7	25	25
	Bygder	15	1	-	-	1	-	2	2	4	-	2	-	3
XII.	Sveio og Vikebygd	18	-	-	4	-	4	1	-	-	4	4	1	-
	Indre Søndhordland	21	3	4	3	-	-	1	1	-	4	-	4	1
	Ytre Søndhordland	44	4	1	3	4	-	2	11	2	1	14	2	-
	Tysnes	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Indre Hardanger	28	2	13	7	-	4	-	-	1	-	1	-	-
	Ytre Hardanger	5	-	-	1	-	-	-	2	1	1	-	-	-
	Voss	21	3	-	3	-	-	-	2	6	1	-	4	2
	Søndre Midthordland	29	-	2	-	-	-	1	-	2	1	3	6	11
	Nordre Midthordland	331	15	2	44	30	49	36	26	17	24	29	38	21
	Osterøen	18	1	-	-	-	5	1	1	7	2	-	-	1
	Alversund	14	-	-	-	1	2	5	-	-	-	2	1	3
	Lindaas	28	3	-	1	2	3	1	-	-	4	6	4	4
XIII.	Bergen	400	46	27	28	15	44	29	24	26	28	46	57	30
XIV.	Lærdal	21	-	-	-	-	-	5	-	6	-	9	-	1
	Lyster	8	-	-	-	-	2	1	5	-	-	-	-	-
	Sogndal	40	15	-	-	-	-	1	-	1	5	7	-	11
	Vik	5	2	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Gulen	17	-	-	-	-	-	1	1	-	15	-	-	-
	Kirkebø	6	-	-	-	-	-	1	3	-	-	-	2	-
	Ytre Søndfjord	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndfjord	9	-	3	1	-	1	1	2	-	-	-	1	-
	Kinn:													
	Florø by	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder	15	-	-	-	6	2	1	4	-	-	1	-	1
	Ytre Nordfjord	11	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	4
	Nordfjordeidet	12	2	-	-	1	2	-	-	-	1	-	6	-
	Gloppen	6	-	-	-	-	-	-	-	-	5	1	-	-
	Indviken	31	10	11	-	2	-	2	-	-	-	-	-	6
XV.	Vestre Søndmør	4	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
	Ørskog	9	-	-	-	-	-	1	1	1	1	5	-	-
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund by	15	2	1	2	5	-	-	-	-	-	-	1	4
	Bygder	4	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-
	Ytre Romsdal:													
	Molde by	9	3	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder	2	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund by	14	5	1	3	1	-	2	-	-	-	-	1	1
	Bygder	12	-	-	4	-	-	3	1	-	-	-	-	4
	Sundalen	3	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-

g. Difteri og strupehoste (forts.).

Tabel XL (forts.). Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XVI.	Trondhjem by	218	6	6	22	19	21	8	27	18	24	18	34	15
	Strinden	26	1	-	-	1	1	1	5	4	3	1	5	4
	Røros	13	-	-	-	-	-	1	1	3	-	3	3	2
	Guldalen	4	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	2
	Orkedalen	5	-	1	-	-	-	-	1	-	3	-	-	-
	Hitteren	14	8	2	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-
XVII.	Stjørdalen	6	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-
	Levanger:													
	Levanger by	6	-	-	-	-	-	-	2	3	1	-	-	-
	Bygder	11	-	1	-	-	4	-	-	-	-	-	2	4
	Inderøen	8	-	5	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-
	Stenkjær:													
	Stenkjær by	4	-	1	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-
	Bygder	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Grong	5	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	1	-
	Fosnes	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
XVIII.	Brønnøy	10	1	-	-	-	2	-	-	-	3	4	-	-
	Alstahaug	29	-	-	-	-	-	3	9	3	2	12	-	-
	Ranen	8	-	-	-	-	3	-	-	1	-	2	2	-
	Gildeskaal	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bodø:													
	Bodø by	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2
	Bodin	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
	Skjerstad	68	3	3	-	5	-	5	10	3	2	14	14	9
	Hamarøy	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2
	Lødingen	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
	Ofoten:													
	Narvik by	11	-	-	1	1	-	-	-	7	-	1	1	-
	Værøy	31	3	1	3	7	5	3	2	2	2	-	1	2
	Flakstad	35	5	2	7	8	3	4	3	3	-	-	-	-
	Buksnes	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Austlofoten	6	3	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-
	Hadsel	68	-	-	-	4	3	5	-	10	13	2	11	20
	Sortland	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes:													
	Harstad by	37	5	8	4	-	1	7	1	2	-	3	6	-
	Bygder	68	9	21	1	3	15	1	3	7	1	1	3	3
	Ibbestad	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Tranøy	5	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Berg	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19	5
	Maalselven	4	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-
	Balsfjorden	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tromsø:													
	Tromsø by	15	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	-
	Lyngen	23	-	-	9	-	2	1	-	5	3	3	-	-
	Karlsøy	2	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
	Skjervøy	16	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	13
XX.	Alten	6	-	-	-	1	-	-	-	1	2	2	-	-
	Talvik	17	3	2	1	1	-	-	1	-	-	5	3	1
	Hammerfest:													
	Hammerfest by	10	2	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	2
	Bygder	14	5	-	-	-	1	1	-	-	-	-	7	1

1

g. Difteri og strupehoste (forts.).

Tabel XL (forts.). Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Maasø	12	9	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-
Lebesby	5	3	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-
Gamvik	11	1	2	-	-	-	-	1	2	5	-	-	-
Sydvaranger	6	-	-	-	1	3	1	-	-	-	1	-	-

h. Kikhoste *(tussis convulsiva)*.

I.	Kristiania	205	33	29	13	5	9	9	3	9	8	24	25	38
II.	Aker	47	2	2	-	3	-	2	4	-	1	10	17	6
	Ullensaker	43	7	6	-	-	1	1	-	-	7	4	9	8
	Høland	5	-	-	2	-	-	-	-	-	-	3	-	-
III.	Eidsberg	5	-	-	-	4	-	1	-	-	-	-	-	-
	Moss:													
	Moss by	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	52	10	10	12	8	2	2	2	4	1	1	-	-
	Fredrikstad stadsfysik.	95	8	14	9	13	8	3	3	13	2	9	3	10
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg by	7	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	3
	Bygder	66	13	10	-	2	1	1	4	8	3	9	9	6
	Hvaler:													
	Fredrikshald by	52	3	2	10	-	10	10	7	7	2	1	-	-
	Bygder	16	1	2	1	1	1	-	6	2	2	-	-	-
IV.	Drammen stadsfysikat	266	35	32	11	26	31	46	30	14	10	15	8	8
	Drammen distrikt:													
	Bygder	119	5	-	1	1	-	-	18	-	9	32	34	19
	Ringerike:													
	Hønefoss by	77	21	19	14	5	7	4	-	6	1	-	-	-
	Bygder	303	77	26	76	20	28	47	11	18	-	-	-	-
	Modum	147	42	21	30	28	8	6	1	6	1	1	3	-
	Nes	3	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
	Sandsvær:													
	Kongsberg by	19	4	-	5	6	-	-	2	1	1	-	-	-
	Bygder	19	5	-	5	-	-	-	9	-	-	-	-	-
	Rollag	99	26	3	6	7	15	32	4	-	-	-	3	3
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg by	11	-	1	-	-	-	-	-	1	9	-	-	-
	Horten by	44	-	-	-	-	-	3	8	5	10	3	9	6
	Bygder	23	-	-	2	1	-	4	4	1	5	1	4	1
	Hof:													
	Holmestrand by	13	-	-	-	-	-	2	4	3	-	2	-	2
	Bygder	66	2	12	-	-	5	-	2	1	22	12	8	2
	Larvik:													
	Larvik by	114	-	1	-	-	-	-	3	2	2	18	45	43
	Sandefjord by	31	1	1	9	-	-	2	6	-	3	4	4	1
	Bygder	51	-	-	1	-	1	2	2	2	-	13	11	19
VI.	Solør og Odalen:													
	Kongsvinger by	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder	25	-	3	6	3	-	-	5	2	1	5	-	-
	Hedemarken:													
	Hamar by	17	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	6	9
	Bygder	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4
	Søndre Østerdalen	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-		-	-

h. Kikhoste (forts.).

Tabel XL (forts.). Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
VII.	Hadeland og Land	68	15	17	23	3	10	-	-	-	-	-	-	-
	Søndre Valdres	3	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toten:													
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
VIII.	Skien:													
	Skien by	34	-	-	6	2	-	14	-	-	3	-	5	4
	Porsgrund by	52	3	13	10	11	9	3	3	-	-	-	-	-
	Brevik by	82	-	-	16	39	20	1	-	5	-	-	1	-
	Bygder	66	14	27	5	4	3	-	-	4	8	-	1	-
	Kragerø:													
	Stathelle by	18	-	-	-	-	5	-	1	10	2	-	-	-
	Bygder	37	21	7	1	1	-	7	-	-	-	-	-	-
	Hollen	4	1	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kviteseid	7	-	4	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-
	Laardal	14	3	8	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
IX.	Østre Nedenes:													
	Bygder	10	-	-	2	-	-	-	2	3	2	-	1	-
	Vestre Nedenes:													
	Arendal by	181	4	9	14	26	9	26	28	27	11	15	11	1
	Grimstad by	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-
	Lillesand by	17	11	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	73	6	5	4	8	10	7	5	4	15	7	-	2
	Aamli	15	4	3	3	2	1	-	-	2	-	-	-	-
X.	Kristiansand by	59	31	5	11	9	2	-	-	-	-	1	-	-
	Flekkefjord:													
	Flekkefjord by	58	38	7	5	2	-	3	-	-	-	2	-	1
	Bygder	113	32	39	21	20	-	1	-	-	-	-	-	-
XI.	Sogndal:													
	Sogndal by	6	-	-	2	-	4	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	23	4	1	4	4	3	3	4	-	-	-	-	-
	Egersund:													
	Egersund by	35	-	-	-	-	1	1	5	13	9	5	1	-
	Bygder	17	-	-	-	-	17	-	-	-	-	-	-	-
	Sandnes:													
	Sandnes by	38	-	3	8	5	3	4	2	1	2	2	6	2
	Bygder	174	8	10	10	9	17	21	39	14	12	18	7	9
	Stavanger stadsfysikat	400	45	80	68	51	32	30	12	30	25	22	9	6
	Stavanger distrikt	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Sand	30	-	2	7	1	2	9	-	3	-	-	6	-
	Finnø	21	-	-	-	4	4	11	-	2	-	-	-	-
	Karmøen:													
	Skudeneshavn by	8	1	1	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-
	Kopervik by	6	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	48	2	7	7	1	23	7	-	1	-	-	-	-
	Haugesund:													
	Haugesund by	98	16	15	14	14	18	4	3	8	4	1	-	1
	Bygder	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-

h. Kikhoste (forts.).

Tabel XL (forts.).

	Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XII.	Sveio og Vikebygd	8	-	-	-	-	-	2	1	5	-	-	-	-
	Indre Søndhordland	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Ytre Søndhordland	31	-	-	3	7	2	3	4	7	2	-	3	-
	Tysnes	24	-	-	-	-	-	-	4	4	3	7	6	-
	Ytre Hardanger	5	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
	Voss	38	-	-	3	5	2	-	3	-	3	11	3	8
	Søndre Midthordland	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	Nordre Midthordland	9	-	-	-	-	7	-	-	1	1	-	-	-
	Osterøen	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
	Lindaas	5	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
XIII.	Bergen	543	19	4	6	9	35	39	18	12	47	93	115	146
XIV.	Sogndal	40	-	-	-	-	-	-	-	1	-	6	11	22
	Vik	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Gulen	65	-	-	-	-	-	-	-	-	17	18	27	3
	Ytre Søndfjord	63	-	-	-	-	-	-	1	1	3	42	10	6
	Ytre Nordfjord	9	-	-	-	-	2	-	2	1	-	1	2	1
XV.	Vestre Søndmør	5	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	2	-
	Indre Søndmør	9	-	-	-	-	1	6	1	1	-	-	-	-
	Øste Søndmør	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund by	74	1	1	2	-	-	2	2	6	2	5	17	37
	Bygder	21	-	5	1	3	2	-	-	3	3	3	1	-
	Ytre Romsdal:													
	Molde by	6	-	-	-	-	-	-	4	2	-	-	-	-
	Bygder	62	-	-	-	-	-	-	6	3	7	13	25	8
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund by	191	30	32	42	25	20	6	15	8	1	9	-	3
	Bygder	24	1	3	-	3	6	2	4	1	-	2	1	1
	Nordre Nordmør	34	3	1	1	2	1	-	20	5	1	-	-	-
XVI.	Trondhjem by	348	39	52	75	57	22	30	2	12	15	14	13	17
	Strinden	24	3	1	3	-	-	-	2	3	7	4	-	1
	Røros	5	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-
	Guldalen	25	1	9	13	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Opdal	8	2	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Orkedalen	7	-	-	-	1	-	1	-	2	3	-	-	-
	Hevne	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Hitteren	24	-	-	-	-	-	5	-	3	2	2	5	7
	Ytre Fosen	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Fosen	5	-	-	3	1	-	1	-	-	-	-	-	-
XVII.	Stjørdalen	12	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	7	4
	Frosta	5	-	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Levanger:													
	Bygder	10	-	2	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-
	Inderøen	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Namsos:													
	Namsos by	17	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	9	4
	Bygder	24	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	16	4

h. Kikhoste (forts.).

Tabel XL (forts.).

	Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XVIII.	Alstahaug	6	-	-	-	4	2	-	-	-	-	-	-	-
	Vefsen:													
	Bygder	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-
	Gildeskaal	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bodø:													
	Bodø by	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bodin	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ofoten:													
	Narvik by	120	-	-	-	-	-	-	-	-	4	24	31	61
	Hadsel	7	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	1	1
	Sortland	22	-	-	-	-	-	-	-	-	2	12	7	1
XIX.	Trondenes:													
	Bygder	10	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
	Ibbestad	3	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
	Tranøy	4	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-
	Karlsøy	48	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	14	22
XX.	Loppen	8	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3	2	1
	Hammerfest:													
	Hammerfest by	12	-	-	-	-	-	-	-	-	3	5	3	1
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
	Gamvik	7	-	-	-	-	-	-	-	-	6	1	-	-
	Vardø:													
	Vardø by	46	-	-	-	17	2	6	3	4	8	4	2	-
	Bygder	4	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-
	Vadsø:													
	Vadsø by	10	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	3	4
	Bygder	5	-	-	-	-	-	-	1	-	4	-	-	-
	Sydvaranger	59	-	-	-	-	-	-	-	5	2	11	23	18

i. Influensa.

I.	Kristiania	1 265	409	406	167	53	22	9	9	18	16	51	48	57
II.	Aker	411	108	119	47	11	10	7	5	7	13	14	27	43
	Ullensaker	212	67	79	43	9	3	-	-	-	3	-	-	8
	Høland	154	29	30	23	16	6	6	9	6	5	7	4	13
	Follo:													
	Drøbak by	21	7	9	-	1	-	-	1	-	-	-	-	3
	Son og Hølen by	4	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	-
	Bygder	169	46	62	25	9	3	2	4	1	4	3	3	7
III.	Eidsberg	105	44	38	11	4	2	1	1	-	-	1	1	3
	Moss:													
	Moss by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder	93	29	31	10	7	3	-	-	2	-	2	4	5
	Fredrikstad stadsfysik.	146	54	69	14	3	1	3	-	-	1	-	-	1
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg by	71	32	19	6	1	2	1	-	1	-	6	1	2
	Bygder	183	69	56	23	8	5	2	1	-	3	4	6	6
	Hvaler:													
	Fredrikshald by	221	85	56	6	4	4	-	1	6	3	2	19	35
	Bygder	128	36	35	7	7	4	7	2	6	-	2	8	14

i. Influensa (forts.).

Tabel XL (forts.).

	Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
IV.	Drammen stadsfysikat	494	222	82	31	8	14	13	1	2	6	22	35	58
	Drammen distrikt:													
	Bygder	239	73	96	27	11	4	2	1	1	4	4	1	15
	Ringerike:													
	Hønefoss by	155	36	27	8	5	13	2	3	3	6	6	20	26
	Bygder	327	53	84	34	18	18	24	5	10	12	6	25	38
	Modum	482	181	100	59	33	5	13	6	6	15	16	21	29
	Nes	36	4	2	7	7	-	5	3	1	1	1	3	2
	Aal	30	11	6	4	1	7	-	1	-	-	-	-	-
	Sandsvær:													
	Kongsberg by	208	106	50	11	13	1	2	-	5	4	9	4	3
	Bygder	109	33	26	9	5	3	7	1	2	1	6	5	11
	Rollag	64	5	11	16	9	6	1	2	-	2	2	5	6
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg by	86	56	16	5	1	-	1	-	-	-	-	4	3
	Horten by	118	87	11	5	2	-	-	-	1	1	5	3	3
	Aasgaardstrand by	6	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	122	26	53	17	9	2	2	1	2	1	3	3	3
	Hof:													
	Holmestrand by	35	12	11	4	3	1	-	-	-	-	-	2	2
	Svelvik by	15	4	7	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	Bygder	80	16	19	23	9	2	3	2	-	1	1	2	2
	Larvik:													
	Larvik by	233	94	56	9	13	14	2	1	6	5	8	5	20
	Sandefjord by	93	13	20	10	5	1	3	-	1	12	9	14	5
	Bygder	93	40	9	6	6	5	3	1	1	3	5	6	8
VI.	Solør og Odalen:													
	Kongsvinger by	157	64	58	35	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	111	20	29	11	11	7	6	-	1	-	1	9	16
	Hedemarken:													
	Hamar by	38	4	34	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	381	66	154	75	25	10	4	1	1	-	12	11	22
	Søndre Østerdalen	218	40	58	44	15	7	2	4	8	3	4	15	18
	Trysil	29	2	3	8	9	1	1	4	-	1	-	-	-
	Rendalen	33	-	6	18	2	-	-	2	1	4	-	-	-
	Tønset	110	12	19	27	15	13	3	3	1	1	-	2	4
VII.	Hadeland og Land	706	129	193	89	53	19	2	-	21	20	27	69	84
	Søndre Valdres	5	1	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Valdres	15	-	11	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1
	Toten:													
	Gjøvik by	53	32	13	6	1	-	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder	155	30	54	35	3	8	4	2	-	2	4	6	7
	Faaberg:													
	Lillehammer by	42	-	40	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	70	4	26	11	4	1	1	1	-	-	1	6	15
	Ringebu	12	6	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-
	Lom	21	1	4	7	3	1	1	1	-	-	-	1	2
	Lesje	85	10	6	14	18	9	10	1	2	-	-	6	9
VIII.	Skien:													
	Skien by	213	86	87	16	7	6	1	-	2	1	-	2	5
	Porsgrund by	224	39	65	28	13	10	3	2	5	9	12	12	26
	Brevik by	13	7	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	214	55	70	29	16	5	-	5	1	7	4	8	14

i. Influensa (forts.).

Tabel XL (forts.).

	Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Kragerø:													
	Kragerø by	29	5	16	3	2	-	-	-	-	-	2	-	1
	Langesund by	46	1	17	9	3	2	2	-	-	-	-	-	12
	Stathelle by	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	90	5	12	34	17	4	-	2	1	1	2	6	6
	Hollen	58	26	24	7	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Sauland:													
	Notodden by	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	9	-
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Kviteseid	84	19	31	11	14	6	-	-	1	-	-	1	1
	Laardal	43	6	5	20	9	3	-	-	-	-	-	-	-
IX.	Østre Nedenes:													
	Risør by	35	12	7	3	1	5	-	-	-	1	1	4	1
	Tvedestrand by	11	4	-	4	1	-	-	1	-	1	-	-	-
	Bygder	85	14	13	22	7	10	4	2	1	3	3	4	2
	Vestre Nedenes:													
	Arendal by	297	37	40	34	29	44	18	15	5	11	13	19	32
	Grimstad by	119	13	26	29	21	9	1	3	1	4	3	3	6
	Lillesand by	36	1	3	5	-	-	-	-	-	-	-	11	16
	Bygder	287	30	45	41	44	20	11	9	6	9	15	18	39
	Aamli	24	5	2	1	6	5	1	-	-	-	-	1	3
	Evje	18	2	4	3	1	1	1	-	1	-	-	1	4
	Sætersdalen	15	2	-	1	5	3	4	-	-	-	-	-	-
X.	Kristiansand by	178	61	70	22	4	-	1	1	-	6	4	2	7
	Oddernes:													
	Mandal by	11	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Bygder	37	16	14	2	-	-	-	-	-	-	-	2	3
	Undal	24	5	11	3	3	1	-	-	-	1	-	-	-
	Lyngdal	3	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-
	Vanse:													
	Farsund by	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Flekkefjord:													
	Flekkefjord by	125	15	37	12	3	6	15	6	6	-	6	6	14
	Bygder	50	11	18	9	2	4	1	1	1	2	-	-	-
XI.	Sogndal:													
	Bygder	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Egersund:													
	Egersund by	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Sandnes:													
	Sandnes by	22	1	9	2	5	4	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder	73	10	21	10	8	6	5	1	-	-	2	4	6
	Stavanger stadsfysikat	245	62	70	19	22	12	11	3	5	6	5	17	13
	Sand	7	-	3	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-
	Finnø	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Karmøen:													
	Kopervik by	35	3	16	13	1	1	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder	29	2	7	8	4	6	-	-	-	-	-	-	2
	Haugesund:													
	Haugesund by	223	29	51	34	8	12	10	8	4	21	13	20	13
	Bygder	12	1	7	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-

i. Influensa (forts.).

Tabel XL (forts.).

	Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XII.	Sveio og Vikebygd	3	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndhordland	62	18	10	4	11	5	-	-	2	-	-	1	11
	Ytre Søndhordland	6	2	1	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-
	Tysnes	21	5	3	4	4	-	4	-	-	-	1	-	-
	Indre Hardanger	3	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Hardanger	19	5	3	5	-	-	-	1	1	2	-	1	1
	Voss	26	3	6	2	-	-	-	-	5	3	1	3	3
	Søndre Midthordland	17	2	3	7	-	2	1	-	-	-	2	-	-
	Nordre Midthordland	7	-	2	1	1	-	1	-	-	-	3	-	-
	Osterøen	17	7	6	1	1	-	-	1	-	-	-	-	1
	Alversund	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-
	Lindaas	27	8	-	-	2	1	1	3	-	-	-	1	11
XIII.	Bergen	496	112	136	74	34	16	8	1	2	21	33	27	32
XIV.	Lærdal	46	6	7	6	1	3	2	3	2	1	4	4	7
	Lyster	10	3	2	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sogndal	27	10	9	2	-	1	2	-	-	-	1	-	2
	Vik	34	10	1	3	1	3	2	6	-	3	-	2	3
	Gulen	13	10	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kirkebø	10	-	4	-	-	-	-	-	-	2	2	2	-
	Ytre Søndfjord	46	20	5	-	-	2	3	5	4	3	3	1	-
	Indre Søndfjord	38	13	7	1	1	1	-	1	2	-	4	6	2
	Kinn:													
	Florø by	15	10	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	93	17	40	22	3	4	-	1	2	-	-	-	4
	Ytre Nordfjord	32	14	8	1	3	1	1	-	-	-	-	2	2
	Indviken	27	11	7	4	2	3	-	-	-	-	-	-	-
XV.	Vestre Søndmør	59	32	10	7	-	2	2	-	2	2	-	-	2
	Indre Søndmør	57	14	10	20	10	-	1	-	-	1	-	-	1
	Østre Søndmør	12	3	3	3	1	-	-	-	-	1	-	-	1
	Ørskog	46	15	18	-	7	-	3	-	-	-	-	-	3
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund by	287	53	74	46	31	9	6	7	4	9	7	16	26
	Bygder	79	16	17	7	9	4	10	6	2	2	2	1	3
	Ytre Romsdal:													
	Molde by	45	9	1	1	4	1	-	1	1	4	2	15	6
	Bygder	50	5	8	12	6	6	-	2	-	1	2	4	4
	Indre Romsdal	22	1	8	1	2	2	-	-	-	-	-	1	7
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund by	286	58	68	30	2	-	11	17	11	7	23	28	31
	Bygder	42	6	4	5	5	3	5	-	-	-	2	3	9
	Sundalen	10	2	1	1	2	2	1	-	-	-	-	1	-
	Surendalen	34	4	7	6	2	2	2	-	-	1	1	4	4
	Nordre Nordmør	39	3	15	2	1	3	1	-	-	-	-	3	11
XVI.	Trondhjem by	666	398	222	24	13	-	-	-	-	-	4	2	3
	Strinden	121	34	32	17	10	6	5	3	4	2	5	-	3
	Røros	68	3	12	16	9	4	7	3	1	5	-	1	7
	Guldalen	40	12	12	4	3	-	2	2	1	1	2	1	-
	Opdal	57	9	19	11	8	-	3	1	3	2	-	-	1
	Orkedalen	238	60	66	26	14	12	11	15	7	3	10	8	6
	Hevne	8	-	-	1	2	1	4	-	-	-	-	-	-
	Hitteren	6	2	-	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-
	Ytre Fosen	23	10	11	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Fosen	16	4	4	6	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Fosen	30	9	16	-	1	-	-	-	-	1	-	1	-

i. Influensa (forts.).

Tabel XL (forts.).

	Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XVII.	Stjørdalen	66	7	28	21	2	-	-	1	-	3	-	1	2
	Frosta	28	7	7	6	1	3	1	-	-	-	1	2	-
	Levanger:													
	Levanger by	7	-	-	1	-	1	2	1	-	-	1	1	-
	Bygder	72	14	1	2	10	4	16	7	2	1	-	6	9
	Inderøen	26	5	2	2	3	-	3	2	1	2	-	4	2
	Stenkjær:													
	Stenkjær by	44	3	11	5	3	3	1	3	3	-	3	5	4
	Bygder	88	12	23	12	12	3	4	5	4	3	2	4	4
	Grong	71	44	22	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Namsos:													
	Namsos by	37	24	8	3	-	-	-	-	-	-	-	2	-
	Bygder	29	7	12	3	1	2	-	-	-	1	3	-	-
	Fosnes	48	29	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kolvereid	10	-	-	-	5	-	2	-	-	-	-	-	3
	Vikten	14	2	1	1	-	-	1	1	-	2	2	1	3
XVIII.	Brønnøy	4	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	Alstahaug	73	4	30	15	6	3	-	-	-	-	5	4	6
	Vefsen:													
	Mosjøen by	39	10	23	3	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	Bygder	34	5	19	4	3	-	1	1	1	-	-	-	-
	Ranen	63	7	19	10	9	7	2	2	-	-	-	1	6
	Lurøy	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bodø:													
	Bodin	19	1	1	-	4	-	2	3	-	3	1	-	4
	Skjerstad	67	8	13	7	4	1	5	6	-	3	6	7	7
	Steigen	36	6	6	2	1	4		2	5	3	3	3	1
	Hamarøy	10	1	3	-	2	-	2	-	2	-	-	-	-
	Lødingen	37	8	9	-	1	-	6	2	1	1	3	3	3
	Ofoten:													
	Narvik by	259	91	8	26	20	11	3	3	8	16	10	21	42
	Bygder	70	22	7	8	2	4	2	3	5	2	1	6	8
	Værøy	8	-	-	3	4	-	1	-	-	-	-	-	-
	Flakstad	14	-	13	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Buksnes	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	6
	Austlofoten	24	7	6	4	1	1	-	-	-	-	1	4	1
	Hadsel	17	3	1	2	1	-	1	1	2	-	2	-	2
	Sortland	65	34	17	11	1	-	-	-	-	-	-	1	1
	Under lofotfisket	15	-	10	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes:													
	Harstad by	7	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ibbestad	23	3	1	4	-	-	-	2	-	-	1	7	5
	Tranøy	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Lenvik	7	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	3	3
	Maalselven	7	1	2	-	-	-	-	-	2	1	-	-	1
	Balsfjorden	4	-	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-
	Tromsø:													
	Tromsø by	54	6	19	15	-	-	2	1	-	3	2	3	3
	Bygder	7	-	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XX.	Hammerfest:													
	Hammerfest by	20	1	4	-	8	2	1	-	-	2	2	-	-
	Bygder	28	-	4	10	2	3	2	-	-	1	-	-	6
	Maasø	18	4	3	-	2	2	1	1	1	2	-	1	1

i. Influensa (forts.).

Tabel XL (forts.). Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Lebesby	3	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Gamvik	8	-	4	-	-	-	1	-	1	-	1	1	-
Tanen	7	-	-	5	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Vardø:													
Vardø by	39	5	2	3	1	15	5	1	2	-	1	3	1
Vadsø:													
Vadsø by	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Sydvaranger	15	1	2	-	-	-	1	1	-	1	3	5	1

k. Lungebetændelse *(pneumonia crouposa)*.

I.	Kristiania	649	67	73	69	57	40	61	39	26	41	73	55	48
II.	Aker	251	24	34	24	31	20	10	12	6	11	17	35	27
	Ullensaker	147	6	20	15	35	19	3	7	4	4	3	8	23
	Høland	82	18	19	7	11	4	2	1	2	-	7	6	5
	Follo:													
	Drøbak by	5	-	-	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Bygder	86	15	9	9	13	8	6	9	1	5	-	8	3
III.	Eidsberg	103	11	13	11	12	10	12	2	-	4	10	9	9
	Moss:													
	Moss by	137	26	17	12	5	8	11	4	4	8	13	15	14
	Bygder	103	15	20	14	13	9	4	5	4	2	7	2	8
	Fredrikstad stadsfysik.	162	24	18	14	15	19	21	10	6	9	12	5	9
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg by	130	25	25	11	3	8	7	4	3	4	13	12	15
	Bygder	354	67	56	57	24	24	13	18	5	12	34	29	15
	Hvaler:													
	Fredrikshald by	65	6	9	10	6	7	2	-	-	3	10	5	7
	Bygder	100	13	16	15	14	12	2	5	-	2	2	7	7
IV.	Drammen stadsfysikat	163	20	11	15	20	23	14	8	8	6	17	11	10
	Drammen distrikt:													
	Holmsbu by	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	105	10	12	14	13	11	12	5	3	4	4	5	12
	Ringerike:													
	Hønefoss by	35	8	7	1	4	1	2	-	1	1	-	3	7
	Bygder	132	23	15	14	5	14	8	5	3	5	8	16	16
	Modum	243	37	19	28	35	28	16	14	4	7	11	22	22
	Nes	9	-	1	-	2	1	-	1	-	-	-	1	3
	Aal	7	1	2	-	-	1	-	-	-	-	1	-	2
	Sandsvær:													
	Kongsberg by	25	6	2	2	4	3	3	-	-	1	2	1	1
	Bygder	32	3	5	1	4	1	7	4	1	1	1	3	1
	Rollag	6	-	1	1	2	-	-	1	-	-	-	-	1
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg by	39	7	3	7	1	1	4	2	3	1	4	2	4
	Horten by	73	7	6	4	2	11	6	7	7	2	5	9	7
	Bygder	111	11	11	16	18	15	4	4	5	6	7	7	7
	Hof:													
	Holmestrand by	7	1	-	-	1	-	-	-	-	-	2	3	-
	Svelvik by	7	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	2	1
	Bygder	75	3	12	11	16	5	5	4	2	-	4	5	8

k. Lungebetændelse (forts.).

Tabel XL (forts.).

	Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Larvik:													
	Larvik by	47	6	5	2	5	2	6	1	4	3	5	4	4
	Sandefjord by	38	3	6	2	2	6	7	1	1	2	6	-	2
	Bygder	65	11	11	6	5	9	5	1	1	4	3	6	3
VI.	Solør og Odalen:													
	Kongsvinger by	13	3	-	1	-	1	1	3	-	2	-	1	1
	Bygder	108	14	20	14	12	14	7	7	-	2	4	6	8
	Hedemarken:													
	Hamar by	25	3	4	4	-	2	-	-	-	2	5	-	5
	Bygder	245	37	45	27	27	22	19	11	5	6	6	20	20
	Søndre Østerdalen	192	24	25	23	24	24	15	8	9	5	8	11	16
	Trysil	36	10	5	6	4	3	-	2	2	-	3	1	-
	Engerdalen	5	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-	1	-
	Rendalen	20	6	3	5	2	-	-	-	1	1	2	-	-
	Tønset	61	3	9	7	8	3	4	3	3	6	5	4	6
VII.	Hadeland og Land	112	17	12	23	13	12	7	3	1	3	3	5	13
	Søndre Valdres	31	5	4	3	8	4	1	1	-	2	2	1	-
	Nordre Valdres	18	1	3	5	3	-	1	-	-	-	1	1	3
	Toten:													
	Gjøvik by	13	-	2	1	1	-	-		3	3	1	1	1
	Bygder	101	22	19	10	9	9	6	-	2	2	8	3	11
	Faaberg:													
	Lillehammer by	38	5	7	3	4	5	3	-	3	-	1	-	7
	Bygder	33	2	5	4	8	1	-	1	2	2	2	2	4
	Ringebu	29	5	2	5	6	3	1	1	2	1	1	-	2
	Lom	15	1	2	1	3	4	3	-	-	-	1	-	-
	Lesje	38	1	-	5	11	6	7	3	-	-	2	2	1
VIII.	Skien:													
	Skien by	50	9	9	7	1	6	4	1	1	3	3	2	4
	Porsgrund by	26	2	3	3	3	2	-	1	1	1	4	4	2
	Brevik by	12	1	7	-	1	1	-	-	-	2	-	-	-
	Bygder	57	6	12	6	6	8	1	1	1	4	3	-	9
	Kragerø:													
	Kragerø by	51	2	12	3	7	7	4	4	3	3	2	1	3
	Langesund by	10	1	1	2	2	1	2	-	-	-	1	-	-
	Bygder	31	-	4	9	7	4	3	-	-	-	-	1	3
	Hollen	26	4	3	2	1	5	1	2	-	-	3	3	2
	Sauland:													
	Notodden by	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	10	7
	Bygder	11	-	-	-	1	6	-	-	-	-	-	2	2
	Kviteseid	15	-	3	3	1	2	3	-	-	-	1	1	1
	Laardal	15	3	1	4	1	2	-	1	1	-	2	-	-
	Tinn	9	3	-	1	-	2	-	-	-	-	1	2	-
IX.	Østre Nedenes:													
	Risør by	7	-	1	-	-	-	1	2	1	-	1	-	1
	Tvedestrand by	7	1	2	-	2	-	1	-	-	-	-	1	-
	Bygder	54	11	6	14	5	4	2	-	1	2	4	3	2
	Vestre Nedenes:													
	Arendal by	63	9	6	5	9	7	3	5	1	2	3	5	8
	Grimstad by	23	1	4	3	6	4	2	2	1	-	-	-	-
	Lillesand by	8	3	-	2	-	1	-	-	-	-	-	1	1
	Bygder	99	13	3	15	9	11	8	6	3	5	13	5	8
	Aamli	19	1	1	3	6	2	3	1	-	-	-	1	1
	Evje	5	-	3	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
	Sætersdalen	18	-	-	3	2	2	2	1	-	-	4	3	1

k. Lungebetændelse (forts.).

Tabel XL (forts.). Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
X.	Kristiansand by	57	5	12	2	6	9	2	3	1	2	3	3	8
	Oddernes:													
	Mandal by	10	7	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	32	9	7	3	3	1	2	2	-	-	2	1	2
	Undal	40	4	3	8	2	-	1	1	-	1	-	-	-
	Lyngdal	4	-	-	1	-	-	1	-	-	-	1	1	-
	Vanse:													
	Farsund by	6	-	1	-	3	-	-	1	-	-	-	-	1
	Bygder	13	1	-	1	1	2	4	3	-	1	-	-	-
	Flekkefjord:													
	Flekkefjord by	10	2	3	-	-	1	-	-	2	1	1	-	-
	Bygder	20	3	7	5	-	1	-	1	-	2	1	-	-
XI.	Sogndal:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Egersund:													
	Egersund by	16	3	4	3	-	-	-	1	-	1	1	-	3
	Bygder	27	2	3	2	5	8	3	-	-	1	-	-	3
	Sandnes:													
	Sandnes by	28	3	4	2	2	3	3	1	2	-	-	4	4
	Bygder	100	11	17	16	9	5	3	8	4	7	4	11	5
	Stavanger stadsfysikat	415	58	47	46	52	59	23	9	8	23	27	17	46
	Stavanger distrikt	8	3	-	1	2	-	-	-	-	2	-	-	-
	Sand	11	-	-	3	4	-	-	2	-	-	1	1	-
	Finnø	32	4	7	6	3	2	-	1	1	3	1	2	2
	Karmøen:													
	Skudeneshavn by	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kopervik by	14	2	4	5	-	1	-	-	1	-	-	-	1
	Bygder	47	10	9	4	2	8	2	-	2	1	1	3	5
	Haugesund:													
	Haugesund by	152	7	10	17	17	5	12	17	7	8	9	19	24
	Bygder	13	1	2	1	-	-	-	1	-	2	-	2	4
XII.	Sveio og Vikebygd	6	-	2	-	3	-	-	-	-	1	-	-	-
	Indre Søndhordland	51	3	3	7	7	8	5	5	4	1	2	5	1
	Ytre Søndhordland	27	-	1	2	3	2	6	3	3	2	3	-	2
	Tysnes	54	12	6	6	3	9	8	2	2	-	3	-	3
	Indre Hardanger	39	6	4	2	10	3	3	1	2	-	3	4	1
	Ytre Hardanger	49	5	8	8	6	3	-	1	-	1	-	6	11
	Voss	76	19	11	7	5	6	5	4	3	-	1	13	2
	Søndre Midthordland	38	9	6	2	3	2	1	-	1	3	1	2	8
	Nordre Midthordland	25	3	6	2	4	1	2	1	2	2	1	-	1
	Osterøen	64	12	9	1	7	15	1	5	1	1	3	6	3
	Alversund	9	2	2	1	-	1	-	1	-	-	1	1	-
	Lindaas	57	8	-	2	11	11	3	2	2	1	6	2	9
XIII.	Bergen	433	64	49	37	37	31	16	14	15	21	27	43	79
XIV.	Lærdal	10	-	-	1	2	-	1	-	-	1	2	1	2
	Lyster	20	4	10	3	2	-	-	-	-	-	-	-	1
	Sogndal	42	6	13	4	3	2	6	-	1	2	1	2	2
	Vik	35	4	9	6	5	2	3	-	-	-	-	3	3
	Gulen	30	6	6	3	3	2	2	1	1	1	1	2	2
	Kirkebø	24	4	2	3	5	2	1	1	1	-	2	2	1
	Ytre Søndfjord	29	9	1	4	2	5	2	1	2	1	1	-	1
	Indre Søndfjord	42	5	11	4	1	3	4	2	-	1	6	5	-
	Kinn:													
	Florø by	26	8	2	1	1	-	2	-	2	4	4	1	1
	Bygder	51	9	8	2	9	3	4	4	3	2	2	1	4

k. Lungebetændelse (forts.).

Tabel XL (forts.). Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Ytre Nordfjord	53	1	9	5	11	7	11	4	2	1	2	-	-
	Nordfjordeidet	26	8	4	1	1	2	1	-	-	-	4	2	3
	Gloppen	37	7	4	3	2	5	3	2	-	1	1	2	7
	Indviken	34	8	6	3	2	4	-	-	-	2	2	3	4
XV.	Vestre Søndmør	68	12	3	7	14	5	6	6	2	3	5	3	2
	Indre Søndmør	24	6	4	1	2	3	2	2	1	-	-	1	2
	Østre Søndmør	38	10	7	2	1	6	3	2	2	-	-	1	4
	Ørskog	14	-	-	1	-	2	-	2	-	1	2	2	4
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund by	73	9	8	8	6	11	8	3	2	4	5	3	6
	Bygder	41	7	6	1	6	5	3	-	2	-	6	3	2
	Ytre Romsdal:													
	Molde by	5	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	2	-
	Bygder	74	21	13	11	6	6	4	-	3	1	2	3	4
	Indre Romsdal	25	3	3	3	5	2	1	1	-	-	2	4	1
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund by	86	8	8	5	4	2	6	7	3	5	8	12	18
	Bygder	65	10	8	6	13	6	3	7	2	2	4	2	2
	Sundalen	13	-	-	2	6	1	-	-	1	1	1	-	1
	Surendalen	20	2	7	2	1	2	1	-	-	1	1	3	-
	Nordre Nordmør	17	1	-	2	1	1	2	1	-	2	1	3	3
XVI.	Trondhjem by	410	46	64	31	39	39	37	16	11	14	26	27	60
	Strinden	64	6	2	8	8	8	6	4	5	-	6	3	8
	Selbu	21	4	5	2	3	2	2	-	-	1	1	-	1
	Røros	16	-	2	-	3	3	3	-	-	1	3	1	-
	Guldalen	132	15	28	25	22	12	8	5	-	-	7	2	8
	Opdal	19	3	2	2	2	3	-	-	-	-	-	4	3
	Orkedalen	100	11	18	11	17	15	8	3	5	3	4	2	3
	Hevne	21	5	5	2	4	3	-	1	1	-	-	-	-
	Hitteren	16	1	4	2	1	3	-	1	1	1	-	1	1
	Ytre Fosen	20	3	2	2	2	4	1	1	1	1	2	-	1
	Indre Fosen	27	5	6	2	6	3	3	-	2	-	-	-	-
	Nordre Fosen	16	3	1	1	1	-	1	-	-	2	2	3	2
XVII.	Stjørdalen	110	7	13	12	18	10	12	6	-	2	6	15	9
	Frosta	22	7	3	1	5	2	2	-	-	-	1	-	1
	Levanger:													
	Levanger by	52	-	-	-	-	1	-	49	-	-	-	1	1
	Bygder	63	10	5	4	4	15	6	9	-	-	1	6	3
	Inderøen	38	3	5	1	6	4	6	1	1	-	3	3	5
	Stenkjær:													
	Stenkjær by	6	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2	1	1
	Bygder	34	6	7	4	2	1	3	1	-	1	2	4	3
	Grong	14	2	-	1	1	-	2	1	-	2	1	2	2
	Lierne	11	1	-	1	1	-	-	-	-	1	2	4	1
	Namsos:													
	Namsos by	28	9	5	1	4	2	-	-	-	-	1	6	-
	Bygder	31	7	4	5	5	1	-	-	1	3	-	3	2
	Fosnes	17	8	2	-	1	-	-	-	1	1	1	2	1
	Kolvereid	3	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vikten	11	-	3	-	-	3	-	2	1	-	-	-	2
XVIII.	Brønnøy	22	3	1	1	4	3	-	1	2	1	3	2	1
	Alstahaug	10	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-	2	2
	Vefsen:													
	Mosjøen by	3	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
	Bygder	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

k. Lungebetændelse (forts.).

Tabel XL (forts.).

	Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Ranen	25	2	3	4	7	1	-	3	1	1	1	2	-
	Lurøy	21	1	-	2	4	1	1	4	2	1	-	4	1
	Gildeskaal	5	-	1	1	1	-	-	1	-	-	-	1	1
	Bodø:													
	Bodø by	27	3	5	1	1	5	1	1	1	2	-	3	4
	Bodin	9	1	-	1	-	1	2	-	3	-	1	-	-
	Folden	7	-	-	-	-	3	2	1	1	-	-	-	-
	Skjerstad	25	8	3	2	1	3	1	-	1	1	1	4	-
	Steigen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Hamarøy	3	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-
	Lødingen	17	2	2	-	3	1	-	1	1	1	1	1	4
	Ofoten:													
	Narvik by	30	4	1	3	9	2	5	2	-	-	1	2	1
	Bygder	26	4	2	7	4	2	1	-	1	1	2	1	1
	Værøy	4	1	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Flakstad	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Buksnes	15	-	-	-	2	4	2	2	1	1	1	1	1
	Austlofoten	17	-	4	3	-	1	-	1	-	1	3	1	3
	Hadsel	26	2	9	4	1	4	1	-	-	1	2	1	1
	Sortland	31	3	2	2	11	1	2	2	1	1	1	3	2
	Under lofotfisket	13	-	7	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes:													
	Harstad by	11	1	-	1	1	-	5	1	1	-	-	1	-
	Bygder	24	4	3	-	2	2	-	2	3	4	-	2	2
	Ibbestad	41	5	2	5	1	-	5	-	7	4	2	5	5
	Tranøy	13	1	-	-	1	2	1	1	1	1	3	-	2
	Lenvik	6	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	2
	Berg	6	2	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	1
	Maalselven	12	2	2	3	2	1	-	1	-	-	-	1	-
	Balsfjorden	6	2	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1
	Tromsø:													
	Tromsø by	27	2	5	2	5	-	-	1	6	1	2	3	-
	Lyngen	10	1	-	1	1	3	1	1	1	-	-	1	-
	Karlsøy	14	-	1	3	2	3	1	2	-	2	-	-	-
	Skjervøy	3	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-
XX.	Alten	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Talvik	3	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Loppen	3	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Hammerfest:													
	Hammerfest by	10	-	1	-	-	1	1	-	-	5	-	1	1
	Bygder	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
	Maasø	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Kistrand	4	1	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Lebesby	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Gamvik	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tanen	5	-	-	1	-	-	1	1	-	1	-	-	1
	Vardø:													
	Vardø by	50	6	3	1	2	5	11	6	3	4	8	-	1
	Bygder	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vadsø:													
	Vadsø by	28	5	4	3	4	1	1	6	1	1	2	-	-
	Bygder	15	-	1	-	2	4	1	4	1	-	1	1	-
	Sydvaranger	26	1	1	-	3	4	4	1	2	3	2	5	-

FOREKOMSTEN

AV

TYFOIDFEBER

I NORGE

I 1913

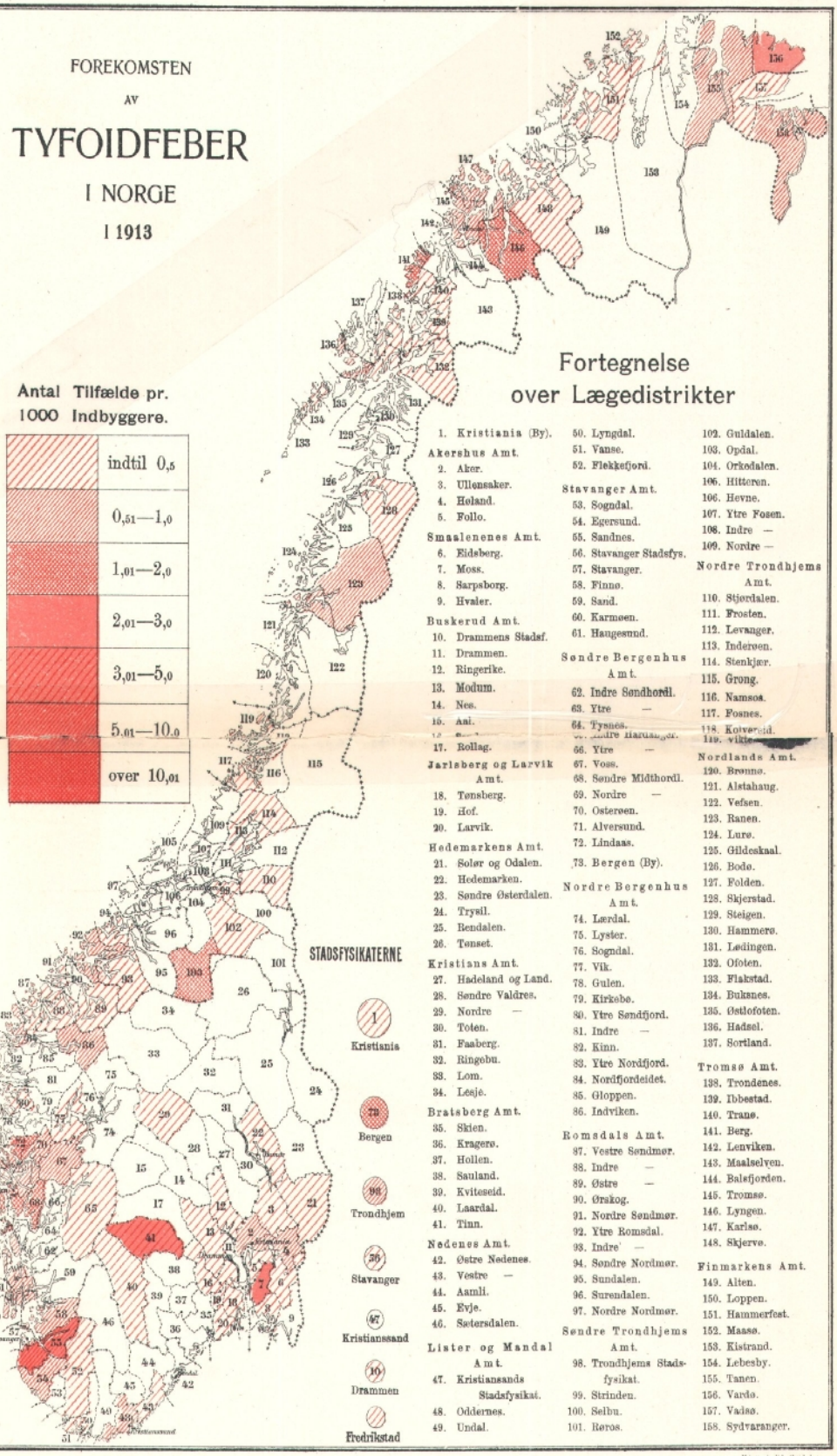

Fortegnelse over Lægedistrikter

1. Kristiania (By).

Akershus Amt.

2. Aker.
3. Ullensaker.
4. Høland.
5. Follo.

Smaalenenes Amt.

6. Eidsberg.
7. Moss.
8. Sarpsborg.
9. Hvaler.

Buskerud Amt.

10. Drammens Stadsf.
11. Drammen.
12. Ringerike.
13. Modum.
14. Nes.
15. Ådal.
16. [illegible]
17. Rollag.

Jarlsberg og Larvik Amt.

18. Tønsberg.
19. Hof.
20. Larvik.

Hedemarkens Amt.

21. Solør og Odalen.
22. Hedemarken.
23. Søndre Østerdalen.
24. Trysil.
25. Rendalen.
26. Tønset.

Kristians Amt.

27. Hadeland og Land.
28. Søndre Valdres.
29. Nordre —
30. Toten.
31. Faaberg.
32. Ringebu.
33. Lom.
34. Lesje.

Bratsberg Amt.

35. Skien.
36. Kragerø.
37. Hollen.
38. Sauland.
39. Kviteseid.
40. Laardal.
41. Tinn.

Nedenes Amt.

42. Østre Nedenes.
43. Vestre —
44. Aamli.
45. Evje.
46. Sætersdalen.

Lister og Mandal Amt.

47. Kristiansands Stadsfysikat.
48. Oddernes.
49. Undal.
50. Lyngdal.
51. Vanse.
52. Flekkefjord.

Stavanger Amt.

53. Sogndal.
54. Egersund.
55. Sandnes.
56. Stavanger Stadsfys.
57. Stavanger.
58. Finnø.
59. Sand.
60. Karmøen.
61. Hangesund.

Søndre Bergenhus Amt.

62. Indre Søndhordl.
63. Ytre —
64. Tysnes.
65. [illegible]
66. Ytre —
67. Voss.
68. Søndre Midthordl.
69. Nordre —
70. Osterøen.
71. Alversund.
72. Lindaas.
73. Bergen (By).

Nordre Bergenhus Amt.

74. Lærdal.
75. Lyster.
76. Sogndal.
77. Vik.
78. Gulen.
79. Kirkebø.
80. Ytre Søndfjord.
81. Indre —
82. Kinn.
83. Ytre Nordfjord.
84. Nordfjordeidet.
85. Gloppen.
86. Indviken.

Romsdals Amt.

87. Vestre Søndmør.
88. Indre —
89. Østre —
90. Ørskog.
91. Nordre Søndmør.
92. Ytre Romsdal.
93. Indre —
94. Søndre Nordmør.
95. Sundalen.
96. Surendalen.
97. Nordre Nordmør.

Søndre Trondhjems Amt.

98. Trondhjems Stadsfysikat.
99. Strinden.
100. Selbu.
101. Røros.
102. Guldalen.
103. Opdal.
104. Orkedalen.
105. Hitteren.
106. Hevne.
107. Ytre Fosen.
108. Indre —
109. Nordre —

Nordre Trondhjems Amt.

110. Stjørdalen.
111. Frosten.
112. Levanger.
113. Inderøen.
114. Stenkjær.
115. Grong.
116. Namsos.
117. Fosnes.
118. Kolvereid.
119. Vikten.

Nordlands Amt.

120. Brønnø.
121. Alstahaug.
122. Vefsen.
123. Ranen.
124. Lurø.
125. Gildeskaal.
126. Bodø.
127. Folden.
128. Skjerstad.
129. Steigen.
130. Hammerø.
131. Lødingen.
132. Ofoten.
133. Flakstad.
134. Buknes.
135. Østlofoten.
136. Hadsel.
137. Sortland.

Tromsø Amt.

138. Trondenes.
139. Ibbestad.
140. Tranø.
141. Berg.
142. Lenviken.
143. Maalselven.
144. Balsfjorden.
145. Tromsø.
146. Lyngen.
147. Karlsø.
148. Skjervø.

Finmarkens Amt.

149. Alten.
150. Loppen.
151. Hammerfest.
152. Maasø.
153. Kistrand.
154. Lebesby.
155. Tanen.
156. Vardø.
157. Vadsø.
158. Sydvaranger.

Kristiania 10. Arbeidag.

DØDELIGHEDEN

AV

LUNGETUBERKULOSE

I NORGE

fremstillet amtsvis

i Treaaret 1911–1913

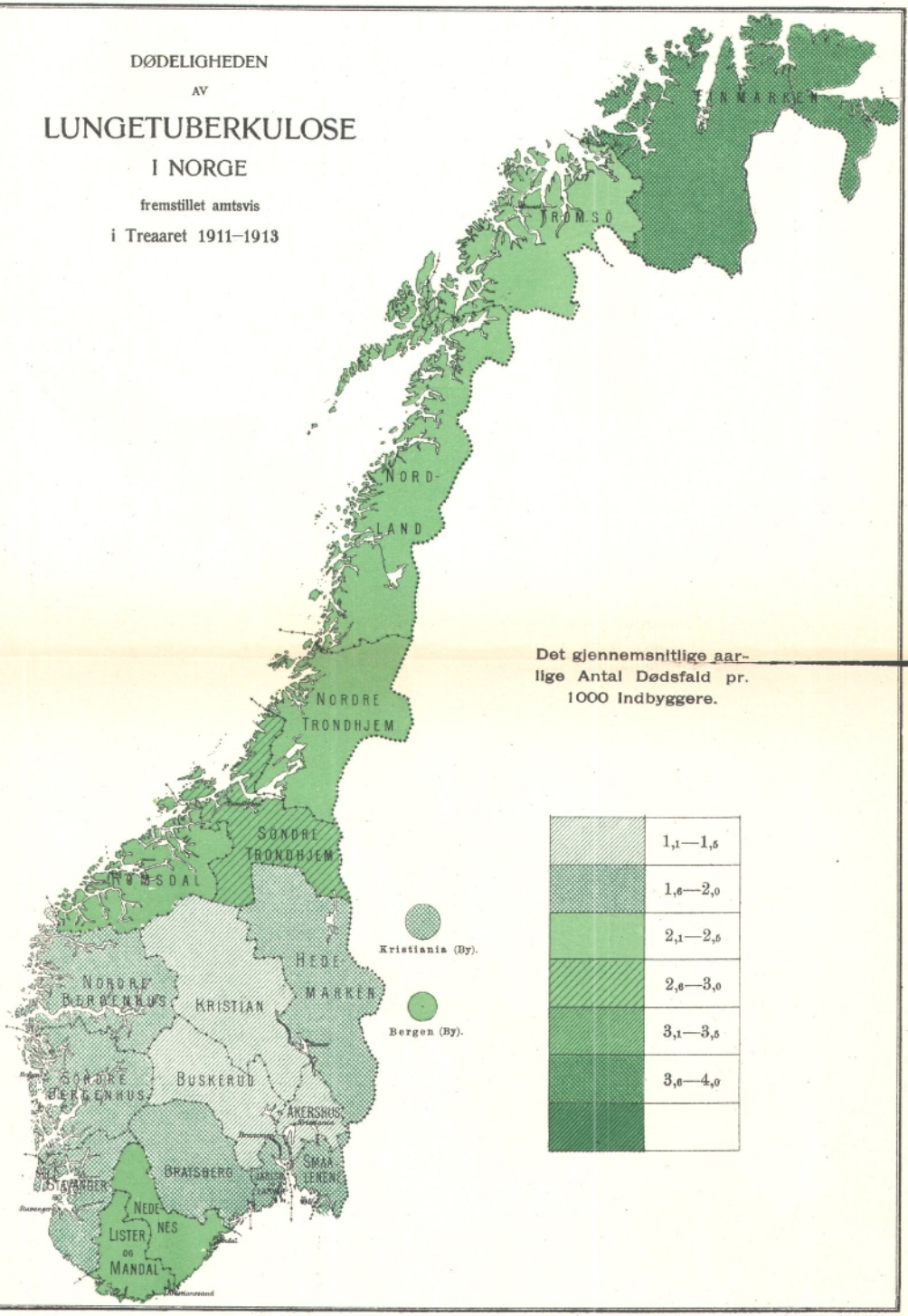

Kristiania lith. Aktietrykk.

FOREKOMSTEN

AV

DIFTERI

I NORGE

I 1913

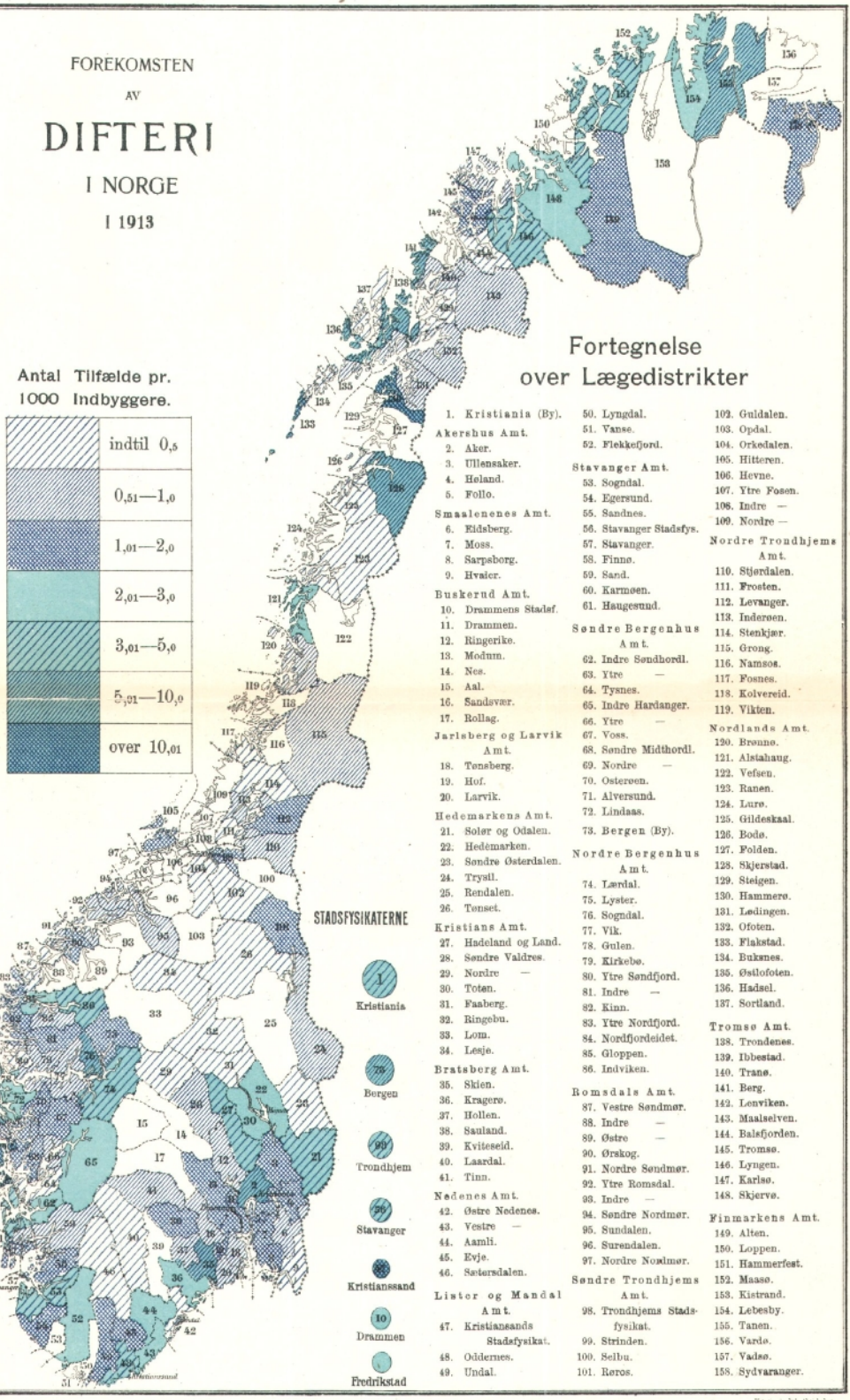

Fortegnelse over Lægedistrikter

1. Kristiania (By).

Akershus Amt.

2. Aker.
3. Ullensaker.
4. Høland.
5. Follo.

Smaalenenes Amt.

6. Eidsberg.
7. Moss.
8. Sarpsborg.
9. Hvaler.

Buskerud Amt.

10. Drammens Stadsf.
11. Drammen.
12. Ringerike.
13. Modum.
14. Nes.
15. Aal.
16. Sandsvær.
17. Rollag.

Jarlsberg og Larvik Amt.

18. Tønsberg.
19. Hof.
20. Larvik.

Hedemarkens Amt.

21. Solør og Odalen.
22. Hedemarken.
23. Søndre Østerdalen.
24. Trysil.
25. Rendalen.
26. Tønset.

Kristians Amt.

27. Hadeland og Land.
28. Søndre Valdres.
29. Nordre —
30. Toten.
31. Faaberg.
32. Ringebu.
33. Lom.
34. Lesje.

Bratsberg Amt.

35. Skien.
36. Kragerø.
37. Hollen.
38. Sauland.
39. Kviteseid.
40. Laardal.
41. Tinn.

Nedenes Amt.

42. Østre Nedenes.
43. Vestre —
44. Aamli.
45. Evje.
46. Sætersdalen.

Lister og Mandal Amt.

47. Kristiansands Stadsfysikat.
48. Oddernes.
49. Undal.
50. Lyngdal.
51. Vanse.
52. Flekkefjord.

Stavanger Amt.

53. Sogndal.
54. Egersund.
55. Sandnes.
56. Stavanger Stadsfys.
57. Stavanger.
58. Finnø.
59. Sand.
60. Karmøen.
61. Haugesund.

Søndre Bergenhus Amt.

62. Indre Søndhordl.
63. Ytre —
64. Tysnes.
65. Indre Hardanger.
66. Ytre —
67. Voss.
68. Søndre Midthordl.
69. Nordre —
70. Osterøen.
71. Alversund.
72. Lindaas.
73. Bergen (By).

Nordre Bergenhus Amt.

74. Lærdal.
75. Lyster.
76. Sogndal.
77. Vik.
78. Gulen.
79. Kirkebø.
80. Ytre Søndfjord.
81. Indre —
82. Kinn.
83. Ytre Nordfjord.
84. Nordfjordeidet.
85. Gloppen.
86. Indviken.

Romsdals Amt.

87. Vestre Søndmør.
88. Indre —
89. Østre —
90. Ørskog.
91. Nordre Søndmør.
92. Ytre Romsdal.
93. Indre —
94. Søndre Nordmør.
95. Sundalen.
96. Surendalen.
97. Nordre Nordmør.

Søndre Trondhjems Amt.

98. Trondhjems Stadsfysikat.
99. Strinden.
100. Selbu.
101. Røros.
102. Guldalen.
103. Opdal.
104. Orkedalen.
105. Hitteren.
106. Hevne.
107. Ytre Fosen.
108. Indre —
109. Nordre —

Nordre Trondhjems Amt.

110. Stjørdalen.
111. Frosten.
112. Levanger.
113. Inderøen.
114. Stenkjær.
115. Grong.
116. Namsos.
117. Fosnes.
118. Kolvereid.
119. Vikten.

Nordlands Amt.

120. Brønnø.
121. Alstahaug.
122. Vefsen.
123. Ranen.
124. Lurø.
125. Gildeskaal.
126. Bodø.
127. Folden.
128. Skjerstad.
129. Steigen.
130. Hammerø.
131. Lødingen.
132. Ofoten.
133. Flakstad.
134. Buksnes.
135. Østlofoten.
136. Hadsel.
137. Sortland.

Tromsø Amt.

138. Trondenes.
139. Ibbestad.
140. Tranø.
141. Berg.
142. Lenviken.
143. Maalselven.
144. Balsfjorden.
145. Tromsø.
146. Lyngen.
147. Karlsø.
148. Skjervø.

Finmarkens Amt.

149. Alten.
150. Loppen.
151. Hammerfest.
152. Maasø.
153. Kistrand.
154. Lebesby.
155. Tanen.
156. Vardø.
157. Vadsø.
158. Sydvaranger.

Kristiania 1ste Afdeling

B. Beretninger

for de enkelte civile overøvrighetsdistrikter.

I. Kristiania by.

	Flate-indhold i km.²	Tilstede-værende indbyggere den 3dje decbr. 1910.	Antal læger.	Tand-læger.	Jord-mødre.
Kristiania Stadsfysikat	16,55	242 850	[1]) 289	[1]) 151	110

[1]) Efter den officielle fortegnelse over autoriserte læger, tandlæger og dyrlæger for 1913.

Ifølge den kommunale folketælling den 2den februar 1914 hadde Kristiania by en hjemmehørende folkemængde av 251 446. Ifølge helseraadets beretning for 1913 var antallet av de i byen hjemmehørende levende fødte barn 5 483; beregnet efter folkemængden den 2den februar 1914 blir fødselstallet 21,80 pr. 1 000 indbyggere (i 1912 23,9, i 1911 22,53, i 1910 22,90)

Sundhetstilstanden maa, saavidt der kan dømmes efter de av lægerne anmeldte sygdomstilfælde av epidemisk og smitsom art og av antallet av dødsfald, fremdeles betegnes som meget god. — En større epidemi av skarlagensfeber har hersket, likesom difteri (croup) har et stort antal angrepne; forøvrig viser de fleste andre sygdomme av epidemisk art mindre tal end i aaret forut. Det samlede antal anmeldte tilfælde av disse sygdomme utgjorde 14 956 med 687 dødsfald, mot henholdsvis 16 480 og 880 i 1912. — Bemerkningen i den trykte beretning for 1912 om sundhetstilstanden og medicinalforholdene paa side 1 om forsømmeligheten med hensyn til anmeldelse av mange av de epidemiske sygdomme, har vistnok fremdeles sin gyldighet.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde efter de av det statistiske centralbyraa meddelte tabeller over folkemængdens bevægelse 3 385 og dødeligheten 13,5 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (250 472). I 1912 var dødeligheten 14,4 pro mille.

Til helseraadet indkom anmeldelse om 3 186 dødsfald, indtruffet inden byens grænser. De fordeler sig saaledes paa de forskjellige maaneder:

Januar	283	Mai	296	September	213
Februar	281	Juni	256	Oktober	233
Mars	324	Juli	257	November	254
April	281	August	229	December	279

Dødsfaldenes fordeling paa de forskjellige sogn og dødeligheten inden disse i forhold til den hjemmehørende folkemængde ved aarets utgang sees av følgende tabel:

Sogn.	Flate-indhold i km.[2]	Hjemme-hørende folke-mængde.[2])	Til helseraadet meldte dødsfald.	Dødelighets-forhold pro mille.
Vor Frelser	1,07	8 829	127	14,38
Johannes	0,63	14 668	190	12,95
Trefoldighet	1,00	19 348	258	13,33
Jakob	0,48	13 214	161	12,18
Frogner	1,69	16 912	123	7,27
Uranienborg	0,95	13 478	125	9,27
Fagerborg	0,77	16 001	164	10,24
Gamle Aker	1,83	22 630	311	13,74
Sagene	2,34	22 162	285	12,85
Paulus	0,50	23 011	253	10,99
Petrus	1,34	21 693	319	14,70
Grønland	0,63	22 635	362	15,99
Kampen	0,68	17 884	234	13,08
Oslo	1,68	7 925	111	14,00
Vaalerengen	0,70	11 056	163	14,74
Samtlige sogn	[1]) 16,29	251 446	3 186	12,67

[1]) Heri ikke medtat det av ferskvand dækkede areal. [2]) Efter folketællingen 2den februar 1914.

Nedenstaaende tabel gir en oversigt over dødeligheten (pro mille) av folkemængden ved aarets utgang i tiden 1860—1913. De til helseraadet indkomne opgaver over indtrufne dødsfald er lagt til grund for beregningen:

Aar.	Folke-mængde[1])	Dødelig-het pro mille.	Aar.	Folke-mængde.	Dødelig-het pro mille.	Aar.	Folkem. 1ste fe-bruar det flg. aar.	Dødelig-het pro mille.
1860—64	—	24,21	1900	227 626	16,34	1906	229 324	13,26
1865—69	—	22,00	1901	224 909	15,80	1907	231 687	13,41
1870—74	—	20,66	1902	225 709	14,06	1908	235 674	13,98
1875—79	—	19,93	1903	223 649	15,10	1909	240 178	13,08
1880—84	—	19,05	1904	222 373	14,32	[2]) 1910	244 038	12,12
1885—89	—	21,97	1905	226 472	16,50	1911	247 488	13,46
1890—94	—	19,03				1912	250 423	13,72
1895—99	—	17,05				1913	251 446	12,67

[1]) Folkemængden var ved aarets slutning efter beregning i 1860: 53 435, i 1864: 56 253, efter tælling i 1869: 64 935, i 1874: 75 042, i 1879: 116 801, i 1884: 128 300 og i 1891 148 213. [2]) Efter tællingen 1ste december 1910.

Om de **epidemiske sygdomme** henvises til tabellen paa side 4; den er utarbeidet efter de fra lægerne og sykehusene til helseraadet indsendte opgaver. I det følgende skal kun omtales enkelte av de herhen hørende sygdomme, idet der forøvrig henvises til sundhetskommissionens trykte beretning for 1913.

Tyfoidfeber. Av abdominaltyfus anmeldtes 33, av paratyfus 28 tilfælde. Av disse antoges 13 smittet utenfor byen. Av abdominaltyfus døde 7 personer, av paratyfus ingen. Nogen epidemisk sammenhæng mellem tilfældene kunde ikke opdages.

Epidemisk cerebrospinalmeningit. Mens der av denne sygdom i 1912 forekom 200 tilfælde, anmeldtes i 1913 36, hvorav 29 i 1ste halvaar. Der døde 24. Ogsaa dette aar blev ved hvert tilfælde hele den sykes husstand undersøkt ved kulturer fra næsesvælgrummet. Ved 172 undersøkelser blev der ikke nogen gang fundet meningokokker. Ved forespørsel i august 1914 hadde 5 av dem, som overlevet sygdommen, i mer eller mindre grad faat mén bakefter, de øvrige syntes at være sluppet uten varig mén.

Akut poliomyelit viser paany tiltagen av de angrepnes antal, idet der anmeldtes 38 tilfælde med 8 dødsfald mot henholdsvis 4 og 2 i 1912. De fleste syke behandledes i 2det halvaar. — I mai blev 2 voksne søstre i Uranienborg sogn angrepne og indlagdes i sykehus. 3 til 4 dage efter den sidstes indlæggelse blev en tredje søster syk; hun var tjenestepike i Aker, men hadde set til sine syke søstre. For ikke faa tilfælde oplystes, at sygdommen var begyndt under ophold paa landet eller umiddelbart efter hjemkomsten fra landophold. I alle saadanne tilfælde har man søkt at faa nærmere oplysninger om sygdomstilfælde paa vedkommende sted, i almindelighet dog med negativt resultat. En gang blev opdaget, at et barn $1^3/_4$ aar gammelt var blit syk 29de juni under besøk paa landet fra 20de juni til 1ste juli; da det syke barn var urolig, laa en 14 aar gammel gut med det en hel eftermiddag for at berolige det. Den 6te juli blev gutten syk av poliomyelit.

Skarlagensfeber hersket som utbredt epidemi særlig i aarets 2den halvdel. Der anmeldtes ialt 1 383 tilfælde med 23 dødsfald. Da tilfældenes antal fra september tiltok sterkt, og der fra sykehusene klagedes over vanskeligheten ved at skaffe sykehusplads, besluttedes ansat en egen epidemilæge for skarlagensfeberen. Til ham skulde alle syke anmeldes, forat han i hvert enkelt tilfælde kunde undersøke forholdene, om de var saadanne, at isolation kunde iverksættes i hjemmene.

Difteri (croup) viser omtrent samme hyppighet som aaret forut. De opførte 1 138 tilfælde er alene de med klinisk difteri; bacillebærere er ikke medregnet. Der døde 52 eller 4,56 pct. av de angrepne. Ved sygdommens motarbeidelse er brukt samme fremgangsmaate, som har været anvendt siden 1904, og som findes nærmere omtalt i de trykte beretninger for de nærmest foregaaende aar, utgit av medicinaldirektøren (i beretningen for 1912 side 6, i den for 1911 side 3, for 1910 side 3 o. s. v.). — Kun i yderst faa tilfælde træffes særlige foranstaltninger overfor bacillebærere, som findes blandt de sykes omgivelser. De profylaktiske indsprøitninger av antidifteriserum er ophørt, da publikum stillet sig mer og mer avvisende likeoverfor dem. I 1913 er derfor ingen indsprøitning utført. — For en del tilfælde av difteri om vaaren og sommeren i et enkelt strøk av byen opstod mistanke om smitte gjennem melk. Det lykkedes ogsaa at opdage smittekilden, som viste sig at være en fjøspike paa en gaard i Bærum. Hun hadde hat en «halsbyld», som dog ved nærmere undersøkelse viste sig at være difteri, idet baciller blev paavist i halsen baade hos hende og hendes lille datter. Hun hadde intet meldt om sit halsonde og fortsat med sit arbeide i fjøset. Levering av melk fra gaarden blev stanset, begge de syke indlagte i lasaret, og desinfektion foretat, hvorefter melkesalg igjen blev tillatt.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfeber (paratyfus)	61	7	61	2	4	3	2	6	3	8	6	10	8	8	1
Cerebrospinalmeningit (epid.)	36	24	36	4	7	6	4	4	5	-	1	-	1	2	2
Akut poliomyelit	38	8	38	-	1	1	2	-	4	7	5	6	8	1	3
Skarlagensfeber	1383	23	1383	100	58	86	67	79	88	79	123	185	152	188	178
Meslinger	174	22	174	25	21	10	11	23	39	30	10	4	1	-	-
Difteri (croup)	1138	52	1138	116	78	86	77	85	102	47	73	103	142	109	120
Barselfeber	13	5	13	1	-	1	-	2	1	2	-	-	2	3	1
Pyæmi, septhæmi	33	23	33	3	1	6	4	1	3	1	3	4	2	3	2
Pemfigus (hos nyfødte)	3	1	3	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	104	12	104	8	12	8	6	10	12	11	8	11	3	7	8
Røde hunde	169	-	169	12	10	24	33	25	38	10	3	5	2	5	2
Vandkopper	208	-	208	19	19	18	16	5	37	11	5	31	16	12	19
Kusma	35	-	35	11	1	-	-	3	5	-	2	5	2	2	4
Kikhoste	205	9	205	33	29	13	5	9	9	3	9	8	24	25	38
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	7077	128	7007	1074	1099	783	621	427	344	213	249	431	562	610	594
Influensa	1265	19	1265	409	406	167	53	22	9	9	18	16	51	48	57
Lungebetændelse	649	220	649	67	73	69	57	40	61	39	26	41	73	55	48
Pleurit	203	19	203	20	25	29	25	21	14	14	11	6	12	14	12
Gigtfeber	236	10	236	23	17	25	29	14	17	12	14	15	16	34	20
Akut diarré (kolerine)	1926	105	1926	136	91	104	112	145	206	199	268	242	164	144	115
Tilsammen	14956	687	14886	2063	1953	1440	1124	922	997	695	834	1123	1241	1270	1224

Alder og kjøn for de av tyfoidfeber, cerebrospinalmeningit, skarlagensfeber og difteri (croup) angrepne og døde.

	Tyfoidfeber (paratyfus).							Cerebrospinalmeningit.							Skarlagensfeber.							Difteri (croup).						
	Angrepne.			Døde.			Procent.	Angrepne.			Døde.			Procent	Angrepne.			Døde.			Procent.	Angrepne.			Døde.			Procent.
	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.		Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.		Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.		Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	
1ste halvaar	-	-	-	-	-	-	-	2	1	3	2	-	2	66,67	-	-	-	-	-	-	-	7	5	12	2	1	3	25,00
2det —	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3	-	3	3	100,00	-	-	-	-	-	-	-	16	10	26	2	2	4	15,38
1ste aar...	-	1	1	-	-	-	-	2	4	6	2	3	5	83,33	16	15	31	-	1	1	3,23	23	15	38	4	3	7	15,38
2— 3 aar	2	1	3	-	-	-	-	3	3	6	3	3	6	100,00	63	59	122	4	3	7	5,74	68	63	131	5	5	10	7,63
4— 5 —	1	-	1	-	-	-	-	6	-	6	2	-	2	33,33	116	102	218	4	3	7	3,21	87	78	165	7	7	14	8,48
6—10 —	2	3	5	-	-	-	-	4	1	5	2	-	2	40,00	268	297	565	2	2	4	0,71	154	174	328	5	7	12	3,66
11—15 —	3	5	8	-	1	1	12,50	3	2	5	2	-	2	40,00	137	184	321	3	1	4	1,25	83	111	194	1	5	6	3,09
16—20 —	2	8	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	33	38	71	-	-	-	-	44	56	100	-	-	-	-
21—25 —	6	5	11	1	1	2	18,18	2	1	3	1	1	2	66,67	15	15	30	-	-	-	-	24	54	78	-	-	-	-
26—30 —	4	5	9	1	-	1	11,10	1	-	1	1	-	1	100,00	8	7	15	-	-	-	-	16	39	55	-	2	2	3,63
31—40 —	3	3	6	-	-	-	-	-	2	2	-	2	2	100,00	2	8	[1] 10	-	-	-	-	7	23	30	-	-	-	-
41—50 —	4	2	6	2	-	2	33,33	2	-	2	2	-	2	100,00	-	-	-	-	-	-	-	6	7	13	-	-	-	-
Over 50 aar	1	-	1	1	-	1	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	4	-	1	1	25,00
Uopgit alder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	[2] 2	-	-	-	-
Tilsammen	28	33	61	5	2	7	11,48	23	13	36	15	9	24	66,67	658	725	1383	13	10	23	1,66	513	625	1138	22	30	52	4,57

[1]) Over 30 aar. [2]) 2 voksne kvinder.

Paa side 5 findes en tabel med opgave over alder og kjøn for angrepne og døde av tyfoidfeber, cerebrospinalmeningit, skarlagensfeber og difteri (croup).

Av **katarralsk** og **follikulær angina** anmeldtes 2 489 tilfælde.

Naar der av **krupøs lungebetændelse** opføres 649 behandlede tilfælde og 220 dødsfald, altsaa en dødelighetsprocent av nær 34,0, saa er dette forhold vistnok for en stor del betinget av den tidligere omtalte utilstrækkelige anmeldelse av de behandlede syke, mens dødsfaldene maa nøiagtig opgives.

Av **fnat** behandledes 281 angrepne.

Veneriske sygdomme. Nedenstaaende tabel gir oplysning om de fra praktiserende læger og sykehusene anmeldte nye tilfælde fordelt paa de enkelte maaneder. Tabellen paa side 7 gir oplysning om anmeldte nye tilfælde av veneriske sygdomme i Kristiania i aarene 1876—1913. For forbrydelse mot straffelovens § 155 («den, som med kundskap eller formodning om at lide av smitsom kjønssygdom ved legemlig omgjængelse eller utugtig forhold smitter eller utsætter nogen for smitte, straffes med fængsel indtil 3 aar»), er ifølge meddelelse fra politikammeret meldt 9 mænd og 16 kvinder. Mot 10 av disse reistes sak, og 5 er domfældt, mens for 4 sakers vedkommende noget resultat endnu ikke forelaa ved meddelelsens avgivelse. — En kvaksalver anmeldtes til politiet for at ha behandlet en kvinde for et syfilitisk utslet, samtidig som han meldtes for at ha behandlet en anden for lungetuberkulose. Han blev ved enstemmig dom av meddomsretten frikjendt væsentlig med den begrundelse, at han hos syfilispatienten hadde behandlet en mavelidelse, og trodde, at utslettet skyldtes denne, samt at han hos den tæringssyke hadde behandlet mavesymptomer og bronkit. — Vanskeligheterne ved at faa barn med medfødt syfilis anbragt i pleie har gjennem aarene været meget store. Det hilsedes derfor med glæde, da den herværende Odd Fellows loge besluttet at oprette et pleiehjem for saadanne barn med det for øie at beholde dem, indtil de blev

De av byens læger og fra sykehusene meldte nye tilfælde av veneriske sygdomme.

Maaned.	Blennorragiske tilfælde			Ikke inficerende chanker.			Erhvervet syfilis.			Medfødt syfilis.			Sum.
	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	
Januar	52	9	61	6	-	6	22	13	35	2	1	3	105
Februar . . .	53	11	64	5	-	5	25	11	36	3	2	5	110
Mars	72	11	83	6	-	6	19	17	36	1	4	5	130
April	28	7	35	1	-	1	13	7	20	2	-	2	58
Mai	105	10	115	6	-	6	33	14	47	2	1	3	171
Juni	73	2	75	8	1	9	36	12	48	2	3	5	137
Juli	61	7	68	4	-	4	13	9	22	4	4	8	102
August. . . .	59	9	68	5	-	5	20	9	29	3	2	5	107
September .	95	10	105	4	3	7	33	20	53	3	2	5	170
Oktober . . .	115	16	131	8	-	8	38	16	54	1	2	3	196
November .	79	5	84	5	1	6	23	7	30	1	1	2	122
December. .	534	40	574	35	1	36	129	34	163	3	3	6	779
Sum	[1] 1326	[2] 137	1463	93	6	99	[3] 404	[4] 169	573	27	25	52	2187

[1] 1 gut under 15 aar. [2] 19 piker under 15 aar. [3] 5 gutter under 15 aar. [4] 3 piker under 15 aar.

De meldte nye tilfælde av veneriske sygdomme i Kristiania i aarene 1876—1913.

Aar.	Blennorragiske tilfælde.			Ikke inficerende chanker.			Erhvervet syfilis.			Medfødt syfilis.			Tilsammen.	Folkemængde.	Meldte tilfælde i procent av folkemængden.
	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.			
1876	-	-	593	-	-	419		-	-	-	-	-	1012	79022	1,28
1877	-	-	909	-	-	134	-	-	297	-	-	33	1373	106781	1,28
1878	-	-	1040	-	-	166	-	-	311	-	-	31	1548	112977	1,37
1879	951	176	1127	200	114	314	211	154	365	21	15	36	1842	116801	1,58
1880	1208	219	1427	265	99	364	268	156	424	21	22	43	2258	119407	1,89
1881	1272	196	1468	353	78	431	302	151	453	33	39	72	2424	122036	1,99
1882	1140	146	1286	580	127	707	308	188	496	21	23	44	2533	122424	2,07
1883	1100	186	1286	257	49	306	175	111	286	21	15	36	1914	124155	1,55
1884	1118	142	1260	208	57	265	172	126	298	17	22	39	1862	128300	1,45
1885	997	186	1183	175	32	207	148	123	271	33	29	62	1723	130790	1,32
1886	1095	99	1194	292	65	357	163	101	264	25	14	39	1854	134036	1,39
1887	829	106	935	306	37	343	175	97	272	21	23	44	1594	135615	1,18
1888	509	66	575	71	16	87	103	109	212	18	14	32	906	138319	0,66
1889	585	85	670	73	8	81	187	107	294	10	22	32	1077	143347	0,75
1890	679	60	739	213	25	238	330	178	508	16	13	29	1514	151130	1,00
1891	759	42	801	180	15	195	303	170	473	10	10	20	1489	156535	0,95
1892	935	90	1025	192	13	205	355	208	563	9	18	27	1820	161151	1,13
1893	1069	97	1166	260	23	283	278	229	507	12	15	27	1983	167588	1,18
1894	1283	121	1404	281	29	310	353	193	546	25	17	42	2302	174717	1,32
1895	1482	126	1608	387	34	421	518	206	724	26	14	40	2793	182856	1,52
1896	1471	149	1620	393	49	442	498	235	733	32	28	60	2855	192554	1,48
1897	2031	173	2204	447	46	493	450	233	683	25	25	50	3430	203337	1,69
1898	2125	207	2332	433	51	484	565	259	824	25	27	52	3692	221255	1,67
1899	1966	191	2157	491	44	535	543	221	764	35	34	69	3525	226423	1,56
1900	1871	170	2041	507	43	550	457	195	652	28	26	54	3297	227626	1,44
1901	1684	174	1858	292	32	324	432	208	640	23	17	40	2862	224909	1,27
1902	1576	159	1735	418	37	455	368	196	564	20	28	48	2802	225709	1,24
1903	1570	183	1753	401	39	440	431	183	614	24	20	44	2851	223649	1,27
1904	1392	139	1531	347	20	367	355	154	509	26	34	60	2467	222373	1,11
1905	1384	139	1523	278	16	294	340	128	468	24	26	50	2335	226472	1,03
1906	1108	132	1240	169	14	183	302	129	431	19	16	35	1889	229324	0,82
1907	903	112	1015	133	10	143	251	123	374	10	25	35	1567	231687	0,68
1908	1055	107	1162	198	21	219	278	134	412	24	26	50	1843	235674	0,78
1909	1149	101	1250	172	19	191	315	142	457	31	27	58	1956	240178	0,81
1910	1261	98	1359	206	14	220	332	141	473	27	13	40	2092	244038	0,86
1911	1373	94	1467	327	27	354	356	163	519	19	17	36	2376	247488	0,96
1912	1266	121	1387	147	18	165	372	164	536	22	18	40	2128	250423	0,85
1913	1326	137	1463	93	6	99	404	169	573	27	25	52	2187	251446	0,87

saa gamle, at smittefare ikke længere er at frygte. — Logen kalder sit hjem «Veslehjemmet», det har sit sæte i en ældre bygning med stor have og gaardsplads og kan motta indtil 20 barn. Tilsynet er velvillig overtat av lægerne ved Ullevaal sykehus's avdeling for hud- og veneriske sygdomme (4de avdeling). Forøvrig henvises til Kristiania sundhetskommissions trykte beretning for 1913 side 82 og flg.

Tuberkulose. Antallet av de i 1913 anmeldte og av tuberkuloseprotokollen utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme vil sees av tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde 466 eller 15,2 pct. av samtlige kjendte dødsfald ved sygdom og 19,6 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. Dødeligheten pro mille av den beregnede middelfolkemængde (250 472) utgjorde i 1913 1,8 pro mille.

Spedalskhet. Den i den trykte beretning for 1912 omhandlede kvinde lever fremdeles i byen; hun frembyr nu ingen tydelige tegn paa sin sygdom.

Sindssyke. For Kristiania fattigvæsens regning forpleiedes uten statsbidrag privat 259 og i asyl 1, med en utgift av kr. 51 185,18. Forøvrig henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Fødselsstiftelsen. Der indkom ialt 1 384 kvinder. Av disse fødte i stiftelsen 1 155, derav 632 gifte og 523 ugifte. 32, 14 gifte og 18 ugifte, hadde født før indkomsten. 105, 65 gifte og 40 ugifte, kom ind som fødende, men gik ut uten at ha født. 82 kom ind som aborterende, for blødning eller anden sygdom i svangerskapet. 10 overflyttedes til den gynækologiske avdeling. — Fra 1912 laa der tilbake 45 kvinder, ved utgangen av 1913 43. — Der indtraf 6 dødsfald, 1 av nefrit, 1 av tuberkulose, 1 av barselfeber, 2 av efterblødning og 1 efter keisersnit.

Fra den i forbindelse med fødselsstiftelsen staaende jormorskole uteksaminertes 44 elever. Av disse var fra:

Kristiania by	4	Stavanger amt	1
Akershus amt	1	Søndre Bergenhus «	1
Smaalenenes «	3	Nordre — «	1
Buskerud «	1	Romsdals «	1
Hedemarkens «	5	Søndre Trondhjems «	4
Kristians «	3	Nordre — «	4
Bratsberg «	4	Nordlands «	7
Nedenes «	2	Finmarkens «	1
Lister og Mandal «	1		

Obstetriciske operationer. Ifølge opgave fra fødselsstiftelsen og Kristiania stadsfysikat utførtes ialt 663 operationer, derav paa fødselsstiftelsen 111. Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 10 og 11.

Dødsfald paa barselseng. Efter prestenes opgaver døde 6 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsaarsaken for 10 kvinder saaledes: barselkrampe 5, blødning 2 og abort 3.

Antallet av **fødte** og **døde** vil sees av følgende tabel:

Lægedistrikt.	Fødte		Døde						
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.	ved mord og drap.
Kristiania stadsfysikat..	5688	140	3385	527	72	6	92	30	2

Dødsaarsaker i de fem første leveaar i 1913.

	Døde						Av 100 dødsfald var					
	under 1 aar.		i 2det og 3dje aar.		i 4de og 5te aar.		under 1 aar.		i 2det og 3dje aar.		i 4de og 5te aar.	
	Uegtefødt.	Egtefødt.	Uegtefødt.	Egtefødt.	Uegtefødt.	Egtefødt.	Uegtefødt.	Egtefødt.	Uegtefødt.	Egtefødt.	Uegtefødt.	Egtefødt.
Av sygdomme i tarmkanalen (diarré, cholera nostras, gastroenteritis acuta & chron.)	15	53	1	11	1	1	13,76	12,92	3,84	8,66	33,33	1,81
- sygdomme i aandedrætsorganerne (bronkit, croupøs og katarralsk lungebetændelse)	20	105	10	33	-	4	18,34	25,60	38,46	25,98	-	7,27
- tuberkulose og skrofulose .	3	12	3	18	1	11	2,75	2,92	11,53	14,17	33,33	20,00
- medfødt svakhet	36	136	-	3	-	-	33,02	33,17	-	2,36	-	-
- kramper	4	24	-	2	-	-	3,66	5,85	-	1,57	-	-
- syfilis	15	10	3	-	-	-	13,76	2,43	11,53	-	-	-
- kikhoste, difteri, skarlagensfeber, meslinger, epid. cerebrospinalmeningit	4	24	5	33	1	22	3,66	5,85	19,23	25,98	33,33	40,00
- rakit	2	7	2	3	-	-	1,83	1,70	7,69	2,36	-	-
- andre sygdomme	10	38	2	24	-	17	9,17	9,26	7,69	18,89	-	30,90
- ukjendt dødsaarsak	-	1	-	-	-	-	-	0,24	-	-	-	-
Tilsammen	109	410	26	127	3	55						

Der blev et overskudd av 2 303 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 59,5.

De av lægerne opgivne **dødsaarsaker** vil sees av tabellen paa side 12 og flg. Om dødsaarsakerne i de 5 første leveaar ordnet i grupper, henvises til ovenstaaende tabel.

De **hyppigste dødsaarsaker** var: lungetuberkulose 466, kræft (cancer og sarkom) 266, croupøs lungebetændelse 220, klappefeil og hjertemuskelsygdom 212, hjerneslag 189, medfødt svakhet 172, alderdomssvakhet 144, akut bronkit og katarralsk lungebetændelse 128, Brights nyresygdom 106, akut gastroenterit (cholera nostras) 105, tuberkulose utenfor lungerne og miliærtuberkulose 105.

Veirliget. Aarets middeltemperatur laa ikke mindre end 1,4° over normalen, navnlig var vaarmaanederne samt oktober og november varmere end normalt. Nedbørhøiden var ogsaa større end normalt, særlig i november og december maaneder, mens tiden juli—oktober viser en endog betydelig lavere nedbørhøide end normalt.

Helseraadet holdt 11 møter. Stadsfysikatets og helseraadets journaler viser tilsammen 5 535 journalnumer; av disse vedkom 1 530 bygningsjournalen.

Helseraadet vedtok nedenstaaende

Regler for utstyr, utluftning, renhold m. v. i bevertningssteder.

1. Den, som agter at drive bevertningssted, hvorunder forstaaes ethvert sted, hvor der sælges til fortæring paa stedet mat eller drikke av hvilkensomhelst art, skal i henhold til sundhetsforskrifterne § 23 anmelde dette paa forhaand til sundhetskommissionen.

Obstetriciske

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.		
	Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.	
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.
Paa fødselsstiftelsen:							
Langsom fremgang og utilstrækkelige rier	48	-	46	2	2	[1]) 1	[1]) 1
Bækkensneverhet	6	-	6	-	2	2	-
Barselkrampe	6	-	6	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	1	-	-	1	5	1	4
For tidlig løsning av normalt sittende morkake	-	-	-	-	-	-	-
Temperaturstigning	1	-	1	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	1	-	1	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	2	2	-
Indhakning av hoderne ved tvillingfødsel	-	-	-	-	-	-	-
Daarlige fosterlyd	4	-	3	1	-	-	-
Blødning og fastsitten	-	-	-	-	-	-	-
Uopgit indikation	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	67	-	63	4	11	6	5
Utenfor fødselsstiftelsen:							
Langsom fremgang og utilstrækkelige rier	368	-	[4]) 359	14	1	-	1
Bækkensneverhet	24	-	22	2	5	4	1
Barselkrampe	5	[3]) 1	[5]) 8	-	1	1	-
Truende barselkrampe	3	-	[6]) 4	-	-	-	-
Placenta prævia	1	-	-	1	2	2	-
Blødning	-	-	-	-	1	1	-
For tidlig løsning av morkaken med blødning	1	-	1	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	3	-	3	-	-	-	-
Temperaturstigning	1	-	1	-	-	-	-
Svigtende kræfter hos barselkvinden	4	-	4	-	-	-	-
Sygdom hos barselkvinden (hjertefeil, ødemer)	2	-	2	-	-	-	-
Albuminuri	1	-	1	-	-	-	-
Nyresygdom	-	-	-	-	-	-	-
Strictura vaginæ	-	-	-	-	-	-	-
Hydramnion	1	-	1	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil	4	-	4	-	-	-	-
Ansigtsfødsel	1	-	1	-	-	-	-
Dyp tverstand	8	-	7	1	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	17	12	5
Fremfald av haand eller arm	-	-	-	-	2	2	-
—«— navlesnor	3	-	1	2	2	2	-
Store skuldre	-	-	-	-	-	-	-
Daarlige fosterlyd	8	-	7	1	-	-	-
Asfyxi	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-
Uopgit indikation	1	-	1	-	3	3	-
Tilsammen	439	1	427	21	34	27	7
Samlet sum	506	1	490	25	45	33	12
	507		515			45	

[1]) Begge 2den tvillinger, om 1ste intet anført. [2]) Dødsaarsak: blødning. [3]) Dødsaarsak: nyre-vending. [5]) Derav to tvillingfødsler, begge 1ste tvillinger forløstes (lev.) ved tang, den ene 2den fødsel, hvor 1ste tvilling forløstes ved tang, 2den (lev.) ved vending. [7]) Derav 2 tvillingfødsler, hvor

operationer.

Uttrækning ved bækkenendeleie.				Partus præmaturus artificialis.			Keisersnit.				Perforation.	Efterbyrdsoperation.
Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.		Barn.		Mødre.	Mødre.
Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
4	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	1	[2]) 1	2	-	2	-
-	-	-	-	-	-	-	3	-	2	1	-	-
-	[2]) 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
-	-	-	-	12	12	-	-	-	-	-	-	-
8	1	5	4	12	12	-	5	1	5	1	3	3
15	-	[7]) 17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	1	-	1	-	2	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
-	-	-	-	-	-	-	[8]) 1	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20	-	22	-	2	-	2	2	-	1	1	3	41
28	1	27	4	14	12	2	7	1	6	2	6	44
29		31			14		8		8			

sygdom, barselkrampe, lungeemboli. [4]) Derav fem 1ste tvillinger, alle 2den tvillinger forløst ved tvilling (lev.) ved tang (død mor), den anden 2den tvilling (lev.) ved vending. [6]) Derav en tvillingbegge 1ste tvillinger forløstes ved uttrækning, begge 2den tvillinger (lev.) ved vending. [8]) Vaginalt.

Liste over de av lægerne

(Forts.). Dødsaarsak.	Tilsammen.	Derav		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
I. Medfødte sygdomme og dannelsesfeil.											
Medfødt svakhet	172	96	76	94	75	2	1	-	-	-	-
— cyanose	4	2	2	-	-	2	2	-	-	-	-
Andre medfødte eller i umiddelbar tilslutning til fødselen optrædende sygdomme	8	3	5	3	4	-	1	-	-	-	-
Misdannelser i centralnervesystemet	6	3	3	3	1	-	2	-	-	-	-
Andre dannelsesfeil	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
II. Alderdomssygdomme.											
Alderdomssvakhet	144	62	82	-	-	-	-	-	-	-	-
Alderdomsgangræn	8	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-
III. Infektionssygdomme.											
Tyfoidfeber	7	5	2	-	-	-	-	-	-	-	1
Epidemisk cerebrospinalmeningit	24	15	9	2	3	5	3	2	-	2	-
Akut poliomyelit	8	4	4	1	1	-	2	-	-	1	1
Meslinger	22	11	11	6	4	5	5	-	-	-	1
Skarlagensfeber	23	13	10	-	1	8	6	2	2	3	1
Kikhoste	9	2	7	2	3	-	3	-	1	-	-
Difteri (croup)	52	22	30	4	3	12	12	5	7	1	5
Lungebetændelse (croupøs)	220	104	116	39	21	14	15	3	1	-	1
Influensa	19	7	12	-	1	-	1	-	-	-	1
Gigtfeber	10	7	3	-	-	2	-	-	-	1	-
Rosen	12	6	6	2	1	-	-	-	-	-	-
Flegmone, absces	5	3	2	1	1	-	-	-	-	-	-
Septicopyæmi	23	8	15	2	1	-	-	1	-	1	1
Barselfeber	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos nyfødte	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tetanus	3	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Akut gastro-enterit (cholera nostras)	105	50	55	36	32	6	8	-	-	-	-
Tuberkulose i lunger	466	237	229	2	-	1	3	2	1	4	9
— - tarmkanal	13	4	9	-	1	-	1	-	-	-	2
— - urin- og kjønsorg.	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - ben og led	11	7	4	-	-	1	-	2	2	-	-
— - lymfekjertler (skrofulose)	6	2	4	1	1	1	1	-	-	-	1
— - hjernehinder	64	35	29	7	2	12	10	6	6	2	2
— - andre organer eller med uopgit sæte	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Miliærtuberkulose	7	3	4	1	-	-	3	-	-	1	-
Syfilis, medfødt	28	14	14	12	13	2	1	-	-	-	-
— , erhvervet efter fødselen	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-

meddelte dødsaarsaker.

og kjøn.

15—20		20—25		25—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	1	23	19	29	45	2	17
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	3	-	-	3	-	-
-	-	1	1	1	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	1	1	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
2	1	4	4	2	2	7	6	4	4	4	11	11	15	11	20	3	13	-	2
1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	2	-	1	2	2	4	-	-
-	1	1	-	1	-	1	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	3	-	-	-	-	1	1	-	-	3	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-
-	1	1	1	1	1	1	6	1	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	2	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	1	-	-	-	2	-	-	2	1	2	4	1	-	8	-	1
18	27	43	43	29	19	49	52	36	39	25	22	24	8	4	5	-	1	-	-
1	-	1	-	1	1	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	1	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	5	3	-	-	1	-	2	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-

Liste over de av lægerne

(Forts.). Dødsaarsak.	Tilsammen.	Derav		Alder 0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
IV. Kroniske blod- og ernærings-sygdomme.											
Kronisk rheumatisme. Arthritis deformans	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Diabetes	36	21	15		-	-	-	-	1	4	-
Leukæmi, pseudoleukæmi	3	2	1	-	-	-	1	-	-	1	-
Perniciøs anæmi	13	5	8	-	-	-	-	-	-	-	-
Rakit	14	9	5	7	2	2	3	-	-	-	-
Andre sygdomme i denne gruppe	9	4	5	-	1	-	1	-	-	-	-
V. Sygdomme i nervesystemet.											
Apoplexi og hjerneemboli	189	69	120	-	-		-	-	-	-	-
Meningit (suppurativ)	21	12	9	4	2	1	1	1	-	1	-
Paralysis generalis	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sindssygdomme	15	10	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Epilepsi	12	7	5	-	-	-	-	-	1	2	-
Andre hjernesygdomme	21	8	13	-	1	1	-	-	-	1	1
Rygmarvstæring (tabes dorsalis)	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre rygmarvssygdomme	8	3	5	-	-	-	1	-	-	-	-
Kramper hos smaabarn	31	21	10	19	9	1	1	1	-	-	-
Andre sygdomme i nervesystemet	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
VI. Sygdomme i kredsløpsorganerne.											
Endo-, perikardit	7	3	4	1	-	-	-	2	-	-	-
Klappefeil	195	85	110	-	-	-	-	3	4	2	3
Hjertemuskelsygdomme	17	9	8	-	-	-	-	-	-	-	-
Arteriosklerose	74	38	36	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	6	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse	65	32	30	-	-	-	-	-	-	1	-
Andre hjerte- og karsygdomme	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VII. Sygdomme i aandedrætsorganerne.											
Bronkit, akut	58	33	25	22	5	3	3	-	-	-	1
— , kronisk, bronkiektasi	62	29	33	-	1	1	-	-	-	-	-
Astma, emfysem	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungebetændelse, katarralsk	70	34	36	22	15	7	4	-	-	-	-
Lungegangræn	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungeemboli	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Pleurit, serøs	12	7	5	-	-	-	-	-	-	-	-
, purulent	7	4	3	-	-	2	-	-	-	1	-
Andre sygdomme i aandedrætsorg.	7	3	4	-	-	1	1	-	-	-	-

meddelte dødsaarsaker.

og kjøn.																			
15—20		20—25		25—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	4	-	-	-	1	5	3	-	4	1	1	4	3	4	1	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	3	1	2	3	-	3	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	2	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	4	14	18	22	25	24	41	6	28	1	4
-	-	1	1	-	-	-	3	3	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-		-	-	2	-	5	1	3	3	-	-
-	1	1	-	-	1	1	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	1	3	2	6	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	1	2	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-
3	1	3	3	1	3	10	5	8	13	12	23	22	29	17	17	3	8	1	1
-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	2	2	2	2	3	2	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	11	5	17	11	8	16	1	3
-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	1	2	1	3	2	7	3	8	7	6	7	4	7	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-		-	-	-	-	1	2	2	2	2	3	3	8	-	1
-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	1	1	6	8	11	14	7	9	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	4	1	6	1	6	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	1	-	3	1	1	3	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-

Liste over de av lægerne

(Forts.). Dødsaarsak.	Tilsammen.	Derav		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
VIII. Sygdomme i fordøielsesorganerne.											
Mave-tarmkatarr (kronisk)	10	3	7	1	1	-	-	-	-	-	-
Mave-, duodenalsaar	19	7	12	-	-	-	-	-	-	-	-
Blindtarmbetændelse (appendicit).	15	8	7	-	-	1	-	-	-	1	-
Diffus peritonit	34	12	22	1	-	-	-	2	1	-	2
Indeklemt brok	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Volvulus og ileus av andre aarsaker	16	5	11	-	1	1	1	1	-	-	2
Galdestensygdomme	7	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Leverkirrose	5	5		-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i fordøielsesorg.	31	12	19	2	-	-	-	-	-	-	-
IX. Sygdomme i urin- og kjønsorganerne.											
Nefrit, akut	4	2	2	1	-	-	-	1	-	-	1
— , kronisk (morb. Brightii)	106	54	52	-	-	-	-	-	-	-	2
Cystit, cystopyelit	14	6	8	-	-	-	-	-	-	-	-
Nyresten- og blærestensygdomme	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre nyre- og urinveissygdomme	14	10	4	-	-	-		-	-	-	-
Sygdomme i kjønsorganerne, som ikke henhører under nogen anden gruppe	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
X. Svulster.											
Carcinom (kræft) i huden	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— — - mavesækken	125	62	63	-	-	-	-	-	-	1	-
— — - fordøielsesorg. ellers	51	23	28	-	-	-	-	-	-	-	-
— — - brystkjertelen	15	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-
— — - livmoren	27	-	27	-	-	-	-	-	-	-	-
— — - andre organer, eller med uopgit sæte	30	14	16	-	-	-	-	-	-	-	-
Sarkom i bensystemet	6	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-
— - lymfekjertlerne	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - andre organer eller med uopgit sæte	7	3	4	-	1	-	-	1	-	-	-
Andre svulster	22	7	15	1	-	-	-	1	-	-	-
XI. Sygdomme i hud, bindevæv, ben og led, som ikke kan henføres under nogen av de foregaaende grupper.											
Hudsygdomme	4	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Ben- og ledsygdomme	4	4	-	1	-	-	-	-	-	2	-

meddelte dødsaarsaker.

og kjøn.

15—20		20—25		25—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv
-	1	-	-	-	2	1	-	-	1		-	-	1	1	1	-	-	-	
1	-	-	1	1	-	2	1	1	3	1	1	-	6	1		-	-	-	-
2	1	1	2	-	1	-	2	1	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-
1	-	1	1	3	2	-	5	1	4	3	4	-	2	-	1	-			-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	1	2		1	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	2	-	1	-	2	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1		1	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	2	1	1	1	2	1	4	4	-	3	1	9	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	1	1	-	1	6	8	2	8	10	13	8	15	16	6	6	2	1		-
-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	2	5	1	1	1	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-		1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	3	1	4	2	2	-	1	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	4	5	6	16	13	25	24	12	8	3	8	-	
-	-	-	-	-	1	-	1	1	1	10	8	7	5	5	9	-	3	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	4	-	3	-	6			-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	6		6	-	11	-	3	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	3	5	7	3	2	4	2	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	1	1	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-		-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-
-	-	1	-	-	1	-	1	1	5	1	-	2	4	-	4	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-		-	-	-	-	-	-	-

Liste over de av lægerne

(Forts.). Dødsaarsak.	Tilsammen.	Derav		Alder 0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
XII. Svangerskaps- og barselsygdomme.											
Barselkrampe	5	-	5	-	-	-		-	-	-	-
Blødning	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	3	-	3	-	-	-		-	-	-	-
XIII. Andre sygdomme.											
Myxødem	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Basedows sygdom	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Addisons sygdom	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme (med speciel angivelse)	6	4	2	-	-	1	1	-	-	-	-
Ukjendt dødsaarsak	2	2	-	1		-	-	-	-	-	-
XIV. Unaturlig død.											
Selvmord	20	18	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Drap og mord	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ulykkestilfælde:											
Akut alkoholforgiftning	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre akute forgiftninger	6	5	1		1	3		-	-	-	-
Drukning	17	16	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Forbrænding	11	7	4	1	-	2	-	2	-	-	-
Andre ulykkestilfælde (med speciel angivelse)	63	45	18	1	2	8	4	4	2	1	-
Tilsammen	3186	1557	1629	308	211	109	102	42	29	34	38

2. De til bevertningsstedet hørende rum, saasom serveringsrummet for mat og drikke, kjøkken, anretnings- og opvaskrum, spiskammer samt andre birum, skal ha saadant utstyr av tak og vægger, at de lar sig rengjøre ved vaskning. Dog kan sundhetskommissionen tillate, at taket er gibset. Gulvet skal i disse rum være helt og tæt uten aapne fuger og sprækker, og bør i kjøkken og opvaskrum være av vandtæt materiale. Samtlige rum maa ha tilstrækkelig lys, og alle arbeidsrum maa kunne opvarmes tilstrækkelig. Opbevaringsrum for ferske næringsmidler, f. eks. kjøt, bør ha vandtæt, glatpudset gulv, og i ethvert fald hele og tætte gulv, vægger og tak, som let lar sig rengjøre, og maa være luftige, fri for fugtighet samt ha tilstrækkelig lys. De maa likesom opbevaringsrum for alle andre næringsmidler være beskyttet mot indtrængen av fluer eller andre dyr. Bænker, disker, hylder, opvaskkummer, spækkefjæler, kokekar m. m. maa være hele og i saadan stand, at de let

meddelte dødsaarsaker.

og kjøn.

15—20		20—25		25—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	1	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	4	-	1	-	2	1	5	-	3	-	1	1	2	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-		-	2	1	-	-	-	-		-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	1	8	-	2	-	2	-	1	-	-		1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-
-	-	1	-	2	-	6	-	5	-	4	-	8	3	3	5	1	1	1	1
36	45	75	61	54	52	124	130	123	128	153	166	220	224	183	221	88	188	8	34

kan holdes rene. Opvaskkummer bør helst være forsynt med avløp. Kjøkkenet eller de øvrige rum, som benyttes som opbevarings- eller tilberedningssted for næringsmidler, maa ikke benyttes som soverum eller til vaske- eller tørrerum for klær.

3. I samtlige rum maa der være vinduer, som er indrettet saadan, at de lar sig aapne. Grundig utluftning av alle arbeidsrum maa finde sted saa ofte, som bedriften tillater det og i hvert fald ved forretningens aapning og lukning. Hvor sundhetskommissionen finder det nødvendig, maa der sørges for luftveksling ved mekaniske indretninger.

I kjøkken med tilhørende birum maa der ikke samtidig sysselsættes flere personer, end at der paa hver falder et luftrum av mindst 10 $m.^3$ I kjøkkenet maa anordnes et av sundhetskommissionen godkjendt avtræk for damp og varm luft.

4. Gulvene i de til bevertningsstedet hørende rum skal vaskes rene mindst 1 gang om dagen. Kjøkkenbænker, disker, bord, vasker, stoler, varmerør, vindusposter m. m. maa likeledes gjøres rene hver dag. Vasken utskylles med kokende vand, helst tilsat soda. Hovedrengjøring med vaskning av vægger og tak utføres i disse rum mindst 2 ganger om aaret. Gibsede tak børstes rene mindst 1 gang om aaret. Mindst 1 gang om uken foretages oprydning og rengjøring i kjøkkenskaper og bænker, spiskamre og hylder m. m. Tørfeining av gulvene tillates ikke.
5. Der maa i samtlige rum saavelsom ved næringsmidlernes tilberedning og servering altid iagttages et omhyggelig renhold. — Gjenstande, som ikke hører bedriften til, maa ikke opbevares i de rum, som benyttes for bedriften. Bedriftens indehaver er ansvarlig for, at der kun anvendes sunde og rene næringsmidler, at avfald fra bedriften fjernes hver dag og opbevares saadan, at det ikke kan skade næringsmidlerne, at der kun anvendes hele og rene spise- og drikkekar og spiseredskaper (kniver og gafler bør ha metalskaft med jevn overgang ved skaftet), samt rene servietter, at næringsmidlerne ikke opbevares saadan, at de utsættes for forurensning av fluer eller andre dyr, eller at de paa anden maate kan bli sundhetsskadelige, urene eller faa usmak. Indehaveren er ogsaa ansvarlig for, at alle ved bedriften benyttede redskaper omhyggelig rengjøres for hver gang, de har været benyttet, at kniver, skeer, gafler, tallerkener, kopper, glasser o. l. vaskes i rent, varmt vand tilsat soda eller sæpe, at vaskekluter vaskes rene og ophænges til tørring efter bruk, samt at de i disse regler indeholdte øvrige bestemmelser og paabud nøie overholdes.
6. Paa gulvet maa der ikke spyttes. Der maa forefindes et tilstrækkelig antal spyttebakker, som maa rengjøres hver dag.
7. Personer med smitsom, stinkende eller væskende sygdom maa ikke tillates at tilberede eller servere mat eller drikke. Betjeningen saavel i serveringsrummet som i kjøkken med birum bør under arbeidet iagtta streng renlighet, være iført rene forklær eller lignende arbeidsdragt, som ikke benyttes i hjemmet og altid holdes i ren stand. Kvinder bør bære et rent hodetørklæde eller kappe. Der bør være bekvem anledning for betjeningen til at vaske sig og til at bruke neglebørste. Egne haandklær for hænderne — som helst bør skiftes hver dag — samt sæpe holdes av bedriftens indehaver.
8. Der bør være anledning for betjeningen til at sitte ned, naar arbeidet tillater det. I større bedrifter bør der være et eget rum, hvor betjeningen kan nyte sine maaltider og hænge av sig sine ytter- og hjemmeklær. Dette rum bør ved foranstaltning av bedriftens indehaver holdes tilstrækkelig opvarmet og regelmæssig utluftet og rengjort.
9. Der maa findes et tilstrækkelig antal privetavlukker og, hvor sundhetskommissionen finder det nødvendig, pissoir.
10. Disse regler skal — medmindre sundhetskommissionen finder det ufornødent — findes opslaat i ethvert rum i bevertningssteder paa dertil skikkede steder.

Fremdeles vedtok helseraadet nedenstaaende:

Advarsel
mot forgiftning med metalbeis (syrebeis).

1. De ved metalbeisning utviklede syredampe er farlige for arbeiderne, navnlig de rødbrune undersalpetersure dampe, og kan frembringe døden. Arbeiderne maa derfor undgaa indaanding av saadanne dampe.
2. Beisens tilberedning og selve beisningen bør derfor helst foregaa ute i fri luft. Hvis den foregaar inde i hus, maa det ske i et eget rum eller litet

avlukke (skap eller nische) med rikelig luftveksling og godt avtræk til avtrækspipe, og maa ikke foregaa frit inde i fælles arbeidsrum. Beisens tilberedning eller tilsætning med ny syre maa foregaa mindst 12 timer, før den skal brukes.

3. Beisen maa opbevares i syrefaste kar — av glas eller glassert stentøi — og gulvet i beiserummet maa være syrefast — av asfalt eller glasserte fliser.
4. Forinden brukt beis tømmes i kloaken maa den neutraliseres ved tilsætning av kalk, hvorefter kloaken utskylles med rikelig vand. Syre, som spildes, maa straks fortyndes med vand.
5. Enhver bedrifts indehaver er ansvarlig for, at disse bestemmelser overholdes.
6. Denne advarsel skal findes opslaat i enhver bedrift, hvori foregaar beisning av metaller.

De under sundhetsinspektørerne og stadsdyrlægen sorterende assistenter utførte følgende antal undersøkelser: I anledning av smitsomme sygdomme 8 554, veneriske sygdomme 468, pleiebarn 17 239, melkekontrollen 3 507, pølsemakerier 934, bakerier 2 744, næringsmiddelkontrollen forøvrig 4 438, arbeidsrum 5 670, pleiehjem, losjihus m. m. 285, stald, fjøs og grisehus 879, skibe 642, andre undersøkelser 7.

Der blev karantæneundersøkt 20 fartøier, uten at der blev fundet noget mistænkelig.

I februar aapnedes Kristiania offentlige slagtehus for almindelig drift, samtidig er slagtningen i de private slagterier ophørt, hvad der er et stort sanitært fremskridt for byen.

Stadsdyrlægen ledede som formand i «Norsk forening til utryddelse av rotter» arbeidet hermed.

Kontrollen med byens renhold utførtes, som før, fra ingeniørkontoret. Der ansattes ved aarets midte en røkinspektør. Der utførtes ialt 64 518 undersøkelser. — Røkkontrollen har været drevet systematisk paa den maate, at kontrolløren har faat anvist en bestemt pipe til iagttagelse. Han har da tat diagrammer av røkstyrken i perioder av 40 minutter til forskjellige tider av dagen og uten at varsle pipens vedkommende. Likeledes har han tat fotografier av pipen i virksomhet til forskjellige tider. Naar han har materiale til at bevise, at pipen er til ulempe for omgivelserne, har han henvendt sig til vedkommende eier, fremvist diagrammerne og fotografierne og anmodet om tilladelse til nærmere at studere anlægget. Denne tilladelse er altid git, og han har da gjennemgaat kjedelsystemet og anlæggets belastning og undersøkt det anvendte fyringsmateriales beskaffenhet. — Resultaterne av disse undersøkelser sammensættes nu i en fagmæssig indberetning. Mulig fundne mangler blir derpaa bragt til eierens kundskap med anmodning om at besørge disse rettet; og hvis dette ikke hjælper, anmeldes saken til helseraadet, som først ved en henstillen, senere, om fornødent, ved paalæg kræver ulemperne avhjulpne. Forekommende tilfælde av opbrænding av avfald i fyrsteder anmeldes uten videre til politiet.

Ved boligkontoret fortsattes den systematiske undersøkelse av byen; der undersøktes 587 hus og i 117 av disse paavistes misligheter. Efter indløpen klage undersøktes 77 hus. Der er i aarets løp paa grund av helseraadets indskriden forbedret 36 leiligheter, hvorav 2 kjeldere, og sløifet til beboelse 39 leiligheter, hvorav 22 kjeldere. — Ifølge statistiske opgaver vedkommende bebyggelse og boligforhold pr. 31te december 1913 er behovet for husrum ikke dækket engang for tilveksten i befolkningen, endsige for befolkningsoverskuddet fra før av eller for de mange, som bor for trangt og i usunde eller endog helt ubeboelige rum. Bolig-

nøden har derfor ogsaa i 1913 været meget følelig. Man har været nødsaget til at benytte en del bedehus og lagerhus som nødboliger for familier med mange barn. Husleien er vedblit at stige og var selv for leiligheter i ældre gaarder og endog for sanitært mislige leiligheter saa høi, at det var umulig for en stor del av den daarligst stillede befolkning at betale den uten paa bekostning av ernæringen eller andre livsfornødenheter. Alle, som har kunnet, er derfor flyttet ut av byen.

Stadskemikeren har fortsat med undersøkelser av nærings- og nydelsesmidler i samarbeide med stadsdyrlægen. Desuten har han undersøkt byens drikkevand samt forskjellige bruksgjenstande væsentlig paa giftige eller andre sundhetsfarlige bestanddele.

Av barnehjem findes nu 22. Der stod 2 024 pleiebarn under kontrol. I virksomhet var desuten 12 barneasyler og 8 barnekrybber; der er dog fremdeles mangel paa hjem til utsættelse saavel av spædbarn som større barn.

Om **fængslerne** og sykepleien inden disse henvises til den derom av fængselsstyrelsen utgivne beretning.

Ved den **offentlige vakcination** blev 1 911 barn vakcinert. Ved den offentlige revakcination, som avholdtes i helseraadets kontor fra 11te til 14de mars for dem av folkeskolens barn, som forlater skolen, blev 491 gutter og 304 piker revakcinert Der anvendes kun dyrisk lymfe.

Statens institut til frembringelse av dyrisk vakcine er i Kristiania.

Sykehus. I byen var der 6 offentlige sykehus, nemlig Rikshospitalet, fødselsstiftelsen, det kommunale sykehus's V avdeling med lægevaktstation (og 2 underavdelinger utenfor byen), Kristiania militære sykehus, diakonisseanstaltens sykehus med underavdeling og Vor Frue hospital (katolsk). Kommunens epidemisykehus og 3 avdelinger for medicinske, kirurgiske og hud- samt veneriske sygdomme m. v. ligger i Vestre Aker. Desuten findes flere private kliniker. Det kommunale sindssykeasyl er paa Dikemark i Asker, inden selve byen ligger Oslo hospitals asyl.

Badeindretninger. Disses antal er nu 6. Fra 5 av disse er antallet av solgte billetter opgit: Ved badeanstalten i Torvgaten 180 297, Kristiania bad 62 685, Sagenes bad 106 242, Enerhaugens bad 45 564 og Kampens bad 11 957. — Kristiania varme sjøbad nedlagdes ved utgangen av 1912 og fra Alfheims badstubad mangler opgave over antallet av solgte billetter.

Apotekenes antal var 25, idet et nyt apotek («Trygg») aapnedes den 13de november 1913. Om deres personale henvises til tabellen i den almindelige beretning.

II. Akershus amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate-indhold i km.[2]	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger[1].	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe-vaksinatører.
Amtet		5 235,30	129 323	76	12	65	39
1. Aker		1 035,30	59 380	[2])49	4	21	11
	Aker	424,60	30 375	29	1	[3]) 9	5
	Asker	106,28	5 800	5	1	1	1
	Bærum	185,00	11 062	9	-	5	2
	Nittedalen	182,75	2 780	3	-	1	1
	Skedsmo	66,08	3 705	-	-	5	-
	Lillestrøm	5,32	4 373	3	2		2
	Lørenskogen	65,27	1 285	-	-		-
2. Ullensaker		2 086,88	35 073	10	5	19	15
	Ullensaker	240,45	5 896	2	2	3	2
	Sørum	102,66	2 742	-	-	1	1
	Gjerdrum	80,28	1 657	-	-	1	1
	Nannestad	331,56	4 051	1	-	2	1
	Nes	624,45	8 376	3	1	4	4
	Eidsvold	339,42	9 557	4	2	6	4
	Hurdalen	271,52	1 719	-	-	1	1
	Feiring	96,54	1 075	-	-	1	1
3. Høland		1 331,10	14 860	7	1	16	7
	Høland	448,80	5 096	3	1	4	2
	Setskogen	184,52	821	-	-	1	1
	Urskog	418,61	4 588	2	-	3	2
	Fet	279,17	4 355	2	-	8	2
4. Follo		782,02	20 010	10	2	9	6
	Drøbak, kjøbstad	0,80	1 879	5	1	1	-
	Hølen, ladested	0,13	165	1	-	-	-
	Son, —	0,20	550	-	-	-	-
	Hvitsten — [4])	0,07	69	-	-	-	-
	Vestby	113,53	2 765	-	-	1	1
	Kraakstad	149,63	3 560	1	1	2	1
	Enebak	252,21	3 193	1	-	2	2
	Aas	92,08	3 145	2	-	1	1
	Frogn	84,71	2 049	-	-	1	1
	Nesodden	88,66	2 635	-	-	1	-

[1]) Ved distriktslægernes bopæl er her, likesom i de øvrige amter, herredets navn uthævet ved spærrede typer. [2]) Distriktslægen bor i Kristiania. [3]) Av disse bor 1 i Kristiania. [4]) Har ikke eget kommunestyre.

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.
	tilfælde.	dødsfald.							
Tyfoidfeber	64	3	64	-	9	1	5	17	9
Cerebrospinalmeningit (epid.)	5	2	5	-	2	-	-	1	-
Akut poliomyelit	75	4	74	4	-	2	-	2	-
Skarlagensfeber	518	8	518	42	43	57	44	23	26
Meslinger	482	3	482	163	107	55	57	57	17
Difteri (croup)	356	22	355	30	18	11	14	26	28
Blodgang	3	-	3	-	-	-	-	-	1
Barselfeber	9	3	9	-	-		1	1	2
Pyæmi, septhæmi	19	10	10	-	2	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	3	1	3	-	-	-	-	-	-
Rosen	110	4	110	9	8	11	7	6	10
Røde hunde	78	1	73	4	4	4	11	13	3
Vandkopper	141	-	141	29	21	29	11	3	10
Kusma	79	-	79	5	9	24	12	7	4
Kikhoste	97	2	95	9	8	2	3	1	3
Akute katarrer i aande-drætsorganerne	4503	47	4503	637	586	469	443	347	270
Influensa	971	5	971	257	299	138	46	22	15
Lungebetændelse	571	83	571	63	82	59	90	51	21
Pleurit	220	5	220	22	27	20	19	23	25
Gigtfeber	228	6	228	21	10	21	25	20	19
Akut diarré (kolerine)	956	12	956	69	43	42	57	54	88
Tilsammen	9488	221	9470	1364	1278	945	845	674	551

Sundhetstilstanden kan i det hele betegnes som taalelig god. Av epidemiske sygdomme meldtes ialt 9 488 tilfælde, hvorav 221 endte dødelig; aaret forut var de tilsvarende tal 8 853 og 276.

Dødeligheten utgjorde 11,5 pro mille av den opgivne tilstedeværende middelfolkemængde. Se tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til ovenstaaende tabel. Jfr. forøvrig sidste tabel i den almindelige beretning.

Tyfoidfeber. I Aker distrikt indtraf 20 tilfælde inden Aker herred; de fleste blev indlagt paa Rikshospitalet. — I et hus ved Sørkedalsveien blev 3 barn syke; smittekilden kunde ikke opdages, og det eneste holdepunkt var, at faren, som arbeidet i en provisionsforretning i Kristiania, pleiet at ta matvarer med sig hjem fra lageret. — Et andet sted i Vestre Aker blev efter et isoleret tilfælde og kort efter desinfektionen 2 andre syke; da alt sengetøi var i en miserabel

sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa lægedistrikterne: 1 Aker. Tilf.	Dsf.	2 Ullensaker. Tilf.	Dsf.	3 Høland. Tilf.	Dsf.	4 Follo. Tilf.	Dsf.
11	3	2	-	1	6	36	1	17	-	10	2	1	-
-	-	-	-	1	1	1	1	2	1	1	-	1	-
3	12	21	18	5	7	37	2	17	1	16	-	5	1
21	28	73	59	53	49	340	4	107	3	11	1	60	-
15	1	5	3	1	1	203	-	175	3	10	-	94	-
21	35	59	36	48	29	256	13	50	4	23	1	27	4
-	-	1	-	-	1	-	-	3	-	-	-	-	-
2	1	1	-	-	1	5	1	1	-	3	2	-	-
4	1	-	-	1	2	5	5	1	1	4	4	9	-
1	-	1	1	-	-	2	-	-	-	-	-	1	1
7	11	11	7	10	13	61	2	25	-	7	-	17	2
15	1	6	1	9	2	37	-	10	-	20	1	11	-
14	10	1	6	4	3	87	-	14	-	3	-	37	-
2	-	2	4	3	7	10	-	58	-	-	-	11	-
4	-	8	17	26	14	47	-	43	-	5	-	2	2
207	172	245	304	396	427	2342	25	1189	15	384	6	588	1
19	14	26	24	37	74	411	1	212	2	154	1	194	1
30	13	20	27	57	58	251	36	147	22	82	11	91	14
12	22	15	15	9	11	98	4	73	-	21	1	28	-
17	14	15	23	19	24	79	5	66	1	27	-	56	-
120	116	95	99	96	77	550	9	149	-	98	3	159	-
525	454	607	644	776	807	4858	109	2359	53	879	33	1392	26

forfatning, blev det brændt, og nyt anskaffet ad privat vei. — I Øraker kreds indtraf i et par hus et tilfælde i hvert; hos den ene familie blev der tat fæcesprøver fra alle personer; hos faren og en søn, som arbeidet i et bakeri, faldt prøven positiv ut; de blev ikke syke, men fik ikke lov til at arbeide i bakeriet, før de viste sig smittefri — Hos en patient, der som antagelig lidende av galdesten var indlagt paa Rikshospitalet, blev der anlagt galdefistel og i galdeblærens indhold fundet tyfusbaciller; vedkommende blev efter at være utskrevet med fistel anset for bacillebærer og paalagt at vise den fornødne forsigtighet i hjemmet. — Paa kasernen ved Majorstuen indtraf 2 tilfælde og inden en familie i nærheten av Lysaker 4. (Oxholm). — I Asker indsygnet 12 personer i en pensionatskole; et par uker forut hadde man der faat en svensk budeie; denne hadde for 7 aar siden paa en gaard i nærheten smittet melken, som blev solgt til Kristiania, hvor der som følge derav opstod en epidemi; hun blev derfor dengang tilholdt at slutte som budeie og heller ikke ha noget med matlagning at gjøre; trods dette paabud hadde hun allikevel i mellemtiden holdt ved med sin haandtering; politiet utviste hende

nu av riket, og gav de svenske autoriteter fornøden underretning. (Kjerulf). — I Ullensaker distrikt var der forekommet nogen tilfælde paa Hvam landbruksskole; en elev, hos hvem sygdommen ytret sig helt abortivt, smittet efterat han var kommet hjem et par personer; disse gjennemgik en regulær nervefeber. (Andr. Olsen). — I Fet (Høland distrikt) optraadte endel spredte tilfælde; smittestof kunde ikke paavises hverken i vand eller melk, og kun i enkelte tilfælde var direkte smitteoverføring sandsynlig. (Bjurstedt).

Av **cerebrospinalmeningit** forekom i Ullensaker distrikt et tilfælde hos en 6 aars gut; der var uttalt Kernigs[1]) symptom og muskelkontraktur; ogsaa et par mindre søskende var samtidig syke, men uten noget bestemt meningitisk symptom. Et andet tilfælde var hos en mand i 30 aars alderen; han døde efter 3—4 dages sygdom. (Bruun).

Akut poliomyelit. Av tilfældene i Aker distrikt indtraf de 11 i Aker herred; de optraadte spredt og med kun én syk i hver familie, naar bortsees fra en læges husstand, hvor 2 søskende blev angrepet omtrent samtidig. Kun i ett tilfælde kunde smittekilden direkte paavises; tjenestepiken i en av de smittede familier hadde nemlig 9 dage forut stelt sin søsters barn i Kristiania; søsteren hadde poliomyelit og blev indlagt paa Ullevaal. (Oxholm). — I Nannestad, Ullensaker distrikt, forekom 2 tilfælde i samme skolekreds som det ovenfor omtalte tilfælde av cerebrospinalmeningit og ca. 6 uker forut for dette; den ene av disse syke blev først tilset av læge nogen timer før døden indtraadte. Et andet sted optraadte hos en smaapike fuldstændig lammelse i rygmuskler og begge underekstremiteter; hun blev behandlet paa Rikshospitalet nogen maaneder, og lammelsen svandt omtrent fuldstændig; ingen andre i denne familie fik sygdommen, uagtet der var flere mindre barn. (Bruun). — Tilfældene i Høland distrikt forekom spredt; paa et par steder, hvor der var 2 syke, blev nr. 2 angrepet et par ukers tid efter nr. 1. (O. Prydz).

Pemfigus hos nyfødte forekom som en epidemi, antagelig gjennem smitte fra jordmoren; efter en indgaaende desinfektion ophørte den. (P. A. Christophersen). Hverken paa maaneds- eller aarslister sees dog noget tilfælde av denne sygdom opført fra Ullensaker distrikt.

Av **tetanus** døde i sidstnævnte distrikt en mand, som under stellet med en dampmaskin hadde faat et riftsaar i armen. Der blevgjort energisk bruk av serum. (Svanøe).

Av **skabb** er meldt 269 tilfælde, hvorav 175 fra Ullensaker distrikt. Fra Nannestad anføres, at denne plage atter er begyndt at bli almindeligere; mange gaar længe med den uten at søke lægehjælp eller klusser med behandlingen paa egen haand. (Bruun).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:			
		1	2	3	4
		Aker.	Ullensaker.	Høland.	Follo.
Veneriske saar.....	1	-	-	-	1
Syfilis, erhvervet.....	5	-	2	2	1
— medfødt.....	3	3	-	-	-
Gonorré, uretrit.....	32	15	7	1	9

[1]) Fuldstændig extension av knæleddet umulig i sittende stilling, eller i liggende med laaret bøiet i ret vinkel til truncus.

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Aker	676	110	109	567
Ullensaker	397	51	53	344
Høland	186	19	33	153
Follo	211	23	26	185
Drøbak by	16	-	1	15
Son ladested	8	-	-	8
Hølen —				
Bygder	187	23	25	162
Akershus amt	1470	203	221	1249
Derav i byer	24	-	1	23
— - bygder	1446	203	220	1226

Tuberkulose. Til oplysning om tallet paa de i aarets løp meldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme henvises til tabellen i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde for det hele amt 13,8 pct. av alle ved sygdom foraarsakede dødsfald og 16,3 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. Fra byerne er intet dødsfald av lungetuberkulose meldt. Forøvrig henvises til ovenstaaende tabel. I Aker herred administrerer helseraadet det til kurativ behandling av ikke fattigunderstøttede tuberkuløse bevilgede beløp (kr. 1 500). (Oxholm). — I Gjerdrum (Ullensaker distrikt) er stiftet en avdeling av N. K. sanitetsforening; den

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.	ved drap.
Aker	1422	15	614	76	12	2	18	9	-
Ullensaker	870	17	445	39	7	1	12	4	-
Høland	423	10	216	17	5	4	8	-	2
Follo	452	14	257	31	4	2	3	1	2
Drøbak by	34	-	27	2	-	1	-	-	-
Son ladested	11	-	10	2	-	-	-	-	-
Hølen —	5	-	1	1	-	-	-	-	-
Hvitsten —	3	-	3	-	-	-	-	-	-
Bygder	399	14	216	26	4	1	3	1	2
Akershus amt	3167	56	1532	163	28	9	41	14	4
Derav i byer	53	-	41	5	-	1	-	-	-
— - bygder	3114	56	1491	158	28	8	41	14	4

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.		Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mor.	Barn.	Mor.	Barn.	Mødre.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde rier	49	-	51	2	1	1	-	1	[2]) 1	1	1	-	-
Trangt bækken	6	-	6	-	2	1	1	-	-	-	-	1	-
Barselkampe	2	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	1	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Sygdom	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil	2	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk fosterhode	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tverleie	-	-	-	-	4	3	1	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— « arm	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for fosteret	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdt morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Fastvokset —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	64	1	65	5	8	5	3	1	1	1	1	2	2
	[1]) 65		70			8							

[1]) Hos 2 av 5 tvillingfødende forløstes begge barn ved tang; hos 3 kun den første tvilling, anden tvilling ved vending. [2]) Forløst ved tang paa sætet.

virker udelukkende for motarbeidelse av tuberkulose inden bygden; folk synes at forstaa denne sygdom bedre og bedre for hvert aar; lægen holder oplysende foredrag om den. (P. A. Christophersen). — I mars begyndte Jesseim tuberkulosepleiehjem sin virksomhet; hjemmet har plads for 20 syke; det har den hele tid været fuldt belagt med syke fra forskjellige bygder i Akershus amt, fra Kristiania by og enkelte tilfælde fra Smaalenenes amt. (Svanøe).

Av **obstetriciske operationer,** utført av læger, er ialt meldt 84, derav 32 i Aker lægedistrikt, 28 i Ullensaker, 15 i Høland og 9 i Follo. Om indikationer og utfald se tabellen paa foregaaende side.

Paa barselseng døde ifølge presternes opgaver 9 kvinder. Lægerne har opgit 3 dødsfald av barselfeber og 3 av barselkrampe.

I henhold til tabellen paa side 27 over **fødte** og **døde** var der et overskudd av 1 635 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 48,4.

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	213	3	210
Lungetuberkulose	203	-	203
Kræft (cancer og sarkom)	146	3	143
Klappefeil og hjertemuskelsygdomme	104	3	101
Hjerneslag	86	4	82
Lungebetændelse	83	1	82
Medfødt svakhet	60	1	59
Hjertelammelse	59	2	57
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	47	-	47
Kronisk nefrit (morb. Brightii)	47	1	46

Veirliget var gunstig for jordbruket, saa bonden fik sine laavehus fulde. Frugthøsten blev ogsaa god, særlig for eplers vedkommende. (Selmer).

Levemaate og hygieniske forhold. Til Aker er der ogsaa dette aar foregaat sterk utflytning fra Kristiania. Ifølge opgave fra bygningschefen er tallet paa nybygninger 306. En hel del arbeidsfolk har bygget smaa hus, som dog kun skulde benyttes i sommerhalvaaret, men det har for fleres vedkommende vist sig umulig at faa andet hus om høsten, naar de skulde tilbake til byen. Opholdet i disse boliger synes ikke at ha hat andet end heldig indflydelse paa barnene. (Oxholm).

Fra Ullensaker distrikt skrives: I Eidsvold blev den kommunale vandforsyning for en større del av bygden tat i bruk; paa mange gaarder var de tidligere forhold den rene nødstilstand. (Andr. Olsen). — Til hvert av Nannestads 3 sogn hører store bygdealmenninger, og der findes desuten adskillig privatskog; skogsarbeide er derfor en almindelig beskjæftigelse for den mandlige befolkning fra tidlig paa høsten og hele vinteren fremover like til paaske. I al den tid bor arbeiderne i tildels mindre gode tømmerkoier og paadrar sig derfor ofte gigtsygdom og av og til ogsaa brystsygdom. Ikke sjelden er dog dette selvforskyldt, idet arbeiderne kun undtagelsesvis medfører ombytte av tøi, men ligger uken igjennem i de samme klær uten at kunne faa dem tørret tilstrækkelig i løpet

av natten, naar de er blit gjennemvaate om dagen. En strengere kontrol med disse tømmerkoier er vistnok berettiget. Gastriter opstaar ogsaa ofte som følge av uhensigtsmæssig kosthold i denne tid. (Bruun).

Sykehus. I Aker herred er Aker sykehus og pleiehjem paa Tonsen; i december blev de nye sykehus indviet, hvorved dette herred foruten sykehus og gamlehjem ogsaa faar sit tuberkulosehjem og epidemiavdeling. Desuten findes Kristiania kommunale sykehus og epidemilasaret, Diakonhjemmets sykehus, 2 private sanatorier for tuberkuløse, begge paa Grefsen, og 1 pleiehjem for tuberkuløse paa Grorud, Gaustad statsasyl for sindssyke og doktor Dedichens private sindssykeasyl. Fremdeles 3 sanatorier, nemlig paa Holmenkollen og Voksenkollen, og dr. Møinichens ved Midtstuen. — I Nittedalen er et privat sanatorium (Glittre) for tuberkuløse. — I Bærum er der et kommunalt sykehus, epidemisykehus, et pleiehjem for tuberkuløse, et pleiehjem for aandssvake og et for gamle — I Asker herred er et litet sykehus, Akershus amts sindssykeasyl paa Blakstad og Kristiania kommunale sindssykeasyl paa Dikemark. — I Ullensaker og Nes herreder er der pleiehjem for tuberkuløse. — I Follo distrikt har Drøbak by et epidemilasaret.

Sykepleie. I alle herreder i Høland distrikt er i virksomhet 1—3 sykepleiersker, som er ansat av forskjellige private foreninger tildels i samarbeide med den norske tuberkuloseforening og med de norske kvinders sanitetsforening. (O. Prydz).

Badeindretninger. I Aker distrikt er der dusjbad paa Lilleaker skole ved Lysaker, 2 folkebad (badstubad med dusj), 1 i Nydalen og 1 ved Grorud; endvidere et karbad med dusj i Sørkedalen og et i Maridalen ved Hammeren; begge disse tilhører fhv. statsminister Løvenskjold. Paa Bygdø, Nordstrand og flere steder i nærheten av Kristiania findes sjøbadehus tildels i forbindelse med forlystelsesetablissementer. I Lillestrøm er der et folkebad (badstubad, karbad og dusjbad). I Bærum er der et kommunalt bad ved Høvik; enkelte skoler og nogen fabrikker har bad. I Ullensaker distrikt er Eidsvold bad og kuranstalt samt et folkebad (badstubad) ved Eidsvold verk. I Follo distrikt findes i Drøbak en indretning for varme bad, gytje- og furunaalsbad, som holdes aapen om sommeren fra juni til august. Desuten er der et sjøbad, som holdes aapent i samme tid. Ved Aas meieri er der for publikum anledning til at faa varmt karbad mot en avgift av 25 øre; der er 2 badekar. (Selmer).

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om møter i helseraad og om vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Akershus amt	60	2576
Aker.....	[1]) 26	1073
Ullensaker	[2]) 9	831
Høland	[3]) 16	301
Follo	[4]) 9	371

[1]) Aker 10, Asker 2, Nittedalen 1, Lillestrøm 2, Bærum 11. [2]) Eidsvold 2, Feiring 1, Ullensaker 4, Nannestad 1, Nes 1. [3]) Høland 5, Urskog 7, Fet 4. [4]) Nesodden 3, Vestby 1, Hølen 1, Son 2, Drøbak 1, Enebak 1.

III. Smaalenenes amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe-vaccinatører.
Amtet		4 144,14	150 690	60	28	64	32
1. Eidsberg		1 405,96	22 531	9	2	12	10
	Rømskogen	163,94	480	-	-	1	1
	Rødenes	221,67	1 355	1	-	1	1
	Rakkestad	416,32	5 489	2	1	2	1
	Eidsberg	229,30	6 014	2	-	4	3
	Trøgstad	205,73	3 515	1	-	2	2
	Askim	67,64	3 296	2	1	1	1
	Skiptvet	101,36	2 382	1	-	1	1
2. Moss		783,91	24 516	13	5	11	6
	Moss, kjøbstad	1,51	8 572	9	4	3	-
	Moss, landsogn	56,67	2 769	-	-	[1] 1	-
	Spydeberg	138,86	2 305	1	1	1	1
	Hobøl	143,68	2 287	1	-	1	1
	Vaaler	249,17	2 241	1	-	2	2
	Raade	113,73	2 866	-	-	2	1
	Rygge	80,29	3 476	1	-	1	1
3. Fredrikstad stadsfys.	Fredrikstad, kjøbstad	10,20	15 481	9	9	11	-
4. Sarpsborg		691,39	56 036	13	4	18	9
	Sarpsborg, kjøbstad	8,18	10 710	7	4	5	-
	Tune	142,63	7 295	1	-	3	2
	Rolvsøy	30,65	2 349	-	-	-	-
	Varteig	69,34	1 140	-	-	1	1
	Skjeberg	193,65	5 982	-	-	2	1
	Borge	41,94	6 384	2	-	3	2
	Torsnes	35,54	1 532	-	-	1	-
	Onsø	121,17	7 308	2	-	2	2
	Glemminge	23,46	10 144	1	-	1	1
	Kraakerøy	24,83	3 192	-	-	-	-
5. Hvaler		1 252,68	32 126	16	8	12	7
	Fredrikshald, kjøbstad	1,86	12 023	11	7	4	-
	Hvaler	86,39	4 045	1	-	2	2
	Berg	255,30	5 593	1	-	[2] 1	1
	Id	382,34	6 587	-	-	2	1
	Aremark	316,31	1 829	1	-	1	1
	Ømark	210,48	2 049	2	1	2	2

[1]) Bor i Moss. [2]) Bor i Fredrikshald.

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for						
	tilfælde.	dødsfald.		Januar.	Februar.	Mars	April.	Mai.	Juni.
Tyfoidfeber	79	7	79	1	1	1	3	3	2
Cerebrospinalmeningit (epid.)	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	55	11	55	-	1	-	-	-	-
Skarlagensfeber	390	1	390	53	15	18	14	12	12
Meslinger	1050	9	1050	272	322	203	143	65	18
Difteri (croup)	179	16	179	26	33	11	4	9	8
Barselfeber	15	2	15	3	-	-	1	1	4
Pyæmi, septhæmi	16	8	11	2	4	-	-	2	-
Pemfigus (hos nyfødte)	9	2	8	-	1	-	-	-	3
Rosen	158	9	158	20	17	7	13	15	9
Røde hunde	63	-	63	14	13	8	9	6	2
Vandkopper	209	-	209	16	7	8	20	41	17
Kusma	102	-	102	7	3	2	1	9	4
Kikhoste	295	5	295	35	38	32	30	22	17
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	7638	80	7635	1183	962	760	664	605	432
Influensa	952	8	948	349	304	77	34	21	14
Lungebetændelse	1155	144	1154	187	174	144	92	97	72
Pleurit	483	9	483	51	49	44	56	45	44
Gigtfeber	335	3	335	41	28	30	41	27	19
Akut diarré (kolerine)	1723	36	1706	117	76	86	71	104	142
Tilsammen	14907	351	14875	2377	2048	1431	1196	1084	819

Sundhetstilstanden opgives at ha været tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomstilfælde meldtes ialt 14 907 med 351 dødsfald mot henholdsvis 13 618 og 260 aaret forut.

Dødeligheten var 12,5 pro mille av den opgivne tilstedeværende middelfolkemængde. Jfr. tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til ovenstaaende tabel. Se forøvrig sidste tabel i den almindelige beretning.

Tyfoidfeber. I Rakkestad (Eidsberg distrikt) var der et isoleret tilfælde hos en gut, som var kommen syk hjem fra Sarpsborg. (A. V. Smith). — I Moss distrikt (fornemmelig byen og dens omegn) optraadte sygdommen epidemisk, men smittekilden fik man ikke rede paa; naar man imidlertid ser hen til det daarlige drikkevand, som jevnlig er forurenset ved tilsig, de mindre tidsmæssige forhold ved vand- og kloakledning, det forældede og misligholdte renovationssystem og et epidemilasaret paa kun 2 stuer med tilsammen ca. 6 senger, kan man ikke

sygdomme.

Juli.	August	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa lægedistrikterne: 1 Eidsberg.		2 Moss.		3 Fredrikstad stadsfysikat.		4 Sarpsborg.		5 Hvaler.	
						Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
3	20	6	26	5	8	1	-	57	4	3	1	18	2	-	-
-	-	-	-	-	-		-	-	-	-	-	1	1	-	-
9	18	19	5	1	2	15	3	31	4	-	1	4	2	5	1
8	12	20	45	107	74	44		189	-	26	-	86	1	45	-
10	6	3	2	5	1	49	1	48	-	112	1	403	2	438	5
6	9	22	24	21	6	15		45	11	33	2	73	3	13	-
1	2	1	-	-	2	2	1	6	1	.	.	5	-	2	-
-	-	1	-	1	1	3	3	5	-	2	1	5	3	1	1
3	-	1	-	-	-	1	1	6	-	1	.	1	1	-	-
13	9	14	13	14	14	14	1	37	3	34	2	40	1	33	2
2	-	7	-	-	2	41	-	-	-	4	-	2	-	16	-
18	27	13	12	19	11	25	-	103	-	5	-	41	-	35	-
1	1	3	4	26	41	6	-	17	-	13	-	15	-	51	-
22	37	11	20	12	19	5	-	54	1	95	-	73	4	68	-
328	329	384	543	668	777	620	10	1366	11	1479	12	2621	35	1552	12
5	15	7	18	38	66	105	1	97	6	146	-	255	-	349	1
48	27	44	101	84	84	103	13	240	21	162	18	485	70	165	22
30	39	27	32	31	35	67	-	125	2	49	2	142	3	100	2
21	16	34	19	38	21	33	-	105	-	50	-	95	2	52	1
197	330	220	143	131	89	98	2	393	2	324	2	469	20	439	10
725	897	837	1007	1201	1253	1247	36	2924	66	2538	42	4834	150	3364	57

vente andet, end at en smitsom sygdom har let for at bli epidemisk. Dette gjælder vistnok fornemmelig byen, men de hygieniske forhold er ikke stort bedre i dens nærmeste bygder; Moss folkeskole holdtes i henhold til helseraadets beslutning lukket i de sidste 6 uker av aaret. (Rømcke). — I Fredrikstad var der kun 3 tilfælde av nervefeber. Da der er tvungen indlæggelse paa lasaret, med gratis forpleining av alle uten hensyn til formuesforhold, er der altid anledning til med en gang at sikre sig ethvert opdukkende tilfælde av saavel denne som andre alvorlige smitsomme sygdomme. Helseraadets folk foretar desinfektion av beboelsesrum, seng- og gangklær uten omkostning for vedkommende (Jacobsen). — I Sarpsborg distrikt optraadte sygdommen flere steder i Tune og i Rolvsøy i oktober omtrent samtidig; smitten skrev sig for nogen tilfældes vedkommende antagelig fra et dampskib, som laa i Sannesund, hvor flere av de angrepne hadde hat arbeide med lossing paa bryggen; én smittet sin kone, men ellers blev ingen smittet, efter at alle angrepne var indlagt paa amtssykehuset og boligerne desinficeret; et par andre steder var de angrepne sandsynlig smittet gjennem vand fra Glommen.

(Paasche). — Paa Ørje kuranstalt i Ømark (Hvaler distrikt) døde efter et par dages ophold en patient fra Hammerfest; han var blit syk paa reisen sydover. (Nannestad).

Av **akut poliomyelit** forekom endel spredte tilfælde i Eidsberg distrikt; nogen sammenhæng mellem tilfældene kunde ikke paavises. — Fra Hobøl (Moss distrikt) anføres, at et par angrepne mænd i længere tid hadde gaat vaate og frosset meget; en smaapike hadde ofte sittet ute paa græsbakken med sine leker og kommet forfrossen ind. (Bjerk). — Et av de fra Sarpsborg distrikt meldte dødsfald hidrørte fra et ældre tilfælde; dødsaarsaken var lammelser. (Paasche). — Paa en gaard i Id (Hvaler distrikt) døde en ung kone efter 3—4 dages sygdom. (Nannestad).

Skarlagensfeber. I Fredrikstad blev alle angrepne indlagt paa lasaret. Opholdet der har for de ukomplicerte tilfældes vedkommende indskrænket sig til ca. 3 uker. Uanset vedvarende avskalling er de saa blit hjemsendt, og ikke i noget tilfælde har de vist sig smittefarlige for sine søskende. Den overveiende del var dog komplicerte tilfælde, som maatte holdes interneret, indtil fuld helbredelse var indtraadt. Man føler sig overbevist om, at smitten utbredes ved katarralske sekretioner og ikke ved avskallingen. (Jacobsen).

Sammesteds behandledes ogsaa alle tilfælde av **difteri** paa lasaret; i de smittede familier blev alle barn og delvis ogsaa voksne præventivt injiceret. (Jacobsen).

Dysenteri. En sjømand, som var hjemsendt fra Øst-Afrika, hadde en let proktit; hans dejekta og privetet blev desinficeret ved tilblanding av jernvitriol og klorkalk. (Vogt).

Lungebetændelse. Fra Hvaler distrikt anføres, at der i Aremark hovedsogn i aarets første kvartal var mange angrepne, og at sygdommen viste antydning til epidemisk karakter. (Nannestad).

Av **skabb** er ialt meldt 151 tilfælde. I Trøgstad (Eidsberg distrikt) var smitte fra en enkelt familie kommen utover, men alle kom under behandling, og plagen holdt op. (A. V. Smith).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:				
		1	2	3	4	5
		Eidsberg.	Moss.	Fredrikstad stadsfysikat.	Sarpsborg.	Hvaler.
Veneriske saar	8	-	-	2	4	2
Erhvervet syfilis	36	1	15	6	8	6
Medfødt —	3	1	-	2	-	-
Gonorré, uretrit	161	19	34	46	20	42

Tuberkulose. Om de i aarets løp meldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme inden amtets distrikter henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaarsakslister for det hele amt 12 7 pct. av alle ved sygdom foraarsakede dødsfald og 15,9 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 11,6 og 13,9 pct. og for bygderne 13,4 pct. og 17,2 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — I Eidsberg distrikt er sygdommen vistnok i avtagen, om det end tilsyneladende kan se ut, som om den staar stille eller endog er i fremgang. Dette skyldes den store tilstrømning

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Eidsberg	258	32	36	222
Moss	332	38	66	266
Moss by	114	10	26	88
Bygder	218	28	40	178
Fredrikstad stadsfysikat	193	29	42	151
Sarpsborg	601	65	150	451
Sarpsborg by	193	7	23	170
Bygder	408	58	127	281
Hvaler	364	58	57	307
Fredrikshald by	172	32	22	150
Bygder	192	26	35	157
Smaalenenes amt	1748	222	351	1397
Derav i byer	672	78	113	559
— - bygder	1076	144	238	838

til distriktet av anlægsarbeidere især til Vamma- og Solbergfossens utbygning, som tilsammen antages at beskjæftige henved 800 arbeidere, hvorav de aller færreste er hjemmehørende i distriktet. Mange av disse er gifte og trangt indlosjeret og har i aarets løp ydet en ganske stor procent til de tuberkuløses rækker. Forresten maa der siges, at der idethele utvises forsigtighet med opspyt og ellers, likesom interessen for tuberkulosesaken er stor overalt; især er kvinderne meget ivrige. De lokale tuberkuloseforeninger yder megen hjælp til sanatoriebehandling og i hjemmene. Det nye tuberkulosehjem, som amtet i aarets løp har opført ved Mysen, har allerede vist sig til stor nytte, især ved at opta smittefarlige patienter, og derved git helseraadene mere adgang til grundig desinfektion i deres hjem. (A. V. Smith). — Fra Moss distrikt meddeles, at mange er bange for at barnene kan bli smittet paa skolen. Det har saaledes hændt, at man i et par bygder med bestemthet har protesteret mot at la barnene frekventere skolen; i den ene fordi læreren nylig hadde været behandlet paa sanatorium, hvorfra han dog var utskrevet arbeidsdygtig og bacillefri; i den anden bygd var derimot læreren i sygdommens tredje stadium, han hadde tuberkelbaciller i spyttet og iagttog neppe heller den paakrævede forsigtighet. (Rømcke). — I Fredrikstad har en tuberkulosestation været i virksomhet et par aar. 2—3 sykepleiersker yder hjælp og veiledning rundt om i hjemmene; der utdeles mat, klær, melk, senger og sengklær, spytteflasker og endog direkte pengebidrag. Kommunen yder kr. 1 000 aarlig til sanatorieophold for helbredelige syke. (Jacobsen).

Spedalskhet. Gjennem Fredrikstad fattigvæsen var en 58 aar gammel kone med knutet lepra blit indlagt paa Rikshospitalets hudsykeavdeling. Da hun hadde opholdt sig flere steder i Glemminge, blev disse opsporet og den fornødne desinfektion foretat. Hendes mand hadde hat læggesaar og var død for flere aar siden; om han ogsaa hadde hat lepra kunde ikke bringes paa det rene. (Vogt).

Om de med statsbidrag forpleiede **sindssyke** se den almindelige beretning.

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.			Perforation.	Efterbyrdsoperation.	Abortus provocatus.
	Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Mødre.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde rier.	233	-	231	6	7	5	2	10	10	1	-	-	-	-	-	-
Trangt bækken	30	-	27	3	4	4	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-
Barselkrampe	5	1	4	2	2	-	2	-	-	-	2	1	1	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	-	5	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	2	-	2	-	-	-	-	-		-	-	-	-	-	-	-
Blødning	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
Hyperemesis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Hæmatoma vulvæ	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tuberkulose	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil	28	-	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skakt isseleie	7	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	11	6	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pandeleie	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-		-	-	-	-
Fare for fosteret	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dødt foster	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Tilbakeholdt morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-
Fastsittende —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-
Uopgit indikation	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	315	1	308	12	30	17	13	11	11	1	2	1	1	5	14	2
	316		320			30			12			2				

Anm. Ved 5 tvillingfødsler forløstes begge tvillinger ved kunsthjælp, i 3 begge tvillinger ved tang (1 død) og i 2 kun den ene; en tilsvarende første tvilling blev forløst ved uttrækning og en anden ved vending.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.	ved mord og drap.
Eidsberg	569	21	299	28	2	3	6	-	-
Moss	563	13	354	37	3	2	12	1	-
Moss by	223	5	121	19	1	-	4	-	-
Bygder	340	8	233	18	2	2	8	1	-
Fredrikstad stadsfysikat.	357	12	200	31	9	1	7	1	1
Sarpsborg	1803	28	684	151	26	4	34	2	-
Sarpsborg by	359	3	103	29	2	-	2	-	-
Bygder	1444	25	581	122	24	4	32	2	-
Hvaler	698	10	407	41	5	1	17	2	2
Fredrikshald by	252	4	191	17	2	1	9	1	1
Bygder	446	6	216	24	3	-	8	1	1
Smaalenenes amt	3990	84	1944	288	45	11	76	6	3
Derav i byer	1191	24	615	96	14	2	22	2	2
— - bygder	2799	60	1329	192	31	9	54	4	1

Av **obstetriciske operationer**, utført av læger, opgives ialt 385, derav i Eidsberg distrikt 50, i Moss 33, i Fredrikstad 118, i Sarpsborg 157, i Hvaler 27. Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

Om **jormorhjælpen** se tabellen i den almindelige beretning.

Paa barselseng døde efter presternes opgaver 11 kvinder. Lægerne har opgit dødsaarsaken for 13 kvinder saaledes: barselfeber 2, barselkrampe 4, emboli 2, blødning 4, ektopisk svangerskap 1.

Ifølge ovenstaaende tabel over **fødte** og **døde** var der et overskudd av 2 046 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 48,7.

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	223	63	160
Lungetuberkulose	222	78	144
Kræft (cancer og sarkom)	153	38	115
Lungebetændelse	144	40	104
Hjerneslag	127	45	82
Klappefeil og hjertemuskelsygdomme	96	31	65
Medfødt svakhet	83	30	53
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	80	31	49
Tuberkulose utenfor lungerne	66	41	25
Arteriosklerose	53	25	28

Veirliget var gunstig for aarsveksten; der blev en rik høst, særlig for høiets vedkommende. (Paasche). Mindst utbytte gav rugen; den var tynd og litet kraftig paa grund av, at den i den vaate høst i 1912 blev saadd for sent. (Nannestad).

Levemaate og hygieniske forhold. Fra Eidsberg skrives: De gode tider gjorde, at arbeidsfolk vilde leve godt og i det hele sparte litet av sin gode fortjeneste. Dertil kom megen «fyll», let som det er paa disse kanter at forsyne sig med brændevin baade i Kristiania og Sarpsborg. (A. V. Smith).

I Fredrikstad er boligforholdene gode. Leiekaserner findes omtrent ikke, hvad man ellers skulde vente i en by med saavidt stor arbeiderbefolkning. Mange arbeidere har sin egen bolig; i en saadan er der dog gjerne ogsaa en leilighet beregnet paa bortleie. (Jacobsen).

Ogsaa i Sarpsborg bedres boligforholdene efterhvert. Levemaaten er god. Drikfældigheten er liten; paa lønningsdagene kan man dog se nogen glade sjæle sjangle i gaterne. Utover i bygderne træffer man sjelden eller aldrig en beruset person. (Paasche).

De mange i Eidsberg distrikt, hovedsagelig fra Kristiania og Aker utsatte **pleiebarn,** har det i det hele godt og behandles som familiens egne. Pleiebarnsloven er nu gjennemført overalt og synes at virke godt, forpleierne føler, at de er under kontrol, og er bange for klager, som ikke saa sjelden indløper fra naboer, lærere og andre. (A. V. Smith).

Med hensyn til forpleiningen av **fattige gamle** skrives der fra Moss: Om man end, mere ideelt set, kunde være meget stemt for, at disse kunde faa henleve sin alderdom i den hytte, de har faat kjær, fremfor at dele værelse med en eller flere andre paa fattiggaarden eller «Gamlehjemmet», som det nu skal hete, maa det paa den anden side indrømmes, at de gamle paa hjemmene inden dette distrikt gjennemsnitlig forpleies ganske godt. Fordelagtig og ønskelig vilde det dog være, om der kunde opdrives noget mere av disciplin og orden. Ved hver persons indlæggelse burde saaledes vedkommende ikke alene grundig bades og iføres rene klær, men ogsaa klærne nøiagtig undersøkes og — om fornødent — kokes for derefter at anbringes paa anvist, bestemt plads paa loftet, forsaavidt de ikke daglig brukes. Gamlehjemmet skulde være saa fuldstændig møbleret, at medbringelse av kister, kommoder o. l. var overflødig. Gamlehjemsbestyrerinderne samstemmer i, at plagen med de mange væggedyr med sandsynlighet maa antages at skrive sig fra de gamles eget møblement. Træsenger burde ogsaa avskaffes. — Saa stor skræk som saadanne gamle ofte har for ventilation og frisk luft i det hele tat, har de dog ikke lov til at motsætte sig grundig luftning, om sommeren ved et mindre, øvre vindu, om vinteren ved en luftningskanal under gulvet med aapning ca. 1,25 m. over gulvet mellem brandmuren og ovnen, samt sedvanlige ventiler for sommer- og vinteruttræk til ventilationspipen. Gamle folk trænger til flittig og grundig badning, mindst 1 gang hver 2den uke; der maa dog sørges for, at det hele arrangement er ordentlig og forsvarlig, baade hvad rum, utstyr og adkomst angaar. — I mangel av noget bedre maa et kjelderrum, tæt, varmt, tilstrækkelig stort og lyst, kunne avdeles til klædningsrum og baderum. En i forbindelse med to større kar paa loftet staaende cirkulationsovn vil hurtig og let samt billig besørge opvarmning av det fornødne vand. Har man god raad, lar man hver patient faa sine ca. 250 liter vand til karbad; maa der spares, vil den gamle, sittende paa en liten stol eller krak, kunne bli taalelig ren ved at faa ca. 4 bøtter (40 liter) tempereret vand over sig, under samtidig vaskning med børste og sæpe. I Eidsberg, Trøgstad og Rakkestads herreder har man paa gamlehjemmene badeindretninger, men derimot hittil ikke paa noget av de 4 hjem, som forefindes i Spydeberg, Hobøl, Rygge og Raade herreder, skjønt saken har været bragt paa bane

og varmt anbefalet. Efter anmodning kom for et par aar siden en specialkyndig tekniker fra Kristiania ned og besaa lokaliteterne paa et par av gamlehjemmene, likesom derefter tegninger fremsendtes, men som sagt, resultatet har hittil ikke været tilfredsstillende. (Rømcke).

Sykehus. Amtets sykehus ligger i Fredrikstad. — I alle byer findes kommunale sykehus og epidemilasaretter. — I Moss er opførelsen av et nyt sykehus paabegyndt; naar det er tat ibruk, skal det gamle indredes for at gjøre tjeneste som epidemilasaret, indtil man har faat bygget et nyt paa samme tomt, hvor det nuværende lille epidemilasaret staar. — Paa Renneflot (Jeløen) er der et hjem for drikfældige kvinder; gjennemsnitlig belæg ca 10; gaarden er kjøpt av «Det hvite Baands» avholdsselskap. (Rømcke). — I Fredrikstad er det komunale sykehus blit utvidet ved indkjøp av en nabogaard, som avgir plads for 15 gamle pleiepatienter og for sykehusets betjening. Ved yderligere forandringer i selve sykehuset har der kunnet indredes en tuberkuloseavdeling paa 20 senger med eget bad og opvask. Vandklosetter er indført over hele sykehuset. (Jacobsen). Desuten er der i Fredrikstad et militært sykehus, et privat (Bethesda) og et tilhørende den katolske mission. — I Fredrikshald er der et interneringslokale samt et av katolske søstre drevet hospital (St. Josefs). I Ømark ligger Ørje kuranstalt for alkoholikere.

Av **badeindretninger** findes i Eidsberg distrikt en privat badstue paa Mysen. I Askim har Kykkelsrudanlægget bad for sine arbeidere. I Moss by er der et folkebad (karbad og badstue), arbeiderforeningens sjøbad samt folkeskolens bad (dusjbad). I Spydeberg er der et kommunalt bad. I Fredrikstad er der et damp- og karbad. Inden Sarpsborg distrikt findes badeindretninger for arbeidere og funktionærer ved Borregaard fabrikker, karbidfabrikken i Skjeberg, Torp bruk og zinksmeltefabrikken i Sannesund. Desuten er i virksomhet om sommeren Hankø bad i Onsø, Torsøkilens bad i Torsnes og Høisand bad i Skjeberg. Inden Hvaler distrikt er der i Fredrikshald et badehus, hvor der gives kar- og dampbad, dusj og styrt. Desuten er der 2 sjøbadehus, hvor alle skolebarn bader gratis i visse timer paa dagen. Cellulosefabrikken (sagbruksforeningen) har et badstubad for funktionærer og arbeidere. Paa Kornsjø er et par private badstubad, hvor der enkelte dage i uken kan faaes bad mot en liten betaling.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og om vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Smaalenenes amt	83	3370
Eidsberg	[1]) 14	585
Moss	[2]) 22	600
Fredrikstad	11	308
Sarpsborg	[3]) 23	1354
Hvaler	[4]) 13	523

[1]) Askim 3, Trøgstad 2, Skiptvet 2, Eidsberg 2, Rødenes 3, Rakkestad 2. [2]) Moss by 10, Moss herred 2, Vaaler 2, Rygge 3, Raade 3, Spydeberg 1, Hobøl 1. [3]) Sarpsborg 4, Tune 2, Varteig 1, Rolvsøy 1, Glemminge 4, Borge 7, Torsnes 3, Onsø 1. [4]) Fredrikshald 3, Berg 1, Id 2, Aremark 3, Ømark 1, Hvaler 3.

Fra Moss **helseraad** blev gjennem magistraten fremsendt et forslag til bedring av gaards- og gaterenovation, men det blev ikke antat. Med hensyn til opførelsen av et vandrensningsverk er der nedsat en komité for at drøfte saken og komme med forslag. Aarets tyfoidfeberepidemi hadde nemlig sat adskillig skræk blandt folk. (Rømcke). — I Glemminge (Sarpsborg distrikt) blev en mand dømt ved meddomsret, fordi han trods helseraadets forbud hadde solgt matis fra en isdam, hvor vandet var blit urent ved tilsig fra de omgivende med kreaturmøk gjødslede marker. (Vogt).

IV. Buskerud amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe-vaccinatører.
Amtet		14816,87	123 863	54	24	64	25
1. Drammen stads-fysikat	Drammen, kjøbstad	6,86	24 937	15	13	12	-
2. Drammen læge-distrikt		596,32	17 787	[1]) 7	-	7	3
	Lier	319,97	8 763	2	-	2	-
	Røken	114,07	4 474	1		3	1
	Hurum	161,97	4 194	3	-	2	2
	Holmsbu, ladested [2])	0,31	356		-	-	-
3. Ringerike		1 697,54	19 095	7	4	12	7
	Hønefoss, kjøbstad	1,06	2 695	4	3	5	-
	Hole	304,04	3 432	1	1	2	2
	Norderhov	752,16	9 576	[3]) 1	-	2	[4]) 3
	Aadalen	640,28	3 392	1	-	3	2
4. Modum		2 360,34	30 787	12	3	15	2
	Nedre Eker	117,72	5 858	2	1	2	-
	Øvre —	470,18	8 225	4	-	5	1
	Modum	519,17	10 563	3	2	5	-
	Sigdal	889,31	3 590	1	-	2	1
	Krødsherred	363,96	2 551	2	-	1	-
5. Nes		3 028,58	7 703	2	-	4	3
	Nes	820,63	2 272	1	-	1	-
	Flaa	702,21	1 671	-	-	1	1
	Gol	512,01	2 271	1	-	1	1
	Hemsedal	838,91	1 357	-	-	1	1
	Del av Nore (distriktet Tunhovd)	154,82	132	-	-	-	-

[1]) Distriktslægen bor i Drammen by. [2]) Hører til Hurum herred. [3]) Praktiserer ikke. [4]) 2 av disse bor i Hønefoss.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe-vaccinatører.
6. Aal		2 657,00	5 478	2	-	2	2
	Aal	1 154,27	3 346	1	-	1	1
	Hol	1 502,73	2 132	1	-	1	1
7. Sandsvær		1 324,75	14 047	7	4	8	4
	Kongsberg, kjøbstad	66,20	6 132	5	4	4	-
	Øvre Sandsvær	396,02	2 497	-	-	1	1
	Ytre —	281,76	3 260	1	-	1	1
	Flesberg	580,77	2 158	[1]) 1	-	2	2
8. Rollag		3 145,48	4 029	2	-	4	4
	Rollag	435,39	1 318	1	-	1	1
	Rest av Nore (undt. Tunhovd)[2])	608,67	1 364	1	-	2	2
	Opdal	2 101,42	1 347	-	-	1	1

[1]) Praktiserer ikke. [2]) Nore herred har et flateindhold av 763,49 km.² og en folkemængde av 1 496.

Sundhetstilstanden opgives at ha været kun saa nogenlunde. Der meldtes av epidemiske sygdomstilfælde ialt 16 729, hvorav 256 hadde dødelig utgang; i 1912 var de tilsvarende tal 16 105 og 266.

Dødeligheten utgjorde 12,2 pro mille av den opgivne tilstedeværende middelfolkemængde. Se tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 42 og 43. Jfr. forøvrig sidste tabel i den almindelige beretning.

Tyfoidfeber. De fra Sandsvær meldte 5 tilfælde var alle lette og forekom paa Korpemoen (Kongsberg), hvor der ogsaa før ofte er indtruffet enkelte tilfælde uten paaviselig smittekilde. (Nyquist).

Cerebrospinalmeningit. Fra Drammen by anføres, at smittekilden i intet av de der forekommende 3 tilfælde kunde paavises; de 2 først angrepne hørte til samme husstand.

Akut poliomyelit. Heller ikke for denne sygdoms forekomst i Drammen by kunde smittekilden paavises, likesaalitt nogen indbyrdes forbindelse mellem tilfældene. — I Modum indtraf det første tilfælde paa Skalstad hos en voksen pike; hun hadde besøkt en nabokone, som var syk med «hodepine og forkjølelse»; dagen efter følte piken sig mat, og hadde smerter i ryggen; 2den dag var der feber, hodepine og sterke smerter i armer og ben; saa blev hun bedre, og gav sig derfor 4de dag til at vaske gulvet; dagen efter var begge underekstremiteterne

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfeber	10	1	10	-	-	1	2	-	-	2	1	-	3	1	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	9	3	9	1	2	-	-	3	-	-	-	2	1	-	-
Akut poliomyelit	94	4	94	-	-	2	2	2	2	8	32	24	19	2	1
Skarlagensfeber	248	1	248	15	6	6	6	1	9	7	6	20	49	63	60
Meslinger	1009	3	1009	141	172	140	180	145	135	66	14	5	4	3	4
Difteri (croup)	153	11	153	5	11	6	5	3	3	11	13	26	24	27	19
Barselfeber	9	-	9	1	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	5
Pyæmi, septhæmi	10	7	7	-	-	1	1	1	2	-	-	-	-	2	-
Pemfigus (hos nyfødte)	9	-	9	1	2	1	-	-	-	-	-	1	3	-	1
Rosen	206	4	206	8	15	13	16	18	11	14	27	22	24	17	21
Røde hunde	66	-	66	6	8	3	4	5	7	5	7	4	5	5	7
Vandkopper	285	-	285	17	15	28	25	24	15	20	20	16	32	34	39
Kusma	359	-	359	55	19	32	57	43	25	13	10	20	22	18	45
Kikhoste	1062	13	1052	215	101	148	93	92	135	75	45	22	48	48	30
Akute katarrer i aandedrætsorg.	8019	57	7979	1098	1007	786	623	620	567	371	378	414	638	726	751
Influensa	2145	3	2145	724	484	206	110	71	69	23	30	51	72	119	186
Lungebetændelse	759	117	759	108	76	77	89	83	62	38	20	25	44	62	75
Pleurit	348	3	348	38	36	30	30	32	28	25	18	17	33	25	36
Gigtfeber	310	5	310	33	31	26	28	27	22	19	27	20	22	28	27
Akut diarré (kolerine)	1612	23	1612	93	76	77	91	91	142	175	309	208	103	128	119
Skjørbuk	6	1	5	-	-	-	1	-	-	1	-	3	-	-	-
Beri-beri	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	16729	256	16675	2559	2061	1583	1364	1261	1234	874	958	900	1146	1308	1427

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).

	Fordeling paa lægedistrikterne:															
	1		2		3		4		5		6		7		8	
	Drammen stadsfysikat.		Drammen lægedistrikt.		Ringerike.		Modum.		Nes.		Aal.		Sandsvær.		Rollag.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	1	1	-	-	1	-	3	-	-	-	-	-	5	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	3	-	1	-	-	-	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	3	-	30	1	1	-	60	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	16	-	50	1	110	-	18	-	-	-	-	-	54	-	-	-
Meslinger	11	-	3	-	489	1	306	-	9	1	60	-	131	1	-	-
Difteri (croup)	54	3	25	1	16	-	49	6	-	-	-	-	9	1	-	-
Barselfeber	-	-	-	-	5	-	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	1	1	2	2	1	-	1	1	2	-	-	-	2	2	1	1
Pemfigus (hos nyfødte)	1	-	1	-	1	-	4	-	1	-	-	-	1	-	-	-
Rosen	59	-	15	-	55	-	53	-	3	-	1	1	18	3	2	-
Røde hunde	11	-	1	-	38	-	8	-	2	-	-	-	6	-	-	-
Vandkopper	118	-	33	-	48	-	43	-	8	-	-	-	35	-	-	-
Kusma	22	-	2	-	134	-	111	-	12	-	5	-	73	-	-	-
Kikhoste	266	2	119	1	390	1	147	7	3	-	-	-	38	-	99	2
Akute katarrer i aandedrætsorg.	1568	11	1299	7	2436	13	1799	12	152	6	7	-	672	4	86	4
Influensa	494	2	239	-	482	-	482	1	36	-	30	-	317	-	65	-
Lungebetændelse	163	22	107	26	167	16	243	43	9	-	7	-	57	8	6	2
Pleurit	69	-	36	-	92	-	107	1	9	2	3	-	30	-	2	-
Gigtfeber	62	1	55	1	51	-	85	2	10	-	13	-	28	1	6	-
Akut diarré (kolerine)	410	5	142	4	441	-	439	7	41	1	8	-	127	6	4	-
Skjørbuk	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-	1	-	1	-
Beri-beri	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	3333	48	2160	44	4958	31	3968	87	297	10	134	1	1607	26	272	9

og høire underarm paralytiske og venstre underarm paretisk; nogen dage senere kom der lammelse av detrusor vesicæ. Hun blev sendt til Ullevaal epidemilasaret. Ingen andre i hendes hjem, hvor der var 3 smaa barn, blev angrepet. — Siden optraadte sygdommen paa forskjellige steder, især omkring Aamot; likeledes omkring Aas (nær Drolsum station). — I Nedre Eker iagttoges 2 alvorlige tilfælde med svære lammelser; det ene var hos en pike, som en dag hadde været paa bærplukking paa «Plassene» i Skoger og det andet hos en skogarbeider, som hadde holdt til paa samme sted; Skoger helseraad blev varskudd. — I Sigdal var blandt 29 tilfælde de 17 abortive; hos 7 av de øvrige efterlot sygdommen blivende lamhet; 2 døde. (Bull).

Av **katarralsk ikterus** er meldt 8 tilfælde fra Hønefoss, 1 fra Nes og 28 fra Aal distrikt. Fra sidstnævnte, hvor sygdommen optraadte nogenlunde jevnt hele aaret og fortsatte ind i det næste, meddeles, at der endnu drives paa med ganske eiendommelige «heimeraader», saaledes gulspurvkjøt eller en frisk gul hestepære; det første kokes, før det spises; av den anden nydes kun saften; mere «erfarne» folk holder sig til konjak, hvori man har «kommet» litt opklippet gult silketøi eller silketraad. I enkelte tilfælde var der ingen gulfarvning av huden, kun matleihet og brækninger i længere tid. Sygdommen voldte kredssykekassen adskillige utgifter, da de fleste angrepne var voksne folk. (Bruun).

Av **skabb** er ialt meldt 497 tilfælde.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne: 1 Drammen stads-fysikat.	2 Drammen distrikt.	3 Ringerike.	4 Modum.	5 Nes.	7 Sandsvær.
Veneriske saar	5	4	-	-	-	1	-
Syfilis, erhvervet	20	14	1	-	4	-	1
— medfødt	2	1	-	-	1	-	-
Gonorré, uretrit	106	64	8	2	15	1	16

Tuberkulose. Til oplysning om de i aarets løp meldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme inden amtet henvises til tabellen derom i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde for det hele amt 12,3 pct. av samtlige kjendte ved sygdom foraarsakede dødsfald og 15,0 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 12,3 pct. og 14,8 pct. og for bygderne 12,3 pct. og 15,1 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — Fra Drammen by meddeles, at tallet paa nymeldte tilfælde fremdeles er over det gjennemsnitlige for aarene siden tuberkuloselovens ikrafttræden. Sygdommens varighet har været kortere hos dem, som døde i dette aar end i det foregaaende aar. I de sidste 3 aar har tallet paa nymeldte syke, hos hvem tuberkelbaciller er blit paavist, været i jevn nedgang (fra henved halvparten av tilfældene til kun litt over tredjeparten); de yngre læger utfører nemlig ikke mikroskopiske undersøkelser. (Bonnevie).

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Drammen stadsfysikat	296	44	48	248
— lægedistrikt	204	25	44	160
Ringerike	217	22	31	186
Hønefoss by	30	-	7	23
Bygder	186	22	24	162
Modum	345	35	87	258
Nes	77	16	10	67
Aal	58	13	1	57
Sandsvær	168	15	26	142
Kongsberg by	80	6	14	66
Bygder	88	9	12	76
Rollag	49	4	9	40
Buskerud amt	1414	174	256	1158
Derav i byer	406	50	69	337
— - bygder	1008	124	187	821

Om de med statsbidrag forpleiede **sindssyke** se den almindelige beretning. — I Drammen lægedistrikt er der forpleiet 435 patienter (derav 398 i Lier) i 1913—1914 mot 426 i 1912—1913 [1]). 10 er blit overflyttet til Prestsæter asyl paa Toten. — Man har i aarets løp fortsat de paabegyndte og planlagte forbedringer og nyindredninger i kolonierne. De rumlige forhold er overalt søkt bragt i overensstemmelse med det paabudte minimum, paa de fleste steder er rumfanget adskillig større; dette gjælder specielt for cellernes vedkommende. Alle faste gittere er avskaffet; benyttes nu gittere, er disse alle slik indrettet, at de ved løse bolter i et øieblik kan aapnes utenfra, og tilgangen til eneværelserne er paa denne maate fri i brandtilfælde. Flere steder er brandslanger færdig til bruk; i en stor koloni brøt der ut varme i 1ste etage midt om natten, den hadde ulmet i træverket bak en brandmur; ilden, der stod som meter-lang lue ut i værelset, da folk kom til, blev slukket inden kort tid, takket være den derværende brandindretning. Elektrisk lys er indført overalt, hvor lysledningen er naadd hen. — I 14 store kolonier er der varmtvandsbad med dusjindretning i egne rum; paa flere andre steder er lignende paatænkt utført i den nærmeste fremtid; badekar findes paa de fleste steder. — Overalt er der sørget for trapper fra 2den etage i tilstrækkelig mængde Politiet reiser jevnlig omkring for at inspicere brandsikkerheten og samarbeider i saa henseende med distriktslægen. — I alle nyanlæg og i adskillige gamle er der anlagt eller planlagt luftkanaler av tilstrækkelig rumfang; disse er ført ind under gulvene op bak ovnene for at lede ind frisk luft; ventiler er eller skal bli anlagt i motsat væg eller vindu. — Den vigtigste forbedring med hensyn til kontrollen over forpleierne er ansættelsen av en i sindssykepleien utdannet inspektrice. Hun reiser stadig omkring og opholder sig i kolonierne dagevis for at følge stellet dag og nat, kontrollerer maten og specielt den daglige omgang med de syke.

[1]) Om forpleiningen i dette tidsrum henvises til dr. Grimsgaards indlæg i Tidsskrift for den norske lægeforening, nr. 16, 1914, side 774.

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Uttrækning ved bækkenendeleie.			Perforation.	Exviscera-tion. Decapitation.	Efter-byrds-operation.
	Mødre.	Barn.		Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mor.	Mor.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde rier ...	64	[1]) 65	2	1	-	-	1	5	2	[2]) 3	-	-	-
Trangt bækken	20	18	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Barselkrampe	3	2	1	2	1	-	3	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for moren	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skakt isseleie	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pandeleie	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	6	-	3	3	-	-	-	-	[3]) 1	-
Fare for fosteret	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdt morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10
Tilsammen	100	97	6	11	1	3	9	5	2	3	1	1	10
		103		12		12			5				

[1]) Iblandt disse 3 tvillingpar. [2]) Herav en «anenkephalos et akranios»; en blev forløst ved tang paa sætet. [3]) Dødsaarsak: hjertelammelse.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.	ved mord eller drap.
Drammen stadsfysikat .	674	14	320	52	9	1	11	1	-
— lægedistrikt .	539	6	211	31	4	-	7	2	-
Holmsbu ladested	10	-	7	1	-	-	-	-	-
Bygder	529	6	204	30	4	-	7	2	-
Ringerike	534	12	229	39	3	-	5	-	-
Hønefoss by	196	2	42	10	-	-	2	-	-
Bygder	338	10	187	29	3	-	3	-	-
Modum	839	20	406	56	7	1	11	1	1
Nes	176	3	90	3	1	-	2	2	-
Aal	139	6	76	7	-	2	1	1	-
Sandsvær	351	8	177	23	3	-	4	-	-
Kongsberg by.....	153	2	86	8	1	-	1	-	-
Bygder	198	6	91	15	2	-	3	-	-
Rollag.....	83	6	51	5	-	-	-	-	-
Buskerud amt.....	3335	75	1560	216	27	4	41	7	1
Derav i byer.....	1033	18	455	71	10	1	14	1	-
— - bygder	2302	57	1105	145	17	3	27	6	1

Særlig lægges her vegt paa omgangstonen i kolonierne, og der paatales strengt og uten skaansel forgaaelser i saa henseende. Man har været saa heldig at faa ansat en, som i flere aar har forestaat kolonier paa Blakstad og Prestsæter asyler. Hun fører journal over hver dags inspektion, noterer klokkeslettet, naar hun kommer, og naar hun forlater kolonien, saa man til enhver tid kan kontrollere hendes besøk. Der holdes jevnlig konferancer med hende. En koloni er opløst, og adskillige ting er kommet frem og er rettet paa i den korte tid, hun har funktioneret; hun blev ansat 10de februar 1914. Hun lønnes av forpleierne selv med 1 pct. av den kontante forpleiningssum, disse oppebærer for de med offentlig bidrag forpleiede syke. Buskerud amt har beredvillig ydet et tilskud av 250 kr.aarlig til hendes løn. Hun avlønnes med 1 000 kr. aaret, og har fri bevertning hos forpleierne, naar hun er paa inspektion; det er netop forutsætningen, at hun her selv skal spise av den mat, de syke faar, og som for det meste er den samme, som forpleieren bruker til egen husstand. Hun har kontraktmæssig aarlig 6 ukers fritid, deri iberegnet frisøndage; hele den øvrige tid i aaret skal hun være i funktion. — Forpleierne indser selv tilfulde nytten av den stadige kontrol, der herved utøves, og hun er i det store og hele tat møtt med forstaaelse og velvilje. — Det er planlagt at ansætte en inspektrice til, hvis økningen av patienter skulde kræve det. (Grimsgaard). — I Ringerike distrikt er pleien god og forsvarlig; en mangel, som burde rettes paa, er, at der ikke findes noget lokalt tilsyn, som til ubestemte tider kunde undersøke forholdene, særlig i kolonierne; en av disse har et belæg paa ca. 20, hvorav en stor del er cellepatienter. (Harboe).

Struma er ganske overordentlig utbredt i Ringerike distrikt og synes ikke at være særlig knyttet til enkelte trakter; i mange slegter forekommer sygdommen ogsaa hyppig hos de mandlige individer. (Harboe).

Av **obstetriciske operationer**, utført av læger, er meldt ialt 132, derav i Drammen stadsfysikat 40, i Drammen distrikt 8, i Ringerike 22, i Modum 34, i Nes 5, i Aal 2, i Sandsvær 16, i Rollag 5. — Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 46.

Om **jormorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Av tabellen paa foregaaende side over **fødte** og **døde** sees der at ha været et overskudd av 1 775 fødte; forholdet mellem de fødte og de døde var = 100 : 46,8.

Paa barselseng døde efter presternes opgaver 4 kvinder. Ifølge lægernes døde der av barselkrampe 2, blødning 1, ektopisk svangerskap 1, anden sygdom i svangerskap eller barselseng 1; desuten er der opført 1 med ukjendt dødsaarsak.

De **hyppigste av de opgivne dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	223	42	181
Lungetuberkulose	174	50	124
Kræft (cancer og sarkom)	122	36	86
Lungebetændelse	117	32	85
Klappefeil og hjertemuskelsygdomme	87	15	72
Hjerneslag	75	32	43
Tuberkulose utenfor lungerne og miliærtuberk.	61	15	46
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	57	14	43
Medfødt svakhet	52	19	33
Hjertelammelse	46	17	29

Veirliget var gunstig for jordbruket; frugthøsten endog sjelden god. (Nyquist).

Levemaate og hygieniske forhold. I Drammen by er der fremdeles bolignød, og den er vistnok i tiltagen, idet nybygningen er minimal; gjennem dispensationer fra bygnings- eller rettere murtvangsloven søker man dog at utvide og forbedre kvistbekvemmeligheter i ældre træbebyggelse ved hjælp av arker; bedre end slike enetages trækbygninger med kranglete loftsindredninger vilde smaa toetages trækhus være i enhver henseende, ogsaa med hensyn til ildsfarlighet. — Der har hele aaret været let adgang til vellønnet arbeide, men klager over de dyre tider har været høilydte fra alle kanter. (Bonnevie).

I Aal gaar det saa smaat og jevnt fremover med husrenligheten, saa man kan si, at «det munar daa jamnt, ja det munar». Renholdet i handelsbodene har

paatagelig tat sig op, efter at vi fik vor «sundhetsinspektør», som hvert kvartal gir indberetning om forholdene. — Ædrueligheten er som i almindelige smaa forholde i fjeldbygdene ganske upaaklagelig; folk er for det meste uten rusdrik hele aaret; kun en og anden tar sig en rus nogen ganger om aaret — og dermed blir det; «handelskarene» bruker endel brændevin, men den almindelige fjeldbonde er praktisk talt totalist. (Bruun).

I Sandsvær har man hat saakaldte gode tider, hvad fortjeneste og fordringer til livet angaar. Drikfældigheten synes at øke; det er ialfald uhyggelig ofte, man ser fulde folk paa gaterne i byen. (Nyquist).

I Opdal (Rollag distrikt) blev indført bestemmelser om renhold paa handelsstederne. (I 1914 fulgte Rollag og Nore herreder eksemplet). Levemaate og ædruelighet gjør merkbare fremskridt. Av stor betydning for kulturel utvikling er de mange nye, rummelige og vakre ungdomslokaler; hver ungdomsforening har nu sit eget hus (2 i Rollag, 1 i Nore og 3 i Opdal). Med slike festlige lokaler følger større krav til sømmelig optræden. (Krefting).

Sykehus. I Drammen by er der et kommunalt sykehus, som tillike gjør tjeneste som sykehus for Buskerud amt; desuten et epidemilasaret, et katolsk St. Josefs hospital og et privat pleiehjem («Bethesda»); i «Gamlehjemmet» er der en avdeling for tuberkuløse. — I Drammen lægedistrikt har hvert herred sit tuberkulosehjem. — I Ringerike distrikt er der i Hønefoss et epidemilasaret, alene til bruk for byen. I Norderhov ligger Trøgstad kur- og pleiehjem for tuberkuløse. — Modum har et tuberkulosehjem i nærheten av Aamot station. — I Gol (Nes distrikt) er der en liten sykestue og i Aal et sykehus. — Paa Kongsberg (Sandsvær distrikt) er der et kommunalt sykehus med isolationslokale og et pleiehjem for tuberkuløse.

Fattigsykepleien. Fra Ringerike distrikt meddeles, at der siden kredssykekasserne blev oprettet, har været en betydelig nedgang i tallet paa de for fattigvæsenets regning behandlede syke, saa det nu praktisk talt blot er barn og oldinger, som fattigvæsenet maa skaffe læge. (Harboe). — Lignende sees ogsaa meddelt fra Nes distrikt.

Badeindretninger. I Drammen by findes et offentlig bad og vaskeri, hvor bl. a. byens jormødre har frit bad. En gammel privat badeanstalt paa Strømsø var ogsaa dette aar i virksomhet, men den skal nu nedlægges. Ved begge folkeskoler er der dusjbad. I et par sommermaaneder hadde Drammens kreds av Norsk Livredningsselskap et strømbad med svømmeundervisning i drift. (Bonnevie). I Drammen distrikt er der damp- og karbad paa Engene; ved Lier meieri og Slemmestad fabrikker findes primitive karbad, likesom der langs kysten, fra Askerlandet til Holmsbu, findes mangfoldige badehus for sjøbad, som foruten av eierne ogsaa brukes av distriktets mange sommergjester. I Hønefoss, Ringerike distrikt, er der et folkebad paa folkeskolen. Paa Modum var St. Olafs bad i virksomhet; desuten er der folkebad ved Vikesund og paa Krokstadelven i Nedre Eker, hvorhos nogen av de større fabrikker har karbad. I Aal er der en badstue; prisen er 10 øre for voksne og 5 øre for barn; da det hver høst kniper med vand, er det sterkt paa tale at flytte den; i Hol er der en under opføring i selve kirkebygden like i centrum. (Bruun). Paa Kongsberg er der et kommunalt badehus og i Rollag et badstubad.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysninger om tallet paa møter i helseraad og paa vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Buskerud amt	74	2921
Drammen stadsfysikat	10	559
— lægedistrikt	[1]) 16	529
Ringerike	[2]) 9	494
Modum	[3]) 24	746
Nes	-	84
Aal	[4]) 2	79
Sandsvær	[5]) 7	352
Rollag	[6]) 6	78

[1]) Lier 9, Røken 4, Hurum 3. [2]) Hønefoss 4, Norderhov 3, Hole 1, Aadalen 1. [3]) Øvre Eker 5, Nedre Eker 8, Modum 7, Sigdal 3, Krødsherred 1. [4]) Aal 1, Hol 1. [5]) Kongsberg 4, Øvre Sandsvær 1, Ytre Sandsvær 1, Flesberg 1. [6]) Nore 2, Rollag 2, Opdal 2.

Kvaksalveri. En gammel «klok» kone i nærheten av Hønefoss, «Annette paa Berget», har meget stor søkning baade for indre og ydre sygdomme, men hendes egentlige specialitet er nok «gulsot» og «engelsk syke», som «doktera» desværre har liten greie paa. (Harboe).

V. Jarlsberg og Larvik amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe-vakcinatører.
Amtet		2 319,58	103 333	41	19	48	14
1. Tønsberg		781,11	48 236	19	10	22	9
	Tønsberg, kjøbstad	3,71	9 416	7	5	4	-
	Horten, —	1,62	9 609	6	4	4	-
	Aasgaardstrand, ladest.	0,18	322	1	-	-	-
	Vaale	82,30	2 623	-	-	1	1
	Borre	63 86	2 904	-	-	[1]) -	1
	Sem	103,03	5 825	-	-	[2]) 3	1
	Andebu	176,97	2 529	1	-	1	1
	Stokke	118,79	4 566	1	-	3	2
	Nøtterø	55,29	5 037	1	1	2	1
	Ramnes	137,97	2 787	-	-	3	1
	Tjømø	37,39	2 618	2	-	1	1

[1]) Jormoren bor i Horten. [2]) Den fast ansatte jormor bor i Tønsberg.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe-vaksinatører.
2. Hof		866,52	20 931	6	2	11	1
	Holmestrand, kjøbstad	0,42	2 299	2	2	2	-
	Svelvik, ladested	0,50	978	1	-	2	-
	Hof	158,55	2 219	1	-	2	-
	Lardal	278,88	2 273	1	-	1	-
	Skoger	114,37	5 459	-	-	[1] 2	-
	Strømmen	54,19	1 359	-	-	[2] -	1
	Sande	172,59	3 897	1	-	1	-
	Botne	87,02	2 447	-	-	1	-
3. Larvik		671,95	34 166	16	7	15	4
	Larvik, kjøbstad	2,60	9 458	7	3	5	
	Sandefjord —	1,12	4 864	5	4	6	-
	Sandeherred	116,85	7 171	-	-	[3] -	-
	Tjølling	65,33	3 241	-	-	1	1
	Hedrum	298,95	4 083	-	-	1	1
	Brunlanes	185,14	4 434	2	-	[4] 1	2
	Fredriksværn	1,96	915	2	-	1	-

[1]) Den ene, fast ansat, bor i Drammen. [2]) Jormoren bor i Svelvik. [3]) Jormoren bor i Sandefjord. [4]) Den ene av de to fast ansatte jormødre bor i Larvik.

Sundhetstilstanden var i det hele tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomstilfælde meldtes ialt 8 083, hvorav 226 med dødelig utgang; aaret forut var de tilsvarende tal 7 015 og 222.

Dødeligheten var 13,9 pro mille av den opgivne tilstedeværende middelfolkemængde. Se tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 52 og 53. Jfr. forøvrig sidste tabel i den almindelige beretning.

Skarlagensfeber hadde adskillig utbredning i aarets sidste kvartal, særlig i Horten. Her var epidemien i tydelig avtagen, mens folkeskolen holdtes lukket en 3 ukers tid; men efter at skolen igjen var aapnet, tok sygdommen til at øke, og helseraadet besluttet derfor at lukke alle skoler, forsamlingslokaler, kinematografer etc. Sygdommens forløp var meget let

Av **skabb** er ialt meldt 88 tilfælde.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne: 1 Tønsberg.	2 Hof.	3 Larvik.
Veneriske saar	17	8	-	9
Syfilis, erhvervet	29	14	1	14
— medfødt	3	-	-	3
Gonorré, uretrit	180	105	13	62

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for						
	tilfælde.	dødsfald.		Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.
Tyfoidfeber	18	4	18	1	-	3	-	2	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	13	6	11	1	1	-	-	2	1
Akut poliomyelit	28	2	28	-	-	-	-	1	3
Skarlagensfeber	242	2	242	12	6	9	4	2	4
Meslinger	417	5	417	80	112	82	34	7	43
Difteri (croup)	87	7	87	11	13	4	7	4	7
Blodgang	4	-	4	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	10	3	9	1	1	2	-	-	1
Pyæmi, septhæmi	12	10	4	-	1	-	-	1	-
Pemfigus (hos nyfødte)	4	3	3	-	-	-	-	-	-
Rosen	86	8	86	11	10	3	8	5	4
Røde hunde	113	-	113	-	5	3	8	28	26
Vandkopper	113	-	113	13	16	3	2	5	13
Kusma	15		15	4	1	1	3	2	-
Kikhoste	353	4	353	3	15	12	1	6	13
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	3952	48	3952	621	523	372	317	254	252
Influensa	881	7	881	351	205	81	48	25	14
Lungebetændelse	462	82	462	49	54	51	51	49	37
Pleurit	186	6	185	17	18	18	15	15	21
Gigtfeber	137	2	137	21	9	14	11	6	7
Koldfeber	6	-	1	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	943	27	943	65	51	88	52	69	66
Beri-beri	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	8083	226	8064	1261	1041	746	561	483	512

Tuberkulose. Til oplysning om de i aaret meldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaaede tilfælde inden amtet henvises til tabellen derover i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde for det hele amt 13,1 pct. av samtlige ved sygdom foraarsakede dødsfald og 15,8 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 10,5 og 13,1 pct. og for bygderne 14,4 pct. og 17,1 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa side 54. — Fra Tønsberg by anføres, at kommunestyret hadde bevilget kr. 4 000 for budgetaaret til sanitetsforeningens arbeide mot tuberkulosen. (Dietrichson).

sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa lægedistrikterne: 1 Tønsberg. Tilf.	Dødsf.	2 Hof. Tilf.	Dødsf.	3 Larvik. Tilf.	Dødsf.
1	3	1	2	2	3	16	3	1	1	1	-
3	1	2	-	-	-	11	4	2	2	-	-
-	6	6	6	3	3	19	2	5	-	4	-
-	8	16	54	67	60	166	1	48	-	28	1
37	11	2	5	1	3	264	3	35	-	118	2
7	4	4	14	9	3	26	1	29	2	32	4
-	-	-	1	-	3	3		-	-	1	-
-	1	1	-	-	2	6	2	3	-	1	1
-	1	-	-	1	-	6	4	2	2	4	4
1	-		2		-	2	1	1	1	1	1
6	5	6	9	8	11	37	2	11	4	38	2
15	4	6		6	12	59	-	34	-	20	-
9	3	10	20	14	5	46	-	15		52	-
2	-	-	-	-	2	6	-	5	-	4	-
29	15	51	53	81	74	78	1	79	-	196	3
215	184	191	263	346	414	2215	19	584	12	1153	17
5	13	23	31	39	46	332	2	130	3	419	2
20	23	18	36	38	36	223	42	89	12	150	28
14	10	12	17	9	19	99	3	29	1	58	2
8	5	12	13	16	15	74	1	22	1	41	-
-	1	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-
108	149	99	76	62	58	383	14	117	3	443	10
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
480	447	460	602	702	769	4078	105	1241	44	2764	77

Av **obstetriciske operationer**, utført av læger, er ialt opgit 85, derav 35 i Tønsberg distrikt, 8 i Hof og 42 i Larvik. Om indikation og utfald henvises til tabellen paa side 55.

Om **jormorhjælpen** se den almindelige beretning.

Efter presternes opgaver **døde paa barselseng** 6 kvinder. Lægerne har opgit dødsaarsaken for 7 kvinder saaledes: barselfeber 3, barselkrampe 2, emboli og trombose 1, abort 1.

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Tønsberg	564	76	105	459
Tønsberg by	93	16	22	71
Horten ladested	95	8	21	74
Aasgaardstrand ladested	-	-	-	-
Bygder	376	52	62	314
Hof	264	39	44	220
Holmestrand by	32	5	7	25
Svelvik ladested	13	1	3	10
Bygder	219	33	34	185
Larvik	477	56	77	400
Larvik by	126	9	17	109
Sandefjord by	68	6	13	55
Bygder	283	41	47	236
Jarlsberg og Larvik amt	1305	171	226	1079
Derav i byer	427	45	83	344
— - bygder	878	126	143	735

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven-de.	død-fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar-sel-seng.	ved ulyk-kelige hæn-delser.	ved selv-mord.	ved mord eller drap.
Tønsberg	1229	33	641	63	9	2	20	7	2
Tønsberg by	253	6	117	14	3	-	1	3	1
Horten ladested	241	13	112	15	1	-	4	-	1
Aasgaardstrand ladested	4	-	9	1	-	-	-	-	-
Bygder	731	14	403	33	5	2	15	4	-
Hof	513	13	291	38	5	2	10	1	-
Holmestrand by	34	-	33	3	-	-	1	-	-
Svelvik ladested	28	1	13	-	-	-	1	-	-
Bygder	451	12	245	35	5	2	8	1	-
Larvik	953	18	527	72	3	2	15	5	2
Larvik by	296	7	156	30	2	-	1	2	-
Sandefjord by	129	3	71	9	-	1	2	1	-
Bygder	528	8	300	33	1	1	12	2	2
Jarlsberg og Larvik amt	2695	64	1459	173	17	6	45	13	4
Derav i byer	985	30	511	72	6	1	10	6	2
— - bygder	1710	34	948	101	11	5	35	7	2

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.		Perforation.		Exviscération.		Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Barn.	Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.	Mødre.		Mødre.		Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Lev.	Lev	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.	Død.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde rier	54	-	55	-	-	-	1	1	-	-	-	-	
Trangt bækken	5	[1] 1	6	-	-	-	2	2	1	[2] 1	-	-	-
Barselkrampe	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	1	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Isseleie med panden fortil	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	6	5	1	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Sammenvokset tvillingpar (Thoracopagus tetrabrachius)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Tilbakeholdt morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Fastvokset —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	60	1	62	9	8	1	4	4	1	1	1	1	6
	61				9				2		2		

[1]) Dødsaarsak: vitium cordis. [2]) Dødsaarsak: lungeemboli.

Ifølge tabellen paa side 54 over **fødte** og **døde** sees overskuddet av fødte at være 1 236; forholdet mellem fødte og døde var som 100 : 54,1.

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	178	48	130
Lungetuberkulose	171	45	126
Kræft (cancer og sarkom)	125	40	85
Hjerneslag	89	35	54
Lungebetændelse	82	26	56
Klappefeil og hjertemuskelsygdomme	83	27	56
Arteriosklerose	63	22	41
Medfødt svakhet	49	20	29
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	48	16	32
Hjertelammelse	36	10	26

Veirliget opgives at ha været gunstig for jordbruket, tiltrods for at nedbørmængden kun var ca. $^2/_3$ av den normale. Frugt og bær blev der dog litet av paa grund av en mængde insekter; særlig gjorde stikkelsbærdræperen stor skade. (Blom).

Levemaate og **hygieniske forhold.** Fra H o f skrives: Her er velstandsbygder overalt. Jordbruk og skogdrift er hovednæringen, men der findes ogsaa betydelige industrielle anlæg, saasom: cellulose- og papirfabrikker i Strømsgodset og Svelvik, uldvarefabrikker i Skoger, Sande og Strømmen, melkefabrik i Holmestrand, glasverk i Skoger, Eidsfoss verk i Hof, og desuten trævarefabrikker og forskjellige mindre anlæg hist og her. — Arbeidslønnen er høi, altfor høi for jordbruket, særlig da melkeprisen er uforholdsmæssig liten paa melkefabrikken, $10^3/_4$ øre. — Boligerne er gode og ofte unødig store, men familien pakker sig ofte sammen i de mindste og mørkeste rum; mot slik forkjert ordning agiteres der baade paa skolerne og i særskilte foredrag, f. eks. mot tuberkulosen. — Levemaaten er idethele god, især for arbeiderne, som nu stiller saa store fordringer, at de snart er umulige at ha i kost; naar de selv leier sig ind i kost, maa de betale kr. 1,25, men almindeligst spiser de blot middag for 60 øre og holder sig selv med resten. — Drukkenskapen er vistnok i avtagende; men ungdommen «spleiser» dog ofte sammen til hjemhentning, og det er dem, som ved festlige anledninger foraarsaker de ubehageligheter, som av og til forekommer. — Som illustration til sedelighetsforholdene kan anføres, at unge piker ikke sjelden maa skynde sig at indgaa egteskap. (Nørregaard).

I L a r v i k hadde man trods den ringe nedbør rikelig og godt vand; i de tætbyggede strøk Nanset i Hedrum og Østre Halsen i Tjølling, hvor der kun findes brønder, arbeides der nu for at skaffe vandledning. — Ved inspektion av skolerne fandt man renlighetsforholdene upaaklagelige. — Hvalfangsten og skibsfarten har git bra utbytte. Sliperiernes samlede produktion var 22 000 tons, det dobbelte mot tidligere. En ny slip og verksted er oprettet. Fjernledningen fra Hogstad kraftanlæg i Slemdal skaffer Larvik, Sandefjord, Sandeherred, Fredriksværn og Brunlanes strøm; betalingen for denne er saa rimelig, at man i Fredriksværn, efter hvad der berettes derfra, har elektrisk lys i nærsagt hvert hus; luften i de

ofte smaa og overbefolkede rum er derfor nu betydelig renere, end da man brukte petroleumslamper. Siden det nye gasverk begyndte driften, kokes der med gas i de fleste hus. — Det samme er tilfældet i Sandefjord. — Saavel i denne by som i Sandeherred er der paa grund av den livlige byggevirksomhet i det sidste aar ikke længer nogen bolignød. Ædruelighetsforholdene er blandt de fast bosatte indvaanere meget god, men de mange fremmede, som strømmer til for at søke arbeide, og de fra hvalfangst hjemkommende mandskaper er ved sin laddevin- og ølpimping til stor plage og ulempe; bystyret har derfor truffet foranstaltninger til en eventuel tørlægning av byen. — Der er oprettet en cementfabrik, og anlæg av en stor fabrik for herdning av hvaltran og andre oljer er paabegyndt. — Sandefjord har et offentlig bibliotek paa 3 500 bind, en teknisk aftenskole, en handelsklasse, en skolehave; folke- og middelskolens piker faar skolekjøkkenundervisning, og for gutter er der en arbeidsstue; disse kan ogsaa delta i kursus for skolapning. — I Sandeherred findes 3 større gartnerier, og bruken av grønsaker har tiltat betydelig i de senere aar. — Den gammeldagse husflid forfalder paa gaardene; kvinderne har paa grund av knap arbeidshjælp mere end nok at gjøre med fjøsstel og gaardsarbeide. (Blom, Christensen og Steenstrup).

Sykehus. I Tønsberg har byen og amtet et fælles sykehus; endvidere er der et pleiehjem for tuberkuløse. I Horten er Karl Johansværns sykehus, som tilhører marinen. I Holmestrand (Hof distrikt) kan nogen rum paa fattiggaarden brukes til sykestuer, naar det trænges. I Svelvik er der et epidemisykehus. I Larvik by er der et kommunalt sykehus og et epidemilasaret med desinfektionsanstalt; paa «Gamlehjemmet» er der 2 stuer for tuberkuløse. I Sandefjord er der et epidemilasaret med desinfektionsanstalt, i Fredriksværn et litet isolationslokale og i Brunlanes kysthospitalet for skrofuløse barn; ved det sidste er der ogsaa et isolationslokale med desinfektionsanstalt.

Badeindretninger. I Horten har marineverftets arbeidere om lørdagen gratis bad (kar- og varmluftsbad) ved det med marinens sykehus forbundne bad, som ogsaa er aapent for publikum. I Holmestrand er der en anstalt for varme og kolde sjøbad, samt furunaals- og gytjebad Ved Holm i Sande er der et litet sjøbad; endvidere findes ved Drammens glasverk, Eidsfoss verk og Berger fabrikker indretninger for varme bad for arbeiderne. I Larvik findes et offentlig kar- og badstubad og 3 badehus for strømbad. Slike findes ogsaa i Sandefjord og Sandeherred I Fredriksværn er der en anstalt for varme og kolde sjøbad, gytje- og furunaalsbad. Desuten har man Larvik og Sandefjords bad- og kuranstalter.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysninger om møter i helseraad og om vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Jarlsberg og Larvik amt	78	2460
Tønsberg	[1]) 27	1193
Hof	[2]) 24	490
Larvik	[3]) 27	777

[1]) Tønsberg 8, Horten 11, Nøtterø 1, Ramnes 1, Sem 2, Tjømø 1, Stokke 3. [2]) Skoger 5, Sande 3, Hof 1, Lardal 3, Holmestrand 5, Botne 4, Svelvik 2, Strømmen 1. [3]) Larvik 6, Hedrum 5, Tjølling 1, Sandefjord 9, Sandeherred 1, Fredriksværn 5.

VI. Hedemarkens amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe-vaccinatører.
Amtet		27 480,47	133 635	47	24	60	50
1. Solør og Odalen		3 569,27	32 563	10	6	13	11
	Kongsvinger, kjøbstad	0,80	1 624	3	2	1	-
	Vinger	492,20	4 588	1	-	[1]) 2	2
	Eidskogen	645,52	5 838	1	1	1	2
	Søndre Odalen	513,16	6 343	1	2	1	1
	Nordre —	493,53	4 421	1	-	2	2
	Brandval	587,18	3 629	1	-	2	2
	Grue	836,88	6 120	2	1	4	2
2. Hedemarken		2 627,75	48 683	19	8	16	9
	Hamar, kjøbstad	1,11	6 171	5	6	3	-
	Vang	314,87	6 371	1	-	1	1
	Furnes	218,33	3 832	-	-	1	1
	Stange	327,38	7 236	4	1	3	2
	Romedal	363,41	4 848	1	-	1	1
	Løiten	349,05	5 606	1	-	2	1
	Nes	175,21	3 479	2	-	1	-
	Ringsaker	878,39	11 140	5	1	4	3
3. Søndre Østerdalen		2 987,01	21 759	10	5	8	7
	Elverum	1 285,22	9 818	4	3	4	2
	Vaaler	674,11	3 761	2	1	1	1
	Aasnes	607,03	5 083	3	1	2	2
	Hof	420,65	3 097	1	-	1	2
4. Trysil	Trysil	2 962,01	5 773	1	1	7	7
5. Engerdalen	Engerdalen	2 202,39	1 227	1	-	1	1
6 Rendalen		6 569,54	10 803	3	2	8	8
	Øvre Rendalen	1 659,16	1 604	-	-	1	1
	Ytre —	1 499,39	1 678	1	-	1	1
	Aamot	1 323,60	3 531	1	1	3	3
	Stor-Elvedalen	1 628,07	5 567	1	1	2	2
	Sollien	459,32	423	-	-	1	1
7. Tønset		6 286,01	12 118	3	2	7	7
	Lille-Elvedalen	2 208,26	4 394	1	1	2	2
	Tønset	1 126,97	3 504	1	1	2	2
	Tolgen prestegjeld av Tolgen	1 998,63	3 346	1	-	2	2
	Kvikne sogn av Kvikne	952,15	874	-	-	1	1

[1]) Den ene bor i Kongsvinger.

Anm. Inset anneks til Kvikne med flateindhold 212,34 km.² og 591 indbyggere hører til Opdal lægedistrikt. En del av Tolgen herred med flateindhold 64,15 km.² og 118 tilstedeværende indbyggere hører til Røros prestegjeld og til Røros lægedistrikt. Begge disse distrikter hører til Søndre Trondhjems amt.

Sundhetstilstanden synes at ha været i det hele saa nogenlunde tilfredsstillende. Der meldtes av epidemiske sygdomstilfælde ialt 11 437, hvorav 205 med dødelig utgang, mot henholdsvis 9 581 og 244 aaret forut.

Dødeligheten var 11,7 pro mille av den opgivne tilstedeværende middelfolkemængde. Se tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 60 og 61. Jfr. forøvrig sidste tabel i den almindelige beretning.

Tyfoidfeber. I Nordre Odalen (Solør og Odalen distrikt) forekom et isoleret tilfælde hos en gut, som var blit smittet under et ophold ved Fetsund lænser. — I Brumunddalen, Ringsaker (Hedemarken distrikt) indtraf et isoleret, alvorlig tilfælde hos en ældre mand; til hans familie var der et halvt aars tid forut kommet en mand, som for 9 aar siden hadde hat nervefeber; dennes fæces ønsket man undersøkt, men han motsatte sig det. (Løken). — Ogsaa i Nes var der et alvorlig tilfælde; her hadde man revet ned et gammelt hus. (Holm).

Av **cerebrospinalmeningit** optraadte 3 tilfælde i Rendalen distrikt, nemlig 1 i Aamot og 2 dødelig endende i Ytre Rendalen.

Skarlagensfeber forekom hyppig, men viste sig godartet. Fra Hedemarken distrikt anføres: En taterfamilie hadde negtet at la et sykt barn bli indlagt paa sykehus; et forsøk paa uten embedslægens vidende at faa hele følget med det syke barn sendt ut av bygden blev forpurret, og barnet blev isoleret, hvorefter familien reiste videre. (Holm).

Ogsaa **difteri** hadde som regel et mildt forløp. — I Solør og Odalen distrikt hadde sygdommen størst utbredning i Nordre Odalen. Fra dette herred er ialt meldt 106 tilfælde, og i dem alle blev difteribaciller paavist; ca. 10 av personerne var dog kun bacillebærere uten kliniske symptomer; nogen ganger blev der paavist smitteoverførelse fra dem, men ved helseraadets betimelige indskriden fik sygdommen ingen utbredning utenfor det oprindelig angrepne hjem. Der blev av statens epidemilæge foretat over 800 bakteriologiske undersøkelser, saaledes fra alle skoleelever paa grund av de mange forsømmelser; bacillebærere blev først erklæret smittefri, naar 6 prøver hadde git negativt resultat (2 seancer à 3 prøver med mindst 4 dage mellem hver seance). Forøvrig henvises til dr. Ansteensens utførlige beretning om denne epidemi i «Tidsskrift for den norske lægeforening» nr. 4, 1915. — Ogsaa i Hedemarken distrikt forekom sygdommen hyppig, likesom i en række av de nærmest foregaaende aar; i den sydligste del, som før var mest hjemsøkt, var der dog tydelige tegn paa tilbakegang. Undertiden har man grund til at mistænke omvankende handelsjøder og tatere for at utbrede smitten; det er meget beklagelig, at det ikke med støtte i vor løsgjængerlov blir forbudt slike folk at dra omkring; gjør de ikke anden ugagn, saa snyter de ialfald folk. (Holm).

Pemfigus hos nyfødte. I Tønset distrikt forekom 7 tilfælde, hvorav de 6 i Lille-Elvedalen; jordmødrene fik paabud om at desinficere sine klær og instrumenter, desuten blev iagttagelse av den størst mulige renlighet under fødselshjælpen indskjærpet. (Bergh).

Pleurit. Fra Nordre Odalen skriver dr. Ansteensen: Blandt alle de 13 tilfælde, som kom til behandling dette aar, var der ikke et eneste med exsudat. Jeg erindrer ikke, at dette er hændt nogen gang før i de sidste 20 aar her. — I tidligere medicinalberetninger har jeg gang paa gang fremhævet den parallelisme, som synes at herske mellem de exsudative pleuriter og lungetuberkulosens optræden. Jeg har i to kredser av bygden, som ligger langt fra hinanden, til to forskjellige

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfeber	4	-	4	-	-	1	-	1	-	-	2	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	4	3	3	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	33	7	33	1	-	1	-	1	4	2	4	10	5	3	2
Skarlagensfeber	338	2	338	13	6	8	25	8	23	42	21	20	46	56	70
Meslinger	489	2	489	104	112	108	58	48	30	18	3	1	3	1	3
Difteri (croup)	281	10	281	38	18	46	10	31	23	22	19	22	12	23	17
Barselfeber	14	2	14	2	1	1	-	2	2	2	1	1	2	-	-
Pyæmi, septhæmi	27	7	25	2	1	4	1	3	4	2	3	3	1	1	-
Pemfigus (hos nyfødte)	10	-	10	2	-	-	-	-	4	-	1	2	-	-	1
Rosen	147	7	147	13	12	14	8	8	14	20	6	13	15	16	8
Røde hunde	23	-	23	3	4	1	-	2	5	4	1	-	3	-	-
Vandkopper	161	-	161	12	9	12	12	10	14	12	6	9	12	22	31
Kusma	34	-	34	-	4	4	5	-	1	2	1	-	4	6	7
Kikhoste	49	-	49	-	3	6	3	1	-	5	3	3	5	7	13
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	6192	37	6192	805	938	775	602	537	388	333	221	216	300	479	598
Influensa	1077	2	1077	208	361	218	87	38	16	14	12	9	17	37	60
Lungebetændelse	706	96	705	100	112	88	78	69	47	34	20	24	33	44	56
Pleurit	384	4	384	42	37	28	38	34	44	35	24	27	22	29	24
Gigtfeber	306	1	306	21	21	26	26	39	36	25	14	17	28	23	30
Akut diarré (kolerine)	1158	25	1158	89	87	61	72	55	93	185	116	135	85	100	80
Tilsammen	11437	205	11433	1455	1726	1402	1026	887	750	757	478	512	593	847	1000

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).

	Fordeling paa lægedistrikterne:													
	1		2		3		4		5		6		7	
	Solør og Odalen.		Hedemarken.		Søndre Østerdalen.		Trysil.		Engerdalen.		Rendalen.		Tønset.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidfeber	1		3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	3	2	-	-
Akut poliomyelit	18	4	7	-	7	2	-	-	-	-	-	-	1	1
Skarlagensfeber	11	-	175	2	28	-	-	-	-	-	38	-	86	-
Meslinger	4	-	392	1	9	-	41	1	-	-	42	-	1	-
Difteri (croup)	123	4	145	6	8	-	4	-	-	-	-	-	1	-
Barselfeber	3	-	2	-	2	-	3	1	-	-	1	-	3	1
Pyæmi, septhæmi	6	2	5	4	4	1	-	-	7	-	1	-	4	-
Pemfigus (hos nyfødte)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	7	-
Rosen	18	2	75	4	32	1	6	-	-	-	3	-	13	-
Røde hunde	1	-	7	-	13	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Vandkopper	86	-	62	-	10	-	1	-	-	-	-	-	2	-
Kusma	27	-	1	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	26	-	22	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	1734	8	1842	15	1563	11	214	3	3	-	446	-	390	-
Influensa	268	-	419	-	218	1	29	-	-	-	33	-	110	1
Lungebetændelse	122	27	270	37	192	11	36	5	5	-	20	6	61	10
Pleurit	56	1	116	3	112	-	30	-	8	-	7	-	55	-
Gigtfeber	79	1	90	-	55	-	11	-	2	-	9	-	60	-
Akut diarré (kolerine)	337	7	347	13	265	3	58	-	3	-	71	1	77	1
Tilsammen	2921	56	3981	86	2525	30	433	10	28	-	678	9	871	14

tider med aars mellemrum set, hvordan der paa et eller flere aar summerte sig sammen en paafaldende mængde relativt svære pleuriter. Naar der saa var gaat et aar eller to, var de samme dele av bygden paafaldende hjemsøkt av nye tilfælde av lungetæring, og selvsagt avgav de tidligere pleuritpatienter en ikke ubetydelig kontingent til ofrene for tuberkulosen. — Dette ligger nu mange aar tilbake i tiden, og begge disse kredser, som maa forutsættes at ha været gjenstand for en viss masse-infektion med tuberkulose, har efterhvert gjenvundet sit oprindelige morbiditets-fysiognomi, som de i de sidste aar har delt med hele den øvrige del av bygden, idet nemlig tuberkulosen i endel aar har vist stadig færre nye tilfælde. — At der i hele 1913 ikke er set en eneste av de vanlige, tildels svære exsudative pleuriter, finder derfor et meget interessant supplement i det faktum, at der i det samme aar ikke er indført i tuberkulose-protokollen mere end 3 nye tilfælde, og det ene av disse er endog i aller høieste grad tvilsomt.

Av **skabb** er ialt opført 166 tilfælde. Fra Ringsaker anføres, at plagen, som begyndte i Brøttum i 1912, brer sig sydover; kun faa søker lægehjælp. (Wergeland).

Sycosis parasitaria optraadte i Tønset som en liten epidemi; smitten var vistnok importeret fra Kristiania. (Bergh).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:					
		1	2	3	5	6	7
		Solør og Odalen.	Hede-marken.	Søndre Øster-dalen.	Enger-dalen.	Rendalen.	Tønset.
Veneriske saar ...	1	1	-	-	-	-	-
Syfilis, erhvervet..	9	4	-	4	-	-	1
Gonorré, uretrit...	81	22	24	15	1	7	12

Fra Søndre Østerdalen skrives: Til en plads i Vaaler var en voksen datter kommet hjem med syfilis fra Kristiania. Inden læge blev tilkaldt, og hun var indlagt paa sykehus, hadde hun stelt med et diebarn og git det mat, som hadde passeret hendes egen mund; barnet blev smittet og overførte sygdommen til moren. (Sjursen).

Om meldte tilfælde av **tuberkuløse sygdomme** henvises til tabellen i den almindelige beretning; den er utarbeidet efter de indkomne utdrag av kommunernes tuberkuloseprotokoller. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde for det hele amt 13,6 pct. av samtlige ved sygdom foraarsakede dødsfald og 15,8 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 16,7 pct. og 20,3 pct. og for bygderne 13,4 pct. og 15,5 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa side 63. Protokollen for Nordre Odalen viser, at tallet paa nye tilfælde stadig har gaat jevnt nedover siden 1908, da der var 39 mot 17 i 1913. Dette, sammenholdt med det som ovenfor er nævnt under pleurit, gir grund til at ha gode forhaabninger. Det har været meget vanskelig i denne bygd at faa folk til at indse nytten av sanatoriebehandling. Men ogsaa heri er skedd forandring som i saa meget andet, især siden et par fra sanatorium hjemvendte patienter har virket som levende reklame for denne behandling. (Ansteensen). — Av de i protokollen for Engerdalen indførte nye syke bodde de 8 i selve dalen og de 4 spredt utover det store høideplataa nordenfor denne.

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Solør og Odalen	406	45	56	350
Kongsvinger by	15	2	4	11
Bygder	391	43	52	339
Hedemarken	460	59	86	374
Hamar by	57	10	9	48
Bygder	403	49	77	326
Søndre Østerdalen	267	51	30	237
Trysil	78	7	10	68
Engerdalen	12	1	-	12
Rendalen	108	10	9	99
Tønset	130	25	14	116
Hedemarkens amt	1461	198	205	1256
Derav i byer	72	12	13	59
— - bygder	1389	186	192	1197

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.	ved mord og drap.
Solør og Odalen	842	21	434	33	5	1	6	1	-
Kongsvinger by	41	1	17	1	-	-	-	-	-
Bygder	801	20	417	32	5	1	6	1	-
Hedemarken	1317	25	546	62	6	1	11	5	-
Hamar by	158	4	66	7	-	-	4	-	-
Bygder	1159	21	480	55	6	1	7	5	-
Søndre Østerdalen	630	14	279	29	4	1	1	1	-
Trysil	186	3	79	13	2	-	2	-	-
Engerdalen	28	4	8	1	-	-	-	-	-
Rendalen	307	5	123	9	2	1	6	4	-
Tønset	322	6	135	11	4	-	6	-	1
Gaarder av Tolgen herred	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Inset sogn av Kvikne	16	1	8	-	-	-	-	-	-
Hedemarkens amt	3650	79	1612	158	23	4	32	11	1
Derav i byer	199	5	83	8	-	-	4	-	-
— - bygder	3451	74	1529	150	23	4	28	11	1

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tang-forløsning.			Vending.			Uttrækning ved bækken-endeleie.			Perfo-ration.		Efter-byrds-opera-tion.
	Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.		Mødre.
	Lev.	L.	Df.	Lev.	L.	Df.	Lev.	L.	Df.	L.	D.	Lev.
Utilstrækkelige eller smerte-fulde rier	75	71	6	1	1	-	3	[1])2	1	1	-	-
Trangt bækken	6	5	1	-	-	-	-	-	-	1	[2])1	-
Barselkrampe	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	5	2	3	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dyp tverstand og blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Isseleie med panden fortil	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	1	-	1	-	-	-		-	-
Stort fosterhode	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk fosterhode	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Fare for fosteret	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dødt foster	-		-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Tilbakeholdt morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		9
Fastvokset —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	90	84	8	7	3	4	3	2	1	5	1	11
		92			7			3		6		

Anm. Ved en tvillingfødsel forløstes begge tvillinger ved tang. Ved en anden kun 1ste tvilling; tilsvarende 2den ved uttrækning.

[1]) Den ene forløst ved tang paa sætet. [2]) Dødsaarsak: emboli.

(Huus). — I Rendalen distrikt var der, bortset fra Aamot herred, færre nye tilfælde end vanlig. (S. Frost).

Om de 2 **spedalske** i Søndre Østerdalen anføres, at de har lov til at bo i sine hjem, da forholdene i disse er slik, at de ikke har git anledning til nogen bemerkninger. (Sjursen).

Lumbago og **ischias** forekommer paafaldende hyppig i Engerdalen og omtrent udelukkende blandt tømmerkjørere; disse sitter nemlig paa iskolde tømmerlæs og ligger i trækfulde tømmerkoier. (Huus).

Av **obstetriciske operationer,** utført av læger, er ialt opgit 119, derav i Solør eg Odalen distrikt 61, Hedemarken 35, Søndre Østerdalen 12, Trysil 3, Engerdalen 2, Rendalen 1 og Tønset 5. Om indikationer og utfald henvises til ovenstaaende tabel.

Om **jormorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Paa barselseng døde efter presternes opgaver 4 kvinder. Lægerne har opgit dødsaarsaken for 6 saaledes: barselfeber 2, barselkrampe 2, blødning 1, emboli 1.

Ifølge tabel over **fødte** og **døde** var overskuddet av fødte 2 038 og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 44,2.

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	245	11	234
Lungetuberkulose	198	12	186
Kræft (cancer og sarkom)	150	12	138
Hjerneslag	99	1	98
Lungebetændelse	96	6	90
Klappefeil og hjertemuskelsygdomme	88	6	82
Medfødt svakhet	64	4	60
Tuberkulose utenfor lungerne	53	1	52
Kronisk bronkit, bronkiektasi	39	1	38
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	37	2	35

Veirliget. Da sommeren var god, blev det for bonden et meget frugtbart og godt aar. (Holm).

Levemaate og hygieniske forhold. I Moelven, Ringsaker (Hedemarken distrikt) har der utviklet sig en ganske betydelig fabrikdrift; hvert ledig rum og kot blir av mangel paa hus leiet ut til arbeidere. Kostholdet synes at være nogenlunde bra. (Wergeland).

Fra Engerdalen, som indtil 1ste januar 1913 hadde hørt til Trysil lægedistrikt, skriver distriktslæge Huus: «Skjønt Engerdølen er Østerdøl og saaledes i besiddelse av adskillig renlighets- og ordenssans, staar han dog adskillig tilbake for sine stammefrænder i vest, og de hygieniske forhold er i flere henseender mislige. Særlig gjælder dette beboelseshusene og tømmerkoierne. Tiltrods for at man har det bedste bygningsmateriale, er husene slet bygget og trækfulde. Om hustomten ligger paa berg eller myr spiller ingen rolle. Tømmerkoierne er i almindelighet ogsaa opført med en viss likegyldighet, og urenligheten er i de fleste av dem frygtelig. Men interessen for ogsaa i disse at kunne føre en menneskelig tilværelse synes tydeligvis at være i opvaaknen. Saaledes saa jeg i en koie, jeg leilighetsvis var inde i, og hvor der laa 10 mand, en orden og renlighet saa god, som omstændigheterne paa nogen maate kunde tillate. Dette berodde paa, at arbeidslaget hadde engageret en kokke til at stelle for sig. Den indre hygiene er nogenlunde tilfredsstillende. Hver lørdag skures og vaskes, selv i de fattigste hjem, og endnu er det aldrig hændt, at nogen patient har fremstillet sig til undersøkelse paa lægens kontor med tykke skidttaller paa kroppen. — Maten er god og kraftig og bestaar av kjældermelk, rakørret, fisk, kjøt, smør og flabrød. Kaffe drikkes i umaadelige kvantiteter, men synes hverken at ha dyspeptiske eller neurasteniske følger. Den væmmelige bruk av snus — skikken indført fra Sverige — har stor utbredning. Et tilfælde av nikotinforgiftning ved misbruk av snus er konstateret. — Klædedragten er solid; men yttertøi ansees overflødig, selv i strengeste kulde. — Ædruelighet staar ikke i særlig høi kurs. Det er saaledes ingen skam

at være beruset. Men jeg tviler paa, at andet end oplysningsarbeide vil kunne fremme ædrueligheten. Blir totalforbud indført, føler jeg mig overbevist om, at man vil begynde med brændevinsbrænding i hver krok; og hvordan det skulde kunne hindres paa disse vidder, er mig gaadefuldt. «Det er løvelig alt oppaa her», sier Engerdølen. — Jeg har praktiseret mange steder i landet, men saa elendige tænder som hos befolkningen i Engerdalen har jeg ikke set nogetsteds. Men det er det interessante, at man kjender saagodtsom aarstallet, da den første tandpine optraadte. En gammel kone her, som kjender bygden ut og ind, og til hvem jeg tyr, naar jeg vil ha rede paa bygdeforhold, fortalte mig, at det første tilfælde av tandpine optraadte ca. 1850. Den opfattedes som en saa alvorlig begivenhet, at slegt og venner langveis fra erkyndiget sig om patientens tilstand. Siden har tandcaries utbredt sig til hvert eneste individ i bygden. Jeg har læst mangfoldige teorier om caries's genese. Man har villet skylde paa kaffe, sukker, mel, mølle-sten, arv, kultur, blod, bløtt brød, varm og kold mat etc. etc. Til en begyndelse ansaaes jo alt dette som den direkte aarsak til caries. I den senere tid har man ment, at de nævnte faktorer kun spillet forberedende rolle og kun ødela tændernes glasur og derved la veien aapen for bakteriers indvandring. For mit vedkommende kan jeg ikke komme bort fra den tanke, at caries dent. ganske liketil er en farsot som hvilkensomhelst anden smitsom farsot og skyldes en bestemt bakterie, som klarer det hele ødelæggelsesverk alene. — Engerdalen er et fattig distrikt og et overordentlig dyrt levested. Den faste takst i transportomkostninger for varer fra Røros eller Rena stationer er 5 øre pr. kg. Billigst falder vistnok transporten om vinteren over Fæmund fra Røros. Lettest kan man faa sine varer med dampskib over Fæmund om sommeren; men transportomkostningerne pr. dampskib er saa vilkaarlige og meningsløst store, at man foretrækker vintertransporten Der paastaaes endog, at det er billigere at fragte en sæk mel fra Norge til Amerika end fra Røros til Fæmundsenden! — Skogdriften er hovednæringsveien, og arbeide med tømmer paagaar omtrent hele aaret. Fortjenesten er ofte rent amerikansk. Det kan hænde, at «mand med hest» kan tjene gjennemsnitlig kr. 20,00 pr. dag — maanedsvis under heldige føreforhold —, enkelte dage endog op til kr. 35,00. Forøvrig lever man av fædrift, fiske og jagt. Husflid eksisterer omtrent ikke. Litt vævning er omtrent det hele. — Befolkningen er sund og noksaa oprindelig, godmodig, hjælpsom og gjestfri. Et av deres vakreste træk er, at man aldrig hører nogen tale ondt om sin næste. Sproget er sterkt opblandet med svensk. Selv skolelærere har jeg hørt bruke svenske uttryk».

Sykehus. I Kongsvinger (Solør og Odalen) er der et nyt litet sykehus for epidemiske sygdomstilfælde og paa Gjøsegaarden i Vinger en privat kuranstalt for ca 30 tuberkuløse. I Eidskogen og i Grue er opført sykehus med særskilte rum for tuberkuløse. I Hedemarken distrikt er der et kommunalt sykehus med epidemilasaret i Hamar; amtet disponerer her over 10 pladser. Sykestuer for almindelige syke og tuberkuløse findes i alle distriktets herreder med undtagelse av Nes; her er distriktslæge Holms kuranstalt for alkoholister. I Ringsaker ligger Mesnaliens sanatorium for tuberkuløse. I Elverum (Søndre Østerdalen) har kommunen et epidemilasaret og et pleiehjem for tuberkuløse (16 pladser). I Trysil er der paa kommunens eiendom Nordhagen et sykehus samt et gamle- og tuberkulosehjem. I aarets løp blev der indrettet et lysbad, antagelig det første paa landsbygden. Det er leveret av A/S Siemens-Schuckert, er av moderne type med 18 lange kultraadslamper foran parabolspeil og 4 buelamper. Som botemiddel mot de mangfoldige gigtsygdomme her vil lysbadet antagelig ha en stor og vigtig opgave at løse for folkehelsen. (Meilænder). I Tønset har sanitetsforeningen et par smaa sykestuer. Ved Foldalens verk er der et litet sykehus for ulykkestilfælde.

Sykepleie. Sanitetsforeningen i Tønset saa sig i dette aar istand til at ansætte en sanitetssøster; hertil har kommunen senere ydet noget bidrag. Der virker saaledes nu 2 utdannede sykepleiersker i Tønset. (Bergh).

Badeindretninger. I Kongsvinger findes en badeanstalt, hvor der foruten almindelige karbad kan faaes dampbad, gytje- og furunaalsbad; den er i sommermaanederne aapen 3 ganger om uken, den øvrige del av aaret som regel kun 1 gang ukentlig. Paa Hamar er der et kar- og dampbad. I Elverum leir er der et karbad med dusj, aapent de 3 sidste dage i uken. Paa Flisen i Aasnes er der anlagt et kombinert badstu-karbad, som er aapent 1 gang om uken. (Sjursen). I Ytre Rendalen er der i nærheten av kirken et litet folkebad (2 karbad), som er aapent 2 ganger i uken om vinteren. I Storelvedalen er der et folkebad paa Koppang og et paa Messelt. Ved Tolgen station er der et folkebad, indrettet som varmluftsbad med tempereret dusj. Ved Røstvangen gruber og ved Foldalens verk er der bad. I aarets løp aapnedes ved Tønset jernbanestation et dampbad; pris 20 øre pr. bad.

Om amtets **apotek** og **personale** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om tallet paa møter i helseraad og om vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Hedemarkens amt	65	3857
Solør og Odalen	[1]) 17	954
Hedemarken	[2]) 20	1351
Søndre Østerdalen	[3]) 8	756
Trysil	4	153
Engerdalen	4	46
Rendalen	[4]) 9	275
Tønset	[5]) 3	322

[1]) Kongsvinger 1, Vinger 3, Brandval 1, Eidskogen 4, Søndre Odalen 1, Nordre Odalen 4, Grue 3. [2]) Hamar 4, Romedal 6, Ringsaker 3, Furnes 1, Vang 3, Løiten 3. [3]) Vaaler 3, Elverum 2, Aasnes 1, Hof 2. [4]) Storelvedalen 2, Aamot 5, Ytre Rendalen 2. [5]) Tønset 1, Lilleelvedalen 1, Tolgen 1.

VII. Kristians amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 1ste dec. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe-vaksinatører.
Amtet		25275,36	118 901	45	17	53	40
1. Hadeland og Land		2 932,19	27 206	11	1	14	8
	Jevnaker	165,86	4 088	1	-	3	1
	Lunner	278,23	4 135	1	-	3	1
	Gran	351,33	4 074	2	-	2	2
	Brandbu	470,60	4 850	2	1	1	1
	Søndre Land	781,35	5 297	3	-	3	1
	Nordre —	884,82	4 762	2	-	2	2
2. Søndre Valdres		2 488,38	10 313	3	2	7	6
	Søndre Aurdal	1 128,86	3 980	1	-	3	3
	Nordre —	919,72	4 495	1	2	3	2
	Etnedalen	439,80	1 838	1	-	1	1
3. Nordre Valdres		2 943,32	6 632	2	-	4	4
	Østre Slidre	869,50	2 386	1	-	1	1
	Vestre —	467,37	2 427	1	-	1	1
	Vang	1 606,45	1 819	-	-	2	2
4. Toten		1 467,62	29 779	12	5	9	6
	Gjøvik, kjøbstad	0,94	4 059	4	4	3	[1] 1
	Østre Toten	399,54	8 224	3	1	2	2
	Vestre —	160,28	4 037	3	-	1	1
	Eina	104,85	1 162	-	-	-	-
	Kolbu	131,20	2 366	-	-	1	-
	Vardal	268,16	5 129	-	-	-	-
	Biri	187,55	2 792	1	-	1	1
	Snertingdalen	215,10	2 010	1	-	1	1
5. Faaberg		2 359,51	17 554	10	6	6	4
	Lillehammer, kjøbstad	2,79	3 947	6	6	2	-
	Faaberg	477,73	5 400	-	-	1	1
	Øier	689,22	3 091	1	-	1	1
	Østre Gausdal	223,29	2 796	3	-	1	1
	Vestre —	966,48	2 320	-	-	1	1
6. Ringebu		3 166,69	11 489	3	2	4	3
	Ringebu	1 256,27	4 371	1	1	2	1
	Søndre Fron	547,04	2 931	1	-	1	1
	Nordre —	1 363,38	4 187	1	1	1	1
7. Lom		5 753,09	8 655	2	-	5	5
	Lom	1 948,35	2 332	1	-	2	2
	Skjaak	2 154,70	2 168	-	-	1	1
	Vaage	1 299,39	2 967	1	-	1	1
	Hedalen	350,65	1 188	-	-	1	1
8. Lesje		4 164,56	7 273	2	1	4	4
	Lesje	2 244,90	2 389	-	-	2	2
	Dovre	1 475,21	2 481	1	-	1	1
	Sel	444,45	2 403	1	1	1	1

[1]) Er ogsaa jormor og hjælpevakcinatrice for Vardal herred.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfeber	3	-	3	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	2	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	59	8	59	-	1	-	1	3	2	6	13	13	14	4	2
Skarlagensfeber	432	7	432	12	11	16	33	61	72	36	20	15	45	75	36
Meslinger	354	2	354	37	31	54	37	52	94	15	11	5	4	8	6
Difteri (croup)	179	7	179	4	4	3	20	13	-	9	9	23	39	33	22
Barselfeber	14	5	14	-	1	-	3	2	1	1	3	-	1	-	2
Pyæmi, septhæmi	58	4	57	-	-	3	1	6	1	3	8	11	5	9	10
Pemfigus (hos nyfødte)	7	-	7	1	1	-	1	-	1	-	-	2	1	-	-
Rosen	89	5	89	6	5	6	3	3	3	4	12	10	14	14	9
Røde hunde	18	-	18	-	2	-	4	2	-	1	1	2	3	-	3
Vandkopper	69	-	69	-	5	12	3	-	1	2	10	4	13	14	5
Kusma	150	1	149	2	6	46	22	11	17	18	1	-	4	8	14
Kikhoste	73	2	73	16	17	24	4	10	-	2	-	-	-	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorg.	3132	49	3131	434	518	372	332	209	169	128	90	95	198	287	299
Influensa	1164	8	1164	213	353	166	84	40	18	5	24	22	32	89	118
Lungebetændelse	430	61	428	59	56	60	66	44	29	9	13	13	22	15	42
Pleurit	200	5	190	22	23	23	17	16	15	14	9	8	13	16	14
Gigtfeber	190	1	190	30	6	19	18	21	6	10	11	11	21	18	19
Akut diarré (kolerine)	714	14	713	59	45	42	56	45	52	123	107	59	58	31	36
Tilsammen	7337	181	7320	895	1085	849	706	538	481	386	342	293	487	621	637

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).

	Fordeling paa lægedistrikterne:															
	1		2		3		4		5		6		7		8	
	Hadeland og Land.		Søndre Valdres.		Nordre Valdres.		Toten.		Faaberg.		Ringebu.		Lom.		Lesje.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Akut poliomyelit	48	4	8	3	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	84	-	7	1	10	-	167	1	17	-	4	-	143	5	-	-
Meslinger	183	1	23	-	-	-	62	-	6	-	14	-	1	-	65	1
Difteri (croup)	96	3	9	1	1	-	60	2	6	1	4	-	-	-	3	-
Barselfeber	2	1	1	1	-	-	8	3	1	-	2	-	-	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	4	2	1	-	-	-	51	1	1	-	-	-	1	1	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	2	-	1	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	23	1	5	-	2	-	17	1	19	1	8	-	12	1	3	1
Røde hunde	3	-	5	-	2	-	-	-	6	-	2	-	-	-	-	-
Vandkopper	20	-	5	-	-	-	21	-	12	-	2	-	1	-	8	-
Kusma	104	-	2	-	-	-	39	-	2	-	2	-	-	-	1	1
Kikhoste	68	2	3	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorg.	650	15	170	4	62	2	865	10	725	6	143	5	176	5	341	2
Influensa	706	2	5	-	15	2	208	3	112	-	12	-	21	1	85	-
Lungebetændelse	112	20	33	9	18	1	114	11	71	5	29	1	15	2	38	12
Pleurit	61	1	27	2	5	-	40	1	41	1	12	-	6	-	8	-
Gigtfeber	61	-	17	1	5	-	56	-	20	-	21	-	4	-	6	-
Akut diarré (kolerine)	211	1	17	1	6	-	145	7	185	4	30	1	83	-	37	-
Tilsammen	2438	53	340	24	129	5	1860	41	1226	18	285	7	464	16	595	17

Sundhetstilstanden synes at ha været i det hele noksaa tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomme er ialt meldt 7 337 tilfælde hvorav 181 med dødelig utgang; aaret forut var de tilsvarende tal 6 716 og 167.

Dødeligheten var 11,6 pro mille av den opgivne tilstedeværende middelfolkemængde. Se tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 69 og 70. Jfr. forøvrig siste tabel i den almindelige beretning.

Tyfoidfeber. Om de 3 angrepne i Vestre Slidre (Nordre Valdres) meddeles, at 2 hadde hat arbeide paa Ormestad, og at én, som var fra Vang, et par uker før han blev syk, hadde overnattet paa nabogaarden. Jfr. medicinalberetningen for 1912. Ingen blev smittet i de angrepnes hjem, og paa de nævnte gaarder blev der paanyt foretat desinfektion. (I febr. 1914 indtraf et tilfælde paa en anden nabogaard til Ormestad). (Lyche).

Av **akut poliomyelit** forekom halvparten av de fra Hadeland og Land meldte tilfælde i Lunner. — I Søndre Valdres optraadte sygdommen med et dødelig endende tilfælde paa Sørskogen i Nordre Aurdal, og i nærheten av Storebrufoss træsliperi i Bagn (Søndre Aurdal). Der indtraf 2 dødsfald; det ene blandt 3 angrepne søskende inden en husmandsfamilie paa Eldebakken, og det andet hos en tømmerfløter, som dagen før han blev syk var faldt i elven, og derefter hadde gaat og frosset; han var kun syk 1½ døgn. (A. Olsen). — I Faaberg indtraf inden et par familier et isoleret tilfælde i hver; i den ene familie var der mange barn. Hos begge de angrepne efterlot sygdommen saavidt paralytiske symptomer, at gangen blev haltende. (Torp).

Skarlagensfeber hadde meget stor utbredning. Fra Lom anføres, at epidemien dersteds begyndte ved juletider 1912 i Skjaak og var ved paasketider 1913 kommet til Lom; ut paa høsten kom den til Vaage. (Kjos).

Difteri. Fra Ringebu omtales et tilfælde hos en tjenestepike paa en gaard i Søndre Fron; hun oplyste, at hun nogen tid i forveien var kommet dit fra Gausdal, hvor hun hadde hat difteri og været isoleret i 5 uker. — Paa en gaard i Kvam døde av to syke den først angrepne av sepsis; en søster, som hadde delt seng med hende og moren, var sammen med de andre i huset blit sprøitet profylaktisk (500 I. E.); dagen efter hadde hun klinisk difteri. (Groth).

Fra Skrautvaal i Nordre Aurdal (Søndre Valdres) omtales et tilfælde av **echinococcus hepatis** hos en gammel mand, som bodde alene i en liten stue og stelte sig selv, subbet og urent. (A. Olsen).

Av **katarralsk ikterus** er meldt 4 tilfælde fra Gjøvik i aarets 2 sidste maaneder.

Av **skabb** er ialt anmeldt 302 tilfælde.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne: 1 Hadeland og Land.	2 Søndre Valdres.	3 Nordre Valdres.	4 Toten.	5 Faaberg.	6 Ringebu.	7 Lom.
Syfilis, erhvervet	3	1	-	-	2	-	-	-
Gonorré, uretrit	32	3	3	2	12	10	1	1

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Hadeland og Land	285	31	53	232
Søndre Valdres	99	11	24	75
Nordre —	55	12	5	50
Toten	294	38	41	253
Gjøvik by	28	6	5	23
Bygder	266	32	36	230
Faaberg	174	28	18	156
Lillehammer by	54	18	13	41
Bygder	120	10	5	115
Ringebu	117	12	7	110
Lom	119	11	16	103
Lesje	92	9	17	75
Kristians amt	1235	152	181	1054
Derav i byer	82	24	18	64
— - bygder	1153	128	163	990

Tuberkulose. Til oplysning om de meldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme henvises til tabellen i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaarsakslister for det hele amt 12,3 pct. av samtlige ved sygdom foranledigede dødsfald og 14,4 pct. av dødsfald ved ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 29,3 pct. og 37,5 pct. og for bygderne 11,1 pct. og 12,9 pct. Forøvrig henvises til ovenstaaende tabel. — Fra Hadeland og Land skriver distriktslæge E. Andersen: Land skiller sig saavel geografisk som med hensyn til befolkningen og dens forhold naturlig ut fra Hadeland. Skogbruket er hovednæringsveien i Land, jordbruket i Hadeland. Hadelands bygder maa vistnok betegnes som meget velstillede, men Land har dog i økonomisk henseende avgjort fortrinnet. Der synes ogsaa her at være bedre adgang til god fortjeneste for arbeidsklassen, og livsforholdene synes i det hele at være lettere end i Hadeland. Hermed stemmer det da ogsaa, at Hadeland har det forholdsvis største antal av sindssyke. Det er mig da paafaldende, at det samme forhold gjentar sig her som i mit forrige distrikt Lærdal, nemlig at tuberkulosen er saa avgjort mere utbredt i den mest velstaaende del av distriktet. I Lærdals distrikt var Aurland ubetinget den mest velstillede av bygderne og likesaa ubetinget den mest hjemsøkte av tuberkulose. Sygdommen synes at tilta i Land. Med den hjælp amtets tuberkulosefond og kredssykekasserne, saa vel som herredsstyrerne beredvillig yder, er der nu aldrig økonomiske vanskeligheter ved at faa de syke anbragt paa sanatorium; de syke er ogsaa meget villige til at la sig indlægge. Men det som i høi grad mangler er sanatorier at indlægge dem paa. Ventetiden blir altfor ofte utilbørlig lang og vanskelig at komme igjennem for den, som skal indlægges. Pleiehjem findes ikke her i amtet med undtagelse av avdelingen for tuberkuløse paa amtssykehuset paa Lillehammer; men dit er der herfra distriktet 1—2 døgns besværlig reise i vintertiden om Kristiania. — Fra Nordre Valdres anføres at sygdommen der synes

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.						Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Artificiel abort.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.			Barn.			Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.	Mødre.	Mor.	Mødre.
	Lev.	Død.	Uopg.	Lev.	Df.	Uopg.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde rier	65	-	1	[1])64	[1])3	1	-	-	-	3	[1])3	1	-	-	-	-	-
Trangt bækken	6	-	-	5	1	-	3	1	2	-	-	-	1	1	6	-	-
Barselkrampe	2	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	4	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sygdom hos moren; ingen fosterlyd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	
Fare for moren	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Isseleie med panden fortil	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	-	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for fosteret	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdt morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Fastgrodd —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	82	1	1	79	6	1	7	4	3	3	3	1	2	2	6	1	3
	84			86				7			4						

[1]) Heriblandt et tvillingpar. [2]) Foruten de her nævnte operationer er der meldt en excochleatio uteri ved blæremola.

at ha holdt op med at øke; tallet paa indskrevne nye tilfælde har ialfald i de sidste 3 aar været i avtagen, og der har heller ikke i dette aar været saa mange dødsfald av tuberkuløse sygdomme som de nærmest foregaaende aar. — Arbeidet for et i fremtiden oprettendes kombineret sykehjem for tuberkuløse og andre syke inden distriktet drives fremdeles. — Forøvrig kan det være værdt at nævne, at man her i fjeldbygderne har rik anledning til paa stølene og sætrene at instituere «le cure solaire»; alle skrofuloser, suspekte anæmier, mangen ftisiker eller individer med tuberkulose i hud, ben eller led vilde ha stort utbytte av en solsommer paa fjeldet. (Lyche). — I Toten har man fortsat med at faa anbragt begyndende tilfælde i sanatorier, men det synes, som et 3—4 maaneders ophold ved en slik anstalt er for kort. Vistnok kommer de syke bedret tilbake og er ofte helt symptomfri; men er hjemmet trangt, kosten mindre hensigtsmæssig etc., har sygdommen let for at ta sig op igjen. Forøvrig trængs det, at der blir oprettet et statssanatorium paa østlandet. (Marcussen). — I Lesje synes sygdommen at tilta, særlig i Dovre herred. Hvorvidt bruk av tynde klær (tynde bluseliv) og tyndt skotøi er grunden til, at flere kvinder end mænd synes at bli angrepne, faar staa derhen. — Man savner et mindre pleiehjem for Nordre Gudbrandsdalen. (Bidenkap).

Av **obstetriciske operationer**, utført av læger, er meldt ialt 109, derav i Hadeland og Land distrikt 25, Søndre Valdres 14, Nordre Valdres 5, Toten 23, Faaberg 16, Ringebu 9, Lom 6, Lesje 11. Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 73.

Om **jormorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Paa barselseng døde efter presternes opgaver 5 kvinder. Lægerne har opgit dødsaarsaken for 7: barselfeber 5 og barselkrampe 2.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.	ved mord eller drap.
Hadeland og Land	699	14	326	37	4	1	4	1	-
Søndre Valdres	257	6	123	15	-	1	2	-	-
Nordre —	128	1	67	7	2	-	1	2	-
Toten	816	19	319	43	2	2	7	1	-
Gjøvik by	123	1	26	2	-	-	-	-	-
Bygder	693	18	293	41	2	2	7	1	-
Faaberg	430	9	214	16	5	1	5	-	-
Lillehammer by	92	3	50	6	-	-	1	-	-
Bygder	338	6	164	10	5	1	4	-	-
Ringebu	288	7	132	17	2	-	2	2	-
Lom	210	3	134	10	1	-	14	-	1
Lesje	218	12	99	10	-	-	2	1	-
Kristians amt	3046	71	1 414	155	16	5	37	7	1
Derav i byer	215	4	76	8	-	-	1	-	-
— - bygder	2831	67	1 338	147	16	5	36	7	1

Ifølge tabel over **fødte** og **døde** var overskuddet av fødte 1 632 og forholdet mellem fødte og døde = 100: 46,4.

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Antal dødsfald.	Derav i byer.	Derav i bygder.
Alderdomssvakhet	287	10	277
Lungetuberkulose	152	24	128
Kræft (cancer og sarkom)	110	7	103
Hjerneslag	74	4	70
Klappefeil og hjertemuskelsygdomme	74	4	70
Lungebetændelse	61	6	55
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	49	5	44
Medfødt svakhet	41	1	40
Tuberkulose utenfor lungerne	39	3	36
Kronisk nyresygdom (morb. Brighti)	39	2	37

Veirliget var ualmindelig godt for landmanden. Der var rike avlinger allesteds og paa alle vekster, og alt kom velberget i hus. (Groth).

Levemaate og hygieniske forhold. Fra Hadeland og Land skrives: Ved inspektion av skoler i Søndre Land er renholdet i almindelighet fundet meget tilfredsstillende. Skolehusene er store og rummelige men ofte indredet med liten forstaaelse av hygienens krav. Væggene er saaledes ofte av upanelet tømmer, ikke sjelden umalte. Vinduerne er gjerne store nok, men anbragt lavt paa væggen eller saaledes, at lyset falder fra uheldig side. Ventilene er altid anbragt uten forstaaelse. I alle skolehus er der familiebekvemmelighet for læreren, enkeltvis ogsaa for en familie til. Til drikkevand har ved de fleste skoler været benyttet en zinkbøtte staaende i gangen med en øse i til fælles benyttelse for alle. Der er imidlertid nu anskaffet karafler og et større antal drikkeglas ved alle skoler, ved et par av dem er indlagt vandledning, og ved de øvrige vil en saadan efterhvert bli indlagt. — Her har været gode tider, høie tømmerpriser og god fortjeneste for skogeiere og arbeidere. Dette i forbindelse med det utbredte foreningsvæsen har enkelte steder medført adskillig fyll. Der holdes jevnlig møter og fester, hvor der vistnok ikke officielt serveres brændevin, men lommeflasken bringes med og gaar flittig rundt ute paa veiene. Naar dette uvæsen taales selv av foreninger, som har totalt forbud paa sit program, maa det vel være, fordi brændevinet findes uundværlig til styrkelse av samfølelsen og foreningslivet. (E. Andersen).

I Søndre Valdres bygges der adskillige nye vaaningshus med særskilt kokerum og beboelsesrum, god kjelder og grundmur dels av graasten, dels av cement og med luftkanaler. Med den personlige hygiene er det derimot mindre vel bevendt, særlig i den nordre del av distriktet; den saa almindelig utbredte skabb er et talende vidnesbyrd herom. Klædedragten er i almindelighet god, særlig mændenes; men kvinderne, specielt de unge, følger i dette stykke heller moden end aarstiden. Kostholdet er i det hele godt, men den evindelige kaffedrikking gjør megen skade. Sedelighetsforholdene og ædrueligheten er i det hele god. (A. Olsen).

Med hensyn til levemaaten i Toten er det iøinefaldende, at der opstaar en større og større kløft mellem arbeiderbefolkningen i industriens tjeneste og dem som er knyttet til landbruket. Da industriarbeiderne lønnes saa høit, at gaardbrukerne har vanskelig for at konkurrere, strømmer altfor mange fra landbruket til industricentrene og indforliver sig meget snart i disse nye forhold. Resultatet er ikke altid et fremskridt for familierne, da de maa la sig nøie med meget mindre rum, end de var vant til som husmandsfolk. Gjennemgaaende ser ogsaa husmænds barn mere velnæret ut end industriarbeideres. Melken er blit dyr og kan ofte ikke engang faaes. Gaardbrukerne har hat forholdsvis gode tider og lever under gode hygieniske forhold. (Marcussen).

I Faaberg lægges der vinn paa at faa gode og lyse skolelokaler omkring i bygderne; i 2 folkeskoler som opføres i Øier blir der indrettet skolebad; disse vil utvilsomt fremme sansen for renlighet og dermed hæve kulturstandpunktet. — Meierier oprettes fortvæk i bygderne, men derav følger, at fornemmelig barnene i smaafolks hjem taper sit bedste næringsmiddel. — Ædrueligheten maa siges at være god. Lillehammer brændevinssamlag blev nedvoteret høsten dette aar. (Torp).

I Ringebu foretages adskillig nyrydning av jord, og sprængstof brukes i stor utstrækning til hjælp for at fjerne sten fra aker og eng, saa disse blir lettere at bearbeide med maskinkraft, der efterhvert kommer mere i bruk, eftersom arbeidshjælpen blir dyrere og vanskeligere at opdrive. — Vandkraft, hvorav der er rikelig tilgang, utnyttes endnu paa langt nær i den utstrækning, som den kunde, derimot finder eksplosionsmotorer hyppigere anvendelse som drivkraft. — Landmandsprodukter stiger i pris og skogen i værdi, saa tiltrods for dyrere arbeidshjælp stiger antagelig fortjenesten ved gaards- og skogsbruk. Der foregaar tildels en livlig omsætning i landeiendomme med gode priser. — Skatteprocenten stiger tildels trods selvangivelsen, da denne ikke opfattes som nogen almindelig borgerpligt. Enkelte gaardbrukere anfører, at det ikke lar sig gjøre at istandbringe et regnskap til bruk for selvangivelsen. Loven opfylder derfor ikke sin hensigt — en retfærdig skattefordeling. — Kostholdet er kraftig, men ensformig; av fersk mat nydes væsentlig kjøtmat av kalv; overveiende er dog bruken av salt mat, særlig er bruken av svinekjøt tiltat i den senere tid. Melken stiger i pris og værdi, og det er at forutse, at dette vil lede til end yderligere indskrænkning i bruken. Kaffen opspædes med ekstrakt av brændt korn, særlig rug, eller deig, og saaledes faaes en billigere drik — vistnok ikke saa skadelig som den ublandede kaffe, men dog langt under melken i næringsværdi. Fisk er sjelden, mest benyttes utlutet tørfisk og spekesild, samt noget fisk fra Laagen. Ørretten gaar til sanatorier og pensionater. Havebruket er i opkomst, og bruken av grønsaker tiltar. De vilde bær utnyttes litet. — Tænderne er slette, og ofte erstattet av kunstige. Der er liten forstaaelse av, ja næsten motvilje mot konservering av de naturlige tænder og kun yderst sjelden at se en tandbørste eller plomber. Hjemvendte amerikanere glinser dog av guld i munden, og kanske deres eksempel kan paavirke deres brødre og søstre i hjemlandet. Yderst faa hjemvendte amerikanere slaar sig til ro; efter kortete eller længere besøk drar de over havet igjen. (Groth).

Fra Lom skrives: De allerfleste lever av sine smaa gaardsbruk; her er endnu ingen fællesmeierier i drift; dette kommer delvis av dølenes utilbøielighet til sammenslutning, idet de da blir nødt til at indordne sig under fællesregler og forskrifter; delvis ogsaa av sæterdriften, som bevirker, at meierier ikke kan være i drift om sommeren; det er derfor ost, som hovedsagelig er gaardbrukernes produktion, idet de fabrikerer denne hver for sig. — Grisehold og hesteavl er for mange en betydelig indtægtskilde. — Naar undtages Lom, er der om vinteren adskillig skogsdrift i bygderne. — Nogen fremgang kan der spores med hensyn til sans for renlighet; der er saaledes opført priveter flere steder, hvor der ikke har været slike før. (Kjos).

I Lesje gir fremdeles det store jernbaneanlæg opover fjeldet distriktet et eget præg. Mange har godt lønnet arbeide ved dette anlæg, men alting er ogsaa blit dyrere, og tjenerhjælp er det vanskelig at opdrive. Ædrueligheten er heller ikke saa god som før; der er saaledes i ferierne adskillig «fyll» blandt de yngre anlægsarbeidere med hjemført alkohol. (Bidenkap).

Sykehus. Paa Gjøvik (Toten distrikt) er der et kommunalt sykehus; epidemisykehuset ligger utenfor bygrænsen. Av epidemilasaretter findes desuten 1 i Vardal, 1 i Østre Toten og 1 ved Raufoss patronfabrik i Vestre Toten. I Eina er der en helbredelsesanstalt for alkoholister. I Faaberg distrikt er paa Lillehammer et amtssykehus og et epidemilasaret. Om høsten blev 27 sindssyke overført fra amtssykehusets sindssykeavdeling til det nyoprettede Prestsæter asyl paa Toten. Den ledige avdeling blir nu indredet til tuberkuloseanstalt for amtet, og mindst 30 tuberkuløse vil her kunne bli isolert fra hjemmene og faa kyndig pleie. (Torp). — Av **sanatorier** med fast læge findes i Søndre Valdres distrikt Tonsaasen og Breidablik med læge hele aaret, mens i Nordre Valdres Fosheim sæter og i Faaberg Gausdal sanatorium kun har læge i sommersæsongen. I Gausdal ligger to private sanatorier for tuberkuløse, nemlig Kornhaug og Granheim. I Ringebu distrikt ligger Golaa og Fefor høifjeldssanatorier med læge i sommertiden.

Badeindretninger. I Gran herred (Hadeland og Land distrikt) er der 2 offentlige badehus. Paa Fagernes (N. Aurdal, Søndre Valdres) er der et kombinert damp- og karbad, og paa Heggenes (Ø. Slidre, Nordre Valdres) en badstue. I Toten distrikt har Gjøvik en kommunal badeanstalt, likesom Raufoss patronfabrik og melkekondenseringsfabrikken paa Kap har badeindretning for arbeiderne. I Faaberg distrikt er der paa Lillehammer en badeanstalt og paa Tretten en badstue. I Ringebu distrikt er der 2 badstuer. Ved forskjellige sanatorier og hoteller er der indretninger for kolde og varme bad m. v.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om tallet paa møter i helseraad og paa vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Kristians amt	50	2089
Hadeland og Land	[1]) 10	914
Søndre Valdres	[2]) 4	131
Nordre —	[3]) 4	340
Toten	[4]) 14	105
Faaberg	[5]) 6	282
Ringebu	[6]) 2	317
Lom	[7]) 5	-
Lesje	[8]) 5	-

[1]) S. Land 2, Jevnaker 3, Lunner 1, Gran 2, Brandbu 2. [2]) N. Aurdal 2, S. Aurdal 2. [3]) V. Slidre 2, Vang 1, Ø. Slidre 1. [4]) Gjøvik 3, Vardal 2, Ø. Toten 4, V. Toten 1, Kolbu 1, Biri 2, Snertingdalen 1. [5]) Lillehammer 3, Faaberg 1, Ø. Gausdal 2. [6]) S. Fron 1, Ringebu 1. [7]) Lom 1, Skjaak 2, Vaage 1, Hedalen 1. [8]) Lesje 3, Dovre 2.

VIII. Bratsberg amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe-vakcinatører.
Amtet		15189,09	106 791	45	19	64	35
1. Skien		1 066,24	40 736	18	10	21	7
	Skien, kjøbstad	2,13	12 099	7	8	5	-
	Porsgrund, —	1,26	4 625	4	2	5	-
	Brevik —	0,76	2 028	2	-	1	-
	Eidanger	139,50	3 714	-	-	2	1
	Solum	317,82	9 451	1	-	5	[1] 4
	Gjerpen	380,91	7 960	1	-	1	1
	Slemdal	223,86	859	-	-	2	1
2. Kragerø		1 650,41	21 661	7	3	10	7
	Kragerø, kjøbstad	1,17	4 621	3	2	2	-
	Langesund, ladested	0,88	1 488	1	1	1	-
	Stathelle, —	0,24	463	-	-	-	-
	Bamle	286,83	4 553	2	-	2	2
	Sannikedal	196,83	2 662	-	-	1	1
	Skaatø	109,61	3 845	-	-	[2] 1	1
	Drangedal	1 054,85	4 029	1	-	3	3
3. Hollen		1 141,81	12 169	6	2	7	4
	Hollen	257,54	4 102	2	2	2	1
	Lunde	259,65	2 249	-	-	1	1
	Bø	281,66	2 631	2	-	2	1
	Saude	342,96	3 187	2	-	2	1
4. Sauland		1 716,04	11 339	6	2	8	5
	Notodden, kjøbstad.	407,44	4 818	4	2	4	2
	Hitterdal		2 861			2	
	Hjartdal	891,84	2 262	1	-	1	1
	Gransherred	416,76	1 398	1	-	1	2
5. Kviteseid		2 256,07	7 715	2	1	6	5
	Seljord	665,83	2 860	-	-	3	2
	Kviteseid	712,08	3 120	2	1	1	1
	Nissedal	878,16	1 735	-	-	2	2
6. Laardal		4 151,00	7 454	3	-	7	4
	Laardal	287,76	1 425	1	-	1	1
	Fyresdal	1 253,18	1 824	2	-	1	-
	Mo	694,49	1 653	-	-	2	1
	Vinje	1 215,87	1 630	-	-	2	1
	Rauland (Møsstrandens sogn undtat)	699,70	922	-	-	1	[3] 1
7. Tinn		3 207,52	5 717	3	1	5	3
	Tinn	1 774,36	4 832	3	1	4	2
	Hovin	302,46	769	-	-	1	1
	Møsstrandens sogn av Rauland	1 130,70	116	-	-	-	-

[1]) Derav 1 bosat i Porsgrund. [2]) Bor i Kragerø. [3]) Vakcinerer i hele Rauland herred.

Sundhetstilstanden kan i det hele betegnes som nogenlunde tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomme er ialt meldt 7 392 med 237 dødsfald mot henholdsvis 6 796 og 232 aaret forut.

Dødeligheten var 13,1 pro mille av den opgivne tilstedeværende middelfolkemængde. Se tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 80 og 81. Jfr. forøvrig sidste tabel i den almindelige beretning.

Tyfoidfeber. Alle fra Tinn meldte tilfælde indtraf paa Saaem og spredt over hele byen. Da sygdommen i slutten av juni pludselig hadde antat karakteren av en epidemi, og smitteforholdene ikke hadde kunnet bringes paa det rene, blev statens epidemilæge anmodet om at bistaa med at faa disse utredet. Det viste sig herved, at vandforsyningen i hygienisk henseende var litet betryggende. Vandet, som pumpes fra Maaneelven op i et reservoir i fjeldet, er nemlig paa sin vei, før det kommer til indtaket for pumpen, utsat for megen forurensning; oppe ved Vemork og Vaae lar man saaledes alt avfald uten videre gaa i elven; og da vandet i flomtiden rinder med en hastighet av 20—30 km. i timen, vil en større temporær forurensning fra det kun 6 km. ovenfor liggende Vaae, i meget kort tid naa pumpeindtaket; dette ligger i øverste kant av bebyggelsen i Saaem; ovenfor har man kun epidemilasaretet paa samme side og en stald paa den anden; men ogsaa fra begge disse steder er tilsig mulig. Den væsentligste fare var dog ved selve indtaket; kun et par meter fra kanten av den bakevje i elven, hvor indtaket findes, stod saaledes et privet; dette blev straks fjernet. — At filtrere vandet nede ved indtaket er umulig, fordi fabrikken trænger en uhyre vandmængde (4 000 liter pr. sek.) med sterk fart; slikt vilde ikke kunne opnaaes ved filtre av praktikable dimensioner; av lignende grunde har filtrering heller ikke kunnet la sig gjøre oppe ved reservoiret. — Fæcesprøver fra alle pumpemandskaper, som til stadighet gaar over indtaksdammen, forlangtes sendt til bakteriologisk undersøkelse ved det hygieniske institut[1]); slik undersøkelse maatte gjentages med regelmæssige mellemrum, og ingen maatte faa ansættelse, før vedkommendes fæces var blit undersøkt paa smittestof. Disse folk fik desuten ordre til at iagtta de mest elementære regler med hensyn til renlighet. — Helseraadet hadde paabudt kokning av drikkevand og melk; dette paalæg besluttedes opretholdt, saalænge epidemien varte. — Tilfældet i Laardal var hos en arbeider ved Aamdals verk i Mo; han var nylig kommet fra Saaem. (Lund).

Cerebrospinalmeningit. I Treungen (Kviteseid distrikt) indtraf de første dage av december nogen ondartede tilfælde paa gaardene Moen og Kalaaker (ved Heimdal). Nogen dage forut var et barn paa Tveitsund blit syk av meningit, som blev antat for tuberkuløs; en bror til dette barn arbeidet paa sagen dersteds sammen med mændene paa de ovennævnte gaarder, og disse to mænd hadde været hjemme søndag $^{30}/_{11}$; dagen efter blev den første syk paa Moen, et 10 maaneders barn. Senere indtraf ogsaa et tilfælde paa Haugsjaasundet; av ialt 8 angrepne døde 7, deriblandt konen paa Kalaaker efter kun 12 timers sygdom. De smittede familier blev isoleret, skolerne lukket og kaliumpermanganat utdelt til publikum for at brukes i vand til gurgling. — Bakteriologisk undersøkelse viste typiske meningokokker i 3 av de ved lumbalpunktion aspirerte prøver av spinalvæske; fra den hos barnet paa Tveitsund kunde meningokokker dyrkes i renkultur. (Epidemilæge Gram). — Over Tveitsund gaar færdselen fra Vesttelemarken til Arendal; mens anlægget av jernbanen holder paa, er der selvfølgelig tilstrømning av løse eksistenser fra alle kanter av landet; og blandt disse kan der ha været meningokokbærere uten kliniske symptomer. Der kom nemlig ofte folk for at kjøpe mat i det hus, hvor sygdommen brøt ut, men ingen fik losjere der. (Ludvigsen). — Tilfældet i Tinn var paa Saaem.

[1]) De foretagne undersøkelser gav negativt resultat.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfeber	24	1	24	-	1	1	2	-	13	6	-	-	-	1	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	12	9	12	-	-	1	-	2	1	-	-	-	-	1	7
Akut poliomyelit	13	4	13	-	-	-	-	1	2	-	5	1	3	1	-
Skarlagensfeber	394	-	394	30	35	24	40	38	13	7	5	41	76	46	39
Meslinger	17	1	17	3	4	3	2	-	-	1	4	-	-	-	-
Difteri (croup)	319	36	319	15	7	2	9	11	21	9	12	47	82	62	42
Blodgang	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	6	-	6	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	2
Pyæmi, septhæmi	15	5	15	3	1	3	-	-	1	-	2	1	2	2	-
Pemfigus (hos nyfødte)	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Rosen	82	9	82	3	8	7	4	3	7	3	8	12	10	10	7
Røde hunde	216	-	216	19	42	52	36	28	17	4	2	-	3	7	6
Vandkopper	102	-	102	8	14	5	5	8	13	3	2	6	8	19	11
Kusma	43	-	43	-	-	2	-	2	1	-	3	2	13	8	12
Kikhoste	314	3	314	42	59	41	61	39	25	4	19	13	-	7	4
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	3129	67	3127	390	435	365	350	254	171	149	105	146	225	217	320
Influensa	1036	9	1036	249	329	162	81	36	7	9	10	18	31	38	66
Lungebetændelse	336	55	335	31	55	40	31	46	18	10	7	13	25	26	33
Pleurit	211	3	211	14	13	16	17	21	19	16	16	22	28	20	9
Gigtfeber	199	2	199	20	29	21	8	10	10	9	15	11	30	21	15
Akut diarré (kolerine)	922	32	922	67	52	39	48	74	70	88	176	107	82	52	67
Tilsammen	7392	237	7389	895	1084	786	696	573	409	318	392	440	618	538	640

Epidemiske sygdomme.

(Forts.)

	Fordeling paa lægedistrikterne:													
	1		2		3		4		5		6		7	
	Skien.		Kragerø.		Hollen.		Sauland.		Kviteseid.		Laardal.		Tinn.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	23	1
Cerebrospinalmeningit (epid.)	1	-	-	-	-	-	-	-	8	7	-	-	3	2
Akut poliomyelit	1	-	3	1	2	2	2	1	5	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	185	-	130	-	6	-	60	-	-	-	5	-	8	-
Meslinger	8	1	7	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	245	27	48	3	9	3	13	2	-	-	1	-	3	1
Blodgang	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	1	-	2	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	6	1	3	2	-	-	1	-	5	2	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	49	4	9	-	5	-	10	1	-	-	5	-	4	4
Røde hunde	200	-	13	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	63	-	37	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Kusma	6	-	6	-	-	-	28	-	-	-	-	-	3	-
Kikhoste	234	1	55	1	4	-	-	-	7	-	14	1	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	2102	43	448	7	269	4	108	9	110	3	67	-	25	1
Influensa	664	6	166	-	58	-	21	-	84	2	43	1	-	-
Lungebetændelse	145	24	92	14	27	5	33	7	15	1	15	2	9	2
Pleurit	89	1	27	-	15	1	22	1	47	-	6	-	5	-
Gigtfeber	103	-	27	-	14	-	23	-	12	-	16	2	4	-
Akut diarré (kolerine)	599	17	183	5	48	5	24	2	35	1	23	1	10	1
Tilsammen	4701	125	1257	33	459	21	350	23	332	16	196	7	97	12

Akut poliomyelit. I Sauland distrikt indtraf med faa dages mellemrum et tilfælde i Hjartdal sogn og et i annekset Tuddal; gaardene ligger meget langt fra hinanden, og der var intetsomhelst samkvem mellem dem. Sygdommen forløp forholdsvis let, men efterlot dog nogen lammelse. En bror til den ene patient hadde i Notodden for et aar siden hat sygdommen, men var helbredet, da han kom hjem. (W. Moe). — I Kviteseid blev 2 voksne mænd i Vraadal angrepet og 1 i Brunkeberg.

Difteri optraadte epidemisk i Skien og de mere tætgrændte strøk i omegnen, særlig paa Skotfoss. En hel del tilfælde var septiske og endte letalt; i et av dem var voldsom tarmblødning den direkte dødsaarsak. Paa Skotfoss blev alleslags forsamlinger undtagen gudstjeneste forbudt. Skoler og andre forsamlingslokaler blev grundig rengjort. (Lange). I Kragerø by og i Kil (Sannikedal) var der en del angrepne; i Kil bor der noksaa mange tæt sammen, som paa et strandsted. (Carlsen). —

Med hensyn til **barselfeber** anfører distriktslægen i Tinn, at han i de 11 aar, han har indehat embedet, ikke har hat et eneste tilfælde under behandling.

Skabb er opført med 356 tilfælde.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:				
		1	2	3	4	7
		Skien.	Kragerø.	Hollen.	Sauland.	Tinn.
Veneriske saar	2	1	1	-	-	-
Syfilis, erhvervet.....	26	12	3	-	2	9
— medfødt.....	2	2	-	-	-	-
Gonorré, uretrit	130	92	6	5	6	21

Tuberkulose. Om de i aarets løp meldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme inden amtets lægedistrikter, henvises til den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde ifølge lægernes dødsaarsakslister for det hele amt 13,6 pct. av alle kjendte ved sygdom foraarsakede dødsfald og 16,9 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 11,5 pct. og 14,6 pct. og for bygderne 14,4 pct. og 17,8 pct. — Forøvrig henvises til tabellen paa side 84. I Skien distrikt er der ogsaa dette aar i protokollerne for Gjerpen og Solum indført mange nye tilfælde. Det samme var ogsaa tilfælde i Porsgrund; tredieparten var dog her dels hos indflyttede, dels hos saadanne, som tidligere hadde hat sygdommen og var erklæret for helbredet. I Eidanger er tuberkulose ikke meget utbredt; helseraadets ordfører har holdt foredrag om sygdommen (særlig paa skolerne for lærere og elever). — Pleiehjemmet paa Furulund (nær Helle i Skaatø) blev tat i bruk 1ste juli og har den hele tid hat omtrent fuldt belæg.

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.			Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.		Barn.	Mor.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Dødf.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde rier	78	[1]) 1	[2])79	1	2	2	-	3	2	1	-	-	-	-	-
Trangt bækken	1	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Barselkrampe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pandeleie	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for fosteret	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dødt foster	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdt morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Tilsammen	84	1	82	4	8	5	3	3	2	1	1	1	2	1	5
	85		86			8			3		2				

[1]) Dødsaarsak: barselfeber. [2]) Av disse et tvillingpar.

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Skien	512	72	125	387
Skien by	113	19	37	76
Porsgrund by	53	5	8	45
Brevik by	31	3	4	27
Bygder	315	45	76	239
Kragerø	228	29	33	195
Kragerø by	58	3	5	53
Langesund by	12	3	1	11
Stathelle by	6	-	1	5
Bygder	152	23	26	126
Hollen	127	19	21	106
Sauland	136	15	23	113
Notodden by	49	4	12	37
Bygder	87	11	11	76
Kviteseid	78	12	16	62
Laardal	76	8	7	69
Tinn	49	9	12	37
Bratsberg amt	1206	164	237	969
Derav i byer	322	37	68	254
— - bygder	884	127	169	715

Fra Laardal anføres, at der for at motarbeide de der hyppig forekommende **fordøielsessygdomme** og **bleksot** er holdt foredrag i helseraadsmøter og i ungdomslag; man har i disse tilraadet forældre at la sine døtre besøke husholdningskursene for at lære at lage god, kraftig kost og idetheletat faa litt skjøn paa fornuftig matstel; dette har ikke saa faa piker ogsaa gjort i de sidste par aar; men saa gjælder det om, at den erhvervede kundskap ikke gaar i glemmeboken efter hjemkomsten. (Lund).

Om amtets **sindssyke** henvises til den almindelige beretning.

Av **obstetriciske operationer**, utført av læger, er ialt meldt 105, derav i Skien distrikt 48, Kragerø 16, Hollen 7, Sauland 15, Kviteseid 7, Laardal 3 og Tinn 9. Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

Om **jormorhjælpen** se den almindelige beretning.

Paa **barselseng** døde ifølge presternes opgaver 6 kvinder. Lægerne har opgit 1 dødsfald av barselkrampe, 1 av anden sygdom; i et var ingen aarsak opgit.

Ifølge tabellen paa næste side over **fødte** og **døde** var overskuddet av fødte 1 377 og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 51,2.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.
Skien	1054	19	561	86	11	3	18	4
Skien by	321	5	140	30	3	-	2	2
Porsgrund by	122	3	96	13	2	-	4	1
Brevik by	59	1	36	5	-	-	3	-
Bygder	552	10	289	38	6	3	9	1
Kragerø	527	8	260	21	-	-	10	1
Kragerø by	94	4	62	1	-	-	1	-
Langesund by	36	-	12	2	-	-	-	-
Stathelle by	11	-	5	1	-	-	-	-
Bygder	386	4	181	17	-	-	9	1
Hollen	277	4	170	21	3	1	4	-
Sauland	356	10	143	36	5	-	4	-
Notodden by	205	1	50	23	2	-	2	-
Bygder	151	9	93	13	3	-	2	-
Kviteseid	184	4	123	11	-	2	2	-
Laardal	179	4	87	8	-	-	-	-
Tinn	247	8	103	27	2	-	4	-
Bratsberg amt	2824	57	1447	210	21	6	42	7
Derav i byer	848	14	401	75	7	-	12	3
— - bygder	1976	43	1046	135	14	6	30	4

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Lungetuberkulose	164	37	127
Alderdomssvakhet	138	24	114
Kræft (cancer og sarkom)	123	26	97
Klappefeil og hjertemuskelsygdomme	112	29	83
Hjerneslag	81	35	46
Tuberkulose utenfor lungerne	68	18	50
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	67	26	41
Lungebetændelse	55	18	37
Medfødt svakhet	36	13	23
Difteri (croup)	36	13	23

Veirliget. Sommeren var varm og høsten tør. Utbyttet av høi- og kornavl blev derfor meget godt; likesaa for frugtavlens vedkommende. (Ludvigsen).

Levemaate og hygieniske forhold. Omkring Skien og langs den gamle jernbanelinje foregaar en livlig nybygning av mindre hus for én à to familier, for en stor del arbeidere. Til husene, som er pene, hører i almindelighet en liten have. Paa Skotfoss, hvor der bor en talrik arbeiderbefolkning, er boligforholdene derimot tildels mindre gode; leilighetерne er smaa og ofte overbefolket. (Lange). — I Porsgrund er der paa grund av den billige elektriske kraft, som ledes ned til byen fra Aarlifoss i Telemarken, kommet nye industrielle anlæg; arbeidsforholdene er gode, men boligspørsmaalet vil snart bli aktuelt, da det er vanskelig at faa leiet hus. — Illustrerende med hensyn til levemaaten er følgende meddelelse fra meieriet: Der er øket forbruk av de dyrere produkter saasom nysilt melk, fløte, meierismør, fete oster, og den dyrere gjetost. «Folk har penger og vil leve godt». — Dag- og natrenovationen er mangelfuld, da den er hver enkelt eiers sak; bingesystemet er det alt overveiende; bingerne tømmes 1 à 2 ganger om aaret; der indføres dog flere og flere vandklosetter, men paa grund av at flere kloakker er gamle og mindre gode, maa der i hvert enkelt tilfælde helseraadstilladelse til, for at et vandkloset kan tillades anlagt uten septic tank. — I de sidste 2 aar er ratin blit systematisk utlagt fra den ene ende av byen til den anden Rottemængden er derved sikkert blit mindre, men paa grund av mangel paa penger kunde systemet ikke bli gjennemført helt. Desuten viste folk sig litet velvillig likeoverfor anmodninger om igjenmuring og tilstoppning av rottehuller, fjernelse av aapentstaaende skylledunker etc. Hertil kom ogsaa, at man vanskelig kunde forby hønse- og grisehold. Privet og søppelbingerne gav ogsaa rikelig næring til rottefamilierne. (Birkeland).

Fra Kragerø anføres, at mange paa grund av stagnation i flere forhold er flyttet ut for at ta arbeide ved de store anlæg i Telemarken og andetsteds. (Carlsen).

I Hollen har den paabegyndte jernbanebygging i Saude gjort, at alle fornødenheter er steget betydelig, særlig husleien; arbeidere har tildels maattet pakke sig sammen i en grad, som i hygienisk henseende er uforsvarlig. (Mossige).

I Kviteseid er jordbruket den væsentligste næringsvei; om høsten og vinteren drives tømmerhugst og tømmerkjøring, som skaffer de mindre gaardbrukere en god indtægt. Paa Kirkebøen er der et meieri. — Husene er i det hele velstelt og rummelige; som oftest er der en have til, og der drives meget frugtavl. — Av alkohol konsumeres der ikke litet især av folk, som har let for at skaffe sig forsyning fra Skien ved anløpsstederne for dampbaaterne; under det aarlige hestestevne i februar er der megen fyll og uorden. (Ludvigsen).

Fra Laardal skrives: At helseraadsplakaten «Um tæring» og spytningsplakaten, som findes opslaat i hvert eneste hjem i hele lægedistriktet, har bidrat sit til at minke spytningen og fremkalde en større renlighet i hjemmene, er ikke tvilsomt. Handelsmændene har meddelt, at der med hensyn til spytning i handelsboderne er indtraadt en betydelig bedring. (Lund).

Sykehus. Amtets sykehus og sindssykeasyl ligger i Solum, omtrent 3 km. fra Skien. I Porsgrund er der et kommunalt sykehus og et katolsk St. Josefs Hospital, det sidste er blit utvidet, saa det nu kan motta dobbelt saamange syke mot tidligere. I Skien og Porsgrund findes epidemilasareter med desinfektionsovn. I Brevik er der et litet isolationslokale. I Gjerpen ligger Høgaas tuberkulosehjem. — I Kragerø anvendes 4 à 5 smaa rum i en sidebygning til byens fattighjem som isolationslokale for epidemiske syke. I Skaatø ligger Furulund tuberkulosehjem. — Paa Notodden i Sauland distrikt er der et litet sykehus —

oprettet og underholdt av flere av fabrikkerne. I Hitterdal ligger tuberkulosehjemmet «Solbakken»; det har hele aaret været overfyldt, (normalt belæg 15); men trods overbelæg og forholdsvis høi dagbetaling (kr. 2,25) har driften ikke kunnet bære sig; al hjælp og alle fornødenhetsartikler er nelmig her meget kostbare. Der trænges derfor et aarlig tilskud, som man hittil har faat av amtets andel i samlagenes overskudd. (W. Moe). — Tuddal sanatorium i Hjartdal er kun aapent om sommeren. — Paa Saaem i Tinn er der et sykehus og 2 smaa barakker for epidemiske sygdomme. Der foreligger forslag om bygging av et stort, tidsmæssig sykehus; gaar projektet igjennem, hvad der skal være god utsigt til, vil der i hele landet utenfor de store byer ikke findes maken. (Sandved).

Badeindretninger for kolde og varme bad, dampbad samt folkebad findes i Skien og Porsgrund. I Brevik er der en liten sjøbadeanstalt. Ved Børsesjø, et par km. fra Skien, er der en ferskvandsbadeanstalt Ved enkelte fabrikker findes der bad. Kragerø badeanstalt leverer karbad og dampbad, 2 smaa sjøbadehus brukes om sommeren. I Drangedal findes et badstubad. Paa Notodden i Sauland distrikt er der badeindretninger for arbeiderne ved flere fabrikker. I Fyresdal og Vinje (Laardal distrikt) er der badstubad, likesaa i Atraa (Tinn distrikt); paa Saaem er der et folkebad.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om tallet paa møter i helseraad og paa vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Bratsberg amt	65	2402
Skien	[1]) 26	782
Kragerø	[2]) 21	399
Hollen	[3]) 4	412
Sauland	[4]) 4	387
Kviteseid	[5]) 2	160
Laardal	[6]) 3	184
Tinn	[7]) 5	78

[1]) Gjerpen 4, Solum 3, Skien 8, Porsgrund 8, Eidanger 3. [2]) Langesund 3, Kragerø 5, Sannikedal 2, Bamle 5, Drangedal 6. [3]) Hollen 1, Saude 2, Lunde 1. [4]) Hjartdal 2, Gransherred 2. [5]) Seljord 1, Nissedal 1. [6]) Mo 1, Rauland 2. [7]) Tinn 2, Hovin 3.

IX. Nedenes amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe-vaccinatører
Amtet		9 349,00	71 272	22	12	53	24
1. Østre Nedenes		874,16	21 758	6	3	15	7
	Risør, kjøbstad	1,43	3 409	2	2	2	-
	Tvedestrand, ladested	0,09	1 435	2	1	[1] 1	-
	Gjerstad	312,66	2 322	1	-	1	1
	Søndeled	188,60	3 015	-	-	[2] 3	2
	Dybvaag	47,71	2 487	1	-	3	2
	Holt	184,52	3 844	-	-	2	-
	Østre Moland	86,34	1 907	-	-	1	1
	Flosta	22,79	1 459	-	-	1	1
	Tromø	30,02	1 880	-	-	1	-
2. Vestre Nedenes		1 131,99	34 686	13	8	28	7
	Arendal, kjøbstad	15,61	9 750	7	5	7	-
	Grimstad, —	0,22	2 116	2	2	2	-
	Lillesand, ladested	0,39	1 133	1	1	1	-
	Froland	294,97	2 545	1	-	1	1
	Øiestad	109,33	4 212	-	-	4	-
	Hisø	8,74	2 192	1	-	1	-
	Fjære	59,67	4 359	1	-	3	1
	Landvik	190,68	1 980	-	-	2	1
	Eide	32,36	600	-	-	1	1
	Vestre Moland	102,46	2 082	-	-	2	1
	Birkenes	238,34	1 826	-	-	2	1
	Høvaag	79,22	1 891	-	-	2	1
3. Aamli		1 995,71	5 991	1	-	5	5
	Aamli	478,40	2 085	1	-	1	1
	Gjevedal	347,65	603	-	-	1	1
	Vegaardsheien	349,29	1 705	-	-	1	1
	Mykland	299,86	702	-	-	1	1
	Herefoss	164,61	503	-	-	1	1
	Lille Topdal	355,90	393	-	-	-	-
4. Evje		1 139,43	4 453	1	-	3	3
	Vegusdal	333,57	935	-	-	1	1
	Evje	176,85	1 212	1	-	1	1
	Hornnes	392,62	1 244	-	-		
	Iveland	236,39	1 062	-	-	1	1
5. Sætersdalen		4 206,71	4 384	1	1	2	2
	Bygland	1 356,90	2 190	1	1	1	1
	Valle	1 298,22	1 708	-	-	1	1
	Bykle	1 551,59	486				

[1]) Tillike jormor for en del av Holt herred. [2]) Den for Ytre Søndeled fast ansatte jormor bor i Risør.

Sundhetstilstanden beskrives som mindre tilfredsstillende i Vestre Nedenes og Aamli lægedistrikter; i Østre Nedenes og Sætersdalen var den i det hele god, fra Evje foreligger ingen meddelelser paa grund av distriktslægens død. Hvad de epidemiske sygdomme angaar, hadde difteri og tildels kikhoste en del utbredning særlig i kystdistrikterne, mens meslingeepidemien fra aaret forut viser betydelig tilbakegang. En betydeligere rolle synes de akute katarrer og andre sygdomme i aandedrætsorganerne at ha spillet. Det samlede antal anmeldte tilfælde av epidemiske sygdomme utgjorde 4 856 med 153 dødsfald, mot henholdsvis 5 536 og 173 aaret forut.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde 1 094 eller 15,4 pro mille av den tilstedeværende beregnede middelfolkemængde (71 174). I 1912 var dødeligheten 14,9 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 90 og 91, sammendraget efter lægernes opgaver.

Tyfoidfeber. Samtlige 14 tilfælde av denne sygdom er opført paa sykelisterne for Vestre Nedenes distrikt, derav 3 fra Arendal by, 11 fra landdistriktet. I mars og april indlagdes 3 arbeidere fra Bøjlefossanlægget i Froland paa sykehus i Arendal som lidende av influensa; her blev ved Widals reaktion bragt paa det rene, at sygdommen var tyfoidfeber, og overflytning skede til Høgedal lasaret. — Smittekilden kunde ikke paavises. — Uten forbindelse med disse optraadte i mai og juni paa Fevik i Fjære 8 tilfælde, som alle indlagdes i Grimstad sykehus. Diagnosen for disse var ogsaa vanskelig; maatte gjøres ved Widals reaktion Smittekilden var her mulig inficeret drikkevand fra en brønd, som ved helseraadsbeslutning blev paabudt igjenkastet. Sidst i juni blev en arbeider syk paa en gaard i Froland ved smitte fra Fevik; han blev isoleret i sit hjem. (A. Daae).

Cerebrospinalmeningit. Paa maanedslisten over epidemiske sygdomme i oktober findes for Østre Nedenes distrikt opført 3 tilfælde av denne sygdom, uten at de dog er medtat paa aarslisten for distriktet. Om disse tilfælde meddeler helseraadets ordfører for Østre Moland, at han hadde tilseet 2 sønner av gaardmand Fløistad, en 15 og en 11 aar gammel, de hadde symptomer som ledet tanken hen paa cerebrospinalmeningit. En tredje bror, 12 aar gammel, hadde ogsaa hat lignende symptomer, men de gik hurtig over. Diagnosen kunde mulig være tvilsom, men der blev for sikkerhets skyld foretat fornøden desinfektion efter sygdommens ophør. (J. Ravn). Paa dødsaarsakslisten fra Aamli distrikt er opført en mand mellem 15 og 20 aar som død av sygdommen, uten at dog nærmere meddelelse om tilfældet foreligger.

Akut poliomyelit opføres med 7 angrepne og 4 dødsfald, derav henholdsvis 4 og 2 i Vestre Nedenes distrikt. Av disse hadde en 20-aarig pike været syk 1 maaned, før læge hentedes; hun hadde været saa litet syk, at man antok, det var en forkjølelse. Ved undersøkelsen fandtes høire underextremitet lammet, den kunde bare bøies litt i hofteleddet. Venstre underextremitet var heller ikke ganske normal. — Paa gaarden Spirene i Øiestad hadde en 14 aar gammel gut været litt forkjølet, men fik pludselig lammelse av respirationsmusklerne og døde efter et par timers forløp. Smittekilde kunde ikke paavises for noget av tilfældene. (A. Daae). I Aamli distrikt døde en 20 aar gammel gut paa gaarden Øi i Aamli herred; hans armer og ben var lammet. I Mykland herred døde en 40 aar gammel kone av en sygdom, som mulig har været poliomyelit (er paa dødsaarsakslisten opført under denne sygdom). I Sætersdalen distrikt blev en 10 aar gammel pike syk i august paa gaarden Austad i Austad sogn (Bygland herred). Hun vaagnet en morgen med hodepine, kvalme og brækninger, aftenen forut hadde hun været frisk. Henimot kl. 12 middag døde hun. Læge kom ikke tilstede før

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for						
	tilfælde.	dødsfald.		Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.
Tyfoidfeber	14	2	14	-	-	4	-	7	3
Cerebrospinalmeningit (epid.)	4	1	3	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	7	4	6	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	53	2	53	4	9	2	9	2	2
Meslinger	184	5	184	77	24	10	24	23	15
Difteri (croup)	150	10	144	9	-	7	11	7	31
Barselfeber	5	1	5	-	-	-	-	1	1
Pyæmi, septhæmi	15	5	15	1	3	1	1	2	1
Pemfigus (hos nyfødte)	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	62	1	60	3	3	8	7	3	10
Røde hunde	19	-	14	-	-	-	4	1	3
Vandkopper	23	-	23	7	3	2	-	2	1
Kusma	11	-	11	-	-	1	2	3	4
Kikhoste	313	6	303	25	23	23	36	20	33
Akute katarrer i aande-drætsorganerne	1990	27	1834	216	186	216	201	124	123
Influensa	945	4	927	120	140	143	115	97	40
Lungebetændelse	311	69	303	39	26	45	40	31	22
Pleurit	156	5	154	16	16	9	12	21	14
Gigtfeber	149	2	141	18	8	14	11	14	9
Koldfeber	3	-	3	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	439	8	409	27	28	22	22	25	47
Beri-beri	2	-	2	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	4856	153	4608	563	469	507	495	383	359

efterpaa. Pikens far arbeidet paa den tid paa Sætersdalsveien; smitten kunde muligens være kommet fra Evje, hvor sygdommmen straks forut hadde været. (O. Utsond).

Skarlagensfeber var, likesom forrige aar, forholdsvis sjelden; sygdommen optraadte mest med spredte tilfælde og hovedsagelig i de to kystdistrikter. I Østre Nedenes distrikt viste den tildels mere ondartet karakter med ørelidelser, halsabscesser og hæmorhagisk nefrit som eftersygdom. (Keyser, S. Erichsen).

Meslingeepidemien fra 1912 fortsatte tildels ogsaa i 1913, men i indskrænket maalestok. I Sætersdalen distrikt var dog epidemien meget utbredt særlig i Bygland. (J. Sætre).

Difteri (croup) viser adskillig tiltagen av de angrepnes antal i forhold til de nærmest foregaaende 5 aar, idet der ialt anmeldtes 150 tilfælde med 10 døds-

sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa lægedistrikterne: 1 Østre Nedenes. Tilf.	Dsf.	2 Vestre Nedenes. Tilf.	Dsf.	3 Aamli. Tilf.	Dsf.	4 Evje. Tilf.	Dsf.	5 Sætersdalen. Tilf.	Dsf.
-	-	-	-	-	-	-	-	14	2	-	-	-	-	-	-
-	-	-	3	-	-	3	-	-	-	1	1	-	-	-	-
-	2	2	1	-	-	-	-	4	2	2	1	-	-	1	1
3	1	3	5	9	4	24	-	25	1	-	-	4	1	-	-
9	2	-	-	-	-	66	-	52	-	10	1	42	4	14	-
21	8	14	11	9	16	32	1	90	6	18	1	9	2	1	-
-	1	1	1	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	3	-
-	1	1	1	3	-	4	2	9	2	-	-	1	1	1	-
-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
1	5	6	9	2	3	25	-	35	1	-	-	-	-	2	-
1	-	-	2	-	3	10	-	7	-	-	-	2	-	-	-
-	1	-	1	3	3	7	-	16	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	9	-	2	-	-	-	-	-
35	36	28	29	12	3	20	-	278	5	15	1	-	-	-	-
90	82	100	154	156	186	754	4	1060	16	72	4	34	2	70	1
30	14	29	35	61	103	149	-	739	4	24	-	18	-	15	-
17	8	9	25	19	22	76	21	193	28	19	10	5	3	18	7
14	13	12	14	5	8	50	3	85	1	11	1	3	-	7	-
10	12	5	16	11	13	54	1	84	1	3	-	2	-	6	-
1	-	-	1	-	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
52	60	31	45	28	22	164	1	252	5	9	1	5	1	9	-
-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
285	246	241	353	318	389	1441	34	2956	74	187	22	125	14	147	9

fald. I Østre Nedenes distrikt var der en mindre epidemi i Flosta og Holt herreder, hvortil smitten antoges bragt fra nyanlæggene ved Eydehavn (Stokken herred), hvor der var samlet en større arbeidsstok, hvis indkvartering ikke var synderlig god. (Keyser). I Vestre Nedenes distrikt forekom sygdommen mest spredt; alene i Høvaag herred var der en mindre epidemi med antagelig smitte fra Kristiansand. Enkelte tilfælde i arbeiderstrøkene i Strømmen ved Arendal indlagdes alle i sykehus. Sygdommen maa i det hele siges at ha optraadt mildt. (A. Daae). Til Aamli distrikt antoges smitten bragt fra Froland fra en bestemt arbeiderbarakke ved Bøilefoss, idet 3 arbeidere, som hadde logis i barakken, bragte sygdommen til sine hjem i Aamli uten dog selv at ha været syke. Senere optraadte tilfældene spredt i Aamli hovedsogn. Sygdommen forløp i det heletaget mildt. Serumindsprøitning bruktes baade som kurativt og præventivt middel. (T. Lundevall).

Av **barselfeber** opføres 5 tilfælde og 1 dødsfald. I mai døde en kone i Valle, Sætersdalen distrikt, av sygdommen. Hun hadde paa grund av tilbakeholdt morkake mistet meget blod og var døende ved lægens ankomst. Dødsfaldet sees ikke opført under barselfeber paa dødsaarsakslisten for Sætersdalen.

Kikhoste forekom epidemisk over hele Vestre Nedenes distrikt med en gjennemgaaende mild karakter uten eftersygdomme. (A. Daae).

Koldfeber. Paa sykelisterne fra Vestre Nedenes distrikt er der opført 3 tilfælde av denne sygdom, alle hos voksne mænd. Distriktslæge A. Daae meddeler i sin medicinalberetning, at 5 tilfælde kom til behandling; i alle var sygdommen erhvervet utenfor Norge.

Beri-beri. I fortegnelsen over epidemiske sygdomme i Risør by sees for december maaned opført en voksen mand, som lidende av denne sygdom. (Keyser). Paa sykelisten for Østre Nedenes landdistrikt fra stadslæge Ulstrup for december maaned er ogsaa opført en voksen mand med beri-beri, erhvervet i Vestindien. (Samme person?).

Av **fnat** behandledes 71 tilfælde, de fleste (47) i Vestre Nedenes distrikt. I Aamli forekommer sygdommen jevnt utover alle distriktets bygder. (T. Lundevall).

Impetigo contagiosa var noksaa utbredt i hele Aamli distrikt gjennem hele aaret, baade hos voksne og barn. (T. Lundevall).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne: 1 Østre Nedenes.	2 Vestre Nedenes.	4 Evje.	5 Sætersdalen.
Veneriske saar	11	3	8	-	-
Syfilis, erhvervet	18	1	17	-	-
— medfødt	1	-	1	-	-
Gonorré, uretrit	112	22	88	1	1

Tuberkulose. Til oplysning om de i aarets løp anmeldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme inden amtet henvises til tabellen derom i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaarsakslister for det hele amt 12,4 pct. av samtlige ved sygdom foraarsakede, kjendte dødsfald og 14,9 pct av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 7,3 pct. og 8,4 pct. og for bygderne 14,2 pct. og 17,2 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa side 93. I Vestre Nedenes distrikts østlige herreder Øiestad og Froland optræder sygdommen fremdeles mest, mindre i byerne og den vestlige del. Egra pleiehjem hadde et gjennemsnitlig belæg av 20 syke pr. dag. Foruten fra Nedenes søktes hjemmet ogsaa meget av syke fra Bratsberg amt. Hjemvendte norsk-amerikanere yder fremdeles en stor kontingent til tuberkulosen, særlig for Landvik og Fjære herreders vedkommende. (A. Daae). I Sætersdalen distrikt er sygdommen vistnok temmelig utbredt. Oppe i de øvre bygdelag, i Valle og Bykle,

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Østre Nedenes	262	26	34	228
Risør by	34	4	6	28
Tvedestrand ladested	11	-	-	11
Bygder	217	22	28	189
Vestre Nedenes	510	70	74	436
Arendal by	154	8	17	137
Grimstad by	31	3	7	24
Lillesand ladested	15	3	1	14
Bygder	310	56	49	261
Aamli	75	7	22	53
Evje	44	5	14	30
Sætersdalen	56	10	9	47
Nedenes amt	947	118	153	794
Derav i byer	245	18	31	214
— - bygder	702	100	122	580

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven-de.	død-fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsel-seng.	ved ulyk-kelige hæn-delser.	ved selv-mord.
Østre Nedenes	469	12	316	15	3	1	13	2
Risør by	50	-	44	2	-	-	2	-
Tvedestrand ladested	30	-	14	-	-	-	1	-
Bygder	389	12	258	13	3	1	10	2
Vestre Nedenes	788	15	568	53	8	-	12	1
Arendal by	209	5	160	17	1	-	3	-
Grimstad by	37	2	38	3	1	-	1	-
Lillesand ladested	27	-	15	2	-	-	-	-
Bygder	515	8	355	41	6	-	8	1
Aamli	147	8	85	11	1	1	3	2
Evje	110	4	56	4	1	1	4	-
Sætersdalen	97	2	69	4	-	1	1	-
Nedenes amt	1611	41	1094	87	13	4	33	5
Derav i byer	353	7	271	24	2	-	7	-
— - bygder	1258	34	823	63	11	4	26	5

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.			Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mor.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde rier	34	32	[1]) 2	-	-	-	2	1	[2]) 1	-	-
Bækkensneverhet	2	2	-	1	1	-	-	-	-	1	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Fastvoksning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Uopgit indikation	1	1	-	2	2	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	42	40	2	5	3	2	2	1	1	1	3
		42			5			2			

[1]) Derav et dødt misfoster. [2]) Fortidlig fødsel.

søkes der jo i det heletat litet lægehjælp. Dette sker først i et langt fremskredet stadium av sygdommen, likesom der vistnok er flere tilfælde, som ikke kommer til lægens kundskap. (J. Sætre).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning.

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 53 saadanne, derav i Østre Nedenes distrikt 14, i Vestre Nedenes 27, i Aamli 8, i Evje 3 og i Sætersdalen 1. — Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 94.

Om **jormorhjælpen** se den almindelige beretning.

Antallet av **fødte** og **døde** vil sees av tabellen paa side 93.

Der blir et overskudd av 517 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 67,9.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 4 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsaarsaken for 2 kvinder, for den ene barselfeber og for den anden barselkrampe. Desuten er der i Evje distrikt død en barselkvinde; efter jormorens opgave var dødsaarsaken forblødning i efterbyrdstidsrummet. Jormor var dog ikke tilstede ved fødselen, likesom læge ikke var tilkaldt. Paa dødsaarsakslisten for Evje er dødsfaldet opført under rubriken «ukjendt eller uopgit aarsak» (nr. 121) for døde av «svangerskaps- eller barselsygdom».

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	135	20	115
Lungetuberkulose	118	18	100
Kræft (cancer og sarkom)	98	32	66
Klappefeil og arteriosclerose	84	12	72
Lungebetændelse	69	11	58
Hjerneslag	57	20	37
Tuberkulose utenfor lungerne	39	11	28
Andre hjerte- og karsygdomme	34	27	7
Akut katarr i aandedrætsorganerne	27	11	16
Hjertelammelse	26	13	13

Veirliget. Vinteren synes ialfald i kystdistrikterne at ha været mild. Vaaren kom tidlig, sommeren var varm og tør, likesaa hadde høsten ringe nedbør, hvilket la betydelige hindringer iveien for tømmerfløtningen i elvene

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. I Vestre Nedenes distrikt maa de hygieniske forhold i almindelighet fremdeles betegnes som gode, likesaa de økonomiske forhold baade i byerne og landdistriktet, en følge av de glimrende tider for skibsfarten. Landbonæringen slog ogsaa godt til paa grund av den gode sommer.

I Sætersdalens øvre bygder Valle og Bykle lever folk mest av jordbruk og fæavl. Der dyrkes mest byg. Havebruket er især i de nedre bygder i fremvekst. Særlig i Valle er i den senere tid brutt og dyrket meget jord; her er mindre skog. Denne findes væsentlig i de nedre bygder, fornemmelig i Bygland og Aardal, men paa de fleste steder er den sterkt hugget. Renligheten er paa en del undtagelser nær skral, særlig i Bykle, tildels i Valle. Distriktslægen paataler den uskik, at mesteparten av det puddersukker (farin), som sendes til landhandlerne, kommer i sækker Meget av dette sukker er fuldt av «rusk og rask». Paa bryggerne findes nemlig ingen vareskur, saa varerne titt blir kastet i sølen. (O. Utsond).

Sykehus. I Østre Nedenes distrikt har Risør et sykehus med plads ogsaa for tuberkuløse syke, samt et epidemilasaret. I Tvedestrand har sykehuset en avdeling for almindelige og en for epidemiske syke. I Vestre Nedenes distrikt har Arendal og Grimstad kommunale sykehus og epidemilasareter. I Fjære herred ligger Egra pleiehjem for tuberkuløse. Det i Aamli distrikt beliggende sykehus har været belagt gjennem det hele aar. (T Lundevall).

Badeindretninger. I Risør er der en koldtvandsbadeanstalt, hvor der i den kjølige aarstid er anledning til at faa varme karbad. Tvedestrand har ogsaa en badeindretning med en liten badstue. I Arendal er der badehus for varme og kolde bad. Badeanstalten i Grimstad er aapen det hele aar og leverer foruten strømbad om sommeren ogsaa medicinske og elektriske bad; den er ikke litet besøkt ogsaa av tilreisende. I Fjære og Landvik herreder findes private badestuer. (A. Daae). Badeindretningen i Lillesand er nu nedrevet, og en komité er nedsat av bystyret forat faa en ny opbygget paa en anden tomt. (C. Boe). I Aamli distrikt er der et badstubad, som dog brukes for litet. (T. Lundevall).

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Nedenes amt	41	1273
Østre Nedenes	[1]) 10	452
Vestre —	[2]) 20	558
Aamli	[3]) 4	154
Evje	[4]) 5	56
Sætersdalen	[5]) 2	53

[1]) Risør by 1, Tvedestrand ladested 1, Gjerstad 1, Søndeled 1, Dybvaag 1, Holt 1, Østre Moland 2, Tromø 1, Flosta 1. [2]) Arendal by 10, Grimstad by 1, Lillesand ladested 2, Froland 1, Øiestad 1, Fjære 3, Landvik 1, Vestre Moland 1. [3]) Aamli 2, Gjevedal 1, Lille Topdal. [4]) Evje 2, Hornnes 3. [5]) Bygland 1, Valle 1.

X. Lister og Mandal amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe-vaccinatører.
Amtet		7 264,24	17 237	38	19	56	34
1. Kristiansand stadsfysikat	Kristiansand kjøbstad	16,04	15 408	17	10	9	-
2. Oddernes		1 146,96	21 986	[1] 5	4	15	9
	Mandal, ladested	0,92	3 268	3	4	[2] 2	1
	Oddernes	96,27	4 436	-	-	3	1
	Randøsund	43,12	1 224	-	-	1	1
	Tveit	111,59	1 543	-	-	2	1
	Vennesla	106,17	2 445	1	-	1	1
	Øvrebø	116,00	811	-	-	1	1
	Hægeland	203,09	820	-	-	1	
	Søgne	137,57	2 487	1	-	2	1
	Greipstad	102,26	810	-	-	1	1
	Holme	113,07	1 193	-	-	1	1
	Halsaa og Hartmark	116,90	2 949	-	-	-	-
3. Undal		1 960,28	10 955	2	-	12	9
	Spangereid	63,36	1 499	-	-	1	1
	Søndre Undal	171,70	2 636	-	-	3	1
	Vigmostad	83,66	794	-	-	2	1
	Konsmo	112,14	766	-	-		
	Laudal	97,73	656	1	-	1	1
	Øislebø	153,76	920	-	-	1	1
	Finsland	114,15	812	-	-	1	1
	Bjelland	164,84	893	1	-	1	1
	Grindum	130,46	815	-	-	1	1
	Aaseral	868,48	1 164	-	-	1	1
4. Lyngdal		841,83	6 030	1	-	3	4
	Lyngdal	230,37	2 449	-	-	1	1
	Austad	43,68	1 116	-	-	1	1
	Kvaas	106,19	680	1	-	[3] -	1
	Hægebostad	461,59	1 785	1	-	1	1
5. Vanse		268,34	8 476	3	2	5	4
	Farsund, ladested	0,42	1 417	2	2	1	-
	Vanse	139,10	5 220	1	-	2	2
	Herred	87,54	832	-	-	1	1
	Spind	41,28	1 007	-	-	1	1
6. Flekkefjord		3 030,79	14 382	4	3	12	8
	Flekkefjord, kjøbstad	0,20	2 201	3	3	1	-
	Nes	150,62	2 217	-	-	[4] 1	-
	Hitterø	89,70	1 687	-	-	3	1
	Liknes	299,55	2 900	1	-	1	1
	Fede	64,54	845	-	-	1	1
	Fjotland	595,87	941	-	-	1	1
	Bakke	243,96	1 197	-	-	1	1
	Gyland	176,25	908	-	-	1	1
	Øvre Siredalen	1 051,19	711	-	-	1	1
	Tonstad	358,91	775	-	-	1	1

[1]) Distriktslægen bor i Kristiansand. [2]) Den ene av disse er jormor for Halsaa og Hartmark herred. [3]) Her benyttes jormoren i Lyngdal. [4]) Bor i Flekkefjord.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfeber	17	1	17	1	-	-	1	1	-	-	-	-	12	1	1
Cerebrospinalmeningit (epid.)	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Akut poliomyelit	3	1	3	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Skarlagensfeber	215	-	208	21	10	21	6	4	1	2	20	28	36	26	33
Meslinger	383	8	383	49	81	125	63	14	9	8	1	-	1	17	15
Difteri (croup)	259	8	259	30	15	10	20	7	18	15	26	41	22	27	28
Barselfeber	4	1	4	-		1	-	-	-	-	1	-	-	-	2
Pyæmi, septhæmi	11	8	4	2	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-
Rosen	34	4	34	4	3	4	1	4	4	3	-	1	7	3	-
Røde hunde	27	-	27	7	-	-	10	6	3	-	-	-	-	-	1
Vandkopper	22	-	22	6	-	-	3	2	1	2	1	-	4	1	2
Kusma	16	-	16	-	4	3	1	2	1	3	-	2	-	-	-
Kikhoste	230	12	230	101	51	37	31	2	4	1	-	-	2	-	1
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	1722	30	1692	261	223	171	158	118	101	72	37	77	96	169	209
Influensa	457	6	434	109	163	48	14	11	17	8	7	9	12	10	26
Lungebetændelse	174	41	172	31	35	21	16	14	10	11	3	7	8	5	11
Pleurit	122	5	119	10	14	8	15	12	10	10	3	5	3	12	17
Gigtfeber	57	4	57	6	3	11	2	6	6	8	3	3	6	3	-
Akut diarré (kolerine)	428	6	428	35	35	33	33	40	36	38	36	52	33	41	16
Tilsammen	4186	136	4113	673	637	495	374	243	221	181	140	228	242	317	362

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).

	Fordeling paa lægedistrikterne:											
	1		2		3		4		5		6	
	Kristiansand stadsfysikat.		Oddernes.		Undal.		Lyngdal.		Vanse.		Flekkefjord.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidfeber	-	-	14	-	-	-	-	-	2	1	1	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	119	-	64	-	-	-	-	-	-	-	32	-
Meslinger	302	4	21	4	9	-	1	-	46	-	4	-
Difteri (croup)	159	2	83	6	14	-	-	-	-	-	3	-
Barselfeber	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	1	-
Pyæmi, septhæmi	2	1	3	3	2	2	1	1	1	1	2	-
Pemfigus (hos nyfødte)	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-
Rosen	20	2	6	-	2	-	1	-	1	1	4	1
Røde hunde	15	-	7	-	-	-	-	-	5	-	-	-
Vandkopper	14	-	3	-	-	-	-	-	4	-	1	-
Kusma	4	-	-	-	-	-	-	-	5	-	7	-
Kikhoste	59	5	-	-	-	-	-	-	-	-	171	7
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	957	5	219	12	33	4	17	3	162	5	334	1
Influensa	178	-	48	1	24	2	3	1	6	-	198	2
Lungebetændelse	57	14	42	11	20	3	4	1	19	1	32	11
Pleurit	50	-	36	3	14	-	4	-	7	2	11	-
Gigtfeber	16	-	17	1	2	-	-	-	7	2	15	1
Akut diarré (kolerine)	203	-	46	2	18	1	5	1	35	2	121	-
Tilsammen	2159	33	611	45	141	13	37	7	300	15	938	23

Sundhetstilstanden omtales fra to av amtets lægedistrikter, Oddernes og Undal, som mindre tilfredsstillende, fra de øvrige fire som idethele god. Av epidemiske sygdomme forekom dog ikke saa faa tilfælde av skarlagensfeber, meslinger, difteri og tildels kikhoste, men hovedmængden derav optraadte i Kristiansand stadsfysikat og dettes nærmeste omegn inden Oddernes distrikt. Det samlede antal epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 4 186 med 136 dødsfald, mot henholdsvis 3 777 og 131 aaret forut.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde 1 096 eller 14,0 pro mille av den tilstedeværende beregnede middelfolkemængde (78 261). I 1912 var dødeligheten ogsaa 14,0 pro mille.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 98 og 99, sammendraget efter lægernes opgaver. — Den konst. distriktslæge i Oddernes bemerker, at opgaven over disse sygdomme for dette lægedistrikts vedkommende er meget mangelfuld, idet der ingen sykelister er avgit av de læger i Kristiansand, som har praksis i det omliggende landdistrikt. (Gullestad).

Av **tyfoidfeber** forekom ialt 17 tilfælde med 1 dødsfald, derav 14 uten dødsfald i Oddernes distrikt. Inden dette distrikt optraadte sygdommen særlig i Vennesla og Oddernes herreder; alle syke paa en nær synes at være indlagte i sykehus i Kristiansand. Av 2 angrepne i Vanse distrikt døde den ene; smittekilden var ukjendt. (Meyer og Selvaag).

Av **cerebrospinalmeningit** angrepes en voksen pike paa gaarden Heddeland i Øislebø herred, Undal distrikt; hun helbrededes. (Jahr).

Akut poliomyelit opføres med 3 tilfælde, 2 i Kristiansand og 1 i Oddernes distrikt; det sidste endte dødelig.

Skarlagensfeber, som viser tilbakegang mot aaret forut, er hovedsagelig meldt fra Kristiansand og nærmeste omegn av Oddernes distrikt. Av de 119 angrepne i Kristiansand indlagdes 117 i sykehuset. Stadsfysikus foreslog, at man ikke skulde bringe sundhetslovens § 15 i anvendelse likeoverfor denne sygdom; men helseraadets flertal trodde dog, at man av hensyn til publikum burde bibeholde den tidligere fremgangsmaate med isolering paa sykehus og internering, til avskallingen var forbi. (Brodtkorb). Forøvrig er der inden amtet alene omtalt en epidemi av skarlagensfeber i Kvinesdal prestegjeld av Flekkefjord distrikt. (E. Hansen).

Av det ialt for amtet opgivne antal behandlede tilfælde av **meslinger,** nemlig 383 med 4 dødsfald, vedkommer 302 av tilfældene samt alle dødsfaldene Kristiansand. I aarets 1ste halvdel hersket en epidemi i de herreder av Oddernes distrikt, som ligger nærmest om Kristiansand, men da forløpet var let, søktes almindelig ikke læge. (Gullestad). Fra Oddernes distrikt bragtes smitte til Finsland i Undal distrikt, hvor en epidemi opstod. (Jahr). I Vanse herred av Vanse distrikt begyndte en epidemi i juni og fortsatte i den øvrige del av aaret; i november og december antok sygdommen en alvorligere karakter med eftersygdomme. (Selvaag).

Difteri (croup). Av de ialt opgivne 259 tilfælde med 8 dødsfald falder 159 med 2 dødsfald paa Kristiansand; alle de angrepne behandledes i sykehus. Blandt disse indtraf 14 tilfælde av croup, som alle paa 2 nær blev opereret; 2 døde. Forøvrig beskrives difteriens forløp som let. I Oddernes distrikt forekom de fleste tilfælde i herrederne Oddernes og Vennesla rundt Kristiansand. Paafaldende mange tilfælde av primær croup indtraf ogsaa her. (Gullestad). I Undal distrikt var der en mindre epidemi i Aaseral, væsentlig i grænden Aasland og paa et par nærliggende gaarder. I september fik distriktslægen leilighetsvis høre av jormoren i Aaseral, at et av hendes barn snøvlet, efter at det et par uker

iforveien hadde hat ondt i halsen. Ved undersøkelse i jormorens hjem hadde ikke alene der, men ogsaa hos enkelte av naboerne, været en del tilfælde av halsesyke, hvorhos der hos et par personer endnu fandtes belæg i halsen. Kort efter angrepes ved smitte fra Aasland to personer til paa et par gaarder i nærheten. Efter foretat isolering og desinfektion anmeldtes ingen nye tilfælde. (Jahr).

Av **kikhoste** anmeldtes omtrent det dobbelte antal tillælde mot aaret forut, men kun fra to lægedistrikter, nemlig Kristiansand stadsfysikat og Flekkefjord lægedistrikt; epidemisk utbredning i sidstnævnte distrikt hadde sygdommen særlig i Kvinesdal prestegjeld.

Influensa hersket epidemisk i aarets 4 første maaneder i Undal distrikt, hvor paa enkelte gaarder samtlige beboere blev syke. Sygdommen var ofte ledsaget av lungebetændelse, og som eftersygdom kom i mange tilfælde en haardnakket neurastheni. (Jahr).

For distriktslægen i Lyngdal distrikt har det været paafaldende, at foruten andre epidemiske sygdomme ogsaa **lungebetændelse, gigtfeber** o. s. v. har saa liten ubredning inden distriktet. Det fugtige, raakolde klima, den stadige vind skulde jo synes at begunstige opstaaen av rheumatiske sygdomme; men sikkert er det, at de akute former av disse er meget sjeldne. (Reehorst).

Av **fnat** opgives behandlet 109 tilfælde, de fleste fra Flekkefjord, Undal og Oddernes distrikter.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:				
		1	2	3	5	6
		Kristiansand stadsfysikat.	Oddernes.	Undal.	Vanse.	Flekkefjord.
Veneriske saar	3	3	-	-	-	-
Syfilis, erhvervet	7	7	-	-	-	-
— medfødt	2	2	-	-	-	-
Gonorré, uretrit	73	61	8	1	1	2

Tuberkulose. Til oplysning om de i aarets løp for helseraadene anmeldte og av disses protokoller utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme inden amtet henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaarsakslister for det hele amt 15,0 pct. av samtlige ved sygdom foranledigede, kjendte dødsfald og 17,6 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 10,5 pct. og 12,4 pct. og for bygderne 17,1 pct. og 19,9 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — Stadsfysikus i Kristiansand antar, at en av grundene til, at anmeldelse av tuberkuløse nu sker punktligere end før, er oprettelsen av pleiehjemmet «Solvang» nær byen, hvorved adgangen til anbringelse av de syke er lettet Disse modtages ikke mere paa det almindelige sykehus. Hjemmet har været fuldt belagt. (Brodtkorb). — Amtstinget besluttet i 1913, at der skulde bygges et tuberkulosehjem ved Mandal; der blev indkjøpt tomt og en del forberedende arbeider utført. (F. Nielsen). — I Undal distrikt er tuberkulosen fremdeles en meget hyppig sygdom; blandt de tuberkuløse er der mange norsk-amerikanere, som er kommet hjem med sygdommen, ofte i et langt frem-

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Kristiansand stadsfysikat	192	21	33	159
Oddernes	295	39	45	250
Mandal by	62	7	7	55
Bygder	233	32	38	195
Undal	138	39	13	125
Lyngdal	67	9	7	60
Vanse	106	18	15	91
Farsund ladested	24	2	3	21
Bygder	82	16	12	70
Flekkefjord	134	14	23	111
Flekkefjord by	17	1	3	14
Bygder	117	13	20	97
Lister og Mandal amt	932	140	136	796
Derav i byer	295	31	46	249
— - bygder	637	109	90	547

skredet stadium. (Jahr). I Lyngdal distrikt antages tuberkulosen at være i tilbakegang inden Austad, Lyngdal og Kvaas herreder, men i fremgang i Hægebostad og Eiken. Som eksempel paa smitte i voksen alder anføres et egtepar, hvor konen døde sommeren 1911. Da de giftet sig i 1907 var manden 18 aar, frisk og sterk bygget. Nogen tid efter konens død fik han tæring og døde vinteren 1913. De hadde 2 barn, som begge døde av tuberkulose. Familien bodde paa en ensomt beliggende gaard med liten forbindelse med utenverdenen. (Reehorst). I Vanse distrikt synes tuberkulosen at avta i Herreds sogn. I Farsund er der ogsaa faa tuberkuløse, hvad der har været tilfælde i flere aar; i Spind derimot er forholdsvis mange tilfælde spredt over hele sognet. (H. Meyer).

Spedalskhet. I Lyngdal distrikt fandtes en gammel pike lidende av den anæsthetiske form. Hun er blind paa begge øine som følge av panoftalmit. Hun har eget værelse i et hus, hvor kun voksne bor; hun har ikke været villig til at la sig indlægge i pleiestiftelse. (Reehorst).

Av andre sygdomme kan nævnes **ichtyose** hos en familie paa en heiegaard i Eiken, Lyngdal distrikt. Der er 8 barn, hvorav 4 har været angrepet av sygdommen; 2 av dem er døde. Sygdommen skal angivelig ikke tidligere være forekommet i slegten. (Reehorst).

Neurastheni og dermed beslegtede sygdomme er ikke saa litet utbredt i Lyngdal distrikt. Man faar indtryk av, at folkets nervesystem ikke befinder sig i god likevegt, det mindste støt er ofte tilstrækkelig til at bringe det av lave. Der er litet, som virker opkvikkende og oplivende. En hærskare av lægprædikanter omkring i bygderne præker en mørk, kulturfiendsk kristendom. Naturlig livlighet og livsglæde er av det onde. Deres forkyndelse paa de religiøse møter virker opskakende paa sindet, bringer rædsel, folk skræmmes likesom til omven-

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Uttrækning ved bækkenendeleie.		Kunstig abort.		Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Barn.		Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.	Mødre.	Barn.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde rier	32	-	30	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhet	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	1	-	-	1	-	[2] 1	-	1	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Frostanfald under fødselen med høi temperatur	1	[1] 1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nyresygdom	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Lungetuberkulose	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	[4] 1	-
Parametrit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	[4] 1	-
Isseleie med panden fortil	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	4	-	[3] 2	2	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Uopgit indikation	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-
Tilsammen	39	1	33	7	5	1	2	4	3	3	2	2	2
	40		40		6		6		6		4		

[1]) Dødsaarsak: puerperalinfektion (?). [2]) Dødsaarsak: barselkrampe. [3]) Derav en 2den tvilling, 1ste forløst (lev.) av jormoren ved uttrækning (sæteleie). [4]) Fostrene var i 6te maaned.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.	ved mord eller drap.
Kristiansand stadsfysikat	338	8	212	30	7	-	9	1	-
Oddernes	505	20	326	34	3	1	15	1	1
Mandal by	56	1	76	9	-	-	7	-	1
Bygder	449	19	250	25	3	1	8	1	-
Undal	225	6	176	13	2	4	7	1	-
Lyngdal	143	4	81	8	-	-	3	-	-
Vanse	205	3	116	10	2	-	2	-	-
Farsund ladested	35	-	29	1	-	-	-	-	-
Bygder	170	3	87	9	2	-	2	-	-
Flekkefjord	351	6	185	20	2	1	2	1	-
Flekkefjord by	45	-	21	1	-	-	-	-	-
Bygder	306	6	164	19	2	1	2	1	-
Lister og Mandal amt.	1767	47	1096	115	16	6	38	4	1
Derav i byer	474	9	338	41	7	-	16	1	1
— - bygder	1293	38	758	74	9	6	22	3	-

delse. Man ser i begyndende sindssygdomstilfælde, hvorledes de sykes vrangforestillinger næsten bestandig dreier sig om fortapelse og helvedesfrygt. At motarbeide dette er meget vanskelig paa grund av det tak, lægprædikanterne har i folket. Sunde sind reagerer jo før eller senere mot disse religiøse forvildelser, men let mottagelige sind faar desværre et knæk for livet. (Reehorst).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning. Fra Vanse distrikt bemerkes, at de sykes forpleining efter omstændigheterne fremdeles er forsvarlig. Vanskeligheten ved at faa dem anbragt i privat pleie er som før tilstede. Naar overhovedet urenlige mottages til forpleining, er det gjerne hos slegtninger, som synes synd i dem og derfor paatar sig uhyggen. (H. Meyer).

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 53 saadanne, derav i Kristiansand stadsfysikat 15, i Oddernes distrikt 21, i Undal 1, i Lyngdal 3, i Vanse 7 og i Flekkefjord 6. — Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side. Stadsfysikus i Kristiansand anfører, at der inden stadsfysikatet skal være foretat 14 tangforløsninger, men da der ikke findes opgit indikationer og utfald for mere end 10, er de øvrige 4 ikke medtat blandt operationer utført av læger. Abortus provocatus er opført efter 2 anmeldelser om dødfødte fra stadsfysikatet.

Om **jormorhjælpen** se den almindelige beretning.

Antallet av **fødte** og **døde** vil sees av ovenstaaende tabel.

Der blir et overskudd av 671 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 62,0.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 6 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsaarsaken for 5 kvinder saaledes: barselfeber 1, barselkrampe 2, blødning 2. — Desuten var for 1 kvinde dødsaarsaken ukjendt eller ikke opgit.

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Antal dødsfald.	Derav i byer.	Derav i bygder.
Alderdomssvakhet	195	41	154
Lungetuberkulose	140	31	109
Kræft (cancer og sarkom)	83	28	55
Hjerneslag	50	18	32
Klappefeil og hjertemuskelsygdomme	47	14	33
Lungebetændelse	41	18	23
Tuberkulose utenfor lungerne	33	8	25
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	30	8	22
Hjertelammelse	25	19	6
Arteriosklerose	24	10	14

Veirliget. Hvis der kan dømmes noget efter de oplysninger herom, som er git fra 3 av amtets 6 lægedistrikter, var vaaren dels god og drivende, dels vekslende og kold, sommeren tør, men utbyttet av aarsveksten var godt.

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. I Kristiansand anvendes nu ved desinfektion av bøker og andre saker, som ikke taaler vand eller varme vanddampe, fast formalin; den fordampes i et eget apparat, som har vist sig hensigtsmæssig. Formalinen falder dog noget dyr, 12 kr. pr. kg. Der gaar 300 gr. av formalinen og 500 gr. sprit til 100 m.^{3} rum.

Hvad kontrollen med næringsmidler angaar, saa kontrolleres saagodtsom alt kjøt ved byens tidsmæssige kontrolstation. Indførsel av kjøt fra utlandet (Danmark) er saagodtsom ophørt, men priserne paa kjøt og flesk er meget høie; ferskt kjøt brukes i stor utstrækning av arbeidsfolk. Fisk er altid at faa, om end sjelden i rikelig mængde. Melkehandelen foregaar gjennem et stort nyt, tidsmæssig meieri. Kontrol føres med melkeleverandørerne og deres fjøs, ogsaa med hensyn til om besætningerne er tuberkulinundersøkte, idet salg av melk fra steder, hvor dette ikke er skedd, er forbudt av helseraadet. — Boligforholdene er gode, der har været en ganske stor nybygning av hus. Klager over, at det er trangt om hus, skriver sig snarere fra befolkningens økede krav til større og bedre boliger. Kjelderboliger er saagodtsom ukjendt i byen. Nogen opgave over husenes antal og disses bekvemmeligheter har man ikke Der er ikke megen byggegrund tilbake nu, man er henvist enten til paabygning av husene, forsaavidt dette er tilladelig, eller til utvidelse av byens grænser. — Renligheten og kostholdet i hoteller og i losjihusene for bønder og landsfolk betegnes som god. — Renovationen foregaar for de fleste latriners vedkommende ved, at gaardbrukere efter anmodning av huseierne bortkjører gjødselen enten direkte til bøndernes eiendomme, til jernbanen eller til kommunens kaiplads i en utkant ved elvens utløp. Dette system er dog uholdbart i længden. Krav paa en bedre ordning har ogsaa nu meldt sig, idet bønderne ikke med den samme villighet som tidligere vil overta transporten og betale for gjødselen i konkurrance med den kunstige gjødning og under hensyn til den dyre folkehjælp. Trods systemets øiensynlige mangler har det dog ikke medført større hygieniske eller æstetiske ulemper. Helseraadet vil antagelig tilraade tvungen overgang til vandklosetsystemet; dette er allerede indført i de fleste nybygninger fra de sidste

10 aar, og findes allerede i 250 hus. — Søppelen føres til et stort grustak i byens nærhet, men ogsaa heri maa snart ske en forandring. — Byens vandreservoir ligger vel beskyttet mot forurensninger utenfra, hvorimot vanddammens vand tildels er myr- og jernholdig og tærer paa rørene. — Rotternes systematiske utryddelse har været tilstrebt ved betaling av fra 5 til 10 øre for hvert dræpt dyr. Kommunestyret bevilger efter helseraadets forslag kr. 1 000 aarlig hertil. Der anvendes utlæggelse av ratin og ratinin som gift; nogen stank eller anden ulempe av de døde dyr har ikke været sporet. (Brodtkorb).

Fra Lyngdal distrikt skriver distriktslægen om det ønskelige i, at helseraadets ordfører blev selvskrevet medlem av skolestyret, hvorved hans indflydelse paa de hygieniske forhold i skolen vilde økes. Som et led i folkeskolens sundhetsundervisning burde han tillike tilpligtes at holde foredrag for skolebarnene i de forskjellige kredser om de grundlæggende hygieniske sandheter. Herved vilde oplysningsarbeidet bli organiseret paa en tilfredsstillende maate. Det gjælder at faa tak i barnene og den opvoksende ungdom; hos dem har endnu ikke de gamle forestillinger faat tid til at fæste sig. — Bolignød findes ikke paa disse kanter av landet. Den bygningsmaate, som brukes, er gjerne en gang i midten av bygningen med et værelse paa hver side av gangen. Dette forhold antages for en del at være skyld i den uskik hos befolkningen, at man stuver sig sammen i et enkelt rum. Barnene er gjerne bleke, slappe, tildels underernærte. At rummenes overbefolkning med daarlig renhold og daarlig luft har sin skyld heri, lar sig ikke negte; naturligvis har ogsaa en mindre god og hensigtsmæssig ernæring sin skyld. Barnene faar for litet melk, begynder at drikke kaffe i en tidlig alder og foretrækker denne. De daarlige tænder og de dyspepsiske symptomer fremholder distriktslægen som uttryk for ernæringens uhensigtsmæssighet. (Reehorst).

Den i den trykte medicinalberetning for 1912 fra Vanse distrikt uttalte forventning om gjenreisning av hermetikfabrikken er ikke gaat i opfyldelse. Skibsrederiet har git store indtægter til Farsund i aarets løp. — Kommunikationerne inden lægedistriktet bedres stadig. Som følge herav svinder avstængtheten, og dette medfører igjen et andet syn hos folk, med større fordringer til renlighet og hygge i hjemmene ogsaa paa de avsidesliggende gaarder. Det gamle kosthold forsvinder dog, og bymæssig levemaate med en umaadelig kaffedrikning kommer istedet. (H Meyer).

Fattig- og sykepleien. I Oddernes distrikt er der fattiggaarder i Oddernes, Tveit, Vennesla og Øvrebø herreder, hvor især gamle og svake optages. Den av sykepleieforeningen i Lyngdal ansatte sykepleierske opsa sin stilling, men en ny fra distriktet skal utdannes med bidrag av nationalforeningen mot tuberkulose. Disse pleierskers opdragende virksomhet tillægges stor betydning i hygienisk henseende. (Reehorst). I Vanse herred aapnedes i mai 1913 det kommunale fattighjem «Heimen» paa 35 senger, hvor der ogsaa er indrettet bad for belægget. Lister provstis barnehjem for 20 piker var i virksomhet. (Selvaag).

Sykehus. I Kristiansand var der et kommunalt sykehus med plads for 30 almindelige syke og en avdeling for 60 med epidemisk sygdom, desuten et kommunalt sindssykeasyl, statens karantæneanstalt paa Odderøen, Ek sindssykeasyl og et katolsk St. Josefs hospital for 64 syke. I Mandal, Oddernes distrikt, er der et kommunalt sykehus med isolationslokale. I Flekkefjord by ligger Lister og Mandal amts sykehus.

Badeindretninger. I Kristiansand er der 3 sjøbadehus og 3 anstalter for varme bad; til den av disse, som ligger ved torvet, hører et badstubad, hvor der toges vel 20 000 bad i aaret. I Oddernes distrikt er der i Mandal et folkebad med badstue og bad ved sykehuset, dertil et sjøbadehus. I Vennesla

herred er der ved Hunsfoss fabrikker et tidsmæssig bad for arbeiderne. I Flekkefjord by kan sykehusets karbad benyttes av publikum; der findes tillike en sjøbadeanstalt.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Lister og Mandal amt	55	1266
Kristiansand stadsfysikat	14	138
Oddernes	[1]) 9	283
Undal	[2]) 2	140
Lyngdal	[3]) 6	104
Vanse	[4]) 13	189
Flekkefjord	[5]) 11	412

[1]) Mandal 3, Øvrebø 1, Hægeland 1, Søgne 1, Holme 1, Halsaa og Hartmark 2. [2]) Øislebø 1, Søndre Undal 1. [3]) Lyngdal 2, Austad 2, Kvaas 1, Hægebostad 1. [4]) Farsund 3, Vanse 8, Herred 1, Spind 1. [5]) Flekkefjord 7, Nes 1, Hitterø 1, Øvre Siredalen 1, Tonstad 1.

XI. Stavanger amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe-vakcinatører.
Amtet		9 147,15	137 581	46	20	81	43
1. Sogndal		790,77	5 296	1	-	3	3
	Sogndal, ladested	0,19	358	1	-	1	1
	Sogndal	291,63	2 391	-	-	-	-
	Lund	292,59	1 610	-	-	1	1
	Heskestad	206,36	937	-	-	1	1
2. Egersund		1 298,02	13 568	3	2	8	5
	Egersund, ladested	0,32	3 112	2	2	2	-
	Egersund	207,57	2 502	-	-	[1]) 1	-
	Ogne	107,57	1 123	-	-	1	1
	Helleland	143,26	1 183	-	-	1	1
	Bjerkreim	693,29	1 648	-	-	1	1
	Nærbø	60,31	1 963	1	-	1	1
	Varhaug	85,70	2 037	-	-	1	1

[1]) Bor i ladestedet.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate-indhold i km.[2]	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe-vakcinatører.
3. Sandnes		1 955,84	18 620	5	1	10	6
	Sandnes, ladested	0,81	2 608	3	1	2	-
	Høiland	170,63	5 111	-	-	[1]) 1	1
	Klepp	128,49	2 996	-	-	2	1
	Time	184,71	3 013	1	-	1	1
	Gjesdal	218,04	2 146	1	-	2	1
	Høle	109,58	952	-	-	1	1
	Fossan	1 143,58	1 794	-	-	1	1
4. Stavanger stads-fysikat	Stavanger, kjøbstad	7,41	36 621	22	13	22	-
5. Stavanger		227,01	10 912	[2]) 2	-	3	4
	Hetland	113,82	6 401	1	-	1	3
	Haaland	85,24	3 407	-	-	2	1
	Mosterø	27,95	1 104	-	-	-	-
6. Finnø		1 521,19	10 467	4	-	8	8
	Rennesø	40,82	935	-	-	[3]) 1	1
	Finnø	42,43	1 573	1	-	1	1
	Strand	195,58	2 243	1	-	1	1
	Aardal	505,26	804	-	-	1	1
	Hjelmeland	535,06	1 823	1	-	1	1
	Fister	42,56	977	-	-	1	1
	Nerstrand	122,04	1 333	1	-	1	1
	Sjernerø	37,44	779	-	-	1	1
7. Sand		2 495,48	8 587	2	1	8	8
	Jelsa	107,32	1 423	-	-	1	1
	Erfjord	149,95	595	-	-	1	1
	Sand	213,78	1 316	2	1	1	1
	Suldal	1 219,46	1 754	-	-	2	2
	Saude	514,20	1 394	-	-	1	1
	Vikedal	290,77	2 105	-	-	2	2
8. Karmøen		447,22	13 968	3	-	11	5
	Skudeneshavn, ladested	0,48	1 129	1	-	1	-
	Kopervik, —	0,36	1 427	2	-	2	-
	Skudenes	68,29	2 617	-	-	2	1
	Kopervik	29,36	948	-	-	-	-
	Aakre	32,35	2 591	-	-	2	1
	Avaldsnes	121,40	2 999	-	-	2	1
	Bokn	46,92	643	-	-	1	1
	Tysvær	148,06	1 614	-	-	1	1
9. Haugesund[4])		404,21	19 542	4	3	8	4
	Haugesund, kjøbstad	0,91	12 681	4	3	5	-
	Skaare	73,15	1 762	-	-	[5]) -	1
	Torvestad	31,08	2 099	-	-	1	1
	Skjold	168,73	1 926	-	-	1	1
	Vats	130,34	1 074	-	-	1	1

[1]) Bor i Sandnes ladested. [2]) Den ene av disse, distriktslægen, bor i Stavanger by. [3]) Fungerer ogsaa som jormor og hjælpevakcinatrice i Mosterø herred. [4]) Til Haugesund lægedistrikt hører Sveio og Vikebygd herreder av Søndre Bergenhus amt, av tilsammen 214,23 km.[2] størrelse med 2 812 tilstedeværende indbyggere; distriktet i det hele utgjør saaledes 618,44 km.[2] med 22 354 indbyggere. [5]) Jormoren for Torvestad sogn og Skaare bor i Haugesund.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfeber	183	28	183	76	61	18	12	9	1	1	1	3	1	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	2	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Akut poliomyelit	59	6	59	-	-	1	-	-	3	5	10	26	3	11	-
Skarlagensfeber	452	13	452	18	18	9	6	20	36	13	33	81	86	68	64
Meslinger	1364	38	1364	191	141	158	294	308	158	43	11	12	10	26	12
Difteri (croup)	423	43	423	45	30	38	50	42	32	24	30	28	22	38	44
Blodgang	2	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Barselfeber	9	5	7	-	1	-	-	1	-	1	1	1	1	1	-
Pyæmi, septhæmi	10	10	7	-	1	-	-	1	1	-	1	1	1	-	1
Pemfigus (hos nyfødte)	10	1	10	1	-	-	1	2	1	1	-	1	2	1	-
Rosen	137	4	136	12	13	12	11	13	5	11	4	9	19	10	17
Røde hunde	27	-	27	-	6	3	4	3	1	1	2	2	2	3	-
Vandkopper	143	-	143	13	20	11	22	13	17	8	4	10	9	5	11
Kusma	77	-	77	12	7	5	10	3	-	1	-	2	2	14	21
Kikhoste	908	26	908	79	119	123	89	125	90	65	78	52	40	30	18
Akute katarrer i aandedrætsorg.	5420	71	5420	669	881	532	456	426	368	220	273	288	321	337	649
Influensa	654	5	653	113	185	89	49	42	27	13	10	27	20	41	37
Lungebetændelse	871	77	868	106	109	106	96	91	46	40	25	48	44	59	98
Pleurit	382	10	382	34	37	23	27	38	31	27	31	28	39	41	26
Gigtfeber	268	4	268	23	33	27	34	22	18	19	14	23	14	23	18
Koldfeber	3	-	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	1996	41	1996	147	148	126	107	115	99	141	167	306	209	163	268
Beri-beri	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	13401	382	13391	1541	1812	1281	1268	1274	934	635	695	949	845	871	1286

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).

	Fordeling paa lægedistrikterne:																	
	1		2		3		4		5		6		7		8		9	
	Sogndal.		Egersund.		Sandnes.		Stavanger stads-fysikat.		Stavanger læge-distrikt.		Finnø.		Sand.		Karmøen.		Haugesund.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	-	-	8	2	142	21	13	-	1	-	8	3	-	-	10	1	1	1
Cerebrospinalmeningit (epid.)	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Akut poliomyelit	-	-	4	-	12	1	13	2	3	-	-	-	2	1	2	-	23	2
Skarlagensfeber	-	-	7	-	47	-	290	11	76	1	10	-	9	-	8	1	5	-
Meslinger	-	-	9	-	58	3	993	19	13	1	37	-	14	2	64	-	176	13
Difteri (croup)	-	-	26	1	57	7	121	16	30	2	11	-	7	1	28	3	143	13
Blodgang	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	-	-	-	-	4	-	2	2	-	-	1	1	-	-	1	1	1	1
Pyæmi, septhæmi	-	-	-	-	-	-	7	7	1	1	-	-	-	-	-	-	2	2
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	2	-	5	1	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
Rosen	1	-	-	-	24	-	80	2	1	1	5	-	3	-	10	-	13	1
Røde hunde	-	-	-	-	3	-	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-
Vandkopper	-	-	2	-	17	-	93	-	1	-	2	-	9	-	4	-	15	-
Kusma	-	-	28	-	12	-	25	-	1	-	2	-	-	-	2	-	7	-
Kikhoste	29	-	52	1	212	2	400	9	1	-	21	1	30	2	62	5	101	6
Akute katarrer i aandedrætsorg.	23	1	129	10	543	8	3513	29	27	6	124	-	77	-	378	6	606	11
Influensa	4	-	2	-	95	-	245	-	1	1	1	-	7	-	64	1	235	3
Lungebetændelse	1	-	43	6	128	8	415	19	11	9	32	7	11	5	65	10	165	13
Pleurit	-	-	14	3	55	1	187	1	-	-	12	1	8	-	40	1	66	3
Gigtfeber	1	-	8	1	58	1	131	-	4	-	9	-	4	-	22	1	31	1
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-
Akut diarré (kolerine)	3	-	50	2	226	4	1240	14	29	2	33	-	30	-	90	-	295	19
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	62	1	382	26	1696	56	7792	132	200	24	308	13	211	11	854	30	1896	89

Sundhetstilstanden var mindre god end i de 2 foregaaende aar. Av epidemiske sygdomstilfælde er ialt meldt 13 401, hvorav 382 hadde dødelig utgang; aaret forut var de tilsvarende tal 11 744 og 382.

Dødeligheten var 13,3 pro mille av den opgivne tilstedeværende middelfolkemængde. Se tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 109 og 110. Jfr. forøvrig sidste tabel i den almindelige beretning.

Tyfoidfeber. Paa Jæderen i herrederne Time, Klepp og Nærbø (Egersund og Sandnes distrikter) var der i aarets første maaneder en stor og ondartet epidemi. Den hadde sin oprindelse fra Haugeland i Time, hvor sygdommen i de sidste 4 aar har forekommet gjentagne ganger, og hvor ved nytaarstider en tjenestegut var blit angrepet. Ved inspektionen viste denne gaard sig med hensyn til renlighet og ordentlig stel at staa meget tilbake for de andre gaarder i egnen. At sygdommen fik saa stor utbredning skyldes antagelig den maate, hvorpaa man hadde arrangert sig med hensyn til transport og leverance av melk til meieriet. Grupper av gaarder har nemlig dannet «kjørelag», hvorved de efter tur bringer den samlede melk til meieriet. Her blev saa melken fra de kjørelag, som kom samtidig, separeret uten i forveien at være pasteuriseret, hvorefter den separerte melk blev leveret tilbake til leverandørerne. Paa denne maate blev 24 gaarder smittet; de hørte alle til nogen faa kjørelag, som kom sidst til meieriet, og til et av disse hørte Haugland; paa en uke ($^{18}/_{1}$—$^{25}/_{1}$) var over 40 personer blit angrepet. Der blev ansat egen epidemilæge. Sygdommen var av en ondartet karakter; mortalitetsprocent 15,3; dødeligheten var særlig stor i epidemiens begyndelse og blandt dem, som ikke blev behandlet paa lasaret Et saadant paa 30 senger blev oprettet i Time, hvor til at begynde med de middels og svære tilfælde blev behandlet, mens de lettere fortrinsvis blev pleiet hjemme. Senere fik man ogsaa et lasaret paa 12 senger i Klepp. Ved disse lasaretter og et «interneringshjem» paa Høiland faldt det siden let at evakuere gaardene og faa dem ordentlig desinficeret. — Fæcesprøver fra alle folkene paa Haugland blev sendt til undersøkelse for at opdage mulige bacillebærere. Det blev forbudt at sende melk til meieriet fra gaarder, hvor der var syke eller rekonvalescenter, før disse ved bakteriologisk undersøkelse var erklæret smittefri, og før desinfektion var foretat. Desuten skulde paa de smittede gaarder alle undersøkes, som hadde med melken at gjøre, enten de hadde været syke eller ei. (Epidemilæge Gram og H. Pedersen). — Paa Rimestad i Nærbø, hvorfra der ogsaa levertes melk til Time meieri, døde manden; 2 barn blev sendt til amtssykehuset i Stavanger. Dit sendtes ogsaa 3 murere, som sammen med 4 kollegaer hadde hat arbeide paa Haugland; en av de sidste fik ogsaa sygdommen, men blev isoleret i sit hjem i Nærbø i et særskilt hus med konen som pleierske. Foruten disse sikre tilfælde var der en del tvilsomme, som for sikkerhets skyld blev isoleret i sine hjem, hvor der med hensyn til melkeleverance etc. blev truffet de nødvendige forholdsregler. — Widals reaktion blev foretat hos alle til sikring av diagnosen; i flere tilfælde var den først + i slutningen av sygdommens 2den uke og i ett endog først i 4de uke. Det blev paabudt, at melken paa Nærbø meieri skulde pasteuriseres, og at den separerte ikke skulde leveres tilbake til leverandørerne. Likesom i Time blev ogsaa forsamlinger i bedehus etc. forbudt. (Horne). — Til Strand (Finnø distrikt) kom en ung mand syk hjem fra fiske; i hans egen familie og i naboens blev 5 personer haardt angrepne; 3 døde. (Frisak). — Av 2 tilfælde paa Nerstrand var det ene hos en elev ved landbruksskolen dersteds; han var blit smittet i sit hjem ved Time station; det andet var hos en vaarsildfisker. (Svaboe). — Blandt tilfældene paa Karmøen indtraf 4 inden en familie paa Syre (Skudenes); sygdommen har i

flere aar tidligere forekommet noksaa ofte i nabolaget; til Uvik i Avaldsnes kom en sjøgut syk hjem fra Rusland. (Søyland).

Akut poliomyelit optraadte enkeltvis paa langt fra hverandre liggende gaarder i Høiland og Gjesdal (Sandnes distrikt); nogen forbindelse mellem tilfældene kunde ikke paavises. (Ebbell). — Et par tilfælde paa Sømme i Haaland (Stavanger distrikt) var med hensyn til baade tid og sted isolerte, og der hadde ingen kommunikation været mellem familierne, hverken direkte eller indirekte. (Hagemann). — I Erfjord (Jelsa, Sand distrikt) døde en pike, som var kommet syk hjem fra en fjeldgaard, hvor ingen andre hverken hadde været syke eller blev det efterpaa. (Østvold). — Det ene tilfælde paa Karmøen var paa Aakre, og det andet paa Søndenaa i Kopervik landsogn. — I Haugesund distrikt optraadte sygdommen fuldstændig sporadisk, tilsyneladende uten nogen indbyrdes smitteoverføring; kun i ett hus var der 2 angrepne; naar undtages 2, som endte dødelig, var alle de øvrige tilfælde paa et nær forholdsvis lette. (Caspersen).

Skarlagensfeber optraadte i Stavanger by spredt som en fortsættelse av foregaaende aars epidemi, men blusset sterkt op i de sidste 4 maaneder av aaret; forløpet var i det hele meget godartet, men med enkelte yderst grave tilfælde indimellem; for at avlaste det nye lasaret blev det gamle paa Bjergsted tat i bruk som hjælpelasaret, idet man her anbragte rekonvalescenter under avskallingen. (Wyller). Sygdommen var ogsaa meget utbredt i omegnen. (Hagemann)

Difteri. I Haugesund er der fremdeles blandt folk en utbredt frygt for lægernes «giftmediciner»; dette leder dels til direkte forbud mot serumbehandling, dels til at man venter for længe med at tilkalde læge. (Caspersen).

Med hensyn til **akut diarré** (kolerine) anføres fra Stavanger by, at drikkevandet neppe kan ha spillet nogen væsentlig rolle som aarsaksmoment, om end forholdene i denne henseende er noksaa uheldige. Det har nemlig, likesom i tidligere aar, vist sig, at perioder med et stort tal angrepne ikke faldt sammen med de tider, da man med skjellig grund skulde anta, at vandet var mindre rent end vanlig. (Wyller). — Paa Haaland fattiggaard (Stavanger distrikt) fik i juli ca. 20 gamle lemmer en grundig «Kehraus»; sygdommen, som for de flestes vedkommende kun varte et par dage, indtraf efter en middag, som bestod av kokt fersk makrel og poteter (rigtignok gamle). (Hagemann).

Skabb er opført med ialt 103 angrepne, derav 54 fra Stavanger by.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne: 2 Egersund.	3 Sandnes.	4 Stavanger stadsfysikat.	7 Sand.	8 Karmøen.	9 Haugesund.
Veneriske saar	35	-	3	29	-	3	-
Syfilis, erhvervet	129	1	2	80	2	4	40
— medfødt	13	-	1	12	-	-	-
Gonorré, uretrit	550	5	31	421	1	16	76

Fra Stavanger by anføres, at med syfilis var smittet næsten dobbelt saa mange kvinder som det foregaaende aar. (Wyller).

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Sogndal	12	3	1	11
Sogndal ladested	1	-	-	1
Bygder	11	3	1	10
Egersund	164	21	26	138
Egersund ladested	44	3	9	35
Bygder	120	18	17	103
Sandnes	191	22	56	135
Sandnes ladested	30	3	5	25
Bygder	161	19	51	110
Stavanger stadsfysikat	459	59	132	327
Stavanger	101	19	24	77
Finnø	88	15	13	75
Sand	95	13	11	84
Karmøen	182	14	30	152
Skudeneshavn ladested	12	-	-	12
Kopervik —	16	2	3	13
Bygder	154	12	27	127
Haugesund	242	31	89	153
Haugesund by	172	14	70	102
Bygder	70	17	19	51
Stavanger amt	1534	197	382	1152
Derav i byer	734	81	219	515
— - bygder	800	116	163	637

Tuberkulose. Til oplysning om de i aarets løp meldte og av protokollerne utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme inden amtets distrikter henvises til den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde for det hele amt 12,8 pct. av samtlige kjendte, ved sygdom foraarsakede dødsfald og 17,1 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 11,0 pct. og 15,7 pct., for bygderne 14,5 pct. og 18,2 pct Forøvrig henvises til ovenstaaende tabel. — I Finnø distrikt synes sygdommen at være noget paa retur; forsigtigheten med de sykes expektorat er gjennemgaaende god. Spytning indendørs, ikke alene i forsamlingsrum men ogsaa ellers i husene, er avtat betydelig. (Frisak). — Haugesund sanitetsforening, som ogsaa er byens tuberkuloseforening, har dette aar hat en egen pleierske; hun har kun at gaa om i hjemmene og bistaa de tuberkuløse med raad og daad; man venter sig meget av dette hendes arbeide. Forøvrig utdeler sanitetsforeningen melk og andre fødevarer til trængende, og spytteflasker til alle tuberkuløse. (Caspersen).

Av **spedalske** findes der én i Stavanger by.

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Uttrækning ved bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.		Perforation.		Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Barn.		Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mor.	Barn.	Mødre.		Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde rier	145	143	4	-	-	-	-	22	[2]) 23	[3]) 1	-	-	-	-	-
Trangt bækken	22	20	2	2	-	2	-	1	1	-	-	-	1	[4]) 1	-
Barselkrampe; truende uræmi	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-		-	4	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	1	1	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Fare for moren	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil; pandeleie	12	10	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skakt isseleie	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	3	3	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	8	[1]) 1	8	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	1	-	1	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk fosterhode	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Stort foster	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for fosteret; daarlige fosterlyd	1	1	-	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdt morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13
Fastvokset —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Ingen opgit indikation	1	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	197	190	10	20	1	18	3	26	27	1	1	1	2	1	22
		200		21		21			28				3		

[1]) Sandsynlig dødsaarsak barselfeber; en hjælpekone hadde foretat indvendig undersøkelse og sprængt hinderne. [2]) Av disse blev ett forløst ved tang paa sætet. [3]) Forløst ved tang paa efterfølgende hode. [4]) Dødsaarsak: livmorbristning.

Anm. Ved en tvillingfødsel blev begge barn forløst ved tang; ved en anden kun det første, (det andet ved vending); ved en tredje blev begge barn forløst ved uttrækning; ved en fjerde og femte blev kun det første forløst ved uttrækning (anden tvilling blev i det ene tilfælde forløst ved tang og i det andet ved vending).

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.
Sogndal	140	3	61	8	1	-	3	-
Sogndal ladested	7	-	2	-	-	-	1	-
Bygder	133	3	59	8	1	-	2	-
Egersund	372	7	182	13	5	1	7	1
Egersund ladested	67	1	47	2	1	-	2	-
Bygder	305	6	135	11	4	1	5	1
Sandnes	577	11	246	26	4	-	6	-
Sandnes ladested	74	3	33	1	-	-	2	-
Bygder	503	8	213	25	4	-	4	-
Stavanger stadsfysikat	1150	30	498	94	4	1	7	-
— lægedistrikt	355	9	137	25	1	-	1	-
Finnø	230	7	157	9	5	1	-	1
Sand	195	3	123	12	1	1	4	1
Karmøen	408	4	198	32	3	2	6	1
Skudeneshavn ladested	24	-	10	-	-	-	-	-
Kopervik —	54	-	17	3	-	-	1	-
Bygder	330	4	171	29	3	2	5	1
Haugesund	734	18	342	61	7	-	12	1
Haugesund by	469	12	183	39	4	-	3	-
Bygder	265	6	159	22	3	-	9	1
Stavanger amt	4086	91	1903	276	31	6	42	5
Derav i byer	1845	46	790	139	9	1	16	-
— - bygder	2241	45	1113	137	22	5	26	5

Om de med bidrag fra stat og amt forpleiede **sindssyke** se den almindelige beretning. — I Sandnes distrikt findes de fleste av disse i Time og Klepp; mange har det meget godt, lever sammen med familien, spiser ved det fælles bord, deltar i husets arbeide etc. (Ebbell).

Av **obstetriciske operationer,** utført av læger, er ialt opgit 275, nemlig i Sogndal 1, Egersund 30, Sandnes 30, Stavanger by 90, Stavanger distrikt 5, Finnø 11, Sand 5, Karmøen 21 og Haugesund 82. Indikationer og utfald vil sees av tabellen paa foregaaende side.

Om **jormorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Paa barselseng døde ifølge presternes opgaver 6 kvinder; lægerne har opgit 5 dødsfald av barselfeber, 3 av barselkrampe, 1 av ektopisk svangerskap og 1 av anden sygdom i svangerskap eller barselseng.

Av ovenstaaende tabel over **fødte og døde** sees der at ha været et overskudd av 2 183 fødte; forholdet mellem de fødte og døde var = 100 : 46,6.

De hyppigste dødsaarsaker var:

Dødsaarsaker.	Antal dødsfald.	Derav i byer.	Derav i bygder.
Lungetuberkulose	197	81	116
Alderdomssvakhet	186	63	123
Kræft (cancer og sarkom)	138	63	75
Hjerneslag	96	50	46
Tuberkulose utenfor lungerne	90	45	45
Lungebetændelse	77	32	45
Klappefeil og hjertemuskelsygdomme	74	30	44
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	71	45	26
Medfødt svakhet	63	35	28
Difteri	43	28	15

Levemaate og hygieniske forhold. For Stavanger by særmerket aaret sig ved, at brislingfisket slog feil i Ryfylkefjordene; man hjalp sig derfor for en del med smaasild og «mossa» (sildeyngel), som blir importeret fra de nordlige amter og nedlagt som sardiner. For at kontrollere kvaliteten av dette raamateriale og renligheten paa fabrikkerne idetheletat blev der ansat 2 særskilte sundhetsbetjenter; denne lokale kontrol viste sig at være meget nyttig og betimelig, og viste ogsaa nødvendigheten av, at hermetikindustrien over det hele land kommer under statskontrol med ensartede regler for alle fabrikker. — Til forebyggelse av drikkevandets forurensning har helseraadet bl. a. foreslaat, at de arealer, som kommunen eier omkring Mosvandet og Stokkevandet, blir skogbeplantet. Om en plan for byens fremtidige vandforsyning fra Gjesdal henvises til medicinalberetningen for 1911, side 125. — I helseraadet har 517 saker været behandlet; dets journal viser 3 505 nr.; stadsfysikatets 505; fabriktilsynets 220 og sundhetsbetjentenes rapportprotokol 402. Der er utført 498 desinfektioner. — Handlende, som førte sozolithholdige varer (kjøtdeig og pølser), har faat tildels temmelig store mulkter; da slike varer jevnlig sendes til landhandlere i bygderne, er de respektive helseraad blit varskudd. (Wyller).

Fra Finnø skrives: Her er ingen større formuer, men ogsaa liten fattigdom; yderst faa fattigunderstøttede. Deltagelsen i vaarsildfisket er betydelig avtat, fra enkelte herreder næsten ingen. Folk synes, at med de smaa priser for silden blir fortjenesten for liten i forhold til slitet. Brislingfisket drives i noksaa stor utstrækning av snurpenotlag, væsentlig bestaaende av unggutter, husmænd og smaa gaardbrukere. Om sommeren fiskedes ganske godt, men daarlig utover høsten og vinteren, saa fortjenesten for flere lag blev noksaa liten. — Gaardsbruket gav godt utbytte. — Ædrueligheten er god; der nytes næsten aldrig alkoholiske drikke, selv ikke ved festlige anledninger. — Uegte fødsler er meget sjeldne. — Ungdommen bader adskillig om sommeren, ellers staar den personlige renlighet ikke høit. (Frisak). — I Nerstrand er der almindelig velstand. Utvandringen til Amerika er forholdsvis stor, men mange kommer ogsaa tilbake for at bosætte sig herhjemme; saaledes har en flerhet av gaardbrukere været en kortere eller længere tid derover — Kosthold er gjennemgaaende bra; der brukes forholdsvis meget melk; raastof i form av sild og anden fisk er let tilgjængelig og konsumet av fersk kjøt i tiltagen. — Ædrueligheten staar høit; praktisk talt er der almindelig totalavholdenhet. (Svaboe).

Fra Sand distrikt nævnes jevn fremgang; bonden faar sine produkter godt betalt; arbeidsfortjenesten er meget god. (Østvold).

I Haugesund eksisterer paa grund av det spændte budget et nyt sykehus og et slagtehus fremdeles kun som «planlagte». Kloaknettet har man dog rukket at faa utvidet litt. En husmorskole for byen er tat i bruk; den er indrettet i en arbeidsskole, som Johan Thorsen for nogen aar siden forærte Haugesund. Hvert kursus varer 5 maaneder og optar 20 elever; disse oplæres til at kunne lage almindelig jevn mat og i haandarbeide. Ved hvert kursus er der holdt anatomisk-fysiologiske foredrag saavelsom foredrag om tuberkulosen og dens hygiene. Skolen er populær, og der er stor rift om at bli optat. (Caspersen).

Av **sykehus** er der et i Egersund, og i Sandnes et under opførelse. I Stavanger ligger byens kommunale og amtets sykehus; for epidemiske sygdomme brukes Bjergsted lasaret; endvidere er der et katolsk sykehus (St. Franciscus's hospital). I Aakre og Skudeneshavn (Karmøen) er der for vaarsild-avgiftsfondets regning leiet sykehus, som kun brukes i fisketiden. I Kopervik er der et litet isolationslokale. Paa Sørhaug, like ved Haugesund, har vaarsild-avgiftsfondet et sykehus for fiskere og sildearbeidere; et par værelser utleies til sykehus for byen; epidemiavdelingen i en fløibygning har byen fælles med fondet. — Førre pleie-hjem for tuberkuløse ligger i Avaldsnes. Et lignende er under opførelse i Nerstrand.

Badeindretninger. Ved sykehuset i Egersund findes varmtbad med dusj og ved fajancefabrikken varmt bad og dampbad for dens funktionærer og arbeidere; desuten haves et offentlig sjøbadehus; ved de større meierier paa Jæderen findes varmtbad med dusj. I Sandnes er der bygget en kommunal badeanstalt (2 karbad og 12 dusjbad); desuten findes der i bygderne badeindretninger ved forskjellige fabrikker, saaledes Aalgaard, Figgen og Jæderens uldvarefabrikker og ved Jæderens meieri; disse bad er væsentlig bestemt for arbeiderne, men kan tildels ogsaa brukes av andre. (Ebbell). I Stavanger by er der et varmtvandsbad og et sjøbad. Paa en av skolerne er indredet folkebad i skolebadavdelingen. — I Skudeneshavn (Karmøen) findes et litet badehus for sjøbad og varme karbad og i Kopervik en privat indretning (2 varme bad med styrt) til offentlig bruk. I Haugesund er der en anstalt for kar- og dampbad ved dampvaskeriet.

Om amtets **apotek** og deres personale se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om tallet paa møter i helseraad og paa vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Stavanger amt	120	2042
Sogndal	[1] 1	123
Egersund	[2] 4	258
Sandnes	[3] 17	319
Stavanger stadsfysikat	37	374
— lægedistrikt	[4] 8	256
Finnø	[5] 13	92
Sand	[6] 2	197
Karmøen	[7] 8	307
Haugesund	[8] 30	116

[1]) Sogndal herred. [2]) Nærbø 3, Egersund ladested 1. [3]) Sandnes 4, Klepp 3, Gjesdal 2, Time 8. [4]) Helleland 5, Haaland 2, Mosterø 1. [5]) Hjelmeland 2, Rennesø 1, Finnø 3, Sjernerø 1, Fister 1, Aardal 1, Strand 2, Nerstrand 2. [6]) Saude 1, Vikedal 1. [7]) Kopervik 5, Avaldsnes 1, Aakre 1, Skudenes 1. [8]) Haugesund 27, Utsire 1, Vats 2.

I Haugesund holder opinionen og agitationen mot vakcinationen sig fremdeles, hvorav følgen er, at tallet paa vakcinerte i byen og i Skaare er uforsvarlig litet. En faar i det længste haabe at bli skaanet for en variolaepidemi. (Caspersen).

XII. Søndre Bergenhus amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder og dele derav.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe-vakcinatører.
Søndre Bergenhus amt		15606,40	141 613	34	3	106	78
Haugesund	Sveio	130,84	1 782	-	-	1	1
	Vikebygd	83,39	1 030	1	-	1	1
1. Indre Søndhordland		1 094,62	8 122	4	-	7	5
	Skaanevik	588,27	2 845	1	-	3	1
	Etne	318,01	2 009	-	-	1	1
	Fjelberg	188,34	3 268	3	-	3	3
2. Ytre Søndhordland		602,61	11 521	3	-	13	7
	Stord	135,44	3 036	2	-	2	1
	Valestrand	58,81	962	-	-	2	4
	Finnaas	225,15	5 102	1	-	6	1
	Fitjar	183,21	2 421	-	-	[1] 3	1
3. Tysnes		1 042,50	9 393	4	-	9	9
	Tysnes	252,25	4 243	2	-	4	4
	Kvinnherred	790,25	5 150	2	-	5	5
4. Indre Hardanger		55 54,45	11 454	3	1	13	6
	Ullensvang	1 203,48	1 906	2	-	3	1
	Kinservik	316,83	1 706	-	-	2	-
	Odda	1 063,63	3 338	1	1	3	1
	Ulvik	841,42	1 551	-	-	1	1
	Granvin	189,04	1 164	-	-	1	1
	Eidfjord	1 269,20	1 011	-	-	1	1
	Røldal	670,85	778	-	-	2	1
5. Ytre Hardanger		877,34	7 816	3	-	5	4
	Strandebarm	108,87	1 617	1	-	1	1
	Varaldsø	81,58	848	-	-	1	1
	Jondal	233,07	1 951	1	-	2	1
	Kvam	453,82	3 400	1	-	1	1
6. Voss		2 073,52	11 826	3	1	5	2
	Voss	928,01	7 919	3	1	2	-
	Evanger	590,55	1 996	-	-	2	1
	Vossestranden	554,96	1 911	-	-	1	1
7. SøndreMidthordland		995,43	17 496	6	1	8	8
	Fuse	102,31	1 117	-	-	1	1
	Haalandsdalen	102,53	637	-	-	1	1
	Strandvik	160,81	1 925	1	-	2	2
	Os	129,41	3 041	2	1	1	1
	Samnanger	282,34	2 957	1	-	1	1
	Fane	218,03	7 819	2	-	2	2

[1]) En av disse er tillike jormor og hjælpevakcinatrice for en del av Austevold herred i Nordre Midthordland lægedistrikt.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder og dele derav.	Flate-indhold i km.[2]	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe-vaksinatører.
8. NordreMidthordland		432,63	23 565	[1]) 2	-	13	9
	Sund	94,40	2 230	-	-	2	2
	Austevold	82,47	2 353	-	-	3	2
	Fjeld	141,20	3 443	-	-	2	2
	Askøen	93,19	8 254	-	-	4	3
	Aarstad	21,37	7 285	1	-	2	-
9. Osterøen		1 561,93	16 905	3	-	15	12
	Haus	200,13	5 134	1	-	3	2
	Bruvik	392,26	3 972	1	-	3	3
	Hosanger	231,35	2 420	-	-	3	2
	Modalen	572,74	804	-	-	2	2
	Hammer	90,27	2 952	1	-	3	1
	Aasene	75,18	1 623	-	-	1	1
10. Alversund		236,83	7 634	[2]) 1	-	6	4
	Alversund	106,17	3 125	-	-	2	2
	Herlø	112,33	3 597	-	-	3	2
	Hjelme	18,33	912	-	-	1	-
11. Lindaas		820,31	13 069	1	-	10	10
	Manger	100,73	4 213	-	-	3	3
	Lindaas	208,01	4 206	1	-	4	4
	Austrheim	68,51	2 406	-	-	2	2
	Masfjorden	543,06	2 244	-	-	1	1

[1]) Den ene av disse, distriktslægen, bor i Bergen. [2]) Distriktslægen bor i Bergen.

Sundhetstilstanden synes at ha været i det hele nogenlunde tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomstilfælde er ialt meldt 5 623, hvorav 361 hadde dødelig utgang; aaret forut var de tilsvarende tal 5 367 og 315.

Dødeligheten var 14,0 pro mille av den opgivne tilstedeværende middelfolkemængde. Se tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 120 og 121. Jfr. forøvrig sidste tabel i den almindelige beretning.

Tyfoidfeber forekom hyppigere end i de nærmest foregaaende aar. — Fra Voss anføres, at i 5 tilfælde, hvor smittekilden kunde paavises, skrev denne sig dels fra Bergen og dels fra Manger. — I Søndre Midthordland optraadte sygdommen fornemmelig i Fuse kirkebygd, hvor forholdsvis mange barn blev angrepet. — I Fane var der 6 tilfælde; et av disse var paa Nestun; det skyldtes smitte paa et kaffehus i Bergen og var et led av en mindre epidemi, som optraadte blandt kaffehusets kunder. (Smitt). — I Nordre Midthordland

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfeber	102	12	102	3	5	18	10	10	2	17	11	16	5	4	1
Cerebrospinalmeningit (epid.)	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Akut poliomyelit	18	4	18	-	-	-	2	3	-	2	2	7	2	-	-
Skarlagensfeber	106	7	106	3	1	-	6	6	5	1	10	20	24	16	14
Meslinger	559	31	558	103	150	94	77	77	40	9	4	-	4	-	-
Difteri (croup)	560	40	558	31	22	66	37	67	48	46	36	42	60	60	43
Blodgang	6	2	5	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	3
Barselfeber	11	3	11	-	3	-	1	1	1	1	2	-	1	-	1
Pyæmi, septhæmi	36	10	32	4	1	4	3	3	2	5	-	2	4	4	-
Pemfigus (hos nyfødte)	7	1	7	-	1	1	1	1	-	-	-	3	-	-	-
Rosen	69	5	69	2	8	7	3	8	11	7	6	5	6	4	2
Røde hunde	67	-	67	22	21	14	-	8	-	1	-	-	-	-	1
Vandkopper	25	-	25	1	4	5	-	-	1	2	1	-	7	4	-
Kusma	80	-	80	1	8	5	12	13	18	16	1	1	3	-	2
Kikhoste	132	11	129	7	-	6	17	11	5	13	17	9	23	13	8
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	2100	78	2060	326	289	246	202	160	137	86	90	77	129	158	160
Influensa	212	1	212	53	35	25	20	11	6	5	9	5	9	7	27
Lungebetændelse	499	115	495	79	58	40	62	61	34	25	20	12	24	39	41
Pleurit	221	1	221	27	16	19	31	25	23	15	15	9	16	13	12
Gigtfeber	172	6	172	25	23	15	21	24	4	11	9	4	15	9	12
Akut diarré (kolerine)	640	34	638	33	23	32	31	30	38	73	87	107	83	45	56
Tilsammen	5623	361	5566	720	668	597	536	521	375	335	320	319	415	377	383

(Forts.).

	Fordeling paa lægedistrikterne:																					
			1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Sveio og Vikebygd.		Indre Sondhordland.		Ytre Sondhordland.		Tysnes.		Indre Hardanger.		Ytre Hardanger.		Voss.		Søndre Midthordland.		Nordre Midthordland.		Osterøen.		Alversund.		Lindaas.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	-	-	-	-	11	1	-	-	4	1	-	[1]1	7	1	21	-	36	4	5	2	3	-	15	2
Cerebrospinalmeningit (epid.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	2	-	3	1	2	-	-	-	-	-	-	[2]1	-	-	3	1	4	1	1	-	3	-	-	-
Skarlagensfeber	6	1	-	-	10	-	5	1	24	-	-	-	1	-	8	-	27	1	25	4	-	-	-	-
Meslinger	4	-	126	1	29	6	34	1	93	5	19	-	30	-	89	8	16	4	99	1	5	-	15	5
Difteri (croup)	18	1	21	6	44	4	1	-	28	1	5	-	21	1	29	5	333	17	18	1	14	2	28	2
Blodgang	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	2	1
Barselfeber	-	-	2	-	-	-	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	2	2	4	-	-	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	-	-	2	-	3	2	-	-	-	-	7	-	4	-	4	4	2	2	-	-	-	-	14	2
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	2	-	1	1	-	-	-	-
Rosen	-	-	6	-	1	1	3	-	12	-	4	-	9	2	4	1	4	1	13	-	3	-	10	-
Røde hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	18	-	19	-	19	-	7	-	-	-	4	-	-	-	-	-
Vandkopper	4	-	-	-	7	-	-	-	6	-	-	-	5	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	-	-	1	-	1	-	-	-	38	-	4	-	27	-	7	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Kikhoste	8	1	1	-	31	4	24	-	-	-	5	-	38	-	5	-	9	6	6	-	-	-	5	-
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	10	-	60	2	31	2	72	4	265	9	132	2	579	3	404	11	77	25	306	8	36	1	128	11
Influensa	3	-	62	-	6	-	21	-	3	1	19	-	26	-	17	-	7	-	17	-	4	-	27	-
Lungebetændelse	6	-	51	8	27	10	54	10	39	8	49	9	76	9	41	12	25	20	65	9	9	3	57	17
Pleurit	4	-	10	-	25	1	15	-	33	-	13	-	33	-	35	-	6	-	37	-	4	-	6	-
Gigtfeber	1	-	8	-	9	2	7	-	26	-	14	1	24	-	27	1	2	1	42	-	5	-	7	1
Akut diarré (kolerine)	-	-	66	2	11	1	32	-	126	10	28	1	112	1	117	3	37	7	77	5	5	-	29	4
Tilsammen	66	3	419	20	249	34	270	17	717	35	321	16	1011	17	820	46	594	91	720	31	91	6	345	45

[1]) Sjømand, behandlet og død paa sykehus i Bergen; jordet i Jondal. [2]) Tilbakeliggende fra 1912.

alle indlagt paa sykehus. Den anden halvpart indtraf paa Ekerhovde i Fjeld og Ravnanger paa Askøen; alle i husene der blev syke, fordi de først angrepne ikke kunde bli indlagt paa lasaret. (Falkenberg). — Blandt tilfældene i Osterøen distrikt var et hos en jernbanearbeider paa Romsle i Haus; som anført ogsaa tidligere, jfr. medicinalberetningen fra dette distrikt for 1909, side 131, anser distriktslægen det sandsynlig, at arbeiderne paa jernbanelinjen kan bli smittet ved den fra vognenes privet faldne avføring og urin. (Thesen). — Paa Kalnæset i Manger (Lindaas distrikt) blev 5 smittet av en pike, som hadde gjennemgaat sygdommen paa sykehuset i Bergen, og efter hjemkomsten hadde faat recidiv. Nogen tilfælde paa Halland trodde man skyldtes smitte fra nabogaarden Solend, som er en gammel tyfusrede; kommer der nemlig en mottagelig person til denne gaard, viser det sig, at han faar sygdommen. (Paus).

Av **akut poliomyelit** blev i Indre Søndhordland et barn sykt i hvert av distriktets 3 herreder. Patienten i Etne, paa gaarden Fitje, fik lammelse i en arm efter 2 dages feber, og den angrepne i Fjelberg, paa gaarden Hetland, fik lammelse i et ben; paa gaarden Storhaug i Skaanevik blev et barn angrepet, og fik lammelser baade i armer og ben, hvorefter døden indtraadte i sygdommens 4de døgn. Ingen bestemt smittekilde kunde paavises, og der var ingen forbindelse mellem de nævnte gaarder. (Wallace).

Meslinger hadde stor utbredning i første halvaar, som en fortsættelse av epidemien i slutten av det foregaaende aar. Der iagttoges endel alvorlige tilfælde især hos voksne.

Difteri. Nogen ondartede tilfælde paa Aakrevik (Indre Søndhordland) trodde man skyldtes smitte, som gjester fra Haugesund hadde bragt dit. Kredsens skole blev holdt lukket en stund. (Wallace). — Ved Hjeltnes havebruksskole i Ulvik (Indre Hardanger) blev endel elever smittet av en kamerat fra Bulken i Voss; ved energiske foranstaltninger lykkedes det at avgrænse sygdommen og saaledes hindre skolens lukning. (Garmann-Andersen). — I Voss optraadte sygdommen paa selve Vangen og desuten paa et par gaarder, den ene (Bulken) en mils vei i vest og den anden en mil i øst for Vangen. — I Søndre Midthordland forekom alle tilfælde paa ett nær i Fane, og her som vanlig særlig i den nordligste og mest tætgrændte del, som ligger nærmest Bergen. Sygdommen var av en alvorlig karakter, med svært belæg og hyppig ledsaget av lammelser. Præventive injektioner brukes nu kun, hvor de hygieniske forhold er særlig slette; derimot tages der i almindelighet kulturer fra familiens medlemmer, og bacillebærere holdes mest mulig isoleret og negtes adgang til skole og befatning med melk eller andre levnetsmidler. (Smitt). — I Alversund distrikt forekom de fleste tilfælde paa den til Herlø herred hørende del av Askøen; her er det meget tætgrændt, og de sanitære forhold tildels noksaa mislige. (Arnesen).

Av **dysenteri** sees meldt ialt 6 tilfælde. Fra Lindaas anføres, at en dysenterisk gastroenterit i aarets løp hadde spredt sig utover distrikterne fra Bergen, og at smitten muligens kan ha fulgt med den saakaldte bygjødsel fra Breiviken, som bønderne, især paa Manger, kjøper i store mængder. (Paus).

Influensa. Fra Tysnes meddeles, at flere behandlede tilfælde i første halvaar viste sig noksaa tydelig forskjellig fra de vanlige katarralske sygdomme; febersymptomerne, hodepine, rygverk etc. var nemlig mere fremtrædende og sygdommen i de fleste tilfælde ledsaget av langvarig mathet. (Mørch).

Lungebetændelse opgives fra Voss distrikt at ha optraadt et par steder med infektiøs karakter.

Av **pemfigus hos nyfødte** indtraf i Strandebarm (Ytre Hardanger) et par tilfælde i jormorens praksis. De nødvendige forholdsregler overfor hende blev iverksat. (Fugelli).

For **skabb** opgives 43 behandlede. Fra Kvinnherred (Tysnes distrikt) anføres, at denne plage forekommer noksaa hyppig der; lægehjælp søkes ikke; man klusser paa egen haand. (Vangsnæs)

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:						
			1	2	4	6	8	9
		Sveio og Vikebygd herreder.	Indre Søndhordland.	Ytre Søndhordland.	Indre Hardanger.	Voss.	Nordre Midthordland.	Osterøen.
Veneriske saar	1	-	-	-	-	-	1	-
Syfilis, erhvervet	6	1	-	1	3	-	-	1
— , medfødt	1	1	-	-	-	-	-	-
Gonorré, uretrit	35	-	1	-	25	5	2	2

Tuberkulose. Til oplysning om de i aarets løp meldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme inden amtet henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde for det hele amt 13,2 pct. av samtlige kjendte ved sygdom foraarsakede dødsfald og 16,8 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — I Indre Hardanger er det fremdeles forbundet med store vanskeligheter og tidsspilde at faa de syke indlagt enten i sanatorium eller pleiehjem. Amtets nye pleiehjem paa Valen kan vistnok snart ventes aapnet, men dette distrikt med sine voksende industricentrer trænger et særskilt pleiehjem, for til enhver tid at kunne skaffe plads for den økende kontingent fra indflytterfolkene. (Garmann-Andersen). — En oversigt over tuberkulosens optræden i Kvam herred (Ytre Hardanger) gjennem et længere tidsrum (1885—1913) har dr. Munch-Søegaard utarbeidet og supplert med en Pirquetundersøkelse av alle bygdens skolebarn. Denne oversigt er ledsaget av 2 karter (i maalestok 1 : 10 000), som viser resultatet av saavel tuberkulose- som Pirquetundersøkelsen; de var utstillet paa Nationalforeningens avdeling paa jubilæumsutstillingen i 1914. Dette arbeide vil om kort tid utkomme efter foranstaltning av Nationalforeningen mot tuberkulosen. Fra Søndre Midthordland anføres, at tuberkuloseloven synes vel gjennemført. Folk retter sig villig efter de forskrifter, som gives. Smittefrygten er overdreven, og gir sig ofte mindre heldige utslag. (S. Holtermann). — Fra Fane opgives dødeligheten av lungetuberkulose til kun 1,1 pro mille av folkemængden, naar man fratrækker dødsfald av utenbys patienter paa pleiehjemmet «Fagerli». (Smitt). — Fra Alversund distrikt meddeles, at sygdommen ikke synes at være i avtagen; især i Søndre Øigaren (Herlø) har der forekommet mange tilfælde. (Arnesen).

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Sveio og Vikebygd herreder ...	26	5	3	23
Indre Søndhordland	115	13	20	95
Ytre —	134	10	34	100
Tysnes	102	13	17	85
Indre Hardanger	161	12	35	126
Ytre —	66	16	16	50
Voss	95	15	17	78
Søndre Midthordland	211	28	46	165
Nordre —	345	41	91	254
Østerøen	147	32	31	116
Alversund	50	8	6	44
Lindaas	215	27	45	170
Søndre Bergenhus amt.....	1667	220	361	1306

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven-de.	død-fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsel-seng.	ved ulyk-kelige hæn-delser.	ved selv-mord.	ved mord og drap.
Sveio og Vikebygd her-reder	75	1	41	4	-	-	4	-	-
Indre Søndhordland ...	186	2	112	6	1	-	-	-	-
Ytre —	337	5	183	28	-	2	7	-	-
Tysnes	220	5	113	12	-	-	1	-	-
Indre Hardanger	319	6	175	14	-	-	12	-	-
Ytre —	169	5	104	3	1	2	1	1	-
Voss	216	5	124	16	-	-	7	1	-
Søndre Midthordland ...	382	7	219	26	8	1	4	1	1
Nordre — ...	701	15	366	61	4	4	11	3	-
Osterøen	368	4	247	24	2	-	3	3	-
Alversund	224	2	114	16	1	-	7	2	-
Lindaas	345	4	222	25	-	1	5	-	-
Søndre Bergenhus amt..	3542	61	2020	235	17	10	62	11	1

Av **spedalskhet** opgives der at være et gammelt tilfælde i Øystese sogn (Kvam, Ytre Hardanger). — I Søndre Midthordland var der 1 i Strandvik og 3 i Fane; 2 av de sidste var nye tilkomne i aarets løp; den ene,

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.					Vending.						Uttrækning ved bækkenendeleie.					Perforation.	Exvisceration.	Abortus provocatus.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Barn.			Mødre.			Barn.			Mødre.		Barn.			Mor.	Mor.	Mor.	Mor.
	L.	D.	L.	Df.	Uopg.	L.	D.	Uopg.	L.	Df.	Uopg	L.	Uopg.	L.	Df.	Uopg.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde rier	46	-	44	4	1	1	-	1	1	-	1	7	-	3	4	-	-	-	-	-
Bækkensneverhet	5	-	5	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-
Barselkrampe	2	-	1	[1])1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	1	-	1	-	3	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia org. cordis; tidligere sindssygdom	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Isseleie med panden fortil	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skakt isseleie	1	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	5	-	1	3	2	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Fremfald av navlesnor	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for fosteret	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk fosterhode	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Opslaaede armer	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Tilbakeholdt morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	67	1	64	6	1	11	1	2	4	8	2	9	1	3	6	1	1	1	1	1
	68		71			14			14			10		10						

[1]) Opgit dødsaarsak: blodtap.

en 80 aar gammel kone, var antagelig smittet for 30 aar siden; hun hadde da hat megen omgang med en spedalsk pike; hos den anden, en 57 aar gammel mand, var smittekilden ukjendt. (Smitt). — I Nordre Midthordland var der 3 i Fjeld og 1 i hvert av herrederne Aarstad, Askøen og Sund; den syke fra sidstnævnte herred (en mand) blev i aarets løp indlagt paa pleiestiftelsen.

Om de med bidrag fra stat og amt forpleiede **sindssyke** se den almindelige beretning.

Av **obstetriciske operationer,** utførte av læger, opgives ialt 99, derav i Sveio og Vikebygd herreder 1, Indre Søndhordland distrikt 5, Ytre Søndhordland 12, Tysnes 9, Indre Hardanger 11, Ytre Hardanger 4, Voss 10, Søndre Midthordland 8, Nordre Midthordland 32, Osterøen 1, Alversund 2 og Lindaas 4. — Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

Om **jormorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Ifølge tabellen paa side 124 over **fødte** og **døde** var overskuddet av fødte 1 522 og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 57,0.

Paa barselseng døde ifølge presternes opgaver 10 kvinder. Lægerne har opgit dødsaarsaken for 9 kvinder saaledes: barselfeber 3, emboli 1, blødning 2, abort 2, ektopisk svangerskap 1.

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Antal dødsfald.
Alderdomssvakhet	357
Lungetuberkulose	220
Kræft (cancer og sarkom)	127
Lungebetændelse	115
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	78
Klappefeil og hjertemuskelsygdomme	74
Hjerneslag	66
Tuberkulose utenfor lungerne	63
Medfødt svakhet	60
Difteri (croup)	40

Veirliget. Sommeren var usedvanlig varm og tør.

Levemaate og hygieniske forhold. I Indre Søndhordland er jordbruk den vigtigste næringsvei, men ogsaa fiskeri og fabrikvirksomhet er av væsentlig betydning. Brislingfisket, som foregaar nogenlunde aarvisst i fjordene, gav dette aar et ringe utbytte. Her er tre fabrikker for nedlægning av brisling og sild, tilhørende et par Stavangerfirmaer; de kan skaffe 4 à 500 mennesker arbeide. — Fjære, ved bunden av Aakrefjorden, synes at ha betingelser for at

kunne bli et større industricentrum; der er vandkraft nok for elektrisk drift, og fjorden fryser ikke til selv i kolde vintre; der er nu ogsaa telefonledning dit. Jfr. medicinalberetningen for 1911, side 140. — Paa Birkenes i Etne er den første norske fabrik for tilvirkning av kalksandsten sat i gang. Kalken kommer fra Søndmør i ulæsket stand. Sanden kjøres ind fra sandgruben paa en bro til en av fabrikkens øverste etager, harpes fri for al smaasten og vandrer saa automatisk fra etage til etage til de forskjellige svære maskiner for at bli blandet og eltet grundig sammen med kalken; massen tilsættes vand for læsking av kalken og presses tilslut i en maskine i nederste etage til stener av størrelse og form som almindelige mursten; de er efter 10 timers «hærding» i høispændt damp færdig til bruk. Anlægget er beregnet paa en produktion av 7 millioner sten pr. aar med adgang til at økes til det dobbelte. (Wallace).

I Indre Hardanger er det gamle Ullensvang herred fra 1ste juli delt i 3 nye herreder: Odda, Ullensvang og Kinservik. Den del av Odda herred, som danner Odda bygningskommune, «Odda» i engere betydning, har nu 3 – 4 000 indbyggere; der er et udmerket vandverk og et stadig økende kloaknet. Men da det ved den trange og om vinteren ofte islagte fjordpoll har været vanskelig at faa fjernet avfaldet av saavel dag- som natrenovationen, er det besluttet at anskaffe en destruktionsovn for opbrænding av søppelen. — Røken fra fabrikkerne er en plage for stedet, særlig som turistcentrum; karbidstøvet tilsmudser alt og alle og indhyller det vakre landskap i en sortgraa taake. I hygienisk henseende virker dette støv uheldig ved at forurense luften særlig til skade for alle, som lider av sygdom i aandedrætsorganerne, og tillike for vegetationen i den nærmeste omegn. Der bygges meget, men ikke nok, saa det altid er vanskelig og fremforalt meget kostbart at skaffe husrum. (Garmann-Andersen).

Kvam (Ytre Hardanger) har i dette aar faat et kommunalt elektricitetsverk; der er utbygget et vandfald, som nu repræsenterer 200 hk., men som med liten omkostning kan økes til det dobbelte. Der leveres nu kraft til en større industriel bedrift (en talkmølle i Fiksensund) foruten til en hel række mindre bedrifter, saasom meierier, korn- og benmøller, træskjærerier, snekkerier, farveri, smier. Desuten er der mot en meget billig aarlig avgift (gjennemsnitlig ca. kr. 20,00 pr. familie) skaffet lys til praktisk talt hvert eneste hus og hytte inden bygden; dette økede lys vil utvilsomt bidra til at fremme sansen for orden og renlighet. (Munch-Søegaard).

I Voss distrikt er 10 skolelokaler blit inspiceret. Det vanskelige punkt ved renholdet er de mange møter, som en del av lokalerne brukes til. (Frost).

Fra Søndre Midthordland skrives: Befolkningen lever i tarvelige kaar, er nøisom og arbeidsom. I Os er husene indrettet paa at motta landliggere fra Bergen. Husets folk bor om sommeren i kjelderen, mens byfolket disponerer den øvrige del av huset. De fleste gaardbrukere er nødt til at søke fortjeneste ved andet arbeide, dels fabrikarbeide, dels utearbeide hos andre, dels forskjellig hjemmearbeide, saasom baatbyggeri, som mest drives i Os, tøndefabrikation, som mest drives i Fuse og delvis Samnanger, fabrikation av træsko, ski, kurver og lignende. — Kosten er noget ensformig og kalkfattig. 1 gang daglig nytes kokt salt kjøt eller fisk, til de øvrige maaltider nytes poteteskaker og fint brød fra bakerierne samt flesk, margarin, kaffe og sirup. Flabrød brukes væsentlig kun til kjøt og fisk. Melken sælges til byen eller til meierierne, kun en liten del av den brukes av befolkningen, og da mest separert. Tandsygdomme er sørgelig almindelige. — Ædrueligheten staar i det hele høit. I Fane og Os er der dog endel leilighetsdrik. — Mens epidemiske sygdomme er meget hyppige i Fane, er de forholdsvis sjeldne i de øvrige herreder. Aarsaken er vel hovedsagelig den, at

Fane staar i et livlig samkvem med Bergen. — Hvad klædedragten angaar, saa gaar de ældre i sine hjemmevirkede vadmelsklær, mens de yngre bruker bydragt — tyndere stoffer. Konerne bruker næsten alle den «nationale» hodebedækning, et «skaut» av tykt, sort tøi. I Fane er skautet av hvitt lerret. — I aarets løp er næsten alle skolehus i Os og Fuse prestegjeld blit undersøkt. Renholdsreglerne befølges overalt, men plakaten mangler de fleste steder. Foruten endel privetmisligheter er det en mangel ved skolehusene, at der ikke findes noget rum, hvori barnene kan opholde sig i frikvarterernе, naar det regner. Med det overordentlig regnfulde klima hersteds, utsætter dette forhold barnene meget ofte for at bli gjennemvaate, forsaavidt ikke læreren tillater dem at opholde sig i skoleværelset i frikvarterernе. (S. Holtermann).

I Osterøen distrikt har renligheten med egen person og husdyr ikke tiltat særdeles meget, men dog saa, at der i det hele og store kan sees fremgang. Blandt den opvoksende ungdom avtar ædrueligheten. (Thesen).

I Alversund distrikt er levemaaten som regel litet tilfredsstillende; al melk sendes til meierierne; det er kun faa steder, hvor folkene paa gaarden selv bruker den melk, som produceres. Renligheten er mange steder ikke mere end saa som saa. Husene er gammeldagse og utidsmæssig indrettet. (Arnesen).

Sykehus. I Fjelberg herred, Indre Søndhordland distrikt, ligger Valen sindssykeasyl. I Indre Hardanger distrikt har Odda et litet sykehus, en gave av den tyske keiser. Da dette ikke længer kan tilfredsstille behovet, er opførelse av et større under forberedelse. Desuten er der et epidemilasaret. I Voss distrikt er der et kommunalt og et privat sykehus; desuten paa Bjørkeli et pleiehjem for tuberkuløse. I Søndre Midthordland distrikt er Hagevikens kystsanatorium for skrofuløse barn, Askvikens barnehjem («Splintehjemmet») samt et rekonvalescenthjem paa Rogneberghaugen, alle i Os herred. I Fane herred findes Ekelunds offentlige aandssvakeskole samt et tuberkulosehjem paa Fagerli i Sandal. I Aarstad herred, Nordre Midthordland distrikt, ligger Møllendal sindssykeasyl, det Bergens kommune tilhørende sykehus paa Haukeland, samt Aarstad epidemilasaret. I Osterøen distrikt er der ved Dale fabrikker et litet sykehus.

Sykepleie. Ved epidemilasaretet i Odda er der av amtet engagert fast sykepleierske. I Tyssedal er der dannet en sykepleie- og tuberkuloseforening med formaal at skaffe dette sted egen sykepleierske og jormor. Eidfjord og Røldal er nu de eneste herreder i Indre Hardanger distrikt, som ikke har fast sykepleierske. (Garmann-Andersen).

Badeindretninger. I Indre Søndhordland distrikt er paa hotellet i Skaanevik karbad med styrt, som mot betaling staar til benyttelse for bygdens folk. I Kvinnherred, Tysnes distrikt, er der bad i Aamvikdalens skolehus og badstubad i Ølve og Ænes. I Indre Hardanger distrikt er der en av fabrikkerne bekostet badeindretning; den tjener tillike som folkebad for hele Odda. Desuten findes badeindretninger paa Lofthus og Naa i Ullensvang og paa Hakestad i Ulvik. I Ytre Hardanger distrikt er der ved Øystese meieri et badstuebad med karbad og dusj, likesaa et lignende ved Vikøy meieri. I Voss distrikt er der et damp- og karbad paa Vossevangen. I Os, Søndre Midthordland distrikt, ligger Solstrand sjøbad med damp- og gytjebad. I Osterøen distrikt er der 2 folkebad, et ved Vaksdal mølle i Bruvik og et ved Arne fabrikker i Haus.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om tallet paa møter i helseraad og paa vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Søndre Bergenhus amt	85	3918
Sveio og Vikebygd herreder	[1] 1	70
Indre Søndhordland	[2] 2	176
Ytre —	[3] 6	144
Tysnes	[4] 1	324
Indre Hardanger	[5] 11	149
Ytre —	[6] 2	168
Voss	[7] 7	275
Søndre Midthordland	[8] 16	387
Nordre —	[9] 14	1008
Osterøen	[10] 14	492
Alversund	[11] 5	284
Lindaas	[12] 6	441

[1]) Vikebygd. [2]) Skaanevik 1, Fjelberg 1. [3]) Stord 2, Fitjar 2, Finnaas 2. [4]) Tysnes. [5]) Ullensvang 6, Ulvik 2, Eidfjord 1, Granvin 2. [6]) Varaldsø 2. [7]) Voss 3, Vossestranden 2, Evanger 2. [8]) Os 2, Samnanger 2, Fuse 2, Haalandsdalen 1, Strandvik 3, Fane 6. [9]) Aarstad 6, Askøen 5, Fjeld 1, Sund 1, Austevold 1. [10]) Hammer 1, Haus 5, Hosanger 1, Aasene 2, Bruvik 5. [11]) Alversund 2, Herlø 2, Hjelme 1. [12]) Manger 2, Lindaas 4.

XIII. Bergens by.

	Flateindhold i km.²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.[1])	Tandlæger.	Jordmødre.
Bergens by	13,55	75 588	64	37	33

[1]) Desuten er distriktslægerne i Nordre Midthordland og i Alversund bosat i Bergen.

Sundhetstilstanden var nogenlunde god. Flere epidemiske sygdomme hadde dog adskillig utbredning. Saavel tyfoidfeber som kikhoste, men især akut diarré, optraadte med større hyppighet end aaret forut. Meslingeepidemien fortsatte fra 1912, men med avtagende hyppighet, og difteri (croup) viser betydelig tilbakegang mot de nærmest foregaaende aar. Antallet av anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 11 100 med 183 dødsfald, mot henholdsvis 12 575 og 262 i 1912.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde 984 eller 12,7 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (77 303). I 1912 var dødeligheten 13,6 pro mille.

Til Bergens helseraad meldtes av lægerne ialt 989 dødsfald, derav 4 med ukjendt dødsaarsak. Dødsfaldenes fordeling paa maanederne, paa byens befolkning og paa utenbys hjemmehørende, som er begravet i Bergen o. s v., vil sees av følgende tabel:

	Aaret.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
I. Byens befolkning:													
Dødsfald ved sygdom	877	93	78	73	71	61	62	59	67	62	87	61	103
Ulykkestilfælde	29	2	4	4	3	1	3	1	-	4	3	4	-
Selvmord	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Død utenbys	13	1	1	1	-	2	-	-	4	1	1	2	-
Sum	921	96	83	78	74	64	65	60	71	68	91	68	103
II. Utenbys hjemmehørende begravet i Bergen.....	21	-	1	2	1	1	3	1	2	1	2	1	6
Død paa sykehus ...	19	-	3	2	1	-	2	3	1	1	1	1	4
« « sindssykehus	18	2	3	2	-	3	-	1	2	1	1	1	2
Spedalske	10	-	-	-	-	1	3	-	1	2	1	1	1
Sum	68	2	7	6	2	5	8	5	6	5	5	4	13
Tilsammen	989	98	90	84	76	69	73	65	77	73	96	72	116

Av følgende tabel vil det sees, hvorledes dødsfaldene fordeler sig paa de forskjellige aarsklasser:

Sum.	0—1	1—5	5—10	10—15	15—20	20—25	25—30	30—40	40—50	50—60	60—70	70—80	80—90	90—100
989	101	52	33	25	37	48	43	71	76	103	123	161	102	14
i pct.	10,2	5,3	3,3	2,5	3,7	4,9	4,4	7,2	7,7	10,4	12,4	16,3	10,3	1,4
	211 = 21,3 pct.				778 = 78,7 pct.									

Til oplysning om de **epidemiske sygdomme** henvises til tabellen paa næste side, sammendraget efter opgaver fra lægerne og sykehusene.

Tyfoidfeber anmeldtes med 85 tilfælde og 11 dødsfald (henholdsvis 60 og 8 i 1912). Av disse var 14 tilfælde av paratyfus, uten dødsfald. — Samtlige blev behandlet i sykehus. De fleste syke anmeldtes i mars, mai, august og september, men forresten var ingen maaned fri for sygdommen. I mars smittedes 6 personer i en av byens spiseforretninger, hvor 2 av pikerne først blev syke; fra denne spiseforretning, som var adskillig søkt, spredtes sygdommen ogsaa til forskjellige steder i landdistrikterne. Av tilfældene i mai og juni skyldtes 9 sandsynligvis smitte gjennem melk fra Seimstrands meieri; de distrikter, hvorfra

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfeber	85	11	85	2	1	12	3	10	7	8	13	11	7	7	4
Cerebrospinalmeningit (epid.)	2	2	2	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
Akut poliomyelit	10	4	10	-	-	-	2	-	-	3	3	1	1	-	-
Skarlagensfeber	55	2	55	7	1	8	5	1	1	3	3	3	5	5	13
Meslinger	700	6	700	415	151	105	16	9	-	-	1	3	-		-
Difteri (croup)	400	17	400	46	27	28	15	44	29	24	26	28	46	57	30
Blodgang	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	4	4	3	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	9	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	12	2	12	-	4	-	1	1	-	-	-	2	-	2	2
Rosen	133	1	133	14	14	16	12	17	11	7	8	3	11	12	8
Røde hunde	32	-	32	-	3	-	2	2	18	2	-	1	3	1	-
Vandkopper	179	-	179	29	17	10	9	5	3	5	5	18	28	32	18
Kusma	564	-	564	41	104	74	125	98	62	15	16	10	10	4	5
Kikhoste	543	11	543	19	4	6	9	35	39	18	12	47	93	115	146
Akute katarrer i aandedrætsorg.	4807	30	4783	642	553	457	390	327	257	218	169	330	420	449	571
Influensa	496	-	496	112	136	74	34	16	8	1	2	21	33	27	32
Lungebetændelse	433	52	433	64	49	37	37	31	16	14	15	21	27	43	79
Pleurit	358	5	358	31	38	30	29	32	24	26	17	33	32	26	40
Gigtfeber	271	5	271	24	25	32	34	23	15	21	13	26	21	20	17
Koldfeber	4	-	4	1	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	2001	21	2001	53	79	66	60	104	128	146	206	413	360	235	151
Skjørbuk	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	11100	183	11065	1500	1206	956	785	757	620	511	510	972	1097	1035	1116

meieriet fik sin melk, blev befaret og undersøkt, uten at noget tilfælde av tyfoidfeber kunde paavises. Imidlertid viste det sig ved undersøkelse av meieriets hovedutsalg i Bergen, at det forhandlet melk ogsaa fra andre steder, saavel fra enkelte personer som fra andre meierier. Herved blev en sikker paavisning av smittens oprindelse, forsaavidt den foregaar gjennem melken, omtrent umulig. En mindre epidemi i august og september av paratyfus skyldtes ogsaa sandsynligvis smitte ved melk. 2 tilfælde indtraf i Neevengaardens sindssykeasyl. I det hele er 25 syke smittet ved kontakt, 17 gjennem melk, 9 er smittet utenbys, og for 34 er smittemaaten ukjendt. For at hindre de tidligere hyppige tilfælde av tyfussmitte blandt pleiepersonalet ved sykehusets tyfusavdeling, blir, efter henstilling fra stadsfysikus, alle sykepleiersker aktivt vakcineret, før de tiltræder sin tjeneste.

Cerebrospinalmeningit opføres med 2 dødelig endende tilfælde.

Av **akut poliomyelit** anmeldtes 10 angrepne med 5 dødsfald (den 5te døde begravedes utenfor byen og er av den grund ikke medtat paa dødsaarsakslisten). Samtlige behandledes paa sykehus. I juli—august angrepes tilsammen 6 personer; 2 kom syke til byen, 2 arbeidet i samme forretning, forøvrig forekom tilfældene spredt omkring uten paaviselig sammenhæng.

Meslinger var adskillig utbredt i aarets 3 første maaneder som fortsættelse av den siden høsten 1912 herskende epidemi.

Difteri (croup) har været i avtagende og adskillig mere godartet i sit forløp end de foregaaende aar. Ved sundhetsvæsenets poliklinik undersøgtes 911 personer, hvorav 425 bakteriologisk; av disse hadde 43 difteribaciller. Præventiv indsprøitning av difteriserum har dette aar omtrent ikke været anvendt ved polikliniken.

Av **barselfeber** forekom i byen egentlig kun 3 tilfælde; den 4de opførte var en utenbysboende syk, som blev begravet i Bergen.

Samtlige paa den epidemiske liste opførte tilfælde av **pyæmi** er overført fra dødsaarsakslisten. Det er 3 mænd og 6 kvinder, alle over 15 aar.

Akut diarré var hyppigere end vanlig og hadde heller ikke den sedvanlige sommerkolerines karakter, men oftest et dysenterilignende forløp. Skjønt dødeligheten var liten, var sygdommen meget ofte alvorlig. Epidemien var gjenstand for meget indgaaende undersøkelser fra sundhetsvæsenets side. Der kunde ikke paavises holdepunkter for utbredning gjennem drikkevand, melk eller andre næringsmidler. Som overveiende regel syntes sygdommen at brede sig ved kontaktsmitte. Ved bakteriologisk undersøkelse paa det patologisk-anatomiske institut paavistes i avføringerne en vel karakterisert pseudo-dysenteribacil.

For **fnat** behandledes 120 patienter.

De **veneriske sygdommes** hyppighet og fordeling paa maanederne vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Veneriske saar	79	11	10	7	5	6	9	1	5	5	8	7	5
Syfilis, erhvervet	75	1	7	7	10	8	7	5	8	8	6	6	2
— medfødt	7	1	-	-	2	.	3	.	-	1	-	-	1
Gonorré, uretrit	581	40	56	35	55	48	52	36	61	48	61	53	36

Antallet av veneriske sygdomstilfælde, behandlet i aarene 1906—1913, vil sees av følgende tabel:

Aar.	Veneriske saar og syfilis (konstitutionel og medfødt).						Gonorré (uretrit).						Tilsammen.		
	Paa sykehus.			Utenfor sykehus.			Paa sykehus.			Utenfor sykehus.					
	Behandlede.	Derav		Behandlede.	Derav		Behandlede.	Derav		Behandlede.	Derav		Veneriske syg. domme.	Veneriske saar og syfilis.	Gonorré og uretrit.
		Md.	Kv.		Md.	Kv.		Md.	Kv.		Md.	Kv.			
1913..	59	37	22	102	93	9	29	12	17	552	501	51	742	161	581
1912..	51	31	20	156	141	15	11	9	2	564	494	70	782	207	575
1911..	79	45	34	205	178	27	24	17	7	618	580	38	926	284	642
1910..	82	43	39	210	191	19	32	24	8	645	589	56	969	292	677
1909..	65	32	23	329	270	59	33	23	10	684	621	63	1111	394	717
1908..	59	34	25	211	197	14	29	27	2	695	633	62	994	270	724
1907..	34	28	6	155	129	26	37	30	7	525	483	42	751	189	562
1906..	44	25	19	130	114	16	41	20	21	592	560	32	807	174	633

De anmeldte tilfælde av chanker og syfilis pr. 10 000 indbyggere stiller sig saaledes for nedenstaaende aarrække (middelfolkemængden var efter meddelelse fra det statistiske centralbyraa beregnet til 77 303).

1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910	1911	1912	1913
42,3	37,1	31,2	26,8	37,6	30,6	26,6	21,7	23,2	33,0	50,7	38,6	37,3	26,9	20,8
35,0					27,02					34,86				

I likhet med tidligere aar er rekonvalescenter og lettere tilfælde hos kvinder behandlet i «Indremissionens redningshjem for kvinder», hvor de staar under regelmæssig tilsyn av kvindelig læge.

De veneriske sygdomme er ogsaa iaar mindre hyppige end i de nærmest foregaaende aar, særlig viser syfilis en betydelig avtagen.

Tuberkulose. Angaaende de i aarets løp nyanmeldte og av tuberkuloseprotokollen utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme m. v., henvises til tabellen i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde 16,2 pct. av samtlige ved sygdom foraarsagede dødsfald og 20,1 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. Sundhetsvæsenets poliklinik for lungesygdomme har været drevet paa samme maate som det foregaaende aar. Der er i aarets løp undersøkt 301 nye patienter, av disse hadde 57 lungetuberkulose. Foruten 331 gamle patienter undersøktes 202 barn, som skulde sendes til barnekolonien paa Ferstad. Det frivillige tuberkulosearbeide har været fortsat uforandret. — 121 anmeldelser av tuberkulose hos utenbys boende patienter er oversendt helseraadenes ordførere paa hjemstederne. Efter tuberkuloselovens § 6 er 27 mænd og 18 kvinder ind-

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Uttrækning ved bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Barn.		Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.	Mor.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Df.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Paa fødselsstiftelsen:														
Utilstrækkelige eller smertefulde rier	10	9	[1] 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trangt bækken	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4	-	-
Barselkrampe	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forliggende morkake	-	-	-	6	[2] 1	5	2	-	-	-	-	-	-	-
Do. do. og tverleie	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Stramme ytre fødselsdele	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sygdom hos moren	-	-	-	-	-	-	-	1	[4] 2	-	-	-	-	-
Utmattelse hos moren	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tøining av nedre livmordel	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uregelmæssige fosterlyd	6	6	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	1	-	[3] 1	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
Tilsammen	24	22	2	8	1	6	3	3	3	1	4	4	-	-
Utenfor fødselsstiftelsen:														
Langvarig fødsel, svake rier	90	89	1	1	-	1	-	3	3	-	-	-	-	
Trangt bækken	9	9	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	
Forliggende morkake	-	-	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	
Trange utvendige fødselsdele	16	16	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Sygdom hos moren	5	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Fare for fosteret	11	7	4	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	
Tverleie	-	-	-	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	1	1	-	3	-	3	-	1	1	-	-	-	-	
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
Blødning, daarlig sammentrækning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17
Uopgit indikation	3	-	3	3	-	2	1	5	4	1	-	-	-	-
Tilsammen	135	126	9	17	-	16	1	12	10	2	-	-	1	26
Ialt i Bergen	159	148	11	25	1	22	4	15	13	3	4	4	1	26
		159		26		26			16					

[1]) Issefødsel med panden fortil. [2]) Dødsaarsak: Blødning. [3]) 2den tvilling, 1ste født ved naturens hjælp (uopgit om levende eller død). [4]) Tvillingfødsel.

lagt i sykehus paa grund av daarlige hygieniske forhold i hjemmene. Av komiteen for sykehusforpleining er indlagt som lidende av tuberkulose i Bergens sykehus 23, i Lyster sanatorium 23 og i Hagevik kysthospital 71 syke.

Angaaende stadsfysikatets **sindssyke** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Av **obstetriciske operationer** er ialt av læger utført 232, derav paa fødselsstiftelsen 37. Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

Angaaende **jormorhjælpen** se den almindelige beretning.

Paa **fødselsstiftelsen** kom der i aarets løp ind 507 kvinder; av disse gik 28 ut uten at føde, for gynækologisk lidelse, abort etc. behandledes 5, ved aarets utgang laa tilbake 3, som ikke hadde født. Paa stiftelsen fødte saaledes 468 kvinder 475 barn, idet 7 fik tvillinger. Av 3 kvinder, som hadde født før indkomsten, bragte 2 hver sit barn med. Der forpleiedes saaledes ialt 477 barn. Av de indkomne 507 kvinder var 413 gifte, 94 ugifte. Alle fra 1912 tilbakeliggende 12 kvinder hadde født samme aar.

Fosterleierne for de 475 barn var følgende:

Issefødsel	456	1ste isseleie 252, derav 2 med panden fortil. 2det — 199, — 5 « — — uten anført stilling 5.
Ansigtsfødsel	3.	
Bækkenendefødsel	14	1ste sæteleie 7. 2det — 4. 1ste fotleie 2. 2det — 1.
Tverleie	2.	

Om tvillingfødslerne meddeles, at 1ste tvilling 6 ganger fødtes ved naturens hjælp, forløstes 1 gang ved uttrækning (sæteendefødsel). 2den tvilling fødtes 5 ganger ved naturens hjælp og 1 gang ved vending og uttrækning, 1 gang ved uttrækning (sæteendeleie). Leierne var følgende:

	1ste isseleie.	2det isseleie.	2det isseleie med panden fortil.	1ste sæte-leie.	2det sæte-leie.	1ste fotleie.	2det fotleie.	Tver-leie.
1ste tvilling	1	3	1	1	-	1	-	-
2den —	1	2	-	1	1	-	1	1

Der døde 3 barselkvinder, 1 paa grund av forliggende morkake med svær blødning (kom til stiftelsen efter 12 timers reise i motorbaat), saa tilstanden var haabløs, 1 av puerperal infektion (protraheret abort) og 1 av barselkrampe.

Fra den til stiftelsen knyttede **jormorskole** uteksaminertes 20 elever; av disse var fra:

Akershus amt	1	Nordre Bergenhus amt	4
Lister og Mandals amt	1	Romsdals amt	3
Stavanger amt	2	Søndre Trondhjems amt	1
Søndre Bergenhus amt	7	Nordre Trondhjems amt	1

Antallet av **fødte** og **døde** sees av følgende tabel:

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.
Bergens by.....	1998	45	984	115	14	3	24	1

Der blev et overskudd av 1 018 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 49,2.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 3 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsaarsaken for 5 kvinder saaledes: barselfeber 4, barselkrampe 1.

Angaaende **dødsaarsakerne** for de indtrufne dødsfald henvises til tabellen paa side 138 og flg.

De **hyppigste dødsaarsaker** var: lungetuberkulose 155, kræft (cancer og sarkom) 98, alderdomssvakhet 67, hjerneslag 65, klappefeil og arteriosklerose 58, hjertemuskelsygdom 55, lungebetændelse 52, tuberkulose utenfor lungerne 34, akut katarr i aandedrætsorganerne 30.

Veirliget. Efter meddelelse fra det meteorologiske institut i Bergen var aarets middelbarometerstand 758,4 mm. ved havets overflate, middeltemperaturen 7,6 ° C. Den høieste varmegrad var 25,9 ° i juli, den laveste kuldegrad ÷ 9,5 ° i december. Den samlede nedbør utgjorde 1 887 mm. Den største nedbørhøide hadde december med 348 mm., den mindste juli med 29 mm. — Sommeren, især juli maaned, var meget tør. Fra midten av oktober til aarets utgang var der stigende nedbørmængder.

Levemaate og **hygieniske forhold.** I byen hersker fremdeles bolignød. Byggevirksomheten har spillet en forholdsvis underordnet rolle, hvor det har gjældt at skaffe rum til nystiftede eller nyindflyttede familier. Sundhetsvæsenets boligtilsyn maa under den herskende nødstilstand indskrænke sig til at stadfæste de sørgelige kjendsgjerninger; om nogen indskriden kan der ikke være tale. Alt, hvad der findes av rum, er beslaglagt, saaledes ogsaa alle de tidligere av sundhetskommissionen forbudte.

Kontrollen med nærings- og nydelsesmidler, med utsalgssteder for matvarer, bakerier, slagterier, kjøt- og pølseforretninger, stalder, fjøs o. s. v. utførtes paa samme maate som før av kommunedyrlægen, som ogsaa bestyrer den kommunale kjøtkontrol. Ifølge hans beretning undersøktes i 1913 paa kjøtkontrolstationen 85 730 slagt med en samlet vegt av 3 788 315 kg. Der konfiskertes herav 13 738 kg., væsentlig indre organer, særlig lever (leverikter), som viste sig utjenlig til menneskeføde. Kjøtpriserne stiger fremdeles. Med hensyn til slagtets behandling er der kun smaa fremskridt at spore. Av utenlandsk kjøt og tarmer indførtes i 1913 342 126,8 kg., væsentlig hestetøndekjøt dels fra England, dels

i den sidste tid ogsaa fra Finland. Av dette konfiskertes 4 509,5 kg. kjøt og 25 kg. tarmer.

Med fisketorvet førtes jevnlig kontrol. Fra 1ste april blev salg av fisk i rund tilstand (d. e. med iliggende indvolde) forbudt, hvad der i betydelig grad har forbedret forholdene paa fisketorvet.

Melketilførselen sker, som før, hovedsagelig gjennem de i byen virkende meierier, og kontrollen med melkens beskaffenhet sker fremdeles ved kommunedyrlægens laboratorium. Utsalgsstederne for melken er nu paabudt at være forsynet med vask og vandspring.

Blandt de undersøkte prøver av nærings- og nydelsesmidler var ogsaa 13 prøver av brus, som undersøktes paa saccharin, uten at dog denne forbudte tilsætning kunde paavises. Derimot var alle brusprøverne mere eller mindre sterkt farvet med anilinfarvestoffe, tildels endog i saadan grad, at hænderne blev sterkt farvet ved at komme i berøring dermed.

Trods forbud mot benyttelse av eggeblommer, konserveret med borsyre, benyttes disse fremdeles i bakerierne.

Forøvrig henvises til den trykte beretning for 1913 fra Bergens sundhetskommission ved stadsfysikus Geirsvold.

Sykehus og sykepleie. Der er fremdeles mangel paa sykehusplads i byen. Efter forslag fra stadsfysikus vil der bli oprettet en nødhjælpstation i forbindelse med politiets hovedvakt. Stationen tænkes efterhaanden at skulle formidle lægehjælp, sykehusplads, sykepleiersker o. s v. og bestyres fra sundhetsvæsenets kontor. Det kommunale sykehus paa Haukeland maa utvides; planen er under utarbeidelse. I byen ligger desuten Neevengaardens kommunale sindssykeasyl, Lungegaardens sykehus, Fødselsstiftelsen (statens), St. Jørgens hospital og Pleiestiftelsen nr. 1 til pleie og behandling av spedalske, Bergens kommunale arbeids- og pleiehjem, et katolsk St. Franciskus's hospital, Rosenbergs private sindssykeasyl, Diakonisseanstaltens og det Røde kors's kliniker. Foruten den tidligere omtalte poliklinik for lungesygdomme findes en poliklinik for spædbarnspleie og en for spædbarnundersøkelser paa moderhjemmet, likesaa var den paa fødselsstiftelsen oprettede «Spædbarnkontrol» av barn fødte paa stiftelsen i virksomhet.

Badeindretninger. Ved Markens folkebad (badstubad, styrt og dampbad) toges 74 628 bad, ved doktor Wieseners folkebad 29 631 bad og ved det gamle sykehus's badeindretning for romerbad, dampbad, karbad og kold styrt samt furunaalsbad tilsammen 19 986 bad. Byen mangler fremdeles et tidsmæssig bad. En komité arbeider med planer for et saadant. Til bruk om sommeren findes sjøbadehus ved Nordnes og Sydnes.

Om byens **apotek** se den almindelig beretning.

I **helseraadet** holdtes 39 møter og behandledes 279 saker.

Av helseraadet vedtoges følgende

«Regler

for det daglige renhold i hoteller, pensionater og losjihus i Bergen:

Der maa altid iagttages den største renlighet saavel fra vertskapets som de losjerendes side.

Straks om morgenen — saasnart de losjerende er staat op — gaar betjeningen værelserne over, vinduerne lukkes op, sengklærne bredes op mot fotenden, natpotter og toiletspand samt vaskevandsfat og spyttebakker tømmes.

Liste over de av lægerne

Dødsaarsak.	Tilsammen.	Derav		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
I. Medfødte sygdomme og dannelsesfeil.											
Medfødt svakhet	26	9	17	9	17	-	-	-	-	-	-
— cyanose	3	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Andre medfødte eller i umiddelbar tilslutning til fødselen optrædende sygdomme	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Andre dannelsesfeil	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
II. Alderdomssygdomme.											
Alderdomssvakhet	67	23	44	-	-	-	-	-	-	-	-
Alderdomsgangræn	7	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-
III. Infektionssygdomme.											
Tyfoidfeber	11	6	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Epidemisk cerebrospinalmeningit	2	-	2	-	1	-	-	-	1	-	-
Akut poliomyelit	4	2	2	1	-	1	-	-	-	-	-
Meslinger	6	4	2	1	-	2	2	1	-	-	-
Skarlagensfeber	2	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-
Kikhoste	11	3	8	2	4	1	4	-	-	-	-
Difteri (croup)	17	10	7	-	-	4	1	4	3	2	3
Lungebetændelse (croupøs)	52	31	21	4	3	2	3	-	-	-	-
Gigtfeber	5	3	2	1	-	-	-	-	-	1	-
Rosen	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Flegmone, absces	5	2	3	1	-	-	-	-	-	-	-
Septicopyæmi	9	3	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos nyfødte	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Tetanus	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut gastro-enterit (cholera nostras)	21	10	11	5	2	2	3	1	1	-	-
Tuberkulose i lunger	155	85	70	-	-	-	2	1	3	1	3
— - tarmkanal	5	2	3	-	-	-	1	1	1	-	1
— - urin- og kjønsorganer	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - ben og led	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
— - lymfekjertler (skrofulose)	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— - hjernehinder	23	12	11	-	-	7	4	-	3	4	2
Miliærtuberkulose	3	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Spedalskhet	8	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Syfilis, medfødt	3	2	1	2	1	-	-	-	-	-	-
IV. Kroniske blod- og ernæringssygdomme.											
Kron. rheumatisme. Arthritis deformans	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjørbuk	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-

meddelte dødsaarsaker.

og kjøn.																			
15—20		20—25		25—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	6	9	9	30	7	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	3	-	2	-	-	-
-	1	2	1	1	2	2	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	1	1	-	1	-	1	-	2	1	5	2	9	3	3	6	1	2	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-
1	2	-	-	1	1	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	1	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	1	2	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-
11	7	16	11	13	8	18	16	15	9	7	6	3	4	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	1	-	1	1	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-

Liste over de av lægerne

(Forts.). Dødsaarsak.	Tilsammen.	Derav		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Diabetes	8	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Perniciøs anæmi	4	2	2	-	-	-	-	-	1	-	-
Morbus maculosus Werlhofi, purpura hæmorrhagica	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Rakit	1	1	-	-		1	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i denne gruppe	1	1		-		-	-	-	-	-	-
Alkoholisme	1	1		-	-	-	-	-	-	-	-
V. Sygdomme i nervesystemet.											
Apoplexi og hjerneemboli	65	27	38	-	-	-	-	-	-	-	-
Meningit (suppurativ)	11	4	7	1	1	1	1	-	1	-	2
Paralysis generalis	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sindssygdomme	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Epilepsi	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre hjernesygdomme	10	6	4	-	-	-	-	-	-	-	2
Rygmarvstæring (tabes dorsalis)	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre rygmarvssygdomme	2	2		-	-	-	-	-	-	-	-
Kramper hos smaabarn	13	7	6	6	6	1	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i nervesystemet	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
VI. Sygdomme i kredsløpsorganerne.											
Endo , perikardit	4	4		-	-		-	-	-	-	-
Klappefeil	17	9	8	-	-	-	-	-	-	-	1
Hjertemuskelsygdomme	55	22	33		-	-	-		-	-	-
Arteriosklerose	41	26	15	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	3	3		-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse	28	9	19	-	-	-	-	-	-	-	-
VII. Sygdomme i aandedrætsorganerne.											
Bronkit, akut	6	2	4	-	2	1	-	-	-	-	-
— , kronisk, bronkiektasi	11	6	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Astma, emfysem	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungebetændelse, katarralsk	24	12	12	9	7	2	1	-	1	-	-
Lungegangræn	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungeemboli	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Pleurit, purulent	5	5	-	1	-	-	-	-	-	-	-
VIII. Sygdomme i fordøielsesorganerne.											
Mave-tarmkatarr (kronisk)	5	2	3	1	1	-	-	-	-	-	-
Mave-, duodenalsaar	6	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Blindtarmbetændelse (appendicit)	8	2	6	-	-	-	-	-	1	-	1
Diffus peritonit	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Indeklemt brok	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-

meddelte dødsaarsaker.

og kjøn.																			
15—20		20—25		25—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	1	-	-	-	-	1	2	-	1	1	-	1	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	2	1	6	11	13	12	4	12	-	1
-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	1	-	2	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	2	-	1	2	3	3	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	3	6	5	10	10	12	2	4	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	6	5	12	2	5	7	-	-
-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	2	-	1	-	2	1	2	5	3	2	7	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	2	2	2	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	1	1	1	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-		-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-		-	1	-	-	-	-

Liste over de av lægerne

(Forts.). Dødsaarsak.	Tilsammen.	Derav		Alder 0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Volvulus og ileus av andre aarsaker	7	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-
Leverkirrose	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i fordøielsesorg.	3	3	-	-	-	-		-	-	-	-
IX. Sygdomme i urin- og kjønsorganerne.											
Nefrit, akut	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
— kronisk (morb. Brightii)	17	8	9	-	-	-	-	-	-	-	-
Cystit, cystopyelit	6	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Nyresten- og blærestensygdomme	1	-	1	-	-	-		-	-	-	-
Andre nyre- og urinveissygdomme	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
X. Svulster.											
Carcinom (kræft) i mavesækken	45	22	23	-	-	-	-	-	-	-	-
— — - fordøielsesorg. ellers	24	15	9	-	-	-	-	-	-	-	-
— — - brystkjertelen	5	-	5	-	-	-		-	-	-	-
— — - livmoren	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
— — - andre organer, eller med uopgit sæte	15	10	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Sarkom i bensystemet	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- lymfekjertelen	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
- andre organer eller med uopgit sæte	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre svulster	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
XI. Sygdomme i hud, bindevæv, ben og led, som ikke kan henføres under nogen av de foregaaende grupper.											
Hudsygdomme	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
XII. Svangerskaps- og barselsygdomme.											
Barselkrampe	1	-	1	-	-	-		-	-	-	-
Dødsfald ved sygdom	954	473	481	52	47	25	24	10	16	8	15
Ukjendt dødsaarsak	4	3	1	-	1	-	-	-	-	-	-
XIII. Unaturlig død.											
Selvmord	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut alkoholforgiftning	1	1		-	-	-	-	-	-	-	-
Andre akute forgiftninger	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Drukning	9	9	-	-	-	1	-	2	-	1	-
Forbrænding	2	1	1	-	-	1	-	-	1	-	-
Andre ulykkestilfælde	16	12	4	-	1	-	1	4	-	-	1
Tilsammen	989	499	490	52	49	27	25	16	17	9	16

meddelte dødsaarsaker.

og kjøn.																			
15—20		20—25		25—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	1	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	1	1	2	-	1	3	4	1	1	1	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	3	1	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-		-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		-	-	-	-	-	-	1
-	-		-	-	1	1	1	4	2	4	9	7	3	5	6	1	1	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	3	1	2	5	8	2	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	1	-	1	-	-
-	-	-	-	-		-	1	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	1	-	3	2	4	1	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20	16	25	20	23	19	34	32	47	29	50	48	56	63	82	79	34	66	7	7
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	2	-	-	-	1	1	2	-	-	-	1	-	-	-
21	16	27	21	23	20	39	32	47	29	54	49	59	64	82	79	36	66	7	7

Derefter gaaes uopholdelig igang med rydning og vask av værelser, inventar samt ydre bekvemmeligheter.

Trappeganger og klosetter vaskes mindst en gang daglig.

Hovedrengjøring foretages, saa ofte det er nødvendig. Hvert værelse skal være forsynet med det nødvendige antal spyttebakker og toiletgjenstande.

Laken og putebetræk paalægges renvasket for hver ny losjerende, og ellers saa ofte det er nødvendig — mindst en gang for hver otte dage.

Øvrigt sengetøi vaskes og luftes hyppig.

Løs fyld i sengene er forbudt. Stoppede madrasser maa til enhver tid være hele, saa de let kan rengjøres.

Kjøkken og spiskammer maa altid holdes rene og godt utluftet.

Kjøkkeninventar maa være tilstede i tilstrækkelig antal og altid holdes rent og i god stand, særlig gjælder dette emaljerte og fortinnede kokekar.

Matvarer maa altid opbevares omhyggelig, saa de ikke bedærves eller utsættes for forurensning.»

Videre er der i de mindre hoteller, pensionater o. lign. opslaat følgende plakat:

«Fra Bergens sundhetskommission.

Til opslag i værelserne.

Paa dette værelse er der kun
plads for voksne personer.

De losjerende skal altid iagtta renlighet og god orden — av hensyn til sig selv og andre. Særlig indskjærpes følgende:

Man maa altid benytte spyttebakke, aldrig spytte paa vægger, gulv, trapper, ganger, gaardsplads o. lign.

Avskiftet undertøi maa ikke opbevares i eller under sengene, men straks indpakkes og gjemmes saaledes, at det ikke er til ulempe.

Overtøi, som er vaadt eller smudsig, maa kun opbevares paa den plads, som anvises av vert eller bestyrer.»

Ved stadsfysikatets kontor behandledes ialt 4 900 saker, hvorav 815 er indtat i sundhetskommissionens journal og 131 i stadsfysikatets.

Sundhetsbetjentene har avgit 3 266 anmeldelser om sanitære misligheter av forskjellig slags. Inspektionen ombord i de rutegaaende dampskibe fortsattes som før. De sanitære forhold viser synlig bedring, om end renligheten i mandskapslugarerne tildels later meget tilbake at ønske.

Der er stort behov for tidsmæssige boliger for ugifte arbeidere av begge kjøn. Til avhjælpelse herav er allerede en begyndelse gjort ved oprettelse av det «Hjem for ugifte arbeidersker», som foreningen for socialt arbeide har bragt istand. Det har plads for 20 kvinder. Prisen for fuld pension har maattet sættes til kr. 7,00 for uken; men det er kun et faatal av de kvindelige fabrikarbeidersker, som synes at kunne klare dette. Kommunen har garantert 2den prioritet og tilstaat eiendommen skattefrihet.

Den tidligere uskik, at bønder fra byens omegn i ikke faa tilfælde transporterte tilbake varer, fisk, sild, ja endog grisemat i de samme spand, hvori de førte melk til byen, fortsatte ogsaa i begyndelsen av dette aar. Men efterat sundhetskommissionen i et særlig graverende tilfælde, hvor vedkommende efter en skarp advarsel overtraadte forbudet, forbød vedkommende at levere melk til byen og bekjendtgjorde forbudet i aviserne, synes trafikken at være fuldstændig ophørt. Man har til gjengjæld konstateret en del eksempler paa, at bønder fra byens omegn er kommet kjørende til byen med sine melkespand paa en tom gjødselvogn. Naar de har solgt sin melk og fyldt sin vogn med «bondens guld», kjørte

de hjem med spandene paa læsset eller hængende under vognen. Disse eksempler viser nødvendigheten av at faa nye skjærpede regler for melkens produktion, behandling, transport o. s. v. Saadanne er derfor under utarbeidelse.

Kontrollen med sjøverts indførsel av smitsomme sygdomme har som tidligere været ført av stadsfysikus. Likesaa har i aarets løp de sanitære forhold ombord i vor handelsflaate, især lugarforholdene, været gjenstand for særegen undersøkelse, navnlig for de i Bergen hjemmehørende skibe.

Desinfektion efter smitsomme sygdomme er utført som tidligere. Ved epidemilasaretets desinfektionsanstalt er der foretat 177 desinfektioner omfattende 4 253 kolli fra 371 hjem, derav 105 utenbys. I hjemmene foretoges 827 desinfektioner.

Ved den offentlige **vakcination**, utført av stadsfysikus, vakcinertes 548 barn, privat av byens læger 87.

Tilsynet med de utsatte **pleiebarn** utførtes som før av egen læge (kvindelig). Ifølge den herom avgivne beretning var antallet av pleiebarn den 1ste januar 1913 165. I aarets løp indmeldtes 13 og utgik 19, tilbake den 31te december 159. Av de utgaaede naadde 14 aldersgrænsen 14 aar, 2 flyttet til anden kommune med sine pleieforældre, 1 blev adoptert, og 2 døde. 2 barn er efter sundhetskommissionens opfordring flyttet og anbragt i nye hjem. Aarsaken var sanitære misligheter der, hvor de før var utsat; de var ikke før anmeldt, det var rent tilfældig, man fik rede paa dem. Tilsynet med barnene er forøvrig utført som før. De fortvilede boligforhold har naturligvis ogsaa øvet indflydelse paa pleiehjemmene. Det har været vanskelig, tildels umulig at faa barnene utsat i byen, saa sundhetsvæsenet har været nødt til i flere tilfælde at nedstemme sine fordringer til pleiehjemmene noget. Av akute, smitsomme sygdomme er der blandt pleiebarnene optraadt en del tilfælde av kikhoste, samt i høstmaanederne av kolerine; ellers har sundhetstilstanden i det hele været upaaklagelig. De 2 dødsfald foranledigedes henholdsvis av brudd paa hjerneskallen efter fald utfor en fjeldskrænt, og ved drukning. Med hensyn til poliklinikernes virksomhet m. v. henvises til sundhetskommissionens beretning for 1913.

XIV. Nordre Bergenhus amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommune.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 1ste december 1910.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevakcinatører.
Amtet		18481,51	88 943	28	3	83	64
1. Lærdal		3 625,86	6 581	3	1	9	5
	Lærdal	583,67	1 878	2	1	3	1
	Borgund	577,94	721	-	-	1	1
	Aardal	994,60	1 490	-	-	3	1
	Aurland	1 455,95	2 328	1	-	2	2
	Av Leikanger: Gaardene Frønningen og Tingestad av Fresvik sogn	13,70	164	-	-	-	-

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommune.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe-vaksinatører.
2. Lyster		2 225,15	5 222	4	-	4	4
	Lyster	1 559,87	3 051	3	-	3	3
	Jostedalen	529,20	934	-	-	1	1
	Av Hafslo:						
	Joranger sogn		516	1	-	-	-
	Fet —		415	-	-	-	-
	samt av Solvorn sogn gaarden Ytre Kreken og det tidligere Urnes sogn	136,08					
			306	-	-	-	-
3. Sogndal		887,33	5 466	1	-	3	3
	Sogndal	440,66		1	-	1	1
	Av Hafslo:		3 610			[1] 2	2
	Hafslo sogn		1 431	-	-	-	-
	Solvorn (undt. gaarden Ytre Kroken og det tidligere Urnes sogn)	446,67					
			425	-	-	-	-
4. Vik		1 792,24	8 057	3	-	10	5
	Leikanger (med undtagelse av det, som tilhører Lærdal distrikt)	451,43	2 427	1	-	3	3
	Balestrand	626,15	2 213	1	-	2	2
	Vik	714,66	3 417	1	-	5	-
5. Gulen		885,00	6 408	1	-	9	7
	Gulen	416,64	3 070	1	-	[2] 5	3
	Sulen	213,25	1 807	-	-	3	3
	Brekke	185,59	951	-	-	1	1
	Bø sogn av Hyllestad	69,52	580	-	-	-	-
6. Kirkebø		1 467,57	6 139	3	-	7	5
	Kirkebø	667,00	1 668	1	-	3	1
	Lavik	239,63	1 122	1	-	1	1
	Gaular	560,94	3 349	1	-	3	3
7. Ytre Søndfjord		874,86	8 404	2	-	8	6
	Hyllestad (undtagen Bø sogn)	191,23	1 831	-	-	1	1
	Askvold	178,27	2 839	1	-	4	2
	Fjaler	505,36	3 734	1	-	3	3
8. Indre Søndfjord		[3]	7 469	2	-	6	6
	Aalhus sogn og del av Helgheim sogn av Jølster	?	2 240	-	-	[4] 2	2
	Førde	493,12	2 702	1	-	2	2
	Naustdal	394,80	2 527	1	-	2	2

[1]) Den ene jormor bor i Solvorn, den anden i Veitestranden. [2]) 1 av disse var privat praktiserende. [3]) Flateindholdet av Indre Søndfjord og Gloppen distrikter er tilsammen 2 572,45 km.² Jølster herred er 652,64 km.² stort. [4]) Den ene av jormødrene fungerer tillike som jormor i den til Gloppen lægedistrikt hørende del av Helgheim sogn.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommune.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe-vaksinatører.
9. Kinn		1 160,16	9 801	3	1	11	7
	Florø, ladested	0,72	1 407	2	1	2	4
	Kinn	687,04	4 903	-	-	4	
	Bremanger	347,24	2 393	1	-	4	2
	Vevring	125,16	1 098	-	-	1	1
10. Ytre Nordfjord		549,47	7 715	3	-	4	4
	Selje	242,83	3 277	1	-	2	2
	Nordre Vaagsø	40,08	1 098	-	-	1	1
	Søndre —	39,28	1 475	1	-	-	-
	Rugsund sogn av Daviken	227,28	1 865	1	-	1	1
11. Nordfjordeidet		[1]	4 796	1	-	3	3
	Eid	252,40	3 190	1	-	2	2
	Daviken (undtagen Rugsund sogn)	427,19	1 407	-	-	1	1
	Del av Hornindalen (Heggebygden)	?	199	-	-	-	-
12. Gloppen		[2]	5 968	1	1	3	3
	Rest av Helgheim sogn av Jølster	?	660	-	-	-	-
	Gloppen	673,63	3 346	1	1	2	2
	Breim	358,26	1 962	-	-	1	1
13. Indviken		[1]	6 917	1	-	6	6
	Rest av Hornindalen	?	1 430	-	-	1	1
	Indviken	502,31	2 970	1	-	2	2
	Stryn	889,20	2 517	-	-	3	3

[1]) Flateindholdet av Nordfjordeidet og Indviken distrikter er tilsammen 2 441,42 km.² Hornindalen herred er 370,32 km.² stort. [2]) Flateindholdet av Indre Søndfjord og Gloppen distrikter er tilsammen 2 572,45 km.² Jølster herred er 652,64 km.² stort.

Sundhetstilstanden opgives at ha været i det hele god. Av epidemiske sygdomstilfælde er ialt meldt 4 209, hvorav 177 hadde dødelig utgang; aaret forut var de tilsvarende tal 3 829 og 193.

Dødeligheten var 14,2 pro mille av den opgivne tilstedeværende middelfolkemængde. Se tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 148 og 149. Jfr. forøvrig sidste tabel i den almindelige beretning.

Tyfoidfeber. Fra Vik meddeles, at en mand fik sygdommen ved under en forceret sauejagt i fjeldene at drikke stillestaaende og ildelugtende vand fra pyttene. (Thesen). — Paa Skadal i Fjaler (Ytre Søndfjord) indtraf i slutten av aaret et alvorlig tilfælde hos en, som hadde arbeidet der i ca. 3 uker med tresking. Manden paa gaarden er den i medicinalberetningen for 1912, side 161,

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August	September.	Oktober.	November.	December.	1 Lærdal.		2 Lyster.	
	tilfælde.	dødsfald.														Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	16	1	16	1	-	-	3	-	3	2	-	1	-	-	6	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	3	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
Akut poliomyelit	8	2	8	-	1	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	64	-	64	2	6	2	10	5	5	-	1	16	7	4	6	-	-	-	-
Meslinger	518	3	518	163	59	38	79	84	54	33	5	1	-	1	1	-	-	-	-
Difteri (croup)	184	33	184	29	15	2	10	14	15	15	8	26	18	9	23	21	5	8	3
Blodgang	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	7	1	7	1	-	-	3	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	17	3	15	3	-	2	-	1	-	1	-	2	2	3	1	-	-	-	-
Rosen	57	-	57	3	6	9	3	7	3	5	7	5	4	3	2	1	-	-	-
Røde hunde	26	-	26	2	1	13	4	3	2	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Vandkopper	33	-	33	2	3	1	2	1	1	-	8	6	5	3	1	-	-	-	-
Kusma	83	-	83	2	6	1	7	16	18	12	4	2	1	7	7	4	-	-	-
Kikhoste	178	4	178	-	-	-	-	2	-	4	3	20	67	50	32	-	-	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	1435	24	1435	176	212	225	136	95	105	86	75	56	81	82	106	47	3	40	1
Influensa	391	3	391	124	95	43	15	18	10	16	10	9	14	17	20	46	-	10	-
Lungebetændelse	459	79	459	79	85	43	49	37	40	15	12	16	28	24	31	10	5	20	4
Pleurit	185	2	185	18	19	17	17	14	12	10	11	10	22	17	18	12	1	10	-
Gigtfeber	118	4	118	13	10	19	13	12	11	5	6	4	3	12	10	3	-	6	-
Akut diarré (kolerine)	426	16	425	12	32	38	26	39	22	57	43	36	38	51	31	14	4	18	1
Tilsammen	4209	177	4205	630	550	453	377	349	301	263	194	218	290	284	296	159	18	112	9

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).

	Fordeling paa lægedistrikterne:																					
	3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13	
	Sogndal.		Vik.		Gulen.		Kirkebø.		Ytre Søndfjord.		Indre Søndfjord.		Kinn.		Ytre Nordfjord.		Nordfjordeidet.		Gloppen.		Indviken.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	-	-	1	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	5	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	2	1	1	-	2	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	-	-	1	-	-	-	1	-	4	-	39	-	14	-	-	-	5	-	-	-	-	-
Meslinger	-	-	-	-	19	2	19	-	389	1	19	-	51	-	5	-	1	-	2	-	13	-
Difteri (croup)	40	3	5	2	17	4	6	1	1	-	9	2	17	1	11	1	12	2	6	2	31	7
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	1	1	-	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	-	-	2	-	2	-	-	-	2	2	8	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	4	-	8	-	1	-	-	-	3	-	3	-	7	-	14	-	1	-	2	-	13	-
Røde hunde	15	-	8	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	-	-	1	-	1	-	1	-	5	-	-	-	18	-	5	-	-	-	2	-	utbredt	
Kusma	1	-	5	-	3	-	5	-	2	-	10	-	16	-	4	-	28	-	1	-	4	-
Kikhoste	40	1	1	-	65	3	-	-	63	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	75	2	119	2	100	1	45	2	135	3	34	4	241	4	338	1	89	-	77	-	95	1
Influensa	27	-	34	-	13	1	10	-	46	1	38	-	108	1	32	-	-	-	-	-	27	-
Lungebetændelse	42	6	35	9	30	6	24	8	29	5	42	12	77	6	53	5	26	6	37	7	34	-
Pleurit	5	-	17	-	8	1	12	-	8	-	1	-	53	-	31	-	6	-	6	-	16	-
Gigtfeber	6	-	17	-	5	-	2	2	10	1	15	-	11	-	25	1	1	-	5	-	12	-
Akut diarré (kolerine)	14	-	37	-	12	-	12	1	41	3	8	-	61	1	111	2	23	2	27	-	48	2
Tilsammen	269	12	296	14	277	18	141	14	746	19	226	19	679	13	647	10	194	12	165	9	298	10

omtalte bacillebærer; han melker selv sine kjør; i prøver av denne mands fæces, som atter blev sendt til det hygieniske institut, paavistes tyfusbaciller. (Grimsgaard). — I Selje (Ytre Nordfjord) optraadte sygdommen i Sørpollen og paa Solheim; fra sidstnævnte gaard blev 4 andre smittet. (Strand). — Ogsaa i Indviken var der nogen tilfælde; man er der for litet nøie med sine brønder og vandindtak. (Brodtkorb).

Akut poliomyelit. I Mundal (Balestrand, Vik distrikt) fik en voksen mand sygdommen og døde; i Tjugum hadde en liten pike faat en facialislammelse, som igjen svandt helt. — Paa Mjømen i Gulen blev en liten gut angrepet. — Paa Berge i Fjaler (Ytre Søndfjord) og paa Furset i Askvold indtraf et dødelig endende tilfælde. I dette herred fik omtrent samtidig (i september) en liten pike paa Søreide en forbigaaende lammelse av en fot; lægen fik ingen besked herom før flere maaneder senere; der indtraf ingen andre tilfælde deromkring, skjønt der var holdt skole i samme hus hele høsten utover. (E. Münster).

Av **skarlagensfeber** sees de fleste tilfælde meldt fra Indre Søndfjord; sygdommen optraadte der i enkelte gaardklynger. (W. Münster).

Difteri. I Hafslo (Sogndal distrikt) var sygdommen en fortsættelse av epidemien i 1912. I slutten av aaret var der ogsaa en mindre epidemi i Sogndalsdalen. Begge steder holdtes skolerne lukket nogen uker; man trodde ikke, sygdommen var farlig; der maatte nogen dødsfald til, før man kom til andre resultater. (Schøyen).

Kusma optraadte i Nordfjordeidet epidemisk blandt de under eksersisen paa strandstedet indkvarterte soldater; epididymit var en hyppig komplikation. Senere blev flere elever paa middelskolen og amtsskolen angrepet. (Dietrichson).

Av **skabb** er fra 3 lægedistrikter opgit tilsammen behandlet 21 tilfælde.

Fra Kirkebø distrikt er meldt 5 tilfælde av **icterus catarrhalis** hos barn i slutten av aaret.

Mycosis tonsurans synes at ha forekommet mindre hyppig dette aar i Balestrand herred av Vik distrikt. (Andreassen).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:							
		2	4	7	9	10	11	12	13
		Lyster.	Vik.	Ytre Søndfjord.	Kinn.	Ytre Nordfjord.	Nordfjordeidet.	Gloppen.	Indviken.
Veneriske saar	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Syfilis, erhvervet	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Gonorré, uretrit	20	2	1	1	10	2	1	1	2

Tuberkulose. Til oplysning om de i aarets løp meldte og av protokollerne utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme inden amtets lægedistrikter henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaarsakslister for det hele amt 14,1 pct. av samtlige kjendte, ved sygdom foraarsakede dødsfald og 17,0 pct. av dødsfald

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Lærdal	87	12	18	69
Lyster	57	9	9	48
Sogndal	72	19	12	60
Vik	76	12	14	62
Gulen	99	13	18	81
Kirkebø	82	8	14	68
Ytre Søndfjord	133	16	19	114
Indre —	91	7	19	72
Kinn	91	12	13	78
Florø ladested	9	2	2	7
Bygder	82	10	11	71
Ytre Nordfjord	70	14	10	60
Nordfjordeidet	61	7	12	49
Gloppen	40	8	9	31
Indviken	89	11	10	79
Nordre Bergenhus amt	1048	148	177	871
Derav i by	9	2	2	7
— - bygder	1039	146	175	864

av ikke epidemiske sygdomme. For Florø ladested var forholdet henholdsvis 22,2 pct. og 28,6 pct. og for bygderne 14,1 pct. og 16,9 pct. Se forøvrig ovenstaaende tabel. — Fra Aurland (Lærdal distrikt) skrives: Renligheten i butikker og forsamlingslokaler er i det store og hele bedre end tidligere. Spyttingen er avtat noget, men for at der skal bli nogen fremgang, som moner, bør ungdomslagene ta saken op; det er ikke nok, at lægen av og til holder foredrag om emnet. (A. Mathiesen.) — Fra Sogndal anføres, at sygdommen synes at øke noget, og fra Gulen, at den endnu ikke er i nævneværdig avtagen; en hel del av de nye tilfælde forekommer i hjem, hvor sygdommen tidligere har optraadt hos forældre eller søskende. Befolkningen har fuld forstaaelse av sygdommens natur og utbredelsesmaate, og stræver i de angrepne hjem bedst mulig med at være renlige og forsigtige, men boligforholdene er mangesteds noksaa uheldige. Det nye pleiehjem, som skal opføres i Lavik i en nær fremtid, trænges saart. Gulen tuberkuloseforening, tilsluttet N. K. S., hjælper paa forskjellig vis de syke, som trænger hjælp. (J. F. Nielsen).

Spedalskhet. I Gulen døde 2 ca. 80 aar gamle syke. — I Indre Søndfjord opdagedes sygdommen tilfældigvis hos 2 voksne brødre, i hvis familie der længere tilbake i tiden har forekommet flere tilfælde. Brødrene blev indlagt paa pleiestiftelse, og hus og klær desinficeret. (W. Münster). — I Gloppen døde en 67 aar gammel mand, som hadde hat sygdommen i ca 20 aar; han var distriktets eneste gjenlevende spedalske. (Løken).

Som en vigtig aarsak til de alt overveiende tilfælde av **kardialgi** og **anæmi** anføres fra Balestrand (Vik distrikt) den utbredte skik at gi faa

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tang-forløsning.			Vending.				Uttrækning ved bækken-endeleie.	Perforation.		Efterbyrds-operation.
	Mødre.	Barn.		Mødre.		Barn.		Barn.	Mødre.		Mødre.
	Lev.	L.	Df.	L.	D.	L.	Df.	Lev.	L.	D.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde rier	41	[1])35	7	-	-	-	-	-	1	-	-
Trangt bækken	2	1	1	-	-	-	-	-	-	[5]) 1	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	[2]) 1	-	-	1	1	-	-	
Ueftergivelige fødselsdele.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
Fare for moren (vit. org. cordis).....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	4	[3])1	[4])3	2	-	-	-	-
Fare for fosteret	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdt morkake .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Tilsammen	46	39	8	5	1	3	3	1	1	1	3
		47		6		6			2		

[1]) Heriblandt et tvillingpar. [2]) Tvillingfødende. [3]) Kollaps (emboli?) [4]) Et av disse blev efter foretat vending paa hodet forløst ved tang. [5]) Dødsaarsak: emboli (phlegm. alb. dol.).

maaneder gamle pattebarn almindelig kost; senere under opveksten har saa barnene, hvis der er et landhandleri i nærheten, rik anledning til at fortsætte med at bringe fordøielsen i uorden og faa tænderne ødelagt. (Andreassen).

Av **ormebit** døde paa Vaage i Askvold et 15 maaneder gammelt barn.

Der har i dette aar været flere dødsfald av **kræft** i Indviken end av tuberkulose. Den hyppigste form er mavekræft. Sygdommen forløper som oftest nogenlunde smertefrit til henimot slutten. (Brodtkorb).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning.

Av **obstetriciske operationer**, utført av læger, er opgit ialt 59, derav i Lærdal distrikt 4, i Lyster 9, i Sogndal 1, i Vik 7, i Gulen 5, i Kirkebø 2, i Ytre Søndfjord 5, i Indre Søndfjord 3, i Kinn 12, i Ytre Nordfjord 2, i Nordfjordeidet 4 og i Indviken 5. Om indikationer og utfald henvises til ovenstaaende tabel.

Om **jormorhjælpen** henvises til den almindelige beretning.

Ifølge tabellen paa næste side over **fødte** og **døde** var overskuddet av fødte 696 og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 64,6.

Paa barselseng døde efter presternes opgaver 5 kvinder. Lægerne har opgit dødsaarsaken for 7 kvinder saaledes: barselfeber 1, barselkrampe 3, emboli 3.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.	ved mord og drap.
Lærdal	122	2	93	6	2	1	1	1	-
Lyster	105	2	69	4	1	-	-	-	-
Sogndal	122	4	91	12	-	1	-	-	-
Vik	138	7	91	2	-	-	5	-	-
Gulen	163	2	119	8	1	-	10	-	-
Kirkebø	149	2	87	6	3	-	1	-	-
Ytre Søndfjord	178	6	148	12	1	-	4	-	1
Indre —	163	4	97	7	1	-	2	-	-
Kinn	263	5	132	10	1	-	7	-	-
Florø ladested	44	-	12	2	-	-	-	-	-
Bygder	219	5	120	8	1	-	7	-	-
Ytre Nordfjord	196	6	93	8	2	-	8	-	-
Nordfjordeidet	97	2	78	3	2	1	-	-	-
Gloppen	129	1	73	10	2	-	-	-	-
Indviken	139	5	97	6	-	2	-	-	-
Nordre Bergenhus amt	1964	48	1268	94	16	5	38	1	1
Derav i by	44	-	12	2	-	-	-	-	-
— - bygder	1920	48	1256	92	16	5	38	1	1

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsak.	Antal dødsfald.	Derav i	
		by.	bygder.
Alderdomssvakhet	298	-	298
Lungetuberkulose	148	2	146
Kræft (cancer og sarkom)	82	-	82
Lungebetændelse	79	1	78
Hjerneslag	47	1	46
Tuberkulose utenfor lungerne og miliær tuberkulose	46	-	46
Difteri (croup)	33	-	33
Klappefeil og hjertemuskelsygdomme	27	1	26
Hjertelammelse	27	1	26
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	24	1	23

Veirliget. Sommeren var meget tør. Eplehøsten blev mislykket; derimot slog pærehøsten godt til; bær var der ogsaa meget av. (Andreassen).

Levemaate og hygieniske forhold. I Vik er levemaaten enkel og ensformig. Haandteringerne omfatter for de flestes vedkommende dyrkning av en mere eller mindre grund jord i bakke eller skrænt, hvor korn og høi avles tillikemed frugt og poteter, hvorav der aarligaars eksporteres betydelige mængder. Griseavlen har i aarrækker været omfattet med stor interesse; salg av griseunger indbringer mange tusen kroner. Befolkningen har i det hele gode anlæg og interesse for handelsvirksomhet paa forskjellige omraader, og her hersker rundt om i bygderne jevn velstand, selv om det daglige livs ytringsformer som regel er yderst beskedne. Boligerne har jevnlig ikke saa daarlig plan, men de fleste værelser staar ubenyttet for det meste, uten indsat ovn, og kun i et værelse sættes kokeovn, som tjener baade til opvarmning og matens tilberedelse. Dette ene værelse tjener vinteren igjennem til opholdssted baade for friske og syke. Renlighet og luftforhold blir derefter. Fødemidlerne bestaar til daglig mest i tungt ovnsbrød, tildels flabrød med margarin og kaffe til, samt grynmelsgrøt og sur melk, endvidere salt sild eller fisk og poteter. Til søndag middag anvendes mange steds salt faare- eller svinekjøt (flesk) med suppe og poteter. Ferske fødemidler brukes litet, og folk her føler sjelden trang til fersk mat; sættes de paa diæt, varer det ikke længe, før de blir «saltsvoltne». Nydelsesmidler er næsten bare kaffe og tobak, men av disse anvendes der desto mere — saa meget, at man vel nok kan tale om misbruk. (Thesen). — I Balestrand har turisttrafiken stor betydning for de økonomiske forhold, og folk er gjennemgaaende meget forsigtig med sine penger; av og til brukes de til opdyrkning av nyland, men allerhelst sættes de i banken. (Andreassen).

Fra Gulen anføres, at kampen mot tuberkulosen aapner øinene hos nogen hver for nødvendigheten av gode hygieniske forhold i hjemmene. (J. F. Nielsen).

Kirkebø herred fik dette aar nye mere utførlige sundhetsvedtægter, som tildels var paakrævet, ved at der paa et enkelt sted (Vadheim) blev en tættere bebyggelse. Der er allerede noget knapt om husrum der, og dette vilde bli end mere følelig ved en utvidelse av fabrikken, som er paatænkt. Der er dog en mulighet for, at fabrikken paa sit omraade opfører velindrettede arbeiderboliger. I Kirkebø herred forsynes husene med god grundmur, hvad der ikke altid er tilfældet i Gaular; der kan man se hus, som kun hviler paa en liten mur i hjørnerne. Derved blir husene selvsagt meget gulvkolde. Der stables vistnok ved og stav (til tøndearbeidet) under, men denne opstabling hjælper ikke stort. Skysstrafikken, som har beskjæftiget ikke saa faa om sommeren, synes nu at skulle ledes over i et nyt spor, idet automobiler har begyndt at faa indpas. Dette kan kun være av det gode, idet man mere kan ofre sig for gaardenes drift. Thi mens kraftige yngre mænd drev skyss, maatte ældre folk og husets kvinder arbeide under høitryk i onnetider; dette gik ut over saavel gaardene som folkenes helse. Fra Gaular reiser ikke saa faa til Bergen for at søke arbeide der. Der er nogen — men ikke stor — utvandring til Amerika. Derfra sendes penger hjem, eller naar vedkommende efter nogen aars forløp vender tilbake med opsparte penger, kan der tages tappert fat paa opdyrkning hjemme. Ved den gode arbeidsfortjeneste ved fabrikken i Vadheim har arbeiderne der ganske rummelige levekaar. Men arbeidshjælpen blir dyr for andre, da fabrikken drar avsted med de yngre kræfter. Ogsaa haandverksarbeide er det vanskelig at faa utført, da ogsaa haandverkere søker fabrikarbeidet. (Bergh).

I Indre Søndfjord er der paa grund av utskiftinger fremdeles livlig bygging av vaanings- og uthus. — Sansen for renlighet er i fremgang. —

Havestel og dyrking av kjøkkenvekster tar opsving. — Den sig utviklende automobiltrafik er til velsignet avbræk for skysstrafikken, da denne førte med sig ulyst til anden virksomhet, navnlig til arbeide hjemme paa gaarden. (W. Münster).

Fra Bremanger (Kinn distrikt) skrives: Hovednæringsveien er fiske. Dette ga et meget godt utbytte. Fiskeribedriften er de sidste aar omlagt, saaledes at neppe nogen utenfor notfiskerne lægger an paa sildefiske. Grunden hertil er først og fremst de daarlige priser, som opnaaes for vaarsilden — tildels er den usælgelig, og dernæst har torskefisket de sidste aar git stadig bedre utbytte, saa at dette fiske selv med den langt kostbarere utrustning lønner sig bedre. De gamle seilbaater forlates mer og mer, og der vil neppe gaa mere end et aar eller to, før fisket udelukkende drives fra motorbaater, og da mest helt dækkede. (Eriksen).

I Nordfjordeidet bedres levemaaten, eftersom indtægterne stiger. Der var stor eksport av bær, især blaabær; med hvert eneste dampskib avsendtes der i sommermaanederne indtil for flere tusen kroner i blaabær; voksne mænd og kvinder finder bærplukking at være det mest indbringende arbeide om sommeren; om vinteren arbeides der kurver til sommerens bæreksport. Inspektion av skolelokalene har vist gode resultater. Da man begyndte at foreta slike inspektionsreiser, viste det sig, at reglerne om renhold mange steder ikke blev overholdt; som regel fik man den besked av lærerne, at gulv, pulter og vinduer blot blev vasket én gang ukentlig, mens der de andre dage blot blev foretat feiing; ved senere besøk viste det sig, at de givne paalæg var blit tat ad notam. Engang blev en skole inspiceret, mens der holdtes undervisning; læreren bemerket, at det var i et uheldig øieblik inspektionen blev gjort, da der hadde været fest i lokalet den foregaaende dag, uten at det var blit rengjort efterpaa; og der trængtes heller ikke noget skarpt blik for at sande lærerens utsagn. «Nei, det som maa til her, er en effektiv kontrol», som en lærer nylig meget rigtig sa i sit foredrag om renholdet paa skolerne ved tuberkuloseforeningens aarsmøte i Trondhjem. (Dietrichson).

Utdrag av distriktslæge Brodtkorbs beretning for Indviken er indtat side 242.

Sykehus. I Lærdal er der et litet kommunalt sykehus. Amtets pleiehjem for tuberkuløse er flyttet til et heldigere beliggende sted. I Lyster ligger sanatoriet av samme navn for tuberkuløse. I Florø, Kinn distrikt, har vaarsildavgiftsfondet et sykehus, som er aapent under vaarsildfisket. Paa Kalvaag i Bremanger har fondet ogsaa et litet sykehus, som holdes aapent under fisket i februar og mars.

Syke- og fattigpleie. I Vik begyndte i aarets løp en paa sykehus utdannet sykepleierske sin virksomhet. (Thesen).

Badeindretninger. I Vadheim, Kirkebø distrikt, er der en dusjindretning for arbeiderne ved den derværende fabrik. I Indre Søndfjord er et badehus under opførelse. Ved sykehuset i Florø er der et karbad, som staar aapent for publikum. Ved elektricitetsverket i Moldøen, Ytre Nordfjord distrikt, er der indrettet et karbad tilgjængelig for publikum.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om tallet paa møter i helseraad og paa vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Nordre Bergenhus amt	45	1 683
Lærdal	[1]) 9	96
Lyster	[2]) 2	69
Sogndal	[3]) 2	117
Vik	[4]) 5	122
Gulen	ingen	111
Kirkebø	[5]) 3	127
Ytre Søndfjord	[6]) 5	172
Indre —	[7]) 4	174
Kinn	[8]) 3	157
Ytre Nordfjord	[9]) 3	151
Nordfjordeidet	1	80
Gloppen	[10]) 2	111
Indviken	[11]) 6	196

[1]) Lærdal 3, Aardal 5, Aurland 1. [2]) Jostedalen. [3]) Sogndal 1, Hafslo 1. [4]) Vik 1, Leikanger 3, Balestrand 1. [5]) Kirkebø 2, Gaular 1. [6]) Fjaler 1, Hyllestad 3, Askvold 1. [7]) Førde 1, Naustdal 1, Jølster 2. [8]) Florø 2, Vevring 1. [9]) Selje 1, Søndre Vaagsø 2. [10]) Gloppen 1, Breim 1. [11]) Stryn 2, Hornindalen 2, Indviken 2.

XV. Romsdals amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe-vakcinatører.
Amtet		14990,14	143 102	39	14	113	80
1. Vestre Søndmør		918,51	13 696	2	-	10	10
	Vannelven	305,55	2 869	-	-	2	2
	Herø	132,85	3 832	-	-	3	3
	Sande	70,88	2 196	1	-	2	2
	Rovde	102,59	635	-	-	-	-
	Ulstein	196,42	3 498	1	-	2	2
	Vartdalstranden	110,22	666	-	-	1	1
2. Indre Søndmør		1 241,27	9 654	2	1	8	6
	Ørsten	241,57	2 741	1	-	2	1
	Volden	520,59	5 032	1	1	4	3
	Hjørundfjord	479,11	1 881	-	-	2	2

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe-vakcinatører.
3. Østre Søndmør		2 040,94	6 432	1	-	7	7
	Stordalen	259,28	918	-	-	1	1
	Stranden	267,67	1 494	1	-	1	1
	Norddalen	947,67	2 363	-	-	3	3
	Sunnelven	566,32	1 657	-	-	2	2
4. Ørskog		723,33	7 135	1	-	6	5
	Ørskog	200,85	1 799	1	-	1	1
	Søkkelven	261,05	2 353	-	-	3	2
	Skodje	124,51	1 498	-	-	1	1
	Vatne	136,92	1 485	-	-	1	1
5. Nordre Søndmør		314,82	26 000	8	5	17	8
	Aalesund, kjøbstad	2,14	14 785	8	5	8	-
	Haram	90,32	2 638	-	-	2	2
	Roald	20,06	926	-	-	1	1
	Borgund	181,41	6 043	-	-	5	4
	Giske	20,89	1 608	-	-	1	1
6. Ytre Romsdal		1 165,15	19 004	8	2	18	13
	Molde, kjøbstad	0,38	2 300	5	2	3	-
	Bolsø	271,45	3 679	1	-	4	3
	Bud	152,90	3 066	1	-	2	2
	Akerø	152,46	2 439	-	-	2	2
	Frænen	220,32	2 910	-	-	3	3
	Sandø	16,04	956	-	-	1	1
	Sylte	193,29	1 167	-	-	[1] 1	1
	Vestnes	158,31	2 487	1	-	2	1
7. Indre Romsdal		2 525,46	9 984	4	-	7	7
	Hen	245,54	1 157	-	-	-	2
	Grytten	798,94	1 690	1	-	2	
	Eid	36,12	568	2	-	1	1
	Vold	260,81	931	-	-		
	Veø	247,14	2 409	-	-	1	1
	Nesset	178,68	1 630	1	-	1	1
	Eresfjord og Vistdalen	758,23	1 599	-	-	2	2
8. Søndre Nordmør		817,52	28 151	6	4	19	9
	Kristiansund, kjøbstad	8,80	15 891	5	4	7	-
	Kvernes	33,45	687	1	-	1	1
	Bremsnes	119,71	3 534	-	-	1	1
	Kornstad	66,24	1 591	-	-	1	1
	Eide	141,11	1 567	-	-	1	1
	Frei	51,49	988	-	-	2	1
	Grip	0,48	162	-	-	2	1
	Øre	232,28	1 818	-	-	1	1
	Strømsneset	118,57	1 147	-	-	2	1
	Gjemnes	45,39	766	-	-	1	1

[1]) Er tillike vakcinatrice i Vaagstranden sogn av Veø herred.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe-vaccinatører.
9. Sundalen		1 951,22	5 078	2	1	7	7
	Sundalen	1 229,84	1 524	1	-	2	2
	Øksendalen	225,67	539	-	-	1	1
	Ulvundeidet	182,39	392	-	-	1	1
	Tingvold	313,32	2 623	1	-	3	3
10. Surendalen		2 065,16	7 999	2	1	5	4
	Stangvik	510,98	2 165	1	-	2	2
	Aasgaard	64,22	689	-	-	1	1
	Surendalen	870,52	2 741	1	1	1	-
	Rindalen	608,07	2 292	-	-	1	1
	Heggemstranden og Staknes bygdelag av Halse herred	11,37	112	-	-	-	-
11. Nordre Nordmør		1 226,76	9 969	3	-	9	6
	Edø	273,92	3 277	1	-	3	3
	Tustereu	167,31	1 431	-	-	1	1
	Aure	504,46	3 034	1	-	2	-
	Valsøfjorden	156,33	1 018	-	-	2	1
	Halse (undt. Heggemstranden og Staknes bygdelag)	124,74	1 209	1	-	1	1

Sundhetstilstanden var i det hele tat nogenlunde god i de fleste lægedistrikter; kun fra Søndre Nordmør og Surendalen betegnes den som mindre tilfredsstillende. Av de epidemiske sygdomme hadde fornemmelig de akute katarrer i aandedrætsorganerne almindelig utbredning inden amtet, i mindre grad akut diarré, influensa, kikhoste og meslinger; de 3 sidste sygdomme var hyppigere i byerne end i landdistrikterne. Ialt er anmeldt 9 171 epidemiske sygdomstilfælde med 236 dødsfald, mot henholdsvis 7 659 og 259 i aaret forut.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde 1 991 eller 13,7 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (145 531). I 1912 var dødeligheten 13,8 pro mille.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 160 og 161, sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidfeber** anmeldtes ialt 33 tilfælde eller mindre end halvparten av antallet i det foregaaende aar (74) med 6 dødsfald (i 1912 7). — I Søvde sogn av Vestre Søndmør distrikt døde en ung pike med bakteriologisk diagnose: paratyfus, smittekilden var ukjendt; ingen flere tilfælde viste sig. (Dørge). I Liabygden av Stranden herred, Østre Søndmør distrikt, optraadte ogsaa et enkelt tilfælde; sygdommen spredte sig ikke videre, her var der heller ikke noget holdepunkt for dens opstaaen. (M. Alm). De fleste angrepne var i Ytre Romsdal distrikt; derav 7 i Sandø, 3 i Bud og 5 i Vestnes herreder. Av disse 15 tilfælde forekom de 11 i januar og februar, derav 7 i et hus paa gaarden Røsok i Sandø

herred; alle disse patienter blev indlagt i sykehus. Den først angrepne, en tjenestepike, blev syk straks efter hjemkomsten fra Søndmør, hvorfra hun antages at ha bragt smitten med. Tilfældene i Bud og Vestnes var spredte og hadde et forholdsvis let forløp. Smittekilden blev uopklaret undtagen for to syke paa gaarden Leirvaag i Vestnes, hvor sygdommen var forekommet i december 1912. I Søndre Nordmør landdistrikt iagttoges 4 tilfælde av paratyfus i samme familie, alle halvvoksne barn, smittekilden var ukjendt. (L. Selmer). Fra Kristiansund by opføres 5 angrepne med 1 dødsfald.

Cerebrospinalmeningit. Fra Surendalen distrikt opgives et guttebarn som død av denne sygdom. Diagnosen var dog usikker; barnet var bevisstløst ved distriktslægens besøk og døde samme dag. (O. Bugge).

Akut poliomyelit. Paa dødsaarsakslisterne for Vestre Søndmør og Indre Søndmør distrikter opføres henholdsvis 2 og 1 personer, derav 2 barn og 1 voksen, som alle døde av denne sygdom, desuten opgives 1 barn paa sykelisten for juli maaned fra Aalesund by, tilsammen 4 tilfælde med 3 dødsfald.

Av **skarlagensfeber** anmeldtes omtrent samme antal angrepne som aaret forut. Inden enkelte herreder forekom nok mindre epidemier, en mere utbredt omtales alene fra Rindalen i Surendalen distrikt i aarets første halvdel; der var ikke mange gaarder, som undgik sygdommen, men forløpet var meget mildt. Fra Rindalen bragtes smitte til Aasgaard og Surendalen herreder, til Stangvik antagelig fra Tingvold i Sundalen. (O. Bugge).

Av **meslinger** anmeldtes betydelig flere tilfælde end aaret forut, men av de ialt opførte 552 angrepne forekom halvparten i amtets byer, særlig i Aalesund og Kristiansund. I Ulstein herred av Vestre Søndmør distrikt døde en 13 aar gammel gut, som hadde et sterkt blaafarvet, universelt utslet. (Dørge). I Ytre Romsdal distrikt var sygdommen ofte efterfulgt av alvorlige bronkiter og bronko-pneumonier. (H. Parelius). I Surendalen hersket en større epidemi i Stangvik og Rindalen herreder. (O. Bugge).

Av **difteri** (croup) har der ikke været anmeldt saa faa tilfælde som iaar siden 1906. I amtets 3 byer behandledes tilsammen 38 angrepne med 1 dødsfald, de øvrige i landdistriktet med 11 dødsfald; 6 av disse sidste opføres fra Nordre Søndmør distrikt.

Kikhoste viser et øket antal angrepne sammenlignet med de to nærmest foregaaende aar, det overveiende antal skriver sig fra byerne Kristiansund og Aalesund.

Akute katarrer i aandedrætsorganerne og pleurit viser dette aar et usedvanlig stort antal anmeldte angrepne.

Lungebetændelse omtales som hyppig i Søndre Nordmør distrikt, hvor sygdommen tildels hadde ondartet karakter og optraadte epidemisk i enkelte grænder eller gaarder. I april døde i Batnfjorden en 19 aar gammel pike, hvor diagnosen var noget tvilsom med tanke paa en mulig poliomyelit. Der var feber, plagsom hoste, smerter i lemmerne, men ved undersøkelsen paa sygdommens 4de dag var der yderst svake symptomer fra lungerne. I 7de døgn blev hun pludselig daarligere og døde samme dag, formentlig av hjertelammelse. For sikkerhets skyld blev der foretat desinfektion. Dødsfaldet er opført under lungebetændelse. (L. Selmer).

Akut diarré (kolerine). I aarets 2den halvdel var der en utbredt epidemi av kolerine i Indre Søndmør distrikt; den begyndte i juli og naadde sit høidepunkt i november. Den viste sig først hos barn, som hadde spist kart av bærbusker

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfeber	33	6	30	11	5	-	2	1	5	-	-	-	1	1	4
Cerebrospinalmeninget (epid.)	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Akut poliomyelit	4	3	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	217	3	217	43	29	40	27	7	8	4	11	14	6	17	11
Meslinger	552	5	552	36	71	28	70	58	60	34	3	15	33	72	72
Difteri (croup)	74	12	72	11	9	11	8	-	7	3	1	1	6	4	11
Blodgang	13	1	13	3	2	-	3	3	-	2	-	-	-	-	-
Barselfeber	7	1	7	-	-	1	2	-	-	1	-	1	-	1	1
Pyæmi, septhæmi	29	10	27	3	4	3	3	1	2	3	-	1	2	2	3
Pemfigus (hos nyfødte)	6	1	6	-	-	-	-	2	2	-	-	-	2	-	-
Rosen	155	2	155	12	10	18	13	18	17	16	8	9	11	15	8
Røde hunde	49	-	49	5	23	7	3	5	-	-	-	-	1	2	3
Vandkopper	82	-	82	27	11	7	12	1	4	-	-	5	3	6	6
Kusma	42	-	42	7	7	2	-	3	3	1	7	4	6	-	2
Kikhoste	429	17	429	35	41	46	33	30	16	52	29	15	34	46	52
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	3924	41	3898	538	510	340	373	334	297	214	176	207	234	335	340
Influensa	1068	2	1068	220	244	141	82	34	42	33	20	28	40	76	108
Lungebetændelse	563	93	563	89	67	51	66	52	39	31	18	21	38	42	49
Pleurit	627	6	627	66	75	60	60	53	40	53	58	48	44	34	36
Gigtfeber	208	3	208	32	21	21	21	12	23	16	10	15	17	7	13
Akut diarré (kolerine)	1088	29	1088	73	87	74	42	45	69	99	84	110	86	199	120
Tilsammen	9171	236	9135	1211	1216	850	820	659	634	563	425	495	564	859	839

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).

	Fordeling paa lægedistrikterne:																					
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Vestre Søndmør.		Indre Søndmør.		Østre Søndmør.		Ørskog.		Nordre Søndmør.		Ytre Romsdal.		Indre Romsdal.		Søndre Nordmør.		Sundalen.		Surendalen.		Nordre Nordmør.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	1	1	2	-	1	-	-	-	4	3	15	-	1	1	9	1	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmening. (epid.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Akut poliomyelit	2	2	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	18	1	11	-	19	-	-	-	60	-	19	-	3	-	15	-	17	-	50	2	5	-
Meslinger	36	2	8	-	2	-	-	-	209	-	88	1	5	-	155	2	3	-	35	-	11	-
Difteri (croup)	4	1	-	-	-	-	9	2	21	7	11	1	-	-	26	1	3	-	-	-	-	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	1	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	-	-	-	-	1	1	-	-	4	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	3	1	2	1	-	-	1	1	16	2	1	1	-	-	5	3	1	1	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-
Rosen	8	-	7	-	2	-	1	-	55	-	17	1	6	-	45	1	3	-	2	-	9	-
Røde hunde	2	-	22	-	-	-	-	-	19	-	5	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	-	-	14	-	-	-	-	-	24	-	1	-	2	-	32	-	5	-	4	-	-	-
Kusma	14	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	13	-	-	-	-	-	12	-
Kikhoste	5	3	9	-	3	-	-	-	95	4	68	2	-	-	215	6	-	-	-	-	34	2
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	400	-	363	-	81	1	159	1	985	13	692	4	194	3	726	5	93	1	95	8	136	5
Influensa	59	-	57	-	12	-	46	1	366	-	95	-	22	-	328	1	10	-	34	-	39	-
Lungebetændelse	68	8	24	7	38	4	14	2	114	20	79	15	25	7	151	14	13	3	20	6	17	7
Pleurit	110	-	78	1	17	-	24	-	118	1	93	2	27	-	129	2	-	-	12	-	19	-
Gigtfeber	23	-	17	-	12	-	13	1	38	1	27	-	12	1	37	-	6	-	10	-	13	-
Akut diarré (kolerine)	67	-	241	8	10	-	5	-	289	7	57	4	16	-	316	7	2	-	38	-	47	3
Tilsammen	824	19	856	18	198	6	272	8	2421	58	1268	31	313	12	2219	45	157	5	301	17	342	17

i haver, som støtte til landeveien. Da sommeren var meget tør, var karten støvbelagt. Efterhaanden antok kolerinen en epidemisk-dysenterisk karakter baade hos barn og voksne, meget ofte med blodige, vandige uttømmelser. Ialt anmeldtes 241 angrepne med 8 dødsfald. (O. Eng).

Av andre sygdomme omtales fra Ytre Romsdal distrikt en del tilfælde av **angina** i et enkelt hus paa Harøen i februar. Der var utbredt belæg i svælget, og diagnosen difteri syntes utvilsom, saa de fornødne forholdsregler toges. Men gjentagne mikroskopiske undersøkelser kunde ikke paavise difteribaciller. Overalt paa øerne deromkring forekom samtidig halsonder. (H. Parelius).

Mycosis tonsurans var ikke sjelden inden Surendalen distrikt.

Av **fnat** anmeldtes ialt 106 tilfælde, derav 76 i Nordre Nordmør distrikt.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne: 1 Vestre Søndmør.	2 Indre Søndmør.	5 Nordre Søndmør.	6 Ytre Romsdal.	7 Indre Romsdal.	8 Søndre Nordmør.	9 Sundalen.	11 Nordre Nordmør.
Veneriske saar	5	-	-	4	-	1	-	-	-
Syfilis, erhvervet	28	1	-	13	2	-	11	-	1
— medfødt	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Gonorré, uretrit	219	2	3	127	6	5	69	1	6

Tuberkulose. Til oplysning om de i aarets løp anmeldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme inden amtet henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaarsakslister for det hele amt 16,3 pct. av samtlige ved sygdom foraarsakede dødsfald, og 18,7 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 18,9 pct og 22,9 pct. og for bygderne 15,6 pct. og 17,7 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa side 163. — I Vestre Søndmør distrikt er befolkningen opmerksom paa smittefaren og motarbeider spytteuskikken. Renligheten i hjemmene forbedres stadig, men den kropslige renlighet staar meget tilbake. Lugarerne ombord i motorbaatene, som ikke tilfredsstiller nutidens fordringer til puds og vask, og forsamlingslokalerne — ikke mindst de i skolekjelderne —, kan maaske tillægges ikke saa liten betydning for smitteutbredningen. (Dørge). — I Østre Søndmør distrikt hadde omtrent halvparten av de i aaret i tuberkuloseprotokollen nyindførte tuberkuløse erhvervet sygdommen utenfor distriktet, derav flere i Amerika. En del av den mandlige ungdom reiser nemlig i en ganske ung alder fortrinsvis til Alaska og Klondyke, hvorfra nogen faa efter endel aars forløp kommer hjem med en efter forholdene betydelig formue. De fleste er imidlertid ikke saa heldige, idet de, svækket ved savn og strabadser, blir et let bytte for tuberkulosen, hvorpaa de, der paa nogen maate kan skaffe de fornødne midler, skynder sig at reise hjem igjen. (M. Alm). I Ørskog distrikt gaar nødvendigheten av kampen mot sygdommen mer og mer op for befolkningen. I aarets løp blev en større nybygget gaard i Ørskog indkjøpt for Aalesunds tuberkuloseforenings regning; senere er de fleste herreder paa nordre Søndmør gaat med paa delagtighet i driften, og pleiehjemmet tænkes aapnet sommeren 1914. (H. G. Holst). Den sterke, ofte aldeles overdrevne smittefrygt bidrar i

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Vestre Søndmør	133	23	19	114
Indre —	111	18	18	93
Østre —	80	6	6	74
Ørskog	84	10	8	76
Nordre Søndmør	302	39	58	244
Aalesund by	147	23	32	115
Bygder	155	16	26	129
Ytre Romsdal	264	42	31	233
Molde by	35	3	1	34
Bygder	229	39	30	199
Indre Romsdal	161	21	12	149
Søndre Nordmør	335	72	45	290
Kristiansund by	172	41	28	144
Bygder	163	31	17	146
Sundalen	84	18	5	79
Surendalen	133	19	17	116
Nordre Nordmør	133	28	17	116
Romsdals amt	1820	296	236	1584
Derav i byer	354	67	61	293
— - bygder	1466	229	175	1291

Nordre Søndmør distrikt til, at der i de fleste tilfælde, hvor sygdommen har gjort sit indhugg i familien, baade av de syke og omgivelserne gjøres alt for at fremme renlighet i enhver henseende, likesom uskadeliggjørelsen av avsondringerne og desinfektionen vies den største opmerksomhet. Bolignøden og de ugunstige boligforhold i Aalesund vedvarer fremdeles. (Tobiassen). — I Ytre Romsdal distrikt vinder pleiehjemmet paa Vestnes mer og mer tillid og støttes ogsaa ved private bidrag fra forskjellige kanter. Det gaar nu let at faa de syke indlagt, og efterat den første tids hjemlængsel er overvunden, befinder de sig i det hele taget vel der. Distriktslægen har ikke indtryk av nogen utpræget smittefrygt inden distriktet. Der utvises ogsaa nu større forsigtighet med spytning. (H. Parelius). I Nordre Nordmør distrikt er sygdommen mere utbredt i de ytre mot havet liggende dele, Edø og Tusteren. Aarsaken hertil ligger vel dels i de smaa og tildels overfyldte boliger, dels i indrykket av fremmede fiskere, som det nok ofte har hændt har bragt smitten med sig. Smittefrygten er nemlig endnu temmelig sterk, saa en arbeidsdygtig tuberkuløs ikke tør være sig sin sygdom bekjendt ved bruk av spytteglas o. s. v., thi da vilde han bli negtet hus og miste sit arbeide. Hvad tuberkulosen i det hele angaar, er dødeligheten noget mindre end før og sygdommen i nogen tilbakegang undtagen i Valsøfjorden herred, hvor den synes at tilta, hvad der muligens staar i forbindelse med den nye storindustri der. Boligforholdene for arbeiderne har nemlig været meget slette, men begynder nu at bedres, idet nybygning av hus foregaar. (Helsing).

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.		Embryotomi.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mor.	Barn.	Mor.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde rier	60	-	[3] 59	2	-	-	-	4	[6] 4	1	-	-	-	-
Bækkensneverhet	8	-	6	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Barselkrampe	4	[1] 1	4	1	[5] 1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	-	1	1	-	1	-	1	-	-	-	-
Blødning	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil	6	[2] 1	[4] 6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjevt hodeleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrocefalus	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	6	4	2	-	-	-	-	-	1	-
Avtagende fosterlyd	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Uopgit indikation	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Tilsammen	85	2	81	7	8	6	2	5	4	2	1	1	1	5
			88			8			6					

[1]) Dødsaarsak: barselkrampe. [2]) Dødsaarsak: barselfeber. [3]) Derav 1 tvillingfødsel, begge tvillinger forløst (lev.) ved tang. [4]) Derav 2 første tvillinger, om begge anden tvillinger intet anført. [5]) Tillike placenta prævia. [6]) Derav et tvillingpar, begge tvillinger forløst (lev.) ved uttrækning.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	vedulykkelige hændelser.	ved selvmord.
Vestre Søndmør	350	5	164	15	3	-	9	-
Indre —	219	3	121	5	1	-	5	2
Østre —	140	6	85	2	-	2	4	-
Ørskog	151	3	91	6	-	-	1	-
Nordre Søndmør	662	7	303	41	5	1	15	-
Aalesund by	348	4	160	23	1	-	9	-
Bygder	314	3	143	18	4	1	6	-
Ytre Romsdal	478	9	299	34	5	1	4	1
Molde by	49	1	35	2	-	-	-	-
Bygder	429	8	264	32	5	1	4	1
Indre Romsdal	218	4	178	5	2	1	1	-
Søndre Nordmør	662	11	372	46	5	1	12	1
Kristiansund by	385	7	192	33	4	1	11	1
Bygder	277	4	180	13	1	-	1	-
Sundalen	104	3	80	1	-	-	-	-
Surendalen	180	6	150	11	5	-	3	-
Nordre Nordmør	253	6	148	12	-	2	10	-
Romsdals amt	3417	63	1991	178	26	8	64	4
Derav i byer	782	12	387	58	5	1	20	1
— - bygder	2635	51	1604	120	21	7	44	3

Spedalskhet. I Vestre Søndmør distrikt er der fremdeles 2 spedalske kvinder. Den ene av disse har i de senere aar hat et akut utbrudd av sygdommen og tænkes nu indlagt i pleiestiftelse. Hos den anden er sygdommen i ro. (Dørge). I Østre Søndmør blev den sidste spedalske i distriktet overflyttet til pleiestiftelsen i Bergen. (M. Alm). I Ørskog distrikt lever en gammel mand med den glatte form. (H. Holst). I Ytre Romsdal distrikt lever fremdeles endnu den gamle raske og rørige mand med forlængst avløpen sygdom. (H. Parelius).

I Østre Søndmør distrikt er **anæmi** og **fordøielsessygdomme** ikke længer nogen sjeldenhet paa grund av den nye og forfinede levemaate med megen kaffedrik. Misbruken av kaffe sker dog særlig paa strandstederne; oppe i dalene, og paa fjeldgaardene brukes den endnu av mange familier kun til hver høitid. (M. Alm).

Kræft opgives at være meget utbredt inden Surendalen distrikt. (O. Bugge).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning.

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 109 saadanne, derav i Vestre Søndmør distrikt 14, i Indre Søndmør 7, i Østre Søndmør 3, i Ørskog 1, i Nordre Søndmør 14, i Ytre Romsdal 17, i Indre Romsdal 4, i Søndre Nordmør 36,

i Sunddalen 4, i Surendalen 4 og i Nordre Nordmør 5. — Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 164.

Om **jormorhjælpen** se tabellen i den almindelige beretning.

Antallet av **fødte** og **døde** vil sees av tabellen paa side 165.

Der blir et overskudd av 1 426 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 58,3.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 8 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsaarsaken for 5 kvinder saaledes: barselfeber 1, barselkrampe 1, emboli 1, blødning 1 og abort 1.

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	501	39	462
Lungetuberkulose	296	67	229
Kræft (cancer og sarkom)	140	30	110
Hjerneslag	123	30	93
Organisk hjerte- og karsygdom	98	30	68
Lungebetændelse	93	16	77
Tuberkulose utenfor lungerne	61	20	41
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	41	14	27
Medfødt svakhet	39	9	30
Hjertelammelse	33	12	21

Veirliget. Efter de herom foreliggende meddelelser at dømme, synes vinteren at ha været i det hele mild, tildels stormfuld, sommeren i det hele varm, høsten noget regnfuld.

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. En beretning fra Vestre Søndmør distrikt av distriktslæge Dørge er indtat som anhang paa side 245 og flg.; den omhandler væsentlig de forskjellige fiskeribedrifter og ishavsfarten inden distriktet, hvis økonomiske tilstand betegnes som god for tiden. Av nydelsesmidler brukes væsentlig kaffe. Jordbruket gav et middels utbytte. Av fabrikker findes i Sande 2 kalkverk; det ene tilhører Rjukanselskapet og leverer raastof til Odda, det andet leverer foruten raastof til carbidfabrikationen ogsaa kalk. Der er mægtige kalkleier, og verkerne beskjæftiger en hel del arbeidere.

I Østre Søndmør distrikt maa de hygieniske forhold gjennemgaaende betegnes som tilfredsstillende. De nyopbyggede hus indrettes dog ofte med for smaa rum for at spare paa veden. De gamle røkstuer gaar desværre mer og mer av bruk. Luften i disse kjendes altid frisk, selv om renligheten ikke staar saa høit. De har dog den ulempe, at de trænger meget brændsel, hvad der vistnok med tiden vil medføre deres forsvinden. — Hovednæringen bestaar av brød, bakt av sigtet rugmel, ofte med tilsætning av sirup; det er dog ofte daarlig stekt.

Havre anvendes i stigende utstrækning. Melk brukes meget, dog ikke i sætertiden om sommeren, til stor skade for den hjemmeværende befolkning. Renligheten staar ganske høit blandt ungdommen, som gjennemgaaende er intelligent og oplyst. Ædruelighet og sedelighet staar meget høit. (M. Alm).

I Nordre Søndmør distrikt er renlighetssansen adskillig bedret, særlig blandt landbefolkningen, som ogsaa er meget nøisommere i sit kosthold end bybefolkningen. Søndmøringens sans for at nyttiggjøre de forskjelligste fødevarer paa bedste og hensigtsmæssigste og smakeligste maate staar meget lavt, især hvad grønsaker angaar; disse finder ikke frem til bordet i nogen form. I det sidste par aar er dog enkelte landsfolk begyndt at dyrke dem, dog væsentligst til salg i Aalesund. Ogsaa kjøkkenstellet later meget tilbake at ønske, saa husholdningsskoler og lærerkurser har et stort virkefelt for sig inden amtet. — Ædrueligheten er ganske god, særlig blandt landbefolkningen. I Aalesund er den — trods at byen er forbudsby — alt andet end bra, særlig blandt fiskerbefolkningen under landligge. Det haabes paa, at de nu vedtagne lukningsvedtægter vil hjælpe noget paa forholdet. (Tobiassen).

I Ytre Romsdal distrikt er der paatagelige fremskridt at spore i de hygieniske forhold, maaske mest hvad boligforholdene angaar. Der er i de sidste aar bygget ikke saa litet rundt om i distriktet, og de nye hus er i alle henseender mere praktiske og sunde end de gamle; de forsynes med sylmur og kjelder, og værelserne bygges høiere. Renligheten baade inden- og utendørs er blit større, kjøkkenmøddingerne svinder mer og mer. Sansen for at sprede hygge i stuerne stiger. — Levemaaten er ogsaa meget forandret i de senere aar, særlig hvad angaar hovednæringsmidlet: brød og grøt; den er blit forfinet, men neppe derfor forbedret i hygienisk henseende. Kjøpebrødet holder paa at avløse det hjemmebakte brød og fordrive den gammeldagse stomp og det gode havrefladbrød, hvad der neppe er heldig i hygienisk henseende og sikkert ikke i økonomisk. Paa samme vis gaar det med grøten, havregrøten avløses av grøt av grynmel og bygmel. Hvad smør og melk angaar er forandringerne endnu mere indgripende; margarin brukes istedetfor smør og separeret melk og kaffe istedetfor skummet melk og tykmelk. Selv til sæters flytter separatoren med, og vor nationale gode gammelost er snart en saga blot. — Klædedragten er blit forfinet, hjemmets verken og vadmel svinder for kjøpetøier. Anledningen til at faa færdigsydde klær er nu temmelig let og fristende paa grund av de mange skrædderverksteder, som findes omkring paa landsbygden og i byerne. Disse verksteder eller fabrikker tilfredsstiller neppe de krav til renhold, rumindhold, arbeidstid m. m., som fabrikloven paabyder. Eierne har i mange tilfælde vistnok ikke forstaaelse av eller kundskap om, at der paahviler dem anmeldelsespligt. Det er især unge piker, som driver næringsvei som syersker. Da fortjenesten er god, er der tilgang nok paa arbeidere, og forretningen utvides, men dette følges vanskelig av nogen forbedring i de lokale eller sanitære forhold. Arbeide i trange, støvede rum sees oftere anført paa anmeldelser av tuberkulose hos unge kvindelige skræddere. — Fabrikvirksomheten er i god fremgang ogsaa paa landsbygden. De økonomiske forhold gaar ogsaa fremad paa grund av gode aar baade paa land og sjø og stadig stigende priser paa produkterne. Der klages dog overalt, især av landmændene, over mangel paa arbeidshjælp. — Ædrueligheten er god, og sedeligheten vistnok bedre end før. — De økonomiske forhold i Molde er jevnt gode; byen vokser, og dens grænser har maattet utvides. Byggevirksomheten er betydelig, og fabrikvirksomheten tiltar. (H. Parelius).

Fra Indre Romsdal distrikt meldes om skoleinspektionen, at et enkelt herred stillet sig meget velvillig overfor kravet paa hygieniske forbedringer, ogsaa med hensyn paa drikkevandsforholdene, mens et andet henviser barnene til en bæk, som er utsat for tilsig og forurensning av forskjellig slags, og som desuten vinter

og vaar er vanskelig at søke hen til for barnene. Amtsskolestyret søker for tiden gjennem helseraad og skolestyrer oplysning om drikkevandsforholdene ved skolerne efter henstilling av amtstinget. — Ædruelighetsforholdene er fremdeles gjennemgaaende tilfredsstillende. Det samme kan nok ogsaa siges om sedeligheten.

I Søndre Nordmør distrikt blev fiskeværet Grip, som ligger paa en holme 1 mils vei ute i havet, for nogen aar siden kjøpt av indbyggerne; det eiedes tidligere av en kjøbmand i Kristiansund. Været er eget herred, det mindste i landet, med ca. 170 indbyggere. Fiskerierne har siden slaat godt til, især om sommeren. Velstanden blandt indbyggerne er øket, de gamle hytter ombygges eller nedrives og erstattes av nye moderne hus, og snart er været neppe at kjende igjen av dem, som ikke har set det paa en del aar. (L. Selmer).

Sundalen distrikt kan ikke siges at staa meget høit i hygienisk henseende. Husene er ofte store og gode med mange rum, men den bedste stue staar altid paa stas, mens et og samme rum benyttes til kjøkken, spisestue, dagligstue, ofte ogsaa til arbeidsrum eller soverum. Feining av gulv er almindelig. Peis eller lysovn findes ofte, men brukes ikke; veden er i høi pris. Komfyren mangler som regel damphætte. Der er almindelig 1 slagvindu i rummet, men der luftes ikke meget. Soverummet er ofte overbefolket, almindelig ligger flere i samme seng. Skindfælder anvendes meget, men lakener og putevar sees sjelden. Der er ingen overflod av vaskefat, saape og haandklær. — Levemaaten er tarvelig og ensformig, matstellet primitivt. Kaffe drikkes indtil 6 ganger om dagen, der drikkes mindre melk, ogsaa av barn. Det er almindelig at spise av samme fat og drikke av samme kop. For syke ansees renlighet og frisk luft for farlig. Der fyres i ovnen, og der pakkes klær paa den syke. Vinduet lukkes hermetisk, der hænges tepper foran det og undertiden foran sengen, for at beskytte mot frisk luft, hvis nogen skulde gaa i døren. Den syke maa ikke vaskes eller skiftes klær paa. — Befolkningen er sympatisk, men meget konservativ. Den hører høflig og taalmodig paa hygieniske foredrag — kan vistnok medgi, at det er visst ret, det lægen siger — men i sit hjerte har den vanskelig for at tro det. (G. Onsum).

I Surendalen distrikt er boligerne gjennemgaaende store og lyse. Husene er lange og smale, er opført i 2 stokverk og ligger næsten alle i dalens længderetning eller øst—vest. I 2det stokverk er soveværelserne, i 1ste en stor stue med vinduer paa begge sider, et langt bord og langbænker. Ved siden er gjerne et kammer eller en bedstestue. Den store stue benyttes som dagligstue og kjøkken samtidig. Som regel staar de gamle peiser endnu i stuerne med skorstenspipen helt op paa taket, men for det meste er der indsat komfyrer til daglig bruk. Renligheten i husene er gjennemgaaende god. Levemaaten særdeles god. Kaffe brukes dog i stor utstrækning. Som nydelsesmiddel anvendes meget chokolade. Paa fester eller helligdage bydes som regel hjemmebrygget øl. Vin sees omtrent ikke, og trakteres der med saadan, er det som regel hjemmelaget bærvin eller rabarbervin. Brændevin brukes meget litet; befolkningen er gjennemgaaende meget ædruelig; blandt ungdommen især er der en sterk avholdsbevægelse. Surendalens befolkning er i det hele tat en jorddyrkende befolkning, hovednæringsveien er akerbruk og fjøsdrift. Gaardbrukerne klager meget over vanskeligheten ved at faa arbeidshjælp til gaardens drift. Der er stadig stigende priser paa bøndernes produkter. Utbyttet av aarets avling blev for høi under et middelaars, for korn og poteter adskillig over. (O. Bugge).

Sykehus. I Indre Søndmør distrikt findes Voldens pleiehjem for tuberkuløse; angaaende dettes drift i det første aar henvises til en redegjørelse derom i nr. 7 for 1914 av den Norske Lægeforenings tidsskrift. I Aalesund er der et kommunalt sykehus og et epidemilasaret. I Molde ligger amtssykehuset og i nærheten Reknes sanatorium for tuberkuløse. I Ytre Romsdal distrikt findes desuten i Bolsø herred

Opdøl sindssykeasyl, som aapnedes i november, samt Vestnes pleiehjem for tuberkuløse. Et militært sykehus paa Setnesmoen i Indre Romsdal distrikt benyttes kun under vaabenøvelserne. I Kristiansund er der et kommunalt sykehus med avdeling for epidemiske syke. I Tingvold, Sundalen distrikt, ligger Nordmør tuberkulosehjem «Vonheim».

Sykepleien. Molde sanitetsforening har hjulpet flere syke til ophold dels paa Reknes sanatorium, dels paa pleiehjemmet i Vestnes. I aarets løp har foreningen utdelt over 4 000 liter nysilet melk, dels til syke, men væsentlig til trængende skolebarn. Med hensyn til sykehus er byen helt hjælpeløs. Vistnok har den amtssykehuset, hvor den, naar der er plads, kan faa indlagt syke, men den har ingen ret til at kræve dette. Som forholdene for tiden er, er der stadig mangel paa plads. Sykehuset skal nu utvides betydelig, og der pleies underhandlinger om, at byen skal delta i utvidelsen og sikre sig en del sengepladser. (H Parelius).

Badeindretninger. I Indre Søndmør er der foruten et tidligere eksisterende karbad i aarets løp kommet til et nyt, privat bad med 3 karbad og et litet dampbad med adgang for alle mot betaling av 35 øre for karbad med styrt; det benyttes meget, især av skoleungdommen. I Aalesund er der 2 badstubad og 1 karbad, likesom skolerne har sine dusjbad. I Molde er der et skole- og folkebad med karbad og dusjbad i skolebygningens kjelder. Om sommeren er et sjøbadehus aapent. I byens større hoteller er der anledning til at faa varme karbad. I Indre Romsdal er badehuset paa Veblungsnes nedlagt. Badehuset i Hen meieri benyttes meget litet. I Kristiansund er der en indretning for kar-, dusj- og dampbad. I Sundalen er der ved uldvarefabrikken i Tingvold et bad, som benyttes av funktionærerne. Karbadet i meieribygningen i Øksendalen var i ustand. I Nordre Nordmør distrikt benyttes badstuen flittig av de nærmest boende; men kvinderne holder sig for det meste borte, og da den nærboende befolkning ikke er talrik, blir badenes antal ikke meget stort.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Romsdals amt	105	3021
Vestre Søndmør	[1]) 3	346
Indre —	[2]) 6	160
Østre —	[3]) 6	148
Ørskog	[4]) 7	163
Nordre Søndmør	[5]) 20	289
Ytre Romsdal	[6]) 11	514
Indre —	[7]) 6	276
Søndre Nordmør	[8]) 23	362
Sundalen	[9]) 8	107
Surendalen	[10]) 7	155
Nordre Nordmør	[11]) 6	501

[1]) Herø 3, Ulstein 1, Vartdalstranden 1. [2]) Ørsten 4, Volden 2. [3]) Stordalen 2, Stranden 1, Norddalen 1, Sunnelven 2. [4]) Ørskog 1, Søkkelven 3, Skodje 2, Vatne 1. [5]) Aalesund 18, Borgund 2. [6]) Molde 6, Bolsø 1, Bud 2, Akerø 1, Vestnes 1. [7]) Hen 1, Grytten 1. Eid 1, Vold 1, Veø 1, Nesset 1. [8]) Kristiansund N. 11, Kornstad 1, Eide 3, Frei 1, Øre 2, Bremsnes 3, Strømsneset 1, Gjemnes 1. [9]) Sundalen 3, Øksendalen 2, Ulvundeidet 2, Tingvold 1. [10]) Stangvik 2, Aasgaard 1, Surendalen 2, Rindalen 2. [11]) Edø 1, Tustern 1, Aure 2, Valsøfjorden 1, Halse 1.

Kvaksalveri. I Østre Søndmør distrikt benyttes fremdeles kvaksalvere av befolkningen enkelte steder i ikke ringe utstrækning. Foruten enkelte mindre størrelser er der i Sunnelven en mand, som sitter i en ganske stor virksomhet. Omreisende kvaksalvere gjør ogsaa stor lykke, ialfald for kortere tid. (M. Alm). I Nordre Søndmør distrikt drives kvavsalveriet vistnok nu meget mindre end før, dog sitter endnu adskillig overtro igjen, især hos landbefolkningen Til at kurere «gust» og «svæk» duer ikke doktoren. (Tobiassen).

XVI. Søndre Trondhjems amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommune.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe-vaccinatører.
Amtet [1])		18612,37	147 343	71	26	89	55
1. Trondhjems stadsfysikat	Trondhjem, kjøbstad	35,24	46 256	41	24	24	-
2. Strinden		689,47	16 292	[2]) 6	-	6	5
	Strinden	140,90	7 754	3	-	[3]) 1	1
	Malvik	182,41	2 849	1	-	1	1
	Klæbu	182,21	980	-	-	1	1
	Tilder	27,42	714	-	-		
	Byneset	78,05	1 730	-	-	2	1
	Leinstranden	46,54	1 408	1	-	1	1
	Buviken	31,94	857	-	-	[4]) -	-
3. Selbu		2 545,04	4 832	1		2	2
	Selbu	1 174,15	4 050	1	-	1	1
	Tydalen	1 370,89	782	-	-	1	1
4. Røros		3 182,95	8 344	2	1	4	3
	Røros med bergstaden Røros	1 900,45	5 024	2	-	2	1
	Aalen	696,72	2 253	-	-	1	1
	Holtaalen	521,63	949	-	-	1	1
	Til Røros prestegjeld og Røros lægedistr. hører ogsaa en del av Tolgen herred av Hedemarkens amt...	64,15	118	-	-	-	-
5. Guldalen		2 451,04	12 562	5	-	7	7
	Melhus	118,91	2 546	1	-	1	1
	Flaa	127,30	681	-	-		
	Hølandet	168,33	930	-	-	1	1
	Horg	290,12	2 047	-	-	1	1
	Støren	266,15	2 083	2	-	1	1
	Budalen	350,45	533	-	-	1	1
	Singsaas	695,04	1 575	1	-	1	1
	Soknedalen	434,74	2 167	1	-	1	1

[1]) Jfr. note 1 og 2 paa side 4*. [2]) Distriktslægen bor i Trondhjem. [3]) Bor i Trondhjem. [4]) Se anm. under Orkedalen lægedistrikt (Børsen).

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommune.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe-vakcinatører.
6. Opdal		2 820,84	5 169	2	-	3	2
	Opdal	2 398,80	3 755	1	-	3	2
	En del av Rennebu (søndenfor Vangsgraven)	209,70	823	1	-	-	-
	Til Opdal lægedistrikt hører derhos Inset anneks til Kvikne av Hedemarkens amt...	212,34	591	-	-	-	-
7. Orkedalen		1 943,59	15 358	5	1	12	8
	Børsen	62,31	1 386	1	-	[1]) 1	1
	Gjeitestranden	118,29	660	-	-	1	1
	Børseskognen	128,89	1 237	-	-	1	1
	Orkedalen	470,33	6 384	2	1	5	2
	Meldalen	636,14	4 257	2	-	3	2
	Rennebu (den til Opdal distrikt hørende del fraregnet)	527,63	1 434	-	-	1	1
8. Hevne		1 094,01	4 756	1	-	4	4
	Hevne	866,06	3 284	1	-	2	2
	Heim	227,95	1 472	-	-	2	2
9. Hitteren		921,84	10 913	2	-	12	10
	Hitteren	303,80	1 864	1	-	2	2
	Kvenvær	129,92	1 084	-	-	1	1
	Fillan	244,35	2 186	-	-	3	2
	Nordfrøya	138,60	3 805	1	-	4	3
	Sørfrøya	105,17	1 974	-	-	2	2
10. Ytre Fosen		618,67	9 749	2	-	5	5
	Ørlandet	79,12	3 040	1	-	1	1
	Nes	60,45	1 166	-	-	1	1
	Bjugn	82,18	1 108	1	-	1	1
	Skjørn	317,41	2 889	-	-	1	1
	Jøssund	79,51	1 546	-	-	1	1
11. Indre Fosen		806,79	6 869	1	-	5	5
	Stadsbygden	135,77	1 721	-	-	1	1
	Rissen	331,82	2 917	1	-	2	2
	Lensviken	171,71	955	-	-	1	1
	Agdenes	167,49	1 276	-	-	1	1
12. Nordre Fosen		1 779,38	7 432	3	-	5	4
	Roan	360,98	1 948	2	-	1	1
	Osen	389,07	1 536	-	-	1	1
	Stoksund	114,23	1 342	-	-	2	1
	Aa	915,10	2 606	1	-	1	1

[1]) Er tillike jormor og hjælpevakcinatrice i Buviken herred av Strinden lægedistrikt.

Sundhetstilstanden betegnes fra de fleste lægedistrikter som god, kun fra Selbu og Røros som middels god. Nogen epidemi av mere ondartet beskaffenhet og med almindelig utbredning forekom ikke inden amtet. Av epidemiske sygdomme indtok de med sæte i aandedrætsorganerne samt tildels influensa en fremtrædende plads. Det samlede antal anmeldte tilfælde av epidemiske sygdomme utgjorde 14 310 med 316 dødsfald, mot henholdsvis 14 254 og 352 aaret forut. Meget over halvdelen av det hele antal er meldt fra Trondhjems stadsfysikat.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde 2 224 eller 14,6 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (151 988). I 1912 var dødeligheten 14,7 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 173 og 174, som er sammendraget efter lægernes opgaver.

Tyfoidfeber forekom ogsaa dette aar forholdsvis sjelden. Av de ialt anmeldte 41 tilfælde indtraf de 30 i Trondhjem. For de fleste av disse kunde kontaktsmitte fra patient til patient paavises. Alle indlagdes i sykehus. (Bøckman). — I Strinden distrikt angrepes en fabrikarbeider ved Ranheim i juni paa gaarden Lundt i nærheten av Trondhjem, likesaa en voksen kvinde paa Ladehammeren; begge indlagdes i sykehus i Trondhjem, hvorfra smitten antoges at skrive sig. (Herlofsen). Ogsaa dette aar viste sygdommen sig i Inset sogn i de samme trakter som tidligere. I Opdal herred fæstedes mistanken ved gaarden Hevle som smittekilde, og ved undersøkelse fandtes konen der at være kronisk bacillebærer. Hun hadde for nogen aar siden hat tyfoidfeber. Det var nu 5te gang, at sygdommen kunde sættes i forbindelse med dette hus. (P. Nissen).

Av **epidemisk cerebrospinalmeningit** er opført et enkelt tilfælde fra Strinden distrikt (Byneset).

Av **akut poliomyelit** er ialt opgit 5 tilfælde med 4 dødsfald, derav 1 i Strinden distrikt (Buviken), 2 i Guldalen, 1 i Orkedalen, som alle endte dødelig, samt 1 i Ytre Fosen. 2 var barn, 3 voksne.

Skarlagensfeber viser blot omtrent halvparten saa mange anmeldte angrepne som aaret forut. Sygdommen hadde i det hele et meget mildt forløp, og hadde neppe nogetsteds større epidemisk utbredning.

Meslinger synes alene i en del av Orkedalen distrikt at ha vist sig som epidemi.

Difteri (croup) har ikke hat saamange anmeldte tilfælde siden 1906 som dette aar, men av de ialt opgivne 280 angrepne skriver 218 sig fra Trondhjem, hvor ogsaa 13 av de 18 opførte dødsfald indtraf. Alle angrepne i byen paa 2 nær indlagdes i sykehus. Som før holdtes saavel patienter med kliniske symptomer som bacillebærere tilbake, til der ved mikroskopisk undersøkelse var fundet 3 rene prøver fra svælget, eller om dette ikke opnaaedes, til der var gaat 4 uker efter at alle kliniske symptomer var svundet. Hvor det gjaldt skolebarn eller i andre tilfælde, hvor særlige forhold gjorde utskrivning betænkelig, blev vedkommende holdt endnu længere tid tilbake i sykehuset. (Bøckman). Av de 26 syke i Strinden distrikt bodde de fleste (22) i Strinden og Malvik herreder. Tilfældene var meget spredt, alene paa gaarden Midtsandan i Malvik forekom i juli paa étt sted 5 tilfælde, nemlig hos 2 beslegtede familier, landliggere fra Trondhjem; disse syke blev alle indlagt i sykehus. (Herlofsen).

Kikhoste var utbredt i Trondhjem.

Pleurit viste en tiltagende hyppighet baade inden Trondhjems fysikat og ellers.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfeber	41	2	41	-	-	6	1	1	4	4	7	7	4	3	4
Cerebrospinalmeningit (epid.)	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	5	4	5	-	-	2	-	-	1	1	-	-	-	1	-
Skarlagensfeber	299	5	299	69	48	18	28	24	22	22	8	16	13	17	14
Meslinger	124	2	123	19	12	5	2	34	36	11	4	-	-	-	-
Difteri (croup)	280	18	280	15	9	22	20	22	10	35	30	30	22	42	23
Blodgang	11	-	11	6	1	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	16	3	15	1	1	3	2	2	-	-	-	4	-	-	2
Pyæmi, septhæmi	16	9	8	-	-	-	1	3	1	1	1	-	1	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	12	1	12	1	-	2	-	-	2	-	-	-	2	3	2
Rosen	180	3	180	22	16	17	18	20	14	16	11	8	10	14	14
Røde hunde	16	-	16	1	1	2	1	-	2	-	2	-	2	2	3
Vandkopper	138	-	138	24	21	14	24	11	3	10	3	5	8	7	8
Kusma	11	-	11	-	-	-	-	1	1	5	-	2	1	-	1
Kikhoste	453	12	453	47	71	94	59	24	37	4	25	29	20	18	25
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	8116	95	8067	1463	1061	729	737	620	517	395	279	330	454	627	855
Influensa	1273	6	1273	541	394	108	62	25	35	24	16	14	21	13	20
Lungebetændelse	862	99	862	102	139	88	108	95	69	31	26	23	51	43	87
Pleurit	442	6	442	46	53	41	40	43	39	31	31	23	36	28	31
Gigtfeber	328	6	328	39	48	36	29	25	28	20	13	16	21	27	26
Akut diarré (kolerine)	1686	45	1686	109	114	95	93	142	179	182	197	162	138	121	154
Tilsammen	14310	316	14251	2505	1989	1282	1226	1096	1000	792	653	669	804	966	1269

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).

	Fordeling paa lægedistrikterne:																							
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12	
	Trondhjems stadsfysikat.		Strinden.		Selbu.		Røros.		Guldalen.		Opdal.		Orkedalen.		Hevne.		Hitteren.		Ytre Fosen.		Indre Fosen.		Nordre Fosen.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	30	1	2	-	-	-	-	-	1	-	8	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmen. (epid.)	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	1	1	-	-	-	-	2	2	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	125	2	43	-	2	-	45	1	12	2	1	-	46	-	18	-	2	-	1	-	4	-	-	-
Meslinger	12	1	11	-	-	-	20	-	3	-	3	-	74	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Difteri (croup)	218	13	26	1	-	-	13	1	4	1	-	-	5	-	-	-	14	2	-	-	-	-	-	-
Blodgang	-	-	7	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	2	1	6	-	-	-	3	1	1	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Pyæmi, septhæmi	2	2	2	2	-	-	1	1	-	-	-	-	2	2	-	-	1	1	1	1	2	-	5	-
Pemfigus (hos nyfødte)	11	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	119	2	14	-	-	-	3	-	15	-	8	-	9	-	3	-	3	1	2	-	3	-	1	-
Røde hunde	11	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	118	-	1	-	-	-	-	-	6	-	2	-	10	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Kusma	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	4	-	-	-
Kikhoste	348	7	24	1	-	-	5	-	25	3	8	-	7	-	2	-	24	1	5	-	5	-	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	5155	36	549	11	27	2	417	4	600	11	74	1	738	10	35	3	101	3	212	8	130	2	78	4
Influensa	666	5	121	-	-	-	68	-	40	1	57	-	238	-	8	-	6	-	23	-	16	-	30	-
Lungebetændelse	410	45	64	9	21	2	16	2	132	8	19	3	100	9	21	3	16	3	20	2	27	4	16	9
Pleurit	247	2	36	1	5	-	2	-	43	-	8	-	37	1	5	-	17	-	21	1	9	1	12	-
Gigtfeber	172	1	46	1	5	-	8	-	26	2	9	-	30	-	4	-	8	1	7	-	5	1	8	-
Akut diarré (kolerine)	1129	29	111	5	3	-	22	1	152	2	22	-	140	2	12	-	19	3	32	1	28	-	16	2
Tilsammen	8777	148	1067	32	63	4	626	11	1067	32	219	5	1442	25	108	6	214	15	327	14	233	8	167	16

Akut koloenterit var meget utbredt inden Orkedalen distrikt, men var mere godartet end tidligere (voldsom epidemi i 1910).

Fnat anmeldtes med 147 tilfælde, de fleste i Trondhjem (87) og i Guldalen (21).

Av **tetanus** angrepes en voksen mand paa Ørlandet, Ytre Fosen distrikt. Sygdommen skrev sig fra infektion gjennem en ubetydelig læsion paa tommelfingeren. Under bedringen kom lungebetændelse til, men efter flere maaneders sykeleie blev han fuldstændig frisk igjen. (H. Knudtzon).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne: 1 Trondhjems stadsfysikat.	2 Strinden.	4 Røros.	5 Guldalen.	6 Opdal.	7 Orkedalen.	8 Hevne.	9 Hitteren.	10 Ytre Fosen.	11 Indre Fosen.
Veneriske saar	21	18	-	-	-	-	1	-	-	2	-
Syfilis, erhvervet	63	60	1		-	-	-	-	1	1	-
— medfødt	3	1	-	-		-	1	-	-	-	1
Gonorré, uretrit	625	554	9	1	14	10	23	1	3	8	2

Den i den trykte medicinalberetning for 1912 omtalte poliklinik for veneriske sygdomme i Trondhjem aapnedes i september 1913 med en mandlig og en kvindelig læge. Tilstanden inden byen for disse sygdommes vedkommende maa fremdeles betegnes som mislig. (Bøckman).

Tuberkulose. Angaaende de i aaret meldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme, henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaarsakslister for det hele amt 22,0 pct. av samtlige ved sygdom foraarsakede dødsfald og 26,1 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For Trondhjem by var forholdet henholdsvis 19,6 pct. og 25,2 pct. og for bygderne 23,3 pct. og 26,6 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — I Trondhjem indlagdes 64 patienter med tuberkulose paa sykehus eller i pleiehjem i henhold til tuberkuloselovens § 6. Dette tal vil antagelig endnu stige, efter at man nu har tat den nye, rummelige tuberkulosepavillon i bruk — Hjælpestationen for tuberkuløse har været i stadig virksomhet og faar stadig flere av de smittede hjem under sit tilsyn. Sommerstationen i Stjørdalen er likeledes drevet som før og med godt resultat. I nærheten av det sted, hvor denne drives, er der under opførelse et sanatorium for tuberkuløse barn; det oprettes av lægeforeningen og blir paa 16 til 18 senge. (Bøckman). — Strinden har nu faat utdannet sin sykepleierske; hun har først gjennemgaat 1 aars undervisning i almindelig sykepleie paa Trondhjems sykehus, derefter tat et kursus i tuberkulosepleie m. m. ved Grefsen sanatorium og endelig et avsluttende kursus i almindelig matlavning og sykediæt ved Hjemmenes vels kjøkken i Trondhjem. — Der er fremdeles trangt om plads paa tuberkulosehjemmene i amtet (Herlofsen). — I Selbu distrikt ofres der ikke litet saavel av arbeide som andet for sygdommens bekjæmpelse; der er nu saaledes de bedste utsigter for oprettelsen av et pleiehjem inden distriktet. Dødeligheten blandt de tuberkuløse synes stor, idet sygdommens forløp i mange

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Trondhjems stadsfysikat	664	130	148	516
Strinden	214	44	32	182
Selbu	67	15	4	63
Røros	100	23	11	89
Guldalen	212	79	32	180
Opdal	67	7	5	62
Orkedalen	222	44	25	197
Hevne	61	10	6	55
Hitteren	134	31	15	119
Ytre Fosen	111	22	14	97
Indre —	74	24	8	66
Nordre —	92	16	16	76
Søndre Trondhjems amt	2018	445	316	1702
Derav i by	664	130	148	516
— - bygder	1354	315	168	1186

tilfælde har været særlig hurtig. (C. Meidell). Røros private pleiehjem (sanitetsforeningen) var fremdeles i virksomhet og søkes, som før, mest fra fremmede kommuner. (Stengel). I Orkedalen har belægget paa tuberkuloseavdelingerne i distriktets 2 sykehjem været fuldtallig. Tvangsindlæggelse har ikke været forsøkt, men der er personer, som skaffer store vanskeligheter ved sin motstand mot enhver kontrol og ved at undlate overholdelse av enhver forsigtighetsregel. Saadanne patienter kan ikke indlægges i pleiehjem; ikke vil de ind, og blir de overtalt til at prøve, ødelægger de al disciplin og gjør de andre patienter misfornøiet. (E. Støren). Fra Hevne distrikt bemerker distriktslægen, at man i hjemmene der ikke kan spore nogen frygt for smitteoverførelse fra de syke. Renlighet og forsigtighet med disses avsondringer iagttages mer og mer omhyggelig. Som rimelig søker folk at undgaa at ta fremmede tuberkuløse i forpleining, især hvor der er barn. Mottages allikevel tuberkuløse, faar de eget værelse og saavidt vites, blir de forpleiet med al fornøden forsigtighet, kjærlighet og omhu. Efter dødsfald desinficeres nøiagtig. — Folket sætter stor forhaabning til det vordende pleiehjem i Hevne, hvortil bevilgning er git av Søndre Trondhjems amt. Kommunen vil utvilsomt strække sig længst mulig for at faa indlagt tuberkuløse i dette hjem. (H. Wedøe). — I Hitteren betegnes sygdommen som en svøpe for distriktet; der gives vistnok faa familier, som er fuldstændig fri for tuberkuløs belastning. De syke forlanger næsten altid at komme ind paa et sanatorium, et ønske som blot meget sjelden kan imøtekommes paa grund av manglende plads. (Hammer). — Fra Frøya klages der over spytningen, overalt hvor folk samles: i fiskevær, paa dampskibe, i kirker, skoler, butikker, ungdomslokaler o. s. v. Sansen for renlighet er i det hele liten. Ved de fleste sammenkomster i ungdomslag og lignende er der bevertning, men det vilde formentlig være et grovt brudd paa god tone at udelukke faktisk smittefarlige syke fra disse. Kommunelægen har efter opfordring holdt nogen foredrag i disse ungdomslag, men endnu ivrigere har presten været,

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Uttrækning ved bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Decapitation.	Abortus provocatus.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Barn.		Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mor.	Barn.	Mødre.	Mor.	Mødre.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde rier	44	[1]) 42	3	-	-	-	-	2	[5]) 3	[6]) 1	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhet	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	4	-	-	-
Asymetrisk bækken (exotose)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	[7]) 1	-	-	-
Barselkrampe	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	4	[3]) 3	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Ueftergivelige fødselsdele	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungetuberkulose	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Hydrocefalus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Isseleie med panden fortil	4	[2]) 3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjevt isseleie	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	3	-	[4]) 3	-	-	-	-	-	-	-	[8]) 1	-	-
Fremfald av navlesnor	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Daarlige fosterlyd	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Tilsammen	57	53	6	9	3	7	5	2	3	1	1	1	6	1	2	7
		59		12		12			4							

[1]) Derav en tvillingfødsel, hvor begge tvillinger forløstes ved tang. [2]) Derav en 2den tvilling, 1ste forløst (død) ved uttrækning. [3]) Dødsaarsak for 2 blødning, for 1 paralysis cordis (nefrit). [4]) Hos et foster tillike fremfalden arm. [5]) Derav en tvillingfødsel. [6]) 1ste tvilling, 2den forløst (lev.) ved tang, hvor utfaldet for moren er anført. [7]) Perforation av sidstkommende hode. [8]) Decapitation av 2den tvilling, 1ste født (lev.) ved naturens hjælp.

og der er dannet flere foreninger, saa arbeidet for tuberkulosens bekjæmpelse er organiseret. Paa grund av naturforholdene derute og de smaa midler blir arbeidet dog ikke let. (Walderhaug). — I Bjugn herred av Ytre Fosen distrikt synes befolkningen at være godt opmerksom paa tuberkulosens smitsomhet og er altid forsigtig med sygdomme, som ledsages av hoste, likesom der passes paa at faa desinficeret efter tuberkuløse sygdomme. Efterhvert som de økonomiske forhold bedres og dermed følgende bedre levesæt og større forstaaelse av de hygieniske krav gjør sig gjældende, skulde man ha grund til at haabe paa tilbakegang av denne sygdom i nogenlunde nær fremtid. (H. Næs).

Spedalskhet. I Jøssund herred av Ytre Fosen distrikt blev en ældre kvinde anmeldt som spedalsk. Hun har i flere aar været mistænkt for at lide av denne sygdom. Hun lider av den glatte form. Hendes mor var spedalsk. (H. Næs). I Nordre Fosen distrikt befandtes 2 mænd, 1 i Stoksund og 1 i Aa, at være spedalske. En halvbror av den førstnævnte hadde antagelig lepra tuberosa, men flyttet hjemmefra for over 30 aar siden. Den anden patients mor, som var død for 25 aar siden, var spedalsk. Ved utgangen av 1913 var der ialt 4 spedalske i Nordre Fosen; den i den trykte beretning for 1912 (side 190) omtalte syke, reiste efter et aars ophold paa Reitgjerdet hjem igjen efter falsk opgivende for forstanderen, og var foreløbig ikke at bevæge til paany at lægge sig ind. (Brandtzæg).

Om amtets **sindssyke,** som forpleies med amts- og statsbidrag, se tabellen i den almindelige beretning.

Bleksot, anæmi og **fordøielsessygdomme** er som før hyppige i Selbu distrikt, ofte i forbindelse med overanstrengelse. Paa grund av vanskeligheten og omkostningerne ved at faa tilstrækkelig hjælp søker befolkningen at klare sig mest mulig med sin egen husstand, hvad der i første række gaar ut over barnene, som virkelig mange ganger overanstrenges, hvorav følgerne ikke uteblir. (C. Meidell)

Akute nefriter og **albuminurier** siges at være paafaldende hyppige i Hitteren distrikt. Muligens kommer dette av den omtrent til stadighet sterkt fugtige jordbund og det utætte fabrikskotøi, som nu brukes. (Hammer).

Av **obstetriciske operationer,** utført av læger, anmeldtes ialt 92, derav i Trondhjem 40, Strinden distrikt 1, Røros 1, Guldalen 10, Opdal 3, Orkedalen 16, Hevne 2, Hitteren 7, Ytre Fosen 6, Indre Fosen 4, Nordre Fosen 2. — Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

Om **jormorhjælpen** se tabellen i den almindelige beretning.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 5 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsaarsaken for 8 kvinder saaledes: barselfeber 3, barselkrampe 2, emboli 2, blødning 1.

Antallet av **fødte** og **døde** vil sees av tabellen paa næste side.

Der blir et overskudd av 1 748 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 56,0

De av lægerne opgivne **dødsaarsaker** for Trondhjem vil sees av tabellen paa side 182 og flg.

De **hyppigste dødsaarsaker** se næste side.

Distriktslægen i Orkedalen har utarbeidet et diagram, som viser dødsfaldenes fordeling i Meldalen inden forskellige aldre i tidsperioden omkring det 19de aarhundredes begyndelse og ved dets avslutning, optalt efter Meldalens kirkebøker. Se side 180.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.	ved mord og drap.
Trondhjems stadsfysikat.	1405	41	703	134	14	1	15	5	-
Striden	394	9	234	32	4	-	5	-	2
Selbu	100	5	90	6	-	-	2	1	-
Røros [1])	232	6	94	10	-	-	2	-	-
Guldalen	305	9	224	23	4	-	4	-	-
Opdal [1])	124	4	97	2	1	-	1	-	-
Orkedalen	379	6	222	16	3	2	2	1	-
Hevne	128	1	66	5	-	-	2	-	-
Hitteren	305	8	161	17	2	1	11	-	-
Ytre Fosen	236	6	137	14	3	-	1	-	-
Indre —	173	4	104	5	1	1	1	-	-
Nordre —	209	1	100	7	1	-	7	1	-
Søndre Trondhjems amt.	3972	99	2224	271	33	5	53	8	2
Derav i by	1405	41	703	134	14	1	15	5	-
— - bygder	2567	58	1521	137	19	4	38	3	2

[1]) Tallene for gaarder i Tolgen herred og for Inset sogn av Kvikne herred, som begge hører til Hedemarkens amt (se under dette), er ikke medtat i summen for Søndre Trondhjems amt, men medtat under henholdsvis Røros og Opdal lægedistrikter.

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		by.	bygder.
Lungetuberkulose	445	130	315
Alderdomssvakhet	381	66	315
Kræft (cancer og sarkom)	146	29	117
Organisk hjerte- og karsygdom	123	50	73
Hjerneslag	110	37	73
Lungebetændelse	99	45	54
Akut bronkit og katarralsk lungebetændelse	95	36	59
Tuberkulose utenfor lungerne og miliærtuberkulose	91	36	55
Medfødt svakhet	53	27	26
Akut gastroenterit	45	29	16
Brights nyresygdom	45	17	28

Dødsfald i Meldalen fra tiden 1776—1814 sammenlignet efter aarsklasser med tiden 1900—1913.

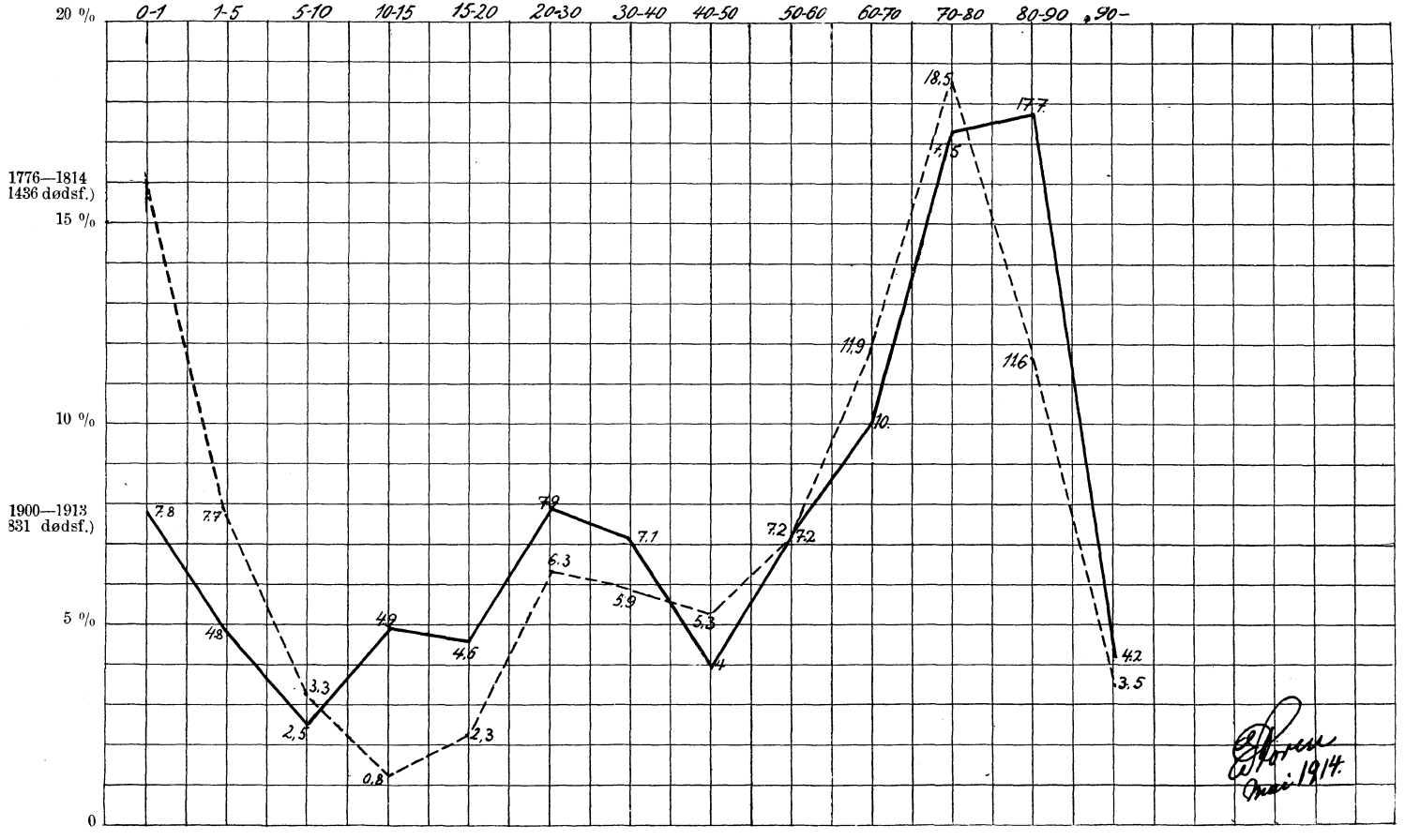

Gruppen 1776—1814 omfatter 1436 dødsfald, og av disse kommer hele 16 pct. paa alderen 0—1 aar, eller det dobbelte av nutidens spædbarnsdødelighet (7,8 pct.). Denne store barnedødelighet varer til det 5te aar, men efter denne tid var dødeligheten utover i barne- og ungdomsaarene langt mindre end i nutiden, saa det er først i 40-aarsgruppen, at nutiden atter staar bedre. Alderdomsperioden synes i vor tid gunstigere stillet end før, saa der er flere, som naar op til alderen 80—90 aar, idet nu ikke mindre end næsten 18 pct. (17,7) naar op i denne gruppe mot 11,6 pct. for 100 aar siden. — Særlig bør maaske bemerkes kurvens top i alderen 20—30 aar. Den var ogsaa tilstede for 100 aar siden, men er nu 1,6 pct. større. Det er inden denne gruppe de fleste tuberkulosedødsfald forekommer, og avvikelserne mellem de to kurver i rummet mellem 10-aarsalderen og 40-aarsalderen gir os en maalestok for tuberkulosedødeligheten før og nu. (E. Støren).

Veirliget. Efter de meddelelser derom, som foreligger, synes vinteren at ha været mild, ute ved kysten dog tillike stormfuld, vaaren kom tidlig, sommeren var for det meste varm, især eftersommeren, høsten i det hele gunstig, saa avlingen av jorden kom godt i hus. — Den 30te november indtraf i Nordre Fosen et svært uveir med en voldsom stormflod, som anrettet betydelige ødelæggelser paa nøst, rorboder, baater og redskaper. Tapet for Roan, Osen og Stoksnnd herreder ansloges til en værdi av henimot 70 000 kr.

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. I Trondhjem utførtes i aarets løp lægning av 1 117 meter rørkloak og omlægning med sænkning eller utvidelse av rørdimensioner med 1 179 meter. — Byggevirksomheten har ogsaa i 1913 været ganske livlig. Der blev færdigbygget og tat i bruk 58 nye gaarder, hvorav 20 trævillaer paa 1½ etage, resten murbygninger. I disse gaarder fandtes ialt 421 leiligheter av forskjellig størrelse. Allikevel merkes ingen avtagen av bolignøden, ialfald ikke for smaaleiligheters vedkommende, og husleien har naadd en trykkende høide. Kommunen har under opførelse 10 bygninger med tilsammen 60 smaaleiligheter; men samtidig synes privat bygning av dette slags at være meget avtat. — Tilsynet med renhold m. v. av byens gaarder har været fortsat paa samme maate som før og med samme arbeidsstyrke. Der er ialt foretat 30 900 enkelte eftersyn, hvorved der 4 539 ganger er fundet misligheter at paatale. — Desinfektion efter akute og kroniske smitsomme sygdomme har været fortsat paa vanlig maate. Eftersyn i verksteder, losjihus, forsamlingslokaler o. s v. fortsattes. Helseraadet vedtok regler for renhold m. v. i bokbinderier, æske- og poseverksteder o. l.

Regler

for

Renhold m. v. i bokbinderier, æske- og poseverksteder o. l.

Vedtat av Trondhjems helseraad den 18de november 1913 i henhold til sundhetsvedtægterne § 9.4.

1. I bokbinderier, æske- og poseverksteder o. l maa ikke arbeide flere mennesker, end at der paa hver falder mindst 10 m.^{3} luft netto.
2. Gjenstande, som er bedriften uvedkommende, og som kan hindre godt renhold eller frembringe støv, stank eller lignende, maa ikke opbevares i verkstedet. Brænde maa opbevares i kasser eller lignende, saa det ikke ligger utover

Liste over de av lægerne

Dødsaarsak.	Tilsammen.	Derav		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
I. Medfødte sygdomme og dannelsesfeil.											
Medfødt svakhet	27	14	13	14	13	-		-	-	-	-
— cyanose	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Misdannelser i centralnervesystemet	3	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-
Andre dannelsesfeil	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
II. Alderdomssygdomme.											
Alderdomssvakhet	66	27	39	-	-	-	-	-	-	-	-
Alderdomsgangræn	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
III. Infektionssygdomme.											
Tyfoidfeber	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Meslinger	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	2	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-
Kikhoste	7	1	6		2	1	4	-	-	-	-
Difteri (croup)	13	6	7	1	-	3	1	2	4	-	1
Lungebetændelse (croupøs)	45	26	19	5	3	4	1	1	-	-	-
Influensa	5	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Gigtfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	2	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-
Flegmone, absces	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Septicopyæmi	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos nyfødte	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Akut gastro-enterit (cholera nostras)	29	16	13	13	7	2	2	-	1	-	-
Tuberkulose i lunger	130	48	82	-	1	1	-	-	2	1	3
— - urin- og kjønsorganer	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
— - ben og led	8	5	3	-	1	-	-	1	-	1	1
— - hjernehinder	14	6	8	-	1	3	2	2	1	-	1
— - andre organer eller med uopgit sæte	5	2	3	-	-	-	-	1	-	-	3
Miliærtuberkulose	5	2	3	-	-	-	1	-	-	-	1
Syfilis, medfødt	4	3	1	3	1	-	-	-	-	-	-
— , erhvervet efter fødselen	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IV. Kroniske blod- og ernærings-sygdomme.											
Kronisk rheumatisme. Arthritis deformans	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Diabetes	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-

meddelte dødsaarsaker.

og kjøn.																			
15—20		20—25		25—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	8	8	14	22	4	7
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	2	-	1	2	4	2	2	3	4	3	3	3	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	2	-	-
4	9	3	8	15	9	13	16	3	15	4	11	4	6	-	2	-	-	-	-
-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	1		-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
1	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-

Liste over de av lægerne

(Forts.). Dødsaarsak.	Tilsammen.	Derav		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Leukæmi, pseudoleukæmi	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Perniciøs anæmi	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus maculosus Werlhofi, purpura hæmorrhagica	2	2	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Rakit	3	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Kronisk alkoholisme	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
V. Sygdomme i nervesystemet.											
Apoplexi og hjerneemboli	37	14	23	-	-	-	-	-	-	-	-
Meningit (suppurativ)	6	5	1	1	-	1	-	-	-	-	-
Paralysis generalis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Epilepsi	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre hjernesygdomme	6	3	3	-	-	-	-	-	-	1	-
Andre rygmarvssygdomme	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kramper hos smaabarn	5	4	1	4	1	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i nervesystemet (chorea)	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
VI. Sygdomme i kredsløpsorganerne.											
Klappefeil	43	16	27	-	-	-	-	-	-	2	-
Arteriosklerose	7	3	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse	9	2	7	-	-	-	-	-	-	-	-
VII. Sygdomme i aandedrætsorganerne.											
Bronkit, akut	13	7	6	6	3	-	-	-	1	-	-
— , kronisk, bronkiektasi	6	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Astma, emfysem	6	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungebetændelse, katarralsk	23	9	14	4	6	3	3	-	-	-	-
Pleurit, serøs	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— , purulent	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
VIII. Sygdomme i fordøielsesorganerne.											
Mave-tarmkatarr (kronisk)	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Mave-, duodenalsaar	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Blindtarmbetændelse (appendicit)	2	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Diffus peritonit	6	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Indeklemt brok	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Volvulus og ileus av andre aarsaker	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Leverkirrose	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-

meddelte dødsaarsaker.

og kjøn.																			
15—20		20—25		25—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	1	-	1	1	3	1	2	8	3	7	3	4	1	1
-	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	1	1	-	1	6	1	3	5	4	3	8	2	5	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	2	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	3	1	1	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	2	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	2	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-

Liste over de av lægerne

(Forts.). Dødsaarsak.	Tilsammen.	Derav		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
IX. Sygdomme i urin- og kjønsorganerne.											
Nefrit, kronisk (morb. Brightii)	17	10	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Cystit, cystopyelit	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Nyresten- og blærestensygdomme	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
X. Svulster.											
Carcinom (kræft) i mavesækken	21	9	12	-	-	-	-	-	-	-	-
— — - fordøielsesorg. ellers	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — - brystkjertelen	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
— — - livmoren	8	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-
— — - andre organer, eller med uopgit sæte	15	7	8	-	-	-	-	-	-	-	-
Sarkom i andre organer eller med uopgit sæte	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre svulster	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
XI. Sygdomme i hud, bindevæv, ben og led, som ikke kan henføres under nogen av de foregaaende grupper.											
Ben- og ledsygdomme	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XII. Svangerskaps- og barselsygdomme.											
Barselkrampe	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Emboli og trombose	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukjendt dødsaarsak	8	6	2	4	1	-	-	-	-	-	-
XIII. Unaturlig død.											
Selvmord	8	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ulykkestilfælde:											
a. Drukning	5	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Forbrænding	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
c. Andre ulykkestilfælde (med speciel angivelse)	8	7	1	-	-	-	1	1	-	1	-
Tilsammen	694	320	374	65	43	19	19	10	9	7	10

meddelte dødsaarsaker.

og kjøn.																			
15—20		20—25		25—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	5	3	3	-	-	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	2	7	3	-	4	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	2	-	1	-	2	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	3	2	2	2	2	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	1	1	2	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	1	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
8	16	5	13	24	15	27	25	19	36	32	37	40	41	31	57	28	44	5	9

og hindrer rengjøringen. Aske og avfald fra ovnen maa ikke henligge i verkstedet. — Bokpakker og andre tryksaker, papir, pap og andre materialer for virksomheten bør ikke lagres i arbeidsrummet, utenfor hvad der tiltrænges for dagens eller den nærmeste tids arbeide. — Kokning av klister maa ikke foregaa i arbeidsrummet.

3. Hver dag efter endt arbeide skal alt avfald fra bedriften fjernes eller samles i dertil bestemte kasser, som tømmes, saasnart de er fulde. Derefter dynkes gulvet med rent vand og feies ordentlig.
4. Mindst 1 gang hver uke skal gulvet og arbeidsbordene vaskes med varmt vand og sæpe eller soda, hvorunder alt smuds og spild av klister og lim omhyggelig fjernes. Samtidig avtørres med fugtig klut alt støv og smuds av vindusposter, reoler, bænker, ovne o. l. — Vinduer pudses, og vindusposter vaskes mindst 1 gang hver maaned.

   Hovedrengjøring av verkstedet med vaskning av tak og vægger utføres mindst 1 gang aarlig. Mellem hver hovedrengjøring og med mindst 5 maaneders mellemrum fra denne skal derhos alle vægger og alt inventar grundig avstøves med fugtig klut. — Kalkede og gipsede tak og vægger skal hvittes mindst 1 gang aarlig.
5. Verkstedet maa ikke benyttes som soverum. — I middagshvilen og efter endt arbeide om aftenen maa det grundig utluftes. — I middagshvilen maa arbeiderne ikke opholde sig i verkstedet.
6. Der maa ikke spyttes paa gulvet. Der skal være et tilstrækkelig antal spyttebakker, som daglig tømmes og renses.
7. I verkstedet skal findes vaskestel med sæpe og tilstrækkelig haandklær, som byttes, saasnart de er smudsige.
8. Disse regler skal findes opslaat paa et let synbart sted i hvert verksted med angivelse av, hvor mange mennesker der kan arbeide i verkstedet.

Verkstedet i nr. ..... gate ..... etage, for tiden drevet av ....., er ..... m.^{3} stort. Der kan følgelig i dette verksted arbeide ..... mennesker.

Trondhjem den 19

Av stadsdyrlægens beretning om kontrollen med levnetsmidler m. m. sees, at kjøtomsætningen og kjøttransporten ikke har forandret sig til det bedre. Slagterier, pølsemakerier og kjøtutsalg har været efterset og fundne mangler paatalt. Mangelen paa torvhal og handelsfjøs er følelig. I en del forretninger har sozolith været brukt som tilsætning til kjøtdeig og pølser; i 7 tilfælde, hvor dette stof blev paavist, skedde anmeldelse. Dette kom i aviserne, hvorved omsætningen av kjøtdeig og pølser avtok betydelig. Anvendelsen av stoffet er siden avtat. I bakerierne er renholdet og forholdene ellers betydelig forbedret, omend ikke tilfredsstillende Melkeutsalgene, hvorav der er uforholdsmæssig mange, har man ogsaa søkt forbedret, likesom melkens beskaffenhet har været undersøkt. Man synes at spore en del fremgang i melkens renhet. — Der har fremdeles været ført kontrol med kolonialforretninger, hermetikfabrikker, fiskebryggerne, dyrestalder i vognmansgaarder og bondelosjier; forholdene har været i det hele bra eller upaaklagelige.

Den kvindelige assistent, som fører tilsynet med pleiebarn meddeler, at disses behandling og pleie i hjemmene har været noksaa tilfredsstillende. Hvor flytning har været ønskelig, er den opnaadd underhaanden uten helseraadets indskriden.

Der klages over for sen eller ganske manglende anmeldelse av barnene i mange tilfælde; politiet er da blit underrettet. (Bøckman).

I Strinden distrikt har Tilder og Leinstranden herreder faat sundhetsforskrifter bifaldt; de er likelydende for begge, dog med særbestemmelser for den tættere bebyggelse om Heimdal. Angaaende kloakforholdene i Strindens byggebelte oplyses, at myndigheterne i Trondhjem har git tilladelse til at la privat kloak fra beltet utmunde i byens kloaknet, mot en betaling av kr. 50,00 en gang for alle. Tilladelsen har været benyttet flere steder, som egnet sig derfor. Blandt de nybyggende er det ogsaa et utbredt ønske om at faa indlagt vandklosetter, men de private kloakledninger for disse vil bli for lange og kostbare. Mulig vil herredsstyret opta saken. I Malvik har helseraadet enstemmig nedsat en komité til at utarbeide plan for et kloaknet paa Hommelviken. (Herlofsen).

I Selbu distrikt viser de hygieniske forhold, levemaate etc. glædelig fremgang, idet sansen for og trangen til gode, lyse og rummelige beboelsesrum er paatagelig. Først sættes almindelig uthusene i fuld stand, saa følger beboelseshusene snart efter, hvilket viser, at der lægges mer og mer arbeide paa gaardsdriften. Den tidligere ikke ubetydelige drift i Kvernfjeldet er saa godt som ophørt; som følge derav er arbeidet paa gaardene tiltat i tilsvarende grad og med det bedste resultat. Der findes intet meieri, men separatoren er blit et husinventar i Selbu, men forekommer omtrent ikke i Tydalen. Levemaaten maa i det store og hele betragtes som sund, om end ensformig, likesom befolkningen er gjennemgaaende sund, kraftig, arbeidsom, nøisom og ædruelig. — Der er opført flere — mange synes nok for talrike — ungdomslokaler, som visselig, om de ledes paa rette maate, burde virke opdragende paa ungdommen. (C. Meidell).

I Røros distrikt er renligheten paa Røros inden døre ret god, utendørs derimot mindre heldig. Det beror for en væsentlig del paa, at der endnu mangler offentlig kloak, idet motstridende interesser i by- og landsogn, naar det gjælder bevilling, fremdeles har været til hinder. I Aalen og Holtaalen er hygienen mindre god; bedring synes dog at ville indtræde, især efterat sanitetsforeningerne har optat et godt og interesseret arbeide. — Melken gaar til meierierne, og brødet kjøpes hos bakerne, flabrød blir snart en saga blot. Tændernes tilstand er, som før, elendig. Ædruelighetstilstanden er fremdeles god, sedeligheten saa middels. (Stengel).

I Opdal har det nu paagaaende jernbaneanlæg bragt megen rørelse inden distriktet Mange av bygdens folk finder her arbeide, men den langt overveiende del av arbeiderne er fremmede folk fra alle kanter av landet. Fortjenesten har været bra, fra 5 op til 8 à 9 kroner dagen, men saa er ogsaa priserne paa alle livsfornødenheter steget, saa man i grunden lever med bypriser endogsaa for ved. — Skal arbeiderne ikke ha for lang vei til arbeidsstedet, blir følgen, at flere end sundt er maa dele værelse, og paa mange steder er derfor forholdene i den henseende mere end trange. Det samme er ogsaa tilfælde i de av anlægget paa fjeldet opførte barakker, selv om der saa godt som mulig er sørget for ventilation. Her ligger fra 12 til 16 mand i 2 sengerader, 2 mand i hver seng, hvad der ikke er heldig, særlig i sygdomstilfælde. Der findes et forenet spise- og kokerum i barakkerne. Ved de nyeste barakker, som opføres, blir der ogsaa eget bade- og vaskerum og plads alene for 4 mand i hvert rum. Som kokke gjør meget ofte en arbeiders hustru tjeneste. Levemaaten blandt arbeiderne maa siges at være meget god; kosten er baade bedre og kraftigere, end den almindelig er paa landsbygden. Sundhetstilstanden har været god, det er kraftige folk, hærdet ved arbeide i fri luft. — Har disse forhold bragt indtægter for bygdens folk, maa paa den anden side bemerkes, at det er vanskelig at faa folk til at arbeide utenfor anlægget, selv om man byr dem betaling, som overgaar de vanlige arbeidspriser inden bygden med mindst 50 pct. (P. Nissen).

I Orkedalen undersøktes i løpet av 1912—1913 alle skoler i de herreder, hvor distriktslægen er helseraadets ordfører. Ved selve skolerne var litet at bemerke, lokalerne er nye og lærerne yngre folk. Samtidig med tilsynet holdtes der korte (1/4 times) foredrag om enkelte ting, hvortil besøket gav anledning, og de syntes at omfattes med interesse av barnene. Av foredragene i 1913 kan nævnes om tænderne og tandpleien; det knyttedes til undersøkelsen av skolebarnenes tænder og disses forhold til svulne kjertler. Paa en skole hadde av 90 arbeider- og jordbrukerbarn de 80 skadede tænder og av disse 75 svulne kjertler. De kjertler, som sandsynlig var av tuberkuløs art, var i stort faatal. Distriktslægen bemerker, at statistiken kun er foretat for at faa en personlig opfatning av forholdet, saa den er ikke ensartet og derfor ikke egnet til nærmere benyttelse. Tildels paa grundlag av disse iagttagelser har herredsstyret i Meldalen for 1914 bevilget kr. 2000 til ansættelse av en skoletandlæge. Skoletilsynet kan vistnok faa stor betydning for slegtens helse. (E. Støren).

I Hevne distrikt har distriktslægen ved sit eftersyn paa skolerne ikke fundet noget at bemerke med hensyn til renlighetsforholdene. Flere skoler har faat indlagt vand, og dette vil efterhaanden ske med alle skoler inden distriktet. — De forskjellige næringsveier gav godt utbytte i aaret med stigende arbeidspriser. Der klages over vanskelig og dyr tjenerhjælp. En hel del ungdom, men ogsaa gifte folk, søker til gruberne eller teglverkerne, hvor lønningerne er store. Gaardbrukerne synes nu at lægge mere an paa kornavl end før; der indføres aarlig store mængder kunstig gjødning (Norgessalpeter). — Befolkningen er ædruelig, usedeligheten som før, jfr. beretningerne for 1908 og 1909.

I Hitteren distrikt er kostholdet like ensformig som før: salt fisk, brød, grøt og poteter er hovednæringen. Kjøt brukes litet, grønsaker gives der ikke. Mange familier, særlig paa Frøya, maa undvære melk, selv til smaabarn, som da faar kaffe istedet. Fordøielsessygdomme og anæmi hos barnene blir derfor altfor ofte følgen. Maten blir fremdeles daarlig tilberedt, de unge piker interesserer sig ikke for husstel, desto mere for pynt og stas: hjemmevævede tøier benyttes nu litet, istedet kjøpes tynde blusetøier fra byen og syes efter sidste mode. Denne passer ikke altid i det vindige, raa klima, saa klædedragten blir utilstrækkelig. Hyppige forkjølelser og opblussen av latent ftise maa formodes at være det ikke sjeldne resultat. Overgangen fra aapne baater til motorbaater under fiskerierne betyr ikke altid bedring ogsaa i hygienisk henseende. Mandskapet stuver sig sammen i en trang, smudsig lugar. Her blomstrer spyttesvineriet, og utdunstningerne fra skidne kropper og vaate klær blander sig med tobaksrøk, og stanken av raattent kjølvand til en bedøvende os. — Blandt ungdommen siges der at være megen usedelighet, derimot staar ædrueligheten noksaa høit. (Hammer).

I Nordre Fosen distrikt siges renlighetsforholdene ikke at være værst. Boligerne er gjerne holdt rene, selv ute i fiskeværene er det i den henseende bra. Utendørs er det ogsaa almindeligvis ordentlig, men man ser dog ikke sjelden al slags fiskeavfald liggende henslængt i fjæren og tildels tæt op til vaaningshusene. Man ser jo ogsaa ofte, at skraatobakken gaar fra mund til mund, saa hver liebhaber kan ta sig en bit, og at man i kjøkkenet har en fælles vandøse, hvorav husstand (og andre) drikker, hvorefter en rest vand i øsen slaaes ned i vandstampen. Av og til kan man endnu se, at pengene opbevares i tobaksdaaserne sammen med tobakken og den tyggede, men foreløbig gjemte buss. — Alt eksempler paa, at kravene til den personlige renlighet uten skade kunde være større. — Ædruelighetsforholdene er bra, sedelighetstilstanden kunde utvilsomt være bedre. (Brandtzæg).

Sykehus. I Trondhjem er der et kommunalt sykehus med en medicinsk og en kirurgisk avdeling, samt avdelinger for epidemiske og tuberkuløse sygdomme. Kalvskindets sykehus, væsentlig for kroniske og en del tuberkuløse sygdomme, et

isolationslasaret og et interneringslokale, en fødselsstiftelse (Dahl's), samt en privat klinik for kvindesygdomme og fødselshjælp, hospitalstiftelsens sindssykeasyl, kriminalasylet, det katolske St. Elisabeth's hospital. — I Strinden ligger Rotvold sindssykeasyl og Reitgjerdets pleiestiftelse for spedalske. I Røros findes alene det tidligere omtalte pleiehjem for tuberkuløse. — I Orkedalen distrikt er der 2 mindre sykehjem, begge med avdelinger for tuberkuløse syke. I fiskeværet Halten, Hitteren distrikt, er der i fisketiden et sykehus for fiskerne.

Sykepleien. Den av tuberkuloseforeningen i Hevne distrikt lønnede sykepleierske har i aarets løp tilset alle i herredet værende tuberkuløse og undervist i den praktiske pleie i hjemmene Hun har ogsaa saavel av fattigvæsenet som privat været benyttet til længere tids forpleining av tuberkuløse og tillike til almindelig sykeforpleining ellers. (H. Wedøe).

Badeindretninger. I Trondhjem er en anstalt for varme bad, 2 folkebad og 2 sjøbad. I Strinden distrikt findes i Hommelviken (Malvik herred) et badstu- og karbad. Ved Ranheim fabrikker er indrettet et dusj- og karbad for arbeiderne. I Tydalen av Selbu distrikt er der et badstubad, og paa Røros en liten og skrøpelig badeindretning. I Ytre Fosen distrikt findes paa Ørlandet ved Brækstad meieri et karbad til bruk for betjeningen og andre.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Søndre Trondhjems amt	88	3957
Trondhjems stadsfysikat	24	845
Strinden	[1]) 14	917
Selbu	[2]) 1	203
Røros	[3]) 5	252
Guldalen	[4]) 4	296
Opdal	[5]) 2	13
Orkedalen	[6]) 14	305
Hevne	[7]) 4	166
Hitteren	[8]) 7	252
Ytre Fosen	[9]) 3	184
Indre —	[10]) 6	285
Nordre —	[11]) 4	239

[1]) Strinden 5, Malvik 2, Klæbu 1, Tilder 2, Leinstranden 1, Buviken 3. [2]) Selbu 1. [3]) Røros 2, Aalen 2, Holtaalen 1. [4]) Horg 1, Singsaas 1, Støren 2. [5]) Opdal 1, Rennebu 1. [6]) Orkedalen 4, Meldalen 5, Gjeitestranden 1, Børsen 2, Børseskognen 2 [7]) Hevne 3, Heim 1. [8]) Hitteren 1, Fillan 1, Nordfrøya 5, [9]) Nes 1, Bjugn 1, Jøssund 1. [10]) Lensviken 1, Rissen 2, Agdenes 1, Stadsbygden 2. [11]) Osen 1, Stoksund 2, Aa 1.

Kvaksalveri. Paa Sørhitteren har en kvaksalver tidligere hat megen praksis; denne er nu omtrent ophørt, efterat der blev bevilget skyssgodtgjørelse for distriktslægen til regelmæssig 14-daglig fremmøte. (Hammer). I Frøya blev en kvaksalver anmeldt for at ha tat 5 à 7 tuberkuløse under behandling. Resultatet kjendtes ikke ved beretningens avgivelse. (Walderhaug).

XVII. Nordre Trondhjems amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe-vakcinatører.
Amtet		22495,14	84 640	33	9	54	45
1. Stjørdalen		2 252,16	11 032	5	1	5	4
	Stjørdalen	52,32	3 171	3	1	2	2
	Laanke	189,05	1 348	-	-	1	-
	Skatval	97,90	1 776	-	-	-	-
	Hegre	613,52	2 572	1	-	1	1
	Meraker	1 299,37	2 165	1	-	1	1
2. Frosta		646,72	7 986	3	1	4	4
	Frosta	75,23	2 950	1	-	1	1
	Aasen	140,30	1 981	1	-	1	1
	Leksviken	431,19	3 055	1	1	2	2
3. Levanger		2 078,84	13 256	5	1	6	4
	Levanger, kjøbstad.	0,42	1 646	3	1	3	-
	Levanger	140,24	2 343	-	-	-	1
	Skogn	340,30	3 363	1	-	1	1
	Værdalen	1 597,88	5 904	1	-	2	2
4. Inderøen		985,28	10 703	3	1	[1] 9	6
	Ytterøen	28,04	841	-	-	3	1
	Mosviken	137,33	865	-	-	1	1
	Verran	414,58	1 687	-	-	2	1
	Inderøen	91,57	2 944	2	-	1	1
	Røra	28,30	879	-	-	-	
	Sandvollan	26,42	730	-	1	1	
	Sparbu	259,04	2 757	1	-	[2] 1	2
5. Stenkjær		2 193,89	11 340	5	2	9	6
	Stenkjær, ladested	0,87	2 459	4	2	4	-
	Egge	50,82	1 372	1	-	-	[2] 1
	Stod	258,81	932	-	-	-	
	Kvam	374,67	1 137	-	-	1	1
	Beitstaden	200,92	1 886	-	-	1	1
	Malm	258,40	994	-	-	1	1
	Namdalseidet	623,39	1 270	-	-	2	1
	Ogndalen	426,01	1 290	-	-	-	[2] 1
6. Grong		7 038,73	6 020	2	-	5	6
	Hølandet	561,09	1 063	-	-	1	1
	Grong	4 071,29	2 671	1	-	2	4
	Snaasen	2 406,35	2 286	1	-	2	1
7. Lierne	Lierne	2 970,43	1 606	1	-	2	2

[1]) Desuten praktiserer inden distriktet 3 paa Stenkjær bosatte private jormødre.
[2]) Bor i Stenkjær.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe-vakcinatører.
8. Namsos		1 302,37	7 798	5	3	4	3
	Namsos, ladested	0,34	2 533	3	3	[1]) 2	-
	Klingen	352,49	1 539	1	-	1	1
	Vemundvik	240,55	1 302	-	-	-	1
	Overhallen	708,99	2 424	1	-	1	1
9. Fosnes		1 323,00	4 486	1	-	3	3
	Otterøy	272,10	1 685	1	-	1	1
	Fosnes	588,72	1 009	-	-	1	1
	Flatanger	462,18	1 792	1	-	1	1
10. Kolvereid		1 085,30	5 102	1	-	3	3
	Kolvereid	437,26	2 090	1	-	1	1
	Foldereid	513,20	900	-	-	1	1
	Nærø	134,84	2 112	-	-	1	1
11. Vikten		618,42	5 311	2	-	4	4
	Vikten	317,27	3 276	1	-	2	2
	Leka	108,11	1 201	1	-	1	1
	Gravik	193,04	834	-	-	1	1

[1]) Den ene av disse er vakcinatrice for Vemundvik.

Sundhetstilstanden betegnes for de fleste lægedistrikter som i det hele tat god; i Stjørdalen, Lierne, Namsos og Fosnes distrikter var den mindre tilfredsstillende, tildels paa grund av epidemiske sygdomme. Av disse hadde skarlagensfeber og meslinger adskillig utbredning inden enkelte distrikter; men særlig har de akute katarrer i aandedrætsorganerne, likesaa croupøs lungebetændelse og pleurit indtat en fremskutt plads blandt anmeldte epidemiske sygdomstilfælde inden amtet dette aar; antallet av disse var ialt 6 506 med 141 dødsfald, mot henholdsvis 5 501 og 161 aaret forut.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde 1 212 eller 14,1 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (85 897). I 1912 var dødeligheten 14,0 pro mille.

Med hensyn til de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 194 og 195, sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidfeber** blev meldt ialt 7 tilfælde med 1 dødsfald, derav 2 tilfælde i Stjørdalen distrikt, nemlig et i Laanke og et i Meraker. Smittekilden var ukjendt; dog mistænktes for den ene patients vedkommende flere dages kjøring av naturgjødsel fra Trondhjem som mulig aarsak. (Knutssøn). I Gulstadbygden, øverst i Ogndalen av Stenkjær distrikt, indtraf i oktober—december 6 tilfælde av en tyfuslignende sygdom. Den først angrepne var en ca 40 aar gl. gaardbruker, som kom syk hjem efter at ha arbeidet paa en avsidesliggende fjeldgaard. Han hadde høi feber og symptomer paa en gastro-enterit, som efterhaanden antok karakteren av en ren colitis med hyppige slimede, tildels blodige

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfeber	7	1	7	-	-	1	-	-	1	-	-	-	2	-	3
Akut poliomyelit	2	-	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	305	2	305	13	8	20	12	-	2	8	4	30	41	115	52
Meslinger	413	3	413	28	93	63	71	62	49	35	8	3	1	-	-
Difteri (croup)	44	3	43	-	8	-	1	8	7	5	4	3	-	3	4
Barselfeber	8	4	6	1	1	-	2	-	-	-	-	1	-	1	-
Pyæmi, septhæmi	11	4	10	-	1	1	-	-	-	-	-	3	3	2	-
Pemfigus (hos nyfødte)	7	-	7	-	1	-	-	-	-	-	1	2	3	-	-
Rosen	66	3	66	5	6	8	7	4	4	8	3	3	3	7	8
Røde hunde	8	-	8	-	-	-	-	1	3	1	-	1	-	1	1
Vandkopper	59	-	59	3	6	7	10	1	3	5	-	1	1	15	7
Kusma	5	-	5	-	2	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	69	-	69	-	2	3	3	-	-	8	1	5	3	32	12
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	3392	33	3382	473	433	275	329	326	304	186	109	136	167	357	287
Influensa	541	3	540	154	134	61	37	16	30	20	10	12	12	27	27
Lungebetændelse	441	67	440	61	48	31	47	41	31	69	4	10	20	47	31
Pleurit	213	4	213	20	22	21	17	24	20	19	13	12	14	9	22
Gigtfeber	161	2	161	15	17	19	9	19	17	15	9	8	12	9	12
Akut diarré (kolerine)	752	12	752	60	58	30	47	45	51	47	69	142	95	55	53
Skjørbuk	2	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-
Tilsammen	6506	141	6490	834	840	540	594	548	523	427	235	372	378	680	519

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).

	Fordeling paa lægedistrikterne:																					
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Stjørdalen.		Frosta.		Levanger.		Inderøen.		Stenkjær.		Grong.		Lierne.		Namsos.		Fosnes.		Kolvereid.		Vikten.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	2	-	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Akut poliomyelit	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	5	-	1	-	6	-	9	-	140	-	15	1	29	-	86	1	9	-	1	-	4	-
Meslinger	25	-	-	-	5	-	-	-	4	-	27	-	7	-	181	-	94	2	28	1	42	-
Difteri (croup)	6	1	1	1	17	1	8	-	5	-	5	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Barselfeber	3	-	-	-	2	2	1	-	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	4	-	-	-	-	-	1	1	3	-	1	1	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	16	-	1	-	9	-	9	-	12	2	4	1	-	-	11	-	1	-	1	-	2	-
Røde hunde	-	-	-	-	1	-	2	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	13	-	-	-	9	-	5	-	16	-	13	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	1	-	-	-	-	-	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	12	-	5	-	10	-	1	-	-	-	-	-	-	-	41	-	-	-	-	-	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	507	6	75	1	567	3	386	2	638	4	300	2	2	-	605	6	97	2	90	1	125	6
Influensa	66	-	28	2	79	-	26	-	132	-	71	1	-	-	66	-	48	-	10	-	15	-
Lungebetændelse	110	8	22	9	115	12	38	9	40	12	14	6	11	3	60	3	17	3	3	-	11	2
Pleurit	32	-	9	-	40	1	21	3	24	-	24	-	-	-	27	-	4	-	15	-	17	-
Gigtfeber	30	-	5	-	15	-	28	-	28	1	5	-	2	-	21	-	6	-	8	-	13	1
Akut diarré (kolerine)	86	-	14	-	192	4	79	1	180	4	56	-	-	-	76	1	9	1	8	-	52	1
Skjørbuk	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	920	15	166	13	1068	23	617	17	1231	24	536	12	53	4	1179	11	289	9	165	3	282	10

avføringer. Sensoriet var omtaaget. Temperaturen var længe høi, men faldt saa ganske hurtig, og der indtraadte en langvarig reconvalescens. 4 av husets 5 barn angrepes ogsaa, fik feber og gastriske symptomer, men hadde ikke tegn paa affektion av tyktarmen. Bygdens sykepleierske blev sendt til stedet; hun blev selv syk, men hos hende bar sygdommen præget av en abdominaltyfus, der kom sterke tarmblødninger, og hun døde. Da hun blev begravet i Inderøen, hvorfra hun var, er tilfældet og dødsfaldet opført under dette lægedistrikt. Efter rengjøring og desinfektion ophørte sygdommen i Gulstadbygden. Noget senere indtraf et tilfælde længere ned i Ogndalen; det hadde karakteren av en almindelig tyfoidfeber og forløp gunstig. Nogen forbindelse mellem dette tilfælde og de ovenfor nævnte kunde ikke paavises. Det oplystes senere, at der for aar tilbake hadde været tyfoidfeber paa den ovennævnte fjeldgaard. (A. Schnitler). Fra Flatanger i Fosnes distrikt indlagdes en mand i Namsos sykehus, smittekilde ukjendt. (P. Johnson). I Vikten distrikt behandledes paa fiskeværet Gaasvær et meget alvorlig tilfælde, som dog endte med helbredelse. (I. Waage).

Av **akut poliomyelit** opføres 2 angrepne, begge voksne personer, en i Frosta distrikt og en fra Levanger landdistrikt, uten dødsfald; hos den sidste var diagnosen tvilsom. (Buck).

Skarlagensfeber anmeldtes med et usedvanlig stort antal angrepne. Av 305 syke behandledes over halvparten eller 166 i de 2 byer Stenkjær og Namsos, hovedsagelig i aarets sidste kvartal. I Stenkjær distrikt var epidemien godartet og har vistnok efter al sandsynlighet været adskillig mere omfattende, end det anmeldte antal viser. De temmelig strenge forholdsregler, like til lukning av skolerne, som blev sat iverk i Stenkjær ladested av skolestyret efter formandskapets henstilling, viste sig derfor ogsaa litet virksomme. Helseraadet delte enstemmig distriktslægens opfatning, at under de foreliggende omstændigheter, hvor sygdommen optraadte saa let, at utvilsomt talrike tilfælde var unddraget enhver kontrol, vilde nytten av skolernes lukning ikke staa i noget rimelig forhold til de dermed forbundne ulemper. Isolationslokalet blev utnyttet til det yderste og isolation i hjemmene iverksat med al den strenghet, som forholdene tillot. Ingen døde. (A. Schnitler). En mindre epidemi i Lierne distrikt skyldtes smitte fra Sverige. (A. Falck). I Namsos distrikt begyndte epidemien i juli, men tok, antagelig paa grund av at mange personer hadde hat sygdommen uten at søke læge, en betydelig fart i de følgende maaneder, trods de energiske forholdsregler, som blev tat for at stanse sygdommen. Da epidemiavdelingen paa Namdalens sykehus snart blev fyldt, og da sygdommen viste sig godartet, blev de fleste syke isoleret i hjemmene. Alle større sammenkomster av barn ved forestillinger, barneloger, kinematografer o. s. v. blev forbudt. Folkeskolen holdtes dog aapen med nogen forlængelse av juleferien og efter renvaskning. Fra byen spredte epidemien sig til det nærliggende landdistrikt. En barselkone blev angrepet 5te dag i barselsengen og døde av croupøs lungebetændelse; tilfældet er paa dødsaarsakslisten opført under den sidstnævnte diagnose. Et barn med broncho-pneumoni fik likeledes skarlagensfeber og døde. Av følgesygdomme var der ikke saa faa ørebetændelser. (Rüsing).

Meslinger optraadte ogsaa dette aar epidemisk inden flere lægedistrikter, saaledes i Stjørdalen som fortsættelse fra 1912, i Grong, i Namsos og her særlig i byen; herfra bragtes smitte til Fosnes distrikt, idet en gut fra Flatanger hadde været i besøk hos slegtninger, hvor et par barn hadde meslinger. I Kolvereid gik sygdommen om vaaren og sommeren over det hele distrikt og var tildels noksaa ondartet. (H. Lie). I Vikten distrikt hersket epidemien særlig i Rørvik og nærmeste omegn, den bredte sig om vaaren og sommeren ogsaa til Leka og Gravik.

Difteri (croup) viser ogsaa dette aar forholdsvis faa angrepne. I Levanger distrikt meldtes de fleste, nemlig 6 fra byen og 11 fra landdistriktet. Blandt disse sidste var i december 3 fra Skogn. Av distriktslægens undersøkelse fremgik, at smitten sandsynligvis kom fra en bestemt gaard, uagtet ingen der var syk. Skogns helseraad besluttet da, at samtlige gaardens individer skulde undersøkes, og det viste sig, at en voksen datter var bacillebærer. Hun blev indlagt paa sykehuset, og dermed stanset sygdommens videre utbredning. (Buck). De 8 tilfælde i Inderøen distrikt forekom alle paa Mære landbruksskole. Omfattende forsigtighetsregler blev foretat. Nogen bestemt smittekilde kunde ikke paavises. (Angell). I Snaasen, Grong distrikt, indtraf i juli 3 tilfælde paa gaarden Sandnæs; smitten hidrørte tydeligvis fra en Trondhjemsfamilie, som litt forut hadde tilbragt en del av ferien paa gaarden. Et par av barnene hadde hat ondt i halsen, men ikke søkt læge, og like efter tilbakekomsten til Trondhjem blev 2 av dem indlagt i sykehus som lidende av difteri. (J. Melhus).

Av **barselfeber** opføres 8 tilfælde med 4 dødsfald. Den barselkvinde, som døde av sygdommen i Lierne distrikt, var betjent av en hjælpekone. (A. Falck).

Av **skjørbuk** anmeldtes 2 tilfælde i Stjørdalen distrikt, et i Stjørdalen og et i Skatval herreder.

Fnat opføres med 70 behandlede syke, derav 36 i Vikten distrikt; her kom dog vistnok ikke alle angrepne til behandling. Sygdommen var mest utbredt over nordre del av ytre Vikten. Som regel hadde den hele husstand været angrepet og ofte i længere tid, før læge blev søkt. (I. Waage).

Av **akut forgiftning** døde et litet barn paa Statland i Fosnes distrikt. Det skulde ute i haven ha spist noget antagelig giftig (bær eller græs). Distriktslægen kunde dog ikke gi nærmere oplysninger, da barnet blev behandlet av læge fra Namsos. (P. Johnson).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne: 1 Stjørdalen.	2 Frosta.	3 Levanger.	4 Inderøen.	5 Stenkjær.	6 Grong.	8 Namsos.	10 Kolvereid.	11 Vikten.
Veneriske saar	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Syfilis, erhvervet	4	-	1	-	-	-	-	2	1	-
— medfødt	4	-	-	-	-	2	-	1	-	1
Gonorré, uretrit	31	5	-	3	1	4	1	6	5	6

Tuberkulose. Om de i aarets løp anmeldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaarsakslister for det hele amt 15,8 pct. av alle ved sygdom foraarsakede, kjendte dødsfald, og 18,4 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 14,5 pct. og 16,8 pct. og for bygderne 15,9 pct. og 18,6 pct. — Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — I Inderøen distrikt skriver de fleste av de ny anmeldte syke sig fra Værran. I mange hjem paa dette sted er de sanitære forhold saa som saa, skjønt de bedres litt efter litt, eftersom oplysningen om sygdommen stiger. Det er meget almindelig, at man

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Stjørdalen	154	28	15	139
Frosta	86	13	13	73
Levanger	167	26	23	144
Levanger by	26	5	3	23
Bygder	141	21	20	121
Inderøen	133	15	17	116
Stenkjær	120	14	24	96
Stenkjær by	39	3	7	32
Bygder	81	11	17	64
Grong	69	4	12	57
Lierne	14	2	4	10
Namsos	106	23	11	95
Namsos by	45	8	5	40
Bygder	61	15	6	55
Fosnes	49	12	9	40
Kolvereid	34	10	3	31
Vikten	64	10	10	54
Nordre Trondhjems amt	996	157	141	855
Derav i byer	110	16	15	95
— - bygder	886	141	126	760

ønsker de syke anbragt i pleiehjem, og desinfektion forlanges gjerne, straks en tæringssyk er avgaat ved døden I det hele maa det siges, at man saagodtsom overalt nu har forstaaelsen av sygdommens overførbarhet. (Angell). — I Namsos distrikt er tuberkulosen fremdeles meget utbredt baade inden byen og i landdistriktet. Baade blandt de syke og deres paarørende hersker, som før, en utbredt uvilje mot indlæggelse i pleiehjem; i dette indlægges væsentlig syke, som bor hos fremmede, eller de faa, som indser nytten av indlæggelsen. Naar de kommer til pleiehjemmet, er sygdommen som regel langt fremskreden. Av og til er de døende. Medvirkende til, at ikke saa mange tuberkuløse, som ønskelig er, blir indlagt, er ogsaa mangelen paa plads i Namdalens eneste pleiehjem, dette har nemlig kun 8 à 10 senger, mens der kunde trænges mindst 30 senger. (Rüsing). — I Kolvereid distrikt synes sygdommen at være i tiltagende, især i Nærø. (H. Lie). I Vikten distrikt har distriktslægen et bestemt indtryk av, at lungetuberkulosen der har et utpræget kronisk forløp. Mange gamle tilfælde har vistnok holdt sig uforandret i aarevis (I. Waage).

Spedalskhet. I Fosnes distrikt døde i aaret en av de spedalske, saa der var tilbake 1 i Fosnes og 2 i Flatanger. (P. Johnson). I Kolvereid distrikt indførtes en ny spedalsk i protokollen. Han hadde i længere tid været mistænkt for at lide av sygdommen, og blev tilset av distriktslægen sammen med overlægen for den spedalske sygdom. Han har sandsynlig været spedalsk i omtrent 40 aar. Han lever alene i sit hjem. (H. Lie).

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mor.	Barn.	Mor.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde rier	35	[1]) 1	[3]) 37	-	-	-	-	1	[5]) 1	-	-
Bækkensneverhet	4	-	2	[4]) 2	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	2	[2]) 1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Truende livmorbristning	-	-	-	-	-	-	-	-		1	-
Isseleie med panden fortil	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Fastvoksning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	45	2	46	2	4	2	2	1	1	1	6
	47		48			4					

[1]) Død i 6te døgn efter fødselen av katarralsk lungebetændelse (er paa dødsaarsakslisten ikke opført under dødsfald paa barselseng).
[2]) Død i 11te døgn efter fødselen av lungeemboli. [3]) Derav en tvillingfødsel. [4]) Derav i et tilfælde tillike fremfald av navlesnor.
[5]) 2den tvilling, om 1ste intet anført.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven-de.	død-fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar-sel-seng.	ved ulyk-kelige hæn-delser.	ved selv-mord.
Stjørdalen	264	6	169	12	1	-	2	1
Frosta	175	1	134	6	1	-	4	-
Levanger	338	5	197	8	1	-	5	-
Levanger by	42	-	33	2	1	-	-	
Bygder	296	5	164	6	-	-	5	
Inderøen	235	3	137	4	1	-	2	-
Stenkjær	260	3	161	11	4	2	3	-
Stenkjær by	62	1	49	2	1	1	-	-
Bygder	198	2	112	9	3	1	3	-
Grong	115	7	87	6	1	-	2	1
Lierne	46	2	20	3	-	1	1	-
Namsos	182	3	116	10	1	-	2	-
Namsos by	77	1	48	8	1	-	2	-
Bygder	105	2	68	2	-	-	-	-
Fosnes	104	5	57	4	-	-	2	1
Kolvereid	118	1	45	5	-	-	1	-
Vikten	142	3	89	9	1	-	4	-
Nordre Trondhjems amt.	1979	39	1212	78	11	3	28	3
Derav i byer	181	2	130	12	3	1	2	-
— - bygder	1798	37	1082	66	8	2	26	3

Av andre sygdomme behandledes i Vikten distrikt mange tilfælde av **flegmone** og **lymfangit**, næsten alle paa overekstremiteterne. Ikke alene det egentlige fiskeri, men ogsaa gravning efter agnskjæl spiller en rolle her. Imidlertid har folket saa god greie paa faren, naar det ser den røde stripe opover armen, at læge øieblikkelig søkes. Jod som forebyggelsesmiddel er ogsaa meget i bruk. (I. Waage).

Anæmi og **fordøielsessygdomme** er meget almindelig i Grong distrikt; likesaa er tandcaries meget utbredt. Ogsaa i Namsos distrikt hører disse sygdomme tillikemed blegsot til de hyppigste lidelser i den daglige praksis. I Vikten distrikt er fordøielsessygdommene mest utbredte. Aarsakerne er vistnok flere, men øverst staar vistnok en mindre hensigtsmæssig ernæring, specielt misbruk av kaffe. En anden meget vigtig aarsak er de elendige tænder og som følge derav daarlig tygning av maten. (I. Waage).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning. I Frosta distrikt forpleies, som vanlig, mange sindssyke fra forskjellige amter. De sendes dit, fordi man ingen raad har med dem i hjemmet. Dertil kommer flere, som ikke burde været utsat privat, men som man ikke kan bli kvit igjen, fordi der ikke er plads paa asylerne. (Bendeke). I Inderøen distrikt forpleies de sindssyke godt, men

asylnøden føles sterkt. Flere sindssyke maa ogsaa her forpleies privat, skjønt de rettelig hører hjemme paa et asyl. Kronisk sindssyke er det umulig at faa asylplads for. (Angell).

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 60 saadanne, derav i Stjørdalen distrikt 7, i Frosta 3, i Levanger 9, i Inderøen 11, i Stenkjær 16, i Grong 2, i Namsos 6, i Fosnes 2, i Kolvereid 2, i Vikten 2. — Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 199.

Om **jormorhjælpen** se tabellen i den almindelige beretning.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 3 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsaarsaken for 5 kvinder saaledes: barselfeber 4, emboli, trombose 1.

Fødte og døde. Antallet vil sees av tabellen paa foregaaende side.

Der blir et overskudd av 767 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 61,2.

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	220	14	206
Lungetuberkulose	157	16	141
Kræft (cancer og sarkom)	80	8	72
Organisk hjerte- og karsygdom	79	13	66
Lungebetændelse	67	5	62
Hjerneslag	65	10	55
Tuberkulose utenfor lungerne	47	5	42
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	33	4	29
Kronisk bronkit	22	2	20

Veirliget. Vinteren synes i det hele at ha været mild, vaaren kom tidlig, sommeren var varm og tør undtagen i den nordre del av amtet, hvor den beskrives som kold og regnfuld (Fosnes, Kolvereid og Vikten; fra Namsos ingen meddelelse). Senhøsten var flere steds meget stormfuld, tildels hadde stormen orkanagtig karakter. I Stenkjær distrikt voldtes saaledes derved stor skade paa skogen.

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. Angaaende disse forhold inden Stjørdalen distrikt henvises til distriktslæge Knutssøns beretning derom, der er indtat som anhang paa side 247.

I Grong distrikt er de vigtigste leveveier jordbruk og skogdrift. Desuten tjener mange godt i fiske- og jagttiden som roere og kjendtmænd for de utenlandske sportsfiskere og jægere, som hvert aar har søkt til distriktet. I 1913 har ogsaa mange hat god indtægt ved de anlæg, som Aktieselskabet «Grong gruber» har sat igang for at utnytte de rike kisforekomster i nordre Grong. Dette har bidraget betydelig til samfærdselsmidlernes bedring inden distriktet. En regelmæssig automobilrute er saaledes sat igang fra Namsos til Namskogen, selskapet har planeret og tildels færdigbygget en veistrækning paa 26 km. fra Brakvaselv paa Namskogen til Gjusvik ved sjøen Limingen, hvad der har skapt store forandringer i den før saa avstængte del av distriktet. Som almindelig ved saadanne anlæg

har boligforholdene for arbeiderne været mindre tilfredsstillende i hygienisk henseende, men naar undtages adskillige tilfælde av akut diarré i sommertiden, gik det bedre, end man kunde vente. Utover høsten opførtes flere barakker, likesom der sørgedes for god forsyning med drikkevand ved et vandverk. — Kostholdet maa antages at være gjennemgaaende godt. Det synes ogsaa at bli mere almindelig, at skogsarbeiderne slaar sig sammen i lag og fører ordentlig husholdning. Men det hænder jo fremdeles, at hver arbeider har med sin niste og steller sin mat selv; det blir da gjerne, at de lever paa kaffe og brød. Denne levemaate synes ofte at foraarsake dyspepsier. Kaffe brukes i det hele meget inden distriktet. — Ædruelighetstilstanden antages nu at være bedre end før, og avholdsbevægelsen synes at gaa frem. De moralske forhold synes at være ret gode. (Brønn).

I Lierne distrikt har bønderne nu god avsætning paa sine frembringelser ved grubeanlæggene i Røirviken og til høie priser. Men saa er det ogsaa vanskelig at skaffe folk til gaardsarbeidet, da al ledig arbeidskraft søker til gruberne; der er der god fortjeneste, men de penger, som tjenes let, er ofte udrøie — og mange er like saa fattige, naar de vender hjem, som da de drog ut. Imidlertid er de blit vant til flot levemaate og trives ikke ved de tarvelige forhold i hjemmet. (A. Falck).

I Namsos er de hygieniske forhold i landdistrikterne gjennemgaaende gode, i det store hele er det ogsaa tilfælde i byen. Særlig maa den nybyggede bydel i Loviken betegnes som meget tilfredsstillende. Husene er av træ, indredet for 2 familier og beboes og eies som regel av arbeidere. Tomterne er gjennemgaaende store, og en række av dem har plads til have. Gaterne er oparbeidet og forsynt med gode kloaker. Vand og elektrisk lys er indlagt overalt. Mindre heldige er forholdene i byens byggebelte og de bymæssig bebyggede strøk av Vemundvik herred. Vistnok er husene her like bra som i Loviken, og omtrent alle har elektrisk lys, men tomterne er mindre, husene større. Kun et mindre tal har vand fra byens vandledning, og der er intet ordnet kloakvæsen. Paa østsiden langs veien til Overhallen har saaledes en række hus ledet sit spildevand i veigrøfterne, hvad der ofte, især i sommermaanederne, frembringer stank. Foreløbig er bevilget til oprenskning av grøfterne, men da der paagaar underhandlinger om byens utvidelse, er ingen ordning endnu truffet med anlæg av kloaker. — I landdistriktet er særlig i Klingen og Vemundvik en betydelig del av skogen i de store trælastfirmaers eller utenbysboende eieres hænder. Dette har bevirket, at der i mere avsidesliggende strøk, f. eks. i Vitterhusbotten i Vemundvik er et par gaarder og en hel del husmandspladser lagt øde. Andre steder drives gaardene av leilændinger. Kommunerne søker derfor i stor utstrækning at hindre, at skogen kommer over paa spekulanters hænder. Mens jordbruk og skogdrift er hovednæringen overalt i landdistriktet, drives der i byen særlig paa træforædling og en del anden industri; handelsforbindelsen med hele Namdalen er ogsaa ganske livlig. — Befolkningen er gjennemgaaende ædruelig. (Rüsing).

Fra Vikten distrikt bemerkes, at befolkningen bor meget spredt, boligforholdene synes at være daarlige paa mange steder, især paa ytre Vikten, husene er for smaa og dertil opført av for tyndt og daarligt materiale. Den personlige hygiene burde ogsaa være bedre. (I. Waage).

Sykehus. I Stjørdalen distrikt er der paa Vernes et militært sykehus, som er aapent under vaabenøvelserne. Desuten er der paa gaarden Vikan et sykehus for skrofuløse barn (læge E. Seip) samt i Hegre et pleiehjem for tuberkuløse I Levanger by ligger amtssykehuset og i Værdalen et pleiehjem for tuberkuløse. Et saadant findes ogsaa i Stenkjær ladested foruten et isolationslokale for epidemiske sygdomme. I Namsos distrikt ligger like utenfor bygrænsen for Namsos i Vemundvik herred Namdalens amtssykehus. Like i nærheten ligger Namsos pleiehjem for tuberkuløse.

Fattigsykepleien. I Stjørdalen distrikt findes sykepleiersker, dels færdigutdannet, dels under utdannelse, i alle herreder; i Meraker dog kun en privat for verkets arbeidere. I Grong distrikt er der i Grong, Harran og Hølandet sogne ansat sykepleiersker som menighetssøstre; de anvendes meget ofte.

Badeindretninger. I Stjørdalen distrikt er der et styrtbad ved det militære sykehus, Stjørdalshalsen har et badstu- og karbad. I Hegre er der en badstue med god søkning. I Levanger by er der et kar- og dampbad ved amtssykehuset og et skolebad med dusj- og karbad for folkeskolen; dette sidste benyttes et par dage om uken ogsaa som folkebad. I Værdalen har man et forenet kar- og badstubad. I Inderøen distrikt er der et karbad ved Kirkenes meieri og et ved Røiskje meieri, men de benyttes litet. — Ved Stenkjær folkebad levertes i 1913 1 853 bad; det er aapent 1 dag i uken; desuten er der et privat kar- og dampbad, som er aapent til enhver tid og søkes noksaa meget. — I Grong distrikt findes 3 badstuer efter finsk mønster, 1 i hvert av sognene Grong, Hølandet og Harran, de holdes kun aapne med nogen ukers mellemrum. I Namsos by er der avsat penger og erhvervet tomt til en tidsmæssig badeanstalt. Sykehusets badeindretning er tilgjængelig for publikum. Paa Øisletten og Mælen i Overhallen er der badstubad, men de benyttes litet. Badet paa Ranemsletten er nedlagt. I Kolvereid distrikt er der et badstubad, som er aapent hver 2den lørdag. Sparebanken har bevilget et beløp til skolebarns badning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Nordre Trondhjems amt	83	2281
Stjørdalen	[1]) 13	411
Frosta	[2]) 4	276
Levanger	[3]) 7	364
Inderøen	[4]) 16	372
Stenkjær	[5]) 9	329
Grong	[6]) 3	143
Lierne	1	45
Namsos	[7]) 12	193
Fosnes	[8]) 6	65
Kolvereid	[9]) 5	83
Vikten	[10]) 7	ingen

[1]) Stjørdalen 4, Skatval 3, Laanke 3, Hegre 1, Meraker 2. [2]) Frosta 1, Aasen 2, Leksviken 1. [3]) Levanger by 2, Levanger herred 2, Skogn 1, Værdalen 2. [4]) Mosviken 2, Ytterøen 2, Værran 2, Inderøen 2, Røra 2, Sandvollan 2, Sparbu 4 [5]) Stenkjær ladested 4, Stod 1, Kvam 1, Namdalseidet 2, Egge 1. [6]) Grong 1, Snaasen 2. [7]) Namsos ladested 8, Vemundvik 2, Klingen 1, Overhallen 1. [8]) Fosnes 2, Otterøy 2, Flatanger 2. [9]) Kolvereid 2, Foldereid 2, Nærø 1. [10]) Vikten 2, Leka 2, Gravik 3.

Kvaksalveri. I Kolvereid distrikt bor der i Nærø en kvaksalver, som i Kristiania skal ha lært «øiendiagnose». Hans søkning er dog gaat meget tilbake. (H. Lie).

XVIII. Nordlands amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe-vaksinatører.
Amtet		38646,07	161 105	54	11	106	68
1. Brønnøy		2 628,85	12 128	3	-	7	6
	Bindalen	1 498,33	2 502	-	-	2	2
	Brønnøy	150,37	3 274	1	-	1	1
	Velfjord	600,39	1 425	-	-	1	1
	Vega	147,27	2 422	1	-	1	1
	Vik	232,49	2 505	1	-	2	1
2. Alstahaug		1 448,18	11 150	4	1	7	4
	Stamnes	316,76	2 773	1	1	2	-
	Alstahaug	91,79	1 432	1	-	1	1
	Herøy	172,83	3 627	1	-	2	1
	Tjøtta	866,80	3 318	1	-	2	2
3. Vefsen		6 481,64	7 676	2	1	4	2
	Mosjøen, ladested	0,83	1 721	2	1	1	-
	Vefsen	3 416,73	4 894	-	-	[1] 2	[1] 1
	Hatfjelldalen	3 064,08	1 061	-	-	1	1
4. Ranen		6 268,26	16 651	4	1	7	5
	Nesna	580,90	4 700	1	-	1	1
	Dønnes	87,18	1 370	-	-	1	1
	Hemnes	1 692,46	4 689	1	-	3	2
	Mo	3 907,72	5 892	2	1	2	1
5. Lurøy		1 856,47	8 880	2	-	7	3
	Lurøy	270,86	2 107	1	-	2	-
	Træna	17,36	620	-	-	1	1
	Rødøy	696,83	2 666	-	-	2	1
	Meløy	871,42	3 487	1	-	2	1
6. Gildeskaal		1 896,03	6 027	1	-	3	3
	Gildeskaal	665,31	4 166	1	-	2	2
	Beiarn	1 230,72	1 861	-	-	1	1
7. Bodø		673,40	10 113	6	3	7	2
	Bodø, kjøbstad	1,03	4 895	4	3	2	-
	Bodin	672,37	5 218	2	-	[2] 5	[2] 2
8. Folden		2 270,75	4 844	1	-	3	3
	Sørfold	1 563,48	2 641	1	-	1	1
	Nordfold	533,06	1 375	-	-	1	1
	Kjerringøy	174,21	828	-	-	1	1

[1]) Den ene av disse bor i Mosjøen. [2]) En av disse bor i Bodø.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe-vaksinatører.
9. Skjerstad		3 980,19	11 876	4	-	5	4
	Skjerstad	510,72	1 800	-	-	1	1
	Fauske	994,61	6 760	3	-	3	2
	Saltdalen	2 474,86	3 316	1	-	1	1
10. Steigen		450,86	3 462	1	-	2	2
	Steigen	265,45	2 235	1	-	1	1
	Leiranger	185,41	1 227	-	-	1	1
11. Hamarøy	Hamarøy	1 058,82	3 104	1	-	2	2
12. Lødingen		2 857,71	7 198	2	-	6	6
	Lødingen	1 026,02	2 787	1	-	3	3
	Tjeldsund	223,61	1 268	-	-	1	1
	Tysfjord	1 608,08	3 143	1	-	2	2
13. Ofoten		3 011,10	12 088	5	2	8	8
	Evenes	574,85	4 073	1	-	3	3
	Ankenes	2 423,43	3 093	-	-	[1] 3	[1] 3
	Narvik, kjøbstad	12,82	4 922	4	2	2	2
14. Værøy	Værøy	28,87	1 501	1	-	3	1
15. Flakstad	Flakstad	298,98	3 242	2	-	3	3
16. Buksnes		[2]	9 789	2	1	7	5
	Buksnes	169,01	5 524	2	1	4	2
	Borge sogn av Borge herred	?	3 863		-	2	3
	Del av Valberg sogn	?	402	-	-	1	-
17. Austlofoten		[2]	7 721	2	1	7	3
	Resten av Valberg sogn av Borge herred	?	268	-	-	-	-
	Vaagan	286,17	5 828	2	1	6	2
	Gimsøy	185,34	1 625	-	-	1	1
18. Hadsel		944,02	12 472	5	1	10	2
	Hadsel	765,42	8 037	4	1	8	1
	Bø	178,60	4 435	1	-	2	1
19. Sortland		1 594,62	11 183	6	-	8	4
	Sortland	586,82	3 536	3	-	2	-
	Øksnes	408,22	3 293	1	-	2	1
	Dverberg	599,58	4 354	2	-	4	3

[1]) Den ene av disse bor i Narvik. [2]) Buksnes og Austlofoten distrikter har tilsammen et flateindhold av 897,31 km.²

Sundhetstilstanden synes at ha været i det hele noksaa tilfredsstillende. Der meldtes av epidemiske sygdomstilfælde ialt 9 596, hvorav 210 med dødelig utgang, mot henholdsvis 9 404 og 176 aaret forut.

Dødeligheten var 12,3 pro mille av den opgivne tilstedeværende middelfolkemængde. Se tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 207—209. Jfr. forøvrig sidste tabel i den almindelige beretning.

Av **tyfoidfeber** forekom der i aarets begyndelse nogen tilfælde paa Hemnesberget (Ranen), og fra det smittede hus flyttet utpaa sommeren en gammel kone til Seljeli i Elsfjorden; her blev hun syk like efter ankomsten, og smittet nogen av folkene paa denne gaard og nabogaarden. (Gundersen). — I Sulitjelma (Skjerstad distrikt) optraadte nogen tilfælde ved Sagmo, et grubefelt oppe i fjeldet ca. 12 km. fra Furulund. Man hadde tat drikkevand fra en vandledning, lom kun brukes til avkjøling av bremserne paa en linebanestation; vandet i denne)edning var blit inficeret ved tilsig fra kjøkkenmøddinger utenfor et par barakker. sMortensen). — Fra Hadsel anføres, at 5 tilfælde forekom i Eidsfjord, antagelig bragt dit fra Finmarken, og at paa Sand (Aust-Vaagøy) en fra Skotland hjemkommen maskinist blev angrepen (Thode).

Av **cerebrospinalmeningit** indtraf nogen faa tilfælde i Værangfjorden (Rødøy, Lurøy distrikt).

Sammesteds blev ogsaa en del barn angrepet av **akut poliomyelit;** et par fik pareser i ekstremiteterne. Ute paa øerne forekom der ingen tilfælde av disse to sygdomme. (Glatved). — I Skjerstad distrikt blev 2 barn syke; det ene var en smaapike paa Skjerstad gaard like ved dampskibsstoppestedet; sygdommen begyndte hos hende med febrilia, brækninger og diarré, pareser i armer og ben, dobbeltsyn, som svandt efter 3 dages forløp. Det andet barn var en liten gut i Sulitjelma. (Mortensen). — I Austlofoten forekom nogen tilfælde i Svolvær og Gimsøy; de paa sidstnævnte sted var haardest og efterlot nogen lamhet. (Backer). I Hadsel blev 2 syke paa Hanøy.

Meslinger hadde i nogen distrikter ganske stor utbredning.

Det samme hadde ogsaa **difteri**. — Fra Alstahaug distrikt anføres, at nogen barn i Stamnes sandsynlig var blit smittet av en syk kat; den blev skutt og gravet dypt ned paa et hensigtsmæssig sted. (Lange). — I Saltdalen (Skjerstad distrikt) var epidemien en fortsættelse fra forrige aar. For endelig engang at faa bugt med den, blev der git helseraadets ordfører fuldmagt til at træffe de hertil nødvendige foranstaltninger. Kaffestuerne blev derfor stængt og desinficeret, likesaa skoler og kirke; endvidere et par butikker, hvor flere av betjeningen hadde hat sygdommen. Det hjalp. (Mortensen). — Ogsaa i Værøy og Flakstad var der en utbredt og langvarig epidemi i tætgrændte strøk med overbefolkede hus.

Av **barselfeber** døde 2 i Skjerstad. Den ene hadde hat assistance av en hjælpekone, som hadde foretat indvendig undersøkelse; da hun før gjentagne ganger var gjort opmerksom paa faren ved slikt, lot man hende denne gang vite, at hun ved sin adfærd hadde voldt konens død. I det andet tilfælde var det jormoren, som hadde ydet fødselshjælpen og fjernet en fastsittende placenta. (Mortensen). — I Evenes (Ofoten) hadde en «hjælpsom» kone under bestræbelsen for at forløse morkaken hos en nabokone slitt navlestrengen over, og siden, mens hun hadde hele haanden inde i vagina, knadd underlivet for at løsne morkaken; men det lykkedes ikke. Da den tilkaldte jormor paa grund av livmorens faste sammentrækning intet kunde utrette, maatte læge i kloroformnarkose plukke ut morkaken, som var i begyn-

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfeber	29	3	29	3	-	1	1	-	1	-	6	3	7	7	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	4	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.	3	-
Akut poliomyelit	27	4	27	-	3	-	-	-	-	-	3	5	13	3	-
Skarlagensfeber	98	2	98	10	8	8	15	17	13	3	4	1	4	6	9
Meslinger	260	3	260	17	6	12	6	14	9	23	19	17	24	65	48
Difteri (croup)	284	27	284	17	6	12	26	18	20	24	29	22	37	34	39
Blodgang	3	-	3	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	34	7	34	3	1	2	6	5	1	6	-	4	2	2	2
Pyæmi, septhæmi	38	12	34	5	4	2	1	8	3	3	3	2	2	1	-
Pemfigus (hos nyfødte)	5	-	5	-	-	-	-	-	1	1	3	-	-	-	-
Rosen	125	5	124	11	10	19	13	7	10	13	6	10	11	10	4
Røde hunde	27	-	27	1	-	5	3	2	-	4	4	1	4	1	2
Vandkopper	161	-	161	42	6	4	4	12	17	20	10	7	7	12	20
Kusma	178	-	178	16	35	40	17	16	14	9	6	5	11	1	8
Kikhoste	166	1	166	5	2	-	4	2	-	-	-	7	44	39	63
Akute katarrer i aandedrætsorg.	4696	63	4686	561	715	451	443	366	331	254	208	284	325	416	332
Influensa	881	8	868	210	188	101	59	32	25	23	24	28	36	52	90
Lungebetændelse	342	38	342	37	49	36	53	32	18	19	15	13	17	30	23
Pleurit	542	5	542	43	57	58	48	47	49	61	35	34	35	47	28
Gigtfeber	256	7	256	23	25	24	21	25	31	18	13	21	21	15	19
Akut diarré (kolerine)	1438	22	1436	98	94	89	98	125	133	160	185	147	108	108	91
Skjørbuk	2	1	2	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	9596	210	9565	1102	1211	865	819	729	676	641	573	611	708	852	778

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).

	Fordeling paa lægedistrikterne:																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	Brønnøy.		Alstahaug.		Vefsen.		Ranen.		Lurøy.		Gildeskaal.		Bodø.		Folden.		Skjerstad.		Steigen.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	-	-	-	-	-	-	13	1	-	-	-	-	-	-	-	-	5	1	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	-	-	3	2	1	1	2	-	-	-
Skarlagensfeber	7	-	-	-	-	-	13	2	-	-	5	-	5	-	-	-	51	-	-	-
Meslinger	5	-	7	-	42	1	126	2	2	-	-	-	-	-	1	-	21	-	-	-
Difteri (croup)	10	-	29	3	-	-	8	4	-	-	1	-	5	-	-	-	68	6	-	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	3	1	2	-	-	-	-	-	5	-	-	-	1	-	-	-	2	2	-	-
Pyæmi, septhæmi	10	-	2	2	1	1	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	2	2	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-
Rosen	8	-	4	-	11	-	6	-	-	-	4	-	17	-	7	-	10	-	2	1
Røde hunde	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	5	-	-	-
Vandkopper	-	-	7	-	-	-	21	-	3	-	1	-	29	-	-	-	17	-	-	-
Kusma	-	-	5	-	-	-	3	-	23	-	2	-	33	-	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	-	-	6	-	4	-	-	-	-	-	3	-	4	-	-	-	-	-	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorg.	109	5	203	7	145	-	365	2	456	3	61	-	507	2	152	4	869	11	97	1
Influensa	4	-	75	-	73	5	63	-	4	-	-	-	19	-	-	-	67	-	36	-
Lungebetændelse	22	3	10	1	5	-	25	2	21	3	5	2	36	3	7	3	25	-	1	1
Pleurit	57	2	16		13	1	31	-	29	-	9	-	67	-	13	-	47	-	-	-
Gigtfeber	29	1	9	-	15	-	7	1	12	-	1	-	48	-	-	-	29	1	-	-
Akut diarré (kolerine)	64	3	69	-	50	2	72	2	80	3	11	1	195	2	7	-	322	1	-	-
Skjørbuk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	
Tilsammen	328	15	444	13	360	10	753	16	648	10	104	4	976	9	189	8	1543	24	136	3

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).

	Fordeling paa lægedistrikterne:																			
	11 Hamarøy.		12 Lødingen.		13 Ofoten.		14 Værøy.		15 Flakstad.		16 Buksnes.		17 Aust-lofoten.		18 Hadsel.		19 Sortland.		Under Lofot-fisket.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	1	1	-	-	7	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	7	1	2	-	1	-	-	-
Skarlagensfeber	-	-	-	-	-	-	5	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Meslinger	-	-	8	-	9	-	-	-	-	-	25	-	9	-	-	-	-	-	5	-
Difteri (croup)	5	-	4	-	11	-	31	4	35	1	2	1	6	-	68	8	1	-	-	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Barselfeber	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	2	2	2	1	7	1	4	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	-	-	-	-	8	1	2	1	1	1	1	1	-		7	2	1	1	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	4	-	2	-	19	-	6	3	1	1	6	-	-	-	6	-	7	-	5	-
Røde hunde	-	-	-	-	3	-	2	-	-	-	12	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Vandkopper	-	-	4	-	71	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	6	-	-	-
Kusma	-	-	6	-	1	-	-	-	10	-	15	-	13	-	19	-	11	-	37	-
Kikhoste	-	-	-	-	120	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	22	1	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorg.	64	1	90	8	524	5	49	1	3	-	80	4	222	3	191	2	197	4	312	-
Influensa	10	-	37	2	329	1	8	-	14	-	10	-	24	-	17	-	76	-	15	-
Lungebetændelse	3	-	17	4	56	5	4	-	3	-	15	1	17	3	26	1	31	6	13	-
Pleurit	14	-	11	-	67	-	2	-	-	-	10	-	21	1	68	1	35	-	32	-
Gigtfeber	2	-	9	-	49	-	6	-	2	1	12	-	3	2	7	1	7	-	9	-
Akut diarré (kolerine)	31	-	27	1	284	1	16	2	-	-	10	-	74	4	34	-	45	-	47	-
Skjørbuk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	133	1	217	15	1561	13	132	12	79	4	201	10	399	15	467	16	445	12	481	-

Veneriske

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa					
		1	2	3	4	5	7
		Brønnøy.	Alstahaug.	Vefsen.	Ranen.	Lurøy.	Bodø.
Veneriske saar	20	-	2	-	-	-	-
Syfilis, erhvervet	64	1	2	-	3	-	21
— medfødt	2	-	-	-	-	-	1
Gonorré, uretrit	414	18	10	5	16	20	115

dende dekomposition. Den syke kom sig. Bruken av slike hjælpekoner er forøvrig i den senere tid gaat meget tilbake; med de gode kommunikationer er der jo nu let adgang til kyndig hjælp. (Borch-Johnsen).

Skabb er opført med 708 tilfælde, heri ikke medregnet de, som blev behandlet under Lofotfisket. — Fra Gildeskaal berettes, at denne plage fremdeles er meget utbredt, da de angrepne pleier at skjule sin tilstand saa længe som mulig og først søker lægehjælp, naar dette ikke længer lar sig gjøre. (Bertnes).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av ovenstaaende tabel.

Tuberkulose. Om de i aarets løp nytilkomne og av protokollerne utgaaede tilfælde m. v. henvises til tabellen i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde ifølge lægernes dødsaarsakslister for det hele amt 20,3 pct. av alle ved sygdom foraarsakede dødsfald og 23,3 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 24,5 pct. og 26,3 pct. og for bygderne 20,0 pct. og 23,1 pct. — Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — I Mo (Ranen) samler sanitetsforeningen penger til et tuberkulosehjem; opførelsen av et saadant er paabegyndt, men det vil antagelig først om et par aar kunne begynde sin virksomhet. (Grüner). — I Meløy (Lurøy distrikt) skal der ogsaa bygges et tuberkulosehjem; det blir paa 10 senger; kommunen og private har ydet bidrag til det, hvorhos amtstinget bevilget kr. 18 000 og bestemte, at ogsaa patienter fra de andre herreder inden dette distrikt skulde kunne optages. (Daae). — Fra Steigen meddeles, at pleiehjemsbehandling er meget eftertragtet; men da de faa ledige pladser blev overlatt til de fattigste og mest syke, maatte flere andre, for hvem et saadant ophold kurativt vilde været av stor betydning, nøie sig med at fortsætte behandlingen i sine respektive hjem. (P. Nicolaysen). — I Tysfjord (Lødingen distrikt) herjer tuberkulosen slemt blandt lapperne, hvorav der findes 6—700; denne race er overtroisk, har liten livskraft og ringe sans for renlighet og bedre hygiene. (Zachariasen). — Fra Evenes (Ofoten) anføres, at naar man træffer et tidligere uobserveret tilfælde, har det ofte allerede git anledning til smitteutbredning, saa man kan finde et eller flere nye tilfælde i samme hus. Forøvrig hadde pleurit i ikke faa tilfælde gaat forut for lungetuberkulosens utvikling. (Borch-Johnsen). — I Narvik har tuberkulosehjemmet virket særdeles tilfredsstillende, og efterspørgselen efter plads har været saa stor, at hjemmet den hele tid har været overbelagt og desuten maattet avvise mange. Det synes, som sygdommen nu er paa retur i byen. (Astrup). — Paa Røst (Værøy distrikt) later den derimot til at øke og er heller ikke i Austlofoten i tilbakegang, tiltrods for at oplysningen blandt publikum om dens smitsomhet er godt utbredt. Gjentagne ganger er unge mennesker, som har været i tjeneste andetsteds, kommet smittet hjem. I Vaagan holder man paa med at opføre et tuberkulosehjem for ca. 20 patienter. (Backer).

sygdomme.

lægedistrikterne:											
8	9	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
Folden.	Skjerstad.	Hamarøy.	Lødingen.	Ofoten.	Værøy.	Flakstad.	Buksnes.	Austlofoten.	Hadsel.	Sortland.	Under Lofotfisket.
-	-	-	-	12	-	-	-	3	-	1	2
1	-	-	-	30	-	1	2	2	-	-	1
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1	17	1	7	92	7	2	6	45	3	17	32

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Brønnøy	144	29	15	129
Alstahaug	128	26	13	115
Vefsen	85	13	10	75
Mosjøen ladested	22	3	3	19
Bygder	63	10	7	56
Ranen	181	35	16	165
Lurøy	91	22	10	81
Gildeskaal	47	14	4	43
Bodø	116	27	9	107
Bodø by	50	15	1	49
Bodin	66	12	8	58
Folden	43	7	8	35
Skjerstad	124	27	24	100
Steigen	22	5	3	19
Hamarøy	29	4	1	28
Lødingen	72	11	15	57
Ofoten	94	12	13	81
Narvik by	34	8	3	31
Bygder	60	4	9	51
Værøy	16	1	12	4
Flakstad	24	1	4	20
Buksnes	93	18	10	83
Austlofoten	76	8	15	61
Hadsel	110	38	16	94
Sortland	113	28	12	101
Under Lofotfisket	1	-	-	1
Nordlands amt	1609	326	210	1399
Derav i byer	106	26	7	99
— - bygder	1503	300	203	1300

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tang-forløsning.				Vending.				Uttrækning ved bækken-endeleie.			Perforation.	Efterbyrds-operation.
	Mødre.		Barn.		Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Mødre.
	L.	D.	L.	Df.	L.	D.	L.	Df.	Lev.	L.	Df.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde rier	60	-	59	1	4	-	3	1	6	[2])6	1	1	-
Trangt bækken.....	4	[1])1	1	4	3	-	1	2	-	-	-	4	-
Barselkrampe	1	2	1	3	-	2	-	2	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	
Ueftergivelige fødselsdele	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Hyperemesis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for moren	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pandeleie	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	4	-	3	1	-	-	-	-	-
Fare for fosteret	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dødt foster.....	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdt morkake..	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
Tilsammen	77	3	70	11	14	2	10	6	6	6	1	5	9
	80		81		16		16			7			

[1]) Dødsaarsak: livmorbristing. [2]) En forløst med stump hake.
Anm. Et tvillingpar forløst ved tang (mor og barn døde); ved en anden tvillingfødsel forløstes det første barn ved uttrækning, det andet ved vending (mor og barn levende).

Spedalskhet. De 2 i Meløy (Lurøy distrikt) værende kvinder er isoleret i sine hjem; de vil ikke høre tale om indlæggelse i pleiestiftelse. (Daae). — I Bodø distrikt lever en gammel kone sammen med sin friske mand nogenlunde betryggende isoleret. (Lund). — I Narvik (Ofoten) opdagedes et tilfælde av lepra tuberosa hos en nogen og tredive aar gammel mand; smittekilde ukjendt; helseraadet har vedtat strenge bestemmelser for hans levevis, og vil overtrædelse av disse lede til tvangsindlæggelse i pleiestiftelsen. (Astrup). — I Buksnes distrikt er der 2 gamle tilfælde av denne sygdom. Et nyt blev iagttat hos en 43 aar gammel kone, som merket de første knuter i ansigtet for 2 aar siden; ukjendt smittekilde. (Hermansen).

Anæmi og **kardialgi** forekommer temmelig hyppig hos kvinder og barn blandt arbeiderbefolkningen i Skjerstad distrikt; den megen kaffe, finstomp og margarin bærer for en stor del skylden. (Mortensen). — Denne kost anføres ogsaa fra Værøy distrikt som den væsentlige grund til, at særlig den kvindelige del av befolkningeu faar kardialgi og andre fordøielsesbesværligheter, saasom obstipation og meteorisme; hertil kommer endvidere det meget tidlige tap av tænderne. Grøt kjendes blandt de yngste kun av navn, og flabrød gaar mer og mer av bruk.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.
Brønnøy	347	10	177	18	1	3	3	-
Alstahaug	334	2	179	19	2	1	5	1
Vefsen	157	2	84	7	1	-	2	-
Mosjøen ladested	36	-	22	2	-	-	-	-
Bygder	121	2	62	5	1	-	2	-
Hatfjelddalen	26	3	8	-	-	-	-	-
Ranen	383	6	208	14	1	-	6	-
Lurøy	259	11	111	17	1	1	8	-
Gildeskaal	138	1	54	5	-	-	1	1
Bodø	246	5	124	8	2	-	4	1
Bodø by	109	3	52	4	1	-	1	-
Bodin	137	2	72	4	1	-	3	1
Folden	144	2	48	6	-	-	3	-
Skjerstad	374	4	138	34	4	1	2	1
Steigen	65	-	31	-	-	-	-	-
Hamarøy	85	3	41	5	1	1	-	-
Lødingen	197	1	86	14	2	1	3	-
Ofoten	396	17	123	23	2	1	6	-
Narvik by	147	6	35	10	1	1	2	-
Bygder	249	11	88	13	1	-	4	-
Værøy	62	1	24	8	-	-	6	-
Flakstad	82	2	41	5	1	1	8	-
Buksnes	268	13	142	21	-	1	5	-
Austlofoten	229	3	103	13	2	2	17	1
Hadsel	342	8	172	17	-	1	18	1
Sortland	328	8	140	14	2	-	9	-
Nordlands amt	4462	102	2034	248	22	14	106	6
Derav i byer	292	9	109	16	2	1	3	-
— - bygder	4170	93	1925	232	20	13	103	6

Paa grund av daarlig fordøielse blir saa disse kvinder selvfølgelig anæmiske, og hører til den faste stok i lægens venteværelse. (Grønning).

Struma er iagttat hos en 30-aarig kone paa Røst og hos en 26-aarig pike paa Sørland (Værøy); begge er blit opereret. Denne sygdom forekommer altsaa ogsaa andre steder her i landet end i Hedemarken og paa Modum. (Grønning).

Av **obstetriciske operationer**, utført av læger, er opgit ialt 118, nemlig i Brønnøy distrikt 8, Alstahaug 6, Vefsen 1, Ranen 10, Lurøy 6, Gildeskaal 1, Bodø 12, Folden 3, Skjerstad 10, Steigen 1, Hamarøy 1, Lødingen 4, Ofoten 20, Austlofoten 7, Hadsel 12, Sortland 16. Indikationer og utfald vil sees av tabellen paa foregaaende side.

Om **jormorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Fra Hamarøy anføres, at det viser sig at være meget vanskelig at beholde jormor i Sagfjorden i længere tid, da indtægterne paa grund av den ringe folkemængde er smaa; hjælpekoner brukes derfor i stor utstrækning. (Hansen).

Paa barselseng døde ifølge presternes opgaver 14 kvinder; lægerne har opgit 7 dødsfald av barselfeber, 4 av barselkrampe, 1 av emboli, 2 av livmorbristning; desuten er opført 1 dødsfald av ukjendt aarsak.

Ifølge tabellen paa foregaaende side over **fødte og døde** var overskuddet av fødte 2 428 og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 45,6.

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	360	9	351
Lungetuberkulose	326	26	300
Kræft (cancer og sarkom)	138	11	127
Hjerneslag	91	10	81
Tuberkulose utenfor lungerne	75	8	67
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	63	1	62
Klappefeil og hjertemuskelsygdomme	58	8	50
Lungebetændelse	38	-	38
Medfødt svakhet	38	3	35
Kronisk bronkit etc.	29	1	28

Levemaate og hygieniske forhold. Fra Meløy (Lurøy distrikt) skrives: Den økonomiske tilstand er i det store og hele god; dette skyldes for en stor del anlægsarbeidet i Glaamfjorden med utbygning av Fykanvasdraget, ved hvilket over 400 mand hadde beskjæftigelse; ikke faa folk, som før laa fattigvæsenet til byrde, er ved dette arbeide blit selvhjulpne. Som et nærmest latterlig eksempel paa, hvor liten greie der kan være paa slike folk i pengeveien, anføres følgende: En mand, som i aarevis hadde levet paa fattigkassen, og som bodde i et elendig hus med kun det aller nødtørftigste av indbo og klær til sig selv, kone og barn, kjøpte sig, straks han hadde tjent nogen penger, først og fremst en grammofon istedetfor at faa huset istand og skaffe kone og barn ordentlige klær. Skolelokalerne er blit inspiceret; det viste sig herunder, at det med hensyn til renhold skortet endel paa overholdelsen av reglerne. (Daae). — Bruk av spirituosa skal være i tiltagen. For bedømmelsen av sedelighetsforholdene bør det haves i erindring, at man har ord for at være vel dreven i bruken av alskens præventiva. (Glatved).

I Gildeskaal slog baade sildefisket og «hjemmefisket» helt feil; Lofotfisket gav ujevnt utbytte; den økonomiske tilstand er derfor daarlig. (Bertnes).

Fra Folden anføres det som i hygienisk henseende heldig, at de fleste hus er saapas utætte og daarlige, saa der helt ufrivillig kommer lufting istand. — Sulteforing av kreaturerne er meget almindelig; det gjælder at ha flest mulig paa baasen; allerede tidlig paa vaaren begynder fórmangelen; folk maa gjøre lange turer utover i værene for at skaffe sig tang og tare til kreaturmat; naar der ofte medgaar flere dage til en saadan tur, forstaar man, at melkeproduktionen maa bli kostbar eller rettere sagt saa dyr, at folk paa denne maate arbeider sig stadig længere ind i fattigdommen. (H. L. Hansen).

I Skjerstad distrikt bygges der noksaa meget paa grund av let adgang til billige laan gjennem arbeiderbruk- og boligbanken. Sulitjelmaarbeidere skaffer sin familie hus med litt jord nede i bygden. Som i forrige aars beretning anført vilde det være heldig, om der til opnaaelse av laan til jord og hus knyttedes den betingelse, at der bygges efter bestemte regler, f. eks. efter godkjendte rids, som kunde faaes hos helseraadet eller av boligbankens vedkommende. (Mortensen).

I Steigen dyrkes paa grund av de gode priser paa landmandsprodukter jorden mere og bedre end før, men gaardene er for smaa i forhold til forbruket. Det er fiskeriet, som bringer den væsentligste del av kontanterne og bærer budgetterne. Folket har trang til oplysning, og sansen for renlighet staar høit. Ungdommen er nøisom, arbeidsom og velopdragen; skytning og gymnastik drives med interesse. Mange tar lønsomt arbeide utenbygds ved gruber og jernbaneanlæg. Om vinteren og vaaren drar de fleste paa fiske i Lofoten og Finmarken. (Nicolaysen).

I Evenes (Ofoten) har den økonomiske tilstand været god paa grund av let adgang til lønsomt arbeide ved Ofotens malmfelt paa nordlandet og Bjørkaasen gruber paa sørlandet. (Borch-Johnsen). — I Narvik er der i aarets løp i det til træbebyggelse utlagte strøk opført en hel del smaa bygninger, i almindelighet beregnet paa et par arbeiderfamilier. Men husnøden er fremdeles stor, saa kommunen har latt bygge nogen «bolignødhus». Byen har nu faat elektrisk lys fra eget lysverk; mørketiden har derved for en stor del tapt sin gru; og av endnu større betydning er det kanske, at man slipper de surstofslukende petroleumslamper i de overbefolkede arbeiderhjem. — Arbeidsforholdene har været udmerket gode; malmeksporten større end nogensinde; men byen er et dyrt levested. — Ædruelighetsforholdene blandt de fastboende er gjennemgaaende gode; paa ærlig vis kan der ikke faaes kjøpt et glas øl; men gaukeriet florerer, og gatepikerne er langere. (Astrup).

I Værøy er kosten væsentlig fisk og brød; boligerne daarlige plankeboder uten bordklædning utvendig og paneling indvendig. Husfliden staar tilbake; det er saa letvint at gaa til handelsmanden og kjøpe det, man trænger. Sansen for renlighet er liten; utøi i haar og klær er noksaa almindelig; sedeligheten kunde være bedre. (Grønning).

Fra Flakstad klages der over, at sulteforing endnu er almindelig; det er oprørende, at der ikke findes kontrol til forebyggelse av slikt. (Saxlund).

Fra Buksnes anføres, at saalænge dyrene kan «staa paa sine ben», synes man ikke at ha gaat over det tilladelige; paa grund av for litet foder maa der temmelig snart tyes til surrogater, saasom tare og lyng etc., og naar vaaren kommer, skjærer man av de tynde birkekvister, hvor der findes skog; denne er her næsten uten undtagelse verneskog, men verneskogsloven tages der ikke noget hensyn til. (Hermansen).

Fra Austlofoten meddeles, at levemaaten forsaavidt er blit bedre, som kaffen meget almindelig er avløst av havresuppe og melk; ogsaa kakao brukes ikke sjelden. — I Svolvær, hvor folkemængden tiltar sterkt, er der fremdeles bolignød og daarlige kloaker. (Backer).

I Sortland var den økonomiske evne ikke meget stor paa grund av, at sildefisket slog feil, og utbyttet av jordbruket blev under et middelsaars. (Fearnley).

Under Lofotfisket var sundhetstilstanden meget god. Levemaaten blandt fiskerne synes at ha været forholdsvis skral, formodentlig paa grund av det mindre gode fiske; en noksaa eiendommelig foreteelse var det at se fiskere kjøpe igjen sin egen fisk og se dem spise spekesild. (Frøland). Forøvrig henvises til den trykte beretning om Lofotfisket for 1913.

Sykehus. Amtssykehus findes i Søvik, Alstahaug distrikt, i Bodø by, paa Gravdal, Buksnes distrikt, og paa Stokmarknes, Hadsel distrikt. Under Lofotfisket var følgende sykehus i virksomhet: Kabelvaag i Austlofoten distrikt, Steine i Buksnes distrikt samt Reine, Værøy og Røst i Flakstad distrikt. Paa grund av den ringe fiskeralmue var sykehusene i Skroven og Henningsvær ikke tat ibruk dette aar. I Mosjøen, Vefsen distrikt, er der et privat sykehus. I Bodø by er der et epidemilasaret, og i Bodin herred ligger Rønvik sindssykeasyl. I Fauske (Skjerstad distrikt) ligger Sulitjelma sykehus og Røvik tuberkulosehjem; i Saltdalen har sykepleieforeningen en liten sykestue. — I Lødingen distrikt avhjælper en paa kirkestedet oprettet sykestue (1 værelse) noget savnet av et sykehus. I Narvik, Ofoten distrikt, findes foruten sanitetsforeningens sykehus et epidemilasaret og et tuberkulosehjem. Et saadant findes ogsaa paa Ekren i Hadsel distrikt. I Sortland er der en sykestue.

Sykepleien. I Hamarøy er man ved avholdelse av basarer og ved inden bygden samlede bidrag blit istand til at engagere en sykepleierske; derved er et stort savn særlig med hensyn til fattigpleien blit avhjulpet. (Hansen).

Badeindretninger. I Mosjøen (Vefsen distrikt) er en varmtbadeanstalt med badstue aapen 2 ganger om uken. I Bodø er der et folkebad ved folkeskolen; et nyt større bad er under opførelse. — I Skjerstad distrikt er der karbad med dusj i Saltdalen og Sulitjelma sykehus; endvidere findes badstubad ved flere gruber; ved pleiehjemmet, og paa fattiggaarden er der badeindretninger for belægget. — I Lødingen findes et par halvt private bad. — I Kabelvaag (Austlofoten distrikt) er der et badstubad. Paa sykehuset i Stokmarknes (Hadsel distrikt) er der adgang til bad for private. I Sortland er der bad ved meieriet.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Tabellen paa næste side gir oplysning og tallet paa møter i helseraad og paa vakcinerte.

Kvaksalveri. I Vefsen distrikt hadde man nogen uker baade i by og bygd besøk av «Kristen Haandspaalægger» fra Nordfold i Salten; til en begyndelse hadde han en del søkning, men det varte ikke længe. (Klüver). I Bodø drives dette uvæsen som andetsteds væsentlig som salvetilberedning mot «blodforgiftning» (enhver lymfangit, verkefinger og flegmone faar dette navn) samt som beltefabrikation. (Lund). — I Nordfold (Folden distrikt) vedblir en, som har en «elektrisk arm», at «helbrede» ved haandspaalæg og strykninger; i Sørfold driver en saufeldmaker noget med kneipkure. (H. L. Hansen). — I Evenes (Ofoten) har man leilighetsvis hat kortere besøk av et par omreisende, som tildels har gjort gode forretninger. (Borch-Johnsen). — I Buksnes, hvor en haandspaalæggerske gav gjesterolle, fandt man, at resultatet ikke svarte til den ublu betaling, som forlangtes; hun blev saa meldt, og dermed var hendes saga ute. — I Stamsund hadde en mand, som utgav sig for dyrlæge, forsøkt sig med at «kurere» tæring; han blev herfor nogen tid efter lønnet med kr. 50,00 i mulkt. (Hermansen).

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Nordlands amt	95	3622
Brønnøy	[1] 3	284
Alstahaug	[2] 6	431
Vefsen	[3] 5	243
Ranen	[4] 6	78
Lurøy	[5] 3	163
Gildeskaal	[6] 3	156
Bodø	[7] 12	296
Folden	[8] 4	5
Skjerstad	[9] 3	215
Steigen	[10] 9	97
Hamarøy	1	83
Lødingen	[11] 8	233
Ofoten	[12] 12	-
Værøy	1	85
Flakstad	2	253
Buksnes	[13] 1	173
Austlofoten	[14] 5	207
Hadsel	[15] 4	480
Sortland	[16] 7	140

[1]) Vik 1, Bindalen 1, Vega 1. [2]) Stamnes 1, Alstahaug 1, Herøy 3, Tjøtta 1. [3]) Vefsen 4, Mosjøen 1. [4]) Dønnes 1, Mo 5. [5]) Rødøy 2, Meløy 1. [6]) Gildeskaal 2, Beiarn 1. [7]) Bodø 11, Bodin 1. [8]) Sørfold 3, Kjerringøy 1. [9]) Fauske 2, Saltdalen 1, [10]) Steigen 5, Leiranger 4. [11]) Tjeldsund 2, Lødingen 4, Tysfjord 2. [12]) Evenes 1. Ankenes 3, Narvik 8. [13]) Buksnes. [14]) Vaagan 4, Gimsøy 1. [15]) Hadsel 3, Bø 1. [16]) Sortland 2, Dverberg 3, Øksnes 2.

XIX. Tromsø amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe-vakcinatører.
Amtet		26246,05	80 554	23	5	62	49
1. Trondenes		1 543,69	15 266	4	2	10	8
	Harstad, ladested	0,68	2 341	3	2	2	1
	Kvæfjord	864,31	2 980	1	-	2	2
	Trondenes	547,72	8 158	-	-	[1]) 4	[1]) 4
	Bjarkøy	130,98	1 787	-	-	2	1

[1]) En av disse jormødre, bosat i Tovik, er tillike jormor og hjælpevakcinatrice for en nærliggende del av Ibbestad lægedistrikt.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 1ste dec. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe-vaksinatører.
2. Ibbestad		1 660,95	9 812	2	-	7	4
	Ibbestad	881,81	5 351	2	-	4	3
	Salangen	511,70	2 990	-	-	1	1
	Lavangen	267,44	1 471	-	-	2	
3. Tranøy		1 083,02	5 475	2	1	4	3
	Tranøy	481,74	1 789	-	-	2	2
	Sørreisa	382,42	2 039	1	1	1	1
	Dyrøy	218,86	1 647	1	-	1	-
4. Berg		609,10	2 811	1	-	5	2
	Berg	281,28	1 203	-	-	2	1
	Torsken	327,82	1 608	1	-	3	1
5. Lenvik		1 198,47	7 260	1	-	4	4
	Lenvik	713,62	5 220	1	-	3	2
	Hillesøy	484,85	2 040	-	-	1	2
6. Maalselven		5 896,05	5 418	1	-	4	4
	Maalselven	3 331,62	3 796	1	-	3	3
	Bardu	2 564,43	1 622	-	-	1	1
7. Balsfjord		1 565,28	5 019	1	-	3	3
	Balsfjord	1 222,48	3 322	1	-	2	2
	Malangen	342,80	1 697	-	-	1	1
8. Tromsø		1 550,09	13 330	8	2	8	4
	Tromsø, kjøbstad	0,63	7 754	8	2	4	-
	Tromsøysund	1 549,46	5 576	-	-	[1] 4	4
9. Lyngen		3 682,27	6 334	1	-	4	4
	Lyngen	3 119,92	5 171	1	-	3	3
	Sørfjord	562,35	1 163	-	-	1	1
10. Karlsøy		1 417,91	3 569	1	-	6	6
	Karlsøy	753,90	2 139	1	-	2	2
	Helgøy	664,01	1 430	-	-	4	4
11. Skjervøy		6 039,22	6 260	1	-	7	7
	Skjervøy	1 173,51	2 951	1	-	3	3
	Nordreisa	2 772,46	1 508	-	-	1	1
	Kvænangen	2 093,25	1 801	-	-	3	3

[1]) Den ene av disse er bosat i Tromsø by.

Sundhetstilstanden betegnes fra de fleste lægedistrikter som god; undtagelse danner Berg distrikt og Lyngen, hvor epidemiske sygdomme hersket. Større epidemi av nogen art synes, naar undtages difteri og meslinger inden enkelte lægedistrikter, ikke at være forekommet inden amtet dette aar. Det samlede antal anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 3 238 med 144 dødsfald, mot henholdsvis 3 785 og 118 i aaret forut.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde 1 127 eller 13,6 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (82 994). I 1912 var dødeligheten 13,7 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet, henvises til tabellen paa side 220 og 221, som er sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidfeber** anmeldtes 32 tilfælde eller henimot dobbelt saa mange som aaret forut, med 6 dødsfald. I Trondenes, Ibbestad og Tranøy distrikter var tilfældene for det meste spredt og uten indbyrdes sammenhæng. I Berg distrikt indtraf 4 tilfælde paa gaarden Lomsnes, idet 2 voksne brødre og tjenestepiken i det ene hus og brødrenes far i nabohuset omtrent samtidig blev syke. Faren døde efter nogen dages sygdom, den ene av hans sønner blev indlagt i Tromsø lasaret, hvor han døde efter ialt 7 ukers sykeleie. De syke brødre og deres far opgav, at de straks før sygdommens begyndelse hadde arbeidet paa Sand i Bjarkøy, hvor der var flere, som hadde lignende sygdom. Da Bjarkøy paa den tid var uten læge, var saken ikke let at kontrolere. I oktober blev en person angrepet i Sifjord. I nabohuset forekom flere tilfælde i 1912. Ved de trufne forsigtighetsregler lykkedes det at hindre sygdommens videre spredning fra de smittede hus. (Ræder). I Tromsø by behandledes 6 angrepne i samme hus i april og mai. I juli indlagdes 2 syke fra Spitsbergen i byens lasaret. (J. Holmboe). I Kvalvik, Lyngen distrikt, indtraf 7 tilfælde i 3 nabohus. (P. Holst).

Av **cerebrospinalmeningit** er opført 3 tilfælde med 2 dødsfald, et i Ibbestad og 2 i Skjervøy distrikt, de sidste med dødelig utgang.

For **akut poliomyelit** behandledes 4 syke, derav 2 i Trondenes distrikt, 1 i Ibbestad med dødelig utgang og 1 i Lyngen distrikt.

Skarlagensfeber var sjeldnere end aaret forut. Av 105 anmeldte syke døde ingen.

Meslinger optraadte med epidemier i Tranøy, Lenviken og Skjervøy distrikter og mot aarets slutning begyndte sygdommen i Trondenes distrikt og Tromsø by.

Difteri (croup) opviser adskillig over dobbelt saa mange tilfælde som aaret forut. Over halvdelen av disse (105) skriver sig fra en større epidemi i Trondenes distrikt, som fortsatte fra 1912. Den største del av tilfældene forløp saa let, at særdeles mange ikke krævet nogen behandling. En hel del angrepne er derfor vistnok ikke anmeldt eller iagttat av nogen læge. I Kasfjordens skolekreds med tæt bebyggelse og talrik befolkning hadde der hersket en utbredt «3 dages halsesyke», indtil et dødsfald av croup foranlediget tilkaldelse av læge, som traf de nødvendige forholdsregler med desinfektion o. s. v. Av de 8, der døde, kan egentlig kun 3 regnes for behandlede, idet de øvrige 5 ved lægens ankomst var dels døde dels døende. (Haslerud). I Berg distrikt optraadte sygdommen i oktober i Veimandfjorden, antagelig indbragt fra Harstad. Den viste sig i begyndelsen temmelig ondartet. Difteriserum indsprøitedes i adskillig utstrækning baade præventivt og kurativt, og det lykkedes at hindre sygdommen fra at spre sig utover distriktet. Der opføres ialt 24 behandlede med 2 dødsfald. (Ræder).

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfeber	32	6	32	1	-	2	8	3	2	3	-	9	3	1	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	3	2	3	1		-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	4	1	4	-	1	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Skarlagensfeber	105	-	105	31	30	13	15	3	-	4	3	-	-	4	2
Meslinger	96	1	96	7	2	-	-	-	-	7	9	9	8	5	49
Difteri (croup)	196	21	196	15	30	19	4	21	11	5	14	4	9	43	21
Blodgang	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Barselfeber	17	5	16	-	2	3	4	2	-	1	-	2	1	-	1
Pyæmi, septhæmi	4	2	3	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	11	2	11	1	-	3	3	-	-	1	1	1	1	-	-
Rosen	53	5	52	9	8	4	1	2	-	5	8	2	4	4	5
Røde hunde	3	-	3	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-
Vandkopper	44	-	44	15	8	5	1	3	-	2	-	-	1	2	7
Kusma	41	-	41	8	8	6	6	1	2	-	3	2	4	-	1
Kikhoste	65	-	65	5	-	-	-		-	-	4	3	12	14	27
Akute katarrer i aandedrætsorg.	1563	40	1554	227	135	114	132	108	114	122	102	100	108	136	156
Influensa	112	3	112	14	33	20	1	3	2	3	3	4	4	13	12
Lungebetændelse	175	35	173	20	14	16	15	12	15	11	20	15	9	13	13
Pleurit	206	4	206	23	12	13	22	23	23	22	27	14	7	13	7
Gigtfeber	106	3	101	9	13	9	3	6	10	7	6	6	9	10	13
Akut diarré (kolerine)	400	14	389	23	17	18	34	20	41	52	74	49	23	23	15
Tilsammen	3238	144	3208	409	313	247	251	210	220	247	274	220	205	282	330

Epidemiske sygdomme.

(Forts.)

	Fordeling paa lægedistrikterne:																					
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Trondenes.		Ibbestad.		Tranøy.		Berg.		Lenvik.[1]		Maalselven.		Balsfjord.		Tromsø.		Lyngen.		Karlsøy.		Skjervøy.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	3	-	4	-	2	-	5	2	-	-	-	-	-	-	8	2	7	-	2	1	1	1
Cerebrospinalmeningit (epid.)	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
Akut poliomyelit	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	21	-	-	-	-	-	-	-	15	-	11	-	25	-	26	-	-	-	-	-	7	-
Meslinger	14	-	3	-	6	1	-	-	10	-	-	-	-	-	28	-	5	-	-	-	30	-
Difteri (croup)	105	8	1	-	5	-	24	2	-	-	4	1	1	1	15	2	23	5	2	-	16	2
Blodgang	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	3	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	1	-	1	1	2	-	2	-	6	2
Pyæmi, septhæmi	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	7	1	-	-	-	-	-	-
Rosen	8	1	10	-	1	1	4	-	2	-	-	-	2	-	20	3	1	-	-	-	5	-
Røde hunde	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	2	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	37	-	-	-	-	-	1	-
Kusma	20	-	5	-	-	-	3	-	-	-	4	-	-	-	4	-	-	-	-	-	5	-
Kikhoste	10	-	3	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	48	-	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorg.	260	14	110	3	54	1	45	2	43	2	75	3	32	-	830	9	12	1	86	3	16	2
Influensa	7	-	23	-	3	-	-	-	7	-	7	-	4	-	61	3	-	-	-	-	-	-
Lungebetændelse	35	5	41	11	13	3	6	-	6	2	12	4	6	3	29	5	10	1	14	1	3	-
Pleurit	33	1	45	2	3	-	-	-	17	-	19	-	3	1	61	-	10	-	-	-	15	-
Gigtfeber	17	-	11	1	2	-	4	-	6	1	16	-	2	-	35	1	6	-	2	-	5	-
Akut diarré (kolerine)	108	4	21	3	4	-	12	2	16	-	20	-	1	-	177	5	10	-	20	-	11	-
Tilsammen	648	34	287	22	99	6	103	8	125	6	171	9	77	5	1341	32	88	8	176	5	123	9

[1]) Opgaver foreligger alene for 2det halvaar, undtagen for skarlagensfeberens vedkommende.

I Lyngen distrikt begyndte i mars en epidemi paa Skibotten markedsplads, kort før markedet skulde begynde. En voksen pike var død under mistænkelige symptomer, og flere hadde ondt i halsen; det viste sig at være difteri. Det lykkedes ikke at faa markedet avlyst paa grund av den langt fremskredne tid. Forholdsregler mot sygdommens utbredning blev da truffet, saa godt det lot sig gjøre under de forhaandenværende omstændigheter. Lettere tilfælde av «ondt i halsen», som ikke kom til observation, indtraf vistnok baade da og senere; disse tilfælde formidlet sikkert nok smittens spredning tversover fjorden og indover Storfjorden, hvor epidemien først sluttet ute i oktober. Alle 5 dødsfald indtraf enten før lægens ankomst eller kort efter hans besøk i sygdommens 5te døgn, saa nogen virkning av serumindsprøitningen ikke kunde ventes. (P. Holst). Ved smitte fra Lyngen bragtes sygdommen til Skjervøy distrikt, hvor der av 16 behandlede syke døde 2; de fleste tilfælde forekom inden Rotsund skolekreds. (Halla).

Av **barselfeber** angrepes 17 kvinder, av hvilke 2 døde. I Trondenes distrikt var en av de syke betjent av hjælpekone, likesaa den, som behandledes i Lenvik distrikt, hvor hjælpekoner fremdeles benyttes i stor utstrækning baade i Lenvik og Hillesøy. (Furrevik). Av 6 angrepne i Skervøy distrikt døde 2, begge i samme hjælpekones praksis; hun har siden ophørt med sin virksomhet, og jormødrenes hjælp benyttes nu saa meget som mulig. (Halla).

Kikhoste forekom epidemisk i Ibbestad og Karlsøy distrikter.

Av **fnat** opføres ialt 96 tilfælde. I enkelte bygdelag av Lenvik sogn av Lenvik distrikt har sygdommen i de foregaaende aar været overordentlig hyppig, saa de i sykelisterne anførte tal neppe gir et rigtig billede av forholdet. En hel del kommer nemlig av forskjellige grunde ikke til behandling. Desuten er sygdommen saa vel kjendt, at der ofte kun sendes bud efter midler mot «klaae». Den er dog i avtagende, formentlig væsentlig paa grund av, at distriktslægen i 1912 fik adgang til at behandle sygdommen for det offentliges regning. (Furrevik).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:								
		1	2	4	5	7	8	9	10	11
		Trondenes.	Ibbestad.	Berg.	Lenvik.	Balsfjord.	Tromsø.	Lyngen.	Karlsøy.	Skjervøy.
Veneriske saar . .	5	1	-	-	-	-	4	-	-	-
Syfilis, erhvervet	26	7	1	-	-	-	18	-	-	-
— medfødt . .	2	-	1	-	-	1	-	-	-	-
Gonorré, uretrit . .	136	26	4	5	2	-	91	1	3	4

Tuberkulose. Om de i aarets løp ny tilkomne og av protokollerne utgaaede tilfælde m. v. henvises til tabellen i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaarsakslister for det hele amt 18,7 pct. av samtlige ved sygdom foraarsakede kjendte dødsfald og 22,5 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 21,4 pct. og 28,1 pct. og for bygderne 18,2 pct. og 21,6 pct. — Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — I Tranøy distrikt synes tuberkulosen at ha bedst fotfæste i enkelte dele av Dyrøy og søndre del av Tranøy. I den del av Dyrøy, som hører til fastlandet, «Brøstadmarken» og «Bjerkebakken», synes sygdommen særlig at trives. Dette stemmer godt med de daarlige økonomiske og hygieniske forhold her og finnefolkets ringe sans for renlighet. Der

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Trondenes	178	32	34	144
Harstad ladested	26	6	5	21
Bygder	152	26	29	123
Ibbestad	127	23	22	105
Tranøy	52	13	6	46
Berg	25	2	8	17
Lenvik	47	8	6	41
Maalselven	57	9	9	48
Balsfjord	49	8	5	44
Tromsø	152	35	32	120
Tromsø by	100	21	25	75
Bygder	52	14	7	45
Lyngen	50	8	8	42
Karlsøy	37	8	5	32
Skjervøy	73	12	9	64
Tromsø amt	847	158	144	703
Derav i byer	126	27	30	96
— - bygder	721	131	114	607

arbeides for at samle penger til tuberkulosehjem, men naar undtages Dyrøy, har man forbausende litet at ofre, saa det gaar smaat i de andre herreder. (Tannæs). — I Maalselven distrikt viser sygdommen sig fremdeles som den mest herjende, men den maa dog snarere siges at være i tilbakegang end omvendt, idet befolkningen selv med megen kraft og ikke uten held har optat arbeidet imot den. Overalt i bygderne er dannet snevrere foreninger, som med seig utholdenhet og betydelig offervillighet samler penger, saa de endog med rund haand har kunnet hjælpe ubemidlede dels til ophold ved sanatorier og pleiehjem, dels til bedre stel i hjemmene. Opførelse av et tuberkulosehjem for distriktet er begyndt, og man haaber at kunne ta det i bruk næste aar. (A. Uchermann). I Karlsøy distrikt synes tuberkulosen at være meget utbredt, særlig omkring Torsvaag paa Vannøen og paa østre side av Langsund, hvor sygdommen findes inden de fleste hjem, ofte med flere angrepne inden samme familie. Likeledes synes tuberkulosen at være særdeles hyppig paa øerne ut mot havet. Boligforholdene er i det hele mislige. Sommeren 1913 fik distriktslægen til behandling en ældre mand paa Vannøen med fremskreden lungetuberkulose. Han bodde i en liten hytte, som foruten ham rummet 2 familier paa tilsammen 9 mennesker; om natten laa disse 10 som sild i en tønde, den ene ved siden av den anden paa gulvet, store og smaa om hinanden. Da det blev bekjendt, at manden hadde tæring, maatte han flytte ut av huset, og da ingen anden vilde huse ham, tog han tilhold i en torvsjaa, som var tilbygget den ene ende av fjøset. Væggene i torvsjaaen bestod av tynde bord med aapne sprækker imellem, saa vinden kunde blaase gjennem sjaaen og tørre torven. Sjaaen var 1 meter bred og 2 meter lang. Her fandt lægen den syke liggende paa et par kasser, som stod paa jordgulvet, hyllet ind i nogen gamle sengklær.

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Uttrækning ved bækkenendeleie.				Perforation.	Abortus provocatus.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Barn.		Mødre.		Barn.		Mødre.		Barn.		Mødre.	Mødre.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde rier	23	[1] 24	[2] 2	4	-	[4] 4	-	1	[6] 1	[7] 1	1	-	-	-
Bækkensneverhet	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Barselkrampe	2	2	-	1	[3] 1	-	[5] 3	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tuberkulose i lungerne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Truende sindssygdom	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Hydramnion	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Isseleie med panden fortil	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Tilsammen	28	28	3	6	1	4	4	1	1	1	1	2	3	3
		31		7		8		2		2				

[1]) Herav 4 tvillingfødsler, ved 2 forløstes begge tvillinger ved tang, ved en 1ste tvilling ved tang, 2den ved vending, hvor utfaldet for moren er anført, og en, hvor 1ste tvilling forløstes ved tang, 2den ved uttrækning, hvor utfaldet for moren er anført. [2]) 2den firling, 3dje firling forløst ved vending, hvor utfaldet for moren er anført. [3]) Dødsaarsak: paralysis cordis. [4]) Derav en 2den tvilling, 1ste forløst (lev.) ved tang, en 3dje firling, 1ste forløst (død) ved tang. [5]) Derav et tvillingpar. [6]) Dødsaarsak: hjertelammelse. [7]) 2den tvilling, 1ste forløst (lev.) ved tang.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven-de.	død-fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar-sel-seng.	ved ulyk-kelige hæn-delser.	ved selv-mord.
Trondenes	433	13	206	28	3	3	4	-
Harstad ladested	72	2	30	6	1	1	1	-
Bygder	361	11	176	22	2	2	3	-
Ibbestad	277	7	161	24	8	1	2	-
Tranøy	191	1	61	4	3	-	-	-
Berg	85	2	28	7	-	-	1	-
Lenvik	195	6	85	16	1	-	2	-
Maalselven	149	1	69	9	1	1	-	-
Balsfjord	131	6	61	12	-	3	5	-
Tromsø	443	12	191	42	2	2	7	3
Tromsø by	265	8	129	25	2	1	4	-
Bygder	178	4	62	17	-	1	3	3
Lyngen	181	5	103	17	-	-	2	1
Karlsøy	95	4	55	8	-	-	6	-
Skjervøy	216	7	107	21	2	3	10	-
Tromsø amt	2396	64	1127	188	20	13	39	4
Derav i byer	337	10	159	31	3	2	5	-
— - bygder	2059	54	968	157	17	11	34	4

Her kunde han ikke være, naar vinteren kom, og han søktes derfor indlagt i sykehus eller tuberkulosehjem. Paa grund av manglende plads mislykkedes dog dette; heldigvis døde han av sin sygdom i september, før vinteren satte ind for alvor. — Tilfælde av tuberkulose, som egner sig for behandling paa sanatorium, sendes dit, og baade sykekassen og fattigstyret er villig til at yde hjælp. (F. Heiberg).

Spedalskhet. I Skjervøy herred døde den sidste spedalske i 1913. En pike i Nordreisa, en datter av den sidst avdøde spedalske, var mistænkt for at lide av sygdommen, og blev undersøkt av overlægen for den spedalske sygdom; resultatet var negativt, og der er da for tiden intet kjendt tilfælde i lægedistriktet. (Halla).

Av andre sygdomme omtales **appendicit,** som fremdeles optraadte med epidemisk karakter inden Ibbestad distrikt, hvor 64 tilfælde kom under behandling, hvorav de fleste sendtes til amtssykehuset i Tromsø for at opereres. (Borchgrevink). I Tranøy distrikt iagttoges 16 tilfælde, men sygdommen hadde ikke den epidemiske karakter som tidligere. Imidlertid kommer nu omtrent alle tilfælde for dagen, da der hersker adskillig panik overfor sygdommen. Det er paafaldende faa, som nærer betænkelighet ved at la sig operere, selv paa et meget tidlig stadium. Det er især av unge piker et forbausende stort antal, som gaar med operationsar i blindtarmregionen. (Tannæs).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning.

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 49 saadanne; derav i Trondenes distrikt 14, Ibbestad 5, Tranøy 4, Berg 2, Lenvik 1, Maalselven 2,

Balsfjord 3, Tromsø 11, Lyngen 4 og Skjervøy 3. Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 224.

Distriktslægen i Balsfjord meddeler følgende: «Den 16de juli blev jeg om eftermiddagen kaldt til en 36 aar gl. 3dje gang fødende kone, som i 1911 var blit forløst ved tang. Efter stormende rier indtraadte blødninger, ingen virkelige rier senere. Ved undersøkelsen kl. 9 aften fandtes underlivet sterkt utspændt, fosterhodet fast indkilet i bækkenet, konens puls hurtig, jagende, hendes ansigtstræk indfaldne, smaadele følte s like under underlivsvæggen. Jeg opfattet tilfældet som en livmorbristning og efter forløpet fra første stund av som aldeles haabløst for konens vedkommende; fosteret gav ikke livstegn. Jeg vilde helst undlate at foreta noget, men paa konens bestemte ønske derom anlagdes tang, og fosteret forløstes til skuldrene; da disse ikke kom efter gjentagne trækninger, avstodes fra videre forsøk som hensigtsløse og blot bidragende til at paaskynde den dødelige utgang. Konen døde kl 2 om natten. Da man den 18de skulde se efter liket, fandtes fosteret helt født og utenfor fødselsdelene. Man fortalte, at der iforveien var hørt støi, som et smeld, i det rum hvor liket stod (der var i samme uke sterk varme — gasutvikling i underlivet). Jeg overbeviste mig 2 dage efter ved selvsyn om, at fosteret laa helt utenfor fødselsdelene, og at der altsaa var foregaat spontan fødsel av kroppen efter barselskvindens død. Fosteret var stort og vel utviklet. (H. Schjelderup).

Angaaende **jormorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning. I Karlsøy distrikt siges jormorhjælpen at være daarlig, særlig i Helgøy herred. Den paa sydvestsiden av Vannøy i Torsvaag stationerte jormor har fratraadt sin stilling, og store dele av Helgøy herred er herved henvist til at benytte hjelpekoner som før. (F. Heiberg).

Antallet av **fødte** og **døde** vil sees av tabellen paa foregaaende side.

Der blev et overskudd av 1 269 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 47,0.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 13 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsaarsaken for 3 kvinder saaledes: livmorbristning 1, dystoki 1, abort 1. — Desuten opføres en barselkvinde med ukjendt eller uopgit dødsaarsak. De paa listen over obstetriciske operationer opgivne 2 dødsfald av hjertelammelse er ikke paa nogen av dødsaarsakslisterne for vedkommende lægedistrikt opført under dødsfald blandt barselkvinder.

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	175	9	166
Lungetuberkulose	158	27	131
Kræft (cancer og sarkom)	65	5	60
Organisk hjerte- og karsygdom	48	10	38
Tuberkulose utenfor lungerne	42	7	35
Hjerneslag	42	4	38
Akute katarrer i aandedrætsorganerne og kataralsk lungebetændelse	41	10	31
Lungebetændelse	35	3	32
Kronisk bronkit	25	5	20

Veirliget. Kan man dømme noget efter de sparsomme meddelelser, som foreligger herom (kun fra 4 av amtets 11 lægedistrikter), synes efterjulsvinteren at ha været stormfuld, sommeren sur og kold, tidlig vinter.

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. I Ibbestad distrikt spores i hygienisk henseende god fremgang. Kampen mot tuberkulosen er optat helt ned i de laveste lag, og om den end tildels skjæmmes ved utidig smittefrygt, føres den dog med alvor og kraft, hvilket ogsaa synes høilig at tiltrænges. (Borchgrevink).

I Tranøy distrikt siges sparesansen at være liten. Hvad der kommer ind ved fisket i Lofoten og Finmarken skal gaa med mellem disse to jobber, og det er utrolig, hvad særlig den kvindelige ungdom kaster ut i klær og stas, mens de gaar uvirksomme hjemme hos forældrene. Gutterne gaar og driver eller rettere cykler paa veiene. Det er kun familieforsørgerne, som gjør en dyd av nødvendighet og søker ut paa fortjeneste i mellemtiden. Ungdommens interesser gaar mer og mer op i livet ombord i motorskøiterne. (Tannæs).

I Berg distrikt var aaret i økonomisk henseende daarlig. Hjemmefisket, som ellers spiller en stor rolle i den daglige økonomi, var meget smaat. Den kolde og fugtige sommer gjorde, at der blev litet fóder. Distriktet gaar godt frem i folketal, men de daarlige tider gjør, at man klumper sig sammen i de forhaandenværende bygninger, uten at bygge nye. Dog har sundhetstilstanden hittil været meget god. — Der er liten drikfældighet, sedeligheten kunde være adskillig bedre. Tiltrods for de haarde livsvilkaar og de daarlige tider, er der kun faa, som utvandrer, og av disse kommer merkelig nok den større del snart tilbake til disse ugjestmilde egne. (Ræder).

I Maalselven distrikt synes de hygieniske forhold at være nogenlunde bra. Husene er i almindelighet store og luftige, og renligheten og behandlingen av fødemidler maa vel betegnes som upaaklagelig. Den før saa almindelige spytning synes at være avtagende. (A. Uchermann).

I Karlsøy distrikt skildres boligforholdene som mislige, især paa Vasmoen. Husene er smaa og daarlige, med utætte vægger, bestaar av kjøkken og et litet rum, hvor familiens ofte talrike medlemmer stuer sig sammen. De smaa vinduer er fastspikrede og stuerne i det hele mørke og uhyggelige. Renligheten befinder sig ogsaa paa et primitivt standpunkt. — Av fiskerierne var det kun Finmarksfisket som gav et bra utbytte, de øvrige mislykkedes for det meste, og den økonomiske tilstand blev som følge derav daarlig. I almindelighet synes det, som anskaffelsen av motorskøiter ikke har hjulpet fiskerne frem i økonomisk henseende, og i hygienisk betegnes livet ombord i disse heller ikke som noget fremskridt. Kahytterne er smaa og trange og renholdet ofte mere end mangelfuldt. Selve Karlsøy er i stadig tilbakegang; foruten prest og klokker, lensmand, handelsmand og doktor bor der nu kun nogen gamle folk igjen. For lægen foranlediges herved store vanskeligheter med hensyn til skyds. — Ædruelighetstilstanden synes ikke at være god. (F. Heiberg).

I Skjervøy distrikt var utbyttet av høsten for høi og poteter under et middelsaars, av fiskerierne naaet det op til det gjennemsnitlige. — Ædrueligheten er fremdeles bra, sedelighetstilstanden er neppe saa god. (Halla).

Sykehus. I Harstad, Trondenes distrikt, et der et kommunalt sykehus med tilskudd av Medicinalfondet. I Ibbestad distrikt er der et kommunalt tuberkulosehjem med plads til 10 syke. I Tromsø ligger amtssykehuset; karantænestationen blev om høsten overleveret til staten. Desuten er der et epidemilasaret og et katolsk, St. Elisabeth's hospital. — I Lyngen distrikt er der et tuberkulosehjem, likesaa var sykehuset i Skjervøy distrikt i virksomhet.

Badeindretninger. Ved sykehuset i Harstad er der en badeanstalt, og i Tromsø by et damp- og karbad med god søkning.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Tromsø amt	38	2450
Trondenes	[1]) 5	270
Ibbestad	[2]) 11	397
Tranøy	[3]) 3	94
Berg	[4]) 1	87
Lenvik	[5]) 1	96
Maalselven	[6]) 2	169
Balsfjord	[7]) 3	1[11]) 67
Tromsø	[8]) 10	330
Lyngen	[9]) 1	491
Karlsøy	ingen	262
Skjervøy	[10]) 1	187

[1]) Harstad ladested 2, Trondenes 1, Kvæfjord 1, Bjarkøy 1. [2]) Ibbestad 6, Salangen 3, Lavangen 2. [3]) Sørreisa 1, Dyrøy 2. [4]) Torsken 1. [5]) Hillesøy 1. [6]) Maalselven 2. [7]) Balsfjord 2, Malangen 1. [8]) Tromsø by 10. [9]) Lyngen 1. [10]) Nordreisa 1. [11]) Opgave kun fra Indre Balsfjord kreds, fra Ytre Balsfjord og Malangen kredser er ingen opgave indsendt.

XX. Finmarkens amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder og dele derav.	Flateindhold i km.²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevaccinatører.
Amtet		47580,84	39 126	[1])17	2	35	31
1. Alten		9 574,45	3 347	1	-	2	2
	Alten	2 047,82	2 367	1	-	1	1
	Kautokeino	7 526,63	980	-	-	1	1
2. Talvik[2])	Talvik	1 652,92	2 475	1	-	5	3

[1]) Blandt disse er der en distriktslæge uten fast distrikt med skiftende bopæl efter amtmandens bestemmelse. [2]) Medicinalberetningen for Alten og Talvik distrikter, som i januar 1915 av den fungerende distriktslæge blev sendt til Finmarkens amt i Vadsø, kom bort underveis i posten. Den beretning, som distriktslægen paany har faat istand, er derfor blit adskillig ufuldstændig, saavel hvad sygdoms- som dødsfaldsstatistiken angaar.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder og dele derav.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe-vaksinatører.
3. Loppen		1 266,24	2 638	1	-	2	3
	Loppen og Øksfjord	713,00	1 388	-	-	1	1
	Hasvik	553,24	1 250	1	-	1	2
4. Hammerfest		3 193,49	5 240	2	1	5	3
	Hammerfest, kjøbst.	4,00	2 817	2	1	3	-
	Hammerfest	857,08	1 368	-	-	1	2
	Kvalsund	2 332,41	1 055	-	-	1	1
5. Maasø		535,80	4 441	2	-	4	5
	Maasø	385,56	2 052	1	-	3	3
	Kjelvik	150,24	2 389	1	-	1	2
6. Kistrand		11966,07	2 749	1	-	2	3
	Kistrand	4 426,68	1 926	1	-	1	2
	Karasjok	7 539,39	823	-	-	1	1
7. Lebesby	Lebesby	4 477,71	1 726	1	-	2	2
8. Gamvik	Gamvik	?	?	1	-	2	3
9. Tanen		4 434,73	3 640	1	-	2	1
	Resten av Tanen	?	?	1	-	1	-
	Polmak	1 923,22	458	-	-	1	1
10. Vardø		2 027,38	4 363	2	1	3	2
	Vardø, kjøbstad	3,65	3 111	2	1	1	-
	Vardø	2 023,73	1 252	-	-	2	2
11. Vadsø		2 605,58	4 479	2	-	3	1
	Vadsø, kjøbstad	1,84	1 988	2	-	1	-
	Nordvaranger	1 188,38	1 404	-	-	[2]) 1	-
	Næsseby	1 415,36	1 087	-	-	1	1
12. Sydvaranger	Sydvaranger	3 293,25	3 570	2	-	3	3

[1]) Indbefatter Gamvik og en del av Tanen sogn. [2]) Bor i Vadsø.

Sundhetstilstanden betegnes i det hele tat som god, kun i Lebesby distrikt var den mindre tilfredsstillende og i Hammerfest distrikt kun nogenlunde god. Av epidemiske sygdomme forekom en epidemi av eksantematisk tyfus i Tanen distrikt, desuten hadde meslinger og kikhoste nogen utbredning inden amtet, men forøvrig var der ikke nogen epidemi av alvorligere art. Det samlede antal av anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 2 771 med 125 dødsfald, mot henholdsvis 2 835 og 116 aaret forut.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde 703 eller 17,1 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (41 025). I 1912 var dødeligheten 19,9 pro mille. — For Alten og Talvik lægedistrikter er der ikke avgit dødsaarsakslister med dødsfaldenes fordeling paa alder og kjøn, kun summarisk opgave over antallet av kjendte dødsfald. Døde av lungetuberkulose inden de 2 distrikter er opført efter den opgave derom, som findes i de meddelte utdrag av tuberkuloseprotokollerne.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 232 og 233, sammendraget efter lægernes opgaver.

Eksantematisk tyfus optraadte epidemisk i aarets 4 sidste maaneder i Tanen distrikt og fortsatte i de 4 første maaneder av 1914. For 1913 er ialt opgit 41 angrepne med 4 dødsfald. Sygdommen optraadte først i en sjøfinfamilie ikke langt fra dampskibsanløpsstedet Smalfjord. Dit var smitte sandsynligvis bragt fra Langfjordnes, et sted længere ute i fjorden, som nu henhører under Gamvik lægedistrikt. Her hadde i adskillig lang tid hersket en sygdom, som sandsynlig har været flekfeber og er bragt dit ved smitte fra pomorfartøier (Russer), som kommer for at kjøpe fisk utover sommeren. At sygdommen i saa lang tid har kunnet gaa upaaagtet hen, kommer av, at der vistnok ikke er indtruffet noget dødsfald av den. En medvirkende aarsak er ogsaa, at lægerne efter delingen av Tanen lægedistrikt meget sjelden kommer til de dele av fjorden, hvad der før meget ofte var tilfældet. Imidlertid spredtes sygdommen indover og opover Tanadalen omtrent udelukkende blandt den lappiske befolkning. Ganske talrike tilfælde indtraf i Polmaks øvre del med ikke ringe dødelighet. Der blev oprettet et midlertidig lasaret i Tanen paa kommunens gaard Langnes. I Langfjordnes, Smalfjord, Boftsa og Sirma blev skolerne lukket, og i Polmak blev konfirmationen utsat. (B. Lunde og H. Klouman).

Av **tyfoidfeber** er meldt 16 angrepne uten dødsfald. I Maasø distrikt blev en utenbygds fisker i Havøsund syk og indlagdes i Hammerfest sykehus, hvor han døde. (Dødsfaldet er dog ikke opført paa dødsaarsakslisten for Hammerfest under den diagnose). Smittekilden var ukjendt; ingen flere blev angrepet. (E. Erichsen). Det tilfælde, som paa den epidemiske sammendragsliste er opført for Gamvik, blev behandlet i Vadsø sykehus, hvortil patienten kom fra Jakobselv i Nordvaranger; her hadde han optraadt som lægprædikant. Da tyfoidfeber ikke var forekommet i Jakobselv paa mange aar, var han sandsynlig smittet andetsteds under sin omflakken. Han hørte hjemme i Gamvik. — I Vardø distrikt behandledes 9 angrepne, derav 4 i Vardø by og 5 i Vardø herred. (Kiberg). I april blev en kokkepike indlagt i lasarettet fra en rorbod i Vardø; smittekilden var ukjendt. Av de 3 andre angrepne i august og september var en matros ombord i et lokalskib, som gaar mellem Vardø og Mehavn. Han indlagdes i lasarettet, og skibet blev desinficeret. De øvrige 2 tilfælde skrev sig fra to familier i byen; av den enes medlemmer hadde de fleste hat diarré en 3 ukers tid. I den anden familie, som kjøpte sin melk her, blev en person syk av tyfoidfeber, og begge angrepne indlagdes derefter i lasaret. I Kiberg blev 5 personer syke i 3 familier, som alle tok sit mat- og drikkevand fra samme brønd; denne mistænktes som smittekilde og blev av distriktslægen forlangt avlaast, likesom forbud nedlagdes mot at ta vand der. 4 personer indlagdes i lasaret i september. I november indlagdes den 5te; det var en kone, som trods forbudet hadde luret sig til at drikke av brøndvandet. Hun blev sterkt angrepet, og det møtte nu ingen indsigelse, da distriktslægen forlangte brønden gjenkastet og jevnet med jorden. — At en saadan brønd saa pludselig kan inficeres med tyfusbaciller, ser jo noget paafaldende ut.

Men, naar man vet, hvilken skiddenfærdighet der kan utvises ved anvendelsen og behandlingen av de bøtter, som brukes til at hente vand op av brønden med, forstaaes det let, at brøndvandet kan forurenses. Man hører ogsaa berette, at der av og til findes raatten fisk, døde katter, smaa lemæn o. s. v. nede i disse brønde. (H. Ottesen). 3 tilfælde paa Sandnes i Sydvaranger skyldtes vistnok smitte fra Rusland. (Wessel).

Cerebrospinalmeningit. Paa en sykeliste for Vadsø landdistrikt opføres en gut (under 15 aar), som behandlet for denne sygdom i august maaned. (S. Gjestland).

Av **akut poliomyelit** angrepes en gut fra Syltefjord, Vardø distrikt han blev indlagt i byens lasaret i februar.

Meslinger optraadte epidemisk i aarets sidste halvdel hovedsagelig i Vestfinmarken. Mange voksne blev angrepet.

Difteri (croup) viser betydelig tilbakegang i de meldte angrepnes antal mot aaret forut (81 mot 223). I Gamvik distrikt dukket sygdommen op igjen i begyndelsen av 1913 efter en mindre epidemi sammesteds høsten og forjulsvinteren 1912 i fiskeværet Gamvik. Profylaktisk indsprøitning av serum foretoges, som det syntes med god virkning. (J. Halvorsen).

Av **barselfeber** opføres 21 tilfælde med 5 dødsfald. Om 7 av disse barselkvinder oplyses det, at de under fødselen var betjent av hjælpekoner.

Kikhoste var paany i tiltagende, særlig i Østfinmarken. I Hammerfest distrikt forekom sygdommen mest i byen og viste sig temmelig ondartet. (E. Eriksen). Inden Gamvik distrikt var den adskillig utbredt indover Tanafjorden og Hopsfjord. I Vardø distrikt kom 50 tilfælde til behandling, derav 46 i byen; men de fleste syke søkte ikke lægehjælp, da folk av erfaring vet, at lægerne litet kan utrette ved denne sygdom. Distriktslægen mener, at det spørsmaal burde tages under overveielse, om ikke kikhoste burde regnes blandt de farlige epidemiske sygdomme, som staar under det offentliges særlige forsorg. Hvorlænge kikhostepatienter skulde holdes isoleret, før man kunde være sikker paa, at de var smittefri, er vel ikke saa godt at avgjøre. Saalænge sygdommen er paa det værste, blir barn holdt hjemme fra skolen, men saasnart de er blit saapas bra, at de kun har et par lette anfald pr. døgn, sendes de paa skolen igjen og spreder smitten ut omkring sig. Hvor tuberkulosen er saa utbredt, og hvor man maa gaa ut fra, at en mængde barn har latent tuberkulose, er det særlig farlig for barn at faa kikhoste, da denne erfaringsmæssig faar en latent tuberkulose til at blusse op. Lærere og lærerinder er derfor paalagt at holde barn med kikhoste saalænge som mulig borte fra skolen. (H. Ottesen). I Sydvaranger var sygdommen spredt over hele distriktet. (Wessel).

Pleurit var usedvanlig hyppig; der opføres ialt 236 tilfælde med 2 dødsfald. De fleste angrepne forekom i Østfinmarken, i Sydvaranger distrikt alene 99 med 1 dødsfald.

Akut diarré. I Hammerfest distrikt forekom i juli og august en epidemi av tildels blodig diarré, hyppig med brækninger, især hos barn. (Svindland). I december optraadte i fiskeværet Kjøllefjord, Lebesby distrikt, en liten epidemi av diarré, baade hos voksne og barn, hvor avføringerne hos mange var forbundet med sterke tenesmer og var sterkt blodholdige, saa billedet kunde minde om dysenteri. Hos andre igjen forløp sygdommen som en almindelig diarré. Et barn døde. (Moland).

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Eksantematisk tyfus	41	4	41	-	-	-	-	-	-	-	-	14	4	15	8
Tyfoidfeber	16	-	16	-	4	-	1	-	-	-	1	6	1	3	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Akut poliomyelit	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	13	-	13	-	-	1	-	-	1	1	-	1	-	6	3
Meslinger	188	6	188	-	-	2	-	21	34	29	15	26	28	19	14
Difteri (croup)	81	5	81	23	6	1	5	7	3	4	3	7	9	10	3
Barselfeber	21	5	21	3	2	3	1	2	-	3	2	1	-	2	2
Pyæmi, septhæmi	9	5	6	-	-	-	2	-	-	-	1	3	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Rosen	40	1	40	7	2	2	-	4	2	5	3	4	8	1	2
Røde hunde	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	21	-	21	-	-	1	2	3	11	1	-	-	1	2	-
Kusma	26	-	25	-	1	3	2	7	2	1	4	-	-	1	4
Kikhoste	153	8	153	-	-	-	17	2	6	5	12	27	25	35	24
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	1183	25	1161	104	82	91	106	125	115	66	70	81	88	113	120
Influensa	150	1	142	12	21	18	13	26	13	3	4	6	7	10	9
Lungebetændelse	162	34	153	13	12	11	14	17	20	20	7	14	14	8	3
Peurit	236	2	236	14	21	28	24	29	27	16	9	15	18	23	12
Gigtfeber	50	2	49	5	6	4	3	5	4	2	2	4	4	6	4
Akut diarré (kolerine)	374	27	374	29	10	24	19	38	25	48	69	41	30	23	18
Skjørbuk	3	-	3	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	2771	125	2727	210	168	190	210	287	263	206	203	250	237	277	226

(Forts.).

	Fordeling paa lægedistrikterne:																							
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12	
	Alten.		Talvik.		Loppen.		Hammerfest.		Maasø.		Kistrand.		Lebesby.		Gamvik.		Tanen.		Vardø.		Vadsø.		Sydvaranger.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	41	4	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	9	-	1	-	3	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	6	-	2	-	-	-
Meslinger	-	-	-	-	-	-	46	2	40	1	28	2	66	1	4	-	-	-	1	-	1	-	2	-
Difteri (croup)	6	1	17	2	-	-	24	-	12	2	-	-	5	-	11	-	-	-	-	-	-	-	6	-
Barselfeber	-	-	1	-	-	-	4	-	6	3	-	-	-	-	-	-	2	-	3	1	5	1	-	-
Pyæmi, septhæmi	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	5	3	2	1
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Rosen	-	-	-	-	7	-	-	-	6	-	1	-	-	-	2	-	2	-	7	1	12	-	3	-
Røde hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Vandkopper	-	-	-	-	-	-	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	1	-	-	-
Kusma	-	-	1	-	1	-	3	-	10	-	3	-	-	-	3	-	1	-	4	-	-	-	-	-
Kikhoste	-	-	-	-	8	-	14	1	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	50	4	15	-	59	3
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	22	3	26	2	18	-	53	1	149	3	27	-	81	-	11	-	18	-	206	4	242	4	330	8
Influensa	-	-	8	-	-	-	48	-	18	-	-	-	3	-	8	-	7	-	39	-	4	-	15	1
Lungebetændelse	5	4	8	5	3	2	12	5	2	-	4	2	2	1	1	-	5	2	51	6	43	7	26	-
Pleurit	-	-	-	-	7	-	12	-	7	-	3	-	4	-	7	-	4	-	32	1	61	-	99	1
Gigtfeber	1	1	-	-	3	-	9	-	5	1	1	-	-	-	3	-	-	-	13	-	9	-	6	-
Akut diarré (kolerine)	-	-	3	-	16	4	42	8	26	-	-	-	23	-	2	-	-	-	90	7	43	7	129	1
Skjørbuk	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Tilsammen	34	9	64	9	63	6	285	18	284	10	72	4	184	2	60	-	80	6	517	24	448	22	680	15

Skjørbuk. I Maasø distrikt iagttoges 2 tilfælde av denne sygdom, som nu er meget sjeldnere end i tidligere aar. (E. Erichsen). I Vadsø by behandledes en matros fra et russisk skib. (Køste).

Av **fnat** opgives ialt 58 personer som behandlet, de fleste i Maasø og Vardø distrikter.

Av andre smitsomme sygdomme kan nævnes:

Impetigo contagiosa forekom med en mængde tilfælde baade i Kistrand og Karasjok og blev en ren plage ved skolerne, hvor det ene barn efter det andet fik sygdommen. (G. Ottesen).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:								
		4	5	6	7	8	9	10	11	12
		Hammerfest.	Maasø.	Kistrand.	Lebesby.	Gamvik	Tanen.	Vardø.	Vadsø.	Syd-varanger.
Veneriske saar	3	-	2	-	-	-	-	-	-	1
Syfilis, erhvervet.....	35	-	-	4	-	3	-	8	-	20
— medfødt.....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Gonorré, uretrit.....	224	27	37	5	1	17	3	51	19	64

Fra Vardø distrikt meddeler distriktslægen følgende: Av de ialt anmeldte 51 tilfælde av gonorré var 3 barn, en gut og to piker, alle tre fra Havningberg. Det viste sig ved efterforskning, at den 10-aarige gut, som var temmelig stor for sin alder og en egte slamp, var blit smittet av en næsten 16-aarig søster. Gutten smittede igjen to smaapiker; han blev indlagt paa sykehuset. Den 16 aar gamle pike, en 14 aar gl. søster av hende og endnu en 14 aar gl. pike hadde alle gonokokker i det purulente urethralslim. For alle 3 blev undersøkelsen forlangt av politiet, som maatte ta sig av denne sørgelige affære. (H. Ottesen).

Tuberkulose. Angaaende de i aarets løp ny tilkomne og av protokollerne utgaaede tilfælde m. v. henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaarsakslister (for Alten og Talvik distrikters vedkommende de respektive utdrag av tuberkuloseprotokollerne), for det hele amt 20,7 pct. av samtlige ved sygdom foraarsakede, kjendte dødsfald og 28,0 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 13,8 pct. og 19,3 pct. og for bygderne 23,9 pct. og 31,9 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — I Loppen distrikt synes tuberkulosen ikke at være meget utbredt tiltrods for de ofte mere end slette boliger og renlighetsforhold. Den store overflod paa fisk og den utstrakte anvendelse til maten av nationalretten «levermølje» kan vel her med sin store næringsværdi spille en rolle. (Hide). Av de 7 i Maasø distrikt nyanmeldte syke blev alle paa en nær indlagt i sykehus eller pleiehjem, 3 av dem i henhold til tuberkulose-lovens § 6. I de fleste tilfælde blir paa grund av de sykes likegyldighet og paa grund av naturforholdene sygdommen først konstateret i et mere fremskredet stadium, saa sanatoriebehandling ikke vil være til nogen nytte, og selv om der findes et tilfælde, som egner sig for saadan behandling, maa de syke vente i 2 til 3 maaneder paa plads. I denne tid faar sygdommen paa grund av de slette

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Alten	25	4	9	16
Talvik	31	7	9	22
Loppen	24	2	6	18
Hammerfest	79	13	18	61
Hammerfest by	56	8	12	44
Bygder	23	5	6	17
Maasø	38	11	10	28
Kistrand	33	9	4	29
Lebesby	16	3	2	14
Gamvik	13	3	-	13
Tanen	29	13	6	23
Vardø	62	10	24	38
Vardø by	58	9	22	36
Bygder	4	1	2	2
Vadsø	85	13	22	63
Vadsø by	38	4	9	29
Bygder	47	9	13	34
Sydvaranger	47	12	15	32
Finmarkens amt	482	100	125	357
Derav i byer	152	21	43	109
— - bygder	330	79	82	248

hygieniske forhold god anledning til at utvikle sig, saa sanatorierne ikke finder at kunne motta de syke. De fleste av disse negter forøvrig at la sig indlægge paa Tanagaard, hvorfor istedet almindelig benyttes St. Vincents hospital i Hammerfest. (E. Erichsen). Kjelvik tuberkuloseforening har arbeidet med interesse og godt resultat og har været møtt med stor sympati fra publikums side. Foruten at ha ydet hjælp til sykes ophold paa sanatorier eller pleiehjem m. v., har den desuten lagt sig op en kapital paa ca. 8 000 kr. Der er erhvervet tomt til tuberkulosehjem. (Svindland). I Vardø distrikt blir mangelen av et tuberkulosehjem mer og mer følelig; sykehuset har ikke plads til mere end nogen faa tuberkuløse, og at faa disse til godvillig at reise til Tanagaard, sker kun i undtagelsestilfælde, kan man næsten si. Ny pengegave fra en borger i Vardø, som ogsaa tidligere hadde ydet et større beløp, satte sanitetsforeningen istand til at nedsætte en byggekomité, og en arkitekt har faat i opdrag at utarbeide tegninger til et tuberkulosehjem paa 14 senger. Tomt avstod kommunen gratis paa et stort plateau østenfor og ovenfor byen, like nedenfor vandbassænget paa det saakaldte «Kirkeberget». (H. Ottesen). I Vadsø distrikt viser antallet av de nyanmeldte tilfælde en betydelig nedgang fra 1912, men dette maa vel kun betragtes som tilfældig og forbigaaende. Antallet av tilstedeværende, smitteførende tuberkuløse gik i aarets løp ned fra 92 til 77. Tallet paa skrofuløse individer er fremdeles stort. Man faar det indtryk, at de fleste barn i sin første barndom paa en eller anden maate undergaar

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tang-forløsning.				Vending.			Klassisk keisersnit.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Barn.		Mødre.		Barn.	Mor.	Barn.	Mor.	Mødre.
	L.	D.	L.	Df.	L.	D.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde rier	17	[1])1	16	2	-	-	-	-	-	-	
Bækkensneverhet	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-	
Barselkrampe og trangt bækken	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	
Placenta prævia og blødning	1	-	-	1	-	[2])1	1	-	-	-	
Tetanus uteri (stivkrampe i livmoren)..	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Lavtstaaende tverstand.	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfalden arm	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
Hydrokefalisk fosterhode	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Fastvoksning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	23	1	20	4	1	1	2	1	1	1	2
	24		24		2						

[1]) Dødsaarsak: peritonitis diffusa. [2]) Dødsaarsak: barselfeber.

en stadig og langsom infektion, men under den senere opvekst seirer de over infektionen og gaar ut i livet som relativt immune individer, hvis de ikke i mellemtiden bukker under f. eks. for en meningit. Det vilde visselig være interessant at faa disse forhold nærmere bekræftet ved specielle undersøkelser, f. eks. ved Pirquets reaktion hos skolebarn, hvis den kunde gjennemføres over hele linjen; men man kan neppe gjøre regning paa nogen almindelig interesse og velvilje hos forældrene for saken, hvorfor distriktslægen hittil ikke har foretat noget i den retning. Ben- og ledtuberkulose er forholdsvis sjelden. (Køste). I Sydvaranger tiltar lungetuberkulosen fremdeles inden distriktet, for en stor del ved stadig indførsel utenfra, idet arbeiderbefolkningen her er underkastet en stadig veksel. Av de i aarets løp i tuberkuloseprotokollen indførte nye tilfælde, ialt 34, var 23 nyindflyttede, mens 11 tilhørte den gamle befolkning. (Wessel).

Av andre sygdomme kan merkes **icterus catarrhalis,** som i Sydvaranger optraadte epidemisk i alle aarets maaneder, mest i Kirkenes og ved gruberne. Der opgives 72 behandlede, derav 26 barn og 46 voksne. (Wessel, Marstrander).

Rakit er noksaa almindelig, som før, i Vadsø distrikt. (Køste).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning.

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 30 saadanne, derav i Hammerfest distrikt 6, i Maasø 2, i Lebesby 1, i Gamvik 2, i Vardø 5, i Vadsø 8 og i Sydvaranger 6. — Angaaende indikationer og utfald henvises til ovenstaaende tabel.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.	ved mord og drap.
Alten	112	-	30	4	-	3	1	-	-
Talvik	67	4	33	5	-	-	2	-	-
Loppen	105	2	50	19	4		1	-	-
Hammerfest	197	5	114	35	1	1	6	-	1
Hammerfest by	103	3	72	19	1	-	1	-	1
Bygder	94	2	42	16	-	1	5	-	-
Maasø	157	6	76	22	-	2	7	1	-
Kistrand	91	2	54	6	-	-	3	-	-
Lebesby	61	6	26	8	2	-	5	-	-
Gamvik	28	-	25	5	-	-	6	-	-
Tanen	114	1	65	13	-	-	1	-	-
Vardø	177	6	74	24	2	1	-	-	-
Vardø by	129	4	61	19	2	-	-	-	-
Bygder	48	2	13	5	-	1	-	-	-
Vadsø	188	3	95	23	-	4	-	1	-
Vadsø by	83	1	42	8	-	1	-	-	-
Bygder	105	2	53	15	-	3	-	1	-
Sydvaranger	151	3	61	19	-	-	5	-	-
Finmarkens amt	1448	38	703	183	9	11	37	2	1
Derav i byer	315	8	175	46	3	1	1	-	1
— - bygder	1133	30	528	137	6	10	36	2	-

Jormorhjælpen. I Maasø distrikt brukes fremdeles hjælpekoner i stor utstrækning, særlig i fjordene (undtagen Snefjord) og Rolfsø. Men forholdet bedres dog. (E. Erichsen). Ogsaa i Gamvik distrikt findes der hjælpekoner næsten i hver fjord, og de benyttes, selv hvor ikke naturforholdene lægger hindringer iveien for at anvende jormor. (J. Halvorsen). I Vadsø landdistrikt brukes de likesaa i stor utstrækning. (Køste).

Antallet av **fødte** og **døde** vil sees av ovenstaaende tabel.

Der blir et overskudd av 745 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 48,5.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 11 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsaarsaken for 7 kvinder saaledes: barselfeber 5, emboli og thrombose 1, blødning 1. Desuten døde i Vardø by en kvinde med placenta prævia den 8de dag efter fødselen av blødning og feber. Hun er paa dødsaarsakslisten opført under nr. 120, «andre svangerskaps- og barselsygdomme». I Vadsø landdistrikt døde en barselkvinde av ukjendt aarsak.

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Lungetuberkulose	100	21	79
Alderdomssvakhet	52	13	39
Lungebetændelse	34	11	23
Tuberkulose utenfor lungerne	30	9	21
Akut gastro-enterit	27	15	12
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	25	7	18
Hjerneslag	19	9	10
Kramper hos smaabarn	19	5	14

Veirliget. Vaaren synes at ha været kold, tildels stormfuld, sommeren derimot, ialfald i den midtre og østlige del av amtet, usedvanlig varm og tør. Tørken virket skadelig paa høihøsten, hvis utbytte blev betydelig forringet, saa der f. eks. i Tanen opstod fórnød og nogen sultefóring.

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. Distriktslægen meddeler for Talvik distrikt følgende: Paa min første tur til Rognsund kom jeg ind i et «hus», hvis forside bestod av skrøpelige bord og planker, taket, baksiden og sidevæggene av torv. Døren var knapt $^3/_4$ meter høi. Huset indeholdt 1 rum med jordgulv. Indvaanerne bestod av den syke omtrent 80-aarige kone, hendes næsten jevngamle mand samt 2 gjeter og 5 sauer. Ved hjælp av bord, som gik mig omtrent tilknæs, var der foretat en passende deling av gulvet, saa egteparret fik omtrent $^1/_3$ av gulvflaten, de firbenede $^2/_3$. Forøvrig kunde man langs den ene langvæg frit spasere over til hinanden, likesom man over det lave skille kunde overskue det hele interiør. Luften var mindre behagelig og pladsen knap. Naar jeg stod inde i egteparrets avdeling, var der vanskelig rum for flere. — Priveter mangler paa mange steder. — Kaffe synes at indta en for stor plads paa den daglige spiseseddel. I de fattigere dele av distriktet er kostholdet ensformig, brød — tildels raastekt — med kaffe mange ganger uten fløte eller melk, fisk, poteter og leilighetsvis litt kjøt. (T. Johnsen).

Trods de slet ikke daarlige økonomiske forhold, befolkningen lever under i Loppen distrikt, maa man allikevel forbauses over den til sine tider rent utrolige mangel paa renlighet, ordenssans og evne til at gjøre sig livet nogenlunde levelig og bekvemt. De hygieniske forhold kan derfor mange ganger være mere end sørgelige. Det eneste lyspunkt heri er den større og større indflydelse, som skolerne synes at øve paa den opvoksende slegt. I distriktet findes et udmerket og tidsmæssig skoleinternat i Øksfjord. Den orden og renlighet, som barnene under sit lange ophold her strengt indskjærpes, vil utvilsomt øve sin gunstige indflydelse i disse barns hjem. — Ædrueligheten er forholdsvis god nu. — Beklagelig er det at se, hvorledes kun forholdsvis faa mødre gider amme sine barn; «taateflaske» og kaffe er en meget yndet kost for de smaa. Samtidig klages over, at mavesygdomme og blodmangel er en meget almindelig plage blandt smaabarn. (Hide).

I Hammerfest by er der begyndt anlæg av vandledning til Fuglenes, og ½ km. er fuldført. Kloakvæsenet er dog paa langt nær i udadlelig stand. — Trods jevn nybygning hele aaret har der været stor bolignød med overbefolkning, og selv rum, som under vanlige forhold ansees uskikket til beboelse, har maattet benyttes. Husnøden kan delvis tilskrives den uheldige og strenge bygningslov. (E. Eriksen).

I Maasø distrikt var vinterfisket smaat, derimot var loddefisket rikt, sommer- og høstfisket slog for det meste feil. Fortjenesten for fiskerne blev dog allikevel ganske god, for en stor del ved de høie priser, som betaltes for den isete fisk; denne utførtes i den senere døde sæsong. Dette i forbindelse med en vaagnende foretagsomhet og sparesans og den lettere adgang til at faa laan med kommunal garanti har ogsaa inden Kjelvik bevirket en fortsat nybygning av tidsmæssige hus. I Maasø har derimot disse forhold ikke været saa gunstige. (Svindland).

I Lebesby distrikt ernærer befolkningen sig omtrent udelukkende av fiskeri. Jordbruket indbringer ikke andet end litt poteter og fór til kreaturene. Der er dog megen sulteføring, saa kjørene ikke paa langt nær yder den melkemængde, som under god føring. De fleste lapper bor i sine jordgammer, som ofte er av en daarlig beskaffenhet; enkelte av de mere fremmelige har bygget sig hus. — Med hygienen er det ofte daarlig bevendt. Under de store fiskerier samles der i fiskeværene en masse mennesker; en god hjælp er det, at de fleste av disse har sine store motorbaater, hvor de holder til om natten. Det kan nok være daarlig bevendt med renligheten ombord ogsaa, men distriktslægen har det indtryk, at fiskerne holder sine baater i noksaa ordentlig stand. I og især omkring rorboderne er det anderledes; der er det næsten umulig at faa fiskerne til at gjøre rent. Det kommer antagelig av, at de her er leieboere, ikke eiere. (Moland).

I Gamvik distrikt var vaarfisket ikke saa godt som i 1912, men da fiskeprisen var god, blev lotterne dog ganske gode. Høstfisket gav ogsaa ganske god fortjeneste. I det hele tjener fiskerne ikke saa daarlig, men de forstaar ikke at økonomisere; dog kan mangen «fattig fisker», som forstaar den kunst, fremvise sparebankbøker, som nogen hver kunde misunde ham. — Motorbaatene blir fremdeles mer og mer almindelige; kun i de mindre vær indover Tanafjorden er seilbaatene endnu overveiende i antal. Distriktslægen har faat det indtryk, at motorbaaten er en slags sparebøsse. De penger, som benyttes til betalingsterminerne, vilde saa allikevel være gaat med — kanske kastet bort til unyttigere ting. — Kostholdet er det samme ensformige som før: fisk og poteter, kaffe og smørbrød; melk er mangesteds ikke at opdrive. Kjøt og flesk samt grønsaker burde benyttes mere. Men disse fødemidler er dyre i sig selv og fordyres endnu mere ved de høie fragter; dertil blir de ofte ødelagt under transporten paa grund av skjødesløs behandling og daarlige dampskibsforbindelser. Billigere fragt paa matvarer, oprettelse av skolekjøkken til oplærelse av kvinderne i tilberedning av kjøtspiser og grønsaker, vilde efter distriktslægens mening være til stor ophjælp av folkets ernæring og derved et vigtig middel i kampen mot tuberkulosen. — Boligerne er i det hele daarlige, nye hus synes dog at være noget bedre bygget, som oftest lægges der ialfald en liten grundmur, likesom loftet ofte indredes til soverum. Men bygningen opføres uten plan; stue, kjøkken og loft indrettes, men et opbevaringssted for matvarer, kjelder, luftventil, damphætte over kokeovnen ansees for uvigtige ting, som kan spares. Boligforholdene i landdistrikterne og i fiskeværene blir derfor neppe tilfredsstillende i hygienisk henseende, før der kommer bestemte byggeregler, som skarpt paasees overholdt. — Drikkevandet er daarlig overalt i distriktet. — Sansen for renlighet og orden er ikke stor. Sedeligheten staar lavt, ædrueligheten synes at være i fremgang. I Mehavn, Berlevaag og Gamvik er der avholdsforeninger, som har sit eget hus paa hvert sted. (J. Halvorsen).

I Tanen distrikt var fórnøden ikke liten paa grund av, at høiavlingen blev sparsom, saa tilfælde av sulteføring forekom. Fiskerierne slog godt til, priserne paa fisken var høie; laksefisket i Tanaelven slog dog feil — I sin almindelighet er økonomisk fremgang merkbar. Fordringerne til større, tørre, varme og lyse boliger er i stigende. Bedring i matvarernes behandling og matens tilberedning kan ogsaa merkes, men der er meget langt frem endnu, før maalet kan siges at være naadd. — Ædruelighetstilstanden er i sin almindelighet upaaklagelig, sedeligheten likesaa; uegte fødsler er dog ikke sjeldne. (B. Lunde).

I Vardø er med hensyn til renhold av forsamlingslokaler, arbeiderforeningens lokale det som er vanskeligst at holde rent. Her holdes basarer, teaterforestillinger, selskaper, fester, baller o. s. v. i rikelig mængde. Gulvet er, som dansegulv, umalet, hvorved rengjøringen betydelig vanskeliggjøres. Naar der holdes basarer i fisketiden om vaaren, blir gulvet noksaa tilsølet med spyt av den masse fiskere, som færdes der. Selv om der skures og vaskes aldrig saa godt efterpaa, vil man ikke kunne tænke sig, at alt smitteførende spyt blir fjernet. Der kommer saagodtsom aldrig en solstraale ind i lokalet; vinduerne vender mot vest. — Renholdet i skolerne er noksaa bra. Støvplagen kan dog ofte være til gêne, især i gymnastiklokalet. Den daglige støvtørring her foretages av vaktmesteren, men efter distriktslægens mening (han er fra 1ste januar 1913 tillike skolelæge) paa en utilstrækkelig maate, hvorfor skolestyret tilskreves med henstilling om, at der maatte ske fuldstændig vask daglig av gulv, apparater o. s. v., utført av vaskekoner. Man faar haabe, at det kan ordnes saa, at vaktmesteren fritages for al daglig rengjøring, og at denne helt blir overlatt vaskekoner. — Efter sanitetsforeningens initiativ blev i mørketiden omtrent 50 barn paa skolen bespist med havregrøt. Der blev fra de laveste klasser uttat de barn, som saa mest bleke og slappe ut. Hvert barn fik en bredfuld tallerken med havregrøt med sukker paa og 200 gram melk til. Utgifterne blev baaret av sanitetsforeningen. (H. Ottesen).

I Vadsø distrikt hadde fiskerne et ganske godt aar. Man gjør sig forøvrig mer og mer uavhængig av fiskets lunefulde gang ved anskaffelse av større, sjødygtige motorfartøier; utviklingen i denne retning tok ogsaa dette aar et stort skridt fremover. Alene sjøfinnerne i Næsseby ligger her langt tilbake. De hygieniske forhold ombord i disse skøiter er dog i almindelighet meget tarvelige. Hvis fiskerne selv kunde lære at indse betydningen av større renlighet, vilde ret meget bli gjort under de rolige perioder i fisket. — Forøvrig gaar de hygieniske forhold frem, særlig hvad boligerne angaar. (Køste).

I Sydvaranger var aaret daarlig i økonomisk henseende og satte distriktets befolkning adskillig tilbake. Et stort gode har det dog været, at arbeide har kunnet erholdes ved jernverket, en utvei som i større og større utstrækning gripes til av bygdens ungdom. Derved har nød kunnet undgaaes, trods fisket slog feil. — Aktieselskapet Sydvaranger har avsluttet sin 3dje anlægsperiode med betydelige utvidelser av briketverket og ved siden derav fortsat driften i stigende utstrækning. Produktionen er drevet op i 436 000 tons. Arbeidernes antal var gjennemsnitlig 1 150 mand. (Wessel).

Sykehus. De 3 amtssykehus ligger i byerne Hammerfest, Vardø og Vadsø. I Hammerfest findes tillike et katolsk St. Vincents hospital. I Tanen distrikt ligger paa Tanagaard Finmarkens amts pleiehjem for tuberkuløse. I Vardø er foruten epidemiavdelingen ved sykehuset et koleralasaret i Engelsviken. Paa Kirkenes i Sydvaranger har grubeselskapet et sykehus for sine arbeidere.

Fattigsykepleien. I Hammerfest blev i aarets løp aapnet et for kommunens regning bygget prægtig gamlehjem, hvortil private har skaffet utstyr. I hjemmet

er indlagt elektrisk lys, bad, vandkloset; det har omtrent 30 senger og bestyres av en søster fra det «Røde kors». (E. Eriksen).

Badeindretninger. I Hammerfest er der bad ved de to sykehus, desuten to andre, hvorav et dampbad (kvænbad). I Lebesby distrikt er der nogen kvænbad (badstubad), men de benyttes vistnok litet. Ogsaa i Mehavn, Gamvik distrikt, er der et kvænbad. I Vardø er der foruten badet ved sykehuset 3 kvænbad og et russebad; det sidste eies av en privatmand. I Vadsø er der et karbad ved sykehuset, desuten findes i byen og flere steds i Nordvaranger kvænbad, som alle har god søkning. I Vadsø folkeskole er indredet varm dusj for skolebarnene. I Sydvaranger har grubeselskapet badeindretning for sine funktionærer og arbeidere.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Finmarkens amt	39	903
Alten	[1]) 1	uopgit
Talvik	uopgit	127
Loppen	[2]) 2	63
Hammerfest	[3]) 8	93
Maasø	[4]) 6	172
Kistrand	[5]) 5	45
Lebesby	2	32
Gamvik	ingen	[9]) 50
Tanen	[6]) 3	29
Vardø	[7]) 4	83
Vadsø	[8]) 4	129
Sydvaranger	4	80

[1]) Alten 1. [2]) Loppen-Øksfjord 1, Hasvik 1. [3]) Hammerfest by 4, Hammerfest herred 3, Kvalsund 1. [4]) Maasø 3, Kjelvik 3. [5]) Kistrand 3, Karasjok 2. [6]) Tanen 2, Polmak 1. [7]) Vardø by 4. [8]) Vadsø by 3, Næsseby 1. [9]) Av disse vedkommer 13 aaret 1912, men protokollen mottoges først av distriktslægen 15de oktober 1913.

C. Anhang.

(Appendices).

1. Utdrag av medicinalberetning for Indviken lægedistrikt for 1913

fra

distriktslæge H. Brodtkorb.

I over 20 aar har jeg nu været her. Jeg har været i hvert eneste hus i distriktet og kjender omtrent hvert eneste menneske. Her er i disse aar skedd store forandringer, meget i god retning, ikke litet i daarlig. Først og fremst er kommunikationerne blit bedre, flere dampskibsruter og mange flere veier. I min tid er veien over Strynefjeldet og gjennem Hjelledalen bygget, likesaa veien Faleidet—Hornindal—Nordfjordeid—Grimsnes—Gradaas—Stryn—Olden, Indvik—Utvik, og nu er veiene Blakset Nes og langs Strynevandet under arbeide. Dette er store anlæg paa dette distrikt, men de var nødvendige, og mere maa til. Et anlæg burde — efter min mening — været fuldført eller ialfald planlagt, nemlig vei langs Oldevandet. Det er ingen mening i, at en saa stor bygd, som Oldedalen, store dele av vinteren skal være avstængt fra verden. En tur langs Oldevandet i førefald og styggeveir om vinteren er ikke behagelig. Der mangler ogsaa telefon. Dalen er stedmoderlig behandlet og bør snarest mulig hjælpes. En omlægning av den gamle, bakkede og sølete vei gjennem Hornindalen maa ogsaa snart komme. Der er en svær trafik hele aaret, og veien er ynkelig, men utsættelsen undskyldes med, at der dog er vei.

En anden ting, som har bragt bygderne langt frem, er utskiftningerne. Der er vel nu neppe mere end et par gaarder igjen, som ikke er utskiftet. Det har selvsagt kostet ikke faa penger med flytning og nybygning av hus, men det maatte til, hvis her skulde bli nogenlunde ordentlig jordbruk. Mange har bygget for stort og derved faat for stor gjæld. Det er blit en modesak at ha store, svære hus, for store; for de bruker dem ikke, ja i mange tilfælde blir de ikke engang indredet skikkelig; beboet blir de ialfald ikke. Menneskene stues sammen i nogen værelser, og resten staar paa stas eller uindredet. Derved er de mange, store, nye vaaningshus ikke noget hygienisk fremskridt. Det bedste ved dem er, at de alle har store, gode kjeldere; men denne sammenstuvningen av folkene i faa, forholdsvis smaa, trange rum med slet ventilation, er ilde. De gamle, store ljorestuer var meget bedre. Der maatte ventileres stadig, og der blev ventileret. Stuerne hadde en væsentlig feil: der var for smaa og for faa vinduer; men dette kunde let rettes paa. En styg ulempe var der med de gamle bygninger, og det var «kaaven», mørk, trang, oftest uten kjelder under, uten sol; det almindelige soverum for de gamle og barnene, eller for hele familien, hvis der ingen gamle kaarfolk fandtes. Koven var de gamle huses hygieniske anstøtsten. Men hvis man hadde benyttet den gamle bygningsstil med gode kjeldere under, mere lys i stuerne, mere lys og luft i «koverne», vilde de gamle bygninger været de nye i høi grad overlegne i hygienisk henseende. M o d e n har imidlertid feiet dem bort, og om ikke

ret mange aar vil vel de sidste forsvinde, og Nordfjord vil kun ha kjedelige, stygge kasser med «ark». Det er moden, alle støpt i samme form og like uskjønne.

En stor ulempe mangesteds er drikkevandet. Her er, som regel, vand nok; men det holdes ikke rent. Vandet tages fra brønde eller fra rindende bækker og er som regel godt, men stadig utsat for urenlighet. Her gjødsles sterkt baade aker og eng, og da hverken brøndene eller bækkene beskyttes mot overvand, kan vandet ofte bli aldeles tilsvinet og være rent umulig til drikke. Enkelte steder er man begyndt med vandledninger, og det maa bli mere almindelig, ellers vil man aldrig her bli fri tyfus og dysenteri. Nu! det blir vel, men det gaar saa sørgelig sent.

Med renligheten er det gaat fremover, men langt fra nok. Endnu kan med fuld ret siges, som en avdød kollega for nogen aar siden skrev om sit distrikt: «Det nationale griseskap sætter endnu paa mange steder i distriktet sin skjønneste blomst.»

Levemaaten er bra, meget bra. Her findes vel ikke i distriktet en eneste familie, hvor der ikke spises kjøt eller flesk mindst en gang daglig, ofte to ganger. Desuten spises ikke litet fisk, dels saltfisk, dels fersk fra fjorden eller vandene. I vandene drives ikke litet fiske om høsten. Desværre er det ofte et rent rovfiske med kastenot. Flere vand er da ogsaa nu noksaa tomme for fisk, men der gjøres jo intet for at hindre ødelæggelsen. En bekjendt landmandsforbundsstørrelse skrev nylig, at paa Vestlandet spiser ikke bonden ovnsbrød, kun flabrød. Manden er 40 aar tilagters! Det vilde været sandere, om han hadde skrevet: paa Vetlandet spises ikke flabrød, bare ovnsbrød. Paa hver eneste gaard spises ovnsbrød daglig, flere maal. Hvetebrød er almindelig og findes næsten overalt. Bakere med rivende avsætning i mængde. En 16 à 20 i distriktet, og alle synes at ha fuldt op at gjøre.

Ædrueligheten er ikke saa god, som for 10 aar siden. Mange steder er det bra, men andre steder drikkes meget, altfor meget. Gudbevares, man stemmer for forbud, man negter hotellerne ølret og dampskibene med, men man drikker. Naar bare skiltet utenpaa er pent, er det ikke saa nøie. Desværre er det saa, at mange ogsaa staar i avholdsforeninger, men drikker allikevel. Der er jo mange maater at komme utenom løftet. Det er særlig en bestemmelse, som gir anledning til omgaaelse, den at man i sygdomstilfælde har lov at nyte brændevin. Naar man saa selv bestemmer, naar man er saa syk, at man bør ha en dram, saa kan det let bli noksaa ofte. Jeg gir ikke ofte det raad!

Sedeligheten er bra. Uegte barn er sjeldne, og kommer de, saa er det vel oftest, fordi bryllupet er for sent berammet. At bruden er langt paaveien, er nemlig i sin orden og hører til almindelig regel.

Den økonomiske stilling i distriktet er bra, jevnt god, ingen formuer, ingen store eiendomme, men jevne gode kaar. Fattige findes omtrent ikke Her har jo været jevnt gode aaringer, frugtavlen kaster bra av sig, og bærplukkingen har bragt mange penger ind hvert aar. Der er familier, som har leveret bær for optil 1 000 kr. paa sommeren, kanske endog over det, og det blir jo en umaadelig støtte for de smaa husmands- og gaardbrukerfamilier. Dertil kommer vinterarbeidet med at lage kurver og kasser, og ogsaa det bringer mange penger ind. Men bærplukkingen har ogsaa sine skyggesider; den gjør arbeidshjælpen for gaardbrukeren dyr og vanskelig netop i høstens travleste tid.

Turisttrafikken bringer jo ikke saa faa penger ind, men det falder jo mest paa nogen enkelte hænder. Jeg tror, at det vilde være en fordel, om skysstrafikken helt gik over paa hotelverterne og faste vognmænd Det er neppe nogen fordel for en gaardbruker at ligge og slænge langs landeveiene med skyss. Det er vel forresten bare et tidsspørsmaal, naar automobilerne overtar al skyss, ser det ut til, og det mener jeg er bare godt for a l l e parter.

Frugtdyrkning og grønsakdyrkning gaar bra frem, likesaa bruken av grønsaker i den daglige husholdning. Der er nu oprettet en 5-maanedlig husmorskole i Stryn, som synes at skulle bli til gavn. Søkningen til skolen er sterk; desværre er antallet av pladser kun 22. Der har været paa tale at faa to kurser pr. aar, men det har hitindtil strandet av økonomiske grunde, men maa sagtens snart komme.

Husflid er der ikke meget av. Dog danner Hornindal en undtagelse. Næsten alle voksne mandfolk er der hele vinteren i arbeide som smede. Smedearbeidet indbringer, efter hvad man siger, omkring 15 000 kr. aarlig. I de senere aar er fletning av bærkurver kommet til. Derimot synes den gamle industri med lagning av bastetaug at utdø. Det er lindebast som benyttes. Raamateriale findes i mængde, men det er nu kun nogen faa gamle, som arbeider med tauglagning, og naar de dør, dør vistnok den industri ogsaa desværre.

I én henseende er her en uhyre forskjel nu mot før, en overhaandtagende luksus i klær. Hvordan gutter og jenter kan klæ sig, som mange gjør — med de indtægter de har —, aner jeg ikke. Desværre har vistnok en mængde stor butikgjæld, men den maa vel engang betales. I denne retning er fremskridtet foruroligende. Her maa komme et omslag, og det snart.

2. Utdrag av medicinalberetning for Vestre Søndmør lægedistrikt for 1913

fra

distriktslæge H. Dørge.

Fiskerierne er hovednæringen. Drivgarnsfisket efter storsild foregaar med motorbaater og dampskib paa Svinørhavet; for dampskibenes vedkommende ogsaa omkring Kristiansund N. fra midten av oktober til midten av januar. Motorbaatene bruker ca. 25 garn i en lænke; hvert enkelt garn er 12 favner langt og 4 favner dypt; dampskibene bruker omtrent like mange garn; men disse er 18 favner lange og 5 favner dype. Fangsten kan for et dampskib gaa op i en 500 maal paa en nat. Silden har været solgt til en pris av optil 25 kr. pr. maal, saa utbyttet kan være ganske klækkelig. En motorbaat kan ha 20—80 maal. Fisket er oftest ujevnt. Silden blir dels saltet, dels iset og eksporteres til Hamburg, Hull og delvis Amerika.

I februar begynder torskefisket, der i de sidste aar har foregaat ganske nær land; fisket slutter omkring paaske. Nu benyttes foruten dampskib omtrent udelukkende motorbaater; fra steder, der ligger nær fiskefeltet, drives dog ogsaa i godt veir et ikke saa litet fiske paa smaabaater («færinger»); en saadan baat med 2 mand kan faa fra 1 000 optil 3 000 fisk paa haandsnøre («ryk»); dette vil utgjøre ca. 400—1 000 kr. indtægt for det hele fiske; det er mest gamle folk og ukonfirmerte barn, der driver dette fiske.

Motorbaater og dampskib benytter for en mindre del i begyndelsen av fisket line, senere garn. En motorbaat har optil 50 garn i sætningen; i almindelighet drages og sættes 2 sætninger hver dag; garnene er for motorbaatenes vedkommende 20 favner lange og 3 favner dype, for dampskibene 30 favner lange og 5 favner dype. Dagsfangsten varierer for motorbaatene fra 300—500—1 500 torsk, for dampskibene noget mere — op i 3 000. Totalfangsten for en motorbaat utgjorde fra 5—12 000 torsk, for dampskibene fra 15—20—30 000; omsat i kroner kan dette antages at utgjøre resp. 2 500—7 000 kr. og 8—15 000 kr. En enkeltmandslot utgjør fra 3—400 kr.

Torsken tilberedes udelukkende til klipfisk, der omsættes til en pris av kr. 9,00—10,00 pr. 20 kg.; den sælges i Aalesund. Leveren brændes til tran; rognen saltes og pakkes i tønder; gaar mest til Frankrike. Hoder og rygger tørres og sælges til guano. Leveren skal i gode aar dække utgifterne til petroleum.

Fangsten for 1913 er noget mindre end i 1912, men maa dog utbyttet anses som særdeles rikt.

Dampskibene, hvorav her i distriktet findes ca. 16, er paa ca. 80—150 bruttotons; herav findes i Ulstein sogn 7 stykker, i Hareid sogn 7, i Herø 1 og i Vartdalsstranden 1.

Om sommeren driver dampskibene og en del motorbaater Storegfisket efter lange, brosme og kveite. Kveiten ises og sendes til Hamburg, hvor den i almindelighet blir godt betalt. Lange og brosme presses og sendes mest til Sverige.

Enkelte dampskibe driver om sommeren sildefiske under Island. En del av dampskibene driver om vinteren torskefiske under Island istedetfor fiskeriet paa vore hjemlige banker. Atter en del av dampskibene deltar i sildefisket utenfor Haugesund.

Paa Brandal, Hareid sogn, Ulstein herred, er der hjemmehørende 8 steamkuttere fra 70—120 tons størrelse; desuten 4 motorkuttere paa ca 35 tons størrelse; de har en 10—12 mands besætning. Deres væsentligste fangst foregaar i ishavet langs Grønlands østkyst og i strædet: det er jagten efter sæl og klapmyss; ungerne (hvistinger) leverer de kostbareste skind. Skindene saltes og forsælges i London. Spækket opbevares paa store jerntanker og dampes til sælolje — i de sidste aar paa Brandal. Levende isbjørner og klapmyss hjemføres ogsaa for leverance til Hagenbeck, Hamburg. Isbjørnskind utgjør ogsaa en del av fangsten. I almindelighet gjøres 2 turer til ishavet i tiden fra mars til august. Indtægterne, der kan variere sterkt, har gjennemgaaende været betydelige; for en enkelt kutter optil 20—30 000 kr. pr. sommer. Paa grund av de vanskelige farvand er fartøierne ofte utsat for uheld. En enkeltmands lot kan utgjøre optil 1 200 kr. Foruten ishavsfangsten deltar ogsaa fartøierne fra Brandal i sildefisket om høsten og i torskefisket om vinteren. I Herø findes ogsaa en del steam- og motorkuttere, der driver ishavsfangst.

Ulstein herred har alt i alt 23 skibe, der drives med damp, og 50 motorbaater. Herø skal ha flere motorbaater. Sande omtrent et lignende antal som Ulstein. Fiskerierne har her i distriktet gjort stor fremgang i de sidste aar. Ulstein herred er formentlig det fremmeligste i hele Romsdals amt paa dette omraade.

Foruten de nævnte fiskerier opfiskes her et ikke ubetydelig antal sei, der hænges mest til «rodskjær» (tørfisk) og sælges for det meste til Bergen.

Laksefisket er heller ikke ubetydelig; laksen ises for Hull eller Hamburg. Der eksporteres ogsaa noget hummer. Fetsild, smaasild og brisling stænges der ogsaa en del av.

Under torskefisket ligger den i antal ikke ubetydelige fremmede fiskeralmue væsentlig i 2 fiskevær: Sandehavn i Sande og Fosnavaag i Herø; en del paa Flaavær, likeledes i Herø; det ser ut, som om der for de 2 førstnævnte fiskeværs vedkommende burde ansættes egne sundhetsbetjenter, der kunde paase sundhetsvedtægterne opretholdt og gjennemført.

3. Utdrag av medicinalberetning for Stjørdalen lægedistrikt for 1913

fra

distriktslæge K. V. Knutssøn.

Levemaaten er for Stjørdalens vedkommende bymæssig. Det er vel næsten ikke et hus her, som baker sit brød selv. Vi har 3 fuldt tidsmæssige bakerier paa «Halsen» (det ene er tip-top), foruten en 6—7 smaabakerier. Alle slags haandverkere og handelsmænd findes paa stedet, like fra cykkelfabrik og ned til likkistefabrik og like fra broderiforretning og ned til salg av hardangerfrugt — ikke at forglemme 2 fotografer og likesaa mange frisører. Det er et dyrt levested; men det er sjelden man blir opraadd for mat; der fiskes nemlig ikke saa litet i Stjørdalsfjorden, baade flyndre, torsk, hyse og hvitting — Haandverkerne her maa tjene godt, de bruker gjennemgaaende bypriser, uagtet de jo sitter med en minimal husleie i sammenligning med deres kollegaer i byerne. — Av forlystelsessteder har vi hat kinematograf; men den gik ikke, saa bygningen nu staar ubenyttet og kun av og til aapnes for basarer og tilreisende «kunstnere». Bebyggelsen paa Stjørdalshalsen ligner en stor latinsk T, hvor det korte ben gaar langs stranden. Paa 2 sider av disse gater ligger husene, der gjennemgaaende gjør et venlig indtryk. Der er mange enetages, men der gives ogsaa flere mere dominerende hus, f. eks. den av mursten nybyggede toetages bankbygning. Utenfor disse hovedgater er der paa flaten en forholdsvis tæt bebyggelse av smaa hytter, delvis rønner, og herinde kan det mangen gang være usselt nok. De mandlige arbeidere paa «Halsen» har gjerne beskjæftigelse paa de nærliggende fabrikker (tøndefabrik, sagbruk, teglverk, torvstrøfabrik), mens kvinderne i sommertiden delvis er optat i kjøkkenet paa den nærliggende eksercerplads samt med rengjøring i barakkerne. — Mens levemaate og haandtering for strandstedet Stjørdalshalsen med sine 1 400 indbyggere arter sig bymæssig, saa stiller forholdene for den øvrige del av lægedistriktet sig som andre steder paa landet. Man faar kaffe ved 6-tiden om morgenen, frokost ved 8-tiden, nu oftest kaffe (tidligere grøt) og smørrebrød — middag (kogt mat) kl. 11 og 12 (litt forskjellig) med 2 timers hvil og kaffe — non kl. 4 med $^1/_2$ times hvil, igjen kaffe — kveldsmat kl. 8 med grøt. — Nogen for distriktet egen dragt eksisterer ikke; snittet er bymæssig, vadmel er omtrent godt av bruk. Ædrueligheten maa gjennemgaaende karakteriseres som god. Ret til utskjænkning av alkoholholdige drikke findes ikke, saavidt mig bekjendt i distriktet; ikke engang det uskyldige «landsøl» kan man faa kjøpt. — Hvad sedeligheten angaar, saa er $9^1/_4$ pct. av alle i distriktet fødte barn saakaldte uegte. (I Meraker ingen uegte i 1913).

Av bedrifter findes et større meieri i Stjørdalen, der har opslukt Skatvals meieri, som bringer sin melk dit, likeledes har det en filial («silingsstation») i Laanke. I Hegre er der 2 større meierier, hvorimot intet saadant findes i Meraker. I den sidste bygd skal der i sommertiden, da alle ligger paa sæteren, være ren melkenød, hvilket er saa meget mere beklagelig, som der her findes en større

arbeiderbefolkning. I de andre bygder kan det ogsaa ha sine vanskeligheter i sommertiden; men saa har man jo meierierne at ty til. — Av slagterier findes et par paa Stjørdalshalsen, der driver forretningen som geschæft, desuten naturligvis de almindelige bondeslagterier. — I distriktet er flere skiferbrudd, fornemmlig i Stjørdalen og Laanke. — Paa Tangen i Stjørdalen findes et større sagbruk. der eies av A/S Meraker bruk. — Oppe i Meraker har dette selskap begyndt at gjenopta grubedriften, der har ligget nede nogen aar; der findes et tidsmæssig vaskeri fra før. Istedetfor Meraker træsliperi, der brændte for et par aar siden, er nu anlagt elektrisk smelteri paa samme tomt. Ved Kopperaaen har selskapet for tiden store arbeider fore. Her startes en hel liten arbeiderby. Man holder paa at anlægge en fabrik for fremstilling av kromjern — tidligere findes karbidfabrik. Kontorpersonalet bor i smaa villaer spredt rundt forretningsstedet i skogen. Der er store taugbaneanlæg ved alle bedrifter i Meraker.

Elektrisk lysanlæg for Stjørdalshalsen startedes privat i 1909. Det er nu kommunalt og utvides aarlig, saa der snart er lys i hvert et hus paa Stjørdalshalsen og tilstøtende dele; det ser ut til at skulle bære sig.

I Hegre og Meraker er der ogsaa i det forløpne aar startet lysanlæg. I Skatval skal man ogsaa til, idet man har sikret sig kraft fra Graaelven, samme elv som Stjørdalen benytter. — Laanke teglverk og et par gaarder i nærheten av samme forsynes med lys fra Stjørdalshalsen — ellers findes ikke lys i Laanke. Følger man saaledes godt med i det elektriske, saa er det samme ogsaa tilfældet med jordbruksmaskiner av enhver art. De større og kostbarere slaar man sig sammen om og danner lag, som reiser om og paatar sig træskningen og hakkelsesskjæringen paa gaardene bortover — som regel gaar de med explosionsmotor, saa det gaar i en fart at faa undavgjort dette arbeide. Paa enkelte steder findes elektrisk heis for avlingen. — Selvbindere, potetesoptagere og radsaamaskiner blir mere almindelige i distriktet.

Av andre bedrifter findes i distriktet: 1 kalkovn, 2 teglverker, 1 tøndefabrik, 1 torvfabrik, flere torvstrøfabrikker, 1 tidsmæssig sagbruk og høvleri i Laanke, 1 større kobber- og blikkenslagerforretning, hvis produkter har avsætning langt utenfor Stjørdalens grænser — og tilsidst men ikke mindst 2 lokalaviser. — At skogdriften kan være av ikke liten betydning for distriktet, forstaar man, naar man hører, at i 1909 blev der i Stjørdalselven nedfløtet det største antal tylter i hele nordre amt, nemlig 110 700. Det statistiske centralbyraa siger i sin 5-aarsberetning (1906 - 1910): «Skogdriften har tiltat i betænkelig grad. 50 pct. av det nedfløtede er smaalast».

Laksefisket i Stjørdalselven, der hovedsagelig er bortleiet til engelskmænd, er ogsaa en pen biindtægt. Der kan fiskes op til 4 000 kg. pr. aar.

4. Sundhetsforskrifter approberte 1913.

Sem herred.

(Kongelig resolution av 17de januar).

§ 1. Ved opførelse eller flytning av vaaningshus skal der, idet der for Valløs vedkommende henvises til lov om bygningsvæsenet av 27de juli 1896, ske anmeldelse til nærmest boende medlem av helseraadet, som har at gi oplysning om de gjældende sundhetsforskrifter.

§ 2.

a) Ved opførelse eller flytning av vaaningshus skal avstanden mellem dette og fjøs, stald eller grisehus ikke gjøres kortere end 10 meter. Angaaende naboforhold se lov om eiendomsrettens begrænsning av 27de mai 1887.

b) Opførelse maa ikke paabegyndes, førend grunden, hvorpaa huset skal staa, er avgrøftet saaledes, at den er fri for grundvand, og matjorden bortført.

c) Bygningen skal hvile paa undermur av graasten, haardbrændt mursten (klinksten) eller beton, der intetsteds maa være lavere end 30 cm. over jorden og være forsvarlig tættet med kalk, cement eller andet hensigtsmæssig materiale og ha et trækhul av 10 cm. i tversnit paa mindst 2 sider.

d) Ethvert beboelsesrum skal være mindst 2,50 m. fra gulv til loftsbjelkerne. Ved indredelse av enkelt værelse paa loftet i ældre bygninger kan høiden indskrænkes til 2,20 m.; dog kan der gives dispensation herfra under særlige forhold. Beboelsesrum skal ha vinduer av mindst 1 m^2 lysmaal og en gulvflate av mindst 6 m^2, og mindst ett vindu skal være til at aapne. Et vindu til at aapne skal inden 1 aar efter disse forskrifters approbation anskaffes ogsaa i ældre beboelsesrum, hvor det ikke før findes.

e) Gulv og tak skal være dobbelt og stoppet med tør fyld.

Skal kjelderrum benyttes til beboelse, butik eller verksted, maa det være mindst 2,50 m. høit fra gulv til tak, og skal overkanten av jorden paa husets utside ikke naa høiere end 1,25 m. over gulvet. Grunden skal være fyldt med et 20 cm. høit lag av puksten, gulvet dobbelt og stoppet med tør fyld eller grunden dækket med betonlag. Der maa være ovner og ventilationskanal av mindst 10 cm. tversnit, der fra yttermuren ledes hen bak ovnen og utmunder i mindst 1,50 m. høide over gulvet. Dog kan der gives dispensation, naar rummet skal benyttes til butik eller verksted.

§ 3. Kokeovn maa ikke benyttes i beboelsesrum, medmindre den er forsynt med saadan indretning, at den ved kokningen frembragte damp kan opfanges og føres ut i fri luft.

§ 4. Til ethvert beboelseshus skal der være et ordentlig vandhus. Dette maa ikke ha tak eller væg sammen med beboelsesrum eller matrum. Heller ikke medføre stank eller tilsig til disse, til alfarvei eller til indtak for mat eller drikkevand, og hvor omstændigheterne tillater det, ikke staa disse steder nærmere end 10 m. Ved leie- og losjihus, arbeiderboliger, fabrikker, jernbanestationer, skoler,

kirker og andre steder, hvor mange folk samles, skal der være privet og pissoirer i tilstrækkelig mængde efter helseraadets bestemmelser. Paa disse steder og i tæt bebyggede dele av herredet som Vallø, Husvik, Husø, Barkaaker og Sem skal vandhusene være forsynt med tætte indvendig tjærede beholdere eller cementkummer, der skal tømmes saa ofte, at ingen overfyldning finder sted, og ved stadig paastrøen av torvstrø, kalk, sagmug, jord etc., maa der sørges for, at stank hindres Beholderne skal være tømt inden 15de mai.

§ 5. Intet avfald, hverken vaat eller tørt, fra beboelseshus, fabrik, garveri, slagteri eller anden bedrift maa kastes utenfor dør eller vindu, men bringes bort mindst 10 m. fra vaaningshuset eller kastes i vandhuset. Gjødningsstoffe, ildelugtende avfald fra fabrik eller anden bedrift maa ikke kastes i dynge eller kompost nærmere beboelseshus eller offentlig vei end 10 m. og maa intetsteds være saaledes beliggende, at derfra er tilsig til steder, hvorfra mat- eller drikkevand hentes, eller til alfarvei eller vaaningshus.

Fiskeavfald, hvortil ogsaa regnes avfald av hval, maa ikke spredes over marken eller lægges i dynger, uten at stank derfra hindres ved tildækning eller paa anden maate.

§ 6. Aadsler skal nedgraves mindst 1,20 m. ned i jorden og ikke nærmere bebodd hus, offentlig vei, brønd, dam eller bæk, hvorfra drikkevand tages, end 10 m.

§ 7. I tættere bebygget strøk av herredet som Vallø, Husvik, Husø, Barkaaker og Sem skal fortaag, rendesten og veigrøfter holdes rene av vedkommende hus- eller tomteeier. Gaardsrum, ganger og smug om husene skal holdes rene og fri for stank.

§ 8. Brønd eller opkomme, hvorfra mat- eller drikkevand tages, skal være overbygget og saaledes indbygget, at overvand ikke kan rinde ind i den. Brønd eller bæk, der fører til sted, hvorfra mat- eller drikkevand hentes, maa ikke forurenses ved vask, tilsig fra uthus eller anden urenslighet. Kreaturgjødning maa ikke spredes nærmere brønd end 4 m. og anden gjødsel ikke nærmere end 10 m. Brønd maa rengjøres mindst en gang hvert aar. Dyr maa ikke drikke av brøndspandene.

§ 9. Hester, svin, kjør, faar og gjeter maa ikke huses i eller under vaaningshus, og høns ikke gives tilhold i beboelsesrum. De rum, hvori dyrene opholder sig, skal være lyse og luftige og rengjøres hver sommer overalt. Hvor kreaturhold i bymæssig bebygget strøk medfører ulemper, som ikke kan avhjælpes, kan det forbydes av helseraadet.

§ 10. Melk maa behandles med yderste renlighet. Den, der skal melke, maa forinden vaske sine hænder og koens spener med ren klut og rent vand. Melken maa ikke opbevares i rum, der benyttes til beboelse eller som soveværelse.

Utsalgssted for melk og fløte maa ikke benyttes til stadig opholdssted utenfor forretningstiden eller til soveværelse. Uten helseraadets tilladelse maa det heller ikke staa i direkte forbindelse med saadant.

I nævnte utsalg maa ikke drives handel med andre varer, som kan gi melken eller fløten usmak, forurense eller bedærve den.

§ 11. Helseraadet kan forby salg av bedærvede, eller for sundheten skadelige nærings- eller nydessesmidler som ogsaa av bruksgjenstande, som kan være farlige for sundheten derved, at de indeholder giftige bestanddele, f. eks. giftige tapeter og tøier, og kan om fornødent la dem tilintetgjøre.

Naar avgjørelsen maa ske straks, kan foreløbig stansning av saadanne varers salg foretages av helseraadets ordfører paa dets vegne.

§ 12. I butik eller rum, hvor nærings- eller nydelsesmidler tilberedes eller sælges, maa der iagttages den største renlighet for at forhindre forurensning med støv eller lignende.

Ved ombringelse av varer skal dette ske ved ren indpakning og paa saadan maate, at de ikke forurenses.

§ 13. I kirker, butikker, forsamlingslokaler skal spytning paa gulvet være forbudt. Der skal være spyttebakker med fugtig sagmug, sand, hakket granbar o. l., der regelmæssig tømmes.

§ 14. Helseraadet kan forby bruk av boliger, offentlige lokaler eller arbeidsrum, som ved mangel paa tilstrækkelig lys eller luft, ved urenlighet, overfyldning av mennesker eller paa anden maate findes skadelig for sundheten, indtil mangelen er avhjulpet.

§ 15. Naar nogen bedrift agtes sat igang, som ved forurensning ar luften, ved utbredning av stank eller paa anden maate kan befrygtes at bli til skade for arbeidernes eller omboendes sundhet, skal planen for anlægget forelægges helseraadet, der har at uttale sig derom Finder dette, at anlægget vil bli til skade for sundheten, maa det ikke sættes i verk, før manglene er avhjulpet.

I virksomhet værende bedrift av denne art er underkastet helseraadets tilsyn og vedkommende forpligtet til at rette sig efter de bestemmelser, som det maatte gi for at avhjælpe de sanitære mangler.

§ 16. Bohave, seng og gangklær samt andre gjenstande, der har været brukt av personer, som lider av eller har lidt av smitsom sygdom, maa ikke avhændes eller benyttes av andre, forinden de er renset paa en saadan maate, som helseraadet finder betryggende.

§ 17. I henhold til lov av 8de mai 1900 skal det anmeldes, naar en tæringssyk forandrer bolig. Meddelelse derom skal ske til helseraadets ordfører ved eieren av dét hus, hvorfra den tæringssyke flytter.

§ 18. Det paahviler helseraadets medlemmer at paase disse forskrifters overholdelse og i fornødent fald melde overtrædelse til helseraadets ordfører, som om nødvendig skal bevirke dem paatalt.

§ 19. Hvor særegne forhold maatte paaby det, kan helseraadet tilstede avvikelse fra disse forskrifter.

Haugesund by.

(Kongelig resolution av 17de januar).

Kapitel I.

Om den offentlige renlighet.

§ 1. Feieskarn, kjøkken- og husholdningsavfald skal opsamles i lukkede binger eller tætte kasser med lok. Disse beholdere, hvori ikke maa slaaes flydende bestanddele eller avfald fra slagtning, skal tømmes og renses saa ofte, at stank undgaaes, og desuten naar helseraadet finder det nødvendig. Dette kan ogsaa paaby desinfektion av samme.

Aadsler skal nedgraves paa det for dette bestemte sted.

§ 2. Sildegan, bedærvet fisk og fiskeavfald maa ikke henlægges paa eller ved offentlig vei, almenning eller gate, men skal, forsaavidt det ikke tilstrækkelig nedsaltes, bortføres fra opbevaringsstedene snarest mulig, senest inden utgangen av mars. Raatten sildegan maa kun bortføres i tilslaaede tønder eller kasser med lok og i tiden fra 1ste april til 30te september fra kl. 11 aften til kl. 7 morgen, fra 1ste oktober til 31te mars kl. 8 aften til 9 morgen. Benyttes gan ved jordbruk inden byens grænser, maa det straks nedlægges i kompost.

Gjødsling av haver eller marker skal utføres paa saadan maate, at unødig stank undgaaes. Gjødsel, der henlægges, maa tildækkes. Kompost maa ikke anbringes nærmere bebodd hus, offentlig gate eller vei i bebygget strøk end 12,5 m.

Oplag av ben eller andre gjenstande, der utvikler stank, kan av helseraadet forlanges fjernet.

§ 3. Pladser, gaardsrum, gater eller veier skal saavidt mulig ha fast jevn overflate av saadan form, at vandet rinder av. Oparbeidede gater skal under enhver omstændighet være forsynt med stensatte rendestener og avløpsrender til kloakkene til overvandets avledning.

Kapitel II.

Brønder.

§ 4. Brønd, bestemt til drikkevand og husholdningsbruk, skal være overbygget med tæt tak, og jordsmonnet omkring skal ha held fra samme og være stensat mindst 1 m. fra dens vægger, hvilke fra overflaten i tilstrækkelig dybde efter grundens beskaffenhet skal omgives med et lerlag av 30 cm.s tykkelse for at hindre tilsig av overvand.

Kapitel III.

Om kloakker.

§ 5. Til elv, bæk, grøft eller rende maa ikke uten helseraadets tilladelse gives avløp for ekskrementer eller flydende substanser, der har været i berøring med samme eller andre substanser, der frembringer stank eller er farlige for sundheten.

Fra fabrikker eller verksteder eller lign. anlæg skal saadanne substanser bortledes gjennem rør eller anden ledning. Ledninger fra saadanne anlæg maa ikke uten helseraadets tilladelse utmunde i de offentlige kloakker.

§ 6. Eier av vaaningshus, hvorav nogen del ligger i en avstand av ikke over 32 m. fra offentlig kloak eller sjøen, til hvilken der efter stadsingeniørens erklæring haves adgang og tilstrækkelig fald, er, saafremt helseraadet finder det nødvendig, forpligtet til at anbringe avstikker av tilstrækkelig vidde til kloakken eller sjøen — til bortledning av overvand, grundvand, spild- og skyllevand.

Enhver huseier er forøvrig forpligtet til at ta de forholdsregler for fjernelse av smudsvand o. s. v., som helseraadet for tilfældet finder nødvendig. Stillestaaende vand og sumper skal, naar det av helseraadet forlanges, dræneres eller tilkastes forsvarlig.

§ 7. Avløpsrør, kloakker eller lign. skal være saaledes indrettet, at de skaffer tilbørlig avløp og let kan renses samt holdes i forsvarlig stand. Ledningene skal være tætte. Vasker, kloaksluk og kummer inde i hus eller i kjældere skal være forsynt med vandlaas eller anden indretning, der hindrer utstrømning av kloakgas.

De almindelige regler, hvorefter avløpsrender, kloakker og lign. paabydes anlagt, skal forelægges helseraadet til godkjendelse.

Offentlige og private kloakledninger og kummer paa disse skal renses og utskylles saa ofte, at de ikke tilstoppes. Som regel skal hovedkloakker gjennemspyles 2 ganger om aaret. Helseraadet eller stadsingeniøren kan under særegne omstændigheter paaby ekstraordinær rensning.

§ 8. Helseraadet kan paaby utilfredsstillende kloakker, saavel offentlige som private, omlagt.

Kapitel IV.

Priveter, pissoirer og gjødselbinger.

§ 9. Enhver bebodd eiendom og ethvert hus, hvor der stadig foregaar arbeide, skal være forsynt med fornødne privteer — mindst et avlukke for hver 15 mennesker, som har tilhold i huset I bygninger, hvor flere mennesker stadig samles, kan helseraadet forlange indrettet pissoir. Disse skal ha avløp med vandlaas til kloak, til enhver tid holdes rene og stadig overrisles med vand.

§ 10. Priveter skal være indrettet overensstemmende med de av bygningskommissionen og helseraadet efter bygningslovens § 52. 2 givne regler.

§ 11. Privetbeholdere og gjødselbinger maa tømmes, før de er ganske fulde eller oftere, om helseraadet finder det nødvendig. Helseraadet kan paaby regelmæssig strøning av bingers og priveters indhold med kalk, torvstrø eller lign. Tømning maa kun foregaa i tildækkede tætte transportmidler. Fra 1ste april til 30te september maa privetindhold og gjødsel kun uttages og bortføres i tiden mellem kl. 11 aften og kl. 7 morgen og fra 1ste oktober til 31te mars fra kl. 8 aften og til kl. 9 morgen.

Kapitel V.

Kreaturhold m. m.

§ 12. Hester, kjør, faar, svin eller fjærkræ maa ikke huses i vaaningshus eller i noget rum, der har tak eller vægger fælles med dette.

I strøket mellem Oscarsgaten i N., Grænsegaten i S., Kirkegaten i Ø. og Smedsundet i V. maa der ikke holdes svin. Dog kan helseraadet under særegne omstændigheter gi tilladelse.

§ 13. Helseraadet kan forby kreaturhold paa steder, hvor det foranlediger sanitære misligheter, som vedkommende ikke kan eller vil avhjælpe.

Kapitel VI.

Om byggegrund, boliger, leiehus, skoler, verksteder o. s. v.

§ 14. Befindes nogen tomt av sanitære grunde uskikket til byggetomt, kan helseraadet forby bebyggelsen, indtil tomten er gjort betryggende skikket dertil.

§ 15. Finder helseraadet, at kjelder, der benyttes til beboelsesrum, ikke er skikket til beboelse med natophold, kan det forby saadant.

§ 16. Rum eller værelse, der av mangel paa tilstrækkelig lys, luft eller varme eller formedelst fugtighet eller urenlighet skjønnes av helseraadet at være sundhetsfarlig, kan forbydes benyttet som bolig og huset, helt eller delvis, paabydes ryddet uten godtgjørelse til eieren saalænge, indtil manglene godkjendes at være avhjulpet.

§ 17. Renlighet og utluftning maa ikke i nogen bolig forsømmes saaledes, at ulempe eller skade for beboerne derav kan opstaa. Tapeter, som paa grund av smuds eller andre aarsaker ikke forsvarligen lar sig rengjøre, kan av helseraadet forlanges fjernet. Huseieren er likeoverfor helseraadet ansvarlig for, at fratrædende leier rengjør boligen ordentlig efter sig.

§ 18. Befindes lokaler, der er bestemt til for kortere eller længere tid av døgnet at opta et større antal mennesker, saasom kirker, forsamlings- og forlystelseslokaler o. s. v., med hensyn til rumforhold eller paa grund av urenlighet ikke at være forsvarlige, kan helseraadet paaby indskrænkning i antallet av de

personer, som tilstedes adgang, og andre foranstaltninger, samt i fornødent fald ganske forby lokalets benyttelse.

Forinden skolelokaler, sykehus, forsamlingslokaler, offentlige badeindretninger og lign. opføres eller indredes, skal anmeldelse ske til helseraadet.

§ 19. Intet skolelokale (offentlig eller privat) maa tages i bruk, før det er godkjendt av helseraadet, og skoler skal være underlagt helseraadets tilsyn.

Helseraadet bestemmer det største antal barn, som er tillatt at motta i ethvert skolerum, idet hensyn tages til barnenes alder, rummenes størrelse, ventilation, lysforhold o. s v.

I skolelokaler bør kun findes oljemalte vægger.

I ethvert skolelokale er helseraadet berettiget til at fordre anbragt de ventilationsindretninger, som findes fornødent.

§ 20. Ethvert til mottagelse av losjerende bestemt rum maa ha tilstrækkelig lys (vindusflaten maa utgjøre mindst $^1/_{10}$ av gulvflaten) og maa kunne utluftes tilstrækkelig. Dets gulv, vægger og tak maa altid være i god stand og stadig holdes rene, likesom verten skal rette sig efter de forskrifter, som helseraadet enten i almindelighet eller i enkelte tilfælde for sundhetens skyld finder det fornødent at bestemme.

§ 21. Ethvert verkstedslokale eller arbeidsrum, der benyttes av andre end familiens medlemmer, skal anmeldes for helseraadet.

For disse lokaler fastsættes saadanne bestemmelser:

a) Verkstedslokaler maa ikke indrettes i rum, som efter bygningsloven ikke er tillatt som beboelsesrum. Ældre lokaler, som ikke opfylder denne fordring, maa rømmes inden april flyttetid 1913. Dog kan helseraadet gi dispensation fra sidstnævnte bestemmelse.

b) I ethvert verkstedslokale er helseraadet berettiget til at kræve anbragt de ventilationsanlæg, som det efter bedriftens art finder paakrævet.

c) I et arbeidsrum maa ikke flere arbeidere samtidig være beskjæftiget, end at hver av dem faar 10 kub.m. luft. I lokaler, hvor lys- og luftforholdene er særdeles gunstige, kan dog helseraadet indrømme dispensation herfra.

d) Arbeidsrummet skal utluftes mindst $^1/_4$ time — helst med gjennemtræk — i hver hvilestund, i ethvert fald 1 gang i løpet av dagen samt desuten om aftenen efter endt arbeide. Gulvet maa efter forutgaaende dynkning med vand feies hver dag efter arbeidets slutning, og det opfeiede straks bringes ut av arbeidsrummet.

Gulvet skal vaskes 1 gang om uken med varmt vand og saape eller soda; vægger og tak mindst 2 ganger aarlig.

Hvor bedriftens art gjør dette nødvendig, kan helseraadet frita for denne bestemmelse.

e) Paa gulvet maa ikke spyttes. Lider nogen arbeider av hoste, maa opspyttet samles i beholdere (spyttebakke eller spyttekrus), som tømmes og renses hver dag.

f) Det er ikke tillatt at benytte til soverum verksted eller et til verksted støtende rum, der faar lys og luft væsentlig fra dette.

Kapitel VII.

Renhold m. m. i barberstuer.

§ 22. Ved barbering maa for hver kunde benyttes renvasket serviet og ren bedækning over nakkeputen. Indsaapning bør ske med haanden.

Alunsten ell. lign maa skylles omhyggelig ren, før den brukes. Fælles pudderkvaster maa ikke benyttes, men man bør bruke en klype renset bomuld, et stykke vat ell. lign., som kun benyttes 1 gang.

§ 23. Klippemaskiner, sakser og kniver maa tørres omhyggelig av for hver kunde. Kammer og børster maa avtørres, bankes og renses for hver kunde og vaskes hver dag — helst om aftenen — i salmiakspiritus og vand (25 à 30 draaper i 200 à 300 gram vand). Maskinbørster maa ikke brukes.

§ 24. I barberstuen med tilhørende rum maa hovedrengjøring utføres 2 ganger om aaret, gulvet vaskes hver dag. Konsoler, hylder, bord m. m. tørres rent hver dag. Saavel rene som skidne servietter, kapper, haandklær m. m. maa opbevares paa hensigtsmæssig maate. Der maa anbringes det fornødne antal spyttebakker, som tømmes og renses hver dag.

§ 25. Barbererne maa iagtta personlig renlighet. De skal under arbeidet være iført ren hvit jakke eller kappe, som skiftes mindst hver uke.

Kapitel VIII.

Om renhold i utsalgssteder for matvarer.

§ 26. For melkeutsalg skal følgende regler gjælde:

a) Melkeutsalg skal ha egen indgang fra gaten. De skal være lyse, vel ventilert og fri for fugtighet. Gulv, vægger, tak og disk skal være i saadan stand, at de med lethet kan holdes rene. Gulvet skal vaskés hver dag, vinduer og dører hver uke, tak og vægger mindst 2 ganger om aaret. Rummene skal være fri for støv og stank og ikke benyttes som eller staa i direkte forbindelse med soveværelse.

b) Melk og fløte maa ikke opbevares sammen med varer, der kan gi dem usmak, forurense eller bedærve dem (f. eks. fisk, gammelost, poteter, parafin, svovlstikker osv.).

c) Melk og fløte, der er bestemt til salg, maa under transport og forhandling opbevares i rene kar samt vel tildækket i de utsalg, hvor andre varer ogsaa forhandles. Utmaalingen maa foregaa i rene maal. Glassur og fortinning i maal og kar maa være hel.

d) De i meierier og melkeutsalg beskæftigede personer skal under sit arbeide være iført et helt og rent antræk (forklæ med brystsmek og forærmer) av hvitt lærret.

e) Dersom disse bestemmelser ikke overholdes, eller stedet forøvrig av sanitære grunde ansees uskikket til utsalg, kan helseraadet efter forgjæves at ha git advarsel forby saadan forretning.

f) Optræder der paa en gaard, hvorfra der leveres melk til byen, smitsom sygdom hos mennesker eller dyr, kan helseraadet midlertidig forby salg av melken.

§ 27. For bakerier og konditorier med tilstøtende rum skal følgende reglement gjælde:

a) Bedriften uvedkommende gjenstande, der kan gi anledning til støv og stank i bakerierne eller hindre disse rums rengjøring, maa ikke findes i bakeriet eller konditoriet eller i rum, der staar i aapen forbindelse med dette. Gangklær maa ikke opbevares i arbeidsrummene.

b) Bakeriet eller konditoriet tillikemed de rum, der staar i forbindelse med dette, skal altid holdes omhyggelig rent. Gulvene skal være saaledes indrettet, at de kan vaskes, og vaskning skal ske hver dag efter endt arbeide. Vægger og tak skal vaskes mindst 2 ganger aarlig, vinduer og dører hver uke.

c) Bord, surkasser samt andre til bakning benyttede gjenstande som hylder, plater, fjæler m. m. maa alid holdes omhyggelig rene og være let flytbare. Smør, melk osv. opbevares i rene tildækkede kar.

d) Bruken av tobak i hvilkensomhelst form er forbudt, likesaa spytning undtagen i spyttebakker.

e) Bakerne og konditorerne skal under sit arbeide være iført rent hvitt forklæ, som dækker brystet og naar nedenfor knærne, og ha hvit lue paa hodet.
f) Bakerne og konditorerne skal vaske armer og hænder før arbeidets begyndelse. Hvert bakeri og konditori skal være forsynt med vaskevandsstel og haandklær.
g) De i utsalg av baker- og konditorvarer beskjæftigede personer skal under sit arbeide være iført et helt og rent antræk (forklæ med brystsmek og forærmer) av hvitt lærret.
h) Ombringelse av bakverk til utsalg eller kunder skal ske i tildækkede kurver eller vogner, som daglig eftersees og rengjøres. Fra vognen skal brød og bakverk bringes kunderne i kurv.

§ 28. Forskrifter for slagterier, pølsemakerier og kjøtutsalg:

a) Dyrenes indvolder maa uttages og fjernes snarest mulig efter avlivningen. Dyrene maa ikke fragtes til byen avlivet med indvoldene i; de skal ved transport saavel til som omkring i byen være indpakket i rent tøi.
b) Ved slagtningen maa den størst mulige renlighet iagttages. Gulv, vægger, hylder og tak i slagterierne maa altid holdes omhyggelig rent; vægger og tak vaskes mindst hvert halvaar, vinduer og dører hver uke. Avfald av enhver art skal saa hurtig som mulig fjernes og likesaalitt som maver, tarmer, blod, lemmer og huder forbli natten over i slagteboden. I denne skal der under kjøttets stivning være god gjennemtræk. Rengjøring av maver og tarmer tillates ikke i rum, hvor kjøt opbevares.
c) Kjøttet av slagtede dyr maa ikke ophænges i selve slagterummet, men anbringes like efter endt slagtning i et særskilt rum, der er sundt og rent og godt ventilert.
d) I slagterier og pølsemakerier skal der være vandtæt cementert gulv med avløp til med vandlaas forsynt kloak. Benyttede redskaper rengjøres snarest mulig efter endt arbeide.
e) Bruk av tobak i hvilkensomhelst form er forbudt i alle arbeidsrum av her omhandlet art, likesaa spytning undtagen i spyttebakker.
f) Ethvert slagteri og pølsemakeri skal være forsynt med vandledning og spyleslange.
g) Slagteriets gjødselbinge skal i sommermaanederne tømmes hver uke, i vinterhalvaaret hver anden uke og holdes lugtfri ved tilstrækkelig anvendelse av torvstrø eller kalk.
h) De i slagteri, pølsemakeri og utsalg beskjæftigede personer skal under sit arbeide være iført rent antræk (forklæ med brystsmek og forærmer) av hvitt lærret.
i) I utsalgene skal disker, bord, hylder og gulv vaskes mindst én gang daglig; vægger, dører og vinduer mindst hver uke, tæket mindst hvert halvaar. Utsalgsstedet maa ikke staa i direkte forbindelse med soveværelse.
j) Til konservering av kjøt og kjøtvarer maa kun benyttes almindelig salt eller salpeter. Tilsætning av stof i den hensigt at farve kjøtvarer er forbudt.
k) Alle lokaler, hvor utsalg av kjøt og kjøtvarer foregaar, skal naarsomhelst være tilgjængelige for kjøtkontroløren og helseraadets utsendte.

§ 29. Utsalgssteder for fisk og fiskevarer, delikatesseutsalg og lignende skal til enhver tid holdes rene og fri for stank.

Kapitel IX.

Om skadelige næringsmidlers forhandling.

§ 30. Helseraadet skal til forebyggelse av skadelige næringsmidlers salg jevnligen anstille eller la anstille undersøkelser av de paa torv, i utsalg og bevertningssteder falbudte næringsmidler samt av de paagjældende handlendes eller

næringsdrivendes oplagssteder og arbeidsrum, og er til dette øiemed berettiget til fri adgang og til at fordre utlevert de nødvendige prøver. Findes skadelige næringsmidler, skal de efter beslutning av helseraadet tilintetgjøres eller paa anden maate gjøres uskadelige paa vedkommendes bekostning.

§ 31. Helseraadet skal paa samme maate som i forrige § bestemt kontrollere og efter omstændighetene forby salg av andre gjenstande, hvis benyttelse kan bli farlig for helbreden derved, at de indeholder giftige bestanddele f. eks. tapeter, leketøi, beklædningsstof- og gjenstande, sukkertøi, gummitaater o. desl.

Kapitel X.

Om forholdsregler ved smitsomme sygdomme, dødsfald o. s. v.

§ 32. Optræder smitsom sygdom i nogens husstand, der driver handel med fødemidler, og utsalget er i samme hus som den syke, kan helseraadet forby handelsvirksomheten, indtil den syke er fjernet eller paa fuldt betryggende maate isolert i hjemmet, og rummene desinficert.

Under samme forhold kan ogsaa haandverksdrift, særlig saadan, hvor beklædningsgjenstande forarbeides, midlertidig forbydes, indtil desinfektion er foretat.

§ 33. Inden den 3dje i hver maaned skal enhver i byen praktiserende læge indsende til helseraadet opgave over de av ham i den forløpne maaned iagttagne tilfælde av epidemisk og smitsom sygdom. Lægerne har at indsende daglig opgave over de av dem iagttagne tilfælde av de i § 34 nævnte sygdomme.

§ 34. Ved følgende smitsomme sygdomme:

a) kolera, barnekopper, eksantematisk tyfus, nervefeber, paratyfus, cerebrospinalmeningit, akut poliomyelit, blodgang, difteri og skarlagensfeber.
b) meslinger og kikhoste,
c) smitsom øienbetændelse, skurv, skab og ringorm *(herpes tonsurans)* blir likeoverfor skolerne at iagtta følgende:

1. Barn, der lider av de nævnte sygdomme, tilstedes ikke adgang til skolen.
2. Det samme gjælder for friske barn, naar nogen av de i a nævnte sygdomme er optraadt i den husstand, hvortil de hører. Skoleforbudet kan av helseraadet utstrækkes til samtlige i et hus værende skolebarn.
3. Barn, hvem det efter ovenstaaende er forbudt at søke skole, maa ikke tilstedes adgang til den, før der fremvises skriftlig tilladelse fra helseraadet.

   Barn, der har lidt av de under b nævnte sygdomme, maa ikke søke skolen, saalænge der er avskalling eller hyppige kikhosteanfald.
4. Lærere, pedeller og skurekoner tilstedes ikke adgang til skolen, saafremt nogen av de under a nævnte sygdomme er optraadt i deres hjem, og smittefare ikke kan ansees utelukket.

   Skolen er pligtig til at hjemsende ethvert barn, om hvilket der er grund til at tro, at det lider av smitsom sygdom, som under a, b og c nævnt.

§ 35. Naar nogen, der lider av tuberkulose, forbundet med avsondringer, forandrer bopæl, har enten den syke selv, dennes egtefælle eller hjemmeværende voksne barn at melde dette til helseraadets ordfører.

§ 36. Ved sygdomstilfælde, der indtræffer blandt reisende i hoteller, losjihus, fartøier o. s. v., skal vedkommende vert eller skipper søke at skaffe sig underretning om, hvorvidt sygdommen er av smitsom art, og isaafald straks underrette helseraadet

§ 37. Boliger, hvor der har været farlig smitsom sygdom samt gang- og sengklær og møbler i disse, blir at decinficere paa den av helseraadet foreskrevne maate. Før dette er skedd, maa det ikke overlates andre til bruk eller eiendom.

§ 38. Om ethvert paa byens grund eller i dets havn indtræffendes dødsfald maa, forinden begravelse (saavel inden- som utenbys) foregaar, tilveiebringes en

efter et bestemt skema av eksaminert læge utfærdiget anmeldelse, som blir at avgi til sognepresten (eller for dissenteres vedkommende til disses menighetsforstander), og av disse inden 3 dage at tilstille helseraadet.

Hvis den døde ikke har benyttet eksaminert læge, blir liket at syne og anmeldelse at utfærdige av vedkommende bylæge uten godtgjørelse.

§ 39. Lik maa ikke henligge saalænge, at der ved stank eller forraadnelse forvoldes ulemper.

Helseraadet skal være berettiget til at beordre lik henbragt til kapellet paa kirkegaarden, naar dets henliggen i hjemmet paa grund av sanitære hensyn findes utilraadelig.

Kapitel XI.

Almindelige bestemmelser.

§ 40. Undlater nogen at utføre de foranstaltninger, som paahviler ham efter nærværende sundhetsforskrifter eller efter helseraadets lovmedholdelig givne beslutninger, kan helseraadet la utføre saavel vedkommende foranstaltninger som hvad der ellers fornødiges for at hindre, at forsømmelsen avstedkommer skade.

Omkostninger derved og ved forføininger, som træffes for at hindre endnu ikke fuldførte handlinger, som strider mot nærværende forskrifter eller helseraadets lovmedholdelig fattede beslutninger eller for at bortrydde ulemper, der er frembragt ved brudd paa omhandlede forskrifter eller beslutninger, blir at utrede av den skyldige.

§ 41. Helseraadet har at paase disse forskrifter overholdt og bevirke overtrædelser paatalt og straffet efter de til enhver tid gjældende bestemmelser.

§ 42. Hus- og grundeier er personlig ansvarlig for, at alle de pligter opfyldes, som disse forskrifter paalægger ham, og skal ikke kunne undskylde sig med forsømmelse fra sine folks eller leieboeres side.

Er eieren ikke bosat i byen, skal han for politiet opgi en person, som paa hans vegne skal sørge for, at disse forskrifter opfyldes. Forsømmes disse blir ansvaret dog hvilende paa eieren, medmindre politiet har gaat ind paa, at ansvaret bæres av stedfortræderen, og denne har erklært sig villig. Denne indrømmelse kan dog naarsomhelst tages tilbake av politiet.

§ 43. Naar det paa grund av særegne forhold maatte ansees tilraadelig, og forskriftene maatte findes at foranledige uforholdsmæssige ulemper for vedkommende, kan helseraadet tilstede avvikelser fra forskrifterne.

§ 44. Overtrædelse av disse forskrifter eller av helseraadets i henhold hertil fattede beslutninger straffes efter den til enhver tid gjældende lovgivning.

§ 45. Ovenstaaende forskrifter træder i kraft 3 — tre — maaneder, efterat de har erholdt kongelig stadfæstelse, fra hvilken tid alle tidligere sundhetsvedtægter eller forskrifter for Haugesund ophæves. Likeledes tuberkuloseforskrifterne av 4de juni 1904.

Jondal herred.

(Kongelig resolution av 17de januar).

§ 1. Ved opførelse eller flytning av husbygninger skal anmeldelse herom gives til nærmeste medlem av helseraadet, som har at paase følgende bestemmelser iagttat:

a) Avstanden mellem vaaningshus paa den ene side og stald, fjøs, grisehus og vandhus paa den anden side skal være mindst 9 meter.

b) Et hus maa ikke bygges slik, at det borttar sollyset fra et vaaningshus.

c) Tomten under vaaningshus skal, om den er fugtig, avgrøftes vel, og al matjord fjernes.

d) Huset skal staa paa grundmur av mindst 30 cm.s høide over det omliggende jordsmon.

e) Gulvet i 1ste etage skal være dobbelt eller paa anden maate gjøres forsvarlig tæt og varmt.

f) Ethvert beboelsesrum skal ha en mindste høide av 2,50 m. og være forsynt med mindst ett vindu, som kan aapnes.

§ 2. Hester, kjør, gjeter, svin eller høns maa ikke ha stadig tilhold i eller under vaaningshns og heller ikke i rum, der har væg fælles med dette.

§ 3. Kokeovn maa ikke benyttes i beboelsesrum, medmindre den er forsynt med indretning til bortledning av damp.

§ 4. Til enhver bolig skal der være et vandhus. Dette skal være beliggende slik og indrettet paa saadan maate, at det ikke har tilsig til eller utbreder generende stank til naboer eller befærdet vei. Det maa ikke ha tak tilfælles med beboelsesrum og matbod eller ligge nærmere almindelig vei end 6 meter eller nærmere brønd, hvorfra tages vand til husholdningen eller nærmere rindende bæk, der fører til sted, hvorfra mat- og drikkevand hentes, end 10 meter, likesom det heller ikke maa ha tilsig til saadanne steder. Paa steder, hvor denne avstand fra alfarvei paa grund av særegne forhold og omstændigheter ikke kan opnaaes, maa vandhuset være forsynt med en cementert kum eller med en tæt, helst flytbar beholder, og ved paastrøen av torv, jord eller lignende holdes fri for stank. Ethvert vandhus skal tømmes saa ofte, at overfyldning ikke finder sted og ellers saa ofte, som helseraadet finder det paakrævet. Helseraadet kan paaby desinfektion av binger og ekskrementbeholdere.

§ 5. Gjødsel, avfald, skyllevand eller anden urenlighet fra hus eller bedrifter maa ikke oplægges eller henkastes vaaningshus, matbod eller alfarvei nærmere end 9 meter og maa være saaledes beliggende, at der ikke kan ske tilsig til disse. Hvor helseraadet finder det paakrævet, kan det paaby, at deslike ansamlinger skal forsvarlig dækkes med jord, torv eller lignende eller snarest mulig bortskaffes. Hvor helseraadet av hensyn til særegne forhold og omstændigheter finder det paakrævet, kan det paaay anskaffelse av med lok forsynte søppelkasser, som skal tømmes og rengjøres daglig.

§ 6. Brønd, bæk eller opkomme, hvorfra mat eller drikkevand tages, maa ikke ha tilsig fra uthus, avfaldsdynger, binger eller gjødseloplag av noget slags og heller ikke forurenses paa anden maate. Brønder skal være forsynt med lok og ombygget paa en saadan maate, at overvand ikke rinder nedi dem. Brønder skal rengjøres mindst 1 gang aarlig.

§ 7. Helseraadet kan forby salg av bedærvede eller for sundheten farlige eller skadelige nærings- og nydelsesmidler samt av giftige bruksgjenstande og kan fordre sig prøver av saadanne utlevert. I tilfælde kan helseraadet besørge tilintetgjort deslike varer paa eierens bekostning.

§ 8. Finder helseraadet, at noget bebodd hus, arbeids- eller forsamlingsrum er skadelig for helsen paa grund av fugtighet, urenlighet, overfyldning av mennesker, mangel paa lys eller luft, kan det forby husets eller rummets avbenyttelse, indtil de forefundne mangler er avhjulpet.

§ 9. I butikker og ellers i rum, hvor helseraadet av hensyn til særegne forhold og omstændigheter finder det paakrævet, skal gulvet vaskes hver dag. Gulvet maa ikke feies, uten at man først har skvættet vand paa det. I hver butik skal der forefindes et tilstrækkelig antal spyttebakker, som skal rengjøres hver dag. Den, som handler med matvarer, skal paase, at varerne er rene. Matvarerne skal ligge i rene skap eller hylder med tætte dører eller forhæng. Mat-

varer maa ikke opbevares sammen med saadanne varer, som kan meddele varerne lugt eller smak.

§ 10. Hvor det paa grund av særegne forhold og omstændigheter findes paakrævet, kan helseraadet indrømme avvikelser fra disse forskrifter.

§ 11. Undlater nogen at utføre de foranstaltninger, der i medhold av lov eller disse forskrifter er paabudt av helseraadet, kan dette la det fornødne utføre for vedkommendes regning.

§ 12. Helseraadets medlemmer pligter at paase overholdelsen av disse forskrifter og de i overensstemmelse hermed av helseraadet fattede bestemmelser og, i tilfælde, at meddele overtrædelse av samme til dets ordfører, som i fornødent fald besørger tiltale efter loven.

Bremsnes herred.

(Kongelig resolution av 17de januar).

§ 1. Naar nogen agter at opføre eller flytte husbygning, har han derom at gjøre anmeldelse for nærmeste medlem av helseraadet og forøvrig at iagtta følgende:

a) Avstanden mellem vaaningshus og uthus skal være mindst 10 meter;
b) Grunden, hvorpaa vaaningshus opføres, skal være tør og tilstrækkelig avgrøftet for grund- og overvand;
c) Vaaningshus skal overalt hvile paa en forsvarlig, og hvor der ikke er kjælder, med mindst to trækhul forsynt grundmur, der kan bestaa av graasten eller beton og intetsteds være lavere end 30 cm. over grunden;
d) Ethvert beboelsesrum skal være mindst 2,25 meter høit fra gulv til loft og ha mindst et vindu, der kan aapnes. Gulvet i nederste stokverk skal være dobbelt og forsynt med tæt og fast fyld.

§ 2. Forsaavidt der i beboelsesrum benyttes kokeovn, maa denne være forsynt med damphætte eller anden indretning til bortledning av dampen.

§ 3. Naar der ikke er anledning til at opbevare melk og andre matvarer i særskilt rum, maa de i beboelsesrum kun opbevares i lukket skap eller hylde med forhæng.

§ 4. Avfald, skyllevand eller anden urenlighet fra husene skal ikke tillates kastet utenfor husdøren, men anbringes i gjødsel- eller vandhusbingen eller lægges i særskilt binge eller dynge. Disse maa ikke ligge nærmere eget eller anden mands hus, offentlig eller privat vei end 6 — seks — meter. De skal ha sin beliggenhet enten ved uthusene eller bak vaaningshuset. De skal tømmes hver vaar og forøvrig saa ofte, at stank undgaaes. Unødig stank maa undgaaes ved stadig paafyldning av torvstrø, jord, aske, sagflis eller lignende.

§ 5. Fra uthus, vandhus, avfaldsdynger maa ikke ske sig til hustomt, vei, brønd eller andre steder, hvorfra drikkevand tages til mennesker eller dyr.

§ 6. For ethvert vaaningshus skal der indrettes et vandhus. Vandhusets gulv og sæter skal vaskes en gang om uken. Vandhusbingen skal mindst hver ottende dag paafyldes torvstrø, jord eller anden fyld. Vandhusbingen skal være indklædt. Vandhus skal som andre uthus lægges mindst 10 meter fra vaaningshus. For dets beliggenhet forøvrig og for dets behandling gjælder de samme forskrifter, som for avfaldsdynger i § 4 bestemt.

§ 7. Hester, kjør, sauer, gjeter og fjærfæ maa ikke ha stadig tilhold under vaaningshus eller i rum, der har tak eller væg fælles med vaaningshus.

§ 8. Brønd eller opkomme, hvorfra drikkevand tages, maa ikke forurenses ved vask eller anden urenlighet. Det samme gjælder bæk eller mindre elv oven-

for det sted, hvorfra drikkevand tages. Enhver renvandsbrønd skal være stensat, overbygget, beskyttet mot overvand ved pakning med ler eller ved grøfter, samt tømmes og renses mindst hvert 3dje aar.

§ 9. Finder helseraadet, at noget bebodd hus, arbeids- eller forsamlingsrum er skadelig for helsen ved fugtighet, urenlighet, overfyldning med mennesker, mangel paa lys eller luft, kan helseraadet forby husets eller rummets avbenyttelse, indtil de forefundne mangler er avhjulpet.

§ 10. Utsalgssteder og opbevaringssteder for kjøt, fisk, melk, brød og andre næringsmidler skal stedse holdes rene, godt luftet, fri for støv og stank og maa ikke benyttes til soverum eller kjøkken. Heller ikke maa der sammesteds opbevares andre varer, som kan meddele næringsmidlerne lugt eller smak. Handlende maa ikke indpakke matvarer i aviser eller urent papir.

§ 11. Anlæg og reparation av bakeri og slagteri skal anmeldes for helseraadet paa forhaand. De skal forsynes med cementert gulv, ha panelte og oljemalte vægger og tak. De skal være lyse, stadig holdes rene, godt luftet og fri for støv og stank. Gulvet skal spyles og vaskes hver dag efter avbenyttelsen. Avfald fjernes straks og paakastes jord eller anden fyld.

§ 12. Helseraadet kan forby salg, overdragelse eller avbenyttelse av bedærvede nærings- eller nydelsesmidler. Det samme gjælder saadanne nærings- eller nydelsesmidler eller bruksgjenstande som klær, tapeter m. v., som kan være farlige for sundheten derved, at de indeholder giftige bestanddele. Næringsmidler og nydelsesmidler maa ikke for konservering eller av andre grunde tilsættes stoffe, som ansees skadelige for sundheten eller kan skjule, at vedkommende vare er bedærvet. Helseraadet er i dette øiemed berettiget til at fordre utlevert fornødne prøver til undersøkelse. Saadanne varer maa ikke forhandles inden herredet.

§ 13. Næringsbruk og bedrifter, der medfører for helsen skadelige utdunstninger eller forurensninger, skal være undergit helseraadets tilsyn, og skal vedkommende eier eller bruker være forpligtet til at rette sig efter bestemmelser, som av helseraadet maatte gives til forebyggelse eller fjernelse av helsefarlige ulemper.

§ 14. Naar en tæringssyk forandrer bopæl, skal skriftlig anmeldelse om flytningen sendes helseraadets ordfører fra den, fra hvem den syke flytter.

§ 15. Avvikelser fra samtlige foranomhandlede vedtægter kan under særlige omstændigheter ske med helseraadets tilladelse.

§ 16. Det paaligger helseraadets medlemmer at paase disse vedtægters overholdelse og i tilfælde av overtrædelse at gjøre anmeldelse derom til helseraadets ordfører, der i fornødent fald skal foranledige overtrædelsen paatalt efter loven. Opfyldes ikke nærværende vedtægter, kan helseraadet derhos foranstalte manglerne avhjulpet for vedkommende overtræders regning.

Skien by.

(Kongelig resolution av 7de februar).

Tillægget er saalydende:

«Hvor det paa grund av særegne forhold maatte ansees tilraadelig, og sundhetsforskriftenes bestemmelser maatte foranledige uforholdsmæssige ulemper for vedkommende, kan sundhetskommissionen (helseraadet) tilstede avvikelser.

Alversund herred.

(Kongelig resolution av 7de februar).

Forandringen av § 6 er saalydende:

«§ 6. De nævnte uthus samt ladebygning, gjødsel- eller avfaldsdynge likesom skyllevandskast maa ikke lægges beboelseshus nærmere end 4 meter. Bygjødsel, som hjemhentes, skal ikke oplagres i nærmere avstand fra bebodd hus end 20 meter. Der skal sørges for, at der fra slike steder ikke sker tilsig til alfarvei, beboelseshus, brønd eller andet vandtak til bruk for mennesker eller dyr, og heller ikke til nøst, garveri, meieri o. l. og de veier, der fører til disse. Hvor bygjødsel oplosses paa befærdet sted, skal der foretages grundig rengjøring efter oplosningen og bortkjøringen, og dersom sne eller frost ikke er til hinder, skal der paakjøres et lag grus paa lossepladsen, eller dersom denne er cementert, spyles med vand.

Saadan bygjødsel kan ikke hjemhentes fra 1ste mai til 30te september. I maanedene oktober, november, mars, april skal bygjødselen være bortkjørt inden 14 dage fra oplosningen har fundet sted.

Fra denne paragraf kan, hvad angaar bygjødsel, paa ansøkning dispenseres, hvor forholdene er saadanne, at nogen ulempe ikke med rimelighet kan paavises, idet oplagsstedet for gjødselen ligger i betydelig avstand fra bebodd eller befærdet sted».

Varteig herred.

(Kongelig resolution av 21de februar).

§ 1. Beboelseshus, som herefter opføres eller flyttes, skal sættes paa tør og vel avgrøftet grund, hvorfra matjorden er ført bort.

Grundmuren skal være tæt og, hvor der ikke er kjelder, forsynt med mindst 2 trækhul, og den maa ha en mindstehøide av 30 cm. Undtagelsesvis, naar der er synlig fjeldgrund, kan lavmaalet sættes til 15 cm.

§ 2. Ethvert til beboelse bestemt værelse, som herefter indredes fra nyt av, skal ha en høide av mindst 2,50 m. fra gulv til loft og være forsynt med mindst 1 opslagsvindu.

Et saadant vindu skal anskaffes ogsaa i ældre beboelsesrum inden 6 maaneder efter disse vedtægters approbation.

§ 3. Gulvet i nederste stokverk skal være dobbelt med et mellemlag av en hensigtsmæssig tør fyld.

§ 4. I beboelseshus maa ikke kokeovn benyttes, medmindre der er anbragt en indretning til at opfange og bortlede den ved kokningen opstaaede damp.

§ 5. Helseraadet kan forby beboelse av hus eller værelse, der av mangel paa lys eller luft eller ved fugtighet, urenlighet eller overfyldning av mennesker befindes at være skadelig for sundheten, indtil manglene er avhjulpet.

§ 6. Paa veier og i mellemrummene mellem husene og paa gaardspladsene maa der ikke ophobes søppel eller anden urenlighet; men de maa til enhver tid holdes rene og lugtfri. Hvor forholdene er eller begynder at bli bymæssige, kan der paabydes anvendelse av søppelkasse. Hvilke steder ansees som bymæssige, avgjøres av helseraadet.

§ 7. Stald og fjøs, grisehus og lignende, som herefter opføres, skal være mindst 5 m. fjernet fra vaaningshus og fra ethvert rum, som benyttes til tilberedelsessted eller opbevaringssted for matvarer og saa langt fra naboeiendom, at denne ikke generes i sanitær henseende.

Hvor forholdene er eller begynder at bli bymæssige, gjælder ikke ovenstaaende bestemmelse, men stald og fjøs, grisehus og lignende maa ikke ha væg eller tak fælles med vaaningshus, matbod eller tilberedelsessted for matvarer.

§ 8. Til ethvert vaaningshus eller for hver opsitter paa en gaard og paa steder, hvor der jevnlig samles et større antal mennesker, skal der være et privet, og til bygninger, der er bestemt til beboelse eller ophold for et større antal mennesker, skal der være et privet for hver 20 mennesker, der kan antages at benytte samme.

Privetet maa ikke ha væg eller tak fælles med vaaningshus eller matbod, heller ikke ha avsig til nogen saadan bygning eller til offentlig befærdet vei eller til indtak for matvand eller drikkevand.

Det skal derhos anbringes saaledes, at det ikke volder nabo sanitære ulemper.

Det skal tømmes saa ofte, at overfyldning ikke finder sted, og der skal ved hensigtsmæssige strømidler sørges for, at der opstaar saa liten stank som mulig.

Hvor forholdene er eller begynder at bli bymæssige, skal der ved nybygninger, og hvor helseraadet forlanger det, tillike ved ældre bebyggelse istandbringes tætte, murede binger eller tætte avskjæringer til at opta urin og ekskrementer fra dyr og mennesker. Saadanne binger skal ha en avstand av 1,5 m. fra naboeiendom, gate eller vei.

§ 9. Medfører næringsbruk eller bedrifter sundhetsskadelig stank, utdunstninger eller forurensninger, skal vedkommende eier eller bruker være forpligtet til at rette sig efter de bestemmelser, som helseraadet paalægger til fjernelse av ulemperne

§ 10. Gjødningsstoffe eller ildelugtende avfald fra husholdninger maa ikke henkastes i dynge eller kompost nærmere vaaningshus end 5 m., og der maa ikke være avsig fra den til steder, hvorfra matvand eller drikkevand hentes, eller til vaaningshus, matbod, nabo eller vei.

Saadanne ansamlinger skal dækkes med jord.

§ 11. Brønder eller vandbeholdere, hvorfra mat- eller drikkevand tages, skal holdes fri for forurensninger av ethvert slags, saasom ved tilsig, vask o. s. v. Det samme gjælder bæk eller elv, hvorfra matvand eller drikkevand tages.

§ 12. Helseraadet kan forby salg av bedærvede eller sundhetsskadelige føde- og drikkevarer samt av bruksgjenstande, der kan medføre skade for sundheten derved, at de indeholder giftige bestanddele, og i fornødent fald paaby deres tilintetgjørelse.

Helseraadet er berettiget til at faa utlevert de til undersøkelsen nødvendige prøver.

§ 13. Slagterier og pølsemakerier skal — naar helseraadet bestemmer det — være forsynt med vandtæt gulv av mursten eller beton, og vægger og tak skal være tætte, glatte og oljemalt.

Størst mulig renlighet skal iagttages, og alt avfald skal hver dag fjernes. Det er ikke tillatt at indrette binger under slagteriet.

§ 14. Det er forbudt at sælge nærings- og nydelsesmidler, som for konservering eller av andre grunde er tilsat stoffe, som er skadelige for sundheten, eller som kan skjule, at varen er bedærvet.

§ 15. Utsalgssteder, tilberedningssteder og opbevaringssteder for matvarer, saasom kjøt, fisk, melk, brød o. s. v., som skal sælges, skal stedse holdes rene og godt utluftet og maa ikke benyttes til soverum eller til kjøkken. De nævnte varer maa av de handlende ikke opbevares sammen med varer, som kan gi dem usmak.

§ 16. Naar en av tuberkulose i smitsom form lidende person forandrer bopæl, skal skriftlig anmeldelse om flytningen sendes helseraadets formand av den, fra hvem den syke flytter.

§ 17. Avvikelser fra ovenstaaende vedtægter kan under særegne omstændigheter tilstedes med helseraadets tilladelse.

§ 18. Det paahviler helseraadets medlemmer at paase disse vedtægter overholdt og i tilfælde av overtrædelse at gjøre anmeldelse til helseraadets formand, som i fornødent fald skal foranledige overtrædelsen paatalt efter loven.

Rødenes herred.

(Kongelig resolution av 21de februar).

§ 1. Enhver, som har til hensigt at flytte eller at opføre nye husebygninger, skal være pligtig til at gjøre anmeldelse herom til nærmestboende medlem av helseraadet, som har at gjøre ham bekjendt med følgende forskrifter:

a) Avstanden mellem vaaningshus og uthusbygning — stald, fjøs, grisehus eller vandhus — skal være mindst 10 m.
b) Uthusbygningen maa lægges saaledes, at der derfra ikke sker tilsig til tun, vaaningshus eller til steder, hvor mat- og drikkevand tages.
c) Den grund, hvorpaa vaaningshus opføres, skal være tør eller vel avgrøftet og al matjord fjernet.
d) Bygningen maa hvile paa en forsvarlig grundmur av sten eller beton av mindst 30 cm. høide over jorden.
e) Ethvert beboelsesværelse skal ha en høide av mindst 2,25 m. i I etage og 2,10 m. i II etage og være forsynt med vinduer av passende størrelse, hvorav mindst ét maa kunne aapnes.
f) Gulvet i nederste stokverk maa gjøres forsvarlig tæt og trækfrit.

§ 2. Hvor kokeovn benyttes i beboelsesrum, maa den forsynes med indretning til at opfange og bortlede damp.

§ 3. Ingen husdyr maa ha stadig tilhold i eller under vaaningshus.

§ 4. Til ethvert bosted skal der være et vandhus, som ikke maa ligge nærmere alfarvei end 10 m. Hvor denne avstand ikke kan opnaaes, maa vandhuset forsynes med tæt beholder, og indholdet maa jevnlig overstrøes med muldjord eller andet, saa stank undgaaes. Beholderen maa tømmes saa ofte, at indholdet ikke flyter over.

§ 5. Ildelugtende avfald og anden urenlighet fra husene maa henbringes til et sted, hvorfra der ikke er tilsig til vaaningshus eller steder, hvor matvand og drikkevand tages.

§ 6. I brønd eller opkomme, hvor mat- og drikkevand tages, maa ikke foretages klædesvask eller andet, som kan forurense vandet.

§ 7. Findes bebodd hus eller forsamlingsrum at være skadelig for sundheten paa grund av mangel paa lys eller luft ved overfyldning av mennesker eller paa grund av fugtighet, urenlighet eller lign., kan helseraadet forby husets eller rummets benyttelse, indtil de forefundne mangler er rettet.

§ 8. Helseraadet kan forby salg av levnetsmidler, som er bedærvet eller skadelige for sundheten, og er for den i saa henseende fornødne kontrol berettiget til at fordre prøve utlevert. Det samme gjælder ogsaa andre gjenstande, som ved at indeholde giftige bestanddele kan bli farlige for sundheten.

§ 9. Naar en tuberkuløs syk forandrer bopæl, skal anmeldelse derom ske til helseraadets ordfører. Anmeldelsespligten paahviler saavel den husvert hvorfra, som den husvert hvortil vedkommende tuberkuløse flytter. For tjenestefolk paahviler anmeldelsespligten vedkommende husbond.

§ 10. Helseraadets medlemmer har at paase overholdelsen av disse forskrifter og i tilfælde av overtrædelse tilholde vedkommende at rette paa det for-

sømte inden en rimelig frist. Hjælper ikke dette, indberettes saken til helseraadets formand, som i fornødent fald bevirker overtrædelsen paatalt.

§ 11. Hvor særegne forhold gjør det paakrævet, kan helseraadet paa ansøkning indrømme avvikelser fra disse forskrifter.

§ 12. Et eksemplar av nærværende forskrifter skal findes i hvert hus samt være opslaat paa iøinefaldende steder inden herredet.

Aamot herred.

(Kongelig resolution av 21de februar).

Forandringen av litr. A. er saalydende:

Skogskoier, der opføres av tømmer, skal laftes og forsynes med mindst 5 cm.s meddrag og jordtak av mindst 10 cm.s tykkelse, helst paa underlag av næver.

Koier uten meddrag og jordtak, opført før disse bestemmelsers ikrafttræden, skal — forsaavidt de beboes efter 1ste november — forsynes med jordtak, likesom væggene forsvarlig tættes med et moselag mellem stokkene, hvilket moselag fastholdes med en paaspikret raje eller lign.

Koier, hvori anbringes ovn eller komfyr, skal forsynes med vindu samt tilstrækkelig luftventilation i taket.

Gjeitestranden herred.

(Kongelig resolution av 28de februar).

§ 1. Naar beboelseshus opføres eller flyttes, skal dette meldes til nærmestboende medlem av helseraadet eller til dettes formand.

Forøvrig blir følgende bestemmelser at iagtta:

a) Avstanden mellem vaaningshus paa den ene side og stald, fjøs, grisehus eller privet paa den anden side skal være mindst 8 m. Dog maa uthusenes avfaldsbinger ikke ligge nærmere bebodd hus end 10 m. (kfr. § 5).
b) Tomt, paa hvilken vaaningshus skal opføres, maa være tør og tilstrækkelig avgrøftet for grund- og overvand. Matjorden maa borttages.
c) Huset skal staa paa grundmur av beton eller natursten. Grundmuren skal være mindst 30 cm. høiere end jordoverflaten, og der, hvor der ikke er kjelder, skal den forsynes med trækhuller.
d) Beboelsesrummene skal ha en høide av mindst 2,25 m. og være forsynt med mindst et vindu til at aapne. Gulvet i nederste stokverk skal være dobbelt og pakket med tør fyld eller et lag impregnert pap.

§ 2. Kokeovn maa ikke brukes i beboelsesrum, medmindre der er tilstrækkelig avtræk for dampen.

§ 3. Husdyr — naar undtages hunder og katter — maa ikke ha stadig tilhold i eller under vaaningshus og heller ikke i rum, som har fælles væg med dette.

§ 4. Ved forsamlingshus, fabrikker og lignende anlæg samt til enhver familiebolig skal være et privet. Dettes sæter skal til enhver tid holdes rene.

Privetet skal ha en tæt binge eller ligge slik, at det ikke har avsig til nabogrund eller ligger nærmere end 10 m. fra almenvei eller fra brønd eller rindende vand, hvor der tages vand til mat eller vask.

Helseraadet kan paaby huseiere at sørge for desinfektion av privetbinger og beholdere.

Hvor privetet av hensyn til pladsen ikke kan lægges i den fastsatte avstand fra alfarvei eller beboelseshus, skal gjødselkummen være cementert, eller der skal benyttes en let flytbar tæt beholder. Den skal strøes med jord, torvstrø eller lignende saa ofte, at den holdes fri for generende stank, og skal tømmes, før den er bredfuld.

§ 5. Avfald, skyllevand eller anden urenlighet fra hus eller bedrifter (gjødselhauger) maa ikke lægges op eller henkastes saaledes, at derav kan ske tilsig til boliger, nabogrund eller vand, som brukes til mat eller vask.

Aadsler skal nedgraves og da saa dypt, at de ikke forvolder stank, samt paa saadanne steder, at de ikke kan forurense matvandet.

For tættere bebyggede steder gjælder:

Tørt avfald fra husene (søppel) lægges ute i tætte søppelkasser, som tømmes saa ofte, at de ikke overfyldes.

Hvor der ikke er kloak, skal flytende avfald samles i tætte beholdere og disse tømmes i betimelig tid.

Rensning av rendestener eller grøfter skal foretages av huseieren saa ofte, at der ikke blir staaende urenlighet i disse.

Sengklær, gulvtepper og lign. maa ikke rystes eller bankes paa gater eller veier.

§ 6. Hvis bebodd hus eller forsamlingslokale findes skadelig for sundheten paa grund av fugtighet, urenlighet, overfyldning av mennesker, mangel paa lys og luft eller lign., kan helseraadet forby at anvende rummet eller huset, indtil manglene er rettet.

§ 7. Vandindtak skal være overbygget og bør renses mindst en gang aarlig.

§ 8. Brønd eller rindende vand, hvorfra tages vand til matbruk, maa ikke ha tilsig fra uthus eller gjødselbinge eller lign. Mark, som ligger langs bækker eller vasdrag, hvor man tar vand til husbruk nedenfor, maa ikke gjødsles med privetgjødsel nærmere end 10 m.

Vasløp maa heller ikke forurenses ved vask eller paa anden maate ovenfor det sted, hvor man tar vand til husbruk.

§ 9. Ved bedrifter, som forurenser luften eller volder ulemper for omkringboende ved sundhetsskadelig stank, har eieren uopholdelig at efterkomme de bestemmelser, som helseraadet til enhver tid maatte finde fornødent at forordne til at avhjælpe ulemperne.

§ 10. Helseraadet kan forby salg av bruksgjenstande (f. eks. tapeter, leker, tøier), som kan bli farlige for sundheten, fordi de indeholder giftige stoffe.

Det skal være forbudt at sælge bedærvede næringsmidler. Likeledes skal det være forbudt at sælge eller fremstille brüslimonader eller safter, som er søtet med saccharin eller andre kunstige søtstoffe eller tilsat med kunstige skummidler eller tjærefarvestoffe. Nærings- og nydelsesmidler maa ikke for konservering eller av andre grunde tilsættes stoffe, som ansees skadelige for sundheten eller skjuler, at varen er bedærvet.

Helseraadet er berettiget til at utta de nødvendige prøver til kontrol og det uten godtgjørelse, saafremt det viser sig nødvendig at skride ind mot varens salg.

Helseraadets utlæg for tilintetgjørelse av sundhetsskadelige næringsmidler og stoffe blir at refundere av eieren, hvis han ikke selv sørger for, at helseraadets bestemmelser efterkommes.

Forbud i henhold til denne paragraf kan nedlægges paa helseraadets vegne av dettes formand; men den endelige kjendelse avgives av det samlede helseraad.

§ 11. Melk maa behandles med yderste renlighet og ikke opbevares i beboelsesrum.

Helseraadets ordfører kan forby salg av melk, fløte og andre fødemidler samt klær fra hus, hvor der er smitsom sygdom. Forbudet gjælder, indtil den syke er betryggende isolert, og desinfektion er utført.

§ 12. For utsalgssteder og bedrifter, som fører matvarer til salg, f. eks. slagterier, meierier, pølsefabrikker, melkeutsalg, bakerier og landhandlerier gjælder særlig:

a) Lokalernes vægger, gulv og tak skal holdes rene og fri for støv og ond lugt, og de maa ikke brukes til beboelse eller soverum. Likeledes maa alt inventar holdes omhyggelig rent.
b) Der maa i samme rum ikke opbevares stoffe, som kan gi næringsmidlerne lugt og smak.
c) Matvarer skal utleveres kjøperne indpakket i rent pakpapir.
d) Betjeningen skal ha bekvem adgang til at vaske hænderne med rent vand og i bakerier og slagterier være iført ren, hvit overklædning.

Nye anlæg og reparationer av bakerier, slagterier, pølsefabrikker og lignende bedrifter skal anmeldes til helseraadets ordfører paa forhaand. Saadanne anlæg skal forsynes med tilstrækkelig ventilation, ha cementgulv og oljemalte, panelte vægger og tak.

§ 13. Rum, hvor smitsom sygdom er forekommet, maa ikke overlates nogen til beboelse, og bohave og klær ikke overlates andre til eiendom eller bruk, før de er desinficert.

§ 14. Naar tuberkuløse syke flytter, skal dette anmeldes til ordføreren i helseraadet.

Anmeldelsespligten paahviler den, som har git den syke husly og den syke selv.

§ 15. For personer, som utsættes i forpleining fra fremmede kommuner, maa skaffes lægeattest for, at de ikke lider av smitsom sygdom, før de mottages paa forpleiningsstedet.

Saafremt de lider av saadan sygdom, maa forholdet først godkjendes av helseraadets ordfører.

§ 16. Barn, som lider av smitsomme hudsygdomme som skurv, skab (fnat) eller ringorm, skal ikke besøke skolen, før de er helbredet.

§ 17. Det paahviler helseraadets medlemmer hver inden ham tildelte kreds at paase, at disse bestemmelser overholdes, og i tilfælde anmelde overtrædelser til ordføreren.

Likeledes skal herredets politimyndigheter ha opmerksomheten henvendt paa disse bestemmelser og melde misligheter til ordføreren; særlig gjælder dette for de tæt bebyggede strøk.

Ordføreren skal, i tilfælde overtrædelser og misligheter ikke rettes efter paatale, forelægge saken for helseraadet.

Hvis det er nødvendig, bør han straks foranledige paatale efter loven.

Helseraadet har adgang til at foranstalte mangler avhjulpet for vedkommende overtræders regning, hvis ikke nærværende forskrifter efterfølges.

§ 18. Helseraadet avgjør, hvilke strøk er at anse som tæt bebygget.

§ 19. Avvikelser fra samtlige foran omhandlede forskrifter kan ske, naar helseraadets tilladelse indhentes.

§ 20. Et eksemplar av disse forskrifter skal til enhver tid findes hos helseraadets medlemmer og skal utdeles til hvert hus i herredet.

Aas herred.

(Kongelig resolution av 15de mars).

Tillægget er saalydende:

Landhandlere i Aas og Nordby paalægges at anbringe et tilstrækkelig antal spyttebakker i sine butikker og at besørge disse tømt og rengjort hver aften. Spyttebakkens bund skal være dækket med torvstrø, sagflis, hakket bar eller ener.

Det er forbudt at spytte paa gulvet.

Nordre Odalens herred.

(Kongelig resolution av 3dje mai).

Særskilt for butikker gjælder følgende:

Gulvet feies en gang daglig efter først at være dynket med vand.

Samtidig vaskes disken med fugtig klut. Tørfeining av gulvet forbydes.

Gulvet skures en gang i uken.

Hovedrengjøring (heri iberegnet vægger, tak og alle hylder) foretages mindst en gang aarlig.

Matvarer som smør, ost, kjøtvarer av alle slags, brød og bakervarer skal behandles med den største renlighet og opbevares i rene skap eller hylder, som har tætte dører eller forhæng.

Avispapir maa ikke brukes til indpakning av matvarer.

Til bruk for betjeningen skal altid findes rent vaskevand og haandklæ.

Spytning paa gulvet er forbudt. Der skal findes et tilstrækkelig antal spyttekjørrel, hvori torvstrø, sagflis eller hakket brisk. Indholdet tømmes hver morgen, inden butikken aapnes, og kjørelet rengjøres med varmt vand.

Der skal være fotskraper utenfor hver butikdør.

Gjemnes herred.

(Kongelig resolution av 9de mai).

§ 1. Naar nogen agter at opføre eller flytte husbygning, har han derom at gjøre anmeldelse for nærmeste medlem av helseraadet og forøvrig at iagtta følgende:

a) Avstanden mellem vaaningshus og uthus skal være mindst 10 meter.
b) Grunden, hvorpaa vaaningshus opføres, skal være tør og tilstrækkelig avgrøftet for grund- og overvand.
c) Vaaningshuset skal overalt hvile paa en forsvarlig, og hvor der ikke er kjedler, med mindst to trækhul forsynt grundmur, der kan bestaa av graasten eller beton og intetsteds maa være lavere end 30 cm. over grunden.
d) Ethvert beboelsesrum skal være mindst 2,25 meter høit fra gulv til loft og ha mindst et vindu, der kan aapnes. Gulvet i nederste stokverk skal være dobbelt og forsynt med tæt og fast fyld.

§ 2. Forsaavidt der i beboelsesrum benyttes kokeovn, maa denne være forsynt med damphætte eller anden indretning til bortledning av dampen.

§ 3. Naar der ikke er anledning til at opbevare melk og andre matvarer i særskilt rum, maa de i beboelsesrum kun opbevares i lukket skap eller hylde med forhæng.

§ 4. Avfald, skyllevand eller anden urenlighet fra husene skal ikke tillates kastet utenfor husdøren, men anbringes i gjødsel- eller vandhusbingen eller lægges i særskilt binge eller dynge. Disse maa ikke ligge nærmere eget eller anden mands hus, offentlig eller privat vei end 6 — seks — meter. De skal ha sin beliggenhet enten ved uthusene eller bak vaaningshuset. De skal tømmes hver vaar og forøvrig saa ofte, at stank undgaaes. Unødig stank maa undgaaes ved stadig paafyldning av torvstrø, jord, aske, sagflis eller lignende.

§ 5. Fra uthus, vandhus, avfaldsdynger maa ikke ske sig til hustomt, vei, brønd eller andre steder, hvorfra drikkevand tages til mennesker eller dyr.

§ 6. For ethvert vaaningshus skal der indrettes et vandhus. Vandhusets gulv og sæter skal vaskes en gang om uken. Vandhusbingen skal mindst hver 8de dag paafyldes torvstrø, jord eller anden fyld. Vandhusbingen skal være indklædt. Vandhus skal som andre uthus lægges mindst 10 meter fra vaaningshus. For deres beliggenhet forøvrig og for deres behandling gjælder de samme forskrifter som for avfaldsdynger i § 4 bestemt.

§ 7. Hester, kjør, svin, faar, gjeter og fjerfæ maa ikke ha stadig tilhold inden vaaningshus eller i rum, der har tak eller væg fælles med vaaningshus.

§ 8. Brønd eller opkomme, hvorfra drikkevand tages, maa ikke forurenses ved vask eller anden urenlighet Det samme gjælder bæk eller mindre elv ovenfor det sted, hvorfra drikkevand tages. Enhver renvandsbrønd skal være stensat, overbygget, beskyttet mot overvand ved pakning med ler eller ved grøfter samt tømmes og renses mindst hvert 3dje aar.

§ 9. Finder helseraadet, at noget bebodd hus, arbeids- eller forsamlingsrum er skadelig for helsen ved fugtighet, urenlighet, overfyldning av mennesker, mangel paa lys eller luft, kan helseraadet forby husets eller rummets avbenyttelse, indtil de forefundne mangler er avhjulpet.

§ 10. Utsalgssteder og opbevaringssteder for kjøt, fisk, melk, brød og andre næringsmidler skal stedse holdes rene, godt luftet, fri for støv og stank, og maa ikke benyttes til soverum eller kjøkken. Heller ikke maa der sammesteds opbevares andre varer, som kan meddele næringsmidlene lugt eller smak. Handlende maa ikke indpakke matvarer i aviser eller urent papir.

§ 11. Anlæg og reparation av bakeri og slagteri skal anmeldes for helseraadet paa forhaand. De skal forsynes med cementert gulv, ha penelte og oljemalte vægger og tak. De skal være lyse, stadig holdes rene, godt luftet, fri for støv og stank. Gulvet skal overspyles og vaskes hver dag efter avbenyttelsen. Avfald fjernes straks og paakastes jord eller anden fyld.

§ 12. Helseraadet kan forby salg, overdragelse eller avbenyttelse av bedærvede nærings- eller nydelsesmidler eller bruksgjenstande som klær, tapeter m. v., som kan være farlige for sundheten derved, at de indeholder giftige bestanddele. Nærings- og nydelsesmidler maa ikke for konservering eller av andre grunde tilsættes stoffe, som ansees skadelige for sundheten, eller som kan skjule, at vedkommende vare er bedærvet. Helseraadet er i dette øiemed berettiget til at fordre utlevert fornøden prøve til undersøkelse. Saadanne varer maa ikke forhandles inden herredet.

§ 13. Næringsbruk og bedrifter, der medfører for helsen skadelige utdunstninger eller forurensninger, skal være undergit helseraadets tilsyn, og skal vedkommende eier eller bruker være forpligtet til at rette sig efter bestemmelser, som av helseraadet maatte gives til forebyggelse eller fjernelse av helsefarlige utemper.

§ 14. Naar en tæringssyk forandrer bopæl, skal skriftlig anmeldelse om flytningen sendes helseraadets ordfører fra den, fra hvem den syke flytter.

§ 15. Avvikelser fra samtlige foran omhandlede vedtægter kan under særlige omstændigheter ske med helseraadets tilladelse.

§ 16. Det paaligger helseraadets medlemmer at paase disse vedtægters overholdelse og i tilfælde av overtrædelse at gjøre anmeldelse derom til helseraadets ordfører, der i fornødent fald skal foranledige overtrædelsen paatalt efter loven. Opfyldes ikke nærværende vedtægter, kan helseraadet derhos foranstalte manglene avhjulpet for vedkommende overtræders regning.

Ladestedet Harstad.

(Kongelig resolution av 21de juni).

§ 1. Alle gater, torv, gaardsrum, pladser, kaier, strandbredder og lignende skal holdes rene og fri for stank.

§ 2. Feieskarn og andet ikke flytende avfald (søppel) skal anbringes i tætte med lok forsynte søppelkasser eller beholdere, hvorav hvert hus skal ha mindst en. Disse kasser eller beholdere skal være plasert saaledes i gaardsrummet, at de mindst mulig generer, og at adkomsten for tømning er let. For at lette tømningen skal disse kasser ikke være høiere end 0,80 m. paa forsiden og 1 m. paa baksiden, hvorved lokket faar en heldning, saa vand kan rende av. Det er forbudt i søppelkassen at slaa skyllevand eller lignende, der kan foranledige, at kassens indhold om vinteren fryser sammen, hvorved tømning vanskeliggjøres. Forsaavidt dette trods advarsel desuagtet finder sted, vil forholdet bli anmeldt av renovatøren til helseraadet, som derpaa vil foranledige kassen tømt paa huseierens bekostning.

Tømning av søppelkasser og priveter skal i tiden fra 1ste juni til september utføres mindst 3 ganger maanedlig og i de øvrige maaneder mindst 2 ganger maanedlig.

§ 3. Oplag av gjødsel, avfald m v. maa ikke finde sted uten efter helseraadets specielle tilladelse.

§ 4. Ethvert hus, der er bestemt til beboelse, skal ha mindst 1 privet for hver 15de beboer; likeledes skal der efter helseraadets nærmere bestemmelse findes et privet ved ethvert hus, hvor en større mængde mennesker forsamles, eller hvor der foregaar stadig arbeide.

§ 5. Tømning av priveter skal foregaa i betimelig tid, før de blir ganske fulde. Helseraadet kan paaby hyppigere tømning og desinfektion av privetbeholdere, naar særegne forhold gjør dette nødvendig.

§ 6. Indhold av privetbeholdere og søppelkasser kan kun henlægges paa steder, som bestemmes av helseraadet med formandskapets godkjendelse.

§ 7. Bystyret bestemmer, hvor der skal anlægges offentlige avløpsrender (kloakker) for grund og overvand samt skylle- og spildvand. Opgave over nødvendige anlæg, utbedringer etc i saa henseende leveres av helseraadet hvert aar i mars maaned.

§ 8. Til disse kloakker har eier av vaaningshus, som er beliggende i en avstand av ca. 32 m. fra dem, at føre opløpsrende (naar helseraadet forlanger det). Stinkende væsker maa ikke bortledes i aapen grøft eller rendesten.

§ 9. Helseraadet kan paaby, at grund- eller overvand tilbørlig bortledes fra pladser, gaardsrum, portrum eller ubebyggede tomter.

§ 10. Brønder og andre vandtak maa holdes tilbørlig rene, ikke ha tilsig av overvand og ikke forurenses ved vask eller urenlighet. De maa eftersees og renses høst og vaar.

§ 11. Hvor trange gaardsrum, tæt bebyggelse eller andre forhold gjør kreaturhold betænkelig i sanitær henseende, kan helseraadet forby saadant. Likesaa naar misligheter ikke blir rettet trods gjentagne paabud.

§ 12. Naar nogen bedrift agtes sat igang, der ved forurensning av luften eller paa anden for sundheten skadelig maate kan forulempe de omboende, eller ved hvilken stoffe behandles, der kan være skadelige for arbeidernes sundhet, skal planen for arbeidet forinden forelægges helseraadet.

Finder dette, at anlægget efter planen vil bli farlig eller skadelig for den almene sundhet, maa det ikke sættes i verk, førend manglene er avhjulpet. I virksomhet værende bedrift av saadan art er underkastet helseraadets tilsyn, og vedkommende er forpligtet til at rette sig efter forskrifter, som det til fjernelse av sanitære ulnmper maatte gi.

§ 13. I verkstedslokaler og arbeidsrum skal der paa bedste maate sørges for frisk luft og tilstrækkelig og godt lys. Gulvet skal om mulig feies hver aften efter endt dagsverk og vaskes mindst en gang ukentlig. Disse rum maa ikke benyttes som soverum. Helseraadet har ret til at paaby desinfektion av saadanne rum, hvor dette maatte findes paakrævet.

§ 14. Findes noget rum — offentlig eller privat — ved mangel paa tilstrækkelig lys eller luftveksel, ved fugtighet, urenlighet eller overfyldning at være skadelig for sundheten, kan helseraadet paalægge vedkommende uopholdelig at rette de forefindende mangler og i tilfælde forby sammes bruk, indtil saa er skedd.

§ 15. I bakerier, slagterier og i det heletat rum, hvor matvarer tilberedes til salg, skal der stadig iagttages orden og renlighet og være god anledning til luftveksel og godt lys. Likesaa skal der forefindes spyttebakker samt saape og haandklær med bekvem anledning for personalet til vaskning av hænder. Gulv og vægger skal være tætte og bestaa av glatte flater, som med lethet kan rengjøres.

§ 16. Hovedrengjøring av saadanne rum skal foregaa mindst en gang hvert halvaar, og rengjøring ved vask eller spyling av gulvet mindst 3 ganger ukentlig. Helseraadet bestemmer, hvorvidt de benyttede rum er tilfredsstillende indrettet

§ 17. Bruk av tobak er forbudt under tilberedning og salg av matvarer.

§ 18. Utsalgssteder for kjøt skal ha fast og tæt gulv, oljemalte vægger og malet eller gispet tak samt være godt ventilert. Disken skal være klædt med marmor eller zink.

§ 19. Utsalgssteder for melk og fløte samt de kjøreler og rum, hvori matvarer hensættes og opbevares for salg, skal likesom de øvrige i disse paragraffer (15—19) omhandlede lokaler være undergit helseraadets kontrol og nærmere bestemmelser. Melk og fløte samt andre matvarer tilberedt til salg maa ikke opbevares sammen med andre varer, som kan gi dem usmak eller bedærve dem. Soveplads maa ikke tilstedes i opbevaringsrum eller utsalgsrum for matvarer.

§ 20. Dersom de i paragrafferne 16—19 indeholdte bestemmelser ikke blir overholdt, eller et lokale ellers av sanitære grunde maa ansees uskikket til utsalg av melk eller andre næringsmidler, skal helseraadet efter forgjæves at ha git vedkommende advarsel forby saadant utsalg paa stedet.

§ 21. Helseraadet kan midlertidig forby utsalg av næringsmidler paa steder, hvor der er utbrutt smitsom sygdom, som ved saadant salg kan befrygtes at ville utbre sig, likeledes ogsaa indførsel til og utsalg inden byen av melk og andre fødemidler fra utenbys steder, hvor smitsomme sygdomme forekommer blandt mennesker eller dyr.

§ 22. Bedærvede og sundhetsskadelige nærings- og nydelsesmidler samt bruksgjenstande, som er skadelige for sundheten derved, at de indeholder giftige bestanddele, skal av helseraadet forbydes avhændet og skal i fornødent fald besørges tilintetgjort eller uskadeliggjort paa vedkommendes bekostning.

Nærings- og nydelsesmidler, som skal sælges, maa ikke for konservering eller av anden grund tilsættes stoffe, som ansees skadelige for sundheten, eller som kan skjule, at vedkommende vare er bedærvet.

Helseraadet kan til undersøkelse kræve utlevert fornødne prøver.

§ 23. Naar sygdomstilfælde, som kan befrygtes at være av smitsom eller farlig art, indtræffer blandt reisende i hoteller, losjihus eller lignende, skal vedkommende vert snarest mulig anmelde forholdet for helsesaadets formand, der undersøker saken og foretar det fornødne.

§ 24. Undlater nogen at utføre de foranstaltninger, som paahviler ham efter nærværende forskrifter eller efter helseraadets lovmedholdelig fattede beslutninger, skal helseraadet paa den skyldiges bekostning la disse foranstaltninger utføre og træffe forføining til at raade bot paa de ved forsømmelsen forvoldte ulemper.

§ 25. Fra bestemmelserne i disse forskrifter kan helseraadet under særegne forhold tilstede avvikelser.

§ 26. Overtrædelse av disse forskrifter paatales og straffes i henhold til gjældende love.

Kornstad herred.

(Kongelig resolution av 28de juni).

1. Naar nogen agter at opføre eller flytte husbygning, har han derom at gjøre anmeldelse for nærmeste medlem av helseraadet og forøvrig iagtta følgende:

a) Avstanden mellem vaaningshus og uthus skal være mindst 10 meter.

b) Grunden, hvorpaa vaaningshus opføres, skal være tør og tilstrækkelig avgrøftet for grund- og overvand.

c) Vaaningshus skal overalt hvile paa en forsvarlig og, hvor der ikke er kjelder, med mindst to trækhul forsynt grundmur, der kan bestaa av graasten eller beton og intetsteds være lavere end 30 cm. over grunden.

d) Ethvert beboelsesrum skal være mindst 2,25 meter høit fra gulv til loft og ha mindst 1 vindu, der kan aapnes. Gulvet i nederste stokverk skal, hvis der ikke er kjelder, være dobbelt og forsynt med fyld og ellers bestaa av mindst $1^1/_2$ tomme tykke bord.

2. Forsaavidt der i beboelsesrum benyttes kokeovn, maa denne være forsynt med damphætte eller anden indretning til bortledning av dampen.

3. Naar der ikke er anledning til at opbevare melk og andre matvarer i særskilt rum, maa de i beboelsesrum kun opbevares i lukket skap eller hylde med forhæng.

4. Avfald, skyllevand eller anden urenlighet fra husene skal ikke tillates kastet utenfor husdøren, men anbringes i gjødsel- eller vandhusbingen eller lægges i særskilt binge eller dynge. Disse maa ikke ligge nærmere eget eller anden mands hus, offentlig eller privat vei end 6 — seks — meter. De skal ha sin beliggenhet enten ved uthusene eller bak vaaningshuset. De skal tømmes hver vaar og forøvrig saa ofte, at stank undgaaes. Unødig stank maa undgaaes ved stadig paafyldning av torvstrø, jerd, aske, sagflis eller lignende.

5. Fra uthus, vandhus, avfaldsdynger maa ikke ske sig til hustomt, vei, brønd eller andre steder, hvorfra drikkevand tages til mennesker eller dyr.

6. For hvert vaaningshus skal der indrettes et vandhus. Vandhusets gulv og sæter skal vaskes en gang om uken. Vandhusbingen skal mindst hver ottende dag paafyldes torvstrø, jord eller anden fyld. Vandhusbingen skal være indklædt. Vandhus skal som andre uthus lægges mindst 10 meter fra vaaningshus. For dets beliggenhet forøvrig og for dets behandling gjælder de samme forskrifter som for avfaldsdynger i § 4 bestemt.

7. Hester, kjør, sauer, gjeter og fjærkræ maa ikke ha stadig tilhold under vaaningshus eller rum, der har tak eller væg fælles med vaaningshus.

8. Brønd eller opkomme, hvorfra drikkevand tages, maa ikke forurenses ved vask eller anden urenlighet. Det samme gjælder bæk eller mindre elv ovenfor det sted, hvorfra drikkevand tages. Enhver renvandsbrønd skal være stensat, overbygget, beskyttet mot overvand ved pakning med ler eller ved grøfter samt tømmes og renses mindst hvert 3dje aar.

9. Finder helseraadet, at noget bebodd hus, arbeids- eller forsamlingsrum er skadelig for helsen ved fugtighet, urenlighet, overfyldnirg med mennesker, mangel paa lys eller luft, kan helseraadet forby husets eller rummets avbenyttelse, indtil de forefundne mangler er avhjulpet.

10. Utsalgssteder og opbevaringssteder for kjøt, fisk, melk, brød og andre næringsmidler, skal stedse holdes rene, godt luftet, fri for støv og stank og maa ikke benyttes til soverum eller kjøkken. Heller ikke maa der sammesteds opbevares andre varer, som kan meddele næringsmidlerne lugt eller smak. Handlende maa ikke indpakke matvarer i aviser eller urent papir.

11. Anlæg og reparation av bakeri og slagteri skal anmeldes for helseraadet paa forhaand. De skal forsynes med cementert gulv, ha panelte og oljemalte vægger og tak. De skal være lyse, stadig holdes rene, godt luftet og fri for støv og stank. Gulvet skal spyles og vaskes hver dag efter avbenyttelsen. Avfald fjernes straks og paakastes jord eller anden fyld.

12. Helseraadet kan forby salg, overdragelse eller avbenyttelse av bedærvede nærings- eller nydelsesmidler eller bruksgjenstande som klær, tapeter m. v., som kan være farlige for sundheten derved, at de indeholder giftige bestanddele. Næringsmidler og nydelsesmidler maa ikke for konservering eller av andre grunde tilsættes stoffe, som ansees skadelige for sundheten eller kan skjule, at vedkommende vare er bedærvet. Helseraadet er i dette øiemed berettiget til at fordre utlevert fornødne prøver til undersøkelse. — Saadanne varer maa ikke forhandles inden herredet.

13. Næringsbruk og bedrifter, der medfører for helsen skadelige utdunstninger eller forurensninger, skal være undergit helseraadets tilsyn, og vedkommende eier eller bruker skal være forpligtet til at rette sig efter bestemmelser, som av helseraadet maatte gives til forebyggelse eller fjernelse av helsefarlige ulemper.

14. Naar en tæringssyk forandrer bopæl, skal skriftlig anmeldelse om flytningen sendes helseraadets ordfører fra den, fra hvem den syke flytter.

15. Avvikelser fra samtlige foranomhandlede vedtægter kan under særlige omstændigheter ske med helseraadets tilladelse.

16. Det paaligger helseraadets medlemmer at paase disse vedtægters overholdelse og i tilfælde av overtrædelse at gjøre anmeldelse derom til helseraadets ordfører, der i fornødent fald skal foranledige overtrædelsen paatalt efter loven. Opfyldes ikke nærværende vedtægter, kan helseraadet derhos foranstalte manglene avhjulpet for vedkommende overtræders regning.

Vang herred.

(Kongelig resolution av 28de juni).

§ 1. Naar ein byggjer hus, lyt ein veite vel, so baade grunn- og overvatn kjem burt. Ein maa taka burt moldi paa byggjesta'n og setja bygna'n paa tett undermur. Muren maa vera minst 30 cm. over jordi og ha luftlukor i overkanten.

§ 2. Romi i huset, seteromi, maa ikkje vera mindre enn 2,25 m. fraa golvet til himlingen. Golvi maa stødt vera heile, so ein lett kann halda deim reine, — vil ein sope, skal ein alltid fyrst skvette med vatn eller ha snø paa. I kvart rom skal det vera minst eit hekteglas. Dèr det er dubble glas, lyt eit av deim med vera til aa opne. Let det seg gjera, bør det vera serlege soverom, som um dagen vert dugeleg utlufta. Matvaror, mjølk o. sl. skal ein aldri ha standande i rom, der er sjuke folk i, og har ein ikkje matbu, lyt ein ha gode skaap. Dèr det er kokeomn, skal det vera hatt over han for gòvet, sosant kokeomnen ikkje stend ved peisen, og det er ope upp, naar ein kokar.

§ 3. Alle uthus, priveten medrekna, skal staa minst 8 m. fraa nærmaste setehus og slik til, at det ikkje skjer noko tilsig fraa uthus til bygnad, vatsbol, tun eller aalmannvegen. Det same gjeld dyngjor og kók (kompost).

Kvar heim skal ha sin privet. Ved kvar kyrkje og skule, tingstad og forsamlingshus bør det forutan privet vera eit pissoar, baae alltid reine og i orden.

§ 4. Finn helseraadet, at eit hus eller ein part av eit hus ikkje er til aa bu i, fordi helsa kann lide av det, — det kann vera for trongt, myrkt, kaldt eller vaatt, — so skal det krevja huset eller romi forsvarleg istandsett innan ei rimeleg tid. Blir ikkje umvølingi gjort, kann helseraadet setja arbeidet burt for eigaren si rekning.

§ 5. Alle maa halda sine vatsbol godt reine, og ingen maa gjera vatnet ureint i brunn eller uppkome, bekk eller elv, dèr folk tek matvatn, vaskevatn eller buvatn. Ingen maa slaa ut skólvatn eller anna eller hive noko slag avfall, sòpl eller sot utanfyre husveggen, men ha det paa kóken eller i bingen.

§ 6. Fyrr alt er reingjort, maa ingen selja eller føre burt noko fraa smitta hus eller taka i bruk gangklæde, sengklæde eller ambo etter nokon, som har lide av smitten sjukdom.

§ 7. Handelsbu'er skal vera ljose, luftige og romslege, so varorne kan bli stelt med paa forsvarleg maate. Matvaror skal ikkje liggje frame i opne hyllor eller paa diskarne, men i attletne skaap eller skuffor. Naar dei kjem til handelsmannen, skal dei straks bli sett inn i upplagsrom, som lyt vera skikka til det bruk. I buerne skal det vera sputtebakkar. Diskar og golv maa ein vaska over til dagen og skura deim med saape ein gong i veka. Um vinteren kan ein kosta med snø i sta'n for dagleg vask Minst ein gong um aaret skal det vera storreingjering baade i bu'erne og upplagsromi.

Helseraadet kan forby aa selja utskjemde eller helsefaarlege varor.

Vil nokon byggja bakeri, meieri eller slagtehus eller innrei'e slikt i gamalt hus, maa han melde det til helseraadet. Fyrr dette har godkjent planarne, kan ingi byggjeng eller innrei'ing taka til. I mylnor dér det er innreit venterom, lyt desse vera reint og ordentleg haldne. Der skal vera hekteglas, sputtebakkar.

§ 8. Reinslagting maa gaa fyre seg slik, at fugl eller hunn ikkje slepp innaat kjøtet og elles etter dei same reinsemdsreglarne, som gjeld for all onnor slagtning. Alt reinskjøt, som ein vil sende, skal vera pakka i kassor eller strige.

§ 9. Den, som forser seg mot desse vedtekterne eller mot andre vedtak, som lovleg vert sette til trygd for folkehelsa, maa venta seg paatale etter lovi. Helseraadsmedlemerne har plikt paa seg til aa sjaa etter, at vedtekterne vert etterlevde og til aa melde brot mot deim for helseraadet, som avgjer, kva meir ein skal gjera.

Vestre Slidre herred.

(Kongelig resolution av 28de juni).

§ 1. Naar ein byggjer hus, lyt ein veite vel, so baade grunn- og overvatn kjem burt. Ein maa taka bnrt moldi paa byggjesta'n og setja bygn'an paa tett undermur. Muren maa vera minst 30 cm. over jordi og ha luftlukor i overkanten.

§ 2. Romi i huset, seteromi, maa ikkje vera mindre enn 2,25 fraa golvet til himlingen. Golvi maa stødt vera heile, so ein lett kan halda deim reine, — vil ein sope, skal ein altid fyrst skvette med vatn eller ha snø paa. I kvart rom skal det vera minst eit hekteglas. Dèr det er dubble glas, lyt eit av deim m e d vera til aa opne. Let det seg gjera, bør det vera serlege soverom, som um dagen vert dugeleg utlufta. Matvaror, mjølk o. sl. skal ein aldri ha standande i rom, det er sjuke folk i, og har ein ikkje matbu, lyt ein ha gode skaap. Dèr det er kokeomn, skal det vera hatt over han for gòvet, sosant kokeomnen ikkje stend ved peisen, og det er ope upp, naar ein kokar.

§ 3. Alle uthus, priveten medrekna, skal staa mindst 8 m. fraa nærmaste setehus og slik til, at det ikkje skjer noko tilsig fraa uthus til bygnad, vatsbol, tun eller aalmannvegen. Det same gjeld dyngjor og kók (kompost).

Kvar heim skal ha sin privet. Ved kvar kyrkje og skule, tingstad og forsamlingshus bør det forutan privet vera eit pissoar — baae altid reine og i orden.

§ 4. Finn helseraadet, at eit hus eller ein part av eit hus ikkje er til aabu i, fordi helsa kann lide av det, — det kan vera for trongt, myrkt, kaldt eller vaatt, — so skal det krevja huset eller romi forsvarleg istandsett innan ei rimelig tid. Blir ikkje umvølingi gjort, kann helseraadet setja arbeidet burt for eigaren si rekning.

§ 5. Alle maa halda sine vatsbol godt reine, og ingen maa gjera vatnet ureint i brunn eller uppkome, bekk eller elv, dèr folk tek matvatn, vaskevatn eller buvatn. Ingen maa slaa ut skòlvatn eller anna eller hive noko slag avfall, sòpl eller sot utanfor husveggen, men ha det paa kóken eller i bingen.

§ 6. Fyrr alt er reingjort, maa ingen selja eller føre burt noko fraa smitta hus eller taka i bruk gangklæde, sengklæde eller ambo etter nokon, som har lide av smitten sjukdom.

§ 7. Handelsbu'er skal vera ljose, luftige og romslege, so varorne kann bli stelt med paa forsvarlig maate. Matvaror skal ikkje liggje frame i opne hyllor eller paa diskarne, men i attletne skaap eller skuffor. Naar dei kjem til handelsmannen, skal dei straks bli sett inn i upplagsrum, som lyt vera skikka til det bruk. I buerne skal det vera sputtebakkar. Diskar og golv maa ein vaska over til dagen og skura deim med saape ein gong i veka. Um vinteren kann ein kosta med snø i sta'n for dagleg vask. Minst ein gong um aaret skal det vera storreingjering baade i bu'erne og upplagsromi.

Helseraadet kan forby aa selja utskjemde eller helsefaarlege varor.

Vil nokon byggja bakeri, meieri eller slagtehus eller innrei'e slikt i gamalt hus, maa han melde det til helseraadet. Fyrr dette har godkjent planarne, kann ingi byggjeng eller innrei'ing taka til. I mylnor, dér det er innreit venterom, lyt desse vera reint og ordentlig haldne. Der skal vera hekteglas, sputtebakkar.

§ 8. Den, som forser seg mot desse vedtekterne eller mot andre vedtak, som lovlig vert sette til trygd for folkehelsa, maa vente seg paatale etter lovi. Helseraadsmedlemerne har plikt paa seg til aa sjaa etter, at vedtekterne vert etterlevde og til aa melde brot mot deim for helseraadet, som avgjer, kva meir ein skal gjera.

Østre Gausdal herred.

(Kongelig resolution av 7de juli).

Forandring og tillægget er saalydende:

§ 7. Sundhetskommissionen har at føre tilsyn med, at avløp av skadelige og ildelugtende stoffe fra fabrikker, verksteder, sanatorier, hoteller og pensionater sker paa saadan maate, at disse ikke ved stank eller paa anden maate generer omkringboende.

§ 10. Eiere av sanatorier, hoteller og pensionater tillates ikke til mat- og drikkevand at benytte bækkevand, som er forurenset ved at passere bebygget strøk eller dyrket mark.

Hole herred.

(Kongelig resolution av 7de juli).

§ 1. Naar nogen agter at bygge eller flytte nogen husebygning, har han at melde dette for helseraadet eller dets nærmestboende medlem.

§ 2. Avstand mellem vaaningshus og matbod paa den ene side, og fjøs, stald, grisehus, vandhus eller andre slike hus paa den anden side, skal ikke være mindre end 8 meter.

§ 3. Ved opførelsen av vaaningshus skal grunden ha let avløp for overvand og ikke ha tilsig fra fjøs, stald, grisehus eller vandhus.

§ 4. Beboelsesrum maa ikke være lavere end 2,20 m. og være forsynt med et tilstrækkelig antal vinduer, hvorav et med lethet skal kunne aapnes. Gulvet skal være tæt og trækfrit. Hvor kokeovn benyttes i beboelsesrum, bør denne være forsynt med en indretning, hvorved dampen let opfanges og føres ut i det fri.

§ 5. For hvert bosted skal der findes et sømmelig vandhus, der skal holdes rent. Det skal tømmes saa ofte, mindst 2 ganger om aaret, at ikke overfyldning finder sted. Ved paafyldning av jord, aske, kalk, sagmug eller lignende skal paasees, at ikke stank utbredes.

§ 6. Hester, kjør, faar, svin eller gjeter maa ikke ha tilhold i eller under vaaningshus.

§ 7. Fjøs, stald, grisehus, vandhus maa ikke lægges saaledes, at tilsig derfra kan ske til vaaningshus, matbod, vandpost, brønd eller bæk, hvorfra hentes mat- eller drikkevand.

§ 8. I brønd, hvorfra matvand hentes, maa ikke foregaa vask, spildes urenlighet eller i det hele tat foretages noget, der kan gjøre vandet urent; det samme gjælder bæk, aa eller elv, hvorfra matvand hentes, medmindre vandmassen eller avstandens størrelse kan antages at ophæve de skadelige følger.

§ 9. Avfaldsdynger eller gjødseldynger maa ikke være beboelseshus eller offentlig vei nærmere end 5 m. Tilsig herfra maa ikke ske til beboelseshus eller sted, hvorfra matvand hentes. Aadsel skal nedgraves.

§ 10. Naar noget industrielt anlæg, der kan antages at ville medføre for sundheten farlige utdunstninger eller forurensninger, agtes istandbragt, skal planen forelægges helseraadet. Finder dette, at planen for anlægget vil bli farlig for den almindelige sundhet, maa dette ikke sættes i verk, forinden de av helseraadet paapekte mangler er avhjulpet.

§ 11. Bedærvede fødemidler maa ikke sælges som menneskeføde. Bruksgjenstande, som er skadelige for sundheten derved, at de indeholder giftige bestanddele, maa ikke forhandles, heller ikke nærings- eller nydelsesmidler, som for kon-

servering eller av andre grunde er tilsat stoffe, som ansees skadelige for sundheten, eller som kan skjule, at vedkommende vare er bedærvet. Av de forannævnte varer og gjenstande kan helseraadet forlange prøver utlevert.

§ 12. Utsalg og opbevaringssted for kjøt, fisk, melk og andre næringsmidler maa stadig holdes rene og godt ventilert. I utsalgssteder er det forbudt at spytte paa gulvet. Tilstrækkelige antal spyttebakker skal forefindes. Matvarerne skal behandles pent og renslig; indpakning av saadanne i aviser eller urent papir skal være forbudt. Gulvet i butikken skal vaskes med vaat klut hver anden dag. I alle utsalgssteder skal der være vaskestel med rent vand og haandklæ. Spyttekoppen skal tømmes og renses hver dag.

§ 13. Klær eller bruksgjenstande, der har været benyttet av folk, der har lidt eller lider av smitsomme sygdomme, maa ikke benyttes, førend de er desinficert.

§ 14. Barn eller andre personer maa ikke tages til pleie for offentlig regning fra utenbygds steder, med mindre de har attest for ikke at lide av smitsom sygdom.

§ 15. Hvert rum, som brukes til offentlig forsamlingslokale, skal være forsynt med tilstrækkelig antal spyttebakker, der skal renses efter hvert møte.

§ 16. Barn og unge mennesker, der benyttes til gjætere og skyssgutter, skal beskyttes mot regn og kulde med passende klær.

§ 17. Befindes bebodd hus eller forsamlingsrum ved mangel paa lys, ved mangelfuld luftveksling, fugtighet, urenhet eller overfyldning av beboere at være skadelige for sundheten, kan helseraadet forby husets eller rummets benyttelse, indtil de forefundne mangler er avhjulpet.

§ 18. Avvikelser fra disse forskrifter kan under særegne omstændigheter indrømmes av helseraadet.

§ 19. Det paalægges helseraadets medlemmer hver i sin kreds at bidra til, at foranstaaende bestemmelser blir overholdt, og i tilfælde melde overtrædelser til politiet gjennem helseraadets ordfører.

Hyllestad herred.

(Kongelig resolution av 15de august).

§ 1. Ved opførelse eller flytning av husebygninger skal skriftlig anmeldelse ske til helseraadet og følgende regler iagttages:

a) Avstanden mellem beboelseshus (eget eller naboens) og stald og fjøs maa ikke være kortere end 8 meter, saafremt det stedlige forhold tillater det, og arrangementet ikke medfører uforholdsmæssige utgifter eller ikke stemmer med de praktiske krav. Dette har helseraadet at avgjøre.

b) Grunden, hvorpaa beboelseshus opføres, maa være vel avgrøftet uten tilsig fra uthus, og matjorden maa være bortført fra samme.

c) Beboelseshus skal hvile paa mindst 30 cm. høi forsvarlig tættet undermur av sten eller beton. Er der ikke kjelder, skal muren forsynes med mindst 2 luftaapninger. Hvor der i kjelder findes ildsted, og hvor vaskning foregaar, skal der være cementgulv med tæt kloak til avledning av spildvandet.

d) Høide fra gulv til loft i lemstuer skal være mindst 2,50 m. og i sperrestuer 2,20 m. Der skal være mindst et opslagsvindu med indvendig maal mindst 60 □ decimeter.

e) Gulvet i nederste stokverk skal være dobbelt med tør fast fyld eller, hvis enkelt, da av mindst 2 toms tykke sammenpløiede og paa overflaten høvlede planker, forsvarlig tæt og frit for træk.

§ 2. I beboelsesrum maa kokeovn ikke anbringes uten at være forsynt med indretning til at opfange og bortlede dampen.

§ 3. Til ethvert beboelseshus eller for hver opsitter skal opføres et vandhus, som ikke maa ha tak eller væg tilfælles med beboelseshus. Det maa tømmes mindst to ganger aarlig, og der skal regelmæssig paaføres fyld.

§ 4. Gjødsel, avfald elter anden urenlighet skal lægges i gjødsel- eller søppelhaug, som ikke maa ligge beboelseshus, offentlig eller privat vei, brønd eller andet vandindtak for mennesker eller dyr nærmere end 8 meter og heller ikke saaledes, at der derfra sker tilsig til de nævnte steder.

§ 5. I brønd, hvorfra matvand tages, maa ikke vaskes, spildes urenlighet eller foretages noget, hvorved vandet kan forurenses; det samme gjælder bæk eller mindre elver, hvorfra matvand hentes, medmindre forurenselsen foregaar nedenfor vedkommendes eller nærliggende naboers hentested for vand. Overvand maa bortledes, saa det ikke rinder ned i brønd eller andet stillestaaende vandindtak.

§ 6. Melk og matvarer, som ikke opbevares i særskilte rum, maa i beboelsesrum kun opbevares i lukket skap eller hylde med forhæng.

§ 7. Utsalgssteder og opbevaringssteder for melk, brød og andre næringsmidler skal holdes rene, luftede, fri for stank og støv og maa ikke benyttes til soverum eller kjøkken. Varer, som kan gi næringsmidlerne lugt eller smak, maa ikke opbevares sammesteds.

§ 8. Ved anlæg og reparationer av bakeri og slagteri skal vedkommende være forpligtet til at iagtta de bestemmelser, som helseraadet maatte gi. Efter slagtning i uthns skal avfaldet straks fjernes og besudlede steder rengjøres.

§ 9. I butikker og lokaler, hvor mange mennesker kommer sammen, skal anbringes tilstrækkelig antal spyttebakker. Spytning paa gulvet er forbudt. Butikker rengjøres hver aften før lukning. Andre lokaler rengjøres straks efter bruken. Naar rengjøring foregaar ved feining, maa gulvet først godt fugtes med vand.

Hvor der foregaar handel med næringsmidler som smør, brød etc., bør disse opbevares i egne rum eller, hvor dette ikke kan la sig gjøre, i lukkede skap eller lignende.

§ 10. Naar en tæringssyk forandrer bopæl, skal skriftlig anmeldelse ske til helseraadets ordfører. Anmeldelsespligten paahviler den huseier, eller husvert, som den syke forlater.

§ 11. Naar en person, lidende av smitsom sygdom dør, skal sykeværelset, før det overlates andre til beboelse, samt bohave, gang- og sengklær, før de overlates andre til eiendom eller bruk, decinfiseres.

§ 12. Bedærvede og for sundheten skadelige fødemidler maa ikke utsælges inden herredet, og kan helseraadet i fornødent fald besørge saadanne varer tilintetgjort.

§ 13 Døde dyr skal ikke henkastes men nedgraves; herfra undtages aater for at fælde rovdyr.

§ 14. Avvikelser fra enkelte av de foran omhandlede vedtægter kan under særegne omstændigheter ske med helseraadets tilladelse.

§ 15. Helseraadets medlemmer skal ha sin opmerksomhet henvendt paa, at vedtægterne blir overholdt og i tilfælde overtrædelse anmelde forholdet til helseraadets formand, der i fornødent fald har at foranledige overtrædelsen paatalt efter loven.

Opdals herred.

(Kongelig resolution av 30te august).

For handelssteder med utsalg av alslags varer og fødemidler inden herredet gjælder følgende bestemmelser:

1. I utsalgsrummene samt i lagerrummene skal varer og fødemidler opbevares mest mulig fri for forurensning av smuds, støv, fugtighet, uren luft og lugt, idet varer og fødemidler efter sin forskjellige beskaffenhet beskyttes mot samme i lukkede, rene kar, kasser, skuffer eller hylder. Alle varer og fødemidler indpakkes ved salg i rent papir. Brukte aviser som indpakningspapir er forbudt.
2. Utsalgsrummenes gulv, bænker, bord og disker vaskes daglig. Støv avtørres overalt saavel av hylder, kar, vægger og alle gjenstande inden samme med kost, fugtig eller tør klut alt efter gjenstandenes og varernes beskaffenhet mindst en gang ukentlig. Tør feining av gulvene er forbudt, hvor der ikke forinden er slaat vand utover gulvet.
3. Lagerrummene rengjøres saavidt mulig mindst en gang maanedlig.
4. Det er forbudt at spytte paa gulvene, hvorfor rummene skal være forsynt med tilstrækkelig antal spyttebakker, der daglig rengjøres med kokhett vand. I hvert rum skal der være opslaat plakater med forbud mot spytning paa gulvet.
5. Det er forbudt at sitte paa kasser, hvori opbevares fødemidler, samt paa utsalgsdisken.
6. Utenfor indgangsdøren skal der være anbragt fotskraper.

Eids herred.

(Kongelig resolution av 30te august).

Forandringen i og tillægget til §§ 1, 11 og 12 er saalydende:

Den nuværende § 12 indgaar for fremtiden som 1ste led i § 1.

§ 11 gives efter ordene «Drikkevand tages» følgende tillæg; «enhver renvandsbrønd skal være stensat med jevne sider og saavidt mulig cementert. De skal være overbygget og beskyttet mot overvand ved ophøiede kanter eller ved grøfter.»

Efter samme paragrafs «1 gang aarlig» tilføies: «og i det øiemed være forsynt med avløpsaapning i bunden, hvor hertil er anledning.»

Som ny § 12 tilføies: «Utsalgssteder for næringsmidler skal altid holdes rene, godt luftet og fri for støv og stank. Næringsmidler maa opbevares i særskilt kar, skuf eller avlukke og adskilt fra andre varer. De maa kun berøres av sælger og kjøper. — Saadanne utsalgssteder maa ikke feies, før gulvet er gjennemvædet, saa støv og smuds bindes. Gulv, bænker og hylder tørres derpaa med fugtig klut saa ofte, at støv og smuds ikke samles.

Transportkasser for brød og lignende næringsmidler maa være tætte, saa adgang for væte og støv hindres. De maa rengjøres efter hver gangs bruk.»

Masfjorden herred.

(Kongelig resolution av 30te august).

Forandringen av § 5 er saalydende:

Gjødning — kunstgjødning undtat, avfald fra husene eller anden urenlighet, maa ikke oplægges eller henkastes nærmere offentlig kai, alfar vei eller vaaningshus end 10 — ti — meter og maa være saaledes oplagt, at tilsig til beboelseshus, brønd eller andet drikkevandtak for mennesker undgaaes.

Kirkebø herred.

(Kongelig resolution av 12te september).

§ 1. Ved opførelse av nye eller flytning av gamle beboelseshus skal meddelelse herom ske til et medlem av helseraadet, der har at gjøre opmerksom paa sundhetsvedtægtene.

§ 2.

a) Det opførendes hus maa ikke ta sollys fra noget vaaningshus.
b) Avstanden fra beboelseshus til stald, fjøs eller andet opholdssted for husdyr samt privet maa ikke uten nødvendighet eller tilladelse fra helseraadet være mindre end 10 meter. Der maa ikke være tilsig fra noget saadant hus til grunden under beboelseshuset.
c) Grunden under huset maa være vel avgrøftet og befriet for matjord.
d) Stuebygning maa staa paa en brudstensmur, der intetsteds maa være mindre end 30 centimeter høi over jordoverflaten. Er muren tæt, maa der ved passende aapninger sørges for luftveksel.
e) Gulvene i beboelsesrum ialfald i 1ste etage maa være dobbelte, det vil si: stubbegulv og helt gulv med tør fyld imellem.
f) Beboelsesrum maa ha en høide av mindst 2,25 meter og være forsynt med mindst ét gangvindu.
g) Hvor kokeovn brukes i rum, som tillike tjener til soverum, maa der ikke ved ovnen tørkes vaate klær, mens der tilberedes mat.

§ 3. Hvor livlig byggevirksomhet finder sted, er byggetomtens eier forpligtet til at forelægge en plan for bebyggelsen for helseraadets formand og mindst to av helseraadets medlemmer.

§ 4. Ved anlæg av stald, fjøs og andre opholdsrum for dyr samt privet skal foruten hvad der i § 2 b er bestemt, iagttages følgende:

Der maa ikke fra binge eller gjødselkjelder være tilsig til noget vandindtak, hvorfra hentes drikkevand til mennesker eller dyr.

Aapne priveter maa ikke ligge alfarvei nærmere end 6 meter. Privetbingene maa tømmes mindst 2 ganger aarlig, og ved jevnlig paaføring av strø maa der sørges for, at der ikke utbredes stank.

§ 5. Kjøkkenavfald og andre urenligheter fra husene skal bringes paa gjødsel- eller søppelhauger, som ikke maa ligge nærmere vaaningshus eller alfarvei end 6 meter og ikke paa steder, hvorfra der er tilsig til vandindtak for mennesker eller dyr. Søppelhauger bortkjøres 2 ganger aarlig eller oftere, naar de gir anledning til stank.

Aadsler maa bringes paa gjødselhaug og overdækkes eller nedgraves eller opbrændes og ikke kastes i elv, bæk eller fjord.

§ 6. Brønd, opkomme, elv eller bæk, hvorfra tages drikkevand, overdækkes eller indhegnes saa godt som mulig og maa ikke ved vask av klær, badning,

slagtning eller paa anden maate forurenses, medmindre forurensningen i elv eller bæk sker nedenfor det sted, hvorfra vandhentningen pleier at ske.

§ 7. Grøfter og rendestener med kummer maa renses saa ofte, at løpet ikke stoppes og stank opstaar til ulempe for omkringboende.

Spildvand og kloakker maa ikke ledes ut i veigrøfter.

§ 8. Helseraadet kan forby salg og overdragelse av bedærvede levnetsmidler og av bruksgjenstande, som kan bli skadelige for sundheten derved, at de indeholder giftige bestanddele, og er for den i saa henseende fornødne kontrol berettiget til at fordre sig utlevert prøve. Saadant forbud kan foreløbig utstedes av helseraadets formand eller av mindst 3 av dets øvrige medlemmer i forening.

§ 9. Ethvert alvorligere sygdomstilfælde, der er opstaat eller gir mistanke om at være opstaat ved bruk av de i § 8 omhandlede fødemidler eller gjenstande, skal anmeldes for helseraadets formand.

§ 10. Utsalgssteder med dertil knyttede opbevaringsrum for kjøtt, fisk, melk, smør og brød skal holdes godt rene og godt luftet og maa ikke benyttes til soverum eller kjøkken. Fødevarer, om nydes uten videre tilberedning, maa kun utsælges fra lukkede beholdere.

Heller ikke maa paa de ovennævnte steder opbevares andre varer, som kan meddele matvarer daarlig lugt eller smak. Handlende maa ikke levere matvarer indpakket i aviser eller urent papir. Omførsel av saadanne varer maa ske paa saadan maate, at de ikke utsættes for sol, regn eller støv. Butikker maa holdes rene ved daglig vaskning av gulv og disk; spytteforbud opslaaes.

§ 11. Anlæg av bakeri, meieri og slagteri skal anmeldes for helseraadet. De skal forsynes med cementgulv, ha glatte vægger og tak og være lyse og luftige. De maa holdes rene for støv og stank. Betjeningen pligter at vise renlighet baade med sin person og klædedragt. Spytning forbydes strengt.

§ 12. Finder helseraadet noget beboet hus eller forsamlingslokale at være skadelig for sundheten paa grund av mangel paa lys eller luft, ved overfyldning av mennesker eller paa grund av fugtighet, urenlighet eller lignende kan det forby husets eller rummets benyttelse, indtil de forefundne mangler er avhjulpet. Offentlige forsamlingslokaler skal renligholdes efter nærmere bestemmelser, som maatte utfærdiges av det offentlige i henhold til tuberkuloseloven.

§ 13. Bohave, gang- eller sengklær efter personer, der lider av eller er døde av smitsom sygdom — deriblandt tæring og spedalskhet — maa ikke sælges til eller benyttes av andre, førend de er renset efter nærmere bestemmelse av helseraadet.

§ 14. Overtrædelse av disse forskrifter pligter ethvert medlem av helseraadet eller enhver av dette opnævnt tilsynsmand at melde for helseraadets formand.

§ 15. Hvor de lokale forhold vil gjøre befølgelsen av disse forskrifter særlig vanskelig, kan avvikelse ske med tilladelse av helseraadets formand med to av de nærmestboende medlemmer.

§ 16. Sundhetsforskriftene skal trykkes i tilstrækkelig stort antal til utdeling, opslag og bekjendtgjørelse i herredet.

Sørum herred.

(Kongelig resolution av 30te september).

§ 1. Naar nogen agter at opføre eller flytte husbygning, har han derom at gjøre anmeldelse til nærmeste medlem av helseraadet og forøvrig at iagtta følgende:

a) Avstand mellem vaaningshus og stald, fjøs, grisehus og vandhus (privet) maa være mindst 10 meter.
b) Grunden, hvorpaa vaaningshuset opføres, skal være tør og tilstrækkelig avgrøftet for grund- og overvand.
c) Bygningen skal hvile paa grundmur eller pillarer av 30 cm. høide over jordskorpen.
d) Gulvet i nederste stokverk maa være tæt og trækfrit —, stubbeloft med tør fyld.
e) Ethvert beboelsesrum, undtagen i kvistleiligheter, skal være mindst 2,5 m. høit fra gulv til loft. Alle vinduer maa kunne aapnes.
f) Ethvert rum i kjelder skal tilbørlig dræneres og i yttermuren ha vindu eller anden aapning saaledes indrettet, at den kan brukes til luftveksling.
g) Skal kjelderen benyttes til beboelse, handel eller verksted, maa det være mindst 2,5 m. høit fra gulv til tak, og skal overkanten av jorden paa husets utside ikke naa høiere end 1,25 m. over gulvet. Grunden under saadant kjelderrum skal være fyldt med et 20 cm. høit lag av pukket sten, gulvet enten dobbelt (av træ) og som sedvanlig stoppet med tør fyld eller støpt i beton. Saadant kjelderrum maa videre være forsynt med ovner samt frisklufts-kanal av mindst 10 cm. i tversnit, der fra yttermuren ledes hen bak ovnen, hvor den skal utmunde i mindst 1,5 m. høide over gulvet.

§ 2. Hvor kokeovn — komfyr — benyttes i et beboelsesrum, skal den være forsynt med saadan indretning, at den ved kokningen frembragte damp kan opfanges og ledes ut i det fri.

§ 3. Finder helseraadet noget beboet hus, forsamlingshus eller andet opholdssted for mennesker at være skadelig for sundheten paa grund av mangel paa lys eller luft, fugtighet, urenlighet, overfyldning av mennesker eller andre grunde, kan det forby husets eller rummets benyttelse, indtil de forefundne mangler er avhjulpet.

§ 4. Til hvert beboelseshus skal der være et privet. For større bygninger, losjihus, fabrikker, arbeidsboliger, kirker og skoler og steder, hvor mange folk samles, skal der være priveter og pissoirer i den utstrækning, som forholdene kræver, hvilket til enhver tid kan bestemmes av helseraadet. Privetet maa ha sin beliggenhet enten ved uthusene eller bak vaaningshusene, ikke ligge nærmere anden mands hus, offentlig eller privat vei end 10 meter og maa forsynes med tætte og helst flytbare beholdere. Alle priveter maa tømmes saa ofte, at overfyldning ikke finder sted, og holdes fri for stank ved paastrøen av torvstrø, sand, sagflis eller lign.

§ 5. Fra uthus, privet, pissoirer eller avfaldsdynger maa der ikke ske tilsig til hustomt, vei, brønd eller andre steder, hvorfra drikkevand tages til mennesker eller dyr.

§ 6. Hester, kuer, svin, sauer, gjeiter eller fjærfæ maa ikke huses i eller under beboelseshus eller i rum, der har tak eller væg fælles med beboelseshus eller opbevaringssted for matvarer, eller ligge nærmere end 10 meter fra indtak av mat- eller drikkevand, likesom der fra dyrenes opholdssted ikke maa være sig mot de nævnte steder. Hvor kreaturhold i bymæssig bebyggede strøk medfører ulemper, der ikke lar sig avhjælpe, kan det av helseraadet ganske forbydes.

§ 7. Intet avfald, tørt eller vaatt, fra beboelseshus, fabrik, garveri, slagteri eller anden bedrift maa kastes utenfor husene, men kun i gjødselkjelder eller lægges i kompost, der mindst maa være fjernet 8 m. fra beboet hus, alfarvei, brønd eller bæk, der fører til sted, hvorfra mat- og drikkevand hentes og saaledes ordnet med paakastning av jord eller torv, at generende stank undgaaes. Ildelugtende avløp maa kun ske gjennem lukkede render og ledes til passende steder.

§ 8. Oplag, som ved utdunstninger kan bli skadelig for sundheten, kan paabydes fjernet efter helseraadets bestemmelse. Renovations — eller større gjødseloplag kan ikke anlægges uten helseraadets specielle tilladelse paa forhaand.

§ 9. Enhver eier av hus i tættere bebyggede strøk, beliggende i en avstand av 32 m. fra offentlig kloak, skal paa helseraadets forlangende anbringe kloakavstikker til denne. Hvor offentlig kloak ikke er anlagt, skal takvand i oparbeidet gate ved avløpsrende ledes til rendestenen.

§ 10. Brønd, bæk eller vand, der føres til sted, hvorfra mat- eller drikkevand hentes, maa ikke forurenses ved sig fra uthus, ved vaskning av klær eller paa nogensomhelst anden maate. Paa mark ved brønd, bæk eller vand, hvorfra mat- og drikkevand hentes, skal ikke spredes kreaturgjødsel nærmere randen end 4 m. og ingen anden naturgjødsel nærmere end 10 m.

§ 11. Det paaligger eiere av leie- eller losjihus samt arbeidsboliger eller forsamlingshus at sørge for tør og ordentlig adkomst til huset samt til det sted, hvorfra matvand hentes, likesom ogsaa at sørge for, at dette er rent og saavidt mulig tilstrækkelig. Gaardsplads og rendesten skal rengjøres én gang ukentlig.

§ 12. Melk maa ikke opbevares i rum, der benyttes til beboelsesrum eller soveværelse, uten i lukket skap eller hylde med forhæng.

§ 13. Handlende, som driver forretning med kjøtt, fisk, melk, brød og andre næringsmidler, skal stedse holde de til forretningen benyttede lokaler rene, godt luftet, fri for støv og stank. Lokalerne maa ikke benyttes til soverum eller kjøkken, og der maa ikke i dem opbevares andre varer, som kan meddele næringsmidlerne lugt eller usmak, heller ikke maa der til indpakning av matvarer anvendes aviser eller urent indpakningspapir. I butikker skal der sørges for, at matvarer ikke forurenses De skal enten være anbragt i skap med tætte dører eller net eller overdækket av glas.

§ 14. Anlæg og reparation av bakeri og slagteri skal anmeldes for helseraadet paa forhaand. De skal være lyse, stadig holdes rene, godt luftet, fri for støv og stank; gulvet skal overskylles eller vaskes hver dag efter avbenyttelsen, ikke feies. Avfald fjernes straks og paakastes jord eller anden fyld.

Betjeningen i nævnte lokaler samt meierier skal være iført rent, vaskbart, helt forklæ.

§ 15. Helseraadet kan forby salg av bedærvede og sundhetsskadelige mat- og drikkevarer samt av bruksgjenstande m. v., der kan være farlige for sundheten derved, at de indeholder giftige bestanddele. Nærings- og nydelsesmidler maa ikke for konservering eller av andre grunde tilsættes stoffe, som ansees skadelige for sundheten, eller som kan skjule, at vedkommende vare er bedærvet.

Helseraadet er berettiget til at forlange utlevert fornødne prøver, likesom det, om det ansees paakrævet, kan paaby vareme tilintetgjort uten erstatning til eieren.

§ 16. I butikker er spytning paa gulvet forbudt; spyttebakkens bund skal være dækket av vaat sand, jord eller torvstrø og maa rengjøres hver dag, den er benyttet. Gulvet skal vaskes hver dag; tør feining tillates ikke.

§ 17. Gulver, ganger og trapper i beboelseshus skal vaskes mindst 2 ganger i uken.

§ 18. Naar nogen bedrift agtes sat igang, som ved forurensning av luften, ved utbredelse av stank eller paa anden maate kan befrygtes at bli til skade for arbeidernes eller omkringboendes sundhet, skal plan for anlægget forinden forelægges helseraadet; finder dette, at anlægget vil bli skadelig for sundheten, maa det ikke sættes iverk, før manglene er avhjulpet. Enhver i virksomhet værende bedrift av denne art er underkastet helseraadets tilsyn, og vedkommende er forpligtet at rette sig efter de bestemmelser, som maatte gives for at avhjælpe sanitære mangler.

§ 19. Naar en tæringssyk forandrer bopæl, skal anmeldelse om flytning sendes helseraadets ordfører av den, fra hvem den syke flytter.

§ 20. Bohave, gang- og sengklær samt andre gjenstande, som har været benyttet av nogen, der har lidt av eller er død av smitsom sygdom, maa ikke avhændes eller benyttes av andre, før de er tilbørlig renset, saaledes som helseraadet forordner.

§ 21. Helseraadets medlemmer har at paase disse forskrifters overholdelse og i tilfælde av overtrædelse at gjøre anmeldelse derom til helseraadets ordfører, der i fornødent fald kan foranledige overtrædelsen paatalt efter loven.

Opfyldes ikke nærværende forskrifter, kan helseraadet foranstalte manglene avhjulpet for vedkommendes regning.

§ 22. Hvor særegne forhold kræver det, kan helseraadet gi dispensation i hvert enkelt tilfælde fra disse regler.

§ 23. Disse forskrifter træder i kraft 3 maaneder fra den dag, de approberes.

Trøgstad herred.

(Kongelig resolution av 30te september).

§ 1. Enhver, som har til hensigt at flytte eller at opføre nye husebygninger, skal være pligtig til at gjøre meddelelse derom til nærmeste medlem av helseraadet, som har at gjøre ham bekjendt med følgende forskrifter:

a) Avstanden mellem vaaninghus og uthusbygning, fjøs, grisehus eller vandhus — skal være mindst 10 meter.
b) Uthusbygninger maa ligge saaledes, at derfra ikke sker tilsig til tun, vaaninghus eller til steder, hvor matvand og drikkevand tages.
c) Den grund, hvorpaa vaaningshus opføres, skal være tør og vel avgrøftet og al matjord fjernet
d) Bygningen maa hvile paa en forsvarlig grundmur av mindst 30 cm. høide over jordoverflaten. Er muren tæt, maa der ved passende aapninger paa to motstaaende sider sørges for luftveksel.
e) Ethvert beboelsesværelse skal ha en høide av mindst 2,20 meter og være forsynt med vinduer av passende størrelse, hvorav mindst et maa kunne aapnes.
f) Gulvet i nederste stokverk skal være dobbelt med et mellemlag av lere eller anden tør fast fyld.

§ 2. Hvor kokeovn benyttes i beboelsesværelse, maa den forsynes med indretning til at opfange og bortlede damp.

§ 3. Ingen husdyr maa ha stadig ophold i eller under vaaningshus.

§ 4. Til ethvert bosted skal være et vandhus, som ikke maa ligge nærmere alfarvei end 10 meter; hvor denne avstand ikke kan opnaaes, maa vandhuset forsynes med tæt beholder, og indholdet maa jevnlig overstrøes med muldjord eller andet, saa stank kan undgaaes. Beholderen maa tømmes saa ofte, at indholdet ikke flyter over.

§ 5. Ildelugtende avfald og anden urenlighet fra husene maa henbringes til et sted, hvorfra der ikke er tilsig til vaaningshus eller steder, hvor matvand og drikkevand tages.

§ 6. I brønd eller opkomme, hvor mat- og drikkevand tages, maa ikke foretages klædesvask eller andet, som kan forurense vandet.

I bækker og elver maa vandet ikke forurenses saa nær det sted, hvorfra drikke- eller matvand tages, at dette blir sundhetsskadelig.

§ 7. Findes beboet hus eller forsamlingsrum at være skadelig for sundheten paa grund av mangel paa lys eller luft, ved overfyldning av mennesker eller paa grund av fugtighet, urenlighet eller lignende, kan helseraadet forby husets eller rummets benyttelse, indtil de forefundne mangler er rettet.

§ 8. Helseraadet kan forby salg av levnetsmidler, som er bedærvet eller skadelige for sundheten og er for den i den henseende fornødne kontrol berettiget til at fordre prøver utlevert. Det samme gjælder ogsaa andre gjenstande, som ved at indeholde giftige bestanddele kan bli farlige for sundheten.

§ 9. Butik eller rum, hvorfra der sælges nærings eller nydelsesmidler, som er utildækket og derfor direkte utsat for at forurenses, maa ikke ved dør eller aapning staa i forbindelse med rum, som benyttes til soverum. Der skal ved saadanne utsalg findes vaskestel, rikelig vand, saape og haandklær, saa den sælgende ofte kan vaske sine hænder.

Matvarer maa ikke indpakkes i avispapir eller andet urent omslag.

§ 10. Naar en tuberkuløs syk forandrer bopæl, skal anmeldelse herom ske til helseraadets ordfører. Anmeldelsespligten paahviler saavel den husvert hvorfra som den husvert, hvortil vedkommende tuberkuløse flytter. For tjenestefolk paahviler anmeldelsespligten vedkommende husbond.

§ 11. Helseraadets medlemmer har at paase overholdelsen av disse forskrifter og i tilfælde av overtrædelse at tilholde vedkommende at rette paa det forsømte inden en rimelig frist. Hjælper ikke dette, indberettes saken til helseraadets formand, der i fornødent fald bevirker overtrædelsen paatalt.

§ 12. Hvor særegne forhold gjør det nødvendig, kan helseraaadet paa ansøkning indrømme avvikelse fra disse forskrifter.

§ 13. Herredstyret har at sørge for, at der til enhver tid findes et tilstrækkelig stort oplag av disse sundhetsforskrifter til utdeling inden herredet. Et eksemplar av sundhetsforskriftene skal altid være opslaat paa iøinefaldende steder inden herredet.

Vold herred.

(Kongelig resolution av 30te september).

1. Ethvert skrædder- eller skomakerverksted skal ha et kubikindhold av mindst 10 m^3 for hver person, som til stadighet opholder sig i rummet. Det skal være forsynt med tilførsels- og uttræksventil.
2. Avklip og avfald samles i sækker eller kasser og fjernes fra verkstedet hver dag.
3. Gulv, vægger og tak skal være i saadan stand, at de med lethet kan holdes rene. Gulvet skal efter endt arbeidstid dynkes og feies hver dag. Gulvet skal vaskes 2 ganger ukentlig. Vægger, tak og vinduer skal i sin helhet rengjøres mindst hvert halvaar.
4. Verkstedet skal luftes godt ut en time hver morgen, middag og aften. Naar veiret tillater det, og intet er til hinder derfor, skal et vindu og en dør staa aapen om natten.
5. Til dampning og dynkning og til bløtning av lær og skotøi maa altid benyttes rent vand. Paa skomakerverksteder maa saadant vand skiftes hver aften, og karret samtidig gjøres rent. Dampning av klær bør utføres utenfor verkstedet.
6. Der maa ikke spyttes paa gulvet. I erhvert rum maa der være et tilstrækkelig antal spyttebakker, hvori er fyldt sand, sagmug eller brisk; de maa rengjøres mindst hver dag.

7. I hvert verksted skal der være vaskevandsstel med skyllevandsbøtte, saape og rene haandklær, og de i verkstedet sysselsatte arbeidere maa vaske sine hænder før maaltidene.
8. Et eksemplar av disse regler skal til enhver tid findes opslaat i verkstedet.
9. Overtrædelse av disse forskrifter straffes efter loven.

Veø herred.

(Kongelig resolution av 30te september).

1. Ethvert skrædder- og skomakerrerksted skal ha et kubikindhold av mindst 10 m.^{3} for hver person, som til daglighet opholder sig i rummet. Det skal være forsynt med indsugningsventil og uttræksventil.
2. Avklip og avfald samles i sækker eller kasser og fjernes fra verkstedet hver dag.
3. Gulv, vægger og tak skal være i saadan stand, at de med lethet kan holdes rene. Gulvet skal efter endt arbeidstid dynkes og feies hver dag. Gulvet skal vaskes 2 ganger ukentlig. Vægger, tak og vinduer skal i sin helhet rengjøres mindst hvert halvaar.
4. Verkstedet skal luftes godt ut en time hver morgen, middag og aften. Naar veiret tillater det, og intet er til hinder derfor, skal et vindu og en dør staa aapen om natten.
5. Til dampning og dynkning og til bløtning av lær og skotøi maa altid benyttes rent vand. Paa skomakervarksteder maa saadant vand skiftes hver aften, og karret samtidig gjøres rent.
6. Der maa ikke spyttes paa gulvet. I ethvert rum maa der være et tilstrækkelig antal spyttebakker, hvori er fyldt sand, sagmug eller brisk; de maa rengjøres mindst hver dag.
7. I hvert verksted skal der være vaskevandsstel med skyllevandsbøtte, saape og rene haandklær, og de i verkstedet sysselsatte arbeidere maa vaske sine hænder før maaltidene.
8. Et eksemplar av disse regler skal til enhver tid findes opslaat i verkstedet.

Nøtterø herred.

(Kongelig resolution av 7de oktober).

§ 1. Ved opførelse eller flytning av vaaningshus skal der ske anmeldelse til nærmestboende medlem av helseraadet, som har at gi oplysning om de gjældende sundhetsforskrifter.

§ 2.

a) Ved opførelse eller flytning av vaaningshus skal avstanden mellem dette og fjøs, stald eller grisehus ikke gjøres kortere end 10 meter.
b) Opførelse maa ikke paabegyndes, før grunden, hvorpaa huset skal staa, er omgrøftet, saaledes at den er fri for grundvand, og matjorden bortført.
c) Bygningen skal hvile paa undermur av graasten, haardbrændt mursten (klinksten) eller beton, der intetsteds maa være lavere end 30 cm. over jorden og være forsvarlig tættet med kalk, cement eller andet hensigtsmæssig materiale, og ha et trækhul av 10 cm. i tvermaal paa mindst 2 sider.

d) Ethvert beboelsesrum skal være mindst 2½ meter fra gulv til loftbjelkerne. Ved indredning av enkelte værelser i loftetagen i ældre bygninger kan høiden indskrænkes til 2,20 meter; dog kan der gives dispensation herfra under særlige forhold. Beboelsesrum skal ha vinduer av mindst 1 m² lysmaal og en gulvflate av mindst 6 m².

Mindst et vindu skal være til at aapne. Et vindu til at aapne skal inden et aar efter disse forskrifters approbation anskaffes ogsaa i ældre beboelsesrum, hvor det ikke findes.

e) Gulv og tak skal være dobbelt og stoppet med tør fyld. Skal kjelderrum benyttes til beboelsesrum, butik eller verksted, maa det være mindst 2,50 meter høit fra gulv til tak, og skal overkanten av jorden paa husets utside ikke naa høiere end 1,25 meter over gulvet.

Grunden skal være fyldt med 20 cm. høit lag av puksten, gulvet dobbelt og stoppet med tør fyld eller grunden dækket med betonlag. Der maa være ovner og ventilationskanal av mindst 10 cm. tversnit, der fra yttermuren ledes hen bak ovnen og utmunder i mindst 1,50 meters høide over gulvet Dog kan der gives dispensation, naar rummet skal benyttes til butik eller verksted.

§ 3. Kokeovn maa ikke benyttes i beboelsesrum, medmindre den er forsynt med saadan indretning, at den ved kokning frembragte damp kan opfanges og føres ut i fri luft.

§ 4. Til ethvert beboelseshus skal der være et ordentlig vandhus. Dette maa ikke ha væg eller tak sammen med beboelsesrum eller matrum, heller ikke medføre stank eller tilsig til disse, til alfar vei eller til indtak for mat- eller drikkevand, og hvor omstændigheterne tillater det, ikke staa disse steder nærmere end 10 m. Ved leie- og losjihus, arbeiderboliger, fabrikker, skoler, kirker og andre steder, hvor mange folk samles, skal der være priveter og pissoirer i tilstrækkelig mængde efter helseraadets bestemmelse; paa disse steder og i tæt bebyggede dele av herredet skal vandhusene være forsynt med tætte, indvendig tjærede beholdere eller cementkummer, der skal tømmes saa ofte, at ingen overfyldning finder sted, og ved stadig paastrøen av torvstrø, kalk, sagmug og jord maa der sørges for, at stank hindres. Beholderne skal være tømt inden 15de mai.

§ 5. Intet avfald hverken tørt eller vaat fra beboelseshus, fabrik, garveri, slagteri eller anden bedrift maa kastes utenfor dør eller vindu, men maa bringes bort mindst 10 m. fra vaaningshus eller kastes i vandhuset. Gjødningsstoffe, ildelugtende avfald fra fabrik eller anden bedrift maa ikke kastes i dynge eller kompost nærmere beboelseshus eller alfar vei end 10 m., og maa intetsteds være saaledes beliggende, at derfra er tilsig til steder, hvor mat- eller drikkevand hentes, til alfar vei eller vaaningshus.

Fiskeavfald, hvortil ogsaa regnes avfald av hval, maa ikke spredes over markene eller lægges i dynge, uten at stank derfra hindres ved dækning eller paa anden maate.

§ 6. Aadsler skal nedgraves mindst 1,20 m. i jorden og ikke nærmere beboet hus, offentlig vei, brønd, dam eller bæk, hvorfra drikkevand tages, end 50 m.

§ 7. For de tættere bebyggede strøks vedkommende skal fortaag, rendesten og veigrøfter holdes rene av vedkommende hus- eller tomteeier; gaardsrum, ganger og smug om husene skal holdes rene og fri for stank.

Hvad der i disse forskrifter forstaaes med «tættere bebyggede strøk» og «bymæssig bebyggede strøk» avgjøres i tvilstilfælde av helseraadet.

§ 8. Brønd eller opkomme, hvorfra mat- eller drikkevand tages, skal være overbygget og saaledes indhegnet, at overvand ikke kan rinde ned i den. Brønd eller bæk, der fører til sted, hvorfra mat- eller drikkevand hentes, maa ikke forurenses ved vask, tilsig fra uthus eller anden urenlighet.

Kreaturgjødning maa ikke spredes nærmere brønd end 4 m. og anden gjødsel ikke nærmere end 10 m. Brønd maa rengjøres mindst én gang hvert aar. Der maa ikke drikkes av brøndspandene.

§ 9. Hester, faar, svin, kjør og gjeter maa ikke huses i eller under vaaningshus, og høns ikke gives tilhold i beboelsesrum.

De rum, hvor dyrene opholder sig, skal være lyse og luftige og rengjøres hver sommer overalt. Hvor kreaturhold i bymæssig bebyggede strøk medfører ulemper, som ikke kan avhjælpes, kan det forbydes av helseraadet.

§ 10. Melk maa behandles med yderste renlighet. Den, der skal melke, maa forinden vaske sine hænder og koens spener med en ren klut og rent vand. Melk maa ikke opbevares i rum, der benyttes til soveværelse eller til beboelse. Utsalgssted for melk og fløte maa ikke benyttes til opholdssted utenfor forretningstiden eller til soveværelse Uten helseraadets tilladelse maa det heller ikke staa i direkte forbindelse med saadant. I nævnte utsalg maa ikke drives handel med andre varer, som kan gi melken usmak, forurense eller bedærve den.

§ 11. Helseraadet kan forby salg saavel av bedærvede eller for sundheten skadelige nærings- eller nydelsesmidler som ogsaa av andre gjenstande, som kan være sundhetsfarlige derved, at de indeholder giftige bestanddele, f. eks. giftige tapeter eller tøier, og kan, om fornødent, la dem tilintetgjøre.

Naar avgjørelse maa ske straks, kan foreløbig stansning av saadanne varers salg foretages av helseraadets ordfører paa dets vegne.

§ 12. I butik eller rum, hvor nærings- eller nydelsesmidler tilberedes eller sælges, maa der iagttages den største renlighet for at forhindre forurensning med støv og lignende.

Ved ombringelse av varer skal dette ske ved ren indpakning og paa saadan maate, at varerne ikke forurenses.

§ 13. I kirker, butikker og forsamlingslokaler skal spytning paa gulv være forbudt. Der skal være spyttebakker med fugtet sagmug, sand, hakket granbar og lignende, der regelmæssig tømmes.

§ 14. Helseraadet kan forby bruk av boliger, offentlige lokaler eller arbeidsrum, som ved mangel paa tilstrækkelig lys eller luft, ved urenlighet, overfyldning av mennesker eller paa anden maate findes skadelige for sundheten, indtil mangelen blir avhjulpet.

§ 15. Naar en bedrift agtes sat igang, som ved forurensning av luften, ved utbredelse av stank eller paa anden maate kan befrygtes at bli til skade for arbeidernes eller de omboendes sundhet, skal planerne for anlægget forelægges helseraadet, der har at uttale sig herom. Finder dette, at anlægget vil bli til skade for sundheten, maa det ikke sættes igang, før manglerne er avhjulpet. I virksomhet værende bedrift av denne art er underkastet helseraadets tilsyn, og vedkommende er forpligtet til at rette sig efter de bestemmelser, som dette maatte gi for at avhjælpe de sanitære mangler.

§ 16. Bohave, seng og gangklær samt andre gjenstande, der har været brukt av personer, der lider av smitsom sygdom, maa ikke avhændes eller benyttes av andre, forinden de er renset paa en saadan maate, som helseraadet finder betryggende.

§ 17. Det paahviler helseraadets medlemmer at paase disse forskrifters overholdelse og i førnødent fald melde overtrædelsen til helseraadets ordfører, som, om nødvendig, bevirker denne paatalt.

§ 18. Hvor særegns forhold maatte paaby det, kan helseraadet tilstede avvikelser fra disse forskrifter.

Furnes herred.

(Kongelig resolution av 7de oktober).

§ 1. Gate med tilhørende rendesten og aapne pladser, forsaavidt disse ikke er græsbevokset, rengjøres 1 gang om uken eller oftere, ifald helsersadet under særegne forhold finder det paakrævet. Aapne kloakrender, som ikke ligger til gate, oprenskes vaar og høst, saa de altid er i orden. Kloakkummer renses saa ofte, at de aldrig overfyldes.

Fortaag og aapne pladser rengjøres av grundeieren, selve gatelegemet av kommunen.

§ 2. Gaardspladser og portrum, veier og smug mellem gaardene (husene) maa likeledes renskes 1 gang om uken og holdes rene og fri for stank og skal saavidt mulig være avgrøftet. Ujevnteter i jordsmonnet fjernes, saa der ingen sølepytter dannes.

§ 3. Ingen slags urenligheter maa henlægges paa gate eller aapen plads.

§ 4. Ethvert vaaningshus skal ha eget vandhus med mindst 1 avlukke for hver 10 personer. Vandhusgjødselen tømmes saa ofte, at ikke overfyldning finder sted, og maa der jevnlig paaføres torvstrø eller et andet av helseraadet under særegne forhold paabudt desinficerende stof, saa stank undgaaes.

§ 5. I hus, hvor mange mennesker færdes, som i fabrikker, forsamlingslokaler, skoler, kafeer, skydsstationer, bedehus og lignende, skal indrettes urinsteder (pissoirer).

§ 6. Helseraadet kan forby kreatur- og svinehold, hvor det foranlediger sanitære misligheser, som paa grund av forholdene ikke paa anden maate kan ventes undgaaet.

§ 7. Vandhusgjødsel og flytende urin maa kun utføres gjennem aapne gater og veier mellem kl. 10 aften og kl. 8 morgen og altid i lukkede tætte kasser eller kar.

§ 8. Oplag av gjenstande, som ved utdunstninger kan bli skadelige for sundheten, kan forbydes efter helseraadets bestemmelse.

§ 9. Ildelugtende avløp fra fabrikker og bruk maa kun ske gjennem lukkede render og ved disse ledes til passende steder.

§ 10. Brønder, hvorfra drikkevand tages, skal være forsynt med laak og med overbygning og saaledes indrettet, at til dem ikke kan ske tilsig fra overflaten av omgivelserne. I brøndene maa ikke foregaa vask, spildes urenligheter eller i det hele foretages noget, som kan gjøre vandet urent.

§ 11. I lokaler, hvor mange mennesker færdes, som forsamlingshus, kafeer, butikker, skyss- og jernbanestationer, skal der opstilles et tilstrækkelig antal spyttebakker, som ifyldes torvstrø eller torvmuld og jevnlig tømmes. Gulv og trapper i disse lokaler vaskes mindst 3 ganger ukentlig, for samlingshus efter hver gang, de er benyttet.

§ 12. Finder helseraadet noget beboet hus, forsamlingslokale eller andet opholdssted for mennesker at være skadelig for sundheten paa grund av mangel paa lys eller luft, ved fugtighet, urenlighet, overfyldning av mennesker eller av andre grunde, kan det forby husets eller rummets benyttelse, indtil de forefundne mangler er avhjulpet eller rettet.

§ 13. Helseraadet kan forby salg av bedærvede levnedsmidler og av stoffe og gjenstande, som kan bli farlige for sundheten derved, at de indeholder giftige bestanddele. Likelaa av næringsmidler og nydelsesmidler, som for konserverings skyld er tilsat med stoffe, som er farlige for sundheten eller er tilsat med disse stoffe for at skjule, at vedkommende vare er bedærvet. De nødvendige prøver kan

fordres utlevert. Stansning av salg av saadanne varer kan foreløbig paabydes av helseraadets ordfører eller mindst 3 av dets øvrige medlemmer i forening.

§ 14. Beboelsesrum, bohave, gang- og sengklær efter personer, som lider av eller er døde av smitsom sygdom — deriblandt tuberkulose — maa ikke avhændes eller sælges, førend de er renset paa en av helseraadet godkjendt maate. Det samme gjælder utenbygdsfra hjemførte, brukte gang- og sengklær og stoppede møbler.

§ 15. Hvor særegne forhold paakræver det, kan helseraadet indvilge avvikelser fra disse forskrifter.

§ 16. Det paahviler helseraadets medlemmer at paase, at disse forskrifter overholdes og i tilfælde melde overtrædelser av samme til ordføreren i helseraadet, som om fornødent bevirker overtrædelserne paatalt efter loven.

Vossestrandens herred.

(Kongelig resolution av 12te november).

§ 1. Nybyggjing og flytting av stovehus skal ein melda til den helseraadsmedlem, som bur næmaste, og som daa skal sjaa til:

at grunnen vert reinska for matjord og utveita, at bygningen fær ein grunnmur, som rekk minst 30 cm. yver jordkanten, og

at bygningen kjem til aa staa minst 8 m. fraa uthus.

Rom, som folk bur i, maa ikkje vera laagare under taket enn 2,30 m.

Helseraadet kan forbjoda bruk av yverfylte rom.

§ 2. Til alle stovebygningar skal det høyra eit skikkelegt privet. Stend privetet næmare stovebygningen enn 8 m., skal det hava mura kumme eller tette kaggar. Fraa privet maa det ikkje vera tilseg til stader, som dei hentar reinvatn fraa.

§ 3. Avfall og søpldungar hev ein ikkje lov til aa ha liggjande inn til husveggjerne; alt slikt maa ein tøma i gjødselkjellaren, privetkummar eller leggja det i kompost, som ligg minst 8 m. fraa stovebygningen og soleis, at det ikkje vert tilseg til stader, der ein hentar reinvatn.

§ 4. Brunn, uppkoma eller bekk, som ein tek reinvatn fraa, maa ein ikkje skitna ut med vasking, skoling eller paa annan maate. Ein bør med umbyggjing av stein, leir eller torv syta for aa halda yvervatn burte, og ein maa ikkje spreida gjødsel nemast ikring.

Elvar og bekkjer, som maa takast reinvatn fraa, skal ein ikkje skitna ut med vasking eller skoling av klæde, med ureine kjerald, med slagteavfall, med tilseg fra gjødselbingar, stikrennar eller paa annan maate.

§ 5. Helseraadet kan forbjoda sal av nerings- og njotemedlar av eit kvart slag, som hev varte utskjemde eller er skadelege for helsa, og paabjoda, at dei vert gjorde tilinkjes paa seljaren sin kostnad.

Det same gjeld ogso sal av bruksting, som inneheld giftige delar, so dei er skadelege for helsa.

Helseraadet kan gjera krav paa aa faa prøvar for aa granska vararne.

Alle tilbereidings-, upplags- og utsalsrom for neringsmedlar av eit kvart slag skal vera reine, luftige og fri for støv og stank og maa ikkje nyttast til soverom. Likeeins maa desse romi ikkje utan helseraadet sitt samtykkje ved dør eller opningar staa i endeframt samband med soverom eller kjøk.

Forutan dette skal alle neringsmedlar paa krambuder og utsalsstader varast i tette, reine skuffar, skaap eller hyldar med tett fyrcheng.

Ein maa ikkje pakka inn matvaror i bladpapir eller annar urein pakking.

§ 6. Mjølki maa ein handsama med streng reinsemd. Mjølkaren maa vaska henderne sine, fyrr han tek til med mjølkingi og turka vel av jur og spenar. Mjølkekjeraldi maa ein gjera vel reine (med sprakalog, kalk, sodavatn eller kokande vatn). Mjølki maa, saavidt det er mogelegt, staa i eit rom for seg og ikkje i rom, som folk held til i. Mjølk fraa kjyr med sjukt jur maa ein ikkje selja. Vert slik mjølk brukt i huset, maa ein koka henne vel.

§ 7. Fjøs, stall og liknande rom maa vera ljose og luftige.

§ 8. I bakeri skal ein alltid halda golv, veggjer, innbu og reidskap vel reine. Dei, som er i arbeid i bakeri, skal vera i rein bunad med fyreklæde med brjostsmekka av kvitt lereft. Til umbering og sending av brød maa ein alltid bruka reine korgar, kassar eller vagnor med lok eller tett yverbreidsla. Det same gjeld og i brødbud eller utsalsrom.

§ 9. Set nokon upp slagteri, skal dei vera pligtige til aa retta seg etter dei avgjerder, som helseraadet tek um innreidingi. Etter slagting skal ein straks hava avfalle vekk og gjera reint, der ein hev sulka til.

§ 10. Kjøtt og fiskevarar maa ein ikkje føra i ureine vagnor, og ein maa i det heile sjaa til, at slike varor vert varde mot støv og ikkje skitna paa annan maate.

§ 11. Mot verksemder, som spreider slik stank eller gjer lufti so urein, at det er særleg til meins, hev helseraadet rett aa skrida inn.

§ 12. I samhøve med lov av 8de mai 1900 skal ein melda til formannen i helseraadet, naar ein tuberkuløs sjuk skiftar bustad. Den, som eig huse, som vert fraaflytt, hev meldingspligti.

§ 13. Ein medlem av helseraadet er pligtig aa melda all aatferd, som strider mot desse vedtekterne, og som han fær veta um.

Alt det, som strider mot desse vedtekterne eller dei reglar, som helseraadet i medhold av lovi gjev, kan helseraadet i tilfælle gjera vedtak um vert retta paa vedkomande si rekning.

§ 14. Etter skriftleg søknad fraa vedkomande kan helseraadet i ymse særhøve gjeva lov til aa vika av fraa desse vedtekterne.

Stange herred.

(Kongelig resolution av 19de november).

§ 1. Gate med tilhørende rendestener og avløpsrender samt aapne pladser, forsaavidt disse ikke er græsbevokset, rengjøres 1 gang om uken eller oftere, ifald helseraadet under særegne omstændigheter finder det paakrævet. Fortaug og aapne pladser rengjøres av grundeieren, selve gatelegemet av kommunen. Aapne kloakrender, som ikke ligger til gate, oprenses vaar og høst, saa de altid er i orden. Kloakkummer renses saa ofte, at de aldrig overfyldes.

§ 2. Gaardsplads og portrum, jernbanens lastetomter, veier og smug mellem gaardene maa likeledes renses 1 gang ukentlig og holdes rene og fri for stank og skal saavidt mulig være avgrøftet.

Ujevnheter i jordsmonnet fjernes, saa ingen sølepytter dannes.

§ 3. Ingen slags urenligheter maa henlægges paa gate eller aapen plads.

§ 4. Ethvert vaaningshus skal ha eget vandhus med mindst 1 avlukke for hver 10 personer.

Vandhusgjødselen maa tømmes saa ofte, at ikke overfyldning finder sted og jevnlig paaføres torvstrø eller et andet av helseraadet under særegne forhold paabudt desinficerende stof, saa stank undgaaes.

§ 5. I hus, hvor mange mennesker færdes, som i fabrikker, forsamlingslokaler, skoler, kaféer, skyssstationer, bedehus og lignende, skal indrettes urinsteder (pissoirer) saaledes indrettet, at urinen derfra render i en tæt but eller beholder, som jevnlig og let kan tømmes, saa stank undgaaes.

§ 6. Helseraadet kan forby kreatur- og svinehold, hvor det foranlediger sanitære misligheter, som paa grund av forholdene ikke paa anden maate kan ventes undgaaet.

§ 7. Vandhusgjødsel maa ikke utføres uten mellem kl. 10 aften og 8 morgen og altid i tætte lukkede kasser eller kar.

§ 8. Oplag av gjenstande, som ved utdunstninger kan bli farlige for sundheten, kan forbydes efter helseraadets bestemmelse.

§ 9. Ildelugtende avløp fra fabrikker og bruk maa kun ske gjennem lukkede render og ved disse ledes til passende steder.

§ 10. Brønder, hvorfra drikkevand tages, skal være forsynt med lok og med overbygning og saaledes indrettet, at der til dem ikke kan ske tilsig fra overflaten av omgivelserne. I brøndene maa ikke foretages vask eller spildes urenlighet eller i det hele noget foretages, som kan gjøre vandet urent.

Brønder maa renses mindst 1 gang hver andet aar.

§ 11. I lokaler, hvor mange mennesker færdes, som forsamlingshus, kaféer, butikker, skyss- og jernbanestationer, skal der opstilles et tilstrækkelig antal spyttebakker, som ifyldes torvstrø eller torvmuld og jevnlig tømmes. Gulver og trapper i disse lokaler vaskes mindst 3 ganger ukentlig.

§ 12. Finder helseraadet noget beboet hus, forsamlingslokale eller andet opholdsrum for mennesker at være skadelig for sundheten paa grund av mangel paa lys eller luft, ved fugtighet, urenlighet, overfyldning av mennesker eller av andre grunde, kan det forby husets eller rummets benyttelse, indtil de forefundne mangler er avhjulpet eller rettet.

§ 13. Helseraadet kan forby salg av bedærvede levnedsmidler og av bruksgjenstande, som kan være farlige for sundheten derved, at de indeholder giftige bestanddele. Likesaa av nærings- og nydelsesmidler, som for konserverings skyld er tilsat med stoffer, som ansees for skadelige for sundheten, eller er tilsat med disse stoffer for at skjule, at vedkommende vare er bedærvet. De nødvendige prøver kan fordres utlevert.

§ 14. Beboelsesrum, bohave, gang- og sengklær efter personer, som lider av eller er døde av smitsom sygdom, maa ikke avhændes eller sælges, førend de er renset paa en av helseraadet godkjendt maate. Det samme gjælder utenbygds fra hjemførte brukte gang- og sengklær og stoppede møbler.

§ 15. Gulvene i skolelokalerne vaskes mindst 3 ganger ukentlig eller oftere, ifald helseraadet dette forlanger. Iøvrig henvises til de for hver tid gjældende bestemmelser om renhold i skolerne.

§ 16. Hvor særegne forhold paakræver det, kan helseraadet indvilge avvikelser fra visse forskrifter.

§ 17. Det paahviler helseraadets medlemmer at paase, at disse forskrifter overholdes og i tilfælde melde overtrædelser av samme til ordføreren i helseraadet, som om fornødent skal bevirke overtrædelsen paatalt efter loven.

Det approberte tillæg til sundhetsforskriftene av 1903 er saalydende:

§ 1. Beboelsesrum, bohave, gang- og sengklær efter personer, som lider av eller er døde av smitsom sygdom, maa ikke avhændes eller sælges, førend de

er renset paa en av helseraadet godkjendt maate. Det samme gjælder utenbygds fra hjemførte brukte gang- og sengklær og stoppede møbler.

§ 2. Det paahviler helseraadets medlemmer at paase, at disse regler overholdes og i tilfælde melde overtrædelser av samme til ordføreren i helseraadet, som om fornødent skal bevirke overtrædelsen paatalt efter loven.

Masfjordens herred.

(Kongelig resolution av 19de november).

Brønd eller andet drikkevandstak maa ikke forurenses ved vaskning eller paa anden maate. Brøndens indside skal mures med sten; for den øverste halvdels vedkommende beslaaes med cement, og bunden dækkes med puksten eller stenheller.

Brøndens kant skal ombygges med sten og torvjord, saaat overvand ikke kan rinde ned i den; brønden skal forsynes med lok med laas samt med fast bøtte til ophentning av vand. Trappenedgang til brønd er forbudt.

Glemminge herred.

(Kongelig resolution av 3dje december).

I. Om opførelse eller flytning av beboelseshus.

§ 1. For bygningskommunerne henvises til gjældende lov om bygningsvæsenet (av 27de juli 1896); angaaende naboforhold til lov av 27de mai 1887.

§ 2. Utenfor bygningskommunerne skal anmeldelse av opførelse eller flytning av beboelseshus ske til helseraadet, før arbeidet paabegyndes, og kan fordres ledsaget av beskrivelse og tegninger.

§ 3. Huset skal ha en avstand av mindst 8 m. fra stald, fjøs og lokum; bestemmelsen gjælder hus tilhørende gaardsbruk. For andre beboelseshus gjælder § 28, 1 i bygningsloven av 27de juli 1896

§ 4. Grunden maa befries for matjorden og dræneres slik, at den blir tør med frit avløp for overvand. Helseraadet kan forlange mislige dræneringsforhold utbedret og i tilfælde av eierens vægring la arbeidet utføre paa dennes bekostning.

§ 5. Enhver bygning skal ha grundmur av mindst 30 cm.s høide over jordsmonnet; den maa være betryggende isolert, saa ikke fugtighet fra grunden kan trænge op i bygningen. Hvor der ikke er kjelder, maa der mellem trægulvet og underliggende jordsmon være mindst 60 cm.s avstand, og grundmuren være forsynt med trækhuller av mindst 8 cm.s tversnit paa mindst to sider. Gulvet skal være dobbelt med tør stubbeloftsfyld.

§ 6. Beboelsesrum maa fra gulv til tak ha en mindste høide av 2,50 m. og en mindste gulvflate av 6 m.^{2}. Vindusflaten skal mindst utgjøre $^1/_{10}$ av gulvflaten; mindst ett vindu maa kunne aapnes.

§ 7. Kjelderrum kan kun med helseraadets tilladelse for hvert enkelt tilfælde anvendes til beboelse. Rummets høide maa mindst være 2,50 m., gulvflaten mindst 6 m.^{2}, grunden maa være tilfredsstillende drænert; rummet skal for-

synes med gulv av asfalt, cement eller lign., hvorpaa lægges trægulv med stubbeloft; likeledes maa væggene isoleres fra grunden, saa grundfugtighet ikke kan stige op. Gulvet maa ligge 1/2 m over høieste grundvandstand. Vindusflaten maa utgjøre mindst 1/10 av gulvflaten, og denne maa ikke ligge mer end 1 m. under grundoverflaten. Vinduerne maa vende til solsiden og sollyset ha fri adgang. I tilstøtende rum maa ikke opbevares ildelugtende saker.

§ 8. Komfyr maa ikke anvendes i beboelsesrum uten at være forsynt med tilstrækkelig virksom damphætte eller anden betryggende ventilation, saa røk og damp undgaaes.

II. Om utvendige rum: Lokum, pissoir, fjøs.

For strøk, hvor bygningsloven er gjort gjældende, henvises til dens § 52, forsaavidt angaar beliggenhet og indretning.

§ 9. Til hvert beboelsesrum skal der være lokum, mindst ett for hveranden leilighet. For større bygninger (leiegaarder, fabrikker, arbeiderboliger, kirker), hvor mange folk færdes, skal der være lokum og pissoir i den utstrækning, som helseraadet til enhver tid finder paakrævet.

§ 10. Lokum og pissoir maa ikke anbringes slik, at der kan bli tilsig til alfarvei, beboelseshus eller drikkevand, og ikke staa disse steder nærmere end 10 m., medmindre de tilfredsstiller fordringene i bygningsloven av 27de juli 1896 § 52. Utenfor gaardsbruk maa lokum være indrettet med tæt kasse og ordnet slik, at det med lethet kan tømmes. Sæte og gulv skal altid vaskes hver uke, og stank hindres med passende strøning med torv, jord, aske, kalk og lign. Hvis tønde eller andet system indføres, vil herfor bli git regler av helseraadet.

§ 11. Husdyr og fjærkræ maa ikke huses i eller under beboelsesrum eller i rum, som har tak eller væg fælles med beboelseshus eller opbevaringssted for matvarer. Dyrenes opholdssted (fjøset) maa ikke ligge nærmere end 10 m. fra drikke- eller matvand, likesom der ikke maa være tilsig fra fjøset til disse steder. Huset skal være renlig, lyst og luftig, og hvert aar rengjøres.

§ 12. Hvor ulemperne ved at holde husdyr eller fjærkræ i tætbebyggede strøk blir for store, kan det helt forbydes av helseraadet.

III. Om avfald og gjødsel; kloakker.

For strøk, hvor bygningsloven er gjort gjældende, henvises med hensyn til beliggenhet og indretning av opbevaringssteder for gjødsel til dens § 52 og med hensyn til kloakker til §§ 29 og 30.

§ 13. Intet avfald av noget slags maa kastes utenfor husene eller i aapne kloakker, men i dertil indrettede beholdere eller i søppelhaug, som ligger mindst 10 m. fra beboelseshus, drikkevand eller brønd; der maa strøes, saa stank undgaaes. Fra søppel- og gjødselhaug maa der ikke ske tilsig til bolig, nabogrund eller vand, som brukes til mat- og drikkevand eller til vask. Gjødseloplag maa være stadig tildækket, saa stank undgaaes, og ligge mindst 15 m. fra beboelseshus, nabogrund eller offentlig vei.

§ 14. Hvor kloak indtil en avstand av 32 m. kan tilknyttes offentlig kloak, er huseiere, naar helseraadet forlanger det, forpligtet hertil; kloakken maa være forsvarlig utført, ha indretning til at opta spildvand, være frostfri og med lethet kunne holdes i orden og renses, saa stank til enhver tid undgaaes.

§ 15. Hvor der er samlet bebyggelse, er hver huseier pligtig til at motta de ovenfra kommende kloakker og føre den samlede kloak videre over sin grund og søke tilknytning nedenfor, hvor næste huseier indretter sig paa samme maate, indtil hovedledning eller grøft naaes. Aapent tilsig til naboens grund er forbudt.

Helseraadet skal ved misligholdelse gripe ind og la arbeidet, om nødvendig, utføre paa rette vedkommendes bekostning.

§ 16. Privetbinger og avfaldskasser tømmes, før de er fulde. Al transport maa ske i lukkede og tætte beholdere. Helseraadet kan fastsætte bestemt tid for tømning og transport.

IV.

§ 17. Brønd til mat- og drikkevand skal, hvor der er tættere bebyggelse, være stensat, forsynt med høi kant, saaat overvand og tilsig hindres, og ha lok, som skal holdes laast. Privetgjødsling maa ikke foregaa nærmere end 10 m. og kreaturgjødsling ikke nærmere end 4 m. Hvad der efter disse helseregler skal betegnes som tættere bebyggelse, avgjøres av helseraadet.

§ 18. Eier av leiegaard, arbeiderbolig, fabrik eller forsamlingshus skal sørge for tør og ordentlig adkomst til hus og brønd. Vandet maa være rent og saavidt mulig tilstrækkelig.

V.

§ 19. Gaardspladsen skal holdes tør og likesom grøfter sammesteds holdes ren. I de tættere bebyggede strøk paahviler dette gaardeieren.

VI. Om næringsmidler.

§ 20. Melk maa altid behandles med yderste renlighet, aldrig opbevares i beboelsesrum. Melkeren maa ha renvaskede hænder, rense koens jur før melkningen. Kjørrelene maa altid holdes rene.

§ 21. Helseraadet kan forby gatesalg av melk, salg av bedærvede eller sundhetsskadelige nærings- eller nydelsesmidler, likeledes av bruksgjenstande, som er skadelige for sundheten derved, at de indeholder giftige bestanddele, f. eks. tapeter o. s. v., og kan om fornødiges la dem tilintetgjøre. Prøver til undersøkelse kan forlanges utlevert, og stansning av salg kan foreløbig iverksættes av helseraadets ordfører, indtil resultat av foretat undersøkelse foreligger.

§ 22. Butik eller rum, hvor der tilberedes eller sælges nærings- eller nydelsesmidler, som er utildækket og direkte kan forurenses, maa indrettes slik, at rummet overalt med lethet kan rengjøres, og skal der være vaskestel og rene haandklær tilstede til betjeningens jevnlige bruk.

§ 23. Parafinlamper maa ikke stelles eller fyldes i rummene.

§ 24. Kjøperne maa ikke ta paa varerne, før de er kjøpt. Prøver, som er smakt paa, skal tilintetgjøres, og hertil benyttet gjenstand som kop, kniv og lign. straks rengjøres.

§ 25. Varernes anbringelse skal ske i ren emballage og slik, at de ikke kan forurenses.

§ 26. I melk, som skal sælges, maa der ikke i opbevaringsøiemed blandes is.

§ 27. I alle butikker og rum, hvor der færdes mange folk, skal der være tilstrækkelig med spyttebakker, som skal rengjøres hver dag, de er brukt. Gulver, ganger og trapper skal vaskes mindst 2 ganger ukentlig. Tørfeining er forbudt.

VII. Om sanitære misligheter ved beboelsesrum eller bedrifter.

§ 28. Helseraadet kan forby beboelse av rum, hvor der er saadan mangel paa lys eller luft, eller som er saa fugtige og urenlige, at det kan være skadelig

for helsen, indtil manglene er avhjulpet. Overbefolkning av rum kan ogsaa forbydes.

§ 29. Naar nogen bedrift agtes sat i gang, som ved forurensning av omgivelserne eller luften eller ved utbredelse av stank eller paa anden maate befrygtes at bli til skade for arbeidernes eller omboendes helse, skal planen paa forhaand forelægges helseraadet, som kan forlange de paapekte misligheter fjernet. Bedrifter av ovennævnte art, som er i virksomhet, er underkastet helseraadets tilsyn, og rette vedkommende er forpligtet til at rette sig efter de bestemmelser, som helseraadet maatte gi for at avhjælpe sanitære mangler.

VIII. Forskrifter til forebyggelse av ondartede smitsomme sygdommes utbredelse.

§ 30. Naar tæringssyke forandrer bopæl, skal flytningen straks meldes helseraadets ordfører av den, der har git den syke husly, og den syke selv.

§ 31. Bohave, gang- og sengklær, bruksgjenstande efter personer, som nylig har hat ondartet epidemisk sygdom, maa ikke avhændes til eller brukes av andre, før de er tilbørlig renset (desinficert) paa vanlig vis.

IX. Helsereglernes overholdelse.

§ 32. Undlater nogen, inden den av helseraadet satte frist, at træffe de forføininger, som i henhold til helsereglernes eller til helseraadets lovlig fattede beslutninger paahviler ham, kan helseraadet la forføiningene utføre paa rette vedkommendes (eierens) regning.

§ 33. Det paahviler helseraadets medlemmer og politiet at paase helsereglerne efterkommet og anmelde overtrædelser til ordføreren, som i fornødent fald har at besørge paatale. Hvor der er tvist om, hvem der skal efterkomme et paabud, har helseraadet at henholde sig til eieren.

§ 34. Under særegne forhold kan helseraadet indrømme avvikelser fra eller lempninger i helsereglerne.

Kongsberg by.

(Kongelig resolution av 3dje december).

Kapitel I.

Om den offentlige renlighet.

§ 1. Enhver hus- og grundeier er forpligtet til at holde sine gaardsrum, portrum, fortaag med tilhørende rendesten, veier og smug rene, fortaag og rendestener tillike fri for græs. Feining og rengjøring av fortaag, rendestener og kjørebaner skal foretages dagen før søn- og helligdag, og vand skal anvendes til dæmpning av støvet under feiningen.

§ 2. Feieavfald, skyllevand eller anden urenlighet fra husene maa ikke utkastes paa gater, offentlige pladser eller nær offentlig vei.

§ 3. Feieskarn, kjøkken- og husholdningsavfald skal opsamles i lukket binge eller tætte lethaandterlige kasser med lok. Disse beholdere, hvori ikke maa slaaes flytende bestanddele eller avfald fra slagtning, skal tømmes og renses saa ofte, at stank undgaaes og desuten, naar helseraadet finder det fornødent;

dette kan ogsaa paaby desinfektion av samme. Passende oplagssted anvises efter forføining av bystyret, og efterat saken har været forelagt helseraadet til uttalelse. Aadsler skal nedgraves paa det for dette bestemte sted.

§ 4. Gjødsling av haver eller marker skal utføres paa saadan maate, at unødig stank undgaaes; gjødsel, der henlægges, skal tildækkes. Oplag av ben eller andre gjenstande, der utbreder stank, eller hvis utdunstning maa ansees skadelig for sundheten, kan av helseraadet forlanges fjernet.

Kapitel II.

Om kloakker.

§ 5. Hvis nogen grund inden byens grænser ved sumpig beskaffenhet eller stillestaaende vand fremkalder fare for den offentlige sundhetstilstand, kan eieren ikke motsætte sig, at den dræneres eller opfyldes ved helseraadets foranstaltning. Vand, spildvand, skyllevand etc., som ansees skadelig for sundheten, maa utledes i lukket avløp (rende eller rør, der maa godkjendes av helseraadet).

§ 6. Kloakker og avløpsrender med kummer skal holdes tilbørlig rene og fri for stank. De skal være forsynt med tilbørlige rister og vandlaas. Rensning skal foregaa vaar og høst eller oftere, om helseraadet finder det paakrævet.

§ 7. Vask og vaskerør i kjelder eller inde i hus skal være av støpejern og forsynt med vandlaas.

§ 8. Helseraadet kan paaby utilfredsstillende kloakledninger omlagt.

§ 9. Kjældere, der ikke kan holdes tilbørlig drænert, kan av helseraadet paabydes enten opfyldt til saadan høide, at grundvand ikke blir stadig staaende i dem, eller fugtighet forebygget ved tilstrækkelig isolation med beton.

Kapitel III.

Priveter, pissoirer og gjødselbinger.

§ 10. Enhver beboet eiendom og ethvert hus, hvori der foregaar stadig arbeide, skal være forsynt med fornødne priveter, mindst ett avlukke for hvert 15de individ, som har tilhold i huset. Bygninger, hvori flere mennesker stadig samles, som skoler, fabrikker, restaurationer o s. v., skal være forsynt med urinsteder; disse skal ha avløp med vandlaas til kloak, til enhver tid holdes rene samt, om det forlanges, stadig overrisles med vand.

§ 11. Privet, gjødselbinge maa ikke anlægges under eller ved siden av opbevaringsrum eller tilberedningssted for matvarer.

§ 12. Privetbeholdere og gjødselbinger maa tømmes, før de er ganske fulde eller oftere, om helseraadet finder det nødvendig. Helseraadet kan paaby regelmæssig strøning av binger og priveters indhold med kalk, torvstrø eller lign. Tømning maa foregaa kun i tætte tildækkede transportmidler. Fra 15de mai til 30te september maa gjødsel uttages og bortføres kun mellem kl. 10 aften og 7 morgen.

Kapitel IV.

Kreaturhold.

§ 13. Stalder, fjøs, grisehus og lign. skal holdes rene (være lyse og luftige, saa stank ikke utbredes)

(Dyrenes urin og ekskrementer maa ikke trænge ned i grunden).

§ 14. Helseraadet kan forby kreaturhold paa steder, hvor det foranlediger sanitære misligheter, som vedkommende ikke kan eller vil avhjælpe.

Kapitel V.

Om drikkevand.

§ 15. Vanddammer, brønder, vandledninger og beholdere skal holdes rene og renses paa saadan maate og saa ofte, som helseraadet maatte finde fornødent.

Kapitel VI.

Boliger, spec. leiehus, skoler, verksteder etc.

§ 16. Naar der ved hus, beboelsesleiligheter eller enkelte rum findes misligheter, f. eks. fugtighet eller urenlighet, mangel paa tilstrækkelig lys, luft eller varme, der medfører fare for beboernes helbred, skal de av helseraadet paabudte bestemmelser, sigtende til disse misligheters fjernelse, ufortøvet iverksættes av eieren. Findes det nødvendig, kan huset, leiligheten eller de enkelte rum forlanges ryddet uten godtgjørelse til eieren, indtil de paabudte foranstaltninger er iverksat. Likeledes kan utflytning av hele hus eller enkelte leiligheter paabydes, hvor farlige epidemier utbryter.

§ 17. Ved arbeiderboliger, leiegaarder, losjihus er helseraadet berettiget til at paaby indskrænkning i beboernes antal saavelsom andre forføininger der i sanitær henseende maatte ansees fornødne.

§ 18. Lokaler, der er bestemt til for kortere eller længere tid av døgnet at opta et større antal mennesker, f. eks. kirker, bedehus, asylbygninger, skoler, arbeidsrum, forsamlingssteder, bevertningssteder, rets- og auktionslokaler, teatre, sykehus, fabrikker og lign., skal være forsvarlig indrettet med hensyn til rumforhold, ventilation, opvarmning og belysning. Helseraadet kan paaby indskrænkning i antallet av de personer, som tilstedes adgang, eller andre hensigtsmæssige foranstaltninger eller i fornødent fald ganske forby lokalets avbenyttelse i saadant øiemed

§ 19. Ethvert verkstedslokale, der benyttes av andre end familiens medlemmer og ikke er fabriktilsynet underlagt, skal anmeldes for helseraadet.

§ 20. Verkstedslokale maa ikke indredes i rum, som efter bygningsloven ikke er tillatt som beboelsesrum. I ethvert verkstedslokale kan helseraadet kræve anbragt de ventilationsindretninger, som det efter bedriftens art m. m. finder paakrævet. I ethvert arbeidsrum skal være spyttebakker, som daglig skal renses og fyldes med en desinficerende væske. Verksteder maa ikke benyttes til soverum.

§ 21. Enhver bedrift, hvorved luften i høiere grad forurenses og stank utbredes, skal være underkastet helseraadets tilsyn og nærmere bestemmelse.

§ 22. Eiere av fabrik, verksteder og andre næringsbruk har at iagtta de regler, som helseraadet maatte foreskrive til betryggelse av arbeidernes og naboernes helbred. Avfald av bedriften, som kan formodes at foranledige stank eller andre misligheter i sanitær henseende, maa snarest mulig føres bort.

Kapitel VII.

Renhold m. m. i barberstuer.

§ 23. Ved barbering maa der for hver kunde brukes renvasket serviet og ren bedækning over nakkeputen. Indsaapning skal ske med haanden.

§ 24. Alunsten eller lignende maa skylles ren, før den brukes. Fælles pudderkvaster maa ikke benyttes; men man bør bruke en klype renset bomuld, et stykke vat eller lignende, som kun benyttes én gang.

§ 25. Klippemaskiner, sakser og kniver maa tørres omhyggelig av for hver kunde. Kammer og børster maa avtørres, bankes og renses for hver kunde

og vaskes hver dag — helst om aftenen — i salmiakspiritus og vand (25 à 30 draaper i 200 à 300 gram vand). Maskinbørster bør ikke brukes.

§ 26. I barberstuer med tilhørende rum maa hovedrengjøring utføres mindst 2 ganger om aaret og gulvet rengjøres daglig.

Konsoler, hylder, bord m. m. tørres rent hver dag samt avfald fra bedriften som haar og saapeskum fjernes hver dag. Saavel rene som skidne servietter, kapper, haandklær m. m. maa opbevares paa hensigtsmæssigste maate. Der maa anbringes det fornødne antal spyttebakker, som tømmes og renses hver dag.

§ 27. Barbererne bør iagtta omhyggelig personlig renlighet. De skal under arbeidet være iført en ren hvit jakke eller frakke.

Kapitel VIII.

Om renhold i arbeidsrum og utsalg for matvarer.

§ 28. I bakerier, meierier, slagterier, pølsemakerier og i det hele tat rum, hvor matvarer tilberedes til salg, skal der stadig iagttages orden og renlighet. være god anledning til luftveksel og godt lys. Der skal forefindes spyttebakker, som daglig skal renses og fyldes med en desinficerende væske, saape og haandklær med let adgang for personalet til vaskning av hænder.

§ 29. Hovedrengjøring av saadanne rum skal foregaa mindst 1 gang hvert halvaar og rengjøring av gulv mindst 1 gang ukentlig, medmindre hyppigere rengjøring nedenfor er specielt paabudt. Helseraadet bestemmer, hvorvidt de benyttede rum er tilfredsstillende indrettet.

§ 30. For melkeutsalg skal følgende regler gjælde:

a) Melkeutsalg skal som regel ha egen indgang fra gaten. De skal være lyse, vel ventilert og fri for fugtighet. Gulv, vægger, tak og disk skal være i saadan stand, at de med lethet kan holdes rene. Hver dag skal gulvet gjøres omhyggelig rent ved vaskning, vægger og tak skal vaskes mindst hvert fjerdingaar, vinduer og dører mindst hver uke. Rummene skal være fri for støv og stank og ikke benyttes som sove- eller dagligstue.

b) Melk og fløte maa ikke opbevares sammen med varer, der kan gi dem usmak, forurense eller bedærve dem (f. eks. fisk, gammelost, poteter, parafin, fyrstikker etc.).

c) Melk og fløte, der er bestemt til salg, maa under transport og forhandling opbevares i rene kar samt være vel tildækket i de utsalg, hvor andre varer ogsaa forhandles. Utmaalingen maa foregaa i rene maal og ikke paa offentlig gate. Glassur og fortinning i maal og kar maa være hel.

d) De i meierier og disses utsalg beskjæftigede personer skal under sit arbeide være iført et helt og rent antræk (forklæ med brystsmek og forærmer) av lærret.

e) Optræder der paa en gaard, hvorfra der leveres melk til byen, smitsom sygdom hos mennesker eller dyr, kan helseraadet midlertidig forby utsalg av melken i byen eller paaby, at den kun skal sælges i kokt tilstand.

§ 31. For bakerier med tilstøtende rum skal følgende reglement gjælde:

a) Bakeribedriften uvedkommende gjenstande, der kan gi anledning til støv eller stank i bakerierne eller hindre disse rums rengjøring, maa ikke findes i bakeriet eller rum, der staar i aapen forbindelse med dette. Heller ikke maa matrester, gafler, kniver, skeer og matspand eller lignende opbevares i arbeidsrummene; gangklær maa ikke opbevares i bakeriet.

b) Bakeriet tillikemed de rum, der staar i aapen forbindelse med dette, skal altid holdes omhyggelig rent. Hver dag efter endt arbeide skal gulvene gjøres omhyggelig rene ved vaskning. Vægger og tak skal vaskes mindst

hvert fjerdingaar, vinduer og dører mindst hver uke. Under rengjøringen maa bakverk ikke opbevares der.

c) Bord, surkasser samt andre til bakningen benyttede gjenstande som hylder, plater, fjæler m. m. maa altid holdes omhyggelig rene og være let flytbare. Smør, melk etc. maa opbevares i rene, tildækkede kar.

d) Melsækker skal avbørstes omhyggelig, forinden indholdet tømmes i bakertrauget.

e) Bruk av tobak i hvilkensomhelst form er forbudt, likesaa henlæggelse av tobak, piper og fyrstikker. Spytning forbydes i bakeriet undtagen i de anbragte spyttebakker. Benyttelse av traug, bord etc. til sittepladser tillates ikke.

f) Bakerne skal under sit arbeide være iført egen ren dragt, der ikke benyttes utenfor bakeriet.

g) Bakerne skal vaske armer og hænder og børste negler før arbeidets begyndelse og efter avbenyttelse av avtrædelsesbekvemmelighetene. Hvert bakeri skal være forsynt med vaskevandsstel, saape, børste og rene haandklær.

h) De i bakeriernes utsalg beskjæftigede personer skal under sit arbeide være iført et helt og rent antræk (forklæ med brystsmek og forærmer) av lærret.

i) Ombæring og tilbringelse av brød og bakverk skal ske i rene, tildækkede kurver eller i træk- og kjørevogner, der er forsynt med overbygning eller tæt presenning. Kurvene og vognene maa daglig eftersees og rengjøres. Fra vognen skal brød og bakverk bringes kunderne i kurv.

§ 32.

Forskrifter for slagterier, pølsemakerier og kjøttutsalg.

a) Dyrenes indvolder maa uttages og fjernes snarest mulig efter avlivningen. Dyrene maa ikke fragtes til byen avlivet med indvoldene i; de skal være indpakket i rent tøi.

b) Ved slagtning maa den størst mulige renlighet iagttages. Gulv, vægger, hylder, disker og tak maa altid holdes omhyggelig rene. Avfald av enhver art skal saa hurtig som mulig fjernes, om vinteren mindst 2 ganger ukentlig, om sommeren mindst hver anden dag, og i ethvert tilfælde naar de foraarsaker lugt, og likesaalitt som mave, tarmer, blod, lemmer eller hud (skind) forbli natten over i slagteboden. I denne skal under kjøttets stivning være god gjennemtræk. Rengjøring av mave og tarmer tillates ikke i rum, hvor kjøtt opbevares.

c) Kjøttet av slagtede dyr maa ikke ophænges i selve slagtehuset, men anbringes like efter endt slagtning i et særskilt rum, der er sundt og rent samt godt ventilert.

d) I slagterier og pølsemakerier skal der være vandtæt cementert gulv, med avløp til med vaandlaas forsynt kloak eller andet tilfredsstillende avløp. Gulv, vægger og tak maa altid holdes omhyggelig rene. Tillike maa der iagttages streng renlighet med de i disse lokaler staaende maskiner, slagteredskaper m. m., som altid maa rengjøres straks efter benyttelsen.

e) Ethvert slagteri og pølsemakeri skal være forsynt med vandledning og spyleslange.

f) Slagteriets gjødselbinge skal tømmes mindst 1 gang ukentlig.

g) Slagteri og pølsemakeri maa ikke staa i aapen forbindelse med gjødselbinge, grisehus eller stald.

h) De i slagteri, pølsemakeri og utsalg beskjæftigede personer skal under sit arbeide være iført helt og rent antræk (forklæ med brystsmek og forærmer) av lærret.

i) Utsalgsstedet maa ikke staa i direkte forbindelse med familiebekvemmelighet. I utsalgene skal disker, bord, hylder og gulv vaskes mindst 1 gang daglig; vægger, dører og vinduer mindst hver uke; taket mindst hvert fjerdingaar.

Kjøtt maa ikke komme i berøring med andre varer, f. eks. grøntsaker, ost, fisk, melk etc., og utstilles saaledes, at kjøperne let kan finde, hvad de ønsker uten at berøre stykkerne. Forefindes sundhetsfarlige kjøttvarer, skal de tilintetgjøres.

k) Til konservering av kjøtt og kjøttdeig maa kun brukes almindelig salt. Kjøtt maa ikke opbevares i utsalg eller slagteri, til det antar bedærvet utseende eller lugt.

l) Alle lokaler, hvor slagtning eller utsalg av kjøtt foregaar, skal naarsomhelst være tilgjængelige for kjøttkontrollør og helseraadets utsendte.

§ 33. Utsalgssteder for fisk og fiskevarer, delikatesseutsalg og lignende maa stadig holdes rene og fri for stank.

§ 34. Slagteri, pølsemakeri, meieri og utsalg av melk, ferskt kjøtt, flesk, fisk samt av disse tilberedte spiser maa kun indredes og aapnes paa steder, der er godkjendt av helseraadet og efter foregaaende anmeldelse. Utsalg, der skifter eier, ansees som et nyaapnet utsalg.

Kapitel IX.

Om skadelige næringmidlers forhandling.

§ 35. Helseraadet skal til forebyggelse av skadelige næringsmidlers salg jevnlig anstille eller la anstille undersøkelse av de paa torv, i utsalgssteder og bevertningssteder falbudte næringsmidler samt av de paagjældende handlendes eller næringsdrivendes oplagssteder og arbeidsrum, og er til dette øiemed berettiget til at fordre utlevert de nødvendige prøver. Forefindes skadelige næringsmidler, skal de efter beslutning av helseraadet tilintetgjøres eller paa anden maate gjøres uskadelige paa vedkommendes bekostning.

§ 36. Eier av nødslagtet eller selvdød husdyr eller den dyrlæge, som maatte være tilkaldt til et saadant dyr, skal uten ophold anmelde ethvert saadant tilfælde til helseraadet.

Kjøttet eller andre dele av saadant dyr maa, saafremt ikke kjøttkontrolloven kommer til anvendelse, ikke benyttes uten helseraadets tilladelse. Helseraadet kan kræve, at dyret eller de dele, hvori det er opdelt, straks uskadeliggjøres.

§ 37. Helseraadet skal paa samme maate som i § 1 bestemt kontrollere og kan efter omstændighetene forby salg av andre gjenstande, hvis benyttelse kan bli farlig for helbreden derved, at de indeholder giftige bestanddele, f. eks. tapeter, leketøi, beklædningsgjenstande, sukkertøi, gummitaater o. desl.

Kapitel X.

Anmeldelsespligt av smitsomme sygdomme, dødsfald etc.

§ 38. Optræder smitsomme sygdomme i nogens husstand, der driver handel med fødemidler, og utsalgsstedet er i samme hus som den syke, kan helseraadet forby handelsvirksomheten, indtil den syke er fjernet eller paa fuldt betryggende maate isolert i hjemmet og rummene desinficert.

Under samme forhold kan ogsaa haandverksdrift, særlig saadan, hvorved beklædningsgjenstande forarbeides, midlertidig forbydes, indtil desinfektion er foretat.

§ 39. Inden den 5te i maaneden skal enhver i byen praktiserende læge indsende til helseraadet opgave over de av ham i den forløpne maaned iagttagne

tilfælde av epidemisk og smitsom sygdom. Ved beslutning av helseraadet kan det derhos paalægges de praktiserende læger at indsende daglige opgaver over de av dem iagttagne tilfælde av enkelte sygdomme, hvis utbredning det maa antages at være av særegen vigtighet at kontrollere.

§ 40. Ethvert alvorligere sygdomtilfælde, der er frembragt ved eller gir mistanke om at være frembragt ved nydelsen av bedærvede eller forfalskede næringsmidler eller ved benyttelse av gjenstande, som indeholder giftige eller farlige bestanddele, eller som hentyder paa en begyndende epidemi, skal av den tilkaldte læge uopholdelig anmeldes for helseraadet med angivelse av den formodede sygdomsaarsak saavelsom av andre fornødne oplysninger.

Det samme gjælder om sanitære misligheter, der antages at staa i forbindelse med eller at kunne gi anledning til sygdomme.

§ 41. Ved følgende smitsomme sygdomme:

a) Kolera, barnekopper, nervefeber, eksantematisk tyfus, blodgang, difteri, skarlagensfeber og poliomyelitis,
b) meslinger og kikhoste,
c) smitsom øienbetændelse, skurv, skab og herpes tonsurans (ringorm)

blir likeoverfor skolerne følgende at iagtta:

1) Barn, der lider av nogen av de nævnte sygdomme, tilstedes ikke adgang til skolen.
2) Det samme gjælder for friske barn, naar nogen av de under a nævnte sygdomme er optraadt i den husstand, hvortil de hører. Skoleforbudet kan av helseraadet utstrækkes til samtlige i et hus værende skolepligtige barn.
3) Barn, hvem det efter ovenstaaende har været forbudt at søke skole, maa ikke tilstedes adgang til den, før der fremvises attest fra læge for, at sygdommen er ophørt, eller den syke er indlagt paa sykehus eller paa anden tilfredsstillende maate isolert, samt for at et tidsrum, svarende til sygdommens inkubation, efter den tid er forløpet. Likeledes maa fremvises attest for, at fornøden desinfektion av hjem og klær er foretat.

   Barn, der har lidt av de under b nævnte sygdomme, maa ikke søke skole, saalænge der er avskalling eller hyppige kikhosteanfald.
4) Ovenstaaende bestemmelser om skoleforbud gjælder ogsaa lærere og pedel, i hvis hjem smitsom sygdom er optraadt. Bor lærer eller pedel paa skolen, og den syke ikke kan isoleres paa betryggende maate, kan skolen fordres lukket efter helseraadets nærmere bestemmelse, ialfald saalænge, indtil den syke er fjernet og fornøden desinfektion foretat. Skolen er pligtig at hjemsende ethvert barn, om hvilket der er grund til at tro, at det lider av smitsom sygdom.

§ 42. I henhold til lov av 8de mai 1900 § 3 skal det meldes helseraadets ordfører, naar en tæringssyk forandrer bopæl.

Pligten til at gi meddelelse om saadan flytning skal paahvile eieren av det hus, hvorfra den syke flytter, eller, hvis eieren ikke selv bor i huset, den, som paa hans vegne har tilsyn med det.

§ 43. Ved sygdomstilfælde, der indtræffer blandt reisende i hoteller, losjihus etc, skal vedkommende vert søke at skaffe sig underretning om, hvorvidt sygdommen er av smitsom eller farlig art og i saa fald straks underrette helseraadet.

§ 44. Hus-, gang-, sengklær, møbler i boliger, hvor der har været smitsom sygdom, blir at desinficere paa den av helseraadet foreskrevne maate. Før dette er skedd, maa de ikke benyttes eller overlates andre til bruk eller eiendom.

§ 45. Lik av en utenfor byen av smitsom sygdom avdød maa ikke uten med helseraadets tilladelse og kun under opfyldelse av de bestemmelser, dette maatte træffe, bringes ind i byen.

Lik maa ikke henligge saa længe, at der ved stank og forraadnelse forvoldes ulemper.

§ 46. Om ethvert paa byens grund indtræffende dødsfald maa, inden begravelse foregaar, tilveiebringes en efter et bestemt skema av eksaminert læge utfærdiget anmeldelse, som blir at avgi til sognepresten og av denne tilstillet helseraadet.

Hvis den avdøde ikke har benyttet eksaminert læge, blir liket at syne og anmeldelse at utfærdige av vedkommende bylæge.

§ 47. Til likhuset skal helseraadet være bemyndiget til at beordre lik henbragt, naar dets henliggen i hjemmet paa grund av dødsaarsaken, lokalets beskaffenhet eller av andre sanitære hensyn findes utilraadelig.

Kapitel XI.

Almindelige bestemmelser.

§ 48. Undlater nogen at utføre de foranstaltninger, som paahviler ham efter nærværende vedtægter eller efter helseraadets lovmedholdelig givne beslutninger, kan helseraadet paa den skyldiges bekostning la disse foranstaltninger utføre og træffe forføininger til at raade bod paa de ved forsømmelsen forvoldte ulemper. Hvor der er tvist om, hvem der skal efterkomme paabudet, har helseraadet at holde sig til eieren av det hus, den grund eller den gjenstand, hvor misligheten er paavist.

§ 49. Helseraadet har at paase disse vedtægter overholdt. Overtrædelse av vedtægtene straffes efter den til hver tid gjældende lovgivning.

§ 50. Hvor det paa grund av særegne forhold maatte ansees tilraadelig, eller vedtægtene maatte findes at foranledige uforholdsmæssige ulemper for vedkommende, kan helseraadet tilstede avvikelse fra disse.

§ 51. Ovenstaaende vedtægter vedkommende sundhetsvæsenet træder i kraft 2 — to — maaneder, efterat de har erholdt kongelig stadfæstelse, fra hvilken tid de ved kongelig resolution av 8de august 1865 med senere tillæg approberte vedtægter ophæves.

Indhold.

	Side
Sem herred, 17de januar	249
Haugesund by, 17de januar	251
Jondal herred, 17de januar	258
Bremsnes — 17de —	260
Skien by (Bratsberg amt) 7de februar	261
Alversund herred (Søndre Bergenhus amt) 7de februar	262
Varteig — (Smaalenenes —) 21de —	262
Rødenes — (— —) 21de —	264
Aamot — (Hedemarkens —) 21de —	265
Gjeitestrandens — (Søndre Trondhjems —) 28de —	265
Aas — (Akershus —) 15de mars	268
Nordre Odalen — (Hedemarkens —) 3dje mai	268
Gjemnes — (Romsdals amt —) 9de —	268
Harstad by (Tromsø amt) 21de juni	270
Kornstad herred (Romsdals amt) 28de juni	272
Vang — (Kristians —) 28de —	273

				Side
Vestre Slidre	herred	(Kristians	amt) 28de juni	275
Østre Gausdals	—	(—	—) 7de juli	276
Hole	—	(Buskerud	—) 7de —	276
Hyllestad	—	(Nordre Bergenhus	—) 15de august	277
Opdal	—	(Buskerud	—) 30te —	279
Eid	—	(Romsdals	—) 30te —	279
Masfjorden	—	(Søndre Bergenhus	—) 30te —	280
Kirkebø	—	(Nordre Bergenhus	—) 12te september	280
Sørum	—	(Akershus	—) 30te —	281
Trøgstad	—	(Smaalenenes	—) 30te —	284
Vold	—	(Romsdals	—) 30te —	285
Veø	—	(—	—) 30te —	286
Nøtterø	—	(Jarlsberg og Larvik	—) 7de oktober	286
Furnes	—	(Hedemarkens	—) 7de —	289
Vossestrandens	—	(Søndre Bergenhus	—) 12te november	290
Stange	—	(Hedemarkens	—) 19de —	291
Masfjorden	—	(Søndre Bergenhus	—) 19de —	293
Glemminge	—	(Smaalenenes	—) 3dje december	293
Kongsberg by, 3dje december				296

5. Love, kongelige resolutioner, skrivelser m. m. vedkommende medicinalvæsenet, utfærdiget i 1913.

4de januar. Skrivelse fra medicinaldirektøren til amtmanden i Nordlands amt, hvori uttales, at klæder til de tuberkuløse, som forpleies utenfor hjemmet i henhold til tuberkuloselovens § 6, ikke er gjenstand for refusion efter samme lovs § 13, jfr. Justisdepartementets rundskrivelse av 25de september 1903. Betaling for bruken av toiletgjenstande og andet inventar eller instrumenter, som trænges til de sykes forpleining eller behandling paa et sykehus eller pleiehjem, saaledes som i nærværende tilfælde kamme og termometre, antages at indgaa i kurpengene.

Anderledes vil det stille sig med hensyn til spytteflasker, som patienterne faar med sig ved utskrivningen fra sykehuset eller pleiehjemmet til bruk i sit hjem for at hindre utbredelse av smitte der. Disse vil medicinaldirektøren anbefale betalt av amtskassen i likhet med desinfektionsmidler (jfr. tuberkuloselovens § 13), altsaa uten at de kan bli gjenstand for refusion av statskassen.

13de januar. Skrivelse fra medicinaldirektøren til en apoteker, hvori angaaende lovligheten av, at et firma averterer en olivenolje som middel mot astma, uttales: Betingelsen for, at kjøbmænd kan sælge en saadan vare, er, at den ikke ved avertissementer, cirkulærer eller paa anden maate faldbydes eller anbefales som stof, der er tjenlig til at helbrede sygdomme, jfr. overskriften til fortegnelsen C i kongelig plakat av 29de august 1908 angaaende handel med gifter og apotekvarer.

1ste februar. Skrivelse fra Justisdepartementet til amtmanden i Søndre Bergenhus amt, hvorved departementet godkjender indtil videre den foreslaaede ordning av jordmorvæsenet inden Aarstads herred, saaledes at der i herredet ansættes en jordmor uten avgrænset distrikt ved siden av den tidligere ansatte, og at begge jordmødre vil ha at praktisere inden hele Aarstads herred.

6te februar. Cirkulære fra Poststyrelsen, hvori paany indskjærpes, at regninger og kvitteringer fra private (f. eks. fra forretninger, læger, avisekspeditioner, forpleiere av fattige syke og sindssyke for fattigvæsenet osv.) til stat eller kommune eller kredssykekasser som almindelig regel ikke kan sendes portofrit, jfr. skrivelse i Lovtidenden av 2den april 1890.

7de februar. Plakat*), hvorved det av den permanente farmakopøkommission utarbeidede utkast til 4de utgave av den norske farmakopø (trykt 1913) autoriseres til bruk fra 1ste januar 1914 istedetfor den under 23de februar 1895 autoriserte utgave av farmakopøen og det ved plakat av 30te november 1901 autoriserte tillæg.

*) Bekjendtgj. 10de febr. i Lovtid. 1ste avd. nr. 5.

Fra 1ste januar 1914 skal i hvert av rikets apotek altid haves tilstede et eksemplar av 4de utgave av den norske farmakopø. De i farmakopøen anførte lægemidler skal opbevares og tilberedes paa den i farmakopøen foreskrevne maate og fyldestgjøre de deri foreskrevne prøver.

7de februar. Kongelig resolution,*) hvorved Justis- og Politidepartementet bemyndiges til at utfærdige de bestemmelser, som ved indførelsen av den nye farmakopø nødvendiggjøres — og til at gi nærmere regler om lægemidlers og gifters tilvirkning, opbevaring, behandling og utlevering ved apotekene samt til at gjøre saadanne ændringer i farmakopøens bestemmelser, som maatte vise sig nødvendige, indtil ny utgave eller tillæg atter maatte bli utfærdiget.

11te februar. Skrivelse fra Kirkedepartementet til Kristiansands magistrat, hvori departementet gjør opmerksom paa, at det ved lov av 28de juni 1912, indeholdende forandringer i abnormskoleloven av 8de juni 1881 med tillægslov av 2den mai 1896, er bestemt, at utgiftene ved uformuende barns reise til og ophold ved abnormskoler m. v. ikke er at anse som fattigunderstøttelse uten i det i loven særskilt nævnte tilfælde, at vedkommende abnorme barn ikke har norsk statsborgerret eller norsk indfødsret.

Efter dette vil i alle tilfælde, som omfattes av lovens hovedregel, utgiftene i sin helhet bli at utrede av den kommune, hvor vedkommende abnorme barn bor, idet fattiglovens regler om refusion ikke kan ansees anvendelige paa disse utgifter, som ikke længer er at anse som fattigutgifter.

13de februar. Kongelig resolution, hvorved der paa sedvanlige betingelser tillates oprettet et apotek ved Bjørkelangens jernbanestation i Hølands herred, Akershus amt.

21de februar. Skrivelse fra medicinaldirektøren til et helseraad og en læge i anledning av forespørsel om isolation av en lærer, som er difteribacillebærer. Medicinaldirektøren henholder sig til følgende uttalelse av statens epidemilæge:

«I likhet med, hvad der tidligere av mig er fremholdt om isolation av bacillebærere ved difteri, skal jeg ogsaa nu fastholde, at erfaringen som regel viser forholdsvis liten fare ved at la isolation av rekonvalescenter efter difteri ophøre, naar ethvert sykelig symptom er svundet fra halsens og næsens slimhinde, selv om endnu smittestoffet kan paavises bakteriologisk i næse og svælg.

Denne generelle regel gjælder dog ikke, hvor rekonvalescenten ifølge sin livsstilling har særlig let for at smitte mange andre. Saadanne personer har av og til vist sig at kunne foraarsake alvorlige epidemier, og det er derfor nødvendig at ha garanti for, at vedkommende er smittefri, før han kan tillates at færdes i sin gjerning.

Av saadanne livsstillinger kan i første række nævnes alle, som bringer vedkommende i direkte berøring med næringsmidler, som sælges eller utleveres til andre.

Dernæst maa nævnes de stillinger, som nødvendigvis bringer vedkommende i nær personlig berøring med en flerhet av andre personer, særlig unge mennesker og barn.

Blandt disse stillinger maa utvilsomt regnes lærere, lærerinder, guvernanter, barnepiker, tjenerpersonale ved internatskoler og lignende.

Man bør derfor forlange, at vedkommende skal være undersøkt bakteriologisk i næse og svælg med negativt resultat gjentagne ganger, før han tillates at begynde sin gjerning.

*) Bekjendtgj. 10de febr. i Lovtid. 1ste avd. nr. 5.

Derimot kan der intet væsentlig indvendes mot, at han under utvisning av personlig forsigtighet opholder sig i sit hjem og forøvrig færdes ute blandt folk i erender, som ikke kan undgaaes eller opsættes.

Saavidt mulig bør heller ikke skolebarn besøke skolen som bacillebærere, medmindre denne tilstand varer saa længe, at den er til væsentlig skade for barnets fremgang paa skolen. I saadanne tilfælde bør det tages under overveielse at la barnet delta under særlige forsigtighetsregler, saasom egen skolepult, mindst mulig samkvem med andre barn i fritiden, personlig renlighet og forsigtighet kontrollert av læreren o. s. v.

Skolebarn, som foruten smittestoffet har akut eller kronisk betændelse i svælg, næse eller ører, bør ikke delta under nogen omstændighet».

21de februar. Skrivelse fra medicinaldirektøren til stadsfysikus i Bergen, hvori meddeles, at der intet vil være i veien for ved helseraadsbeslutning at anvende tuberkuloselovens § 6 i tilfælde av, at der er spørsmaal om at flytte en tuberkuløs smittefarlig syk fra sykehuset til sit hjem, naar forholdene er saadanne, at de nødvendige forsigtighetsregler mot smitteoverførelse ikke kan iverksættes der.

6te mars. Skrivelse fra Justisdepartementet til amtmanden i Smaalenene amt, hvorved i medhold av lov om jordmødre av 19de december 1898 § 7 bestemmes, at der fra det av Ids herred bestaaende jordmordistrikt utskilles et nyt jordmordistrikt, omfattende skolekredsene Aas, Folkvang, Skottene og Bakke av nævnte herred.

Delingen træder i kraft fra den tid, amtmanden bestemmer.

12te mars. Skrivelse fra Finansdepartementet til stiftamtmanden i Bergen om, hvorvidt Bergens kredssykekasse var forpligtet til paa forlangende at meddele oplysning om størrelsen av de honorarer, som kassen hadde utbetalt læger og tandlæger i Bergen, hvilke oplysninger var begjært som kontrolmiddel ved ligningsarbeidets utførelse.

Departementet uttaler, at en kredssykekasses forretningsfører, som ansættes av kommunen, og hvis oppebørsler kommunen har ansvaret for, maa ansees som en kommunal tjenestemand. Efter byskattelovens § 58 (landskattelovens § 66) antages forretningsføreren derfor at være forpligtet til at meddele de omhandlede oplysninger. Da kredssykekassen sees at ha anført, at der av den kun kan kræves kontroloplysninger i likhet med de oplysninger, som kan kræves av banker, bemerkes, at bestemmelsen i byskattelovens § 56 (landskattelovens § 64) om bankers oplysningspligt ikke omfatter offentlige og kommunale tjenestemænd, hvorom skattelovene har særskilt bestemmelse i § 58 og § 66.

15de mars. Kongelig resolution, hvorved der paa sedvanlige betingelser tillates oprettet et apotek i Solheimsviken i Aarstads herred, Søndre Bergenhus amt.

22de mars. Stadfæstelse — meddelt av Kirkedepartementet — paa det i henhold til cand. pharm. Karl Glettes derom paa dødsleiet uttalte ønske oprettede «Cand. pharm. Karl Glettes Legat» til det farmaceutiske understøttelsesselskap og paa de under 20de december 1912 utfærdigede statutter for dette legat.

27de mars. Skrivelse fra Justisdepartementet til amtmanden i Nordlands amt, hvorved i henhold til lov om jordmødre av 19de deeember 1898 § 7 bestemmes:

At Hamarøy og Sagfjordens jordmordistrikter i Nordlands amt omreguleres saaledes, at gaardsnr. 76, 77, 94 og 95 av Hamarøy herred utskilles fra Hamarøy jordmordistrikt og henlægges til Sagfjordens jordmordistrikt, hvorefter dette vil komme til at bestaa av gaardsnr. 76 til og med gaardsnr. 115 av Hamarøy herred.

Omreguleringen træder i kraft fra den tid, amtmanden bestemmer.

28de mars. Kongelig resolution, hvorved der paa sedvanlige betingelser tillates oprettet et apotek ved Evje jernbanestation i Evje herred, Nedenes amt.

31te mars. Rundskrivelse fra medicinaldirektøren til civile embedslæger og helseraadsordførere, hvori henstilles ved passende anledninger indtrængende at advare mot bruk av taateflasker med rør og gummislange for spædbarn, samt til samtlige apotekere om at ophøre med salget av saadanne taateflasker.

31te mars. Rundskrivelse fra Justisdepartementet til amtmændene:

Formanden i kommissionen for den farmaceutiske medhjælpereksamen har henledet opmerksomheten paa, at der jevnlig sker feil ved anmeldelserne til nævnte eksamen. Flere elever har indsendt sine anmeldelser efter fristens utløp, adskillige lærebrev har ikke indeholdt tilstrækkelige oplysninger, lærlingernes herbarier og journaler er for en stor del ikke indlevert i anordningsmæssig stand. Videre er paabudet om, at læretiden skal utstaaes fortløpende, ofte ikke holdt efterrettelig, idet der forekommer avbrytelser i læretiden av kortere eller længere varighet.

Paa grund herav finder departementet overensstemmende med henstilling fra eksamenskommissionen og medicinaldirektøren at burde gjøre opmerksom paa, at bestemmelserne i reglement for farmaceutisk medhjælpereksamen av 16de april 1886 §§ 3—5 for fremtiden maa iagttages, og at forsømmelse herav vil kunne medføre, at vedkommende lærlings anmeldelse til eksamen ikke godkjendes; jfr. iøvrig departementets rundskrivelse av 14de januar 1897.

11te april. Kongelig resolution, hvorefter der foretages følgende forandringer i § 9 i reglement for tandlægeeksamen av 1ste april 1910:

Passus 7, 2det punktum, gives saadan ordlyd: «Som specialkarakterer gives hele tal fra 1 til og med 6 samt tiendedelskarakterer i tillæg til tallene 1 til 5.»

I passus 8 forandres ordene: «eller for to av de praktiske prøver faar karakteren 5» til: «for en av de praktiske prøver faar karakteren 5 eller for to av disse prøver faar karakteren 4.»

16de april. Skrivelse fra medicinaldirektøren til en apoteker, hvori uttales, at «Carlssons grannaalolje» ikke lovlig kan indføres av private, naar varen ledsages av bruksanvisninger, hvori den anbefales mot sygdomme.

16de april. Skrivelse fra Arbeidsdepartementet til politimesteren i Aker, hvori uttales, at det efter § 9 i motorvognloven tilkommer vedkommende politimester at træffe bestemmelse om fritagelse for garanti for lægers motorvogner, som udelukkende brukes til sykereiser.

Departementet tilføier, at der efter nævnte lovbestemmelse ikke antages at være adgang til at frita dyrlægers og tandlægers motorvogner for den i loven paabudte garanti.

25de april. Plakat*) indeholdende bestemmelser om renhold m. m. i endel forsamlingslokaler.

I henhold til § 11, litr. C, i lov av 8de mai 1900 angaaende særegne foranstaltninger mot tuberkuløse sygdomme fastsættes herved følgende bestemmelser om renhold m. m. i nedenfor nævnte forsamlingslokaler:

§ 1. Under disse bestemmelser indgaar alle for almenheten tilgjængelige rum i: bedehus, menighetshus, retslokaler utenfor fængslernes, kommunelokaler, auktionslokaler, foreningslokaler, dansehus, gymnastiklokaler, teatre, kinematograf-, diorama-, kosmorama- og lignende lokaler, samt i lokaler, bestemt for avholdelse av forelæsninger, oplæsninger og koncerter.

§ 2. Førend stedets politi tillater bruken av et nyt lokale, skal det godkjendes av ordføreren for stedets helseraad. Det samme skal ske, saafremt der ved noget lokale, som indgaar under disse bestemmelser, foretages forandring, som medfører utvidelse eller indskrænkning av rummet eller ændring i lokalets lys- eller luftvekslingsforhold. Er vedkommende misfornøiet med ordførerens avgjørelse, kan saken forlanges forelagt helseraadet. Dettes avgjørelse er endelig, medmindre den ophæves eller forandres i henhold til sundhetslovens § 7.

§ 3. Stedets politi bestemmer efter samraad med helseraadets ordfører, hvorledes nødvendig luftveksling skal sikres i vedkommende lokale, og kan tillike, naar det ansees paakrævet, fastsætte, hvormange personer samtidig skal kunne gives adgang dertil.

§ 4. Besøkende maa ikke spytte paa lokalets gulv eller i trapper og ganger; heller ikke paa gulvrister, som dækker over luftkanaler. Hvis der anbringes spyttebakker, skal de være omtrent halv fyldt med sagmug, torvstrø, hakket ener, granbar eller et andet av helseraadets ordfører godkjendt stof. Indholdet skal efter hver dag, lokalet har været benyttet, snarest mulig opbrændes eller paa anden maate tilintetgjøres eller uskadeliggjøres, og spyttebakkerne forsvarlig rengjøres.

§ 5. Efter hver dag, vedkommende lokale har været i bruk, skal mulige spytteklatter fjernes med en klut, som straks opbrændes. Derefter skal gulv og vindusposter saavel i lokalet selv som i forværelser, korridorer og trapper, forsaavidt disse har været brukt, rengjøres med vaat klut, kost eller svaber. Samtidig avtørres, forsaavidt det er fornødent, dørhaandtak, bord, stoler, bænker og andre møbler, samt listverk i mandshøide med vaat klut.

Tør feining og bankning av stoppede møbler og tepper inde i lokalerne er forbudt.

Mindst en gang aarlig og forøvrig saa ofte, som helseraadet bestemmer, skal tak og vægger vaskes. Undtat herfra er hvittede, kalkede eller limfarvede vægger og tak, som ikke taaler vaskning. Disse skal gives et nyt anstrøk saa ofte og i den utstrækning, som helseraadet finder paakrævet.

Gulvene skal holdes i saadan stand, at de med lethet kan rengjøres.

Ved indgangsdøren skal anbringes en fotskraper, jernrist eller dørmatte, som tilstrækkelig ofte skal rengjøres. Stoppede møbler og tepper utbringes i det frie, bankes og utluftes samtidig med hver hovedrengjøring, og ellers saa ofte, som det viser sig paakrævet. Rengjøringen av de nævnte gjenstande kan foretages inde i lokalet, hvis dertil anvendes støvsuger.

Redskaper, som har været benyttet ved rengjøringen, skal efter hver gangs bruk gjøres omhyggelig rene.

§ 6. Luftkanaler samt varmekamre skal rengjøres mindst 1 gang aarlig. De skal jevnlig eftersees, og enhver tilstopning straks fjernes. Benyttes lokalet flere ganger daglig, skal det for hver gang ordentlig utluftes.

*) Bekjendtgj. 29de april i Lovtid. 1ste avd. nr. 17.

§ 7. Finder helseraadet, at noget lokale, som indgaar under disse regler, paa grund av overfyldning, mangelfuld luftfornyelse, urenlighet eller av andre grunde frembyr særlig fare for overførelse av tuberkuløse sygdomme, kan det paalægge vedkommende at rette manglene og forby lokalets benyttelse i noget øiemed, som i nærværende bestemmelse omhandlet, indtil paalægget er efterkommet.

§ 8. Tilsynet med foranstaaende bestemmelsers overholdelse skal føres av helseraadets ordfører eller av dem, som helseraadet dertil bemyndiger. Disse skal til enhver tid gives adgang til lokalerne.

Kræver tilsynet reiser, blir det indtil videre at utføre i forbindelse med andre offentlige reiser, uten øket utgift for det offentlige.

Utgiftene ved renholdet utredes av vedkommende lokales eier.

§ 9. Hvor det efter omstændighetene ansees ubetænkelig, kan helseraadet tilstede avvikelser fra de ovenfor angivne bestemmelser.

Avtryk av disse bestemmelser med tilføielse av mulige dispensationer bør altid findes opslaat i de her omhandlede forsamlingslokaler.

25de april. Plakat*) angaaende forsigtighetsregler ved forhandling av raa karbolsyre, saltsyre, salpetersyre, kongevand, svovlsyre, edikkesyre, salmiakspiritus m. v.

I henhold til lov angaaende sundhetsfarlige stoffes opbevaring og forhandling m. v. av 14de juni 1890 fastsættes herved:

§ 1. Kar, hvori utleveres raa karbolsyre, saltsyre, salpetersyre, kongevand, svovlsyre, edikkesyre av mindst 50 % styrke, salmiakspiritus samt andre lignende væsker, som paa grund av sine ætsende egenskaper kan medføre skade for liv eller helbred, skal være overbundet og forsynt med tydelig, omhyggelig fæstet, farvet signatur og giftmerke.

De skal derhos være forsynt med en etiket, som gjør opmerksom paa stoffets ætsende egenskaper samt paa, at det bør opbevares under laas og lukke.

§ 2. De i foranstaaende paragraf omhandlede væsker maa ikke utleveres paa øl-, vin-, punsch- eller mineralvandflasker eller paa andre kar, der paa grund av sin sedvanlige anvendelse kan gi anledning til farlige forvekslinger.

§ 3. Overtrædelse av disse bestemmelser straffes efter almindelig borgerlig straffelov.

§ 4. Denne plakat træder i kraft fra 1ste juli dette aar.

25de april. Kongelig resolution, hvorved der bl. a. anordnes en kommission til at føre det særlige tilsyn med Kristians amtskommunes sindssykeasyl paa Prestsæter i Vestre Totens herred, Kristians amt.

25de april. Kongelig resolution, hvorved bestemmes:

1. Et fremlagt utkast approberes som regulativ for det sindssykeasyl, som Oslo hospitalsstiftelse ved kongelig resolution av 28de oktober 1910 har faat tilladelse til at oprette paa hospitalets grund, dog med en enkelt forandring.
2. Det departement, hvorunder Det civile Medicinalvæsen er henlagt, bemyndiges til at foreta mindre forandringer i regulativet.
3. Det regulativ for Oslo hospitals sindssykeavdeling, som blev approbert ved kongelig resolution av 7de mars 1851, ophæves.

---

*) Bekjendtgj. 29de april i Lovtid. 1ste avd. nr. 17.

25de april. Stadfæstelse — meddelt av Kirkedepartementet — paa det av enkefru Gea Trøan ved testamente av 25de mai 1898 oprettede legat til bedste for ubemidlede syke i Tolgens prestegjeld og paa de under 15de februar 1913 utfærdigede regler for dette legat.

28de april. Skrivelse fra Justisdepartementet til amtmanden i Hedemarkens amt, hvorved i medhold av lov om jordmødre av 19de december 1898 § 7 bestemmes:

At der fra Hernes og Skogbygdernes jordmordistrikt i Elverums herred i Hedemarkens amt utskilles et nyt distrikt, omfattende Søndre Skogbygd samt Bergheim og Ørbækken skolekredser.

Delingen træder i kraft fra den tid, amtmanden bestemmer.

3dje mai. Lov*)[1] om likbrænding.

§ 1. Enhver, som har fyldt 15 aar og har sin forstands fulde bruk, kan ved skriftlig eller mundtlig erklæring bestemme, at hans legeme efter døden skal brændes. Mundtlig erklæring maa være avgit i overvær av to vidnedygtige personer, hvis den ikke er avgit paa dødsleiet.

Like med gyldig erklæring ansees det, at avdøde efter egen indmelding var medlem av en likbrændingsforening.

De bestemmelser, som ovenfor er omhandlet, kan tilbakekaldes paa hvilkensomhelst bevislig maate.

§ 2 Foreligger der ikke fra avdøde selv bestemmelse, som er gyldig efter § 1, kan bestemmelse om likbrænding træffes av avdødes nærmeste efterlatte, som er over 18 aar, i følgende orden: egtefælle, barn, forældre, barnebarn, bedsteforældre, søskende. Det maa dog ikke ske, dersom det vites, at likbrænding var i strid med avdødes religiøse overbevisning, eller at det av andre grunde stred mot hans ønske at bli brændt efter døden.

§ 3. Er den, som drar omsorg for avdødes likfærd, uvillig til at la bestemmelse om likbrænding[2] gjennemføre, skal han melde det til skifteretten eller lensmanden, som lar likbrændingen utføre, saafremt avdøde har efterlatt de nødvendige midler til at dække omkostningene ved den, eller disse blir tilveiebragt paa anden maate.

§ 4. Likbrænding maa ikke iverksættes, uten at politiet paa dødsstedet eller, hvis dødsfaldet er skedd i utlandet, politiet paa det sted, hvor liket skal brændes, har git skriftlig tilladelse.

Før politiet gir tilladelsen, skal det paase, at der foreligger gyldig bestemmelse om likbrænding. Dersom bestemmelsesretten efter § 2 tilkommer flere, kan tilladelse gives efter begjæring av en av dem, naar denne erklærer, at de øvrige ikke vites at motsætte sig brænding, og ingen av disse inden 48 timer, efter at begjæringen er fremsat, nedlægger indsigelse mot brændingen. Politiet skal videre kræve:

a) bevidnelse for, at de paabudte meldinger om dødsfaldet har fundet sted[3];
b) erklæring fra den læge, som har behandlet avdøde under hans sidste sygdom, om dødsaarsaken samt om, at der ikke er grund til at anta, at døden er voldt ved en strafbar handling.

---

*) Bekjendtgj. 6te mai i Lovtid. 1ste avd. nr. 18.
[1]) St.besl. 28de april. Se Ot.prp. nr. 5 for 1913, jfr. Ot.prp. nr. 19 for 1912. Indst. O. II. St.tid., forh. i Ot s. 42—45; i Lt. s. 18.
[2]) Jfr. strfl.s §§ 339 og 341.
[3]) Se Canc. Prom. av 1ste september 1810. Cirk. av 1ste december 1812. Lov (nr. 2) av 8de april 1905 § 30. Kirkeritualet av 25de juli 1685 kap. 9. Lov (nr. 1) av 3dje august 1897 § 38 og lov (nr. 1) av 27de juni 1891 § 7.

Hvis avdøde ikke har været behandlet av læge under sin sidste sygdom, eller hvis det ikke med sikkerhet kan antages, at vedkommende er død en naturlig død, maa tilladelsen ikke gives, uten at dødsaarsaken er bragt paa det rene gjennem lægeundersøkelse av liket og om nødvendig gjennem likaapning og i tilfælde kemisk eller anden fagvidenskabelig undersøkelse av vedkommende likdele. Er der mulighet for at anta, at døden er voldt ved en strafbar handling, maa tilladelsen ikke gives uten samtykke av statsadvokaten[1]).

§ 5. Under særlig ondartet farsot kan helseraadet bestemme, at de, som er døde av farsotten, skal brændes, uten at de betingelser, som er foreskrevet i §§ 1, 2 og 4, foreligger.

§ 6. Likbrænding maa her i riket kun utføres i anstalter, som er indrettet til det (krematorier), og som Kongen har godkjendt.

Naar likbrænding har fundet sted, skal asken omhyggelig samles i en urne, som begraves paa kirkegaard eller sættes i et rum, som er indrettet til opbevaring av askeurner (kapel, urnehal), og som Kongen har godkjendt. Kongen eller den, han bemyndiger, kan dog gi tilladelse til, at asken blir opbevart paa anden maate.

§ 7. Nærmere forskrifter til gjennemførelse av denne lov kan Kongen gi.

§ 8. Lov om likbrænding av 11te juni 1898 ophæves.

3dje mai. Kongelig resolution, hvorved den av Stortinget under 12te april 1913 fattede beslutning[2]) om lønsregulativ m. v. for

---

[1]) Jfr. straffeproceslovens § 211.

[2]) Se St. prp. nr. 25. Indst. S. nr. 87. St.tid. s. 559—577.
Beslutningen er saalydende:

I. a) De distriktslægestillinger, som skal oprettes i henhold til lov av 26de juli 1912, inddeles i 3 lønsklasser:

1ste klasse:	aarlig	grundløn	kr.	2 000,00
2den —	—	—	«	1 500,00
3dje —	—	—	«	1 200,00

For Karasjoks distriktslægestilling fastsættes dog en aarlig grundløn stor kr. 3 000,00.

b) De stadslægestillinger, som skal oprettes i henhold til samme lov, avlønnes med en aarlig grundløn ikke under kr. 1 200,00 og ikke over kr. 2 000,00.

c) De amtslægeembeder, som skal oprettes i henhold til samme lov, avlønnes med en aarlig løn av kr. 2 500,00 som tillæg til stads- eller distriktslægelønnen.

d) For den eksisterende distriktslægestilling uten fast distrikt i Finmarkens amt fastsættes en aarlig grundløn stor kr. 3 000,00, som utredes med en halvdel av staten, mot at en halvdel utredes av Finmarkens amts medicinalfond.

Andre mulig oprettendes stillinger som distriktslæge uten fast distrikt i Finmarkens amt avlønnes som distriktslægestillinger av 1ste lønsklasse (se litr. a).

II. Distrikts- og stadslægerne tilstaaes efter henholdsvis 3, 6 og 9 aars tjeneste 3 alderstillæg à kr. 200,00. Endvidere tilstaaes distriktslæger, som i Tromsø stift indehar lægestilling av 1ste lønsklasse, herunder distriktslægen i Karasjok samt distriktslæger uten fast distrikt i Finmarkens amt, to ekstraordinære tillæg à kr. 200,00 efter henholdsvis 3 og 6 aars tjeneste i saadanne stillinger.

Optjente alderstillæg, ekstraordinære saavelsom ordinære, beholdes, naar vedkommende læge gaar over i anden distrikts- eller stadslægestilling.

III. Under forbehold av revision av Stortinget i 1916 fastsættes for nedennævnte embedsmænd følgende beløp som aarlig kontorholdsgodtgjørelse:

en del av de i lov av 26de juli 1912 omhandlede læger tages tilfølge.

3dje mai. Kongelig resolution, hvorved der paa sedvanlige betingelser tillates oprettet et apotek paa Aandalsnes i Gryttens herred, Romsdals amt.

6te mai. Stadfæstelse — meddelt av Kirkedepartementet — paa det av konsul Magnus Blikstad ved gavebrev av 18de mars 1912 oprettede legat «Augusta Blikstads Minde» til motarbeidelse av tuberkulosen i Trondhjem samt paa de under 12te mars 1913 utfærdigede statuter for dette legat.

6te mai. Skrivelse fra Justisdepartementet til direktørerne ved Gaustad, Eg, Rotvold og Rønviks asyler:

Det har hittil været antat, at direktører ved statens sindssykeasyler, som uten opnævnelse som sakkyndige undersøker og avgir erklæring om personer, som av det offentlige er indlagt paa asyl til observation, ikke tilkommer nogen

Amtslægen i	Akershus amt	kr.	900,00
—	- Smaalenenes amt	«	700,00
—	- Buskeruds amt	«	700,00
—	- Jarlsberg og Larviks amt	«	600,00
—	- Kristians amt	«	800,00
—	- Hedemarkens amt	«	900,00
—	- Bratsbergs amt	«	800,00
—	- Nedenes amt	«	700,00
—	- Lister og Mandals amt	«	700,00
—	- Stavanger amt	«	900,00
—	- Søndre Bergenhus amt	«	900,00
—	- Nordre Bergenhus amt	«	900,00
—	- Romsdals amt	«	800,00
—	- Søndre Trondhjems amt	«	900,00
—	- Nordre Trondhjems amt	«	800,00
—	- Nordlands amt	«	1 200,00
—	- Tromsø amt	«	700,00
—	- Finmarkens amt	«	700,00
		Tilsammen kr.	14 600,00

IV. a) Ved lovens gjennemførelse i de nuværende lægedistrikter skal disses indehavere, naar de er fast utnævnt som distriktslæger, eller de før 4de november 1911 har indehat kongelig konstitution som distriktslæger, være berettiget til at vælge mellem den avlønning, som fastsættes for det nye distrikt, de maatte vedbli i, og den avlønning, som de hadde før lovens ikrafttræden.

b) Om nogen av de i post a omhandlede læger forflyttes til et omregulert distrikt, skal de likeledes ha ret til at vælge avlønning efter det lønsregulativ, som var gjældende før lovens gjennemførelse for distriktet.

c) Om nogen av de i post a og b omhandlede læger overgaar til avlønning efter det nye lønsregulativ, medtages ved alderstillæggenes beregning den tid, vedkommende læge har været ansat som distriktslæge før overgangen til det nye regulativ.

Indehar eller har nogen av disse læger indehat distriktslægestilling i Tromsø stift, tilkommer de endvidere de i II omhandlede ekstraordinære tillæg, hvis de har tjenstgjort i disse distrikter i henholdsvis 3 og 6 aar. Hvis nogen av de læger, som for tiden sitter i disse stillinger, ikke har tjenstgjort saa længe, erhverves disse tillæg ved utløpet av en saadan tjenestetid.

d) De læger, der omhandles i dette regulativ, maa finde sig i de bestemmelser om pensionsvæsenets ordning, som statsmagterne maatte bestemme.

særskilt godtgjørelse, jfr. Justisdepartementets i Lovtidenden indtagne skrivelse av 18de december 1903.

Da det imidlertid maa medgives, at saadan observation kræver adskillig tid og arbeide og ligger utenfor direktørernes ordinære arbeide, vil departementet for fremtiden ikke motsætte sig, at der i saadanne tilfælde tilstaaes direktørerne salær av statskassen, hvad enten de har været opnævnt som sakkyndige eller ei, og uten hensyn til, om observanden hører til asylets optagelsesdistrikt eller ikke, jfr. straffeproceslovens § 199.

Ved salærets ansættelse, som foretages av retten, hvor indlæggelsen har fundet sted efter straffeproceslovens § 210 eller efter lov om umyndiggjørelse av 28de november 1898 §§ 7 og 33, men ellers av departementet, blir der imidlertid kun at ta hensyn til det merarbeide, som observationen og utarbeidelsen av erklæring herom har foranlediget, hvorimot der ikke blir at ta hensyn til den undersøkelse og beskrivelse av patientens tilstand, som blir alle de personer til del, som indlægges paa asyl, jfr. lov av 17de august 1848 §§ 5 og 9.

8de mai. Skrivelse fra Kirkedepartementet til samtlige magistrater i byer og ladesteder:

Foranlediget ved enkelte indkomne forespørsler uttaler departementet, at det har antat, at utgiftene ved uformuende abnorme barns reise til og ophold ved abnormskoler m. v. efter abnormskolelovens § 7, saaledes som denne nu lyder efter lov av 28de juni 1912, i de tilfælde, som omfattes av paragraffens hovedregel, blir at utrede av den kommune, hvor vedkommende abnorme barn bor ved indsendelsen til skolen, uten nogen refusion hos hjemstavnskommunen. For det tilfælde, at vedkommende abnorme barns forældre flytter fra den kommune, hvorfra barnet er indsendt til abnormskole, og tar ophold i en anden kommune, antages pligten til at betale for vedkommende barn paa abnormskole at overføres fra den første til den nye kommune.

23de mai. Kongelig resolution, hvorved den av Stortinget under 3dje mai fattede beslutning[1]) om omregulering av lønninger for endel funktionærer ved Rikshospitalet tages tilfølge.

23de mai. Kongelig resolution, hvorved Stortingets beslutninger[2]) av 15de mai 1913 om bevilgninger under statsbudgettets hovedpost III kap. 1—3,

---

[1]) Se St. prp. nr. 1, hovedp. VI, kap. 10, tit. 3. Indst. S. nr. 135. St.tid. nr. 923—926.

Beslutningen er saalydende:

Stortinget samtykker i, at lønnen for nedenfor nævnte funktionærer ved Rikshospitalet fra 1ste juli 1913 utredes efter følgende regulativ:

Reservelæger:

av 1ste klasse fri familiebolig, lys og brænde og	kr.	1 500,00
av 2den klasse	«	1 800,00
uten emolumenter.		
Assistentlæger fri bolig, lys, brænde og kost (eller kostgodtgjørelse kr. 240,00 pr. aar) og.	«	1 200,00
Assistentlæger ved poliklinikkerne	«	1 800,00
uten emolumenter.		
Kandidater fri bolig, lys, brænde og kost (eller kostgodtgjørelse kr. 240,00 pr. aar) og.	«	900,00
Oldfruen fri bolig, lys, brænde og kost og	«	500,00
med 3 alderstillæg à kr. 25,00 efter 3, 6 og 9 aars tjeneste.		
Undervaktmester ved det patologisk-anatomiske institut	»	1 200,00
med 4 alderstillæg à kr. 100,00 efter 3, 6, 9 og 12 aars tjeneste.		

[2]) Se St.prp. nr. 1, utgiftsbudgettets hovedp. III, kap. 1, tit. 1—4; kap. 2, tit. 1—4 og 6—7 og kap. 3. St.prp. nr. 66. St. med. nr. 8. Dok. nr. 16. Indst. S.

lønninger og kontorutgifter m. v. ved Regjeringens kontorer for budgetterminen 1913—14 tages tilfølge.

27de mai. Skrivelse fra medicinaldirektøren til en distriktslæge, hvori uttales, at naar verge, formynder eller forpleier for en sindssyk, som helt forpleies for egne midler, rekvirerer lægehjælp til den sindssyke, saa blir de dermed forbundne utgifter det offentlige uvedkommende.

30te mai. Kongelig resolution, hvorved Stortingets beslutninger[1]) av 3dje og 8de mai 1913 om forandret lønsregulativ for personalet

---

XXXIV. St.tid. s. 1148—1167, 1168—1201, 1202—1230 og 1230—1240 (angaaende oprettelse av særskilt Undervisningsdepartement).

Der besluttedes oprettet en socialavdeling under Handelsdepartementet (St.tid. 1148—1227). Videre besluttedes bl. a.:

I lønningsregulativet av 25de mars 1899 og for medicinaldirektoratets vedkommende av 26de april 1912 blir løn og alderstillæg for de i nævnte direktorat ansatte at beregne saaledes:

Kontorchef med 5 timers kontortid, begyndergage kr. 3 500,00, efter 5 aars tjeneste kr. 4 000,00.

Kontorchef med 6 timers kontortid (i den farmaceutiske avdeling) gage kr. 4 000,00.

Teknisk konsulent med 5 timers kontortid, begyndergage kr. 2 800,00, efter 5 aars tjeneste kr. 3 200,00.

Sekretærer med 5 timers kontortid (læger), begyndergage kr. 1 500,00, efter 3 aars tjeneste kr. 1 800,00, efter 6 aars tjeneste kr. 2 100,00, efter 9 aars tjeneste kr. 2 400,00 med tillæg av kr. 200,00 aarlig for den læge, som leder arbeidet inden den statistiske avdeling.

Sekretærer med 6 timers kontortid (farmaceuter), begyndergage kr. 1 800,00, efter 3 aars tjeneste kr. 2 100,00, efter 6 aars tjeneste kr. 2 400,00, efter 9 aars tjeneste kr. 2 700,00.

Assistent med 5 timers kontortid, begyndergage kr. 1 000,00, efter 3 aars tjeneste kr. 1 200,00, efter 6 aars tjeneste kr. 1 400,00, efter 9 aars tjeneste kr. 1 600,00.

[1]) Se St.prp. nr. 1, hovedp. VI, kap. 10, tit. 6—9. Indst. S. nr. 129. St.tid. s. 880—881. St.prp. nr. 1, hovedp. VI, indtægter kap. 3, tit. 4—7 og utgifter kap. 10, tit. 6—15. Indst. S. XXXV. St.tid. 1095—1127.

Der besluttedes bl. a.:

Stortinget samtykker i, at lønnen for nedenfor nævnte læger og funktionærer ved statens sindssykeasyler fra 1ste juli 1913 indtil videre utredes efter følgende regulativ:

Reservelæger, fri bolig, lys og brænde og	kr.	2 800,00
Tillæg efter 3, 6 og 9 aar, hver gang kr. 400,00. (Forpligtelse til indskud i enkekassen og — eventuelt — i en pensionskasse for statens tjenestemænd).		
Assistentlæger, fri station og	«	2 000,00
2den assistentlæger, fri station og	«	1 000,00
Forvaltere, fri bolig, lys og brænde og	«	2 400,00
Tillæg efter 3 aar kr. 400,00.		
Kassererе	«	2 200,00
Tillæg efter 3 aar kr. 200,00.		
Kontorassistenter, frit ophold og	«	800,00
Tillæg efter 3 aar kr. 200,00.		
Overpleiere, frit ophold og	«	1 200,00
Tillæg efter 3 aar kr. 300,00.		
Overpleiersker, frit ophold og	«	700,00
Tillæg efter 3 aar kr. 200,00.		
Husholdersker, frit ophold og	«	700,00
Tillæg efter 3 aar kr. 200,00.		
Oldfruer, frit ophold og	«	600,00
Tillæg efter 3 aar kr. 200,00.		
Underhusholdersker, frit ophold og	«	300,00
Tillæg efter 3 aar kr. 100,00.		

ved sindssykeasylerne og om bevilgning av indtægter og utgifter vedkommende sindssykevæsenet for budgetterminen 1ste juli 1913—30te juni 1914 tages tilfølge.

30te mai. Kongelig resolution, hvorved det av indehaveren av Sandnes apotek hittil drevne filialapotek ved Time jernbanestation i Time herred i Stavanger amt overgaar til selvstændig apotek fra den tid, retten til at drive filialapoteket ophører, og ny apoteker er utnævnt og har overtat driften.

3dje juni. Kongelig resolution *), hvorved bestemmes:

Paa den fortegnelse over særskilt sundhetsfarlige bedrifter, som er paabudt i § 29 i lov om tilsyn med arbeide i fabrikker m. v. av 10de september 1909 opføres følgende klasser av bedrifter:

1. Smeltehytter.
2. Knuseverk til finknusning eller malning av mineraler og stenarter.
3. Cementfabrikker.
4. Porcelæn- og stentøifabrikker.
5. Elektrokemiske fabrikker.
6. Fabrikker til frembringelse av eksplosive stoffe.
7. Luntefabrikker.
8. Skriftstøperier.
9. Boktrykkerier.
10. Fabrikker til fremstilling av blyholdige og andre giftige stoffe og zinkhvitt.
11. Galvaniseringsverk, derunder forsølvningsbedrifter og emaljefabrikker.
12. Cellulosefabrikker, forsaavidt angaar disses kokehus og fyrhus. Syrehus i sulfitfabrikker og sodahus i sulfatfabrikker.
13. Shoddy- og fillerivningsanlæg.
14. Fabrikker for fremstilling av kunstige fôr- og gjødningsstoffe.
15. Tekstilfabrikker.

Portnere, fri bolig, lys og brænde og.	kr.	900,00
Tillæg efter 3 og 6 aar, hver gang kr. 100,00.		
Maskinister, fri bolig, lys og brænde	«	1 200,00
Tillæg efter 3 og 6 aar, hver gang kr. 200,00.		
Gartnere, fri bolig, lys og brænde og.	«	1 100,00
Tillæg efter 3 aar kr. 200,00.		
med bibehold av 10 pct. av indtægtene ved salg fra haven til fremmede.		
Sykepleiere, frit ophold og.	«	600,00
Tillæg efter 3 og 6 aar, hver gang kr. 100,00.		
Tillæg for avdelingspleiere kr. 100,00.		
Husleiebidrag til gifte pleiere med mindst 2 aars tjenestetid kr. 200.00.		
Sykepleiersker paa kvindesiden frit ophold og.	«	300,00
Tillæg efter 3 og 6 aar, hver gang kr. 75,00.		
Tillæg for avdelingspleiersker kr. 100,00.		
Pleiersker paa mandssiden lønnes som avdelingspleiersker paa kvindesiden.		
Sykepleier-elever, frit ophold og.	«	450.00
Sykepleierske-elever, frit ophold og	«	240,00
Agronomen, fri bolig, lys og brænde og.	«	1 600,00
Tillæg efter 3 og 6 aar, hver gang kr. 200,00.		

De funktionærer, som omhandles i dette regulativ, maa finde sig i de foranandringer i pensionsvæsets ordning, som statsmagterne maatte bestemme.

De funktionærer, som nu er ansat, kan vælge mellem det gamle og det nye lønsregulativ.

*) Bekjendtgj. 4de juni i Lovtid. 1ste avd. nr. 24.

16. Isbedrifter forsaavidt særskilt spiselokale findes paakrævet.
17. Tobaksfabrikker.
18. Bakerier forsaavidt de sanitære forhold angaar.

3dje juni. Kongelig resolution*), hvorved det bestemmes som gjældende fra 1ste juli 1913:

I. At de under Sjøfartskontoret hørende saker overføres fra Departementet for Handel, Sjøfart og Industri, som fra samme tid blir at benævne Departementet for Sociale Saker, Handel, Industri og Fiskeri, til Utenriksdepartementet, dog saaledes, at følgende saker utskilles fra Sjøfartskontoret og henlægges under Departementet for Sociale Saker, Handel, Industri og Fiskeri:
1. Spørsmaal angaaende sjøfolks kostreglement. 2. Medicinforsyning. 3. Kontrollen med hermetikfabrikker. 4. Angaaende sjømandshjem i utlandet. 5. Sjømandsfondets bestyrelse. 6. Hjælpe- og understøttelseskasser for uheldige sjømænd.

II. At følgende saker henlægges fra efternævnte departementer til Departementet for Sociale Saker, Handel, Industri og Fiskeri:

Fra Justisdepartementet:

a. Det civile Medicinalvæsen.
b. Følgende lovarbeider: Lovene om forsorg for barn, om barn, som er født utenfor egteskap, og om forældre og egtebarn, lovgivningen om tilsyn med pleiebarn, revision av helligdagslovgivningen, lov om tvungen avstaaelse av jord til dannelse av smaabruk samt eventuel revision av loven om fæste-, forhyrings- og engagementskontorer.
c. Emigrantkontrollen.
d. Besværinger over overøvrighetenes bestemmelser om underholdningsbidrag m. v. i henhold til lov om barn, hvis forældre ikke har indgaat egteskap med hinanden, av 6te juli 1892. — — — — — —

10de juni. Rundskrivelse fra medicinaldirektøren til samtlige helseraadsordførere:

Der føres jevnlig klage over, at medicinglas, salvekrukker o. lign., som har været benyttet av syke, lidende av smitsomme sygdomme, indleveres paa apotekene uten at være rengjort. Da dette forhold maa antages at medføre en viss smittefare ikke alene for apotekenes personale, men ogsaa for andre, som færdes ut og ind i apotekene, har spørsmaalet om utfærdigelsen av forbud mot overhovedet at motta ikke rengjorte glas og krukker i apotekene været under overveielse; men av hensyn til de ulemper og utgifter, dette vilde medføre for publikum, har man ikke for tiden trodd at burde tilraade et saadant skridt.

Derimot henstiller direktøren til helseraadenes ordfører, at der maa bli git paalæg til epidemilasaretter og andre sykehus, hvor epidemiske sygdomme behandles, saavelsom til sanatorier, pleiehjem og andre sykehus for tuberkuløse om, at brukte medicinglas og krukker, som derfra indleveres til apotek (eller læge), maa rengjøres ordentlig i forveien.

Det her anførte bør ogsaa, tilføies der, saavidt mulig søkes gjennemført, hvor patienter lidende av de heromhandlede sygdomme behandles i private hus.

---

*) Jfr. det ved kongelig resolution av 23de mai (s. 192) vedk. lønninger og kontorutgifter m. v. ved Regjeringens kontorer citerte.

Epidemilasaretter, tuberkulosesanatorier, tuberkulosehjem og andre sykehus inden vedkommende distrikt, som mottar patienter med overførbare sygdomme, samt de inden distriktet praktiserende læger bedes gjort bekjendt med nærværende rundskrivelse.

21de juni. Lov *)[1]) om ind- og utførsel av opium m. m.

§ 1. Kongen kan:

a) bestemme, at ind- og utførsel av raa opium blot skal finde sted gjennem visse nærmere angivne toldsteder;
b) bestemme, at utførsel av raa opium til visse nærmere bestemte land skal være forbudt;
c) utfærdige de forskrifter, som ansees nødvendige til kontrol med utførsel av raa opium;
d) bestemme, at utførsel av raa opium blot skal foregaa ved personer, som har faat tilladelse dertil av det departement, hvorunder medicinalvæsenet hører.

§ 2. Kongen kan forby saavel tilvirkning som ind- og utførsel av præparert opium.

§ 3. Kongen kan:

a) bestemme. at utførsel av morfin, kokain og deres respektive salter enten skal være underkastet anmeldelsespligt til offentlig myndighet eller blot skal foregaa ved personer, som har faat tilladelse av det departement, hvorunder medicinalvæsenet hører;
b) bestemme, at enhver, som sælger, utleverer eller utfører morfin, kokain og deres respektive salter, skal være pligtig til at gi de oplysninger om bedriften, som Kongen maatte forlange;
c) bestemme, at utførsel av morfin, kokain og deres respektive salter kun skal ske til personer, som av vedkommende indførselslands myndigheter har faat tilladelse til at indføre de nævnte stoffe.

§ 4. Kongen skal kunne gjøre bestemmelserne i foregaaende paragraf anvendelig paa:

a) Medicinsk opium
b) Præparater, som indeholder morfin eller kokain
c) Heroin, dets salter og andre præparater, som indeholder samme stof
d) Alle derivater av morfin, kokain og deres respektive salter og ethvert andet alkaloid av opium.

§ 5. Kongen kan bestemme, hvad der skal ansees som raa opium, præparert opium, medicinsk opium, morfin, kokain og heroin.

21de juni. Kongelig kundgjørelse**)[2]) om avgift til statskassen av apotekenes omsætning.

For budgetterminen 1ste juli 1913—30te juni 1914 skal de, som har faat bevilling til at drive apotek, erlægge til statskassen en avgift av sin omsætning efter nedenstaaende regler:

§ 1.

A. For personlig priviligerte apotek:
1. De første kr. 10 000,00 av omsætningen skal være avgiftsfri.
2. Av restbeløpet fratrækkes 25 pct. for frie handelsvarer m. v.
3. Av den tiloversblevne omsætning beregnes følgende avgifter:

---

*) Bekjendtgj. 24de juni i Lovtid. 1ste avd. nr. 27.
[1]) St.besl. 14de juni. Se Ot.prp. nr. 19. Indst. O. nr. 56. St.tid., forh. i Ot. s. 124—125; i Lt. s. 44.
**) Bekjendtgj. 24de juni i Lovtid. 1ste avd. nr. 27.
[2]) Se St.prp. nr. 1, indtægt, hovedp. VI, kap. 3, tit. 11; utgift, hovedp. VI, kap. 10, tit. 52 samt St.prp. nr. 71. Indst. S. nr. 163. St.tid. s. 1474—1479.

Av	1ste	kr. 5 000,00	(eller dele derav)	1	pct.
«	2det	« 5 000,00	—«—	2	«
«	3dje	« 5 000,00	—«—	3	«
«	4de	« 5 000,00	—«—	4	«
«	5te	» 5 000,00	—«—	5	«
«	6te	« 5 000,00	—«—	6	«
«	7de	« 5 000,00	—«—	7	«
«	overstigende omsætning			8	«

B. For salgbare apotek:

Der gjøres et fradrag i omsætningen av 1/3 — en tredjedel —, hvorefter avgift av den tilbakeværende del av omsætningen, svares efter de under A 1—3 for de personlig priviligerte apotek gjældende regler.

§ 2. Til et apoteks omsætning regnes alle beløp, som er indkommet ved forhandling av varer, enten disse er gjenstand for apotekeres enehandel eller ikke. Dog blir ikke de beløp at medregne, som er indkommet for varer, som enten direkte eller gjennem mellemmænd forhandles til andre apotek.

Omsætning ved filialapotek og medikamentutsalg blir at beregne særskilt fra hovedapotek.

§ 3. Det departement, hvorunder medicinalvæsenet hører, kan helt eller delvis frafalde avgiften for apotekere, med hvem der er indgaat eller indgaaes overenskomst angaaende avstaaelse av salgbare apotekprivilegier.

Departementet kan likeledes helt eller delvis frafalde avgiften, hvor dens utredsel vilde falde særlig trykkende.

§ 4. Avgiftsbeløp paa mindre end kr. 10,00 opkræves ikke.

28de juni. Stadfæstelse — meddelt av Kirkedepartementet — paa det av enkefru Catharine Wilhelmsen ved gavebrev av 25de januar 1913 oprettede «Frøken Asta Wilhelmsens Legat for Tuberkuløse», hjemmehørende i Nøtterø og Tønsberg samt paa de under 30te januar 1913 utfærdigede statutter for dette legat.

4de juli. Skrivelse fra Socialdepartementet til Søndre Bergenhus amt, hvorved i medhold av lov om jordmødre av 19de december 1898 § 7 bestemmes:

At Austevolds jordmordistrikt av Austevolds herred i Søndre Bergenhus amt deles i følgende to distrikter:

1. Hufterens distrikt, omfattende gaardene paa Hufterøen inden Austevold — undtagen de gaarder, som tilligger Solbjørns jordmordistrikt — Landtorv, Drønen og de mindre øer ved Hufterens vestside.
2. Hundvaakens distrikt, omfattende gaardene paa Hundvaakøen, Kroshavn, Storekalsøen, Horgen, Møgster og Lillekalsøen.

Delingen træder i kraft fra den tid, amtmanden bestemmer.

7de juli. Lov*) [1]) om forandring i lov om lægers og dyrlægers levering av lægemidler m. v. av 25de juli 1910.

I. Efternævnte paragraffers i lov om lægers og dyrlægers levering av lægemidler m. v. av 25de juli 1910 skal herefter lyde saaledes:

§ 3. For de leverte lægemidler maa der ikke regnes høiere pris end medicinaltakstens med tillæg av 25 pct. Kongen kan fastsætte, at tillægget for bestemte lægemidler skal være mindre end den procentsats, som her er nævnt. Kongen bestemmer den godtgjørelse, lægen skal ha for levering av andre ting, som brukes i sykepleien.

*) Bekjendtgj. 9de juli i Lovtid. 1ste avd. nr. 30.

[1]) St.besl. 23de juni. Se Ot. prp. nr. 17. Indst. O. nr. 62. St.tid., forh. i Ot. s. 144—165; i Lt. s. 47—52.

§ 4. Lægen skal være pligtig til at ta sin forsyning av lægemidler fra et eller flere av de nærmeste apotek. Spørsmaal om lægens pligt i saa henseende avgjøres med bindende virkning av departementet.

II. Denne lov træder i kraft straks.

18de juli. Kongelig resolution, hvorved det i medhold av lov om utførelsen av de offentlige lægeforretninger av 26de juli 1912 bestemmes:

I. At der oprettes et stadsfysikat for Fredrikstads by.

II. At der oprettes følgende distriktslægestillinger:

Karasjok og Kjelviks distriktslægestillinger i Finmarkens amt, hver omfattende herredet av samme navn, den første med en aarlig grundløn av 3 000 kr., den anden med grundløn av 2 000 kr.

Bjarkøy distriktslægestilling i Tromsø amt, omfattende herredet av samme navn og med en aarlig grundløn av 2 000 kr.

Værøy, Gimsøy, Rødøy og Bindalens distriktslægestillinger i Nordlands amt, hver omfattende herredet av samme navn og med en aarlig grundløn av 2 000 kr.

Frøya distriktslægestilling, omfattende Nordfrøya og Sørfrøya herreder i Søndre Trondhjems amt med en aarlig grundløn av 1 500 kr.

Røldals distriktslægestilling, omfattende herredet av samme navn og med en aarlig grundløn av 2 000 kr.

Fuse distriktslægestilling, omfattende herredene Fuse, Strandvik, Haalandsdalen og Samnanger.

Manger distriktslægestilling, omfattende herrederne Manger, Hjelme og Herlø.

Hosanger distriktslægestilling, omfattende herredene Hosanger og Modalen og

Sund-Austevolds distriktslægestilling, omfattende Sund og Austevolds herreder i Søndre Bergenhus amt, hver med en aarlig grundløn av 1 500 kr.

Ulviks distriktslægestilling, omfattende Ulvik og Eidfjords herreder i Søndre Bergenhus amt med en aarlig grundløn av 2 000 kr.

Vinje distriktslægestilling, omfattende Vinje og Raulands herreder i Bratsberg amt med en aarlig grundløn 2 000 kr.

III. At der oprettes stadlægestilling i Tromsø, i Narvik, i Arendal, i Kongsberg, i Moss og i Risør.

IV. At oprettelsen av de forananførte lægestillinger træder i kraft fra den tid, Socialdepartementet bestemmer.

18de juli. Kongelig resolution, hvorved der approberes instrukser for stadslæger og distriktslæger, som ansættes i henhold til lov av 26de juli 1912 om utførelsen av de offentlige lægeforretninger. Departementet for Sociale Saker m. v. bemyndiges til at foreta de ændringer i og tilføielser til instruksene, som efterhaanden skulde vise sig ønskelige eller nødvendige.

De omhandlede instrukser er saalydende:

1. Instruks for stadslæger.

1. Stadslægen fører det nærmeste tilsyn med byens sundhets- og sykepleie. Han skal ha sin opmerksomhet henvendt paa alt, som kan tjene til fremme av byens sundhetsvæsen, og skal træffe eller bringe i forslag de foranstaltninger, som i den henseende paakræves — derunder ogsaa indbefattet foranstaltninger mot epidemiske og smitsomme sygdommes utbredelse.

2. Som ordfører i byens helseraad har han at lede dettes forhandlinger og utføre de forretninger, som enten ved lov eller ved bestemmelser, truffet i henhold til lov, til enhver tid er helseraadets ordfører paalagt. Umiddelbart efter hvert møte i helseraadet indsender han til amtslægen en avskrift av den i møtet førte protokol.

3. Han fører tilsyn med og fortegnelse over de i byen værende spedalske.

4. Han er efter vedkommendes begjæring pligtig til at undersøke, om en fattig er sindssyk, og om han i tilfælde tiltrænger forpleining med statsbidrag.

Han fører det nærmeste tilsyn med de sindssyke, som for offentlig regning er i privat forpleining i byen, og yder den til enhver tid bestemte bistand ved anbringelsen av saadanne syke i forpleining. Han har dertil at anstille de undersøkelser og utføre det tilsyn, som efter omstændighetene ansees fornødent med hensyn til andre sindssyke, som holdes under bevogtning hos sin familie eller fremmede.

5. Han fører det nærmeste tilsyn med vakcinationen i byen og har selv i fornødent fald mot derfor fastsat godtgjørelse at utføre vakcination og revakcination eller at besørge dette utført av en anden læge eller av en av medicinaldirektøren autorisert vakcinatør.

6. Han fører tilsyn med jordmødrenes virksomhet.

7. Han fører den nærmeste kontrol med de i byen værende apotek og deltar i amtslægens visitation av disse.

8. Han er forpligtet til mot særskilt godtgjørelse at fungere som fast retsmedicinsk sagkyndig ved strafferetslige undersøkelser, forsaavidt disse ikke er av psykiatrisk eller medicinskkemisk natur.

9. Han har at bistaa vedkommende skolestyre med at undersøke de i byen værende abnorme barns tilstand og avgi erklæring derom.

10. Han har mot særskilt godtgjørelse at avgi de i lov om behandling av lik av 4de juni 1898 omhandlede erklæringer.

11. Han har, om det maatte forlanges, at fungere som skolelæge i byen mot særskilt godtgjørelse, fastsat av bystyret, samt som læge ved offentlige lærerskoler, som maatte findes i byen, mot den godtgjørelse, som herfor maatte bli fastsat av vedkommende departement.

12. Han har paa forlangende at avgi møte ved sjøsessioner og — i Tromsø stift — mot en særskilt godtgjørelse ogsaa ved sessioner for landmilitæretaten, som avholdes inden byen.

13. Han har at avgi de uttalelser og erklæringer, som i stillings medfør maatte avfordres ham av amtslægen, amtmanden, medicinaldirektøren eller departementet samt av byens magistrat og formandskap.

14. Han fører de protokoller, som det er eller maatte bli stadslægerne eller helseraadsordførere paalagt at føre.

15. Han har gjennem amtslægen og amtmanden straks at indsende til medicinaldirektøren indberetning om utbrudd av farlig epidemisk sygdom. Ved utbrudd av særlig truende art bør medicinaldirektøren direkte underrettes telegrafisk.

16. Han har paa grundlag av indberetninger, som skal avgives av byens læger, tandlæger og jordmødre, og som skal indsendes gjennem ham, at utarbeide saavel de epidemiske maanedslister som den aarlige medicinalberetning for byen.

17. Han utfører lægetilsynet med de epidemiske og smitsomme syke inden byen, som behandles for offentlig regning, derunder ogsaa lægetilsynet med midlertidig kommunalt epidemisykehus, medmindre dette tilsyn i særlige tilfælde av helseraadet maatte bli overdrat en anden læge i henhold til lov av 16de mai 1860 § 15.

18. Han har paa forlangende at utføre lægetilsynet ved fængsler, som maatte findes inden byen.

19. Han bistaar fattigstyret med veiledning med hensyn til fattigsykepleien.

20. Han er pligtig til at finde sig i forandringer i og tillæg til denne instruks.

21. Hvor det motsatte ikke er bestemt, pligter han at utføre de i instruksen omhandlede hverv uten særskilt godtgjørelse.

2. Instruks for distriktslæger.

1. Distriktslægen fører det nærmeste tilsyn med distriktets sundhets- og sykepleie.

Han skal ha sin opmerksomhet henvendt paa alt, som kan tjene til fremme av distriktets sundhetsvæsen, og skal træffe eller bringe i forslag de foranstaltninger, som i den henseende paakræves — derunder indbefattet ogsaa foranstaltninger mot epidemiske og smitsomme sygdommes utbredelse.

2. Som ordfører i distriktets helseraad har han at lede deres forhandlinger og at utføre de forretninger, som enten ved lov eller ved bestemmelser, truffet i henhold til lov, til enhver tid er helseraadsordførere paalagt. Umiddelbart efter hvert møte i helseraadet indsender han til amtslægen en avskrift av den i møtet førte protokol.

3. Han fører tilsyn med og fortegnelse over de inden distriktet værende spedalske.

4. Han er efter vedkommendes begjæring pligtig til at undersøke, om en fattig er sindssyk, og om han i tilfælde tiltrænger forpleining med amts- og statsbidrag.

Han fører det nærmeste tilsyn med de sindssyke, som for offentlig regning er i privat forpleining inden distriktet, og yder den til enhver tid bestemte bistand ved anbringelsen av saadanne syke i forpleining. Dertil har han at anstille de undersøkelser og utføre det tilsyn, som efter omstændighetene ansees fornødent med hensyn til andre sindssyke, som holdes under bevogtning hos sin familie eller fremmede.

5. Han fører det nærmeste tilsyn med vakcinationen inden distriktet og har selv i fornødent fald mot derfor fastsat godtgjørelse at utføre vakcination og revakcination samt at oplære og prøve hjælpevakcinatører.

6. Han fører tilsyn med jordmødrenes virksomhet.

7. Han fører den nærmeste kontrol med de inden distriktet værende apotek og deltar i amtslægens visitation av disse.

8. Han er forpligtet til mot særskilt godtgjørelse at fungere som fast retsmedicinsk sagkyndig ved strafferetslige undersøkelser, forsaavidt disse ikke er av psykiatrisk eller medicinskkemisk natur.

9. Han har at bistaa vedkommende skolestyre med at undersøke de inden distriktet værende abnorme barns tilstand og avgi erklæring derom.

10. Han har mot særskilt godtgjørelse at avgi de i lov om behandling av lik av 4de juni 1898 omhandlede erklæringer.

11. Han har, om det maatte forlanges, at fungere som læge ved offentlige lærerskoler og folkeskolerne inden distriktet mot den godtgjørelse, som herfor maatte bli fastsat av vedkommende departement.

12. Han har paa forlangende at avgi møte ved sjøsessioner og — i Tromsø stift — mot særskilt godtgjørelse ogsaa ved sessioner for landmilitæretaten, som avholdes inden distriktet.

13. Han har at avgi de uttalelser og erklæringer, som i stillings medfør maatte avfordres ham av amtslægen, amtmanden, medicinaldirektøren eller departementet.

14. Han fører de protokoller, som det er eller maatte bli distriktslægerne eller helseraadsordførere paalagt at føre.

15. Han har gjennem amtslægen og amtmanden straks at indsende til medicinaldirektøren indberetning om utbrudd av farlig epidemisk sygdom. Ved utbrudd av særlig truende art bør medicinalvæsenet direkte underrettes telegrafisk.

16. Han har paa grundlag av de indberetninger, som skal avgives av distriktets læger, tandlæger og jordmødre, og som skal indsendes gjennem ham, at utarbeide saavel de epidemiske maanedslister som den aarlige medicinalberetning for distriktet.

17. Han utfører lægetilsynet med de epidemiske og smitsomme syke inden distriktet, som behandles for offentlig regning utenfor sykehus, hvis ikke dette tilsyn i særlige tilfælde av amtmanden er overdrat en anden læge.

18. Han har paa forlangende at utføre lægetilsynet ved fængsler inden distriktet.

19. Han bistaar fattigstyrene med veiledning med hensyn til fattigsykepleien.

20. Han skal overta lægetilsyn under forefaldende fiskerier mot en nærmere fastsat godtgjørelse og i Tromsø og Finmarkens amter efter amtmandens bestemmelse indfinde sig ved ting, kirkestevner og markeder.

21. Han pligter paa departementets forlangende at overta lægetilsynet med de sykehus, som findes inden distriktet. Han har mot godtgjørelse tillike at overta lægetilsynet ved midlertidig sykehus, som i anledning av epidemisk eller smitsom sygdom maatte bli oprettet inden distriktet; godtgjørelsen fastsættes — i mangel av mindelig overenskomst — av medicinalstyrelsen.

22. Han pligter efter nærmere bestemmelse at overta tilsynet med epidemiske og fattige syke i nabodistrikterne, naar dette tilsyn ikke hensigtsmæssig kan utføres av vedkommende distrikts egen læge, paa de samme vilkaar, som tilsynet utføres inden en distriktslæges eget distrikt.

23. Han pligter paa forlangende av amtmanden eller departementet at overta bestyrelsen av nabodistrikt under ledighet mot en godtgjørelse, som i tilfælde blir at fastsætte av departementet; likeledes under indtrædende forfald paa vilkaar, som i mangel av mindelig overenskomst bestemmes av departementet.

24. Han skal finde sig i de forandringer med hensyn til distriktets grænser, som maatte besluttes.

25. Er der ved kommunal foranstaltning tilveiebragt lægebolig for distriktslægen, er han, naar departementet bestemmer det, pligtig til at benytte denne bolig mot betaling av en — i mangel av mindelig overenskomst — av departementet fastsat husleie.

26. Han er pligtig til at finde sig i forandringer i og tillæg til denne instruks.

27. Hvor det motsatte ikke er bestemt, pligter han at utføre de i instruksen omhandlede hverv uten særskilt godtgjørelse.

25de juli. **Lov***)[1]) om forbud mot indførsel, tilvirkning eller salg av fyrstikker med hvitt (gult) fosfor.

§ 1. Indførsel, tilvirkning eller salg av fyrstikker, i hvis tændsats findes hvitt (gult) fosfor er forbudt.

§ 2. Overtrædelse av denne lov straffes med bøter.

§ 3. Denne lov træder i kraft straks, forsaavidt angaar forbudet mot indførsel av fyrstikker med hvitt (gult) fosfor og mot tilvirkning av saadanne fyrstikker, og den 1ste januar 1915, forsaavidt angaar forbudet mot salg av disse.

---

*) Bekjendtgj. 28de juli i Lovtid. 1ste avd. nr. 33.

[1]) St.besl. 15de juli. Se Ot.prp. nr. 30. Indst. O. nr. 85. St.tid., forh. i Ot. s. 374—375; i Lt. s. 89.

25de juli. Kongelig resolution, hvorved der approberes regulativ for det sindssykeasyl, som Romsdals amtskommune ved kongelig resolution av 18de april 1912 er meddelt autorisation til at oprette paa gaarden Opdøl i Bolsø herred i Romsdals amt. Det departement, hvorunder det Civile Medicinalvæsen er henlagt, bemyndiges til at foreta mindre ændringer i regulativet.

5te august. Skrivelse fra medicinaldirektøren til en distriktslæge, hvori meddeles, at statens epidemilæge paa foranledning har avgit følgende uttalelse: «Isolation av friske bacillebærere ved difteri, d. v. s. saadanne personer, som gaar med D.B. i næse eller svælg uten at fremby nogetsomhelst sykelig symptom, pleier ikke at fordres i sin almindelighet og overalt, men man maa forlange den, naar der er særskilte omstændigheter tilstede, som gjør, at smitten i tilfælde vilde ha let for at utbrede sig til flere direkte eller indirekte.

Saaledes maa isolation fordres, naar der fra gaarden sælges melk eller andre næringsmidler; likesaa, hvis der paa gaarden er skole, skydsstation, tingsted eller andet lokale, hvor mange mennesker jevnlig samles.

Hvis vedkommende eller nogen av vedkommendes husstand har har et yrke, som medfører personlig samkvem med mange mennesker eller personlig berøring med fødemidler for mennesker, særlig melk eller kjøtt, maa isolationen likeledes opretholdes.

Under de nævnte omstændigheter bør isolationen vare, til vedkommende er smittefri, d. v. s. indtil der ved gjentagne (mindst 2) bakteriologiske kulturprøver av næse og svælg er opnaadd negativt fund av D.B.».

20de august. Skrivelse fra Socialdepartementet til Bratsbergs amt, hvorved i medhold av lov om jordmødre av 19de december 1898 § 7 bestemmes:

At der fra Vinje jordmordistrikt, bestaaende av Vinje herred i Bratsbergs amt, utskilles et nyt distrikt, Grungedal, omfattende Grungedal sogn og Smørklep skolekreds av Vinje sogn.

Delingen træder i kraft fra den tid, amtmanden bestemmer.

30te august. Kongelig resolution, hvorved bestemmes:

1. Et fremlagt utkast med tillægsbestemmelser approberes som regulativ for det sindssykeasyl, som Stavanger amtskommune og Stavanger bykommune ved kongelig resolution av 29de november 1912 er meddelt autorisation til at oprette paa gaarden Dale i Hetlands herred i Stavanger amt, dog med en enkelt forandring.
2. Det departement, hvorunder det Civile Medicinalvæsen er henlagt, bemyndiges til at foreta mindre ændringer i regulativet.

9de september. Skrivelse fra medicinaldirektøren til en læge i anledning av forespørgsel om en jordmors pligt til paa opfordring at begi sig til en kvinde, som var gravid i 5—6te maaned.

Medicinaldirektøren uttaler, at han antar, at en jordmor aldrig bør vægre sig for at komme, naar hun tilkaldes til en abort. Hvorvidt hun selv bør paata sig behandlingen eller indskrænke sig til at tilkalde læge, vil bero paa tilfældets art.

12te september. Kongelig resolution, hvorved bestemmes, at i de saker vedrørende det Civile Medicinalvæsen, hvor Kongen har overdrat sin myndighet til Justis- og Politidepartementet, skal denne myndighet henlægges til det departement, hvorunder Medicinalvæsenet hører.

12te september. **Kongelig resolution,** hvorved der paa sedvanlige betingelser tillates oprettet et apotek i Buksnes herred i Nordlands amt.

18de september. **Skrivelse** fra medicinaldirektøren til overlægen for den spedalske sygdom, hvori uttales, at lov av 6te juni 1885 paalægger helseraadene (og derigjennem deres ordførere) kontrollen med de spedalske og avgjørelsen om de foranstaltninger, som blir at træffe med hver enkelt av dem. Det blir saaledes helseraadets ordfører, hvad enten han er distriktslæge eller ei, som har at føre det hygieniske tilsyn med de spedalske, som ikke er indlagt i stiftelse.

Men loven gjør ingen forandring i den forpligtelse til at føre protokoller over de spedalske, som — nærmest i statistisk øiemed — ved kongelig resolution av 30te juli 1856 var blit paalagt distriktslægerne «i de egne av riket, hvor den spedalske sygdom forefindes». Denne forpligtelse bestaar saaledes fremdeles. Og for at kunne opfylde den er det nødvendig, hvor der inden et saadant lægedistrikt findes noget herred med særskilt helseraadsordfører, at vedkommende distriktslæge ordner sig saaledes med denne, at han til enhver tid vet besked om de spedalske, som maatte findes inden distriktet.

Efterhvert som den nye lægeordning gjennemføres, vil forøvrig det heromhandlede spørsmaal bortfalde.

30te september. **Kongelig resolution,** hvored der paa visse betingelser tillates oprettet et apotek i Sortlands herred i Nordlands amt.

7de oktober. **Skrivelse** fra medicinaldirektøren til Kristiania politikammer, hvori angaaende spørsmaalet om ueksaminerte tandlægeassistenters adgang til at foreta bedøvelse ved hjælp av midler, som det er apotekerne forbudt at levere til alle og enhver, uttales, at forholdet antages at rammes av kvaksalverlovgivningen, forsaavidt assistenten paa egen haand har foretat saadan bedøvelse.

Har han derimot utført denne under vedkommende tandlæges personlige tilstedeværelse og nøiagtige anvisning og kontrol, kan bestemmelserne i kvaksalverloven formentlig ikke bringes i anvendelse.

12te november. **Den Norske Regjerings resolution,** hvorved bestemmes, at en anden læge end embedslægen kan antages til indtil videre at forrette som ordfører i helseraadene for Nordre Lands og Torpens herreder, Kristians amt, mot en godtgjørelse av tilsammen 300 kroner aarlig, som blir at utrede av de til tilfældige utgifter ved Medicinalvæsenet bevilgede midler.

26de november. **Rundskrivelse** fra medicinaldirektøren til helseraadsordførerne i landdistrikterne, hvori uttales:

Da det fra flere hold har været fremholdt, at der ikke overalt iagttages den ønskelige renlighet i butikker i landdistrikterne, antages det — for at søke dette forhold rettet — hensigtsmæssigst at faa bestemmelser om renhold av butikker vedtat og approbert som tillæg til sundhetsforskriftene paa den i sundhetslovens § 11, jfr. § 4, foreskrevne maate. — Det henstilles derfor til helseraadsordførerne i de herreder, i hvis sundhetsforskrifter der ikke allerede findes bestemmelser herom, at bevirke saadanne vedtat. Som forbilleder vil kunne benyttes paabud av denne art, som er indtat i flere sundhetsforskrifter, approbert i de senere aar (fra og med 1910), og som findes i «Norsk Lovtidende» samt i de aarlige officielle beretninger om sundhetstilstanden og medicinalforholdene i Norge.

10de december. Den Norske Regjerings resolution*), hvorved tidspunktet for ikrafttræden av den nye 4de utgave av den norske farmakopø, hvilket ved kongelig resolution av 7de februar 1913 bestemtes til 1ste januar 1914, utsættes til 1ste mars 1914.

17de december. Skrivelse fra Kirkedepartementet til amtmanden i Smaalenene amt, hvori uttales:

Departementet finder at maatte fastholde den i skrivelse av 8de mai d. a. hævdede opfatning, hvorefter de vedkommende kommune vedrørerende utgifter ved uformuende abnorme barns reise til og ophold ved abnormskoler m. v. blir at utrede av den kommune, hvor vedkommende abnorme barn bor ved indsendelsen til skolen (uten nogen refusion hos hjemstavnskommunen), mens for det tilfælde, at vedkommende abnorme barns forældre flytter fra den kommune, hvorfra barnet allerede er indsendt til abnormskole, og tar ophold i en anden kommune, pligten til at betale for barnet paa abnormskole er antat at overføres fra den første til den nye kommune.

Forsaavidt det i abnormskole værende uformuende barns forældre er bosat i forskjellige kommuner, antar man, at betalingspligten maa være hos den kommune, hvor den av forældrene er bosat, hos hvem barnet ved indsendelsen til skole opholdt sig (kfr. analogien fra fattiglovens § 11).

19de december. Kongelig resolution, hvorved bestemmes, at en anden læge end embedslægen kan antages til indtil videre at forrette som ordfører i helseraadet for Bynesets herred i Søndre Trondhjems amt mot en godtgjørelse av kr. 200,00 aarlig, som blir at utrede av de til tilfældige utgifter ved Medicinalvæsenet bevilgede midler.

19de december. Kongelig resolution, hvorved kongelig resolution av 6te november 1906, hvorved bl. a. er fastsat godtgjørelse for regnskapsføreren for Finmarkens Medicinalfond, forandres derhen, at nævnte godtgjørelse fra 1ste januar 1914 indtil videre skal utgjøre kr. 1 400,00 aarlig, dog saaledes at den ikke i noget tilfælde maa overstige den i § 9 i lov om medicinalavgift i Finmarken av 18de mai 1860 bestemte grænse, nemlig 4 pct. av de oppebaarne summer.

*) Bekjendtgj. 11te december i Lovtid. 1ste avd. nr. 51.

Register

til

samling av love, kgl. resolutioner, skrivelser m. v. i 1913.

Apotekvæsen.

			Side.
Januar	13.	Skr. ang. lovligheten av, at et firma averterer en olivenolje som middel mot astma	305
Februar	7.	Plakat om autorisation av 4de utgave av den norske farmakopø	305
—	7.	Res. om bemynd. for Justisdepartementet til at utfærdige de fornødne bestemmelser i anledning av indførelsen av den nye farmakopø m. v.	306
—	13.	Res. om oprettelse av et apotek ved Bjørkelangen jernbanestation i Høland	306
Mars	15.	Res. om oprettelse av et apotek i Solheimsviken i Aarstad herred	307
—	22.	Stadfæstelse paa «Cand. pharm. Karl Glettes legat» til det farmaceutiske understøttelsesselskap	307
—	28.	Res. om oprettelse av et nyt apotek ved Evje jernbanestation	308
—	31.	Rundskr. indeh. advarsel mot bruk og salg av taateflasker med rør og gummislange for spædbarn	308
—	31.	Rundskr. om anmeldelse til farmaceutisk medhjælpereksamen	308
April	16.	Skr. om indførsel av «Carlssons grannaalolje»	308
—	25.	Plakat om forsigtighetsregler ved forhandling av raa karbolsyre, saltsyre m. v.	310
Mai	3.	Res. om oprettelse av apotek paa Aandalsnes	313
—	30.	Res. om at filialapoteket ved Time jernbanest. overgaar til selvstændig apotek	316
Juni	10.	Rundskr. om rengjøring av brukte medicinglas og krukker, som fra epidemilasaretter indleveres til apotek m. v.	317
—	21.	Lov om ind- og utførsel av opium	318
—	21.	Kundgj. om avgift til statskassen av apotekenes omsætning	318
September	12.	Res. om oprettelse av apotek i Buksnes	325
—	30.	Res. om oprettelse av apotek i Sortland	325
December	10.	Res om utsættelse av tiden for ikrafttræden av den nye 4de utgave av den norske farmakopø	326

Epidemiske og smitsomme sygdomme.

Februar	21.	Skr. om isolation av bacillebærere ved difteri	306
August	5.	Skr. om isolation av friske bacillebærere ved difteri	324

Side.

Jormorvæsen.

Februar 1. Skr. om godkjendelse av en forandret ordning av jormorvæsenet i Aarstad herred ... 305
Mars 6. Skr. om deling av Ids jormordistrikt ... 307
— 27. Skr. om omregulering av Hamarøy og Sagfjordens jormordistrikter 307
April 28. Skr. om deling av Hernes og Skogbygdernes jormordistrikt i Elverum herred ... 311
Juli 4. Skr. om deling av Austevold jormordistrikt ... 319
August 20. Skr. om deling av Vinje jormordistrikt ... 324
September 9. Skr. om jormors pligt til at komme, naar hun tilkaldes til en abort 324

Læger og tandlæger.

Mars 12. Skr. om en kredssykekasses pligt til paa forlangende av lignings-myndigheterne at meddele oplysning om størrelsen av de av kassen utbetalte honorarer til læger og tandlæger ... 307
April 11. Res. om forandringer i reglementet for tandlægeeksamen ... 308
— 16. Skr. om fritagelse for garanti for lægers motorvogner, som udelukkende brukes til sykereiser m. v. ... 308
Mai 3. Res. om lønsregulativ for endel læger ... 312
Juli 7. Lov om forandring i lov om lægers og dyrlægers levering av lægemidler m. v. av 25de juli 1910 ... 319
— 18. Res. om oprettelse av endel distriktslæge- og stadslægestillinger m. v. 320
— 18. Res. om instrukser for stadslæger og distriktslæger ... 320
Oktober 7. Skr. om ueksaminerte tandlægeassistenters adgang til at foreta bedøvelse ved hjælp av midler, som det er apotekerne forbudt at levere til alle og enhver ... 325
November 12. Res. om, at en anden læge end embedslægen kan være helseraadsordfører i Nordre Lands og Torpens herreder ... 325
December 19. Res. om, at en anden læge end embedslægen kan være helseraadsordfører for Bynesets herred ... 327

Medicinal- og vaarsildavgiftsfond.

December 19. Res. om godtgjørelsen for regnskapsføreren for Finmarkens medicinalfond ... 326

Medicinalvæsenet, forskjellige bestemmelser.

Februar 6. Cirk., hvori indskjærpes, at regninger og kvitteringer bl. a. fra læger, forpleiere av fattige og sindssyke m. fl., til stat eller kommune eller kredssykekasser som almindelig regel ikke kan sendes portofrit ... 305
Mai 3. Lov om likbrænding ... 311
— 23. Res. om lønninger og kontorutgifter m. v. bl. a. for medicinaldirektoratet ... 314
Juni 3. Res. ang. oprettelse av Socialdepartementet m. v. ... 317
September 12. Res. om, at den Justisdepartementet tidligere overdragne myndighet i saker vedrørende det civile medicinalvæsen henlægges til det departement, hvorunder medicinalvæsenet hører ... 324

Side.

Sindssykevæsen.

April 25. Res. om anordning av kontrolkommission for Prestsæter sindssykeasyl ... 310
— 25. Res. om nyt regulativ for Oslo hospitals sindssykeasyl m. v. ... 310
Mai 6. Skr. om asyldirektørers krav paa salær for undersøkelse av patienter indlagt paa asyl til observation m. v. ... 313
27. Skr. om utredelsen av utgifter ved lægehjælp til sindssyke, som helt forpleies for egne midler ... 315
30. Res. om forandret lønsregulativ for personalet ved sindssykeasylerne ... 315
Juli 25. Res. om regulativ for Opdøl sindssykeasyl ... 324
August 30. Res. om regulativ for Dale sindssykeasyl ... 324

Spedalske.

September 18. Skr. om kontrollen med spedalske ... 325

Sundhetsvæsen.

Juni 3. Res. om særskilt sundhetsfarlige bedrifter ... 316
Juli 25. Lov om forbud mot indførsel, tilvirkning eller salg av fyrstikker med hvitt (gult) fosfor ... 323
November 26. Rundskr. ang. paabud om renhold i butikker i landdistrikterne ... 325

Sykehus. Hospitaler.

Mai 23. Res. om omregulering av lønninger for endel funktionærer ved Rikshospitalet ... 314

Tuberkulose.

Januar 4. Skr. om, at klær til tuberkuløse, som forpleies utenfor hjemmet i h. t. tuberkuloselovens § 6, ikke er gjenstand for refusion efter samme lovs § 13 m. v. ... 305
Februar 21. Skr. om anvendelse av tuberkuloselovens § 6 ved spørsmaal om flytning av en tuberkuløs smittefarlig syk fra sykehus til hans hjem 307
April 25. Plakat om renhold m. m. i endel forsamlingslokaler ... 309
Mai 6. Stadfæstelse paa legatet «Augusta Blikstads Minde» til motarbeidelse av tuberkulosen i Trondhjem ... 313
Juni 28. Stadfæstelse paa «Frøken Asta Wilhelmsens legat for tuberkuløse» 319

Utgifter og omkostninger.

Februar 11. Skr. om at utgifterne ved uformuende barns reise til og ophold ved abnormskoler m. v. ikke er at anse som fattigunderstøttelse ... 306
April 25. Stadfæstelse paa enkefru Gea Trøans legat til bedste for ubemidlede syke i Tolgen prestegjeld ... 311
Mai 8. Skr. om hvem der har at utrede utgifterne ved uformuende abnorme barns reise til og ophold ved abnormskoler m. v. ... 314
December 17. Skr. ang. ds. ... 326

Norges Officielle Statistik, række VI.
(Statistique Officielle de la Norvège, série VI.)

Trykt 1914:

Nr. 1. Haandverkstællingen 1910. 3dje hefte. Arbeidstid. *(Recensement des métiers en 1910. III. Durée du travail.)*
— 2. Norges bergverksdrift 1912. *(Mines et usines.)*
— 3. Arbeidstiden i industrien september 1913. *(Durée du travail dans l'industrie septembre 1913.)*
— 4. De offentlige jernbaner 1912/13. *(Chemins de fer publics.)*
— 5. Norges telegrafvæsen 1912/13. *(Télégraphes et téléphones de l'État.)*
— 6. Sindssykeasylenes virksomhet 1912. *(Hospices d'aliénés.)*
— 7. Haandverkstællingen 1910. Fjerde hefte. Arbeidslønninger. *(Recensement des métiers en 1910. IV. Salaires.)*
— 8. Folketællingen 1 december 1910. Femte hefte. Folkemængde fordelt efter kjøn, alder og egteskabelig stilling samt fødesteder. Fremmede staters undersaatter. *(Recensement du 1er décembre 1910. V. Population classée par sexe, par âge, par état civil et par lieu de naissance. — Sujets étrangers.)*
— 9. Norges skibsfart 1912. *(Navigation.)*
— 10. Ulykkesforsikringen 1911. *(Assurances contre les accidents du travail.)*
— 11. Fængselsstyrelsens aarbok 1910. *(Annuaire de l'Administration générale des prisons 1910.)*
— 12. Kommunevalgene 1913. *(Élections en 1913 pour les conseils communaux et municipaux.)*
— 13. Veterinærvæsenet og kjødkontrollen 1912. *(Service vétérinaire et l'Inspection de la viande.)*
— 14. Norges kommunale finanser 1910. *(Finances des communes.)*
— 15. Forsømte barn 1910 og 1911. *(Traitement des enfants moralement abandonnés.)*
— 16. Norges postvæsen 1913. *(Statistique postale.)*
— 17. Folkemængdens bevægelse 1911. *(Mouvement de la population.)*
— 18. Norges handel 1913. *(Commerce.)*
— 19. Sundhetstilstanden og medicinalforholdene 1912. *(Rapport sur l'état sanitaire et médical.)*
— 20. Folketællingen 1 december 1910. Sjette hefte. Folkemængde fordelt efter livsstilling med angivelse av alder og egteskabelig stilling. Navnefortegnelse over gamle. *(Recensement du 1er décembre 1910. VI. Professions avec l'indication de l'âge et de l'état civil. Liste nominative des individus âgés.)*
— 21. Fiskerforsikringen 1913. *(Assurances contre les accidents des marins pêcheurs.)*
— 22. Industristatistik 1912. *(Statistique industrielle.)*

Trykt 1915:

Nr. 23. Markedspriser paa korn og poteter 1836—1914. *(Données sur les prix du blé et des pommes de terre 1836—1914.)*
— 24. Indtægts- og formuesforhold efter skatteligningen 1911. *(Revenus et fortunes selon l'imposition de l'exercice 1911.)*
— 25. Norges sparebanker 1913. *(Caisses d'épargne.)*
— 26. Fattigvæsenet 1911 og 1912. *(Assistance publique.)*
— 27. Folkemængdens bevægelse 1906—1910. II. Sammendrag. *(Mouvement de la population pendant les années 1906 à 1910. II. Résumé.)*
— 28. Norges fiskerier 1913. *(Grandes pêches maritimes.)*
— 29. Norges bergverksdrift 1913. *(Mines et usines.)*
— 30. Norges telegrafvæsen 1913/14. *(Télégraphes et téléphones de l'État.)*
— 31. Norges kommunale finanser 1911. *(Finances des communes.)*
— 32. Private aktiebanker 1912 og 1913. *(Banques privées par actions.)*

Forts. *(Suite).*

Nr. 33. Skiftevæsenet samt overformynderierne 1911 og 1912. *(Successions, faillites et biens pupillaires.)*
— 34. Arbeidsledighet og Arbeidsledighetskasser. *(Chômage et caisses de chômage.)*
— 35. Skolevæsenets tilstand 1911. *(Instruction publique.)*
— 36. Rekrutering 1913. *(Recrutement.)*
— 37. De offentlige jernbaner 1913/14. *(Chemins de fer publics.)*
— 38. Ulykkesforsikringen 1912. *(Assurances contre les accidents du travail.)*
— 39. Veterinærvæsenet og kjøtkontrollen 1913. *(Service vétérinaire et l'Inspection de la viande.)*
— 40. Fagskolestatistik 1911/12—1913/14. *(Écoles professionnelles.)*
— 41. Forsikringsselskaper 1912. *(Sociétés d'assurances.)*
— 42. Sindssykeasylenes virksomhet 1913. *(Hospices d'aliénés.)*
— 43. Norges postvæsen 1914. *(Statistique postale.)*
— 44. Husholdningsregnskaper for handelsfunktionærer m. v. *(Budgets de familles d'employés du commerce, etc.)*
— 45. Dødelighetstabeller for det norske folk 1901/02—1910/11 *(Tables de mortalité selon les expériences 1901/02—1910/11.)*
— 46. Forsømte barn 1912 og 1913. *(Traitement des enfants moralement abandonnés.)*
— 47. Beretninger om amternes økonomiske tilstand 1906—1910. I og II. *(Rapports des préfets sur l'état économique et social des préfectures.)*
— 48. Forsikringsselskaper 1913. *(Sociétés d'assurances.)*
— 49. Civil retspleie 1911, 1912 og 1913. *(Justice civile.)*
— 50. Fabriktællingen 1909. Fjerde hefte. Produktionsstatistik. *(Recensement industriel 1909. IV. Statistique de la production).*
— 51. Folkemængdens bevægelse 1912. *(Mouvement de la population.)*
— 52. Kommunale skatteligninger i landdistriktene 1911, 1912 og 1 halvaar 1913. *(Revenus et fortunes dans les districts ruraux.)*
— 53. Industristatistik 1913. *(Statistique industrielle.)*
— 54. Fiskerforsikringen 1914. *(Assurances contre les accidents des marins pêcheurs.)*
— 55. Folkemængdens bevægelse 1901—1910. Hovedoversigt. *(Aperçu général du mouvement de la population en Norvège pendant les années 1901 à 1910.)*
— 56. Sundhetstilstanden og medicinalforholdene 1913. *(Rapport sur l'état sanitaire et médical.)*

Det Statistiske Centralbyraa har desuten bl. a. utgit følgende verker:

Statistisk Aarbok for kongeriket Norge. Senest utkommet: 34te aargang, 1914. Kristiania 1915. *(Annuaire statistique de la Norvège.)*

Meddelelser fra det Statistiske Centralbyraa. Senest utkommet: To og tretiende bind, 1914. Kristiania 1915. *(Journal du Bureau Central de Statistique.)*

Maanedsopgaver over vareomsætningen med utlandet 1914. Andet bind. *(Bulletin mensuel du commerce extérieur en 1914. Deuxième année.)*

Norges civile, geistlige og judicielle inddeling 1 april 1912 med tillæg. Kristiania 1912. *(Les divisions civiles, ecclésiastiques et judiciaires du royaume de Norvège le 1er avril 1912.)*

Fortegnelse over Norges Officielle Statistik m. v. 1828—31 december 1910. Kristiania 1889 og 1913. *(Catalogue de la Statistique officielle.)*

Statistiske Oversigter 1914. Kristiania 1914. *(Résumé rétrospectif 1914.)*

Samtlige verker er tilsalgs hos H. Aschehoug & Co., Kristiania.

21 december 1915.